STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 06086

GEKLIBENE SHRIFTN

Ber Borochov

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ב. באָראָכאָוו

געקליבענע שריפטן

II.

אונטער דער רעדאַקציע פון ב. לאָקער

ארויסגעגעבן פונ׳ם באָראָכאָוו־
ברענטש 14, אידיש־נאַציאָנאַלער
ארבעטער־פארבאנד, ניו יאָרק.

B. BOROCHOW:
SELECTED WRITINGS

Published by the Borochow Branch 14,
Jewish National Workers Alliance,
189 Second Ave., New York City.

Copyright, 1928
by Liuba Borochow
Tel Aviv, Palestine

490 Astoria Press, 61 E. 4th St., New York

ב. באָראָכאָוו

געבוירן אין זאָלאָטאָנאָש, 21 יוני 1881,

געשטאָרבן אין קיעוו, 17 דעצעמבער 1917.

אינהאַלט

זייט

ביבליאָגראַפֿיע — IV
הקדמה — V

צו זיין אָנדענק

מ. א. באָראָכאָוו: זכרונות פֿון ב. באָראָכאָוו׳ס
קינדער־ און פֿריע יוגנט־יאָרן — XI
ליובע באָראָכאָוו: דיין אָפּשיד — XXX
י. בן צבי: פֿון די גרינדונגס־טעג — XXXIII
ש. קאַפּלאַנסקי: באָראָכאָוו אין דער געשיכטע פֿון אונזער באַוועגונג — XLIX

ערשטע אָפּטיילונג: גרינדונגס־צייט

פֿאָרבאַמערקונג: ב. ל. — 2
די ראָל פֿונ׳ם אַרבעטער־קלאַס אין דער רעאַליזירונג פֿונ׳ם טעריטאָריאַליזם — 3
פּראָיעקט־פּראָגראַם פֿון י. ס. ד. א. פּ. פּועלי־ציון — 36
אַ נייע פּשרות־פּראָגראַם — 50

צווייטע אָפּטיילונג: צווישן קאָנטר־רעוואָלוציע און וועלט־מלחמה

פֿאָרבאַמערקונג: ב. ל. — 68
צו דער נאַציאָנאַלער פֿראַגע אין בעלגיען — 69
די רעגולירונג פֿון דער אידישער עמיגראַציע און דער עמיגראַציאָנס־קאָנגרעס 92
די אַנטי־ציוניסטישע קאָנצענטראַציע — 153
די שוועריקייטן פֿונ׳ם פּועלי־ציוניזם — 171
וואָס קען מען טאָן קעגן דער אַרויסשטויסונג? — 179

דריטע אָפּטיילונג: וועלט־מלחמה און רעוואָלוציע

פֿאָרבאַמערקונג: ב. ל. — 188
די עקאָנאָמישע אַנטוויקלונג פֿונ׳ם אידישן פֿאָלק — 189
נאַציאָנאַלע אָנמאַכט און נאַציאָנאַלע זעלבסטהילף — 204
אין קאַמף פֿאַר אידישע רעכט — 209
מיט׳ן פּנים צו דער ווירקלאַכקייט — 258
ארץ־ישראל אַלס לאַנד פֿאַר אידישע מאַסן — 263
דער טעראָריסט און דער וועכטער — 267
ארץ־ישראל אין אונזער פּראָגראַם און טאַקטיק — 271
צוויי שטרעמונגען אין פּועלי־ציוניזם — 275
דער סאָציאַליזם פֿון די היגע פּועלי־ציון — 281
ציוניסטן און פּועלי־ציוניסטן — 284
„איבערגעשאַצט אַלע ווערטן“ — 293
פֿון באָסטאָן ביז פֿילאַדעלפֿיע — 298

בילדער: ב. באָראָכאָוו, ליובע און בער באָראָכאָוו, באָראָכאָוו אין עלטער פֿון דריי יאָר, באָראָכאָוו אין יאָר 1900.
פֿאַקסימילע פֿון ב. באָראָכאָוו׳ס כתב־יד.

ביבליאָגראַפיע

די „ראָל פונ'ם אַרבעטער־קלאַס...“ איז געווען געדרוקט אין „פּראָלעטאַרישן געדאַנק“ נום. 3 (פעברואַר 1907) און אין „פאָרווערטס“ נום. 1 (מאַי 1907); דער „פּראָיעקט־פּראָגראַם“ — אין „פאָרווערטס“ נום. 2 (יולי 1907); „אַ נייע פּשרות־פּראָגראַם“ — אין „פאָרווערטס“ נום. 2 און 3 (יולי 1907).

„צו דער נאַציאָנאַלער פראַגע אין בעלגיע““ — אויס'ן זאַמלבוך „יוגנט־שטימע“, אַרויסגעגעבן פונ'ם פּאַרטיי־פאַרלאַג „דער האַמער“, ווילנע, 1908.

„די רעגולירונג פון דער אידישער עמיגראַציע און דער עמיגראַציאָנס־קאָנגרעס“ איז דערשינען אַלס אַ בראָשור אינ'ם עסטרייכישן פּאַרטיי־פאַרלאַג „בילדונג“, סטאַניסלוי, 1911 (געדרוקט אין קראָקע). — אויפ'ן אויסערן שער־בלאַט איז דער נאָמען פון דער בראָשור: „די אידישע עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק (די רעגולירונג א. אז. וו.)“.

„די אַנטי־ציוניסטישע קאָנצענטראַציע“ איז געווען געדרוקט אין פּעטערס־בורגער „ראַזסוועט“ (אין רוסיש), אין 1911; 1918 אַרויסגעגעבן געוואָרן אַלס בראָשור דורכ'ן פאַרלאַג „וואָסטאָק“, פּעטערסבורג.

„די שוועריקייטן פונ'ם פּועלי־ציוניזם“ — „אידישער אַרבעטער“, לעמבערג, 1913, נומער 49-50 (יובל־נומער).

„וואָס קען מען טאָן קעגן דער אַרוישסטויסונג?“ — אַ ניט פאַרענדיקטער כתב־יד, געשריבן קנאַפּ פאַר דער וועלט־מלחמה.

„די עקאָנאָמישע אַנטוויקלונג פונ'ם אידישן פאָלק“ — „אידישער קעמפער“, ניו יאָרק, 1916; 1918 אַרויסגעגעבן אלס אַ בראָשור אין אָדעס און וואַרשע.

„אין קאַמף פאַר אידישע רעכט“ איז דערשינען אַלס בראָשור, אַרויס־געגעבן פונ'ם אידיש־נאַציאָנאַלן אַרבעטער־פאַרבאַנד פון אַמעריקע, ניו יאָרק, 1916. די בראָשור אַנטהאַלט אויך בייטראָגן פון א. טשעריקאָווער (די געשיכטע פון אידישער עמאַנציפּאַציע אין מערב־איראָפּע; די אידישע רעכטלאָזיקייט אין רוסלאַנד) און פון ד. בן־גוריון (די אידישע רעכטלאָזיקייט אין רומעניע; די רעכטלאַכע לאַגע פון די אידן אין טערקיי). מיר האָבן אויסגעלאָזן די דאָזיקע קאַפּיטלאַך און עטלאַכע שורות אין דער הקדמה, וואָס באַציען זיך אויף זיי.

„ארץ־ישראל אין אונזער פּראָגראַם און טאַקטיק“ איז אַן אויסצוג אויסן רעפעראַט, וואָס באָראָכאָוו האָט געהאַלטן אויפ'ן דריטן צוזאַמענפאָר פון די רוסישע פּועלי־ציון אין קיעוו, סעפּטעמבער 1917, פאַרצייכנט און אָפּגעדרוקט דורכ'ן דעלעגאַט און סעקרעטאַריאַט־מיטגליד פון דער קאָנפערענץ, חבר ש. הער, אינ'ם „פּעטראָגראַדער טאָגבלאַט“ נומער 123, פונ'ם 13טן אָקטאָבער, 1917.

„מיט'ן פּנים צו דער ווירקלאַכקייט“ — „אידישער קעמפער“, 4טן מאַי, 1917. (וועגן די איבעריקע אַרטיקלען פון דער דריטער אָפּטיילונג, זע ביים סוף פון יעדן אַרטיקל.)

הקדמה

זייט צען יאָר, זייט דעם טאָג פון ב. באָראָכאָוו'ס אַזוי יונגן און פריציייטיקן טויט, רעדט מען וועגן אַ פולער אויסגאַבע פון זיינע ווערק. אָבער ביז היינט איז דאָס געבליבן אַ חלום. ס'זיינען אַרויסגעגעבן געוואָרן איינצלנע אַרבעטן: אין רוסלאַנד, „אונזער פּלאַטפאָרם" און „דער ווירטואַליזם" (דער לעצטער אין רוסיש); אין בערלין האָט אַ פּאַראייניקטער באָראָכאָוו־קאָמיטעט אין 1923 אַרויסגעגעבן די אינטערעסאַנטע אויספאָרשונג „די אידישע אַרבעטער־באַוועגונג אין ציפערן". די פּועלי־ציון־פּאַרטיי אין אַמעריקע האָט אַפילו אַרויסגעגעבן אַן ערשטן בוך פון באָראָכאָוו'ס פּועלי־ציון־שריפטן, אין וועלכן ס'איז אַריינגעגאַנגען דער וויכטיקסטער טייל פון זיין טעאָרעטישער אַרבעט אין'ם גרינדונגס־פּעריאָד פון דער פּועלי־ציון באַוועגונג.*) אָבער מער ווי די דאָזיקע התחלה איז, צום באַדויערן, ניט אַרויסגעקומען.

און אַזוי איז ביז איצט, איבער צען יאָר נאָך באָראָכאָוו'ס טויט, זיין גייסטיקע ירושה געבליבן ניט צונויפגעזאַמלט, נע ונד איבער איינצלנע אויסגאַבן, זאַמלביכער, בראָשורן, זשורנאַלן, צייטונגען, וואָס זיינען צום גרויסן טייל אַ יקר המציאות. ס'זיינען פאַראַן אַפילו אַרבעטן, וואָס האָבן נאָך קיינמאָל די ליכטיקע וועלט ניט געזען.

צום טייל איז דער דאָזיקער טרויעריקער פאַקט צוריקצופירן אויף די אָביעקטיווע אומשטענדן, אין וועלכע די פּועלי־ציון־באַוועגונג האָט זיך געפונען אין אַלע די יאָרן. די נאָך־מלחמה־צייט, די רעוואָלוציאָנערע געשעענישן, די אויפטרייסלונגען, וואָס זיינען פאָרגעקומען אין'ם אידישן לעבן, די שפּאַלטונג פון דער באַוועגונג פון איין זייט און פון דער אַנדערער זייט די קאָלאָסאַלע אויפגאַבן, וואָס דוקא די איצטיקע צייט האָט אויף איר אַרויפגעלייגט סיי אין ארץ־ישראל, סיי אין די איבעריקע לענדער, — דאָס אַלץ האָט איר ניט געלאָזט קיין גענוג מעגלאַכקייטן און רו, אַז זי זאָל זיך קענען פאַרנעמען מיט'ן צונויפזאַמלען און אַרויסגעבן אין אַ פּאַסיקער פאָרם באָראָכאָוו'ס שריפטן און אַזוי אָוועקשטעלן אים יענעם שטאָלצן לעבעדיקן דענקמאָל, וואָס ער האָט זיך אַליין געשאַפן אין די ווייניקע, אָבער אַרבעטס־ און קאַמף־רייכע יאָרן פון זיין רייפן לעבן. דערפון איז אָבער אַרויסגעקומען אַ מאָדנער מצב. באָראָכאָוו לעבט אין דער באַוועגונג, זיין נאָמען איז פאַר טויזנטער אַ פאָן, אַ סימבאָל פאַר זייער לעבנס־

---

*) ד. ב. באָראָכאָוו „פּועלי־ציון־שריפטן", ערשטער בוך, 1920, פּועלי־ציון פאַרלאַג, ניו יאָרק. אין דעם בוך זיינען אַריין די פאָלגנדע אַרבעטן: „די קלאַסן־אינטערעסן און די נאַציאָנאַלע פראַגע", „וואָס ווילן די פּועלי־ציון", „אונזער פּלאַטפאָרם". אונזער באַנד איז דער המשך פון דעם דאָזיקן ערשטן בוך.

קוק און לעבנס־אויפגאַבע; ער האָט געהאַט די זעלטענע זכיה, אַז זיין נאָמען זאָל אַריינגעוועבט ווערן אין דער באַצייכענונג פון אַ גאַנצער באַוועגונג, שיעור ניט פון אַ וועלט־אַנשויאונג — באַראָכאָוויזם. אויב עמיצער וויל זיך אָבער באַקענען גרינדלאַך מיט זיין לעבנס־ווערק, לערנען דעם „באַראָכאָוויזם" פונ׳ם ערשטן קוואַל, פון באַראָכאָוו׳ן אַליין, און דערקענען אים אין אַלע פאַזן און מדרגות פון זיין אַנטוויקלונג, איז דאָס כמעט אַן אוממעגלאַכע זאַך. דער דערמאַנטער ערשטער בוך פועלי־ציון־שריפטן קען אים באַקענען בלויז מיט׳ן ערשטן פעריאָד פון באַראָכאָוו׳ס טעאָרעטיש־אידעאישער אַרבעט, אין די יאָרן 1905—1907. אוים די איבעריקע צען יאָר זיינען צו קריגן — און אויך ניט לייכט — בלויז איינצלנע, אַרויסגעריסענע זאַכן, וואָס קענען ניט פאַרפולן דאָס גאַנצע בילד. אַזוי האָט זיך געשאַפן, אויב מ׳קען אַזוי זאָגן, אַ צווייענדיקער באַראָכאָוו, אַ נגלה — דער באַראָכאָוו פון „אונזער פּלאַטפאָרם", און אַ נסתר — דער באַראָכאָוו פון די גאַנצע עלף יאָר, זינט זיין אַוועקפאָר פון רוסלאַנד ביז זיין צוריקקום אַהין נאָכ׳ן פאַל פונ׳ם צאַריזם.

דער דאָזיקער מצב האָט געעפנט טיר און טויער פאַר אַלערליי מיספאַרשטייענישן און איבערטרייבונגען. פון צוויי זייטן האָט מען מטשטש געווען באַראָכאָוו׳ס אמת׳ן בילד. פון איין זייט האָבן „הונדערט־פּראָצענטיקע" מאָנאָפּאָליסטן אויף באַראָכאָוויזם קאַנאָניזירט — און וואולגאַריזירט! — יעדעס וואָרט, וואָס שטייט אין די שריפטן פונ׳ם ערשטן פעריאָד. „אונזער פּלאַטפאָרם" — דאָס איז דאָס לעצטע וואָרט; רעווידירסטו אַן אות פון דער דאָזיקער תורה שבכתב, ביסטו אַן אפּיקורס, אַ בוגד אין הייליקן גייסט פון באַראָכאָוויזם.*) פון דער אַנדערער זייט האָבן געשוואוירענע קריטיקער זיך צוגעוואוינט צו פאַרקלענערן, יאָ, מבטל צו זיין באַראָכאָוו׳ס באַדייטונג. אויך זיי אידענטיפיצירן זיין לעבנס־ווערק מיט דער „פּלאַטפאָרם" און ווייזן אָן אויף דער פאַרעלטערטקייט פון געוויסע טיילן פון דעם דאָזיקן ווערק, אויף דיספּראָפּאָרציעס אין זיין אויפבוי, אויף איבערחזורונגען און פּאָלעמישע עקסקורסן, וואָס זיינען צו פאַרשטיין בלויז אוים דער צייט און סביבה, אין וועלכער די אַרבעט איז געשריבן געוואָרן און וואָס קענען ניט פאַרדעקן דעם בלייבנדיקן וויסנשאַפטלאַכן און אידעאישן ווערט פונ׳ם גרעסטן טייל פון זיינע גרונדגעדאַנקען.

הצד השוה שבהם: זיי איגנאָרירן — יעדער צד צוליב אַנדערע מאָטיוון — באַראָכאָוו׳ס גאַנצע ווייטערדיקע אַנטוויקלונג, זיי מעסן אוים

*) איין־איינציקן יוצא מן הכלל האָט מען יאָ דערלאָזט — ניין, דערהויבן צו אַ הייליקן געבאָט: די אָפּשאַצונג פון דער פּרינציפּיעלער דערלאָזבאַרקייט און פונ׳ם פּראַקטישן ווערט פון דער באַטייליקונג פון פּועלי־ציון אין ציוניסטישן קאָנגרעס. דאָ איז דוקא פאַרהייליקט געוואָרן דער שפּעטערער באַראָכאָוו, דער אַנטי־קאָנגרעסיסט. פאַררופן זיך אויף דער צום טייל גלענצנדער אַרגומענטאַציע פון „אונזער פּלאַטפאָרם" פאַר באַטייליקן זיך אין קאָנגרעס, ווערט פון דעם דאָזיקן קרייז באַטראַכט פאַר אַ ניט־קלענערער בגידה.

דעם גאַנצן לעצטן יאָרצענדליק אויס זיין לעבן און לעבנס־אַרבעט און דערמיט באַגייען זיי דעם גרעסטן חטא קעגן דעם דאָזיקן אומרואיקן גייסט, וואָס האָט ניט געוואוסט פון שטילשטאַנד און אינטעלעקטועלער געזעטיקטקייט, נאָר וועמעס בולט׳סטער כאַראַקטער־שטריך ס׳איז געווען: זוכן, פאָרשן און — אויב נויטיק — רעווידירן. מאַכן אַ סוף — ריכטיקער אַז אָנהויב פון אַ סוף צו דעם געשילדערטן מצב, איז די אויפגאַבע פון דעם דאָזיקן באַנד.

* *

עטלעכע ווערטער וועגן דער אויסוואַל פונ׳ם מאַטעריאַל.

דער ערשטער טייל, „צו זיין אָנדענק“, איז מער ווי אַ בלויזע דעקאָראַציע לכבוד באָראָכאָוו׳ס צענטן יאָרצייט. זיין אויפגאַבע איז בעיקר, לייכטער צו מאַכן פאַר יענע לייענער, וואָס האָבן ניט דורכגעמאַכט אַליין, אָדער כאָטש מיטגעלעבט מיט דירעקטן אינטערעס דעם אַזוי רייכן אין געשעענישן — סיי אינ׳ם אַלגעמיינעם, סיי אינ׳ם אידישן לעבן — צייט־אָפּשניט צווישן די צוויי רוסישע רעוואָלוציעס — 1905 און 1917. — צו פאַרשטיין די באַדינגונגען און אַטמאָספערע, אויס וועלכער ס׳איז אַרויסגעוואַקסן און אין וועלכער ס׳האָט זיך אָפּגעשפּילט באָראָכאָוו׳ס טעאָרעטישע און פּאָליטישע טעטיגקייט, און אויף דעם אופן לייכטער אַריינצוטראַכטן זיך אין די פּראָבלעמען, וואָס ווערן באַהאַנדלט אין באָראָכאָוו׳ס שריפטן. מיר גלויבן, אַז דער דאָזיקער טייל איז אַ גוטער אַריינפיר אינ׳ם אייגנטלעכן בוך, אין וועלכן באָראָכאָוו אַליין האָט דאָס וואָרט.

דאָ איז די אויסוואַל ניט געווען קיין לייכטע. ווארום דער מאַטעריאַל איז אַזוי גרויס, אַז אויסשעפּן אים אין איין באַנד, איז לגמרי אויסגעשלאָסן. פון פאָרויס האָבן מיר געמוזט אַרויסנעמען פון דער איצטיקער אויסגאַבע די פילאָלאָגישע, ליטעראַריש־קריטישע, קולטור־היסטאָרישע, אַלגעמיין־פילאָזאָפישע, עטישע א. אַ. געביטן, אויף וועלכע באָראָכאָוו האָט אויסגעשפּרייט זיין שריפטשטעלערישע טעטיקייט. יאָ, אפילו די אַרבעטן פון אַן אַלגעמיין־געזעלשאַפטלעכן כאַראַקטער — רוסישע רעוואָלוציע, וועלט־פּאָליטישע און מלחמה־פראַגן וכדומה — האָבן דערווייל געמוזט בלייבן אָן אַ זייט. אונזער אויסוואַל האָט זיך געמוזט באַגרעניצן אויף יענע אַרבעטן, וועלכע האָבן אַ דירעקטן שייכות צום מהות און צו די אויפגאַבן פון דער אידישער אַרבעטער־באַוועגונג און אין אַ ברייטערן פּאַרנעם פון דער אידישער פּאָלקס־פּאָליטיק בכלל; מיט אַנדערע ווערטער: מיר האָבן זיך באַגרעניצט אויף אַן אויסוואַל פון באָראָכאָוו׳ס פּועלי־ציוניסטישע שריפטן.

און אויך דאָ האָבן מיר זיך געמוזט שטאַרק מצמצם זיין און ניט אַריינגעמען פון איין זייט אַ ל ע אַרבעטן פונ׳ם פּאַר־פּועלי־ציוניסטישן פּעריאָד, פון דער אַנדערער זייט די צום טייל היינט נאָך ווערטפולע בריף און אַרטיקלען (אין „ראַזסוועט“, „וואַרהייט“ א. אַ.) אויס די פּאַר־מלחמה־

יאָרן און דעם גרעסטן טייל אַרטיקלען איבער די פאַרשידענע פראַגן פון אַלגעמיינער און פּראָלעטאַרישער אידישער פּאָליטיק אויס דער מלחמה־צייט. אפילו די אַרטיקלען איבער דער געשיכטע פון דער אידישער אַרבעטער־באַוועגונג און פון׳ם פּועלי־ציוניזם האָבן מיר געמוזט לאָזן פאַר אַ צווייטן באַנד. לסוף האָבן מיר — צוליב פינאַנציעלע און פאַרלאַגס־רעכטלאַכע טעמים — ניט איבערגעדרוקט „די אידישע אַרבעטער־באַוועגונג אין ציפערן“.

מיר רעכענען אָבער, אַז דער איצטיקער באַנד, צוזאַמען מיט דעם ערשטן באַנד פּועלי־ציון־שריפטן, און מיט דעם נאָר וואָס דערמאָנטן בוך, קען שוין געבן דעם אויפמערקזאַמען לייענער אַ גענוג קלאָר בילד וועגן באָראָכאָוו׳ן אַלס נאַציאָנאַל־פּראָלעטאַרישן טעאָרעטיקער, פּאָליטיקער און קעמפער.

* *

דער שרייבער פון די שורות — און מיט אים זיכער די גאַנצע פּועלי־ציון־וועלט־באַוועגונג — פילט אַ טיפע דאַנקבאַרקייט צום באָראָכאָוו־ברענטש 14 (ניו יאָרק), פון׳ם אידיש־נאַציאָנאַלן אַרבעטער־פאַרבאַנד, וואָס האָט גענומען אויף זיך, אונטערצוטראָגן די דאָזיקע מתנה די פאַרערער פון באָראָכאָוו׳ס נאָמען צו זיין צענטן יאָרצייט. קיין שענערן אופן, ווי צו פייערן דעם אָנדענק פון׳ם פירער, וועמעס נאָמען זייער אָרגאַניזאַציע טראָגט, האָבן די חברים ניט געקענט אויסקלייבן, ווי לאָזן איםריידן דירעקט, אויף זיין אופן, צו דער אידישער אַרבעטערשאַפט און צו דער זוכנדיקער אינטעליגענץ און יוגנט. לאָמיר האָפן, אַז די פאַרשפּרייטונג פון׳ם ספר וועט זיין אַזעלכע, וואָס וועט מעגלאַך מאַכן, באַלד אַרויסצוגעבן ווייטערע בענדער.

איך דאַנק אויך האַרציק אַלע מיטאַרבעטער, בפרט דעם ליבן פאָטער און דער פרוי פון אונזער באָראָכאָוו, דעם חבר משה אהרן באָראָכאָוו און דער חברה ליובע באָראָכאָוו. זייערע ליבעפולע שורות וועלן זיכער נאָך שענער און טייערער מאַכן דעם ספר אין די אויגן פון זיינע טויזנטער תלמידים. חבר י. בן־צבי (ירושלים) האָט צוגעשטעלט אַ גרויסן טייל פון׳ם מאַטעריאַל; חבר ר. פּלאַטראַט — דער איניציאַטאָר פון דער גאַנצער אויסגאַבע — האָט אַוועקגעגעבן אַ סך צייט און מי, כדי צו דערמעגלאַכן דאָס דערשיינען פון׳ם בוך; חבר ברוך צוקערמאַן האָט אויף זיך גענומען אַ טייל איבערזעצונגס־ און קאָרעקטור־אַרבעט; די חברים ישראל מערע־מינסקי און יצחק זאַר האָבן מיטגעהאָלפן אין דער איבערזעצונגס־אַרבעט, חבר י. שניידער — אין דער טעכנישער צוגרייטונג פון׳ם מאַטעריאַל.

זיי אַלעמען מיין חבר׳שן דאַנק.

ב. לאָקער.

ניו יאָרק, יאַנואַר 1928.

צו זיין אָנדענק

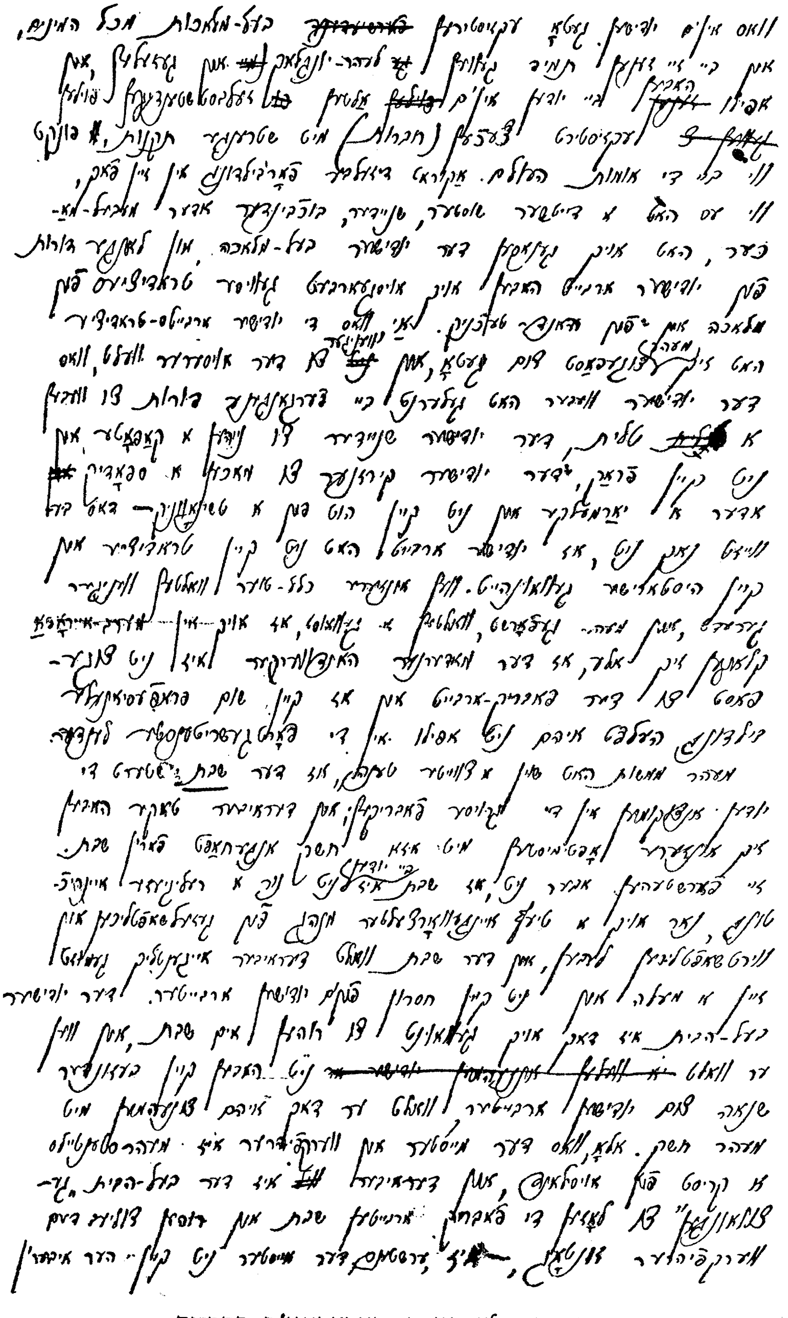

פאַקסימילע פון ב. באָראָכאָוו׳ס כתב־יד

(אויס דער אַרבעט: „וואָס קען מען טאָן קעגן דער אַרויסשטויסונג“.)

זכרונות

פון ב. באָראָכאָו'ס קינדער־ און פריע יוגנט־יאָרן

געשריבן פון זיין פאָטער

מ. א. באָראָכאָוו

ווערטער חבר ב. לאָקער:

איך בין געבעטן געוואָרן צו שרייבן די ביאָגראַפיע פון מיין זון בארי, צוליב דעם בוך, וואָס ווערט ארויסגעגעבן צו זיין צענטן יאָרצייט, אונטער אייער רעדאַקציע. ווי ניט אין ערד אַ לייכטערע אויפגאַבע וואָלט געווען, ווען עס זאָל זיין פארקערט, אַז עס וואָלט אויסקומען בארי'ן צו שרייבן זיין פאָטער'ס לעבנס־באַשרייבונג! אָבער דער שיקזאַל פרעגט דאָך ניט ביי אונז, וואָס איז גלייכער און וואָס איז לייכטער. אלזאָ, נעם איך אויף זיך די אויפגאַבע, וואָס עס איז בשום אופן ניט צו ערוואַרטן, אַז זי זאָל געלייזט ווערן אויף אַ געהעריקן אופן. די שוועריקייט פאַר מיר צו ספּראַווען זיך מיט דער אויפגאַבע, הענגט אָפּ פון פיל אורזאַכן, און איינע פון די באַדייטנדסטע איז די, וואָס איך האָב קיין מאָל ניט גע־דענקט, אַז מיר וועט אַמאָל אויסקומען אַזעלכעס צו שרייבן, און, ממילא, האָב איך קיינע פאַרצייכענונגען אין דער דאָזיקער ריכטונג ניט געמאַכט און אין פאַרלויף פון יאָרן און אונטער דעם דרוק פון שווערע קלעפּ פון שיקזאַל זיינען אָפּגעווישט געוואָרן פון מיין זכרון געגצלאָך אָדער טייל־ווייז פיל מאָמענטן פון בארי'ס לעבן, וואָס וואָלטן געקענט האָבן אַ באַ־דייטונג פאַר דער דערמאָנטער אויפגאַבע. דאָך, ווי געזאָגט, אָנטזאָג איך זיך ניט פון דער פאַרלאַנגטער אַרבעט, אין דער האָפנונג, אַז ביי אַ גע־וויסער אָנשטרענגונג פון מיין זכרון און טיילווייז מיט דער הילף פון דעם זכרון פון מיין פרוי, וועט מיר געלינגען אַרויסצוברענגען אַזעלכע עראינע־רונגען, וואָס נאָר מיר, אַלס זיינע עלטערן, האָבן זיי געקענט באַזיצן. און ווען שפּעטער וועט אימיצער פון זיינע חברים און פריינט, צווישן וועלכע ער האָט אין זיין אויסוואַוקס מער פאַרקערט, ווי ביי זיינע עלטערן, אויב אימיצער פון זיי, זאָג איך, וועט אויף זיך נעמען אָנצושרייבן אַ פול־שטענדיקע ביאָגראַפיע, וועלן אים פיליכט מיינע עראינערונגען העלפן אין זיין אַרבעט, און דאַן וועט שוין האָבן כדאי געווען מיין אָנשטרענגונג.

אַזוי ווי אָבער איך בין ניט קיין פּראָפעסיאָנעלער שרייבער, און די אַרבעט פון שרייבן מוז ביי מיר געטאָן ווערן, ווי דער העברעער וואָלט זיך אויסגעדריקט: בשעה שלא יום ולא לילה, איז די צייט צו קורץ פאַר

מיר אָנצושרייבן, אַפילו אין די גרענעצן פון מיין קאָמפּעטענץ, אַ פולע ביאָגראַפיע פון באָרי'ן; אויסער דעם איז אפשר ניט דער פּלאַץ אין דעם געפּלאַנטן זאַמל־בוך פאַר אַ פולער ביאָגראַפיע. אַלזאָ, האָב איך באַשלאָסן אָנצושרייבן איצט אַזוי פיל קאַפּיטלאַך, וויפיל עס וועט זיך לאָזן.

און איר, ווערטער חבר לאָקער, וועט זיך קענען באַנוצן מיט אַלע קאַפּיטלאַך, אָדער מיט אַזוי פיל, וויפיל איר וועט געפינען פאַר צוועקמעסיק, לויט די אומשטענדן.

אום אָבער צו זיין מער־וויינציקער באַוואָרנט, אַז מיין שרייבן זאָל זיין באַזאָרגט מיט דער מעגלאַכסטער אָביעקטיוויטעט, וואָס אַזאַ אַרבעט פאָדערט, וועל איך זיך באַנוצן מיט דער זעלבער מעטאָדע, ווי מאַנכע שרייבער טוען, אמת, מערסטנס אין הומאָריסטישע אַרבעטן (דער וועג־ווייזער אין דעם איז, דאַכט זיך, געווען מענדעלע מוכר ספרים), צו שרייבן ווי אַ דריטע פּערזאָן. פיליכט וועט דאָס ביז אַ געוויסן גראַד אויך פאַרלייכטערן די עמאָציאָנעלע שוועריקייטן.

ערגעבנסט,

משה אהרן באָראָכאָוו.

דעצעמבער, 1927.

1. בער באָראָכאָוו'ס געבורט

אין צייטן פון אַ שווערער פינסטערניש איז אויסגעקומען בער באָראָכאָוו'ן אָנצוקומען אויף דער ליכטיקער וועלט.

די באָמבע, וואָס האָט צעריסן אַלעקסאַנדער דעם צווייטן אין שטיקער, איז אויך געווען אַ סיגנאַל פאַר די פינסטערע כחות פון דעם רוסישן פאָלק צו צערייסן אין שטיקער דאָס לעבן פון זייערע אידישע שכנים. עס האָט זיך אָנגעהויבן אַ כוואַליע פון פּאָגראָמען, אמת, נאָך ניט אין אַזאַ מאָס און ניט מיט יענער גרויזאַמקייט און ברוטאַליטעט, צו וועלכער די וויסנשאַפט פון פּאָגראָמעווען האָט זיך אַנטוויקלט מיט אַ פּאָר צענדליק יאָר שפּעטער, דאָך אָבער שווער גענוג, אום אָנצוואַרפן אַ שרעק אויף די אידן פון דער גוואַלדיק גרויסער צו יענער צייט רוסישער אימפּעריע.

די סטאַטיסטיק פון יענער צייט האָט געהאַט צו פאַרצייכענען נאָר אַ דריי־פיר גרויסע פּאָגראָמען און אַ פּאָר צענדליק קלענערע פּאָגראָמעלאַך; דאָך האָט דער שרעק פאַר דער ווידערהאָלונג פון די פּאָגראָמען באַהערשט אַלע אידישע געמיטער, און ניט געקוקט אויף דעם, וואָס די מאַכטהאָבער האָבן אַרויסגעלאָזן וואָרנונגען, אַז נייע פּאָגראָמען וועלן שטרענג באַשטראָפט ווערן, האָט דער אידישער פאָלקס־אינסטינקט געפילט, אַז די וואָרנונגען זיינען נאָר לפּנים, אָבער אַז אין תוך גענומען קענען זיי ניט ערוואָרטן קיין באַשיצונג פון דער רעגירונג אין פאַל פון ווידערהאָלונג פון פּאָגראָמען. האָט מען כסדר געלעבט אין טויט־שרעק. אויף ביינאַכט, אָדער אוועקגייענדיק פון הויז, פלעגט מען ערגעץ פאַרשטעקן די מער

ווערטפולע זאכן אין אזעלכע פלעצער, וואו מען האט גערעכט, אז דער פאגראמשטשיק וועט זיי ניט קענען געפינען.

אומבאגרייפלאך זונדערבאר איז דעם מענטשנ׳ס נשמה! זיין ביסל אדעמקייט פלעגט ער זוכן צו באהאלטן, בעת דאס לעבן, דאס טייערסטע פון אלץ, האט געמוזט בלייבן אומבאשיצט!

אט אין יענער אומרואיקער צייט האבן די עלטערן פון בער באראכאוו געוואוינט אין זאלאטאנאש, פאלטאווער גובערניע, און צוזאמען מיט אלע אידן הארט און אומעטום אין רוסלאנד, געלעבט אין שרעק. יעדן אוונט ניט גלויבנדיק, אז מען וועט דערלעבן דעם מארגן, און אין דערווארטונגען פון די מעגלאכסטע אומגליקן האבן זיי דערווארט דאס אנקומען פון זייער ערשט קינד.

עס איז אלזא קיין וואונדער ניט, אז אין א געוויסן זונטיק ביינאכט, דעם 21טן יוני (ז׳ תמוז), אין יאר 1881, האט זיך דער צוקונפטיקער „גאון פון פאלטאווע" באוויזן אויף דער ליכטיקער וועלט אלס אן אומ־צייטיק, ניט אנטוויקלט ניי־געבוירן קינד, אזוי אז דאס אידישן אים האט געמוזט אפגעלייגט ווערן; מען האט אים פאר לאנגע וואכן געמוזט האלטן אין פעדערן און וואטע, ביז מען האט אים ערשט ארום שבת נחמו געקענט אריינברענגען בבריתו של אברהם אבינו.

2. בער באראכאוו׳ס ערשטע רייזע

אויסער די דירעקטע אומגליקן, וואס אונזער פאלק האט געליטן פון די פאגראמען, האבן די לעצטע פאראורזאכט אומציילינע רואינירנדע נאכפאלגן. זיי האבן ארויסגעווארפן א פחד אויף דער אידישער באַ־פעלקערונג אין די קלענערע שטעט און דערפער. אן אפהענגיקייט, אן אפאטיע צו יעדער באשעפטיקונג. ווער עס האט ניט געהאט קיין באַ־שעפטיקונג — האט ניט געוואוסט צו וואס צו נעמען זיך; הגם אין געוויינלאכע צייטן, וואלט ער זיך געקענט ווי עס איז איינארדענען. פילע, וואס זיינען יא געווען באשעפטיקט, פלעגן ליקווידירן זייערע געשעפטן, אום צו זיין וואס ווייטער פון מעגלאכן אומגליק. ווער עס האט געקענט, איז געגאנגען נאך אויסלאנד. אויב ניט — איז אמווייניקסטן אין א גרויסער שטאט. עס האט זיך געדאכט, אז וואו עס איז דא א גרויסע אידישע באפעלקערונג איז מען זיכערער פון פאגראמען. עס זיינען זאגאר געווען פאלן, וואס איינוואוינער פון איין שטעטל האבן עמיגרירט אין אן אנדער שטעטל, דענקענדיק מיט דעם אויסמיידן א מעגלאכקייט פון איבערלעבן א פאגראם.

די פאמיליע פון בער באראכאוו איז אין פרילינג פון 1881 געקומען אין זאלאטאנאש, צו באזעצן זיך דארט. בער באראכאוו׳ס פאטער, משה אהרן באראכאוו, האט געפלאנט דארט אויפצועפענען א אידישע שולע. די אומזיכערע לאגע האט אבער געווירקט אויף די עלטערן פון ב. באראכאוו צו מאכן אן ענדערונג אין זייערע פלענער און אומצוקערן

זיך צוריק אין פּאָלטאַווע.

קיין גרויסאַרטיקע און צופיל מעבל האָבן זיי, אמת, ניט געהאַט, דאָך האָבן זייערע אומשטענדן זיי ניט ערלויבט צו לײַדן דעם אומפּאַר־מיידלאַכן פאַרלוסט, אויב מען זאָל די מטלטלין פאַרקויפן; אלזא איז באַשלאָסן געוואָרן צו פירן די זאַכן אין פּאָלטאַווע, און טאַקע ווידער, כדי צו שפּאָרן הוצאות — האָט מען גערונגען א פור, וואָס זאָל אַלעמען און אַלץ פאַרנעמען און אָפּפירן אויף ראש השנה קיין וועליקי בודושצי, א דאָרף ניט ווייט פון פּאָלטאַווע, צו די עלטערן פון ב. באָראָכאָוו׳ס מוטער, כדי פון דאָרט נאָך יום טוב אַריבערצופאָרן אין פּאָלטאַווע.

אזוי האָט דאָס צוויי־דריי מאָנאַטנדיקע קינד דורכגעמאַכט מיט דער באַטייליקונג פון זיינע עלטערן א צוויי־טאָגיקע רייזע אין א בויד, אָנגעלאָדן מיט א בעט, א טיש, עטלאַכע בענקלאָך און נאָך אַנדערע מטלטלים. דער רעזולטאַט פון אזא אימפּראָוויזירטער נסיעה איז געוועזן, אז דאָס קינד האָט זיך גוט פאַרקילט (עס איז געוועזן אין אלול־צייט). די איינציקע פּאָזיטיווע ווירקונג פון יענער נסיעה איז פיליכט געוועזן דאָס, וואָס אין זיינע שפּעטערע יאָרן האָט זיך ביי אים באַוויזן א גרויסע נייגונג צו נסיעות...

זיין פאַרקילונג האָט זיך גראַד פון אָנפאַנג אין קיינע געוויינלאַכע סימפּטאָמען ניט אַרויסגעוויזן. דאָס קינד פלעגט ביינאַכט זייער וויינען. ווייבער, וואָס „וויסן“, האָבן פאַראויסגעזאָגט, אז אזוי וועט ער וויינען, ביז ער וועט אַלט ווערן דריי חדשים. ווען די דריי חדשים זיינען דורכגעגאַנגען און דאָס קינד האָט ניט אויפגעהערט צו וויינען יעדע נאַכט, האָבן די זעלבע ווייבער, וואָס „וויסן“, געזאָגט נביאות, אז אזוי וועט ער וויינען, ביז ער וועט אַלט ווערן זעקס מאָנאַטן. עס זיינען אפילו געוועזן אַזעלכע, וואָס האָבן „געטרייסט“, אז אין מאַנכע פאַלן וויינט א קינד ביז א יאָר.

אין גיכן איז אָבער דער מוטער פון דעם קינד קלאָר געוואָרן די אמת׳ע סבה פון זיין וויינען: ביי אים האָט זיך אַנטוויקלט א געשוויר אויפ׳ן העלדזל. קיין צווייפל, אז דאָס איז געוועזן א פּועל־יוצא פון זיין ערשטער נסיעה.

צו דעם קרעדיט פון די ווייבער, וואָס „וויסן“, זאָל דאָ געזאָגט ווערן, אז אויף וויפיל ב. באָראָכאָוו׳ס פאָטער געדענקט, איז זיין איינדרוק, אז פּ ו נ ק ט צו זעקס חדשים האָט דאָס קינד אויפגעהערט וויינען און האָט זיך פולשטענדיק באַרואיקט.

3. באָרי לייענט רוסיש צו דריי יאָר

ווען באָרי ווערט אַלט צוויי יאָר מיט דריי חדשים באַקומט ער א שוועסטערל. ער ווערט מיט איר זייער פאַראינטערעסירט און ער העלפט אויס זיין מוטער אין אויפפּאַסן אויף איר. צו יענער צייט האָט אין יעדער הויז געמוזט זיין א „דינסט“; באָרי׳ס מוטער אָבער קען זיך

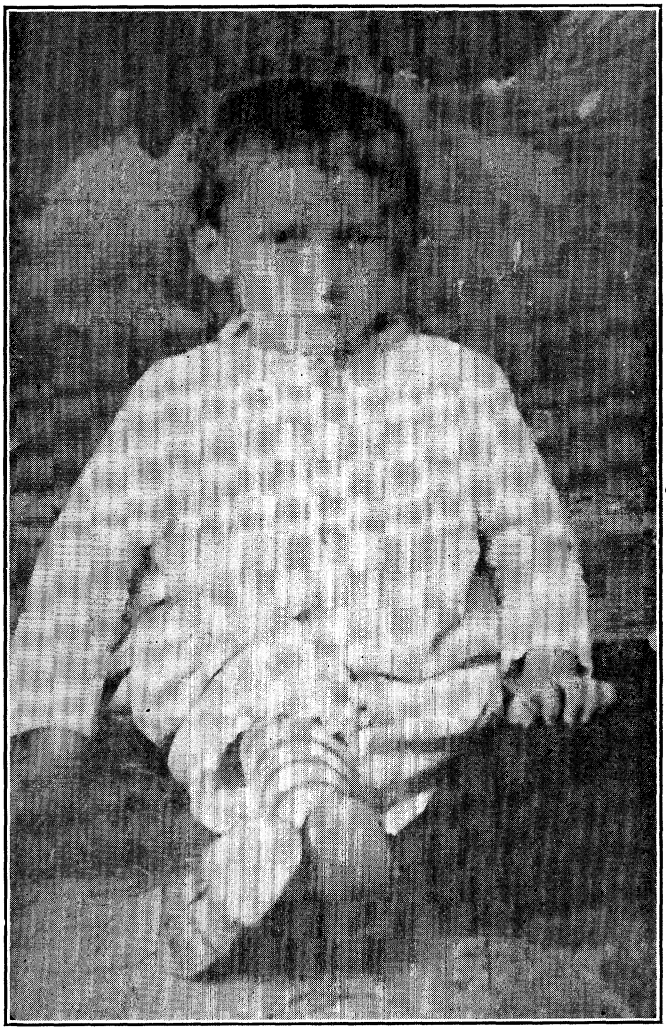

באָראָכאָוו אַלס קינד פון דריי יאָר (1884)

ניט ערלויבן צו שאפן זיך מיט אנדערע, און אויסער אין די קריטישע צוויי־דריי וואכן, ווען עס איז אוממעגלאך צו באגיין זיך אן זייטיקער הילף, טוט בארי׳ס מוטער אין הויז אלץ אליין. דער קליינער בארי וואונדערט זיך, פארוואס זיין מוטער האט ניט קיין ניאניע פאר זיין שוועסטערל. ער זעט, אז אין יעדער וואוינונג אין הויף איז דא א ניאניע צום קינד. די מוטער דערקלערט אים, אז עס איז אן אומרעכט ארויפצוליגן אייגענע ארבעט אויף פרעמדע; אזוי לערנט זיך אוים דאס קינד פון זיינע יונגע יארן צו וויסן, אז יענע, וואס ליגן ארויף זייער ארבעט אויף אנדערע, ניט קיין אייגענע מענטשן, פירן זיך ניט מענטשלאך, און ער דערפילט נאך שטארקער די נויטיקייט צו העלפן זיין מוטער אפצוהיטן זיין קליין שוועסטערל.

צו דערזעלבער צייט פאראינטערעסירט ער זיך מיט דער ארבעט פון זיין פאטער, וואס לערנט מיט זיינע תלמידים. דאס ערשטע אינטערעסירט אים דאס זינגען. די קינדער זינגען דעם טראפ פון דער סדרה און דער הפטרה, און בארי ציט זיי נאך אויף זיין דין קול׳כל. ער הויבט אן בעטן א ביכל פון זיין פאטער, און ווען ער קריגט עס, לויפט ער צו זיין מוטער, פרעגט ביי איר די באדייטונג פון יעדן בוכשטאב, און אין געציילטע עטלאכע טעג, אין עלטער פון דריי־פיר יאר, לייענט ער שוין געלויפיק אין זיין ביכעלע.

כאטש די ערשטע צוויי־דריי יאר האט מען מיט אים אין הויז גערעדט אידיש, דאך האט זיך די לאגע פלוצלונג געענדערט. צו יענער צייט האט מען אנגעהויבן אין גימנאזיע ארויסווייזן אומטאלעראנץ צו יענע אידישע תלמידים, וואס האבן געהאט א אידישן אקצענט, אלס רעזולטאט פון זייער אידיש ריידן. און מען פלעגט זיי ווארפן אויף די איינטרים־עקזאמענס, ניט געקוקט, וואס זיי פלעגן גוט וויסן די שפראך גופא. די ווירקונג פון דעם דרוק האט זיך גלייך דערפילט אויך אויף דעם קליינעם בארי, ווייל מען האט מיט אים גלייך אנגעהויבן ריידן רוסיש אין הויז. בארי האט זיך אבער באלד אריענטירט, און באזונדערס — ווען ער האט געקראגן זיין ביכעלע, האט „געזוברעט" יעדע דערציילונג, און שוין לערנט ער זיין שוועסטערל, וועלכע איז אויך דערווייל אונטערגעוואקסן און רעדט שוין רוסיש מיט איר ברודער׳ל, אזוי נאטירלאך. אז ווען זייער מוטער שפאצירט מיט זיי אין שטאט־גארטן, נעמען זיי די שפאצירנדע קריסטן אן, לויט זייער שפראך, פאר קריסטלאכע קינדער.

4. בארי הייבט אן אלף־בית

אומגעפער צו יענער צייט האבן זיך אנגעהויבן צו באווייזן נייע מעטאדן אין אידישן לערנען. פון דער נאטירלאכער מעטאדע פון עברית־בעברית האט מען נאך דאן קיין אנונג ניט געהאט. אמת, עס האבן זיך שוין דאן, אדער עטוואס שפעטער, גענומען דערטראגן אין גלות ידיעות

פון „שפה־ברורה“־געזעלשאַפטן אין ארץ־ישראל, און אפילו וואו ניט וואו אין די גלות־לענדער, אָבער דאָס אַלץ איז געווען באַצוועקט פאַר דער־וואַקסענע, ניט פאַר קינדער. אַ ביכל אונטער׳ן נאָמען „מסילה חדשה“, וואָס האָט געגעבן העברעאישע ווערטער און זאַצן איבערזעצט אין רוסיש, האָט זיך פאַרשלעפּט אין פּאָלטאַווע, און די פאַרטגעשריטענע לערער האָבן זיך אויף דעם אַרויפגעוואָרפן, ווי אויף אַ וויכטיקן געווינס פאַר דער ערציאונג. פון אַזעלכע און ענלאַכע ביכלאַך, וואָס זיינען פון צייט צו צייט אַרויסגעגאַנגען, האָט בארי אָנגעהויבן זיין אידישע בילדונג, וועלכע, אַרויסגעהאָלפן פון זיינע רוסישע קענטנישן, האָט דערמעגלאַכט, אַז איידער ער איז נאָך פיר יאָר אַלט געווען האָט ער שוין געזאָגט גאַנץ פיין עברי און אפילו ערוואָרבן אַ סאָלידן, פאַר זיין עלטער, ווערטער־שאַץ אין העברעאיש. אַזוי אַרום האָט אים כּמעט אין דעם אָפּגעגאָלטן, אַז דעם אלף בית מיט דעם קמץ אלף אָ האָט ער גענצלאַך אויסגעמיטן.

5. באַרי׳ס צווייטע רייזע

ב. באַראַכאָוו׳ס פאָטער האָט געדאַרפט פאָרן אין וואַרשע אין די אינטערעסן פון דרוקן דעם „ספר השמות“ פון יחזקאל בן יוסף מאַנדעל־שטאַם (דער פאָטער פון דעם באַרימטן אויגן־ספּעציאַליסט און ציוניסטישן פירער, דר. מאַקס מאַנדעלשטאַם פון קיעוו). אַזוי ווי אין געוויינלאַכע צייטן, אין מיטן זמן, איז פאַר אים געווען שווער אָוועקצופאָרן, האָט ער אונטערגענומען די רייזע אין דער בין־הזמנים־צייט פון פסח. כּדי די פאַמיליע, וואָס איז באַשטאַנען פון אים אַליין, פון זיין פרוי חיה רייכיל, און צוויי קינדער — באַרי און נאַדי, זאָלן ניט דאַרפן פסח בלייבן אַליין, איז באַשלאָסן געוואָרן, אַז ער וועט זיי אַלעמען נעמען מיט זיך און ער וועט זיי אָפּשטעלן אין קרעמענטשוג, ביי זיין משפחה. עס איז אויך אָפּגערעדט געוואָרן, אַז דערנאָך זאָל די פרוי מיט די קינדער אַריבערפאָרן קיין פּראָכאָראָווקע (צווישן קרעמענטשוג און קיעוו), וואו זיי האָבן אויך געהאַט משפחה. דאָס איז טאַקע ניט ווייט פון זאָלאָטאָנאָש, באַרי׳ס געבורט־שטאָט.

אין פּראָכאָראָווקע האָבן זיי געדאַרפט פאַרברענגען, ביז דער פאָטער וועט זיך אומקערן פון וואַרשע. די רייזע איז געווען זייער אינטערעסאַנט, ווייל דער דניעפּר איז געווען דעמאָלט זייער ברייט צעגאָסן. באַזונדערס האָט זיך דער קליינער באַרי (ער איז דעמאָלט אַלט געווען אַ יאָר זיבן־אַכט) געפילט גוט, ווען עס איז אויסגעקומען צו פאָרן אויף אַ געוויינלאַכער פישער־שיפל פון קאַניעוו (די נעענטסטע סטאַנציע) ביז פּראָכאָראָווקע. דאָ האָט ער געזען דאָס וואַסער אַזוי נאָנט צו זיך, אַז מען קען עס ממש מיט די הענט אָנטאַפּן. היינט האָט ער דאָ געהאַט די בעסטע געלעגנהייט צו באַקענען זיך מיט די אַלע פאָרמען פון וואַסער־ברעגן, אין וועלכע ער האָט געהאַט אַ שטאַרקע טעאָרעטישע ידיעה פון די געאָגראַפישע ביכער, אין וועלכע ער איז געווען שטאַרק באַהאַוונט. דאָ דערזעט ער פאַר זיך

אַז אינזל, דאָ אַז אויסגוס, און נאָך, און נאָך.

זייענדיק שוין אויף'ן פּלאַץ ביי דער מומע און פעטער, האָט ער כסדר גערעדט מיט זיי וועגן זיינע איינדרוקן. די איינדרוקן האָבן אים אַזוי באַהערשט, אַז אַפילו ביים עסן פלעגט ער מער ריידן וועגן זיי, ווי באַשעפטיקן זיך מיט עסן. פון זיין דערציילן זיינען אָפּט אַרויסגעקומען גאַנץ קאָמישע געשעענישן. אַזוי, זיצנדיק איינמאָל ביים טיש, האָט ער דער מוטער דערמאָנט אַ געוויסן פּלאַץ, וואו ער האָט זיך פאַראינטערעסירט מיט אַ ברעג־פאָרמע, און פרעגט ביי דער מוטער, אויב דאָס איז אַ פאָלו־אַסטראָוו (האַלב־אינזל) אָדער אַ מיס (אַ האַלב־אינזל אין אַ קלענער פאָרמע). די מומע, וואָס איז געווען אַ פּראָסטע אידענע, רופט זיך אָן: פע, חיה רייכיל, פאַרוואָס לאָזטו אים ריידן ביים טיש וועגן מיאוס'קייטן? דער קליינער באַרי האָט גלייך פאַרשטאַנען, אַז זיין מומע האָט צונויפגעמישט „מיס" מיט „מיש" (מויז). ער האָט זיך צולאַכט און האָט איר, ווי זיין שטייגער, תיכף אויפגעקלערט איר טעות.

אין פּראָכאָראָווקע איז געווען אַ גרויסער לאַגער פון געהילץ, וואָס האָט באַלאַנגט צו אַ זאַלאַטנאַשער סוחר, ביי וועמען באָראַכאָוו'ס פעטער, חיים מרדכי לאַנדאַ, איז געווען אַן אָנגעשטעלטער. דאָרט איז געווען נאָך אַן אָנגעשטעלטער, מיכל וועלוול, אַ למדן און אינטעליגענט, צייטנווייז אויך אַ שרייבער אין העברעאיש. ער האָט זייער ליב באַקומען דעם קליינעם באַרי'ן און פלעגט אים גערן מיטנעמען. ווען ער האָט דערפּולט זיינע פאַרשידענע פליכטן, אַרום די גרויסע הויכע הויפנס מיט פאַרשידענע געהילצן, וועלכע מען האָט געדאַרפט זוכן צו פאַרפעסטיקן און פאַרהיטן פון אַ מעגלאַכער קאַטאַסטראָפע איבער דער דראָענדער פאַרגרעסערונג פון דער פאַרפלייצונג.

אין נידעריקערע פּלעצער זיינען שוין אַ סך שייטערן געהילץ געשטאַנען גאַנץ טיף אין וואַסער. צו אַזעלכע פּלעצער פלעגט מען מוזן צופאָרן מיט אַ שיפל, און מיכל וועלוול האָט ניט געקענט אַנטזאָגן דעם קלוגינקן אינטערעסאַנטן באַרי'ן זיין פאַרלאַנג, צו נעמען אים מיט זיך אויף'ן שיפל. נאָך עטלאַכע אַזעלכע קורצע נסיעות האָט זיך באַרי געפילט גאַנץ היימיש אין שיפל, פלעגט דאָרטן פריי אַרומשפּאַצירן, בעת מיכל וועלוול פלעגט זיצן ביים רודער און מיט גרויס אויפמערקזאַמקייט אויסהערן באַרי'ס שילדערונגען פון זיין נסיעה אויף'ן פּאַראַכאָד.

אין איינער פון אַזעלכע נסיעות האָט באַרי באַמערקט אַן „אינזל" גאַנץ ווייט פון דעם פּלאַץ, וואו זיי זיינען אַרומגעפאָרן, און האָט געבעטן מיכל וועלוולען צופאָרן אַהין, כדי צו האָבן די מעגלאַכקייט צו באַטראַכטן דעם אינזל פון דער נאָענט. מיכל וועלוול, וואָס האָט געוויינלאַך גערן דערפּולט זיינע פאַרלאַנגען, האָט דאָס מאָל זיך אָפּגעזאָגט צו פאָרן אַהין. באַרי איז זיך גאַנץ רואיק צוגעגאַנגען צום אַנדער ברעג פון שיפל און האָט זיך אָוועקגעזעצט אויף'ן באָרט. מיכל וועלוול איז טויט געוואָרן פון שרעק און, ניט קענענדיק אָוועקלאָזן דעם רודער, האָט ער זיך אָנגעהויבן

בעטן ביי באריז, אַז ער זאָל אַראָפּגיין פֿון בארט. אויף דעם האָט אים בארי געענטפֿערט: פֿאָרט צום אינזל, וועל איך אַרונטערגיין פֿון בארט. אמת, בארי האָט דערנאָך פֿאַרלוירן די געלעגנהייט אַנטיילצונעמען אין ווייטערע נסיעות מיט מיכל וועלוולען, אָבער זיין שטרעבונג צו זיין צוועק האָט ער גלענצנד דורכגעפֿירט.

ווען די מוטער, מוסרנ׳דיק אים, האָט אים געזאָגט: זע, וואָס דו האָסט זיך אָנגעמאַכט: מיכל וועלוול וויל דיך שוין מער מיט זיך ניט נעמען, האָט ער געענטפֿערט: ס׳איז שוין ניט אינטערעסאַנט, דאָס וואַסער פֿאַלט שוין אָפּ, און ער וועט שוין מער ניט דאַרפֿן פֿאָרן, און דער פּאַפּאַ וועט באַלד קומען פֿון וואַרשע און מיר וועלן סיי ווי דאַרפֿן פֿאָרן אַהיים.

6. בארי „פֿאָרט" קיין ארץ־ישראל. ער פֿאַרלירט זיינע קאַלאַשן.

בארי ווערט שנעל פֿאַרטיק מיט׳ן אַלפֿאַבעט און הייבט אָן לייענען ביכער. געלייענט האָט ער אַלץ. אַלע ביכער, וואָס האָבן זיך געפֿונען אין הויז, ביי פֿריינט, אַפֿילו אין דער שטאָט־ביבליאָטעק. ער איז אויך גיך געוואָרן דער מיטלפּונקט פֿון זיינע חברים, אידישע ווי ניט־אידישע. ניט נאָר קינדער פֿון זיין עלטער, נאָר אויך עלטערע קינדער פֿלעגן זיך אַרומ־קלייבן אַרום דעם קליינעם בארי׳ן. וועלכער פֿלעגט פֿריער דורכלייענען עפּעס פֿון בוך און דערנאָך פֿלעגט ער זיי דערקלערן אַלץ, וואָס ער האָט געדענקט, אַז זיינע צוהערער האָבן ניט גענוי פֿאַרשטאַנען.

ווי געזאָגט, ער פֿלעגט ניט איבערקלייבן; איז געקומען צום האַנט אַ בוך, וואָס ער האָט ניט פֿאַרשטאַנען, האָט עס אים ניט אָפּגעהאַלטן פֿון לייענען עס איינמאָל און צוויי מאָל און אָפֿט מערערע מאָל, און ווען ער האָט ענדלאַך אָנגעהויבן באַגרייפֿן מער ווייניקער דאָס געלייענטע, פֿלעגט ער ערשט דאַן קומען צו דער מוטער און צום פֿאָטער און בעטן דערקלערן די ערטער, וואָס זיינען אים געבליבן אומפֿאַרשטענדלאַך.

מער פֿון אַלץ האָט ער זיך אין זיינע ערשטע קינדערשע יאָרן אינ־טערעסירט אין ביכער מיט רייזע־באַשרייבונגען. די באַשרייבונגען פֿון זשול ווערן און מיין ריד פֿון איין זייט, און דער אינטערעס, וואָס האָט זיך אין אים דערוועקט דורך דער היימישער חבת־ציונ׳דיקער אַטמאָספֿערע פֿון דער אַנדערער זייט, האָט אויף אים אַזוי געווירקט, אַז אין אַ געוויסן טאָג (ער האָט דעמאָלט געקענט זיין אַלט אַ יאָר 9—10) איז ער אַוועק מיט איינעם אַ שטענדיקן צוהערער פֿון זיינע דערציילונגען, צו זוכן דעם וועג נאָך ארץ ישראל. דער רעזולטאַט פֿון יענער „נסיעה" איז געווען, אַז די צוויי רייזנדע, וואָס האָבן גראַד אויסגעקליבן אַ קאַלטן האַרבסטיקן טאָג און וואָס האָבן זיך אונטערגענומען צו מאַכן די רייזע מיט זייערע אייגענע פֿיס, זיינען געפֿונען געוואָרן הינטער׳ן שטאָט, און שפּעט ביי־נאַכט זיינען זיי געבראַכט געוואָרן דורך פֿרעמדע, יעדער צו זיינע עלטערן,

וואָס האָבן שוין געהאַלטן אין אַרומזוכן זיי מיט גרויס שרעק.
אויף דער „נסיעה" האָט ער פאַרלאָרן זיינע קאַלאָשן, וואָס זיינען געבליבן שטעקן אין איינעם פון די טיפע זומפּן, וואָס די „רייזנדע" האָבן באַגעגנט אויף זייער וועג. ער האָט דערפאַר באַקומען מער ווי די פאַר־דינטע באַלוינונג...

7. בארי „פאַרלירט" זיינע אונטערוועש

דורך זיין ליבשאַפט צו לערנען יעדן, ווער עס האָט נאָר געפילט די נויטיקייט פון וויסן, פלעגט אים אָפט אויסקומען צונויפקומען זיך מיט קינדער פון אָרעמסטע עלטערן, ווייל גראַד אַזוינע האָבן ניט געהאַט קיין מעגלאַכקייט צו קריגן קיין אונטערריכט. איינמאָל באַקאַנט זיך מיט אַזעלכע עלעמענטן, פלעגט ער שוין ווערן מיט זיי גאַנץ נאָענט באַפריינדעט, אַרומפירן זיך מיט זיי, וואו נאָר און ווען ער האָט געהאַט אַ געלעגנהייט דערצו, און צו יעדער צייט טאַקע ווידער באַלערנען זיי, ווי עס האָט זיך נאָר געלאָזן.

איינמאָל אין אַ הייסן זומער־טאָג איז ער אַוועק מיט אייניקע אַזעלכע פון זיינע פאַרערער צו דעם טייך וואָרקסלע באָדן זיך. ער האָט דאָן געמוזט זיין אין איינעם פון די ערשטע קלאַסן גימנאַזיע. ער האָט זייער לאַנג פאַרבראַכט ביים טייך, די מוטער האָט זיך שוין אָנגעהויבן באַאומרואיקן: זי האָט געוואוסט, אַז ער האָט זיך שוין געמוזט, אין בעסטן פאַל, גוט אויסהונגערן, און דאָרט ביים טייך איז ניטאָ אַזאַ פּלאַץ, וואו מען קען עפּעס קויפן צום עסן. ענדלאַך איז ער דאָך געקומען אַהיים און די מוטער האָט גלייך באַמערקט, אַז פון אונטער זיינע אויבערשטע קליידער זעט זיך אַרויס דאָס נאַקעטע לייב.

— וואו איז דיין העמד, און וואו האָסטו אַהינגעטאָן דיינע גאַטקעס?
— האָט די מוטער אָנגעהויבן אין אויפרעגונג אים אויספרעגן.
— פאַרלוירן, — איז געווען זיין ענטפער.
— וואָס הייסט, דו האָסט פאַרלוירן? ווי פאַרלירט מען דאָס אונטערוועש? אפשר האָט מען דאָס ביי דיר צוגע'גנב'עט?
— ניין, ניט צוגע'גנב'עט.
— וואָס דען, באַרינקע? זאָג דעם אמת, איך וועל דיר גאָר ניט טאָן.
— איך האָב מיין אונטערוועש אַוועקגעגעבן צו . . . — און רופט אָן אַ געוויסן נאָמען פון איינעם פון זיינע חברים, וועלכן זיין מוטער האָט אויך געקענט, און האָט געוואוסט, אַז ער איז אַ נויטבאַדערפטיקער.
— פאַרוואָס־זשע האָסטו מיר געזאָגט ניט קיין אמת? דאָס האָט דיר דיין חבר געהייסן זאָגן אַ ליגן, צי דו האָסט אַליין אָפּגעקלערט, מיך אַזוי אָפּצונאַרן?
— איך האָב גאָר ניט געקלערט, אַז דו וועסט מיר פרעגן וועגן דעם, פאַרגעסן קלערן וועגן דעם. נו, האָסט מיך געפרעגט, האָב איך דיר געענטפערט.

— אָך, דו מוזט דאָך שוין זיין הונגעריק, וואָס האָסטו זיך אַזוי לאַנג געזאָמט?

— ער האָט לאַנג ניט געוואָלט נעמען, האָב איך אים געמוזט איינ־ריידן. איך האָב אים דערקלערט, אַז ער האָט דאָך ניט אינדערהיים קיין אַנדער העמד אויסער דער צעריסענער, וואָס איז געווען אויף אים. אוי, איז זיין העמד געווען צעריסן! און קיין גאַטקעס האָט ער גאָר ניט געהאַט. ער האָט מיר געזאָגט: דיין מאַמע וועט דאָך דיך שלאָגן. האָב איך אים געזאָגט: ניין, מיין מאַמע וועט מיך ניט שלאָגן; זי וועט מיר געבן אַנדערע וועש.

8. באַרי הויבט אָן פאַרדינען געלט פון לעקציעס און מאַכט זיין לענגסטע נסיעה נאָך ארץ ישראל

ווען מען דאַרף אין גימנאַזיע זיך נוקם זיין אָן אַ לערער, איז באַרי פון די ערשטע אַנטייל צו נעמען אין דער דורכפירונג פון דעם אַקט; ער געפינט אָבער אויך אַלע מאָל אַ וועג, ווי אַזוי אַרויסצודרייען זיך פון שטראָף.

עפּעס האָט ער זיך פאַרזינדיקט. און דער לערער (דאַכט זיך דער דייטש) זעצט אים אַריין אין קאַרצער. ער געפינט אַ מעגלאַכקייט אַרויס־צוקריכן דורך אַ פענסטער, מישט זיך אויס מיט אַנדערע גימנאַזיסטן, וואָס זיינען אַניף אַ קורצער צייט פאַרהאַלטן געוואָרן, און צוזאַמען מיט זיי גייט ער זיך אַרויס פון גימנאַזיע.

צו יענער צייט האָט ער זיך אָנגעהויבן פילן אַביסל מער אומאָפּהענגיק. ער געפינט זיך נאָך אין איינעם פון די נידעריקע קלאַסן; לויט די רעגעלן פון גימנאַזיע קען ער נאָך ניט קריגן קיין רעקאָמענדאַציע פון דעם דירעקטאָר אָדער פון די לערער אַלס רעפּעטיטאָר: אָבער זיין פאָטער, וואָס גיט העברעאישע לעקציעס, באַקומט ביי זיינע באַקאַנטע אייניקע תלמידים פאַר אים. באַרי איז דאָ אין דעם פּעריאָד פון איבערגיין פון קינדהייט צו יונגער רייפקייט. זייענדיק אַלע מאָל צוגעלאָזן און פריינטלאַך מיט וועמען נאָר ער קומט אין באַרירונג, נעמט גאַנץ אָפט דאָס קינדערשע אין אים די אויבערהאַנט, און ער פאַרברענגט מיט זיינע תלמידים אין פאַרשידענע שפּילערייען, לערנענדיק זיי ניט נאָר זייערע גענגשטאַנדן, נאָר אויך קינדערשע קונצן און שטיפערייען. די עלטערן פון אַזעלכע תלמידים באַקלאָגן זיך אויף אים פאַר זיין פאָטער, וועלכער רעדט אים אויס, דער־קלערנדיק אים אַז ער האַנדלט ניט ריכטיק. באַרי פאַרטיידיקט זיך, אַז קינדער דאַרפן לערנען פון פאַרגעניגן. דורך שפּיל (ער איז שוין ביי יענער צייט גוט אינפאָרמירט וועגן די לערעס און מעטאָדן פון רוסאָ, פעסטאַ־לאָצי א. ד. גל.),דאָך, אַזוי ווי זיין פאָטער באַשטייט, אַז ער האַנדלט ניט ריכטיק, ווערט באַרי'ן איבערדריסיק דאָס גאַנצע לערנען מיט די קינדער לויט דעם מוסטער, ווי מען וויל אים אָנצייגן.

זיין פאָטער, טיילווייז לויט פּרינציפּ און טיילווייז מיט דעם פאַר־לאַנג צו ווירקן אויף זיין זון, אַז ער זאָל זיך פילן זעלבסטשטענדיק און ממילא פירן זיך „לייטישער“, לאָזט אים זיין דער באַלעבאָס איבער זיינע פּאָרדינסטן, אַזוי אַז ביי באַרי'ן הויבט זיך אַן באַווייזן אַן אייגענער רובל.

איצט, ווען באַרי איז אַרוים בשתיקה פון גימנאַזיע־קאַרצער, וויסנדיק אַז סיי פון די באַאַמטע פון גימנאַזיע און סיי פון זיין פאָטער וועט ער קיין „דערמוטיקונג“ פאַר זיין אַנטלויפן ניט באַקומען, זייענדיק אויך ניט צופרידן מיט זיין ראָלע אַלס ניט קיין אַנערקענטער לערער, דערוועקט זיך ביי אים זיין ניט באַפרידיקטער און דאָך ניט אויסגעלאָשענער באַגער — און ער באַשליסט צו מאַכן אַ צווייטן פּרוּוו פאַר אַ רייזע נאָך ארץ־ישראל.

דאָס מאָל האָט ער טאַקע געהאַט געלט, און ער איז פאַרשוואונדן געוואָרן...

די עלטערן זיינע האָבן איבערגעלעבט אַ צאָל אומרואיקע טעג, פאַרשנ־דיק און זוכנדיק אַ שפּור צו זייער פאַרשוואונדענעם זון — פון איין זייט, און פון דער אַנדער זייט — טוענדיק אַלץ מעגלאַכס צו פאַרדעקן דאָס געשעענע, כדי די באַאַמטע פון גימנאַזיע זאָלן זיך ניט דערוויסן וועגן זיין פאַרשווינדן, — ביז באַרי'ס פאָטער האָט דערהאַלטן פון ניקאָלאַיעוו אַ בריף, אין וועלכן די גאַנצע פּאָבלעמע איז אויפגעלייזט געוואָרן.

אין ניקאָלאַיעוו, וואוהין באַרי איז געקומען מיט'ן באַן און וואו זיינע געלט־מיטלען זיינען אויסגעשעפּט געוואָרן, האָט ער זיך געווענדעט צום ראַבינער, אים דערקלערט דעם צוועק פון זיין רייזע און זיין וואונש, צו פאָרן נאָך ארץ ישראל.

דער ראַבינער, ה' באַגראַוו, גראַד אַ יוגנט־פריינט פון באַרי'ס פאָטער, האָט אים פריינטלאַך אויפגענומען, האָט אים דערקלערט די אוממעגלאַכ־קייט דורכצופירן איצט זיין פאַרלאַנג. צו דערזעלבער צייט האָט ער אים אויך דערקלערט, אַז ער איז זיין פאָטער'ס אַ פריינט, און צוגעזאָגט אים, אַז ער וועט שרייבן צו זיין פאָטער וועגן אים און אַז קיין בייז וועט אים ניט געשען. דאָס אַלץ האָט ה' באַגראַוו געשריבן צו באַרי'ס פאָטער, האָט אים דערקלערט, ווען זיי קענען דערוואַרטן באַרי'ס צוריקקער, און ער האָט אים אַריינגעזעצט אין באַן און אַוועקגעשיקט אַהיים. צום גליק פון אַלעמען זיינען דאָס מאָל קיין רעפּרעסיווע מיטלען נעגן באַרי'ן ניט אָנגענומען געוואָרן: די עלטערן האָבן געטראַכט, אַז דאָס איז ביי זייער זון אַן אינערלאַכער דראַנג נאָך דעם צוזבערהאַפטן לאַנד, וועלכן מען קען מיט קיין רעפּרעסיעס ניט אויסוואָרצלען. זיי האָבן אויך זיך באַמיט צו פאַרגלעטן דעם פאַל אין גימנאַזיע — אביסל דורך פאַרדעקן דעם אמת און טיילווייז דורך פּראָטעקציע, און דער גאַנצער ענין איז אַריבער בשלום.

9. באַרי'ס צופיל לייענען ברענגט טרויעריקע רעזולטאַטן

ווען באַרי איז אַריין אין גימנאַזיע, האָט ער זיך גענומען פלייסיק צו שטודירן אַלע אויפגאַבן פון די לערער; אָבער צו דער זעלבער צייט

לייענט ער זייער פיל. ווען ער עסט, קוקט ער מיט אַ האַלב אויג צום עסן און די אַנדערע האַלבע אָדער אַנדערהאַלבן אויגן זיינען אַריינגעטאָן אין בוך. אין אַ קורצער צייט דערפילט ער, אַז עפּעס קומט פאָר מיט זיינע אויגן אומגעוויינלאַכס. ער ווערט עקזאַמינירט פון אַ ספּעציאַליסט, וועלכער געפינט אויס, אַז ער האָט געגצלאַך פאַרלוירן די קראַפט פון זיין רעכטן אויג. ער דערקלערט אים, אַז צו דעם אויג קען מען שוין ניט העלפן, אָבער ער מוז לייענען וואָס וויניקער, כדי צו פאַרהיטן דאָס צווייטע אויג פון אַן ענלאַכער קאַטאַסטראָפע.

10. די צוגרייטונג צו אַן אינקוויזיציע

דערווייל פאַראינטערסירט זיך בארי מיט די סאָציאַלע פראַגן, וואָס ווערן באַהאַנדלט אין דער אונטער־ערדישער ליטעראַטור. אמת, זיין פאָטער איז אַן אָפיציעלע פערזאָן. אַלס לערער שטייט ער אונטער דער דירעקטער אויפזיכט פון די באַאַמטע (דיעקטאָר און אינספעקטאָר) פון פאָלקס־בילדונג. אַלס אַזעלכער מוז ער זיין זייער צופאַרלעסלאַך; ער מוז זיין אַ פיינט פון אַלע, וואָס טרעטן אַרוי'ס געגן דער עקזיסטירנדער אָרדנונג; עס טאָר זיך אין זיין הויז ניט געפינען קיין אומלעגאַלע ליטעראַטור. אָבער גראָד דערפאַר איז ער פאַררעכנט אַלס לאָיאַלער געזעץ־היטער, און עס איז אים לייכטער ווי אַנדערע צו נעמען אַן אַנטייל אין פאַרשידענע אונטער־ערדישע ענינים. ווען עס ווערט אַ חשד, אַז מען האָט געוואָרפן אַן אויג אויף דעם קאָנספּיראַטיוון דרוק, פירט מען אַלץ פאָרזיכטיק אַריבער ביינאַכט צום לערער באַראַכאָוו, וועמען קיינעם וועט גאָר ניט איינפאַלן צו פאַרדעכטיקן אין קאָנספּיראַציע. און די פּאָליציי, איבערפּאַלנדיק דעם פּלאַץ, וואו מיט אַ טאָג פריער האָט זיך געפונען דער דרוק, גייט אַוועק מיט אַ נאָז.

אַ געוויסן קאָנספּיראַטאָר קריטשעווסקי ווערט ענג אין דעם קוואַר־טאַל, וואו מען האָט אויף אים געוואָרפן אַ פאַרדאַכט, אַז ער איז ניט כשר; ער ווערט אַריינגענומען פון די באַראַכאָווס אַלס עקסטערן־קוואַרטיראַנט, באַזאָרגט זיך מיט אַ מענטשלאַכן שאַרבן און שטעלט אים אַוועק אויפ'ן פענסטער, כדי אָפּצואווענדן יעדן פאַרדאַכט פון זיך.

די פּאָליציי מאַכט אַ באַזוך ביי אַ געוויסער סאָציאַליסטקע, פריילין פערלין, און מען געפינט ביי איר קאָמפּראָמיטירנדע בריף פון איר חתן פיאַלקאָוו, אַ קאָנספּיראַטאָר־טעראָריסט. עס גיט זיך איין חברה צו לאָזן אים וויסן באַצייטנס, איידער ער קומט צו זיין כלה, וואו פּאָליציי דערוואַרט אים שוין. קומט ער באַלד אין דעם זיבערן הויז פון דעם לערער באַראַכאָוו, וואו חיה רייכיל באַראַכאָוו טוט אים איבער, הייסט אים אויסקוקן ווי אַ קראַנקן, וועלכן מען מוז פירן אונטערן אָרעם, און אַזוי אַרום ברענגט זי אים אין אַ זיכערן פּלאַץ און פון דאָרט פירט מען אים שוין אַוועק מיט אַ פור צו אַ וואָקזאַל פון אַן אַנדער סטאַנציע, ווייל אויפ'ן פּאָל־טאַוועער וואָקזאַל וואַרט שוין אויף אים די פּאָליציי.

אַט די און ענלאַכע זאַכן זעט צו דער קליינער באַרי, פרעגט זיך נאָך וועגן אַלץ, באַקענט זיך מיט אומלעגאַלער ליטעראַטור. פון דער ליטעראַטור און פון געשפּרעכן דערוויסט ער זיך, אַז ווען מען אַרעסטירט אימיצן פון די סאָציאַליסטן, סטאַרעט מען זיך פון אים אַרויס־באַקומען נעמען פון זיינע חברים; אַז פּאָליציי שטעלט זיך אַפילו ניט אָפּ פון מאַטערן מיט כל׳ערליי ענויים, כדי דורך דעם צו צווינגען די אַרעסטירטע אַרויסצוגעבן זייערע חברים. באַרי׳ס פאַנטאַזיע שטעלט אים פאָר, אַז אים קען אויסקומען צו זיין אין אַ לאַגע, וואו ער וועט שטיין קעגן אַזאַ נסיון.

איין מאָל דערזעט די מוטער ביי באַרי׳ן אויפ׳ן האַנט אַ גרויסע, טיפע אייטערנדיקע וואונד. — פון וואַנען איז דאָס צו דיר געקומען, באַרינקע? — זוכט די אַנגסטנדיקע מוטער צו דערגיין, און געפינט אויס, אַז דאָס האָט ער זיך געגרייט, צו קענען אויסהאַלטן שמערצן פון אינ־קוויזיציעס, און כדי צו זיין זיכער, אַז ער וועט זיינע חברים ניט פאַר־ראַטן, האָט ער זיך געברענט די האַנט אויף אַ ליכט, ביז ער האָט זיך אינערלאַך איבערצייגט, אַז ער וועט קענען אויסהאַלטן די גרעסטע יסורים און דאָך פאַרבלייבן אַ טרייער, איבערגעגעבענער חבר.

11. באַרי אַנטזאָגט זיך אַריינצוטרעטן אין אוניווערזיטעט

כמעט אַלע לערער פון דער גימנאַזיע האָבן באַרי׳ן זייער ליב געהאַט פאַר זיין שאַרפן מח און קלוגע איינפאַלן, וואָס ער פלעגט אַרויסווייזן, אַפילו ווען ער האָט אויף זיך געהאַט אַ שולד פון איבערטרעטן די דיסציפלין.

דער לערער פון דייטש, אַ גרויסער געלערנטער, האָט געזאָגט צו זיין מוטער: דיין זון האָט זייער אַ טייערע קאָפּ, ער איז אויך זייער אַ וואוילער; אָבער ער דערלויבט זיך שוין צופיל. ער העלפט אַרויס אַנדערע, ווען מען טאָר דאָס ניט טאָן, און לאָזט זיך ניט דיסציפּלינירן. איך האָב אים זייער ליב פאַר זיינע גרויסע מעלות, אָבער איר מוזט אויפ־פּאַסן אויף אים, ער זאָל פאַלגן נאַטשאַלסטוואָ. אויב ניט, וועלן אים זיינע אַלע מעלות ניט העלפן און ער וועט ניט קענען פאַרטזעצן זיין בילדונג.

דער פראַנצויזישער לערער האָט זיך אויסגעדריקט, אַז ער וואָלט זיך געשאַצט איבערגליקלאַך, ווען ער האָט אַזאַ זון ווי באַראַכאָוו.

אַפילו דער דירעקטאָר פון גימנאַזיע, מאַרקאָוו, אַ באַוואוסטער אַנטי־סעמיט, אַז ער האָט געדאַרפט רעקאָמענדירן איינעם פון זיינע בעסטע פריינט, אַ קריסט, אַ גוטן רעפּעטיטאָר פאַר זיינע קינדער, האָט צו אים געשיקט דעם אידישן גימנאַזיסט באַראַכאָוו, וואָס איז געווען קעגן געזעץ. דאָך האָט זיך דער אַנטיסעמיטיזם אַרויסגעוויזן אין אַ סך האַנדלונגען בנוגע באַרי׳ן.

דער קורס פון לאַטיין ענדיקט זיך אין זעקסטן קלאַס. די שריפטלאַכע אַרבעטן פון די עקזאַמענס ווערן פריער דורכגעקוקט פון די לערער און דעם דירעקטאָר; זיי שטעלן אַוועק זייערע צייכנס. די אַרבעטן ווערן

דערנאך אפגעשיקט אין קרייז. פאלטאווער גימנאזיע האט באלאנגט צום קיעווער קרייז. די פראפעסארן פון קרייז מיט דעם דיען פון אוניווערזיטעט, וואו די סטודענטן וועלן דארפן לערנען, גיבן זייער אפשאצונג און שיקן דערנאך צוריק אין גימנאזיע זייער מיינונג, אויב די צייכנס, וואס די לערער פון גימנאזיע האבן אוועקגעשטעלט, זיינען פארדינטע אדער ניט. די באמערקונגען קומען געוויינלאך אן אין גימנאזיע, ווען די תלמידים זיינען שוין אין זיבעטן קלאס. איז ווען בארי איז געווען אין זיבעטן קלאס, איז געווען דער קלאסן־אפּוטראפּוס דער לערער פון מאטעמאטיקע, טשערנישעוויטש, זייער א ליבעראלער מענטש, וועלכער האט בארי'ן זייער ליב געהאט. קומט דער טשערנישעוויטש איינמאל אריין מיט אן אומעטיקן פנים און באקלאגט זיך אויף אומגערעכטיקייטן, וואס ווערן באגאנגען דארט, וואו עס איז אמווייניקסטן צו דערווארטן אזעלכעס — צווישן די לערער פונ'ם יונגן דור. דערנאך האט ער דורכגעלייענט א פאפיר, וואס איז אנגעקומען פון קרייז, וואו עס ווערט דערקלערט, אז אין די לאטיינישע עקזאמענס זיינען צו דריי סטודענטן געגעבן געווארן ניט קיין פארדינטע צייכנס: צוויי האבן געקראגן העכערע צייכנס, ווי זיי האבן פארדינט (די צוויי זיינען געווען קריסטן) און איינער האט באקומען א קלענערן צייכן, ווי אים קומט. „און די עולה איז באגאנגען געווארן קעגן אונזער הויך־געלערנטן בארכאוו. איז עס ניט א גרויסע שאנדע פאר אונזער ציווילי־זאציע!" — האט טשערנישעוויטש מיט אנטריסטונג פארענדיקט.

בארי האט זיך אויפגעהויבן א בלייכער, האט באדאנקט דעם לערער און באמערקט: „אזעלכעס איז אפשר נויטיק, כדי מען זאל בעסער קענען אפשאצן די ווירדיקע אייגנשאפטן פון אונזער געשאצטן קלאסן־לערער."

דער דערמאנטער פאקט איז באוואוסט געווארן צו בארי'ס פאטער פון זיינעם א קריסטלאכן תלמיד, מיט וועלכן ער האט געלערנט העברע־איש. בארי גופא פלעגט אזעלכע פאלן קיינמאל אין הויז ניט דערציילן.

ווען בארי האט געהאלטן ביי ענדיקן גימנאזיע, אין יאר 1900, האט עס געהאלטן דערביי, אז ער זאל קריגן דעם גאלדענעם מעדאל, וואס ווערט יעדעס יאר געגעבן צום בעסטן תלמיד. דער צווייטער נאך בארי'ן איז געווען א קריסט, רינדענקא, בארי'ס א גוטער פריינט, א גאנץ פייאיקער און ארנטלאכער יונגערמאן; אבער זיין פאטער איז געווען א באקאנטער אידן־פיינט. דער אנטיסעמיטישער און פארביסענער דירעקטאר מארקאוו האט געזוכט א מיטל, אוועקצונעמען פון בארי'ן דעם מעדאל. דער דירעקטאר איז אויך געווען דער לערער פון דער רוסישער שפראך און ליטעראטור. ווען מען האט פארגעבן די סטודענטן צו שרייבן א געוויסע אפהאנדלונג אלס לעצטער עקזאמען, האט בארי דער־לאנגט זיין פאפיר דער ערשטער. דער דירעקטאר האט א זאג געטאן: אזוי גיך? איך וואלט אייך ראטן, יונגערמאן, איבערצוקוקן אייער שריפט. — איך האב שוין איבערגעקוקט, איז געווען בארי'ס ענטפער. — פונדעסטוועגן וואלט איך אייך ראטן, עס איבערקוקן. בארי, באמערקנ־

דיק, אַז מיט דעם אויסדרוק זוכט מאַרקאָוו צו צייגן, אַז ער גלויבט אים ניט. האָט געענטפֿערט טראָציק: „איך דאַרף ניט איבערקוקן צ ו ו י מאָל.

דער דירעקטאָר האָט צוגענומען באַרי'ס פּאַפּיר און האָט עס באַצייכנט מיט אַ דריי. עס פֿאַרשטייט זיך, אַז פֿאַר אַזאַ געגנשטאַנד, וואָס מאַרקאָוו אַליין האָט אים אַלע מאָל געגעבן דעם צייכן פֿינף, האָט באַרי ניט געקענט פֿלוצלונג ווערן אַזוי אומווויסנדיק, צו באַקומען אַ דריי. דאָס ערגסטע, וואָס ער האָט אים געקענט געבן, לויט אַלע געזעצן פֿון לערערשן עטיקעט, וואָלט געדאַרפֿט זיין ניט ווייניקער ווי פֿיר. אָבער דאָס וואָלט מאַרקאָוו'ן ניט געפֿירט צו זיין צוועק: זיין פֿיר וואָלט בטל געוואָרן צווישן דער גרויסער צאָל פֿינפֿן. אָבער אַ דריי האָט ניט געקענט בטל ווערן. מאַרקאָוו האָט אַליין צוגעגעבן, אַז דעם דריי האָט ער אים געגעבן פֿאַר זיין חוצפּה.

ווען באַרי'ס פֿאָטער האָט פֿאַרלאַנגט פֿון באַרי'ן, אַז ער זאָל זיך מעלדן אין אוניווערסיטעט, (דאָס איז דאָך דעמאָלט געווען דער ענד־צוועק פֿון שטודירן), האָט אים באַרי דערקלערט, אַז אַזעלכע „ליבעראַלע" פּערזאָנען, ווי מאַרקאָוו, געפֿינען זיך אויך אין די אוניווערזיטעטן, אַזוי אַז קיין גוטס פֿון דער אוניווערזיטעט־בילדונג קען מען סיי ווי ניט דערוואַרטן. אַזוי ווי אין יענע צייטן האָבן זיך שוין אָנגעפֿאַנגען אומרוען אין די אוניווערזיטעטן, האָבן באַרי'ס אַרגומענטן געהאַט די געווינשטע ווירקונג אויך אויף זיין פֿאָטער, וועלכער איז שוין מער ניט באַשטאַנען אויף זיין פֿאָדערונג.

12. באָרי שטייט צום פּריזיוו, פֿאַרלירט נאָכאַמאָל זיינע קאָלאָשן און טיילווייז אויך זיין פֿרייהייט.

אין יאָר 1902 שטייט באַרי צום פּריזיוו. לויט דעם באַשטאַנד פֿון זיין משפּחה האָט ער די צווייטע פֿאַרלייכטערונג, און ווערט באַפֿרייט פֿון דעם רעגולערן דינסט. דאָן עקזאַמענירט מען זיין פֿיזישן צושטאַנד, אויב ער פּאַסט זיך פֿאַר'ן רעזערוו. דער דאָקטאָר טוט אַ קוק אין זיין רעכטער אויג און רופֿט אויס: „אַ גענצלאַך בלינדער מענטש!" ס'פֿאַרשטייט זיך, אַז ער וואָלט באַפֿרייט געוואָרן; ביי באָרי'ן איז אָבער דער אמת, די וויקרלאַכקייט, העכער פֿון אַלץ ,און ער רופֿט זיך אָן צום דאָקטאָר: „אַ מענטש האָט צוויי אויגן." די באַמערקונג האָט אים געקאָסט זיין פֿרייהייט פֿאַר עטלאַכע וואָכן, ווייל ער האָט געמוזט גיין אויף דער לערע מיט די אַזוי־גערופֿענע ראָטניקעס, ביז אים האָט זיך איינגעגעבן צו איבערצייגן די העכערע באַאַמטע, אַז דער דאָקטאָר האָט אים אומערלאַך באַהאַנדלט און ער איז באַפֿרייט געוואָרן.

גייענדיק פֿון פּריאָם, האָבן זיך די גוים פֿאַרטשעפּעט מיט די אידן, אָנגעהויבן זיי באַליידיקן. באַרי האָט גלייך אָרגאַניזירט אַ גרופּע פֿון אידן מיט אייניקע פֿאַרערער זיינע פֿון די קריסטן, און מען האָט אָנגעפֿאַנגען אַ ריכטיקן געשלעג. געהאַלטן האָט עס, אַז די גרויסע כאַפּטע

פון זייערע קענגער זאָל זיך אָפּטראָגן. די פּאָליציי האָט עס אָבער באַמערקט און אַ לאָז געטאָן זיך צום שלאַכט־פּלאַץ. בארי האָט אויסגערופן צו זיינע לייט: „עי, חברים, פון וועמען, פון וועמען, אָבער פון דער פּאָליציי קענען מיר געווים קיין גערעכטיקייט ניט דערוואַרטן. טראָגט זיך אָפּ באַצייטנס.“ ער האָט אַלע חברים אַוועקגעלאָזט אין פאַראויס און דערנאָך האָט ער זיך שוין אויך געלאָזט לויפן. איינער פון די נאָכיאָגער, אַ שנעלער לויפער, האָט אים אָנגעיאָגט, אָנגעטראָטן אויפ'ן קאַלאָש; בארי האָט גלייך אַראָפּגעוואָרפן דעם געפּלאַצטן קאַלאָש פון'ם פוס און איז ווייטער געלאָפן. דער נאָכיאָגער האָט זיך אָפּגעשטעלט אויפהייבן דעם קאַלאָש, אַ וואָרף געטאָן אויף בארי'ן, אָבער דער קאַלאָש איז פאַרבייגעפלויגן. בארי האָט זיך אומגעקוקט און באַמערקט, אַז איצט איז זיין נאָכפאָלגער עטוואָס ווייטלאַך פון אים; ער האָט בליץ־שנעל אַראָפּגעכאַפּט דעם צווייטן קאַלאָש און גלייך געטראָפן מיט אים זיין פאַרפאָלגער אין פּנים, אַזוי, אַז יענער האָט זיך פאַרדרייט און בארי'ן איז שוין אויף אַזאַ אופן געלונגען צו אַנטלויפן אין גאַנצן. אַזוי אַרום האָט בארי פאַרלוירן נאָך אַ פּאָר קאַלאָשן, אָבער דאָס מאָל האָט ער שוין קיין באַלוינונג ניט באַקומען...

13. בארי, נאָך פאַר זיין חתונה, מאַכט זיין פאָטער פאַר אַ יידן.

בער באָראָכאָוו האָט זייער פרי אָנגעהויבן צו שרייבן. געשריבן האָט ער וועגן פאַרשידענע ענינים און אין פאַרשידענע שפּראַכן, אָבער מער פון אַלץ אין רוסיש. דאָס איז דאָך געווען די איינציקע שפּראַך, אין וועלכער ער האָט געקענט דערוואַרטן. אַז מען וועט אים דרוקן, ווייל אַלס געלערנטער איז ער באַוואוסט געוואָרן דורך רוסישע געלערנטע.*)

ער שיקט אַ פילאָסאָפישע אָפּהאַנדלונג דעם זשורנאַל „רוסקאַיאַ מיסל“. מען דריקט אים אויס זייער אַ שמייכלהאַפטע מיינונג וועגן זיין אַרבעט, אָבער מען ווייזט אָן געוויסע טעמים, פאַרוואָס גראַד איצט קען מען זיין ווערק ניט דרוקן; טעמים, אין קיין פאַל פון אים, בארי'ן, ניט אָפּהענגיקע; אָבער זיין לאַגע ווערט ניט לייכטער. ער קריגט דערמונטערונגען און אַפילו צוזאָגן, אָבער ווייטער פון דעם גייט עס ניט.

איינמאָל קומט אַריין בארי'ס פאָטער צום באַוואוסטן העברעאישן געלערנטן און פרוכטבאַרן שרייבער, אַלכסנדר זיסקינד ראַבינאָוויטש, וועלכער איז איצט אין ארץ ישראל, אָבער צו יענער צייט (אַרום יאָר 1900) האָט ער געוואוינט אין פּאָלטאַווע. רופט זיך אָן ראַבינאָוויטש צו מ. א.

*) אין אַנדערע עראינערונגען וועגן בארי'ן, וועלכע דער שרייבער פון די שורות האָט געשיקט צו ה' רעוואוצקי'ן פאַר אַ זאַמל־בוך, וואָס די לינקע פּועלי־ציון גיבן אַרויס, ווערט באַשריבן ווי אַזוי אַ געוויסער רוסישער פּראָפעסאָר לעסעוויץ האָט בארי'ן געהאָלפן דורכצושלאָגן זיך אַ וועג צו באַרימטקייט אַלס געלערנטער.

באָראָכאָוו: „מזל־טוב אייך פאַר אייער אייניקל פון באַרי'ן." באַרי איז צו יענער צייט נאָך ניט געווען פאַרהייראַט, ער איז נאָך אפילו ניט געווען פאַר'קנס'ט. מאַמענטאַן האָט זיך דער לערער באָראָכאָוו פאַר־לאָרן. ער האָט אָבער גלייך פאַרשטאַנען, אַז אַזא מזל טוב וואָלט אים ה' ראַבינאָוויטש ניט אָפּגעגעבן, און טאַקע גלייך גייט צו אים ראַבי־נאָוויטש צו מיט אַ בוך (אַן אַלמאַנאַך אין רוסיש, אַרויסגעגעבן פון דעם קרעמענטשוגער ראַבינער פריידענבערג), ווייזט אים אַן אַרטיקל פון באַרי'ן און זאָגט: „איר זינדיקט דאָך אויך אונטער אין אַזעלכע זאַכן."

14. נאָכ'ן קעשענעווער פּאָגראָם

אויב אין 1881 האָבן באַרי'ס עלטערן צוזאַמען מיט אים עמיגרירט פון זאָלאָטאָנאָש קיין פּאָלטאַווע, האָט אָבער דער קעשענעווער פּאָגראָם באַוואויגן זיינע עלטערן צו נעמען דעם וואַנדער־שטעקן פאַר גאָר אַ ווייטער נסיעה. זיי האָבן באַשלאָסן צו עמיגרירן נאָך אַמעריקע. עס האָבן זיך אָנגעהויבן פאַרהאַנדלונגען און איבערדערנקונגען, אויב אַלע זאָלן גלייך פאָרן, אָדער נאָר געוויסע מיטגלידער פון דער משפחה זאָלן דערווייל פאָרן. באַרי האָט אָבער דערקלערט, אַז ער קען בשום אופן ניט פאָרן. אונטער דער צייט איז ער אַ חתן געוואָרן פאַר דער איצטיקער מוטער פון זיינע צוויי קינדער, ליובאַ באָראָכאָוו, דעמאָלט ליובאַ מעלצער. אמת, ניט ער, ניט זיינע עלטערן אָדער זיין כלה'ס עלטערן זיינען געווען אין אַ לאַגע, אַז מען זאָל קענען עמיגרירן אַלע צוזאַמען, און נאָך מיט אַ פאַרגרעסערטער משפחה. דאָך, ביי אַ געוויסער אָנשטרענגונג פון יעדנס זייט וואָלט מען עס געקענט ווי עס איז דערמעגלאָכן. עס האָט זיך אָבער גלייך אַרויסגעוויזן, אַז אויסער דעם דערמאָנטן מאָטיוו, וואָס באַרי האָט לפנים אָנגעגעבן צו זיינע עלטערן, איז געווען זייער אַ טיפע סבה, וועלכע קיינער און קיין זאַך האָט ניט געקענט באַזייטיקן.

נאָך דעם קעשענעווער פּאָגראָם פון פּסח 1903 האָט זיך פאַרשפּרייט אַ פּאָגראָם־שרעק צווישן אַלע אידן אין רוסלאַנד, און דאָ און דאָרט האָבן זיך אָנגעהויבן גרינדן זעלבסט־שוץ־גרופּעס. פון זייטיקע קוואַלן האָבן זיך באַרי'ס עלטערן דערוואוסט, אַז ער טיילט אויס געווען צו מיטגלידער פון דעם זעלבסט־שוץ. זיי האָבן אָבער ביי אים קיין זאַך ניט געפרעגט וועגן דעם, ווייל דאָס איז געווען גאַנץ קאָנספּיראַטיוו און עס איז צו זיי איבערגעגעבן געוואָרן בסודי סודות. אָבער ד ע ר פּעריאָד באַלאַנגט שוין צו דער צייט, ווען באַרי איז שוין געבליבן אין רוסלאַנד און זיינע עלטערן זיינען אַוועקגעפאָרן קיין אַמעריקע. וועגן דער טעטיקייט און דעם פּלאַץ, וואָס באַרי האָט פאַרנומען אין דער זעלבסטשוץ־באַוועגונג, וועלן שוין געוויס זיינע חברים קענען געבן מער אינפאָרמאַציע און אַ בעסערע אָפּשאַצונג. אַלזאָ קענען מיט דעם אייגנטלאַך פאַרענדיקט ווערן די זכרונות, וואָס זיין פאָטער האָט אונטערנומען צו שרייבן וועגן אים.

דאָך בעט זיך אַ נאָכוואָרט, נאָך דעם אַלעמען, וואָס איז אויבן געזאָגט געוואָרן.

15. נאָכוואָרט

גענוג אין דריטער פּערזאָן! נישקשה, כ'מעג פילן שטאַרקער די ביטערקייט פון דעם פאַרלוסט. כ'האָב אַלס דער פּאַטער פון אַזאַ אוצר געמענט האָבן מער פאַרשטאַנד, ווי אָפּצוהיטן אים און ניט דערלאָזן צו דער מעגלאַכקייט פון אַזאַ טראַגישן, קאַטאַסטראָפאַלן סוף. אמת, מיט דעם מאַנעוור פון איבערגעבן אַלץ אין דריטער פּערזאָן האָט אויך ניט אַלע מאָל זיך מיר איינגעגעבן אָפּצואוועגדן, צי פאַרקלענערן די טיפקייט פון מיין בראָך; מערערע מאָל איז מיר אויסגעקומען איבעררייסן מיין אַרבעט, ביז די זודיקע טרערן זיינען אָפּגעקילט געוואָרן אויף אַזוי פיל, אַז איך זאָל קענען ווייטער פאָרטזעצן. דאָך, באַרואיקנדיק זיך אַביסל, האָב איך טיילמאָל זיך אַזוי פאַרגעסן, אַז מיר האָט זיך אפילו איינגעגעבן אַרויסצוברענגען אַ שפּאַס, אַ קאַמיזם. אין וואָס קען באַשטיין דעם לעזער'ס שולד, אַז ער זאָל דאַרפן באַלעסטיקט ווערן, באַשטראָפט זיין מיט טויטן ערנסט? ווי באַלד אָבער דער וויכטיקסטער טייל פון מיין אַרבעט איז שוין פאַרענדיקט, מעג איך ווידער פאַרזוכן דעם טעם פון דער ביטער־ניש, וואָס כ'האָב געפילט אין אָנפאַנג פון אַט דער שילדערונג.

אַלזאָ, צוריק צו נאַטירלאַכער אַרבעט. ווידער אין ערשטן פּערזאָן. איך האָב אין זינען געהאַט, צווישן אַנדערעס, אויך צו וואַרפן אַ ליכט אויף דער שיינבאַרער מעטאַמאָרפאָזע, אויף דעם באַשיינפּערלאַכן אומ־נאַטירלאַכן שפּרונג, וואָס מאַנכע פון די, וואָס שילדערן בער באָראָכאָוו'ן, שרייבן אים צו; איך גלויב, אַז ביז אַ געוויסער מאָס האָט זיך דאָס מיר איינגעגעבן. זיי ווילן אפילו אויסגעפינען, אַז זיין פּועלי־ציוניזם און זיין שפּעטער אַנטפּלעקטע טעאָריע פון „סטיכישע נויטווענדיקייט" האָט געהאַט איר אורשפּרינגלאַכע יניקה אין יענער אַטמאָספערע, וואו ער האָט געהאַט צו פאַרקערן אין זיינע קינדער־יאָרן און וואו, טאַקע דורך דער „אומבאַוואוסטזיניקער" סטיכישער נויטווענדיקייט, עס האָבן זיך איינ־געלעבט די אידעען פון אַלוועלטלאַכן סאָציאַליזם זייט ביי זייט מיט די אידעען פון אולטראַ־ציוניזם.

איך וויל דאָ נאָך אָנצייגן אויף צוויי שפּעטערדיקע מאָמענטן פון ב. באָראָכאָוו'ס קורצן לעבן.

אין גיכן נאָך אונזער קומען קיין אַמעריקע, האָבן זיך אָנגעפאַנגען פאַרהאַנדלונגען וועגן בארי'ס אַריבערקומען אַהער. באַזונדערס מעגלאַך האָט עס אויסגעזען נאָך זיין חתונה, און עס זיינען שוין געווען פאַרטיק אַלע פּלענער. פּלוצלונג באַקומען מיר אַ ידיעה, אַז דעם פּלאַן פון פאָרן אין אַמעריקע מוזן זיי דערווייל אויפגעבן, ווייל די געשעעענישן אין רוס־לאַנד (די איבערקערעניש אין 1905-1906) רופן אים אַהין. דערביי האָט

ער געבעטן אונזער ברכה פון עלטערן, אַז ער זאָל באַגליקן אין זיין וועג און אין זיינע האַנדלונגען. ער האָט אונז אויך געבעטן, אַז מיר זאָלן זיך ניט באַאומרואיקן, אויב ער וועט ניט שרייבן, וויל ער וועט זיין זייער באַשעפטיקט; „אויב מיט אים וועט עפּעס פּאַסירן, וועלן מיר געוויס הערן פון דעם.“ ליידער, איז דאָס, אַביסל שפּעטער, מקוים געוואָרן...

ווען ער איז שוין געווען אין אַמעריקע, און איך האָב אַמאָל אין אַ געשפּרעך מיט אים אויסגעדריקט מיין פאַרדרוס און צער, פאַרוואָס איך בין צו אים זייער שטרענג געווען און פלעג אים שטאַרק באַשטראָפן פאַר יעדן „פאַרברעכן“ (די אַנדערע קינדער האָב איך זייער זעלטן באַשטראָפט, מאַנכע קיין מאָל מיט קיין האַנט ניט באַרירט), האָט ער, כדי צו באַרואיקן מיך, ווי זיין שטייגער איז אַלע מאָל געווען, געזאָגט: „איך וואָלט געוויס ניט געווען דאָס, וואָס איך בין, ווען ניט דיין שטרענגקייט“, דערביי דער־מאָנענדיק מיר שלמה המלך'ס „חוסך שבטו — שונא בנו“, און דעם רוסישן: „פאַר איין געשלאָגענעם גיט מען צוויי ניט־געשלאָגענע, און מען נעמט נאָך ניט.“

ליובע באָראַכאָוו:

דיין אָפּשיד

(אויס׳ן „בוך פון אונזער לעבן“)

„אין אזא צייט איז ניט שווער צו שטאַרבן!“ — האָסטו אויסגערופן אין שטאַרקער באַגייסטערונג, לייענענדיק די ידיעות וועגן די געשעענישן אין רוסלאַנד, אין מערץ 1917. כ׳האָב זיך דערשראָקן פאַר דיין מוטיקער באַציאונג צום טויט, הגם פון קיין פּחד האָסטו קיינמאָל ניט געוואוסט...

ס׳האָט דיך געצויגן קיין רוסלאַנד. אָבער נאָך עטלאַכע חדשים האָט געדאַרפט געבוירן ווערן אונזער צווייט קינד. האָסטו גובר געווען דיין באַגער און באַשלאָסן אָפּצולייגן די נסיעה קיין רוסלאַנד און זיך איבער־צוגעבן דיין וויסנשאַפטלאַכער אַרבעט.

האָבן אָבער דיינע חברים אָנגעהויבן דיך רופן. יעדן טאָג פלעגן קומען טעלעגראַמעס. איינמאָל, דריי ביינאַכט, ווען דו ביזט געקומען פון אַ פאַרזאַמלונג און איך האָב דיר געוויזן די לעצטע צוויי טעלעגראַמעס, וואָס רופן דיך אהין, האָסטו אויסגערופן: „איך קען דאָס ניט מער איבערטראָגן: איך מוז פאָרן.“ און וואָכן לאַנג האָב איך געוויינט, אָן אויפהער: וואָס זאָל איך טאָן? פאָרן מיט דיר? בלייבן?

דו האָסט מיר פאַרגעלייגט, צו בלייבן. אָבער וואָס וועט דאָ זיין מיט מיר, מיט די קינדער? ווי זאָל איך דאָ בלייבן מיט די צוויי קינדער־לאָך אָן דיר? ס׳וועט דאָך קיין שמייכל ניט קומען איבער מיינע ליפּן די גאַנצע צייט, וואָס דו וועסט זיין דאָרט אין רוסלאַנד און איך מיט די קינדער דאָ אין אַמעריקע. וויי, וואָס פאַר אַ טעות איך האָב געהאַט! נאַאיוו בין איך געווען. כ׳האָב ניט געוואוסט, וואָס ס׳וואַרט אויף מיר! זע, אַפילו ווען ס׳שטאַרבט אוועק דער טייערסטער מענטש אין לעבן, לערנט זיין פרוי נאָך יאָרן ווידער שמייכלען — הגם אַפילו אַנדערש, ווי אַמאָל — אָבער דאָך שמייכלען און זיך פרייען מיט דער זון, מיט דער בלום, מיט׳ן זאַנפטן ווינטל, וואָס בלאָזט.

— „און טאָמער וועט זיך דיר טרעפן אַן אומגליק?“ — האָב איך פאַר דיר געוויינט.

— „אַן אומגליק קען זיך טרעפן אומעטום, אויך גייענדיק אין גאַס.“

און דו זאָגסט מיר אַנטשלאָסן:

— „אַ סאָלדאַט בין איך. מ׳רופט מיך און איך מוז גיין!“

זיינען מיר אַלע געפאָרן, דו, איך און אונזער ליכטיק מיידעלע, וואָס איז נאָך ניט אַלט געווען קיין פינף יאָר און וואָס האָט אַזוי מורא געהאַט פאַר רוסלאַנד, וואו „מ׳שיסט“ און „מ׳הונגערט“.

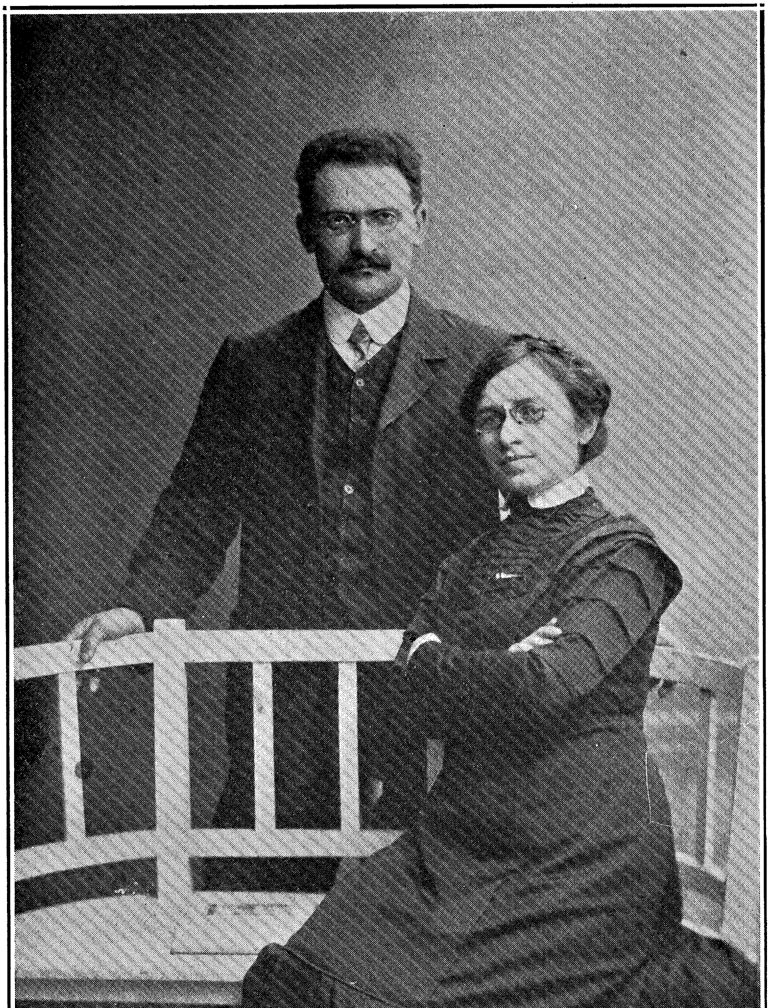

ליובע און בער באָראָכאָוו

איך האָב געקוקט אויפ'ן קינד און דאָס האַרץ האָט מיר פאַרקלעמט. וועט זי מיר ניט ערגעץ וואו פאַרלוירן גיין? אויפ'ן וועג? אין רוסלאַנד? דאָס האַרץ האָט אין מיר געציטערט.

— קינד מיינס, זאָל פּאַפּאַ אַליין פאָרן אין רוסלאַנד און מיר זאָלן דאָ בלייבן? צי זאָלן מיר אַלע פאָרן אין רוסלאַנד?

— איך וויל, אַז מיר זאָלן אַלע בלייבן דאָ. וועט ער פאָרן אַליין, וועט ער בענקען נאָך אונז. וועלן מיר אַלע פאָרן — וועלן מיר דערטרונקען ווערן.

— קינד מיינס, ווען פּאַפּאַ וואָלט דעמאָלט ניט געפאָרן אין רוסלאַנד, וואָלט ער זיכער ניט אַזוי שנעל פאַרלאָזט דאָס לעבן און אונז. — —

— דאָס שיף וועט אונז ברענגען אין צפון־אייראָפּע און פון דאָרט וועלן מיר זוכן אַ וועג צו קומען אין רוסלאַנד.

אָבער איך דאַרף דאָך געלעגן ווערן, אין עטלאַבע וואָכן בלויז. אָך, ווי שלעכט מיר איז. אַזוי פיל יאָרן האָבן מיר אָפּגעלעבט אָן זיכערקייט מיט'ן מאָרגנדיקן טאָג. איצט צום ערשטן מאָל האָבן מיר זיך עפּעס ווי ס'איז איינגעאָרדענט. און פּלוצים אַלץ איבערלאָזן, וואַגלען ווייט, ווייט, צו מלחמה, רעוואָלוציע, פּיין און שרעק.

צו וואָס האָב איך נאָר וואָס איבערגעקומען די שווערע קראַנקהייט, די געפערלאַכע אָפּעראַציע? וואָס וואַרט אויף אונז? וואָס וועט ווערן פון די קינדער? וואָס וועט זיין מיט אונז?

דו אָבער האָסט אינגאַנצן געלעבט מיט'ן געדאַנק וועגן רוסלאַנד. ס'האָט דיך געצויגן אַהין, דו האָסט קיין רו ניט געפונען. עלף יאָר ביזטו דאָרט ניט געוועז.

* * *

מיר זיינען אַריבערגעפאָרן דעם אָקעאַן. איך בין געבליבן אין שוועדן. דו ביזט געפאָרן ווייטער. איך וואַרט אויף דיינע בריף. איך וואַרט אויף אַ קינד.

האָסטיק אַנטוויקלען זיך די געשעעניש.

* * *

דעם ערשטן אויגוסט ווערט געבוירן אונזער זונעלע. דו האָסט נאָך ניט באַקומען די דערלויבעניש, אַריינצופאָרן אין רוסלאַנד. באַקומענדיק די טעלעגראַמע, אַז דאָס קינד איז געבוירן, קומסטו צוריק קיין סטאָקהאָלם. פריילאַך, לוסטיק, אויפגערעגט. „איך דאַנק דיר, טייערע, וואָס דו האָסט געבוירן אַזאַ פּראַכטיק באַשעפעניש."

— איך וואָלט עס קיינמאָל ניט וועלן איבערלאָזן! אַזוי וואָלט איך עס שטענדיק וועלן טראָגן אויף די הענט, — האָסטו געזאָגט דעם דריטן טאָג נאָך דיין צוריקקומען, דריקנדיק צום האַרצן דיין קליינינקן זונעלע.

און דו האָסט זיך געגרייט צו פאָרן אין רוסלאַנד.

— ווי וועסטו בענקען נאָך אונז. — האָב איך געזאָגט מיט פרייד

און שמאַרץ. און טיף אין האַרצן האָט עפּעס אָנגעהויבן וועבן זיך אַ שטיקל האָפענונג, אפשר וועט דיין שטאַרקע ליבשאַפט דיך אָפּהאַלטן, אוועק־צופאָרן אין רוסלאַנד אָן אונז.

— וואָס קען מען טאָן? איצט איז אַ צייט, ווען מ׳מוז פאַרבייגן דאָס פּריוואַטע לעבן. אָט האָב איך אַזוי פיל יאָרן אָפּגעאַרבעט אויף מיינע פאָרשונגען, און איצט מוז איך זיי איבערגעבן דער צענזור, אין פרעמדע הענט.

און דו ביזט פון אונז אוועקגעפאָרן. נאָך ביי דיין לעבן זיינען פאַר־לוירן געוואָרן דיינע פאָרשונגען. און פונ׳ם לעבן ביזטו אוועק איינזאַם, ווייט פון אונז דרייען, ווייט פון מיר, פון דיין קליינער טעכטערל, ווייט פון דיין זונעלע, דעם פיר־חדשים׳דיקן.

י. בן־צבי:

פון די גרינדונגס־טעג

(יוגנט־זכרונות)

1

בער באָראָכאָוו'ן האָב איך געקענט נעקענט זינט זיינע יונגט־יאָרן, ווען ער איז אַלט געווען צוועלף אָדער דרייצן יאָר. אין דער היים און צווישן חברים פלעגט מען אים רופן פאַרצויגן אויף רוסיש — „באַריא", און ערשט אין אַ שפּעטערער תקופה פון זיין לעבן, ווען ער איז, אין צוזאַמענהאַנג מיט זיינע אַנשויאונגען און זיין געזעלשאַפטלאַכער טעטיקייט, אַריבערגעגאַנגען פון רוסיש אויף אידיש, האָט זיך אויך זיין נאָמען געביטן אויף „בערל". אָבער די שפּראַך, וואָס אין איר האָט ער גערעדט און געטראַכט, די שפּראַך פון גאַס און שול, וואָס אין איר איז אויפגעוואַקסן און דערצויגן געוואָרן דער רוב פון דער אידישער יוגנט אין אוקראַינע אין די נייינציקער יאָרן פונ'ם פאַרגאַנגענעם יאָרהונדערט, — איז געווען די רוסישע.

באָראָכאָוו'ס עלטערן זיינען פונ'ם פריערדיקן דור פון השכלה. דער פאָטער איז געווען אַ העברעאישער לערער אין פּאָלטאַווע — איצט איז ער אַ העברעאישער לערער אין אַמעריקע — און האָט פאַרדינט זיין ברויט דורך שווערער אַרבעט טאָג און נאַכט, סיי אין שולן, סיי אין פּריוואַטע לעקציעס. אונטער'ן צאַרישן פּאָליטישן רעזשים, וואָס האָט נע'רודפ'ט מיט באַזונדערע גזרות די שטרעבונג פון די אידן נאָך בילדונג, פלעגט מען עס באַטראַכטן פאַר אַ גרויס גליק, אויב איינעם האָט זיך איינגעגעבן אַריינצובערענגען זיין זון אין אַ רעגירונגס־גימנאַזיע. און קוים איז אַזאַ בחור אַריין אין גימנאַזיע, פלעגט זיך דער פאָטער געוויינלאַך שוין ניט שטאַרק אינטערעסירן מיט זיין אידישער דערציאונג.

אַזוי האָבן מיר געהאַט אין פּאָלטאַווע מענטשן, איבערגעגעבענע דעם געדאַנק פון חבת ציון, וואָס האָבן אַלע יאָרן געקעמפט קעגן דער אַסימילאַציע. קוים האָט זיי אָבער צוגעשפּילט דאָס גליק, אַריינצובערענגען זייערע קינדער אין די רעגירונגס־שולעס (רוסישע, נאַטירלאַך), האָבן זיי פאַרנאַכלעסיקט זייער אידישע דערציאונג. אַן ענלאַכע זאַך האָט געטראָפן מיט'ן יונגן באַריא.

די אוקראַינישע גובערניע־שטאָט פּאָלטאַווע האָט זיך ניט אויסגע־

צייכנט מיט קיין מאסן־באפעלקערונג און רעש'דיקייט. אחוץ עטלאכע מילן, האט זי ניט פארמאגט קיין פאבריקן, נאר בלויז קליינע מלאכה; אויך מיט קיין גרויסן מסחר האט זי זיך ניט געקענט בארימען, אחוץ עטלאכע „יארידן" זומער־צייט, ווי למשל דער באקאנטער יאריד אויפ'ן נאמען פון אליהו הנביא. די דאזיקע רואיקע און שטילע שטאט האט גע־לעבט בעיקר פונ'ם מסחר מיט די ארומיקע שטעטלאך און דערפער. פון דעם האבן געצויגן זייער פרנסה דער רוב אידן, אנדערע האבן זיך בא־שעפטיקט מיט מלאכה און פשוט'ער ארבעט. מחמת דעם פעלן פון א לעבעדיקער עקאנאמישער באוועגונג און פון א קענטיקן פראלעטאריאט, האט זיך דא ניט אנטוויקלט קיין זעלבשטענדיקע ארבעטער־באוועגונג, ניט ביי אידן, ניט ביי דער איבעריקער באפעלקערונג. אבער אויב ס'איז ניט געווען קיין ממשות'דיקער יסוד פאר דער אנטוויקלונג פון דער פרא־לעטארישער באוועגונג, האט שוין געזארגט דערפאר די צארישע רעגירונג, וואס האט אויסגעקליבן די דאזיקע שטילע שטאט פאר א פארשיקונגס־ארט, פאר א מין געטא פאר רעוואלוציאנערן. אזוי האט געוואלט דער גורל, אז דא, אין פאלטאווע, זאלן זיך קאנצענטרירן דורך דער גזרה פון דער מאכט א סך פון די בעסטע כחות פון דער רוסישער אינטעליגענץ, מענטשן ווי דר. וואלקענשטיין (פון דער אלטער רעוואלוציאנערער פארטיי „נארא‍דנאיא וואליא") מיט זיין פרוי, קאראלענקא מיט זיין הויז־געזינד, ביי וועמען ס'איז געווען א מין פארזאמלונגס־פלאץ פאר אלע אנהענגער פונ'ם פרייהייטס־געדאנק; אהער פלעגט מען פארשיקן אויך פאליטישע „פארברעכער" פון דער נייער תקופה, די גרינדער פון דער איסקרא און פון דער סאציאל־רעוואלוציאנערער פארטיי, טאלסטאי'ס אנהענגער א. א. ו. צווישן אנדערע געדענק איך, למשל, מארטאוו, ברוך סטאלפנער א. א. ו.

א דאנק איר באזונדערן מזל האט בכן פאלטאווע זוכה געווען צו ערשט־ראנגיקע אינטעלעקטועלע כחות, וואס האבן רעפרעזענטירט פארשידענע שטראמען אין דער רוסישער רעוואלוציע. זייער איינפלוס איז געווען שטארק אויף די מוחות פונ'ם יונגן דור, באזונדערס אויף דער אידישער יוגנט, וואס האט זיך דערצויגן אין צוויי רעגירונגס־גימנאזיעס און איין רעאל־שול. איך געדענק נאך פון מיינע קינדער־יארן די אפטע לעקציעס אויף פילאזאפישע, געזעלשאפטלאכע, עקאנאמישע, קולטורעלע און פאלי־טישע טעמעס, וואס פלעגן אפגעהאלטן ווערן צום טייל לעגאל, על פי רוב אבער ניט־לעגאל, אין פריוואטע הייזער, שולן און בתי־מדרשים.

פאלטאווע איז אבער ניט נאר געווען א רעוואלוציאנערע סביבה, פול מיט אלגעמיינע סאציאלע און מענשליכע אידעען, נאר אויך א צענטער פון דער יונגער אידישער נאציאנאלער באוועגונג. די חבת־ציון האט זיך געשאפן א נעסט אין פאלטאווע נאך אין די אכציקער יארן, און בארא־כאוו'ס פאטער, משה אהרן בעראכאוו, איז געווען איינער פון יענעם אינ־טימן קרייז, וואס האט דורכגעטראכט און אויסגעטראגן דעם ציוניזם אין פאלטאווע. האנט אין האנט מיט דער פראקטישער באוועגונג פאר ארץ־

ישראל (ס׳לעבן נאָך צווישן אונז אין ארץ ישראל עטלאַכע פון די ערשטע בילו׳ים, צווישן זיי אויך פּאָלטאַווער), האָט דאָ אויפגעשפּראָצט אויך אַ קולטורעלע באַוועגונג און אַ גייסטיקע פאַראינטערעסירונג מיט דער אידישער געשיכטע, מיט דער נייער נאַציאָנאַלער באַוועגונג, די קולטור־ווערטן פונ׳ם אידנטום, העברעאישער דערציאונג, מאָדערניזירטע שולן, אידישע ביבליאָטעקן א. א. וו.

צווישן די דאָזיקע צוויי שטראָמען איז אויפגעוואַקסן און דערצויגן געוואָרן באָריאַ, וואָס איז געווען באַשענקט מיט אויסערגעוויינלאַכע פייאיקייטן. ער האָט איינגעזאַפּט אין זיך די שטראַלן פון דער סאָציאַליסטישער באַוועגונג און די שטראַלן פון דער נאַציאָנאַלער באַוועגונג. צווישן „איסקראַ“ *) פון איין זייט און „בני משה“ און חובבי ציון פון דער צווייטער זייט, האָט ער געמוזט זיך אויסהאַקן זיין וועג. אין אַ גלייכער לאַגע האָבן זיך געפונען אַ סך פון דער יוגנט אין זיין צייט, און אויך אין פריערדיקן דור. אַ טייל זיינען אַוועק רעכטס, אַ טייל לינקס. אָבער סיי די, סיי די האָבען זיך נאָכגעשלעפּט נאָך אַ פּאַרטיקערזאַך און האָבן צוגעמאַכט די אויגן, כדי ניט צו זען, וואָס ס׳טוט זיך אין צווייטן לאַגער. די חסידים פון דער אַסימילאַציע האָבן זיך ניט וויסנדיק געמאַכט וועגן דער עקזיסטענץ פון דער נאַציאָנאַלער פראַגע. זיי האָבן געטאָן ווי דער שטרויס־פויגל, וואָס באַהאַלט דעם קאָפּ און טראַכט, אַז קיינער זעט אים ניט. די אָנהענגער פונ׳ם אידישן נאַציאָנאַליזם ווידער האָבן מיט געוואַלט אַרויסגעריסן פון זייער קרייז דעם פּראָבלעם פון קלאַסן־קאַמף, וואָס עקזיסטירט אין דער אידישער און ניט־אידישער וועלט, און האָבן אים אָפּגעלייגט אויף לעתיד לבוא, צי ווייל זיי האָבן אומבאַוואוסטערהייט געהאַט אַן אומקלאָרע ראיה, צי ווייל זיי האָבן בכוונה אַליין פאַרשמעלערט זייער האָריזאָנט. ניט די ערשטע און ניט די צווייטע האָבן ניט געגעבן דער זוכנדיקער יוגנט קיין פולן ענטפער אויף אַלע אירע באַדערפענישן און ספקות. אַ סך האָבן געפילט די סתירה פון די געגעבענע תשובות און די איינזייטיקייט פון די צוויי שטראָמען, ביז ס׳האָט זיך דורכגעבראָכן אַ וועג אַ נייער שטראָם, און זיך דערוואָרבן עקזיסטענץ־רעכט אין דער אידישער ווירקלאַכקייט. דער דאָזיקער נייער שטראָם, וואָס נעמט אַרום ביידע פראַגן, די נאַציאָנאַלע און די סאָציאַלע, איז — דער פּועלי־ציוניזם, אָדער דער סאָציאַליסטישער ציוניזם. פּאָלטאַווע איז געווען איינער פון די פּונקטן, וואָס פון זיי האָט זיך אַרויסגעריסן דער דאָזיקער קוואַל, און באָראָכאָוו — איינער פון די גרויסע מייסטער, וואָס האָט געגעבן דעם יונגן שטראָם זיין ריכטונג.

נאָך בעת ער האָט געלערנט אין גימנאַזיע, האָט ער זיך מחוץ פון די ווענט פון דער גימנאַזיע צוגעגרייט פאַר זיין שפּעטערדיקער טעטיקייט. שוין פון קינדווייז אָן האָט ער זיך צונויפגעלייגט זיין גייסטיקן פאַרמעגן :

---

*) אַזוי איז דעמאָלט אָנגערופן געוואָרן די סאָציאַל־דעמאָקראַטישע פּאַרטיי, נאָך איר אומלעגאַלן אויסלענדישן אָרגאַן „איסקראַ“ (דער פונק).

אין מאטעמאטיק, נאטור־ווּיסנשאפט, שפּראכן, געשיכטע, סאציאלאגיע, עקאנאמיע, עטיק, לאגיק, פילאזאפיע א. א. וו. די דאזיקע תקופה האט זיך געצויגן ביז צו זיין ניינצענטן לעבנס־יאר. אין יענער צייט איז בערל נאך געשטאנען מחוץ פון וועלכער ס'איז פּארטיי. אבער ער האט זיך שוין דעמאלט אויסגעצייכנט מיט זיין באזונדערן גייסטיק־שאפעלאכן חוש. מ'האט אין אים שוין דעמאלט געקאנט דערקענען דעם שפּעטערן גייסטיקן פירער פון זיין דור. ווען בערל איז אלט געווען זיבעצן אדער אכצן יאר האט ער צונויפגעקליבן ארום זיך א גרופּע יונגע לייט, פון זיין עלטער און אינגערע פון אים, און האט געלערנט מיט זיי פילאזאפיע און היסטאריע. באראכאוו האט זיך אויסגעצייכנט דורך טיפקייט און דרייסטקייט, דורך זיינע געדאנקען גופא און דורכ'ן אופן, ווי ער האט זיי ארויסגעבראכט. איך געדענק נאך גוט יענע צייט, ווען מ'פלעג זאגן אין שטאט: „מ'קען ניט קריגן אין שטאט די ווערק פון קאנט און שאפּענהויער, א סימן — אז באראכאוו מיט זיין חברה באשעפטיקן זיך גראד מיט דער דייטשער פילאזאפיע.“ אן אנדערטמאל איז געווארן אן אויסכאפּעניש אויף ספרים וועגן עטיק — א סימן אז באראכאוו מיט זיינע חברים האלטן גראד ביי עטיק. זיינע לעקציעס וועגן איבסען — ווי וועגן די דריי גרויסע מאראַ־ליסטן ניטשע, שטירנער און גיא, — האבן זיך קונה שם געווען נאך אין זיינע יוגנט־יארן. איך געדענק, אז ס'איז אמאל געקומען קיין פּאלטאווע דער אלטער פּראפעסאר פון פילאזאפיע לעסעוויטש. באראכאוו, דעמאלט אכצן יאר אלט, האט זיך ניט צוריקגעהאלטן ארויסצוגיין אין א פּאלעמיק מיט'ן בארימטן פּראפעסאר, וועלכער האט זיך טאקע אויף אים דערקענט און אים געלויבט אין די אויגן.

דאס אלץ איז געווען אין דער „פּאר־היסטארישער“ תקופה, ד. ה. פאר באראכאוו'ס געזעלשאפטלאכער טעטיקייט. דאס איז אבער געווען זיין פילאזאפיש־טעארעטישע צוגרייטונג צו זיין שפּעטערער טעטיקייטס־תקופה. ווען ער איז געווען אין אכטן קלאס גימנאזיע (ארום 1900 בערך), איז שטארקער געווארן זיין פארבינדונג מיט דער סאציאל־דעמאקראטישער פּארטיי, און ער האט זיך אין איר אנגעשלאסן אין פּאלטאווע, שפּעטער אין יעקאטערינאסלאוו. אזוי ווי בעיקר איז זיין טעטיקייט פארגעקומען אין יעקאטערינאסלאוו, זיינען מיר ניט באקאנט די פּרטים פון יענער תקופה.*) איך ווייס בלויז, אז ער האט זיך אויסגעצייכנט מיט זיינע

*) אין זיינע זכרונות (וואס וועלן פּובליקירט ווערן אין א שפּעטערן באנד), דערציילט באראכאוו, אז אין יאר 1900 האט ער צוזאמען מיט שמעון דאבין געגרינדעט א ציוניסטיש־סאציאליסטישן ארבעטער־פאריין. דער ערשטער עפנטלאכער ארויסטריט פונ'ם פאריין איז געווען די ארגאניזאציע פונ'ם זעלבסט־שוץ (אגב דעם ערשטן זעלבסט־שוץ בכלל) בעת דעם קליינעם פּאגראם אין שטאט, פּסח 1901; דער צווייטער ארויסטריט איז געווען א סטרייק פון מענער־שניידער, סוכות 1901. 1903־1905 האט זיך באראכאוו דערווייטערט פון די פּועלי־ציון צוליב דעם, וואס זיי האבן זיך, חגם ניט אפיציעל, געשטעלט אויפ'ן שטאנדפּונקט פון „ניט־פּראלע־טאריזירונג“. (זע ווייטער, זייט 190, אנמערקונג. — ב. ל.).

לעקציעס אין ענגע קרייזלאַך, סיי צווישן דער אינטעליגענץ, סיי צווישן די אַרבעטער. זיין אַרבעט אין דער רוסישער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע פאַלט אויס אין ווינטער 1901-1900. אָבער באַריאַ האָט, זעט אויס, ניט געקונען קיין פולע באַפרידיקונג אין דער דאָזיקער אַרבעט: צו דערפאַר, ווייל ער האָט געדאַרפט אונטערצוטונקען און פאַרטיפן זיך אין די קאָמפּליצירטקייטן פון דער סאָציאַליסטישער תורה און צו שעפן פונ׳ם ערשטן, לעבעדיקן קוואַל — און ער האָט ניט באַפרידיקט זיין דורשט פון אַ צווייטער אָדער דריטער כלי און מיט׳ן דרייען זיך אַרום די גדולי הדור; אָדער גאָר, ווייל ער האָט ניט געפונען אין דער פּאַרטיי און אין איר ליטעראַטור קיין באַפרידיקנדיקע תשובה אויף דער נאַציאָנאַלער אידישער פראַגע, וואָס האָט אים ניט צורו געלאָזט. ער האָט געהאַט גענוג מוט, ניט צו באַהאַלטן די ספקות און איבערטראַכטעניש, וואָס האָבן אים גענייניקט, און דורכדעם האָט ער אַרויסגערופן געגן זיך דעם חשד מצד די דאָגמע־היטערס.

דער קעשענעווער פּאָגראָם איז אַראָפּגעפאַלן ווי אַ דונער אויף דער אידישער יוגנט ביים אַנהויב פונ׳ם צוואַנציקסטן יאָרהונדערט. מיט אַ פּאַס פון בלוט האָבן די געשעענישן אונטערגעשטראָכן די סתירה צווישן דער פאַלשער טעאָריע פון העכסטן קאָסמאָפּאָליטיזם און דעם פּראָבלעם פון דערווירקלאַכקייט. די דאָזיקע געשעענישן האָבן אויך געגעבן אַ שטאַרקן שטויס דער פאַראינטערעסירונג פון בערל׳ען מיט׳ן נאַציאָנאַלן פּראָבלעם און דעם איבעררייסן די פאַרבינדונגען מיט׳ן גאָלדענעם וועג, וועלכער פירט צום תהום פון אסימילאַציע.

איך געדענק ווייטער, אַז בערל׳ס פאַראינטערעסירונג איז געוואַקסן אין צוזאַמענהאַנג מיט׳ן וכוח, וואָס האָט זיך דערוועקט אַרום ביקערמאַנ׳ס אַנטי־ציוניסטישן אַרטיקל „אַ סיאָניזמו אי פּאַ פּאַוואָדו סיאָניזמאַ“, וועלכער איז ערשינען אין זשורנאַל „רוסקאָיע באָגאַטסטוואָ“ אין 1902. באָראָכאָוו האָט געשריבן אַן אויספירלאַכן ענטפער־אַרטיקל, און איידער ער האָט אים איבערגעגעבן צום דרוק האָט ער אים פאַרגעלייענט עטלאַכע מאָל פאַר אַ געקליבענעם פובליקום פון די בעסטע כחות פון די פאַרשידענע פּאַרטייען. די דאָזיקע לעקציעס האָבן אַרויסגערופן שאַרפע וכוחים און אַ טעאָרעטישע פאַרטיפונג איז דער נאַציאָנאַלער פראַגע. די השפעה פון די דאָזיקע לעקציעס, אין וועלכע באָראָכאָוו האָט געגעבן אַן אַנאַליז פון די באַגריפן: נאַציאָנאַליזם און אינטערנאַציאָנאַליזם, קאָסמאָפּאָליטיזם און אסימילאַציע, קלאַס און נאַציע א. א. וו. אויף דער פּאָלטאַווער יוגנט איז געווען אַ שטאַרקע. באָראָכאָוו׳ס תשובה ביקערמאַנ׳ען האָט ניט זוכה געווען צו דערשיינען. (דער טעם איז געווען, וואָס די אַלגעמיינע רוסישע צייטונגען און זשורנאַלן זיינען געלעגן אין די הענט פון אסימילאַטאָרישע אידן אָדער פון אַזעלכע רוסן, וואָס האָבן זיך אין די דאָזיקע פראַגן גערעכנט מיט דער מיינונג פון זייערע אידיש־אסימילאַטאָרישע פריינט און לעזער, און האָבן דעריבער ניט געגעבן קיין פּלאַץ פאַר אַזעלכע שטאַרקע

נאַציאָנאַלע געדאַנקען, וואָס האָבן געפונען זייער אויסדרוק ביי באָראָכאָוו׳ן.) אָבער דער עצם אויפקלערונג און דער ברייטער וכוח, אין וועלכע ס׳האָבן זיך באַטייליקט סיי אידן סיי „גויים", חברים פון „איסקרא" און פון דער סאָציאַל־רעוואָלוציאָנערער פּאַרטיי, ציוניסטן און עקסטרעמע אסימילאַטאָרן — דער עצם אויפקלערונג פון דער דאָזיקער פראַגע האָט געגעבן באָראָכאָוו׳ן אַ רייכן מאַטעריאַל פאַר זיינע שפּעטערע ארבעטן אויפ׳ן געביט פון באהאַנדלען די אַלע באַגריפן, למשל אין „אונזער פּלאַטפאָרם", „קלאַסן־אינטערעסן און נאַציאָנאַלע פראַגן", און אַ מאַסע אַנדערע ארבעטן.

בעת דעם דאָזיקן וכוח האָט באָראָכאָוו, אויף וויפיל איך געדענק, זיך צוריקגעצויגן פון יעדער פּרקטישער אַרבעט און זיך אומגעקערט צו זיין טעאָרעטישער אַרבעט, צו לייענען און שרייבן, רעפעראַטן און חברים־שמועסן. צו יענער תקופה געהערן זיינע ערשטע ארבעטן, וואָס זיינען דערשינען אין דרוק, ווי „וועגן דעם כאַראַקטער פונ׳ם אידישן שכל", און די שריפט „צו דער פראַגע וועגן ציון און טעריטאָריע" (1905, נאָכ׳ן זעקסטן ציוניסטישן קאָנגרעס.)

אַ נייע ענדערונג איז פאָרגעקומען ביי בער׳לען אין צוזאַמענהאַנג מיט׳ן אוגאַנדע־קריזיס. ער האָט אָנגענומען אַ שטעלונג קעגן דעם טערי־טאָריאַליזם און האָט באַשלאָסן צו ווידמען זיינע כחות צו פּראַקטישער אַרבעט. דאָס איז געווען סוף 1904. יונג און פול מיט פרישן כח, האָט זיך באָראָכאָוו אריינגעוואָרפן אין דער אַגיטאַציע פאַר׳ן ציוניזם. ער האָט זיך אַרויסגעוויזן אַלס אַ גלענצנדער רעפערענט און ערשט־קלאַסיקער דעבאַ־טאַנט. ער איז דורכגעפאָרן די מייסטע שטעט פון ליטע און פוילן, איז דערנאָך אַרומגעפאָרן איבער שטעט פון אוקראַינע, וואָלין און פּאָדאָל, און אין משך פון עטלאַכע חדשים האָט ער זיך דערוואָרבן אַ גרויסן נאָמען איבער דער גאַנצער ברייט פונ׳ם תחום. אינטערעסאַנט איז, אַז אויף דער דאָזיקער נסיעה האָט באָראָכאָוו געהאַלטן זיינע לעקציעס אויף רוסיש (אפילו אין ווילנער שול), ווייל ער האָט נאָך ניט באַהערשט אין אַ גע־נוגנדער מאָס אידיש.

באָראָכאָוו׳ס נסיעות האָבן אים געבראַכט אין פאַרבינדונג מיט די אידישע מאַסן, מיט וועלכע ער האָט זיך ניט געקענט באַקענען אין פּאָל־טאַווע. דאָ האָט ער זיך אויך צום ערשטן מאָל באַקענט מיט דער אידישער אַרבעטער־פּאַרטיי „בונד", וועלכער איז אפילו געווען עלטער אין יאָרן, האָט אָבער אָנגענומען אַ נעגאַטיווע שטעלונג צום עיקר־פּראָבלעם פונ׳ם אידישן אַרבעטער אַלס איד און צו זיין שטרעבן נאָך נאַציאָנאַלער באַ־פרייאונג און נאָך דער פאַרזיכערונג פון זיין צוקונפט אויף אַ פעסטן באָדן, נאָך עקאָנאָמישער זעלבסטשטענדיקייט.

אין די געגנטן, אין וועלכע ס׳זיינען געווען קאָנצענטרירט די אידישע מאַסן, בפרט די אַרבעטנדיקע, האָט באָראָכאָוו געפונען דעם זיכערן באָדן פאַר דער סינטעטישער באַוועגונג, וועלכע ער האָט פון שטענדיק אָן גע־טראָגן אין הארצן. זיינע באַגעגענישן און זיין דערפאַרונג מיט די אַרבעטנ־

דיקע און דענקענדיקע פאָלקס־מאַסן אין פּוילן, ליטע און דעם דרום־מערב'דיקן ראַיאָן, האָט באַרייכערט זיין גייסטיקן פאַרמעגן דורך דער פּראַקטישער באַקאַנטשאַפט מיט'ן מצב פון'ם אידישן פאָלק. באַוואָפנט מיט די דאָזיקע כלי־זין און מיט דעם דאָזיקן וויסן, איז באַראָכאָוו אַריינגעטראָטן אין דער גרינדונגס־תקופה פון דער פּאַרטיי, אין דער צווייטער העלפט פון תרס"ה (1905).

2

די דאָזיקע תקופה, ביי וועלכער מיר האַלטן איצט, איז די תקופה פון'ם אָנהויב פון דער קאָנסאָלידירונג פון'ם פּועלי־ציוניסטישען אָדער ציוניסטיש־סאָציאַליסטישן געדאַנק. פאַראיינען און אָרגאַניזאַציעס האָבן אַרויסגעשפּראָצט פון זיך אַליין גלייכצייטיק אין אַלע עקן פון רוסלאַנד און מחוץ רוסלאַנד: אין ווילנע, וואַרשע, אָדעס, מינסק, קרים, יעקאַטערינאָסלאַוו, ראַסטאָוו, אין צענטראַל רוסלאַנד, א. א.

אַלע די דאָזיקע אָרגאַניזאַציעס האָבן זיך דיפערענצירט לויט זייערע אַנשויאונגען און מאָטיוון, און נאָר דער איינציקער צענטראַלער געדאַנק — דער פּראָלעטאַרישער ציוניזם, די פאַראייניקונג פון די צוויי שטרעבונגען, ציוניזם און סאָציאַליזם, צו אַן איינהייט — האָט זיי פאַראייניקט צו אַ באַזונדערער באַוועגונג, וואָס איז געווען אַנדערש ווי די גאַנץ־אַסימילאַטאָרישע, אָדער דריטל־ און פערטל־אַסימילאַטאָרישע פּראָלעטאַרישע באַוועגונג פון איין זייט, און די אַלגעמיינע נאַציאָנאַלע באַוועגונג, וועלכער ס'האָט געפעלט יעדע פאַרשטענדעניש פאַר קלאַסן־אינטערעסן און יעדע סאָציאַלע באַזירונג — פון דער צווייטער זייט. דער רוב פאַראיינען זיינען שוין דעמאָלט געווען באַקאַנט אונטער'ן נאָמען „פּועלי־ציון".

די דאָזיקע פּועלי־ציוניסטישע באַוועגונג האָט זיך פאַנאַנדערגעטיילט לויט דריי מאָמענטן: ע ר ש ט נ ס, לויט איר שטעלונג צום פּאָליטישן קאַמף „אויפ'ן אָרט". לויט'ן דעמאָלטיקן פּאַרטיי־זשאַרגאָן האָבן זיך די חברים בכן צוטיילט אין פּ."ק.'יסטן (ראשי תיבות פון פּאָליטישער קאַמף) און אַנטי־פּ."ק.'יסטן. צ ו ו י י ט נ ס, לויט דער שטעלונג צו דער פראַגע וועגן דער נאַציאָנאַלער שפּראַך — העברעאיסטן און אידישיסטן. ד ר י ט נ ס, לויט דער שטעלונג צו ארץ ישראל און אוגאַנדע (נאָך אַ קורצער צייט האָט פאַרנומען דעם פּלאַץ פון אוגאַנדע די „טעריטאָריע").

צוליב פּולקייט דאַרף איך דאָ נאָך דערמאָנען צוויי עיקרים, בנוגע וועלכע די באַוועגונג האָט זיך פאַנאַנדערגעטיילט: אין דער שטעלונג צום ציוניסטישן קאָנגרעס און צו דער סאָציאַליסטישער וועלט־אַנשויאונג. אָבער די חילוקי דעות בנוגע דעם קאָנגרעס איז געקומען צום אָפענעם אויסדרוק ערשט אין אַ שפּעטערער תקופה, און דער אונטערשייד אין דער וועלט־אַנשויאונג (סאָציאַליסטיש, סאָציאַל־רעוואָלוציאָנער, מאַרקסיסטיש, רעוויזיאָניסטיש) האָט אפילו געשפּילט אַ וויכטיקע, אָבער דאָך ניט קיין אַנטשיידנדיקע ראָלע. באַזונדערס איז אָפּגעווישט געוואָרן די באַדייטונג

פון די אידעאָלאָגישע חילוקים, זינט דער „סיימיזם" איז געקומען אויף דער וועלט.

די ערשטע פאַרמאַציע, וואָס האָט זיך באַלד קאָנסאָלידירט, איז געווען די מינסקער ריכטונג, וואָס האָט זיך אויסגעצייכנט מיט איר נעגאַטיווער שטעלונג צום פּאָליטישן קאַמף. זיי האָבן זיך באַגרעניצט בלויז אויף עקאָנאָמישער טעטיקייט און האָבן זיך געוואָלט האַלטן ווייט פון פּאָליטיק. אין דעם פּרט האָבן די מינסקער ניט געוואונען כמעט קיין שום אָנהענגער אין די פאַרשידענע טיילן פון׳ם תחום און זיינען געבליבן פאַראיינזאַמט. אַלע איבעריקע פאַראיינען זיינען געווען געשטימט פאַר׳ן פּאָליטישן קאַמף.

די צווייטע מחיצה איז, ווי געזאָגט, געווען די שפּראַכלאַכע. אַ סך פאַראיינען, בעיקר אין ליטע, זיינען געווען העברעאיסטישע, ד. ה. זיי האָבן אונטערגעשטראָכן, אַז העברעאיש איז די נאַציאָנאַלע שפּראַך. אַנדערע — ווי למשל די מינסקער ריכטונג, און דוכט זיך אויך די פּוילישע חברים, זיינען מער געווען גענייגט צו אידיש. אין אוקראַינע, ווי למשל אין פּאָלטאַווע און, אויב כ׳האָב ניט קיין טעות, אין יעקאַטערינאָסלאַוו, איז געווען אַ פּאָזיטיווע שטעלונג צו העברעאיש, הגם דאָרט איז קיינמאָל ניט געווען קיין נעגאַטיווע שטעלונג צו אידיש. אָבער דעם אמת מוז מען זאָגן, אַז אין דרום־רוסלאַנד (פּאָלטאַווע, קרים) זיינען דאָס אַלץ געווען אַבסטראַקטע פראַגן, ווייטע פון דער קאָנקרעטער ווירקלאַכקייט; ווארום די הערשנדיקע שפּראַך צווישן די אידישע מאַסן איז געווען ניט העברעאיש און ניט אידיש, נאָר — רוסיש.

דער דריטער מאָמענט, וואָס האָט צוטיילט די באַוועגונג, איז געווען די פראַגע: „ציון אָדער טעריטאָריע". זי האָט צוריסן די באַוועגונג אין צוויי טיילן, וואָס זיינען כמעט ניט געווען פאַרבונדן צווישן זיך. דער ערשטער האָט באַוויזן צו אָרגאַניזירן זיך דער טעריטאָריאַליסטישער טייל, וועלכער האָט אין זיין צייט ארויסגעגעבן די באַקאַנטע „דעקראַלאַציאָן", וואָס די פּאַלעסטינישע פּועלי־ציון פלעגן זי רופן אויף ליצנ׳ישן לשון „דאָס ס.ס.׳ישע בענטשערל", צוליב דעם מיניאַטור־פאָרמאַט, אין וועלכן זי איז געווען געדרוקט. דאָס באַווייזן זיך פון די טעריטאָריאַליסטישע ס. ס. (ציוניסטן־סאָציאַליסטן) אין אַן אָרגאַניזירטער פאָרם, האָט איבערראַשט די פּאַלעסטינישע פּועלי־ציון, ווייל די לעצטע האָבן נאָך ניט באַוויזן זיך צו אָרגאַניזירן. אַ דאַנק דעם דאָזיקן ביישפּיל האָט זיך אָנגעהויבן דער פּראָצעס פון אָרגאַניזירונג ביי די פּאַלעסטינישע פּועלי־ציון: אין דער פּאָלטאַווער גובערניע, אין פּוילן, ליטע, קרים, אין דרום־מערב׳דיקן ראַיאָן. שווער איז אויך געווען די אויפגאַבע פון די ארץ־ישראל׳דיקע פּועלי־ציון; ווארום אומעטום האָבן זיי געהאַט אַ טאָפּעלע און דרייפאַכע מלחמה: אין ליטע מיט׳ן „בונד" און מיט די „מינטשוקעס" (מינסקער פּועלי־ציון, וואָס זיינען געווען קעגן פּאָליטישן קאַמף), אין פּוילן מיט׳ן „בונד" און מיט די פּ. פּ. ס., אין דרום־רוסלאַנד מיט די „איסקרא" און מיט די ס. ר.,

און אויפ'ן גאנצן פראנט איז נאך צוגעקומען א נייער שונא — א ציוניסטישע אנטי־פאלעסטינישע פארטיי, די פארטיי ס. ס. און אזוי האט זיך אין דער דאזיקער מלחמה און אונטער דעם דאזיקן דרוק אנטוויקלט א טיפער אינערלאכער פראצעס, די קאנ־סאלידאציע פון די אינערלאכע כחות צו איין ארץ־ישראל'דיקער פועלי־ציון־פארטיי.

אין יענעם מאמענט האט זיך געדארפט צונויפקומען דער זיבעטער ציוניסטישער קאנגרעס, דער ערשטער נאך הערצל'ס טויט און נאך אוגאנדע. בעת דעם דאזיקן קאנגרעס, אויף וועלכן ס'האבן זיך באגעגנט פועלי־ציון פון אלע ריכטונגען און פון אלע לענדער, איז אויף דער בעראטונג אין ציוריך געלייגט געווארן דער יסוד צו אן אייניקער פארטיי. אין דער דאזיקער בעראטונג האט זיך באטייליקט אויך באראכאוו. און דעמאלט, גלויב איך, איז ביי אים געבוירן געווארן דער אינערלאכער באשלוס, צו פארבינדן זיין גורל מיט'ן גורל פון דער נייער באוועגונג, פון דער ארץ־ישראל'דיקער פועלי־ציון־פארטיי.

אין יענעם מאמענט האט אבער די יונגע באוועגונג באקומען א שטארקן קלאפ פון אינעווייניק, א קלאפ, וואס האט געדראעט זי חרוב צו מאכן און פארטיליקן. דאס איז געווען א נייע שפאלטונג אינערהאלב דער פועלי־ציון פארטיי. ס'האט זיך געשאפן די פארטיי סיימיסטן אדער י. ס. (יידישע סאציאליסטן). די דאזיקע פארטיי איז באשאפן געווארן דורך א זיווג פון צוויי פאקטארן: פון איין זייט די אינטעליגענץ פון דעם קרייז, וואס איז געווען באקאנט אונטער'ן נאמען „אויפלעבונג“ („וואזראזשדעניע“), על פי רוב סטודענטן, וועלכע האבן באקומען זייער בילדונג אין אויסלענדישע אוניווערזיטעטן, און פון דער צווייטער זייט א גרויסער טייל פון דער ארבעטער־מאסע, וואס האט זיך אנגעשלאסן אן די פועלי־ציון. די סכנה פון דעם דאזיקן קלאפ איז געווען גרעסער ווי די סכנה פון די ס. ס.; די לעצטע זיינען לכל הפחות געווען באקאנט מיט זייער קלארער, נעגאטיווער שטעלונג צו ארץ ישראל, און די מאסע האט אויף זיי געקוקט ווי אויף קעגנער און געוואוסט זיך צו רעכענען מיט זיי ווי מיט אזעלכע. די סיימיסטן אבער האבן קיינמאל ניט מודה געווען וועגן זייער נעגאטיווער שטעלונג צו ארץ ישראל, נאר פארקערט, זיי האבן הויך פראקלאמירט, אז אין זייערע שורות איז דא פלאץ פאר עקסטרעמע פאלעסטיניסטן, פונקט ווי פאר עקסטרעמע טעריטאריאליסטן. ביי זיי איז נאך ניט געקומען די צייט צו פארענטפערן די דאזיקע פראגע: ארץ־ישראל אדער טעריטאריע, און זי שטייט ניט אויפ'ן סדר היום, כל זמן מיר האבן נאך ניט דערגרייכט די נאציאנאל־פערסאנאלע אויטאנאמיע. די דאזיקע אויטאנאמיע איז, סיי ציטלאך, סיי לאגיש א פארבאדינג פאר דער פארווירקלאכונג פון דער טעריטאריאלער אויטאנאמיע, און א חילוק, צי זי וועט פארווירקלאכט ווערן אין ארץ ישראל אדער אין אן אנדער לאנד. דער קאמף מיט די י. ס. איז געווען א סך

שווערער ווי דער קאַמף מיט די ס. ס. אין זיין צייט. די ס. ס. האָבן קאָקעטירט מיט זייער אָרטאָדאָקסאַל - מאַרקסיסטישער שטעלונג צו דער גאַנצער נאַציאָנאַלער פראַגע און האָבן זיך וואָס ווייניקער באַנוצט מיט נאַציאָנאַלער אַרגומענטאַציע, בשעת די י. ס. האָבן, פאַרקערט, אונטער־געשטראָכן זייער נאַציאָנאַלע זייט, זיך אַ סך פאַרנומען מיט'ן נאַציאָנאַלן פּראָגראַם אין גלות און פּראָקלאַמירט אַן אומ'ברחמנות'דיקן קאַמף קעגן דער גאַנצער אַסימילאַציע פון „איסקראַ" און פּ. פּ. ס. און קעגן דער האַלבער אַסימילאַציע פונ'ם „בונד". דאָס אַלץ האָט זיי פאַרשאַפט אַ גוטן נאָמען צווישן די מאַסן פון די פּועלי־ציון, און אין משך פון אַ קורצער צייט האָבן זיי געוואונען אַ העלפט פון דער פּאַרטיי־אָנהענגערשאַפט; די פּועלי־ציון זיינען געשטאַנען פאַר דער סכנה ניט נאָר פון אַ שפּאַלטונג, נאָר פון אַ פולער צעפאַלונג.

צו די אַלע אויבן־דערמאָנטע שונאים איז בכן צוגעקומען נאָך אַ קעגנער, וואָס איז געווען געפערלאַכער פון זיי אַלע. און אין דעם דאָזיקן פּראָצעס פון אינערלאַכער מלחמה קעגן דער ליקווידאַציע פונ'ם פּאַלעס־טיניזם, פונקט ווי אונטער'ן דרוק פון דער אויסערלאַכער מלחמה קעגן דער אַסימילאַציע איז געבוירן געוואָרן די פּאַרטיי פּועלי־ציון.

באָראָכאָוו איז צוריקגעקומען פונ'ם זיבעטן ציוניסטישן קאָנגרעס, וואוהין ער איז געפאָרן צוזאַמען מיט זיין פרוי ליובע, פונקט צו דער ריכטיקער צייט, ווען ס'איז אויסגעבראָכן די ערשטע רוסישע רעוואָלוציע און די כוואַליע פון פּאָגראָמען, וואָס איז געקומען נאָך איר. פאָרנדיק אין אויסלאַנד איז באָראָכאָוו נאָך געשטאַנען אין די שורות פונ'ם אַל־געמיינעם ציוניזם; *) קומענדיק צוריק האָט ער זיך גלייך געשטעלט אין די שורות פונ'ם פּראָלעטאַרישן ציוניזם און געשטעלט זיך פאַר אַ ציל, צו שטאַרקן די דאָזיקע שורות, וואָס זיינען צעבראָכן געוואָרן דורכ'ן לעצטן פאַרראַט פון די סיימיסטן.

אָפיציעל איז באָראָכאָוו צוגעטראָטן צו דער פּאַרטיי אויף דער ראיאָן־באַראַטונג אין פּאָלטאַווע (נאָוועמבער, 1905), וואו ער האָט זיך באַטייליקט אינ'ם אויסאַרבעטן דאָס נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטישע פּראָגראַם פון דער פּאַרטיי. די פּאָלטאַווער באַראַטונג איז געווען אַ ווענד־פּונקט אינ'ם גורל פון דער פּאַרטיי; זי האָט געגעבן אַ נייעם שטופּ דער מלחמה מיט דער סיימיסטישער ליקווידאַציע און געשאַפן אַ נייע סטראַטעגישע פעסטונג פאַר'ן פּראָלעטאַרישן פּאַלעסטיניזם. זי האָט ניט בלויז באַשאַפן אַ נייעם פּועלי־ציוניסטישן ראיאָן, נאָר געגעבן נייע לאָזונגען און געשאַפן אַ נייע קאַמף־טריבונע, דעם רוסישן זשורנאַל „יעווריעיסקאַיאַ ראַבאָטשאַיאַ כראָניקאַ", וועלכער איז פון אָנהייב געווען בלויז דער אָרגאַן פונ'ם פּאָל־טאַווער ראיאָן, און ערשט שפּעטער איז ער פאַרוואַנדלט געוואָרן אין צענטראַלן אָרגאַן פון דער באַוועגונג אין רוסלאַנד. אויף דער דאָזיקער באַראַטונג, וואָס איך בין געווען איינער פון אירע צונויפרופער און אָנפירער,

*) זע די באַמערקונגען זייט XXXVI און 190. — ב. ל.

האָב איך צום ערשטן מאָל באַגעגנט מיין יוגנט־פריינט בער באָראָכאָוו אַלס פּאַרטיי־חבר.

באַלד נאָך דער באַראַטונג האָט זיך באָראָכאָוו מיט זיין גאַנצן פרישן יוגנט־כח אַריינגעוואָרפן אין קאַמף קעגן די ס. ס. און סיימיסטן; זיין עיקר־ציל איז נאַטירלאַך געווען ניט דער צוניפשטוים גופא און דער ווערטער־נצחון, נאָר אַ סך אַ וויכטיקערע זאַך, די צוגרייטונג פונ׳ם אַל־רוסלענדישן צוזאַמענפאָר און די קאָנסטיטואירונג פון דער אַלרוסלענדישער פּאַרטיי.

דאָס איז געווען אין סאַמע ברען פון דער רעוואָלוציע. בעת דער פּאָל־טאַווער באַראַטונג האָט זיך אָנגעהויבן דער גרויסער פּאָליטישער סטרייק (די ערשטע האָבן פאַרסטרייקט די באַן־אַרבעטער). באַלד איז אָבער אויס־געבראָכן אַ שורה בלוטיקע פּאָגראָמען אויף די אידן. מיר איז אויסגעקומען צו זען מיט מיינע אויגן די רעזולטאַטן פונ׳ם שרעקלאַכן פּאָגראָם אין יעקאַטערינאָסלאַוו. איך בין אָנגעקומען אַהין צוליב פּאַרטיי־ענינים אויף מאָרגן נאָכ׳ן פּאָגראָם און האָב זיך באַטייליקט אין דער לויה פון זיבעציק פּאָגראָם־קדושים.

פון פּאָלטאַווע זיינען מיר, באָראָכאָוו און איך, געפאָרן אַלס דעלע־גאַטן פון דער באַראַטונג צו דער קאָנפערענץ פונ׳ם דרום־מערב־ראַיאָן, וואָס איז אָפּגעהאַלטן געוואָרן אין בערדיטשעוו אין דעצעמבער, 1905. אַהער זיינען געקומען פאַרטרעטער פון פּועלי־ציון פון די ראַיאָנען פון קיעוו, פּאָדאָל, וואָלין און בעסאַראַביע. אונטער אויסערגעוויינלאַכע באַ־דינגונגען איז די באַראַטונג זיך צונויפגעקומען: בעת אין דרויסן זיינען אַרומגעפלויגן, ווי ווילדע חיות, די קאָזאַקן און זיך נאָכגעיאָגט נאָך יעדן, וואָס האָט זיך דערוועגט שפּעט אין אָוונט אַרויסצוגיין אין גאַס און איז שוין דערמיט אַליין געוואָרן חשוד, אַז ער האָט אַ שיכות צו די „דעמאָ־קראַטן", האָבן מיר זיך צונויפגעקוועטשט אין אַ קליין צימערל און ביים שיין פון אַ צאַנקענדיקן ליכטל האָבן מיר טעג און נעכט פאַרבראַכט אין טעאָרעטישן קאַמף.

באָראָכאָוו איז פּונקט געווען שווער קראַנק און האָט געמוזט ליגן אין בעט. די טעג זיינען געווען קאַלטע און נאַסע, און די נסיעה איז פאַר אים געווען געפערלאַך. אָבער ווער וועט דאָס זיך רעכענען מיט פּערזענלאַכע סכנות, בעת ס׳רופט דער אינטערעס פון דער פּאַרטיי? אין מיטן דער קראַנקהייט, ביי אַ הויכער טעמפּעראַטור, פאַרלאָזט ער זיין משפחה און פאָרט מיט מיר צו דער קאָנפערענץ. ער איז הייזעריק און קען קוים אויס־ריידן אַ וואָרט. צווישן איין זיצונג און דער צווייטער בין איך אים באַהילפיק ביים אָנווענדן פאַרשידענע רפואות צום האַלז און דערנאָך קערט ער זיך אום צום קאַמף־פּלאַץ.

ניט קוקנדיק אויף דער קראַנקהייט, ווערט באָראָכאָוו דער הויפּט־וואָרט־פירער פונ׳ם פּאַלעסטינישן צד און די צענטראַלע פּערזענלאַכקייט פון דער גאַנצער קאָנפערענץ. פונ׳ם צד שכנגד זיינען געקומען אַלע גדולים

צו דער גרויסער שלאַכט: איך געדענק נחום שטיף (וועלכער איז, דאַכט זיך, דעמאָלט באַקאַנט געווען אונטער'ן נאָמען מארק), וולאַדימיר פאַברי־קאַנט (אַ סטודענט טעכנאָלאָג פון פּאָלטאַווע, איינער פון די הויפּט־פירער פון „וואָזראָזשדעניע"), ישראל־זרובבל א. א. דער קאַמף האָט זיך געצויגן לאַנג, איבער צען טעג. פאָרמעל איז די פּאַרטיי אַפילו נאָך געבליבן גאַנץ, אָבער אינ'ם ראַיאָן זיינען שוין געווען צוויי צדדים, און גאָר אין גיכן איז פאָרגעקומען די פאַקטישע שפּאַלטונג. און איך בין פעסט איבער־צייגט, אויפ'ן יסוד פון מיין באַטייליקונג און פון מיינע ידיעות וועגן דעם דעמאָלטיקן מצב, אַז ווען ניט באָראָכאָוו'ס קומען צו דער קאָנפערענץ און ווען ניט די פריער־אָפּגעהאַלטענע פּאָלטאַווער בעראַטונג, וואָלט דער דאָזיקער גאַנצער גרויסער ראַיאָן אַוועק מיט די סיימיסטן, און דער רעשט פון דער פועלי־ציון פּאַרטיי וואָלט איינגאַנצן אונטערגעגאַנגען.

ד בערדיטשעווער שפּאַלטונג איז געווען נאָר אַ רינגעלע אין דער קאָנסאָלידירונג פון דער פּאַרטיי. באָראָכאָוו איז אַרומגעפאָרן אין ליטע און אין פאַרשידענע שטעט פונ'ם דרום־מערב־ראַיאָן, האָט צוגעגרייט דעם באָדן טעאָרעטיש, און האָט פאַרבונדן די אַלע פונקטן מיט אונזער צייט־ווייליקן צענטראַל־קאָמיטעט, וואָס איז געשאַפן געוואָרן אין פּאָלטאַווע. מיר זיינען אויך געווען פאַרבונדן מיט פּוילן, קרים, צענטראַל־רוסלאַנד. אַזוי זיינען צוביסלאַך צוגעגרייט געוואָרן די פאַרבינדונגען און דער מאַטעריאַל פאַר'ן ערשטן אַלרוסישן צוזאַמענפאָר, וואָס איז באַקאַנט אַלס דער פּאָלטאַווער צוזאַמענפאָר. דער צוזאַמענפאָר האָט זיך געעפנט פורים תרס"ו (1906) און האָט געלייגט דעם יסוד פאַר דער אַלרוסלענדישער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער פּאַרטיי פועלי־ציון.

דער פּאָלטאַווער צוזאַמענפאָר האָט זיך באַשעפטיקט מיט צוויי ענינים: מיט'ן קלאָר מאַכן די יסודות פונ'ם פועלי־ציוניזם און מיט'ן פעסטשטעלן די אָרגאַניזאַטאָרישע פּרינציפּן פון דער פּאַרטיי. צען טעג האָט זיך געצויגן די קאָנפערענץ און האָט זיך געענדיקט אין איילעניש — אונטער'ן דרוק פון באַלאַגערונגס־צושטאַנד, אַבלאַוועס אין דער גאַנצער שטאָט, נאָכשפּיאָנירונגען מצד שפּיאָנען און אפשר אויך פּראָוואָקאַטאָרס — מיט דער וואַל פונ'ם צענטראַל־קאָמיטעט, אויף וועלכן ס'איז אַרויפגעלייגט געוואָרן די אויפגאַבע, ניט נאָר דורכצופירן די באַשלוסן פונ'ם צוזאַמענ־פאָר, נאָר אויך צו באַאַרבעטן די אידעאישע און טעאָרעטישע יסודות פונ'ם פועלי־ציוניזם. צווישן די מיטגלידער פונ'ם צ. ק. איז געווען אויך באָראָכאָוו.

דער צוזאַמענפאָר איז אויסגעשפּירט געוואָרן דורך פּאָליציי, און עטלאַכע פון די אָנפירער זיינען אַרעסטירט געוואָרן פאַר אַ געוויסער צייט, צווישן זיי אויך באָראָכאָוו. די אַנדערע מיטגלידער פונ'ם צ. ק. האָבן אָבער באַוויזן אַרויסצובאַקומען זיך פון פּאָלטאַווע און האָבן זיך פאַרזאַמלט אין קאָנסטאַנטינאָגראַד, כדי צו באַאַרבעטן דאָס טעאָרעטישע פּראָגראַם פון דער נייער פּאַרטיי. אָבער נאָך אַ טאָג אָדער צוויי האָבן מיר דערזען, אַז

אין דעם קליינעם שטעטל זיינען די באדינגונגען פאר דער ארבעט זייער שווערע מחמת דער סכנה פון אויסשפיאנירונג מצד דער פאליציי. מיר האבן דעריבער אריבערגעטראגן אונזער ארבעטס־פלאץ אין א ווייטערן פונקט, וואס איז געווען ווייטער פונ׳ם תחום המושב און פון די זוכנדיקע אויגן פון דער צארישער פאליציי. מיר זיינען אוועקגעפארן קיין מעלי־טאפאל, די הויפט־שטאט פון קרים, וואו ס׳האט געוואוינט פעליקס מענטשיקאווסקי (א מיטגליד פונ׳ם צ. ק., היינט ארבעט ער אין ארץ־ישראל ביי דער ציוניסטישער אגרארישער פארזוך־סטאנציע און איז ווייט פון פאליטיק). דא האבן מיר פארבראכט קרוב צו דריי וואכן מיט דער באארבעטונג און פארמולירונג פון „אונזער פלאטפארם".

אויסערלאך האבן מיר איינגעארדנט אונזער ארבעט אזוי, אז מען זאל זי אין שטאט ניט באמערקן. מיר זיינען די גאנצע צייט געזעסן אין א באזונדער צימער; עסן פלעגן מיר גיין יעדערער באזונדער, כדי מ׳זאל אויף אונז ניט ווערן אויפמערקזאם. דעמאלט זיינען גראד פארגעקומען לעקציעס פון סיימיסטן, אבער בלויז אויף איינער פון זיי איז באראכאוו ארויסגעטראטן אין דער דיסקוסיע און איז באלד פארשוואונדן, כדי מען זאל ניט געוואר ווערן, אז מיר געפינען זיך אין שטאט.

דער אינערלאכער סדר פון אונזער ארבעט איז על פי רוב געווען אזעלכער: באראכאוו האט פארגעלייענט, דערנאך האבן זיך אנגעהויבן וכוחים, ביז מען געקומען צו א געוויסער מסקנה. אלץ איז פארצייכנט און פראטאקאלירט געווארן און אזוי זיינען מיר געגאנגען פון איין פראגע צו דער צווייטער. פראגן זיינען געשטאנען פאר אונז א סך: נאציאנאליזם און אינטערנאציאנאליזם; נאציע און קלאס; פילאזאפישער אנאליז פון די יסודות פון נאציאנאליזם, — זיין סטאטיק און דינאמיק; די פראגע פון אסימילאציע און קאנקורענץ (דאס איז געווען איינער פון די גרונט־שטיינער, אויף וועלכן די סיימיסטן האבן אויפגעבויט זייער טעארעטישן בנין); דער סאציאל־עקאנאמישער אנאליז פון די פראלעטארישע פאר־טייען אין אידישן פאלק; די יסודות פון דער פערסאנאלער אויטאנאמיע פון א פאלק וואס געפינט זיך אין דער מינאריטעט, און די יסודות פון דער טעריטאריאלער אויטאנאמיע, און, ניט צום סוף, די קומענדיקע רעאליזירונג פונ׳ם ציוניזם דורך דער אנשטרענגונג פון דעם ארבעטנדיקן קלאס, ניט נאר אלס ציל נאר אלס בההדרגה׳דיקער רעזולטאט פון זיין נאציאנאלער און קלאסן־פארפעסטיקונג. די דאזיקע פארפעסטיקונג קומט אויף צוויי וועגן: דורך דער שטארקונג פון זיין פאזיציע דא וואו ער לעבט און ווירקט איצט, און דורך דער שאפונג פון זיין פאזיציע דארט, אין דעם לאנד פון זיין צוקונפט.

דער דאזיקער גאנצער מאטעריאל, וואס האט זיך אנגעזאמלט אויס באראכאוו׳ס רעפעראטן און אויס די וכוחים, האט געדינט אלס רויער מאטעריאל פאר באראכאוו׳ן, וועלכער האט אויפגעבויט פון אים איין סימעטרישן בנין און אים אנגערופן מיט׳ן באשיידענעם נאמען „אונזער

פלאטפארם".

דער דאזיקער גאנצער טעארעטישער בנין, וועלכער האט זיך געשטיצט בלויז אויף דער גלות־ווירקלאכקייט — ווייל דעמאלט האבן מיר דאך נאך ניט געהאט קיין שום ארבעטער־פאזיציע אין ארץ ישראל — איז ניט געווען און האט ניט געקענט זיין קיין פולער, ווייל אין אים האט געפעלט זייער א וויכטיקער עיקר: די באזירונג אויף דער קאנקרעטער ארבעט און דעם קאנקרעטן לעבן פון ארץ ישראל. צוליב דעם היסטארישן אמת דארף געזאגט ווערן, אז דעמאלט האבן זיך שוין יא געהאט אנגעהויבן די ערשטע פארבינדונגען צווישן אונז אין חוץ לארץ און די ערשטע חלוצים אין ארץ ישראל. דער שרייבער פון די דאזיקע זכרונות איז געווען דער ערשטער, וואס האט געהאט באזוכט אויף א קורצער צייט ארץ ישראל אין זומער 1904. דעמאלט האב איך זיך פארבונדן מיט די ערשטע עולים פון די ליטווישע חלוצים. עטלאכע חלוצים פון האמעל, מיטגלידער פון דעם זלעבסט־שוץ, וואס זיינען נאכ'ן פאגראם אוועקגעפארן קיין ארץ ישראל, האב איך באגעגנט אין דער פערמע סעדזשערא, דעם פארשטארבענעם חבר יחזקאל חאנקין אין ראשון־לציון אדער פתח־תקוה, די ברידער ישראל און אליעזר שוחט ביי דער ארבעט אדער שמירה איז די וויין־גערטנער פון ראשון־לציון. דאס איז געווען סוף תרס"ד. אבער בעת דער גרינדונג פון דער פארטיי, ווינטער תרפ"ו, זיינען שוין געקומען אין לאנד צענדליקער פון די נייע חלוצים פון פוילן, ליטע, און דרום־רוסלאנד, בפרט פון ראסטאוו. די דאזיקע גאנצע עליה איז געווען פון איין זייט א פראקטישער ענטפער אויף דער טעריטאריאליסטישער ליקווידאציע — און דא האט געשפילט א ניט קליינע ראל דער רוף פון אוסישקין און וויטקינ'ס בריוו, — פון דער צווייטער זייט זיינען צענדליקער חברים פון דעם זעלבסט־שוץ באלד נאך די שרעקלאכע פאגראמען אין דרום־רוסלאנד געפארן קיין ארץ ישראל.

בעת דעם צוזאמענפאר, און נאך פריער, זיינען מיר געשטאנען אין פארבינדונגען מיט די ערשטע חלוצים אין ארץ ישראל, און זייערע בריוו זיינען פארעפנטלאכט געווארן אין אונזערע אידישע און רוסישע צייטונגען. איך געדענק, אז מיר זיינען פריער געשטאנען אין פארבינדונג מיט ראסטאווער חלוצים וואס זיינען אוועקגעפארן באלד נאך די פאגראמען, שפעטער, אין דעם ווילנער פעריאד, מיט חבר ד. בן־גוריון. אבער אונזערע פאזיציעס אין לאנד זיינען געווען ארעמע, און נאך ארעמער אונזערע ידיעות וועגן דעם, וואס עס קומט פאר אין לאנד. און דאס האט גורם געווען צו א סך פעלערן אין דער טעארעטישער באגרינדונג פון „אונזער פלאטפארם". פון דאנען נעמט זיך, למשל, באראכאוו'ס אפאזיציע קעגן אפענהיימער'ס געדאנק פון קאאפעראטיווער קאלאניזאציע, ביי וועלכער ער האט זיך א צייט לאנג געהאלטן. איך וויל דא ניט קריטיקירן און אפילו ניט איבערגעבן דעם תמצית פון באראכאוו'ס שיטה. פונדעסטוועגן דארף דא באמערקט ווערן, אז איינער פון די גרונט־עיקרים וואס איז פון אנהויב געווען

דער באַזונדערער קנין פון די פּועלי־ציון און איז שפּעטער אָנגענומען געוואָרן פון דער גאַנצער אַרבעטערשאַפט אין לאַנד און אַלע אירע פאַר־בינדעטע אין חוץ לאָרץ, דער געדאַנק, אַז די גאולה פון׳ם אידישן פאָלק און דער אויפבוי פון ארץ ישראל איז מעגלאַך נאָר דורכ׳ן אַרבעטער־קלאַס, — דער דאָזיקער געדאַנק איז צום ערשטן מאָל אַרויסגעזאָגט געוואָרן אין „אונזער פּלאַטפאָרם".

די פּלאַטפאָרם איז געדרוקט געוואָרן שטיקערווייז. דער אָנהויב אין די דריי נומערן פון „יעווריעיסקאַיאַ ראַבאָטשאַיאַ כראָניקאַ", דער המשך אין דעם צווייטן נומער „מאָלאָט", וואָס איז דערשינען אין סימפעראָפּאָל. די דאָזיקע צוויי זשורנאַלן זיינען דערשינען אין רוסיש, און אַזוי איז די „פּלאַטפאָרם" פאַרשפּרייט געוואָרן בלויז אין רוסישן אָריגינאַל. מיט׳ן אַריינדרינגען פון דער באַוועגונג פון דרום־רוסלאַנד קיין פּוילן און ליטע האָט זיך אָבער דערפילט דאָס באַדערפעניש אַרויסצוגעבן די „פּלאַטפאָרם" אין אידיש. עס איז באַשטימט געוואָרן אַ רעדאַקציע אין לאָדזש, אויף אַרויסצוגעבן די „פּלאַטפאָרם" אין דער איבערזעצונג פון זלמן רובאַשאָוו (זומער 1906). דער פּלאַן איז אָבער ניט אויסגעפירט געוואָרן, אַזוי אַז בלויז דער סוף פון דער „פּלאַטפאָרם" איז דעמאָלט דערשינען אין אידיש אין ווילנער „פּאָרוועטס" („די ראָל פון דעם אַרבעטער־קלאַס אין דער רעאַליזירונג פון׳ם טעריטאָריאַליזם"). די גאַנצע „פּלאַטפאָרם" איז איבערזעצט געוואָרן אין אידיש ערשט נאָך דער מלחמה. אונטער די קאַפּיטלאַך פון דער „פּלאַטפאָרם" פלעגט באָראָכאָוו זיך באַנוצן מיט דעם פּסעוודאָנים „שטענדיקער", אָדער „פּאָסטאָיאַני".

די פּאָלטאַווער תקופה האָט זיך געענדיקט מיט אַ פּלוצלונגדיקער קאַטאַסטראָפע. די פּאָליציי האָט אויסגעשפּיאָנירט דעם געווער־לאַגער פון דעם פּועלי־ציוניסטישן זעלבסט־שוץ. עס האָט זיך אָנגעהויבן אַ שאַרפע אויספאָרשונג וועגן די ענינים פון דער פּאַרטיי. דער שרייבער פון די שורות האָט געמוזט אַנטלויפן פון פּאָלטאַווע און די צאַרישע רעגירונג האָט אויס נקמה אַרעסטירט זיינע עלטערן און די גאַנצע משפחה. שפּעטער זיינען אַרעסטירט געוואָרן אויך דער אָפיציעלער אַרויסגעבער פון דער „כראָניק", ל. מעלצער, אַ ברודער פון ליובע באָראָכאָוו, און באָראָכאָוו גופא. די איבעריקע מיטגלידער פון צ. ק. האָבן באַוויזן צו אַנטלויפן און אַריבערצופירן דעם צ. ק. קיין ווילנע. דאָס איז געווען די פאָדערונג פון באָראָכאָוו פאַר זיין אַרעסט. אַזוי האָט זיך דער צענטער פון אונזער אַרבעט אַריבערגעטראָגן קיין ירושלים דליטע.

עס איז כדאי צו דערמאָנען, אַז אויך אין דער פּאָלטאַווער טורמע האָט באָראָכאָוו געפונען אַ מעגלאַכקייט פאַר פּאָליטישער אַרבעט. צווישן די אַרעסטאַנטן האָבן זיך געפונען אַ סך פּויערים, וואָס זיינען אַרעסטירט געוואָרן צוליב דער אַגראַריש־רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג, און באָראָכאָוו האָט פאַר זיי געהאַלטן אַ שורה לעקציעס אויף פּאָליטישע און געזעלשאַפט־לאַכע טעמעס; וועגן די יסודות פון דער נאַציאָנאַלער פראַגע און קלאַסן־

קאמף, נאציאנאלער עקאנאמיע און סאציאליזם. ניט קיין סך ווייסן, אז אין דער אוקראינישער סאציאל־דעמאקראטיע האט זיך געשאפן א באזונדערע ריכטונג, וועלכע האט פאראייניקט די נאציאנאל אוקראינישע שטרעבונגען מיט׳ן סאציאליסטישן געדאנק און האט אנגענומען אלס א יסוד באראכאוו׳ס געדאנקען, וועלכע זיינען ארויסגעזאגט געווארן אין דער בראשור „קלאסן־אינטערעסן און נאציאנאלע פראגע“. די דאזיקע ריכטונג האט זיך אפילו אנגערופן „באראכאוויסטן“.

א לאנגע צייט איז באראכאוו געזעסן אין טורמע, אבער אויך פון דארט איז ער געשטאנען מיט אונז אין פארבינדונג, ביז עס האט זיך אונז צום סוף מיט גרויסע שוועריקייטן איינגעגעבן צו באפרייען אים אויף ערבות ווינטער תרס״ז. נאך א געוויסער צייט איז ער אוועק אין אין אויסלאנד.

דערמיט האט זיך פארענדיקט די פאלטאווער תקופה, די גרינדונגס־תקופה פון דער פארטיי, און עס האט זיך אנגעהויבן א נייע תקופה, אין וועלכער די פארטיי איז געווארן א מאסן־פארטיי, וואס האט געלעבט און געווירקט צווישן די אידישע מאסן פונ׳ם תחום המושב.

ש. קאַפּלאַנסקי:

באַראָכאָוו אין דער געשיכטע פון אונזער באַוועגונג

איך האָב געפּרואווט זיך פאַרטיפן אין באַראָכאָוו'ס שריפטן, אויסצוגעפינען, וועלכע ווערטן אין זיינע שאַפונגען טראָגן אויף זיך דעם חותם פון אייביקייט, און וועלכע טיילן פון זיין גערדאַנקען־בנין זיינען בלויז קינדער פון זיין צייט און תקופה און וועלן מיט זיי אַוועקגיין. איך האָב זיך אָפּגעזאָגט פון דעם דאָזיקן פּרואוו. לייענענדיק, וואָס באַראָכאָוו האָט געשריבן מיט צוואַנציק יאָר און נאָך מער צוריק, האָב איך זיך פון דאָס ניי איבערציינגט, אַז אַ סך פון באַראָכאָוו'ס געדאַנקען, וועלכע האָבן אונז דעמאָלט, און אפילו ערשט מיט צען יאָר צוריק, אויסגעזען זייער ווייט פון דער ווירקלאַכקייט, ווי אַ פאַריבערגייענדיקער טריבוט פון דעם דענקער און קעמפער צום גייסט פון זיין צייט און צו די באַדערפענישן פון פּאָלעמיק, — האָבן שפּעטער באַקומען אַ נביאישן ווערט. און פונקט ווי אין טאָג פון באַראָכאָוו'ס טויט איז געווען צו־פרי, אָפּצושאַצן אים און זיין היסטאָריש ווערק, אַזוי, דוכט זיך מיר, פאַרמאָגן מיר נאָך היינט אויך ניט די נויטיקע דיסטאַנץ צו זיין גייסטיקער אַרבעט, וואָס זאָל מאַכן מעגלאַך פאַר אונז צו באַטראַכטן זיין פּערזענלאַכקייט און זיינע אויפטואונגען אין זייער אמת'ן היסטאָרישן ליכט.

מיר וועלן ניט געטריי זיין צום גייסט פון אונזער פאַרשטאָרבענעם פירער, אויב מיר לאָזן זיך אויפ'ן וועג פון קאַנאָניזירן, פון פאַרשפּרייטן אַ טלית פון קדושה און פון אייביקן אמת איבער אַלץ, וואָס באַראָכאָוו האָט געשריבן און געזאָגט. פאַר מיר איז קלאָר, אַז פונקט ווי מיר, וועלן די קומענדיקע דורות אין דער אידישער סאָציאַליסטישער באַוועגונג ניט נאָר לערנען פון באַראָכאָוו'ן, נאָר אויך קריטיש זיך ראַנגלען מיט אים. אויך היינט איז פאַר אונז ניט פאַרבאָרגן, אַז ניט אַלע טיילן פון באַראָכאָוו'ס תורה זיינען פון אַ גלייכן ווערט, און אויפ'ן שטח פון אייביקייט זיינען דאָ תחומים און גרעניצן. אָפּטמאָל דוכט זיך מיר, אַז די אויספאָרשונג, די פאַנאַנדערשיידונג פון דעם דענקער און דעם מסביר, פון דעם וויטן אויסקוקער און דעם סביבה־צוגעבונדענעם צייטמענטשן, אַז דוקא די היסטאָרישע און וויסנשאַפטלאַכע קריטיק וועט פאַר אונז אויפדעקן די אמת'ע גאונות פון באַראָכאָוו.

אויב מיר ווילן דאָך זיך אַליין זאָגן, וואָס איז באַראָכאָוו געווען פאַר אונז און פאַר אונזער דור, וואָלט איך געזאָגט, אַז ער איז געווען ד ע ר

פארשער און דער דענקער פון דער אנזאג־תקופה אין דער פועלי־ציוניסטישער באוועגונג. דער גורל האט איבערגעריסן זיין לעבן אינ׳ם מאמענט, ווען מיר זיינען געשטאנען אויפ׳ן שוועל פון דער תקופה פון פארווירקלאכונג. מיר קענען דעריבער ניט וויסן, צי די אויבן־כאראקטעריזירטע ראלע איז געווען דער רעזולטאט פון זיין פערזענלאכן מהות, אדער פון א היסטארישער סיטואציע. אין דער געשיכטע פונ׳ם אידישן סאציאליזם וועט אבער באראכאוו פארנעמען בעיקר דעם דאזיקן ארט. אין דער אנזאג־תקופה, אין די צען יאר פון זוכן, פון דיפערענציאציע און קאנצענטראציע פון די צעשפרייטע כחות אין אלע גלות־לענדער, אין די צען ארגאניזירונגס־יארן פונ׳ם וועלט־פארבאנד פועלי־ציון, האבן מיר פארמאגט צוויי פערזענלאכקייטן, וועלכע האבן סימבאליזירט די עיקר׳דיקע עלעמענטן פון דער תקופה — דעם גייסט פון רעוואלט אנטקעגן דער אידישער און סאציאליסטישער ווירקלאכקייט און דעם גייסט פון רעוואלוציאנערער פארשונג.

נחמן סירקין איז געווען דער אנזאגער פון רעוואלט קעגן דעם גלות און קעגן דער געזעלשאפט, וואס לעבט אויף עקספלואטאציע; דער קעמפער קעגן די אלטע מענטשלאכע לעבנס־פארמען און קעגן דער קראנקהאפטער ירושה פונ׳ם אידישן פאלק. ער איז געווען דער פלאמענדיקער פאקל פונ׳ם סאציאליסטישן ציוניזם, דער טרעגער פונ׳ם מאראלישן פאטאס פונ׳ם נייעם שטראם אין אידישן סאציאליזם, וועלכן ער האט פארבונדן מיט די טיפעניש פון דער אידישער געשיכטע ביז צו דיווארצלען פון דער אידישער נבואה. באראכאוו איז געווען דער טרעגער פונ׳ם אידעאישן און אינטעלעקטועלן פאטאס פונ׳ם פראלעטארישן ציוניזם. די ערשטע טריט פון דער פועלי־ציון־באוועגונג זיינען פארבונדן מיט׳ן אנטפלעקן די אידישע עקאנאמיק, מיט׳ן אנאליז פון אונזער נאציאנאלער עקאנאמיק אין גלות דורכ׳ן מעסער פון סאציאליסטישער קריטיק. באראכאוו האט די דאזיקע פועלי־ציוניסטישע קריטיק דערהויבן צו דער מדרגה פון א שיטה און מיט זיין מארקסיסטישער חריפות און בקיאות האט ער אונז געגעבן אן עקאנאמישן פירוש צום ציוניסטישן געדאנק און האט באלויכטן דעם וועג פון דער אידישער ארבעטער־באוועגונג, וועלכע דערקענט אירע קלאסן־ און נאציאנאלע אויפגאבן. ס׳איז א פארדינסט פון באראכאוו׳ן און פון זיין גרויסער גייסטיקער ארבעט, אויב דאס סאציאליסטישע ארץ־ישראל איז געווארן אין באוואוסטזיין פון טויזנטער אידישע ארבעטער און סאציאליסטן א היסטארישע נויטווענדיקייט.

אפשר קענען בלויז יענע פון אונז, וואס זיינען אויפגעוואקסן און דערצויגן געווארן אין יענער תקופה פון דער ערשטער רוסישער רעוואלוציע און פון דער גאלדענער צייט אין דער אנטוויקלונג פון דער סאציאליסטישער באוועגונג אין מערב־אייראפע, אפשאצן, וואס דער פארשער און

דענקער באָראָכאָוו האָט אויפגעטאָן פאַר דער פּועלי־ציון־באַוועגונג און אין אַ הויכן מאָס אויך פאַר דער גאַנצער אידישער אַרבעטער־באַוועגונג, וואָס זוכט איר נאַציאָנאַלן תיקון. דער רעוואָלוציאָנערער רצון איז אין יענער צייט סטימולירט געוואָרן דורך דער וויסנשאַפטלאַכער פאָרשונג; דאָס דערקענען די כחות, וואָס באַהערשן דאָס געזעלשאַפטלאַכע לעבן, איז געוואָרן אַ קוואַל פון אמונה אין׳ם באַפרייאונגס־קאַמף. דער אינטע־לעקטועלער פּאַטאָס האָט געבוירן דעם רעוואָלוציאָנערן פּאַטאָס און האָט געגעבן די קעמפּער כח, צו שטאַרקן זיך איבער דעם אכזריות׳דיקן שונא. דעם דאָזיקן פעסטן גלויבן אין דעם וויסנשאַפטלאַכן און היסטאָרישן אמת פון פּועלי־ציוניזם האָט באָראָכאָוו דעמאָלט געגעבן זיינע חברים. דעריבער איז באָראָכאָוו ניט געבליבן בלויז דער באַשאַפער פון אַ שיטה, דער פאָרשער, וואָס איז איינגעשלאָסן אין זיין אַרבעטס־צימער, — ער איז געוואָרן אַ לערער און קעמפּער, אַ פירער און וועג־וויזער. אין דער צייט פון דער טעריטאָריאַליסטישער און סיימיסטישער פאַרווירונג האָט ער זיך באַוויזן צווישן אונז און איז געוואָרן דער רעטער פון׳ם פּועלי־ציוניסטישן געדאַנק אין רוסלאַנד און דער גרינדער פון דער רוסלענדישער פּאַרטיי. די כוואַליעס פון גלויבן און בטחון, וואָס באָראָכאָוו האָט אַרויסגערופן אין דער מעטראָפּאָליע פון דער אידישער אַרבעטער־באַוועגונג, האָבן זיך פאַרשפּרייט אויך איבער עסטרייך און אַמעריקע און האָבן געשטאַרקט די הענט פון אונזערע חברים אין די דאָזיקע לענדער. און ווען מיר האָבן זיך מיט צוואַנציק יאָר צוריק צוזאַמענגעקליבן אין האַג, צו גרינדן דעם אַלוועלטלאַכן פּועלי־ציון־פאַרבאַנד, איז שוין בײַ זיין וויגעלע געשטאַנען דער איינגסטער און צאַרטסטער צווייג פון דער באַוועגונג — די ארץ־ישראל׳דיקע פּועלי־ציון פּאַרטיי, וואָס איז באַשאַפן געוואָרן דורך באָראָ־כאָוו׳ס תלמידים און טרעגער פון זיין וואָרט.

אַזוי זיינען מיט באָראָכאָוו׳ס נאָמען פאַרבונדן אויך די ערשטע טריט פון אונזער רעאַליזירונגס־אַרבעט אין ארץ־ישראל. אמת, עס וואָלט געווען אַ ניט־היסטאָרישע גוזמא צו זאָגן, אַז דער פּראָצעס פון׳ם ווערן פון דער אידישער געזעלשאַפט אין ארץ־ישראל אַנטוויקלט זיך פּינקטלאַך, ווי באָ־ראָכאָוו האָט פאָראויסגעזען, אָדער אַז מיר גייען שטענדיק אין די וועגן, וואָס באָראָכאָוו האָט אָנגעוויזן. אין די פראַגן פון פאַרווירקלאַכונג זיינען מיר זיך זייער אָפט, נאָך בײַ זיין לעבן, פאַנאַנדערגעגאַנגען מיט אונזער גרויסן חבר. דער גאַנג פון די געשעענישן האָט שטאַרק געענדערט דעם אויסזען פון די ענינים, וועגן וועלכע מיר פלעגן זיך מיט אים מתוכח זיין. עס וואָלט געווען אַן אַקט פון תמימות אָדער פון סעקטאַנטישער איינזיי־טיקייט, היינט צו דערקלערן מיט זיכערקייט, וואָס עס וואָלט געווען באָראָכאָוו׳ס שטעלונג אין דער אָדער יענער אַקטועלער סיטואַציע. די שווערע און אחריות־פולע אויפגאַבע, צו רעאַליזירן די בשורה פון רעוואָ־לוציע, וואָס מיר האָבן געבראַכט דעם אידישן אַרבעטער און דעם אידישן פאָלק אין די לעצטע צענדליקער יאָרן, צו געבן אַ ממשות׳דיקן אויסדרוק

צו די אידעאַלן, וועלכע מיר האָבן פּראָקלאַמירט אין דער תקופה פון אַנזאָג, אין אַ ווירקלאַכקייט, וואָס ווערט אויסגעהאַקט פון די שטיינער פון ארץ־ישראל, — די דאָזיקע אויפגאַבע ליגט אויף א ו נ ז. מיר וועלן אַ סך לערנען פון באָראָכאָוו'ס גייסטיקער ירושה. מיר וועלן אָבער זיין שלעכטע און לאַ־יוצלח'דיקע יורשים, אויב מיר וועלן זיך אָפּזאָגן פון אונזער חוב צו פאַרשטאַרקן, צו פאַרפעסטיקן מיט אונזערע אייגענע כחות דעם פאַרמעגן, וואָס אונז האָט איבערגעלאָזן יענער מענטש, וואָס האָט געטראָגן אונזער פאָן, דער מענטש, וואָס איז געווען דער הערשער אין אונזער געדאַנקען־וועלט אין דער תקופה פון בשורה און אַנזאָג פון'ם סאָציאַליסטישן ציוניזם.

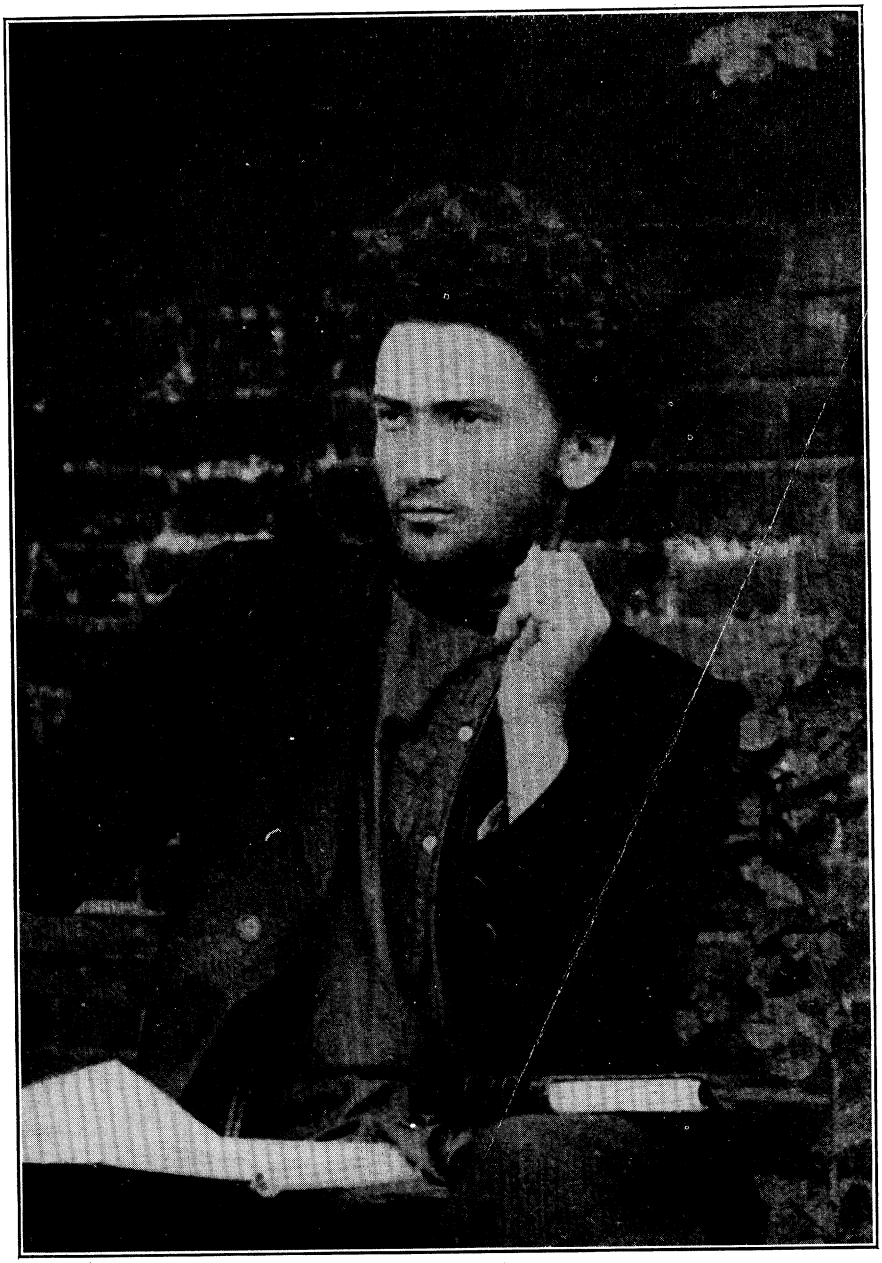

באָראָכאָוו אין יאָר 1900

ערשטע אָפּטיילונג:

גרינדונגס - צייט

פֿאַרבאַמערקונג

מיט די אַרבעטן, וואָס גייען אַריין אין דער דאָזיקער אָפּטיילונג, פֿאַרענדיקט זיך דער ערשטער פּעריאָד פֿון באָראָכאָוו׳ס שאַפֿן אויף׳ן געביט פֿון דער פּועלי־ציוניסטישער טעאָריע. דער אַרטיקל „די ראָל פֿונ׳ם אַרבעטער־קלאַס אין דער רעאַליזירונג פֿונ׳ם טעריטאָריאַליזם“ איז פּאַקטיש דער אָפּשלוס פֿון „אונזער פּלאַטפֿאָרם“. די גאַנצע אָפּטיילונג בילדעט איין אייניקייט מיט די אַרבעטן, וואָס זיינען אַריינגעגאַנגען אינ׳ם ערשטן באַנד פֿון באָראָכאָוו׳ס פּועלי־ציון־שריפֿטן (זע הקדמה).

פּונקט ווי „אונזער פּלאַטפֿאָרם“ בכלל, איז אויך דער לעצטער קאַפּיטל („אַ נייע פּשרות־פּראָגראַם“) געשריבן אונטער אומשטענדן, וואָס האָבן ניט דערלויבט צו לייגן גענוג אַכט אויף פּראָפּאָרציע און אַרכיטעקטאָניק. די אַרבעטן זיינען געבוירן געוואָרן אינ׳ם סאַמע ברען פֿון די פּאָליטישע געשעענישן און אינ׳ם ליידנשאַפֿטלאַכן אידעאישן געראַנגל מיט די שכנות׳דיקע פּראָלעטאַרישע ריכטונגען, וואָס איז אַזוי לעבעדיק געשילדערט אין בן־צבֿי׳ס „זכרונות“.

אין „די ראָל פֿונ׳ם אַרבעטער־קלאַס אין דער רעאַליזירונג פֿונ׳ם טעריטאָריאַליזם“ פּרוּווט באָראָכאָוו פֿאָרמולירן *קאָנקרעט* די אויפֿגאַבן פֿון קאַמף און אַקטיוויטעט פֿונ׳ם אידישן אַרבעטער־קלאַס בנוגע ארץ־ישׂראל. זיין בייסנדיקע קריטיק איז געווענדעט אין אַ גלייכער מאָס קעגן די ס. ס., ביי וועלכע דער פּראָלעטאַריאַט האָט בנוגע דעם טעריטאָריאַליזם גאָרניט וואָס צו טאָן, ביז די בירגערלאַכע טעריטאָריאַליסטן וועלן ניט אַרויסגעפֿינען אַ טעריטאָריע און באַקומען זי דורך דיפּלאָמאַטיע, ווי קעגן די „סיימיסטן“, ביי וועלכע דער טעריטאָריאַליזם איז בכלל אָפּגערוקט אין אַ ווייטער צוקונפֿט, „עד ביאת הסיום“. תיכף׳דיקער קאַמף און תיכף׳דיקע אַרבעט פֿאַר דער רעאַליזירונג פֿונ׳ם ציוניזם— דאָס איז באָראָכאָוו׳ס עיקר־געדאַנק. אָננעמענדיק אַ פּריאָרי ארץ־ישׂראל אַלס די געגעבענע טעריטאָריע, וואו ס׳הייבט זיך שוין אָן קאָנצענטרירן די אידישע עמיגראַציע, זעט באָראָכאָוו די אויפֿגאַבע פֿונ׳ם חוץ־לאָרץ׳דיקן אידישן פּראָלעטאַריאַט אינ׳ם קאַמף פֿאַר דער גאַראַנטירונג פֿון פֿרייהייט פֿון איינוואַנדערונג מצד זייערע רעגירונגען, אין דער פֿינאַנציעלער מיטהילף פֿון די פּראָפֿעסיאָנעלע פֿאַריינען פֿאַר דער עמיגראַציע אין א״י, אין דער שאַפֿונג פֿון ספּעציעלע פֿאָנדן, אינפֿאָרמאַציע־ביוראָס א. א. די אייגנטלאַכע אויפֿגאַבע, צו דערגרייכן *די טעריטאָריאַלע פּאָליטישע אויטאָנאָמיע* פֿאַלט אָבער אויס אויף׳ן רעוואָלוציאָנערן קאַמף פֿונ׳ם אידישן אַרבעטער־קלאַס אין ארץ־ישׂראל גופֿא.

באָראָכאָוו איז אין יענער צייט קעגן „קינסטלאַכער קאָלאָניזאַציע“. דעם פּראָלעטאַריאַט שטעלט ער בעיקר *„באַפֿרייענדיקע“* און נאָר צום טייל „שאַפֿנדיקע“ אויפֿגאַבן. ער האָט שפּעטער — בפֿרט בעת דער וועלט־מלחמה און רוסישער רעוואָלוציע — אין אַ הויכן מאָס מאָדיפֿיצירט די דאָזיקע שטעלונג (זע דריטע אָפּטיילונג).

פֿאַר אַ סך וועט זיין ניי באָראָכאָוו׳ס דעמאָלטיקע מיינונג, אַז די נאַציאָנאַלע מינדערהייטן בכלל, און בפֿרט די אידישע מינאָריטעטן, וואָס וועלן פֿאַרבלייבן אין גלות נאָך דער רעאַליזירונג פֿונ׳ם ציוניזם, וועלן זיך סוף כּל סוף אַסימילירן. אין דער נאַציאָנאַלער אויטאָנאָמיע האָט ער געזען בלויז אַ מיטל, צו פֿאַרקלענערן די רייבונגען צווישן מאַיאָריטעט און מינאָריטעט און דערמיט צו פֿאַרלייכטערן דעם אַסימילאַציע־פּראָצעס (זע „פּראָגראַם־פּראָיעקט“, זייט 48). ביים פֿעלן פֿון נאַציאָנאַלן דרוק האָט ער געגלויבט אין דער אַסימילאַציע פֿון עקאָנאָמיש און קולטורעל אָפּגעשטאַנענע פֿעלקער (אַפֿילו מערהייטן) צו העכער־שטייענדיקע שכנים. אויף דעם יסוד האָט ער פֿאָרויסגעזאָגט די אַסימילאַציע פֿון די אַראַבער צו די אידן אין א״י.

דער דאָזיקער גאַנצער געדאַנקען־קאָמפּלעקס איז פֿון דער פּאַרטיי אָפֿיציעל ניט אָנגענומען געוואָרן. באָראָכאָוו אַליין האָט אים שפּעטער רעווידירט.

ב. ל.

די ראָל פון דעם אַרבעטער-קלאַס אין דער רעאַליזירונג פונ׳ם טעריטאָריאַליזם

„יעדער צוועק קאָן דערגרייכט ווערן נאָר דורך דעם, וואָס ס׳אַנטשפּרעכט זיין אינערלאכער נאַטור: רעוואָלוציאָנערע צוועקן קאָנען ניט דער־גרייכט ווערן דורך דיפּלאָמאַטישע מיטלען“, (פון לאַסאַל׳ס בריוו־אומבייט מיט מאַרקסן).
„דער טעריטאָריאַליזם איז אַ דעמאָקראַ־טישע רעוואָלוציע אינ׳ם אידישן לעבן“ (אונזער פּלאַטפאָרם).

דער ארבעטער-קלאַס רעגולירט דורך זיין באוואוסטזיניקן אַריינמישן זיך ניט אַלע מאָמענטן פון די סטיכיש-פליסנדע פּראָצעסן, ער רעגולירט נאָר די באַפרייענדע מאָמענטן — יענע, אין וועלכע עס אַנטהאַלט-זיך די דעמאָקראַטיזירונג פון דער מאָדערנער געזעלשאַפט. די פּראָצעסן פון קאַפּיטאַליזירונג און דעמאָקראַטיזירונג — דאָס זיינען די צוויי זייטן פון דער פּאָרקומענדער אַנטוויקלונג.

אין דער אידישער איינוואַנדערונג אין פּאַלעסטינע, וואָס קאָנצענט־רירט זיך סטיכיש, ווי אויך אינ׳ם סטיכיש-פּאָרקומענדן וואוקס פון די אידישע פּאָזיציעס אין פּאַלעסטינע, און דאָסגלייכן אין דער סטיכישער אויטאָנאָמיזירונג פון דער אידישער עקאָנאָמיק אין פּאַלעסטינע — דאַרפן מיר אונטערשיידן דיזעביידע פּראָצעסן. דער פּראָצעס פון קאַפּיטאַליזי-רונג אָדער אָנזאמלונג פון די פּראָדוקטיוו-קרעפטן דריקט זיך אויס אין דעם פאַרמערן זיך פון די אידישע איינוואַנדערער און ישובים אין פּאַלעס-טינע, אין דער ווירשאַפטלאַכער אַנטוויקלונג פונ׳ם לאַנד, וועלכע וועט, ווי ס׳ווערט באַוויזן אינ׳ם 8-טן קאַפּיטל פון „אונזער פּלאַטפאָרם“, זיין אָפּהענגיג פון דעם וועלט-מאַרק, און ניט פון די באַדערפענישן פון די אָרטיקע איינוואוינער, און וועט זיך געפינען אין דעם פאַקטישן רשות פון דער אידישער באַפעלקערונג.

דיזער פּראָצעס איז אַ שאַפענדער אין דעם זין, וואָס ער באַשאַפט דעם אינהאַלט און די מאַטעריעלע באַזע פון דער קונפטיקער אויטאָנאָמער אידישער געזעלשאַפט. דאָס איז א פּראָצעס, א סטיכישער, ד. ה. ער וועט פליסן און אַנטוויקלען זיינע טענדענצן פון זיך אליין, אָביעקטיוו,

ניט אָפּהענגיג פון קיינע קינסטלאַכע פּלאַנען און פּראָיעקטן; צי פאַר־לאַנגען מיר דעם דאָזיקן פּראָצעס, אָדער ניין, צי שטרעבן צו אים די אידישע מאַסן באַוואוסטזיניק, אָדער גאָר אומבאַוואוסטזיניק וועלן זיי אריינגעצויגן ווערן אין אים — ער וועט סיי ווי סיי פאָרקומען און ער פאַנגט זיך שוין אָן אין אונזער צייט.

אָבער די אידישע בורזשואזיע מישט זיך באַוואוסטזיניק אריין אין דיזן סטיכישן שאַפנדן שטראָם פון די געשעהעניש און אָרגאַניזירט אים באַוואוסטזיניק אין הסכם מיט אירע צילן. די איבער-אַנשטאַלט, וועלכע וועט אָנפירן מיט אָט דער זייט טעטיקייט פון דער אידישער בורזשואזיע, איז דער ציוניסטישער קאָנגרעס. די אויפגאַבע פונ׳ם ציוניסטישן קאָנגרעס איז — רעגולירן די איבערוואַנדערונג פון דעם אידישן קאַפּיטאַל נאָך פּאַלעסטינע און פאַרגרינגערן זיין אָנזאַמלונג און אַנטוויקלונג אינ׳ם לאַנד. דאָס איז די אויפגאַבע פון דעם בורזשואַזן ציוניזם.

פון דער אַנדער זייט, דער סטיכישער פּראָצעס פונ׳ם פאַרברייטערן און פאַרשטאַרקערן די אידישע פּאָזיציעס אין פּאַלעסטינע וועט אין זיין גאַנצן מהלך זיך תמיד אָנשטויסן אויף אַ ווידערשטאַנד מצד די אַלטע לעבנס-פאָרמען ווי אין גלות, אזוי אויך — באַזונדערס — אין פּאַלעסטינע. וואָס מער אָפּגעשטאַנען און רעאַקציאָנער ס׳איז די פּאָליטישע סטרוקטור פון די אויסוואַנדערונגס-לענדער, אַלץ שווערער וועט זיין דעם אידישן עמיגראַנט זיין טרויעריקער, מיט דערנער פאַרזייטער, וועג צו די נייע מקומות, אַלץ מער צרות און עינוים דערוואַרטן אים אויף דיזן וועג. וואָס מער אזיאַטיש עס זיינען די לעבנס-פאָרמען אין פּאַלעסטינע גופא, אַלץ לענגער וועט אָפּגעהאַלטן ווערן, אַלץ קרענקלאַכער וועט פליסן דער פּראָ־צעס פון דער עקאָנאָמישער אויטאָנאָמיזירונג פון דעם אידישן לעבן אין פּאַלעסטינע.

און אָט אזוי, גלייכצייטיק מיט דער אַנטוויקלונג פון דער אידישער איינוואַנדערונג אין פּאַלעסטינע, גלייכצייטיק מיט דעם, ווי עס וועלן אַלץ מער רייף ווערן יענע שאַפנדע טענדענציעס, וועלכע זיינען אָנגעוויזן אין אונזער פּראָגנאָז — וועט אויך וואַקסן די באַדערפניש צו באַפרייען דיזן סטיכישן פּראָצעס פון די באַדינגונגען, וואָס האַלטן אים אָפּ, די באַדערפ־ניש צו דעמאָקראַטיזירן דעם לעבן דאָ, אין גלות, און אין פּאַלעסטינע. דער וואוקס פון די אידישע פּאָזיציעס אין פּאַלעסטינע וועט ביסלאַכוויַיז ארי־בערטראָגן דעם שווער-פּונקט פונ׳ם גאַנצן אידישן לעבן אין פּאַלעסטינע, ווייל טאַקע נאָר אין אָט דעם לאַנד וועט נאָכ׳ן צוויי-טויזנט יאָריקן גלות צום ערשטן מאָל זיך אָנהויבן צו בויען אַן עקאָנאָמיש-אויטאָנאָמיע זעלבסט־שטענדיקע אידישע געזעלשאַפט, ווייל טאַקע נאָר דאָ וועלן ענדלאַך די אזוי לאַנג און אכזריות׳דיק איינגעשמידטע כחות באַקומען אַ מער ברייטערן פּלאַץ, וואו זיי וועלן קענען זיך שאַרפער ארויסווייזן און פריי פאַנאַנדער־שפּילן. די וויכטיקסטע אינטערעסן פון דער אידישער באַפעלקערונג אין

גלות וועלן זיין צוגעשמידט צו די באַדינגונגען פון דעם לעבן אין פּאַלעס־טינע און צו די באַדינגונגען פונ׳ם אריבערפאָרן אהין. דיזע באַדערפניש, צו באַפרייען די באַדינגונגען, בכדי די שאַפנדע פּראָצעסן פונ׳ם אַנזאַמלען די אידישע פּאָזיציעס אין פּאַלעסטינע זאָלן קענען פריי פליסן — וועט זיך שטאַרק ארויסווייזן ביי אַלע פּאַראינטערעסירטע קלאַסן פונ׳ם אידישן פאָלק: אי ביי א באַדייטענדן טייל פון דער מיטעלער בורזשואַזיע, אי ביי דער קליין־בורזשואַזיע, אי ביי די זיך פּראָלעטאַריזירנדיקע מאַסן. נאָר אַממערסטן אקטיוו, אַממערסטן ווירקנד וועט די באַדערפניש זיין ביי דעם פּראָלעטאַריאַט — ביי יענעם קלאַס, וועלכער איז מער ווי אַלע אַנדערע פייאיק צו שמידן זיין גליק אַקטיוו און זעלבסטשטענדיק, — ביי יענעם קלאַס, וועלכער נעמט טאַקע אויף זיך די באַוואוסטזיניקע רעגולירונג פון אַלע באַפרייענדע פּראָצעסן פון אונזער לעבן. און ביי דעם ארבעטער קלאַס, ווייל ער איז אַממערסטן פייאיק צו אָרגאַניזאַציע און דיסציפּלין, וועט זיין אויך דער גרעסטער כח, די גרעסטע מעגלאַכקייט, צו קעמפן פאַר דער באַפרידיקונג פון זיין דאָזיקער באַדערפעניש.

דיזער פּראָגנאָז, וועלכער איז אַנטוויקלט געוואָרן אין „אונזער פּלאַט־פאָרם", פירט צום באַשלוס, דאָס דער טעריטאָריאַליזם איז א פּראָצעס, וועלכער קומט פאָר מיט א ה י ס ט אָ ר י ש ע ר נ ױ ט װ ע נ ד י ־ ק י י ט. דאָס הייסט: אויף וויפיל עס איז בכלל מעגליך פאָראויסצוזען די צוקונפט אין דער היסטאָרישער אַנטוויקלונג פון דער מענשהייט, האָבן מיר גענוג יסודות צו באַהויפּטן, דאָס דער טעריטאָריאַליזם וועט פאַר־ווירקלאַכט ווערן; אָבער ווי אַזוי, דאָס הייסט אין וועלכע באַשטימטע פאָרמען, דורך וועלכע באַשטימטע סטאַדיען און ווען נעמליך וועט דער טע־ריטאָריאַליזם פאַרווירקלאַכט ווערן, דאָס ווייסן מיר ניט, נאָר מיר ווייסן וואו, אויף וועלכער טעריטאָריע, און אויך ווייסן מיר אין אַלגעמיינע שטריכן יענעם סטיכישן פּראָצעס, וועלכער וועט ברענגען צו אונזער ציל, צו דיזן וויכטיקסטן נאַציאָנאַלן פונקט פון אונזער פּראָגראַם־מינימום. מיר וועלן אָנ־מערקן אין דיזן סטיכישן פּראָצעס צוויי זייטן. פון איין זייט איז עס אַן א ו מ א ו י פ ה ע ר ל א כ ע ר גאַנג פון דער עקאָנאָמישער אויטאָנאָמי־זירונג פון דער קינפטיקער אידישער געזעלשאַפט, וועלכע אַנטוויקלט זיך אי־נערלאַך, — דאָס איז א שאַפנדער מאָמענט, וואָס קומט פאָר דורך דער אידישער איינוואַנדערונג, וועלכע קאָנצענטרירט זיך סטיכיש; דיזער פּראָצעס וויקלט נאָר ביסלאַכוויז פאַנאַנדער זיינע פּאָטענציעס. פון דער אַנדער זייט איז עס א קאַטאַסטראָפעלער פּראָצעס פון פּאָליטישער און עקאָנאָמישער ב א פ ר י י א ו נ ג, וועלכער פליסט דורך אין דער פאָרם פון קאַטאַסטראָפעס און איבערקערענישן — קליינע אָדער גרויסע — און וואָס אין זיין רעזולטאַט וועט זיך אויך באַקומען די פּאָליטישע טערי־

טעריטאָריאַלע אויטאָנאָמיע פאַר דעם אידישן פאָלק אין פּאַלעסטינע*). אָט דיזער פּראָצעס פון באַפרייאונג רעגולירט זיך, הויפּטזעכלאַך, דורך דער טעטיקייט פונ׳ם פּראָלעטאַריאַט און, נעמלאַך, דורך דעם קלאַסנקאַמף.

אַלס דער רעזולטאַט פון דעם סטיכישן פּראָצעס, וועלכן מיר האָבן פאַראויס דערקענט אין אונזער פּראָגנאָז, וועט די טעריטאָריאַלע אויטאָנאָמיע פאַר׳ן אידישן פאָלק אין פּאַלעסטינע אָנקומען אומפאַרמיידלאַך; אָבער וועלכע שטערונגען און מניעות וואַרטען אונטער דיזן פּראָצעס אויף זיין וועג, ווייסן מיר ניט, און מיר קאָנען נאָר טיילוויז זיי פאַראויסזען. די אויפגאַבע פון דעם באַוואוסטזיניקן אריינמישן זיך פונ׳ם אָרגאַניזירטן געזעלשאַפטלאַכן רצון אין דעם סטיכישן פּראָצעס פון דער רעאַליזירונג פונ׳ם טעריטאָריאַליזם איז צו באַזייטיקן די אַלע שטערונגען און מניעות און אויך, דערקענענדיק די געזעצן פון דיזן פּראָצעס, אָנצופירן מיט אים ווי מעגלאַך ערפאָלגרייכער.

לאָמיר קודם כל, באַטראַכטן די צווייטע זייט, דאָס אָנפירן מיט׳ן גאַנג גופא פון דעם סטיכישן פּראָצעס פון דער רעאַליזירונג פונ׳ם טעריטאָריאַליזם.

אין וואָס באַשטייט דיזער סטיכישער פּראָצעס? וואָסערע זיינען זיינע אַממערסטן אַלגעמיינע שטריכן, וועלכע אונז האָט זיך איינגעגעבן אויפצודעקן דורך אונזער פּראָגנאָז?

די אידישע עמיגראַציע ווענדעט זיך סטיכיש אין די לענדער פון דעם אַנטוויקלטן אָדער זיך אַנטוויקלענדיקן מאָדערנעם גרויסן קאַפּיטאַל, און כל זמן די אויסוואַנדערונגס-באַדערפניש ביי די ברייטע אידישע מאַסן געפינט פאַר זיך אַ באַפרידיקונג אין די דאָזיקע לענדער (אין ענגלאַנד, פאַראייניקטע שטאַטן, דרום אַפריקע), ביז יענער צייט איז אוממעגלאַך צו טראַכטן וועגן דעם קאָנצענטרירן די אידישע איינוואַנדערונג, ווי וועגן אַ רעאַלן פאַקט; ביז יענער צייט איז די טעריטאָריאַליסטישע קאָלאָניזאַציע נאָר אַן אידעע, נאָר אַ פאַרלאַנג. אָבער אַליין דער צוטרעט אין דיזע לענדער פון דעם אַנטוויקלטן קאַפּיטאַל ווערט אַלץ מער שווער, ריין־עקאָנאָמיש ווייזן אַרויס דיזע פריערדיקע איינוואַנדערונגס-לענדער אַלץ

---

*) די קליינע איבערקערענישן ווערן אָנגערופן רעפּאָרמעס, און די גרויסע, וועלכע ענדערן־אום דעם קלאַסן אָדער נאַציאָנאַלן כאַראַקטער פון דער הערשאַפט אין לאַנד, וועלכע רייסן אַרויס די ממשלה פון די הענט פון איין קלאַס אָדער נאַציע לטובת דעם אַנדער קלאַס אָדער נאַציע, ווערן אָנגערופן רעוואָלוציעס. דערביי דאַרף מען נאַטירלאַך געדענקן, דאָס די „ממשלה פון אַ נאַציע" הייסט די ממשלה פון איינעם אַ וועלכן עס איז קלאַס פון דיזער נאַציע: למשל, ביי היינטיקן טאָג געפינט זיך פּוילן אונטער דער ממשלה פון די רוסישע פּעאָדאַלן, און אַז זי וועט באַקומען אויטאָנאָמיע, וועט זי באַפרייט ווערן פון דער ממשלה פון דיזן קלאַס פון דער רוסישער נאַציע, — און אויף אַזאַ אופן, איז באַקומען טעריטאָריאַלע אויטאָנאָמיע — אַ רעוואָלוציע, אויב אפילו די ממשלה וואָלט איבערגיין צו די פּוילישע פּעאָדאַלן.

א מער שטארקערן ווידערשטאנד די פרעמדע איינוואנדערער, און צוגלייך מיט דעם וואקסן די יורידישע און פאליטישע שוועריקייטן פאר'ן אריינפאר. דער אלוועלטלאכער עמיגראציאנס־שטראם, וועלכער באשטייט פון וואנדערער פון אלע פעלקער פון דער „אלטער וועלט“, קערט זיך אפ אין נייע לענדער פון דער ברייטער ערד־ארבעט. צוזאמען מיט דעם קערט זיך אפ אין די לענדער פון דער ברייטער ערד־ארבעט אויך די אידישע עמיגראציאנס־כוואליע. נאר די אידישע עמיגראנטן, וועלכע זיינען ניט מסוגל גלייך איבערצוגיין צו די באשעפטיקונגען פון ערד־ארבעט, שטויסן זיך דא באלד אן אויף אן עקאנאמישן ווידערשטאנד, וועלכן עס איז אוממעגלאך גובר צו זיין: די קאנקורענץ אויף דעם אלוועלטלאכן ברויט־מארק שטויסט זיי ארויס. די אויסוואנדערונגס־באדערפניש ביי אידן ווערט דאך ניט שוואכער און פאדערט דרינגענד א באפרידיקונג. — דאס איינציקע לאנד, אין וועלכער עס איז מעגלאך די אידישע איינוואנדערונג, בלייבט פאלעסטינע, וואו עס הויבן זיך שוין טאקע אן סטיכיש קאנצענטרירן דער אידישער קאפיטאל און די אידישע ארבעטס־קראפט. א דאנק די באדינגונגען פונ'ם עקאנאמישן צושטאנד פון פאלעסטינע, א דאנק דער ווירטשאפטלאכער און קולטורעלער סטרוקטור פון איר ארטיקער באפעלקערונג, און א דאנק די באציאונגען צווישן איר און דעם וועלט־מארק, — וועלן די אידן זיין דער עקאנאמיש און קולטורעל הערשנדער עלעמענט אין פאלעסטינע. אזוי וועט זיך סטיכיש אויפבויען דער עקאנאמיש־אויטאנאמער אידישער ישוב אין פאלעסטינע. אט דעם שאפענדען פראצעס וועט אנטשפרעכן אויך דער באפרייענדער פראצעס פונ'ם קלאסנקאמף צווישן דעם אידישן קאפיטאל און ארבעטס־קראפט אין פאלעסטינע; דער קלאסנקאמף צווישן דעם אידישן פראלעטאריאט און דער בורזשואזיע וועט ברענגען צו א קאמף צווישן דעם אידישן פראלעטאריאט און דער טערקישער ביוראקראטיע, און וועט פארווירקלט ווערן דורך דעם נאציאנאלן קאמף צווישן דער אידישער באפעלקערונג אין פאלעסטינע (צוזאמען מיט דער ארטיקער) געגן דער טערקישער הערשאפט. אין רעזולטאט פון דיזן באפרייענדן פראצעס פון פאליטישן קאמף, וואס אין זיין אוואנגארד וועט שטיין דער ארבעטער־קלאס—וועט אויסגעקעמפט ווערן די טעריטאריאלע פאליטישע אויטאנאמיע פאר דעם אידישן פאלק אין פאלעסטינע.

פון דיזן קורצן איבערבליק איז שוין קלאר די ראל פון דעם פראלעטאריאט, אלס דעם באוואוסטזיניקן, אקטיוון קעמפענדן קלאס, — דעם קלאס, וועלכער פירט זיין אייגענע זעלבסטשטענדיקע קלאסן־פאליטיק, די פאליטיק פון קלאסנקאמף. אין אונזער פארשטיין דעם טעריטאריאליזם איז דער קלאסנקאמף פון דעם פראלעטאריאט א נויטווענדיקער, אומפארמיידלאכער ארגאנישער עלעמענט, אן וועלכן דער טעריטאריאליזם קאן ניט פארווירקלאכט ווערן: נאך מער, אין אונזער היסטארישער פערספעקטיוו פיגורירט דער פראלעטאריאט אלס די צענטראלע און הויפט־אקטיווע

פּערזאָן.

דערמיט אונטערשיידט זיך שאַרף אונזער פּראָגראַם פון דעם, ווי עס פאַרשטייען דעם ענין די ס. ס. און י. ס., וועלכע נויטן דעם אַרבעטער־קלאַס נאָר אונטערצושטופּן די בורזשואַזיע, געבן איר עצות אָדער אָנצייגונגען, ווי די ס. ס., אָדער גאָר מיט גוואַלט געגן איר רצון, שטופּן זי צו דער טעריטאָריאַליסטישער אַרבעט, ווי עס שילדערן זיך טאַקע דעם ענין די סיימאָווצעס. ביי זיי שטופּט דער פּראָלעטאַריאַט אָט די בורזשואַזיע צו דער טעריטאָריאַליסטישער פּראַקטיק — ד. ה. דער פּראָלעטאַריאַט געפינט זיך פון הינטן, און די בורזשואַזיע פון פאָרנט, אינ'ם אַוואַנגאַרד. ביי אונז אָבער ציט צו דער פּראָלעטאַריאַט די בורזשואַזיע צו דער טעריטאָריאַליסטישער אַרבעט, — ד. ה. די בורזשואַזיע געפינט זיך פון הינטן און דער פּראָלעטאַריאַט פון פאָרנט, אינ'ם אַוואַנגאַרד. ביי זיי איז אַקטיוו נאָר די בורזשואַזיע — זי אַרבעט, פירט אָן דיפּלאָמאַטישע אונטערהאַנדלונגען וכדומה, דער אַרבעטער־קלאַס אָבער רעדט נאָר און אַגיטירט. ביי אונז, אָבער, אין אונזער פּראָגנאָז זיינען אַקטיוו ביידע קלאַסן, יעדערער אויף זיין שטייגער, נאָר אַממערסטן אַקטיוו איז דער פּראָלעטאַריאַט: ניט נאָר ער אַגיטירט, נאָר ער קעמפט, אין יענעם פּשוט'ן און קלאָרן זין פון וואָרט, ווי למשל דער אַרבעטער־קלאַס אין רוסלאַנד, וועלכער, קעמפנדיק אוממיטלבאַר געגן די פאַרשטייער פון קאַפּיטאַל, קעמפט גלייכצייטיק אויך געגן דער רוסישער רעגירונג.

פון וואַנען־זשע נעמט זיך עס דיזער אונטערשייד צווישן אונז י. ס.־ד. א. פּ. „פּועלי־ציון" מיט די אַנדערע, אין אמת'ן גערעדט, רעוויזיאָניסטישע שטרעמונגען, וועלכע געפינען זיך מיט אונז אין אַ נאָענטער שכנות פון דער רעכטער זייט, — ד. ה. מיט די ס. ס. און י. ס.? דער שורש פון דיזן אונטערשייד ליגט דעריין, וואָס לויט דער פאַרשטעלונג פון אונזערע שכנים מצד רעכטס, איז דער טעריטאָריאַליזם נאָר אַן עקאָנאָמישער, נאָר אַ שאַפנדער פּראָצעס אינ'ם אידישן לעבן; זיי פאַרשטייען דעם טעריטאָריאַליזם, אַלס די באַשאַפונג פון אַ נייער אידישער אויטאָנאָמער געזעלשאַפט. דערמיט גופא שטעלן זיי זיך אַ לגמרי אוממעגלאַכע אויפגאַבע, ווייל שאַפן וואָס עס זאָל ניט זיין, איז אין דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט דער פּראָלעטאַריאַט ניט בכח, ווייל מיר לעבן נאָך ניט אין דעם פּעריאָד פון דער סאָציאַליסטישער דיקטאַטור פון דעם פּראָלעטאַריאַט.*) אַזוי ווי בכלל אין דער קאַפּיטאַליסטישער אָרדנונג איז די סטיכיטעט מיט אירע ווילדע סתירות מכריע די באַוואוסטזיניקייט, איז שוין לחלוטין אַ שטות צו שטעלן זיך פאַר אַן אויפגאַבע — באַשאַפן אַ נייע געזעלשאַפט, אפילו באַשאַפן די באַדינגונגען פאַר דעם אנטשטיין

*) אַזוי ממש שילדערט זיך דעם ענין דער ה' ס. אין זיין פּשוטלעכערלאַכן אַרטיקל „איבער די רעאַליזירונג פון טעריטאָריאַליזם" („דער נייער וועג", נומ. 20, 21).

פון אַזאַ געזעלשאַפט, ווייל אין תוך אַריין איז עס איינס און דאָסזעלבע: קוים זיינען פאַראַן אַלע באַדינגונגען, איז שוין דערמיט אַלץ פאַראַן. באַשאַפן די באַדינגונגען פאַר דעם אַנטשטיין פון אַ נייער געזעלשאַפט — הייסט שוין באַשאַפן די געזעלשאַפט גופא. נאָר מענטשן, וועלכע ווייסן ניט קיין אַלף־בית אין דער מאָדערנער וויסנשאַפט פון ערקענטניס־לערע, קאָנען מיינען, אַז באַשאַפן די באַדינגונגען אונטערשיידט זיך מיט עפּעס פונ׳ם באַשאַפן דעם באַדינגטן.

די שאַפנדע פּראָצעסן אין דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט זיינען אינגאַנצן סטיכישע פּראָצעסן, ד. ה. זיי פליסן דורך אין זייערע וויכטיקסטע שטריכן לגמרי אומאָפּהענגיק פון דעם באַוואוסטזיניקן און אָרגאַניזירטן געזעלשאַפטלאַכן אַריינמישן זיך: סטיכיש וועלן באַשאַפן ווערן די באַדינגונגען פאַר דער אידישער עקאָנאָמיש־אויטאָנאָמער געזעלשאַפט, סטיכיש וועט באַשאַפן ווערן אויך די געזעלשאַפט גופא. אין דיזע שאַפנדע סטיכישע פּראָצעסן, וועלכע פליסן דורך *אומאויפהעבלאַך*, גיבן זיך אונטער דעם באַוואוסטזיניקן רעגולירן נאָר די איינצעלהייטן: אין דעם טאַקע באַשטייט נעמלאַך די אויפגאַבע פון דער בורזשואַזיע. אַט פאַרוואָס ביי אונזערע שכנים מצד רעכטס פירט אויס די בורזשואַזיע די גאַנצע רעאַלע אַרבעט פון דער באַוועגונג, און דער פּראָלעטאַריאַט קומט אָפּ נאָר מיט׳ן ריידן; אַט פאַרוואָס ביי זיי ווערט פריער דערגרייכט די פּאָליטישע אויטאָנאָמיע — דער „טשאַרטער“, און די עקאָנאָמישע אויטאָנאָמיע ווערט באַשאַפן דערנאָך; אַט פאַרוואָס ביי זיי איז איבערגעדרייט מיט די פיס אַרויף דאָס מאַטעריאַליסטישע פאַרשטיין פון דער געשיכטע; אַט פאַרוואָס ביי זיי איז אויפ׳ן לינקן זייט איבערגעקערט די קלאַסן־פּאָליטיק פון דעם פּראָלעטאַריאַט; אַט פאַרוואָס עס באַאומרואיקן זיי אַזוי שטאַרק די דיפּלאָמאַטיע און די פינאַנצן.

נאָך אונזער פאַרשטעלונג, אין געגנטייל, איז דער טעריטאָריאַליזם. אַלס אַן עקאָנאָמישע איבערקערעניש, אַלס די באַשאַפונג פון אַ נייער געזעלשאַפט, — די אויפגאַבע פונ׳ם סטיכישן פּראָצעס, און אים רעגולירט טיילווייז די בורזשואַזיע דורכ׳ן אַלגעמיין־ציוניסטישן קאָנגרעס, וועלכער שטעלט פאָר מיט זיך, צוגלייך ווי אַ פּאַרלאַמענט (הגם דער קאָנגרעס, פאַרשטייט זיך, איז נאָך *דערווייל* גאַנץ ווייט פון צו זיין אַ פּאַרלאַמענט), אַ כלי־זיין פון דער בורזשואַזער פּאָליטיק. מיר וועלן נאָר קעמפן פאַר דעם, אַז דאָס דאָזיקע כלי־זיין זאָל זיין ווי מעגלאַך נוצלאַכער אויך פאַר דעם אַרבעטער־קלאַס. *אָבער אונזער איינגענע אויפגאַבע איז דער טעריטאָריאַליזם, אַלס אַ באַפרייענדער פּאָליטישער פּראָצעס.* פאַרשטייענדיק דעם טעריטאָריאַליזם אַלס *אַ דעמאָקראַטישע רעוואָלוציע* אין דעם אידישן לעבן, באַהויפּטן מיר, דאָס ער וועט פאַרווירקלאַכט ווערן נאָר דורך דעם קלאַסנקאַמף פונ׳ם אידישן פּראָלעטאַריאַט. אָנצופירן מיט׳ן קלאַסנקאַמף פון דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט

— אט דאס איז די איינציקע אויפגאבע פון י. ס. ד. א. פ. „פועלי־ציון“. ווי בכלל דער קאמף פון דעם ארבעטער־קלאס, פירט אויך דער קאמף פון דעם אידישן פראלעטאריאט סוף כל סוף צום סאציאליזם, — דעריבער איז דער סאציאליזם אונזער פראגראם־מאקסימום. אזוי ווי דער קלאסנ־קאמף פון דעם אידישן פראלעטאריאט אויף זיין וועג צום סאציאליזם פירט צו דער טעריטאריאלער אויטאנאמיע אין פאלעסטינע, דעריבער נעמען מיר אריין דיזן פונקט, אלס איינעם פון די וויכטיקסטע, אין אונזער פראגראם־מינימום. פאר אונז איז דער טעריטאריאליזם א פאליטישע פאדערונג, דאס איז — די טעריטאריאלע פאליטישע אויטאנאמיע, אלס דער וויטער רעזולטאט פונ'ם סטיכישן פראצעס, אלס די קרוין פון דער פאליטישער רעוואלוציע, אין וועלכער עס וועט בראש מארשירן דער ארבעטער־קלאס. אין פולן הסכם מיט אונזער אלגעמיינעם מאטעריאליסטישן בליק אויף דער גע־שיכטע, וועט די עקאנאמיש־אויטאנאמע אידישע געזעלשאפט זיין דער יסוד, דער באזיס, אויף וועלכן עס וועט ערשט שפעטער, צום סוף, זיך דערהויבן דער אויבן־בנין פון דער פאליטישער טעריטאריאלער אויטא־נאמיע; אנשטאט פינאנצן און דיפלאמאטיע — שפילט אין אונזער פראגנאז די אנגעזעענסטע ראל דער קאמף און די זעלבסט־טעטיקייט פון דעם פראלעטאריאט.

איצט ווענדן מיר זיך צו דער אנדער זייט פון דער פראגע — צום קאמף מיט די איינצעלנע שטערונגען און מניעות, וועלכע קאנען זיך אונז טרעפן אויפ'ן וועג. דא באווייזן זיך קודם־כל די ריין־יורידישע מניעות, וועלכע שטערן דעם אריינפאר גופא פון די אידישע איינוואנדערער אין פאלעסטינע. מיר ריידן וועגן יענעם פארבאט אויפ'ן אריינפאר פון די רוסישע און עסטרייכישע אידן, וועלכער איז ארויסגעלייגט געווארן דורך דעם סולטאן. ביי היינטיקן טאג פארבלייבט אט דער פארבאט אויפ'ן פאפיר, און די אידן, אין א גאנץ גרויסער צאל, פארן אריין אין פאלעסטינע, ניט באגעגענענדיק קיינע ממשות'דיקע שטערונגען. נאר מיט דער צייט, בעת אין פאלעסטינע וועט זיך מיט א העלישן פלאם־פייער פאנאנדער־פלאקערן און ארויסווייזן זיינע רעוואלוציאנערע טענדענצן דער קאמף פון די קלאסן צווישן די אידישע איינוואנדערער, וועט די טערקישע רע־גירונג אננעמען ערנסטערע מיטלען צו באגרענעצן דעם אריינפאר פון די רוסישע און עסטרייכישע אידן. דאך, אזעלכע מיני באגרענצונגען קאנען ניט האבן קיין פאקטישע באדייטונג דערפאר, ווייל זיי וועלן זיך שטיצן אויף די ריין־פאליטישע חשבונות פון די טערקישע הערשער, און ניט אויף די באדערפנישן פון די פאלקס־מאסן, מיט וועלכע פאלעסטינע איז באזעצט. און אט דעריבער וועט מען דעם ווידערשטאנד פונ'ם סולטאן קאנען גרינג גובר זיין. „די מלוכות, וואו די אידן וואוינען אין א גרויסע־צאל, זיינען פאראינטערעסירט אין דער לעזונג פון דער אידישער עמי־גראציע. מיט דער דעמאקראטיזירונג פון דיזע מלוכות (רוסלאנד און

עסטרייך) וועט אַלץ שטאַרקער אָנהויבן צו דערשיינען דיזע פּאַראינטערע־
סירטקייט. און שטיצנדיק זיך אויף איר, וועלן זיך די אידן דערשלאָגן
דערצו, דאָס דיזע מלוכות זאָלן איינברעכן דעם סולטאַנ'ס ווידערשטאַנד."
„דער סולטאַן האָט ניט געקאָנט אסר'ן דעם אַריינפאָר אין פּאַלעסטינע פון
די ענגלישע אָדער אַמעריקאַנער אידן; אָבער די רוסישע און עסטרייכישע
רעגירונגען פּאַרטיידיקן ניט די רעכט פון זייערע אונטערטאַנען־אידן" *).
נאָך אין גלות, מיטהעלפנדיק דורך זיין קלאַסנקאַמף דער דעמאָקראַטיזירונג
פון די מלוכות וואו ער געפינט זיך, באַשאַפט דער אידישער פּראָלעטאַריאַט
די פּאָראויסזעצונגען פונ'ם אויסקעמפן אָפענע טירן אין פּאַלעסטינע.

ווייטער, דערשלאָגנדיק זיך פרייע רעכט אַריינצופאָרן אין פּאַלעסטינע,
נויטיקט זיך דער אידישער אייַנוואַנדערער פון די מער דעמאָקראַטישע
לענדער פון אייראָפּע אויך אין געוויסע גאַראַנטיעס פאַר דער אומבאַריר־
לאַכקייט פון פערזאָן און באַוועגונג. און דיזע גאַראַנטיעס וועלן געגעבן
ווערן אין אַ געווגער מאָס דורך דעם שוץ פון יענע דעמאָקראַטישע
מלוכות, אין וועלכע די אידן וועלן גערעכנט ווערן פאַר בירגער. דאָס וועט
אָבער נאָר אין דער ערשטער צייט אויסקומען צו שטיצן זיך אויף דעם
שוץ פון דער מעטראָפּאָליע; אָבער די אַממערסטן וויכטיקע און ממשות'־
דיקע פרייהייטן וועט די אידישע באַפעלקערונג אין פּאַלעסטינע מוזן אויס־
קעמפן ביי דער טערקישער רעגירונג דורך אַ האַרטנעקיגן קאַמף. בראש
פון אָט דער גאַנצער באַוועגונג וועט שטיין ווידער טאַקע דער רעוואָלוציאָ־
נערער אַרבעטער־קלאַס.

פון דעם גאַנצן סכום פּאַרוויקלטע באַדינגונגען קאָנען מיר אויך
פּאָראויסזען דעם אַריינמישן זיך פון די אייראָפּייאישע רעגירונגען אין די
אינערלאַכע באַציאונגען צווישן פּאַלעסטינע און דער טערקישער רעגירונג.
פונ'ם שטאַנדפּונקט פון דער היסטאָרישער אַנטוויקלונג — אין צוזאַמענ־
האַנג מיט די אינטערעסן פונ'ם וועלט־מאַרק, וועלכע וועלן זיין אַזוי ענג
פאַרבונדן מיט פּאַלעסטינע — דאַרפן מיר אַנערקענען, דאָס לסוף וועט
דער אַלפעלקערלאַכער אַריינמישן זיך זיין גינסטיק פאַר דער באַפרייאונג
פון פּאַלעסטינע פון אונטער דער טערקישער ממשלה, פאַר דער דעמאָ־
קראַטיזירונג פונ'ם לעבן אין פּאַלעסטינע און פאַר'ן דערגרייכן די טערי־
טאָריאַלע פּאָליטישע אויטאָנאָמיע. נאָר אַזוי ווי אין דעם אַוואַנגאַרד
פון דער באַפרייאונגס־באַוועגונג צווישן דער פּאַלעסטינער באַפעלקערונג
וועט שטיין דער פּראָלעטאַריאַט, און די גאַנצע באַוועגונג וועט געפירט
ווערן אונטער דעם סאָציאַליסטישן צייכן, — קאָן אין די ערשטע צייטן
דער אַריינמישן זיך פון די בורזשואַזע רעגירונגען טראָגן אַ פיינטלאַכן
כאַראַקטער פאַר אונז. נאַטירלאַך, העלפנדיק טערקיי געגן דעם פּאַלעס־
טינישן פּראָלעטאַריאַט, וועלן די אייראָפּייאישע רעגירונגען גאָר ניט זיין
בכח מיטצוהעלפן אַריינברייגנגען אמת'ע רו אינ'ם לאַנד. סוף כל סוף

*) זע „אונזער פּלאַטפאָרם", קאַפּיטל ח.

וועט דער אַרבעטער־קלאַס, דורך זיין עקשנות'דיקן קאַמף, זיך דערשלאָגן אויך ביי די פּאַראינטערעסירטע פעלקער אַ גרינדלאַכן איבערבוי פון'ם לעבן אין פּאַלעסטינע אויף דעמאָקראַטישע יסודות, אויף'ן גרונט פון דער טעריטאָריאַלער אויטאָנאָמיע. אין דיזער הינזיכט קאָן דער אידישער פּראָלעטאַריאַט האָפן אויף מיטהילף מצד דעם אַלוועלטלאַכן אַרבעטער־קלאַס. מיר זאָגן עס, ניט מחמת אונזער אַנערקענען די סאָלידאַריטעט; עס וואָלט געווען לעכערלאַך צו טראַכטן, דאָס צוליב דער סאָלידאַריטעט מיט דעם סאָציאַליסטישן פּראָלעטאַריאַט אין פּאַלעסטינע וועט דער אַר־בעטער־קלאַס פון דער גאַנצער וועלט אַרויסטרעטן צו פּאַרטיידיקן די פאָדערונגען פון דער אידישער באַפרייאונגס־באַוועגונג און וועט נעמען אויף זיך אַלע יענע גרויסע שווערע קרבנות, וועלכע עס פאָדערט דער קאַמף מיט דער בורזשואַזיע. נאָר, מיר ווייזן אָן אויף אַן אַנדער, אָביעקטיוון פּראָצעס: דער אַרבעטער־קלאַס פון דער גאַנצער וועלט ווערט אַלץ שטאַרקער דורכגעדרונגען מיט דעם אַנטי־מיליטאַריסטישן באַוואוסטזיין — פּשוט דערפאַר, ווייל די בורזשואַזע מלחמות און די אַרמייען שלינגען איין אַ סך פּראָלעטאַרישע כחות, מענטשן און בלוטיקע געלט (שטייערן לטובת דעם מלחמה־בודזשעט). פאַרשטענדלאַך, מיר קאָנען האָפן, דאָס די אייראָפּיי־אישע אַרבעטער וועלן זען ניט צו דערלאָזן, די בורזשואַזע רעגירונגען פון אייראָפּע זאָלן שיקן זעלנער — רעקרוטירטע פון דעמזעלבן אַרבעטער־פאָלק — און אַ באַוואָפנטן פלאָט (וועלכער איז געבויט אויף די געלט פון דעמזעלבן אַרבעטער־פאָלק) אויף צו העלפן דער טערקישער ביוראָ־קראַטיע געגן דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט.

אויב אָבער ביז יענער צייט, ווען די ברייטע אידישע מאַסן אין פּאַלעסטינע וועלן באַוואוסטזיניק אַרויסטרעטן צו פּאַרטיידיקן די פאָדערונג פון דער טעריטאָריאַלער אויטאָנאָמיע, וועט טערקיי שוין אַליין מאַכן אַ פאָרטשריט אין דער דעמאָקראַטישער ריכטונג — וועט באַדייטענד פאַר־גרינגערט ווערן דער אידישער באַפעלקערונג אויסצוקעמפן די טעריטאָריאַלע אויטאָנאָמיע, און דאָס וועט פאַרגרינגערט ווערן אַלץ מער, וואָס דעמאָ־קראַטישער עס וועלן זיין די טערקישע אַנשטאַלטן אין יענער עפּאָכע.

נאָר אַן אַממערסטן ממשות'דיקע און אַקטיווע אונטערשטיצונג וועלן אַרויסווייזן דער קעמפּנדיקער אידישער באַפעלקערונג פון פּאַלעסטינע יענע אידן, וועלכע וועלן נאָך זיין אין גלות. דאָ וועט ווירקן די סאַמע דירעקטע, די סאַמע בלוטיקע פּאַראינטערעסירטקייט פון'ם אומגעהויערן רוב פון די אידישע פאָלקס־מאַסן אין דער לעזונג פון דעם עמיגראַציאָנס־פּראָבלעם. וואָס שטאַרקער עס וועט זיך אַלץ אַרויסווייזן די אוממעגלאַכ־קייט אַריינצוקומען אין די פריערדיקע לענדער פון דער אידישער איינ־וואַנדערונג, וואָס מער פּאַלעסטינע וועט בלייבן דאָס איינציקע לאַנד, וועלכע איז נאָר אומשטאַנד אַריינצונעמען אין זיך די אידישע איינוואַנדע־רונג, — וועט דער שווער־פונקט פון די אינטערעסן, מיט וועלכע עס איז פול דאָס אידישע לעבן, זיך אַלץ מער אַריבערטראָגן קיין פּאַלעסטינע. די

באדינגונגען פונ׳ם ארײנפאר קײן פאלעסטינע, די באדינגונגען פונ׳ם לעבן אין לאנד װעלן אלץ נאענטער אנרירן די גאנצע אידישע באפעלקערונג פון גלות, װאס על פי רוב באשטײט זי פון פאטענציעלע עמיגראנטן, די בלוטיקע לײבלאכע פאראינטערעסירטקײט װעט ארױסרופן אן אנטשפרעכנדע טעטיקײט, װעלכע װעט זיך אױסדריקן אין באשטימטע פאליטישע דערשײנונגען — אין אגיטירן צו אננעמען געװיסע מיטלען, אין ארױסשטעלן אנטשפרעכנדע פאדערונגען, אין פארשפרײטן לאזונגען, אין װאלקאמפאניעס, אין באשטימטע מאסן־פראטעסטן א. אז. װ. אױף אזא דרך, קאן די אידישע באפעלקערונג פון די גלות־לענדער זיך דערשלאגן בײ אירע רעגירונגען, זײ זאלן יורידיש באשיצן די אממערסטן עלעמענטארע רעכט פון די אידישע אײנװאנדערער אין פאלעסטינע און אפענע טירן אין פאלעסטינע, זי קאן מאכן אױפמערקזאם די מײנונג פון דער אײראפעאישער געזעלשאפט אױפ׳ן צושטאנד פון די ענינים אין טערקײ און פאלעסטינע, אױסנוצן די אלפעלקערלאכע פאראינטערעסירטקײט אין די אידן־און מזרח־פראגן. פארשטענדלאך, אז װאס גרעסערע פרײהײט פון נאציאנאלער זעלבסט־באשטימונג עס װעט פארמאגן די אידישע באפעלקערונג אין גלות, אלץ גרינגער װעט איר זײן אױסצודריקן אירע אינטערעסן און פארטײדיקן זײ, אלץ א שטארקערע און באדײטנדערע אונטערשטיצונג װעט ארױסװײזן די אידישע באפעלקערונג פון גלות דער אידישער באפעלקערונג פון פאלעסטינע. און מיט דעם פאליטישן װילן פונ׳ם אידישן פאלק װעט מען זיך אלץ מער רעכענען, װאס מער ארגאנירט עס װעט זײן אט דער װילן גופא. דעריבער נעמען מיר ארײן אין אונזער פראגראם א גאנצע רײע פון נאציאנאלע פאדערונגען דא, אױף די ערטער, אין גלות, און די גרעסטע פון דיזע פאדערונגען איז — די נאציאנאלע פאליטישע אױטאנאמיע. עס איז אוממעגלאך מיט ערפאלג צו ארגאניזירן דעם געזעלשאפטלאכן װילן אױפ׳ן באדן פון אױסגעטראכטע פלענער און פראיעקטן, און דער ארגאניזירטער געזעלשאפטלאכער װילן קאן ערשײנען נאר דארט, װאו ער שטיצט זיך אױף סטיכישע אביעקטיװע פראצעסן, װעלכע קומען שױן פאר, פליסן שױן און נױטיקן זיך נאר אין פלאנמעסיקער רעגולירונג. אזױ, למשל, כל־זמן עס קומט פאר נאר א סטיכישע צעזײטע אױסװאנדערונג, — איז מעגלאך נאר צו רעגולירן די אױסװאנדערונג, אבער ניט קאנצענטרירן זי, עס איז מעגלאך אנצונעמען מיטלען צו באשיצן די עמיגראנטן, צו פארהיטן זײ פון פארפאלגונגען, — גװאלדטאטן און רמאות, — אבער ניט ריכטן זײ אױף אײן ארט. פלאנמעסיק קאנצענטרירן די אײנװאנדערונג איז מעגלאך נאר דאן, װען די אײנװאנדערונג הױבט שױן אן אלײן זיך סטיכיש צו קאנצענטרירן אױף א באשטימטער טעריטאריע. די ס. ס. און י. ס. פארשטײען דאס אבער ניט. דעריבער זײנען זײערע פלענער צו ארגאניזירן דעם געזעלשאפטלאכן װילן פונ׳ם אידישן פאלק אוטאפיש געבױט: זײ גלוסט זיך צו ארגאניזירן דאס אידישע פאלק צוליב דיפלאמאטיע און צו־

ליב אַנזאַמלען געלט־מיטלען. עס איז אַ שטות איינצושמועסן זיך, דאָס די אָרגאַניזירטע אידישע געזעלשאַפטלאַכע מיינונג זאָל קאָנען כלומר׳שט אַ פּאָדערטאָן אַ **טעריטאָריע**. אַ טעריטאָריע איז אַ **שטיק ערד**, אָבער ניט קיין **פּאָליטישער אנשטאַלט** און ניט קיין **פּאַראַגראַף פון דער געזעצגעבונג** — דעריבער קאָן די טעריטאָריע ניט דינען אַלס אַ פּאָליטישער לאָזונג: אונזער לאָזונג איז — **אַ טעריטאָריאַלע פּאָליטישע אויטאָנאָמיע** אויף יענעם שטיק ערד, וועלכער וועט אונז פאַרגעשטעלט ווערן דורך דעם סטיכישן פּראָצעס.

אַט אַזאַ איז ביי אונז דער צוזאַמענהאַנג צווישן די סטיכישע פּראָצעסן פון דער אידישער דינאַמיק און אונזער פּלאַנמעסיקער אַרבעט דאָ און דאָרט. אַ צוזאַמענהאַנג אַ סטיכישער, און ניט קיין געקינסטעלטער, אַ צוזאַמענהאַנג אַ היסטאָרישער, און ניט קיין געאָגראַפישער, אַ צוזאַמענהאַנג אַ רעוואָלוציאָנערער, און ניט קיין דיפּלאָמאַטישער.*)

און טאַקע דערפאַר, וואָס דיזער צוזאַמענהאַנג איז אונז געגעבן געוואָרן סטיכיש, און איז אַלס אַזעלכער פאַראויסגעזען אין אונזער פּראָגנאָז, קומט אונז ניט אויס אים צו זוכן און ספּעציעל צו דערווייזן. דאָרט, וואו מענטשן זוכן פלייסיק אַ צוזאַמענהאַנג צווישן פאַרשיידענע זייטן פון זייער טעטיקייט אָדער פאַרשיידענע טיילן פון זייער פּראָגראַם — באַווייזט שוין דיזער זוכן גופא, דאָס די זאַך איז עפּעס ניט גלאַט. איינס פון די ביידע: אָדער מיר האָבן אַ קאָנקרעטן פּראָגנאָז און אַ קלאָר־אָנגעמערקטע היסטאָרישע פּערספּעקטיוו — דאָן איז דער צוזאַמענהאַנג צווישן דער קעגנוואַרט און צוקונפט, צווישן דער אַרבעט דאָ און דער אַרבעט דאָרט ממילא געגעבן געוואָרן און ווערט פאַרווירקלאַכט אין דער היסטאָרישער פּערספּעקטיוו פון דער אַנטוויקלונג פונ׳ם סטיכישן פּראָצעס; אָדער, פאַרקערט, דעם צוזאַמענהאַנג דאַרף מען ערשט פעסטשטעלן מיט עפּעס אַן אַנדער, געקינסטעלטן אופן, — הייסט עס, דאָס קיין פּראָגנאָז איז ניטאָ: אויף אַזאַ אופן איז, אָבער, אויך ניטאָ קיין צוזאַמענהאַנג, און די אַלע פאַרזוכן אויסצוגעפינען אים מוזן אומפאַרמיידלאַך פּלאַצן. און אויך אין דיזן פּונקט, ווייזט זיך העל אַרויס דער שאַרפער אונטערשייד צווישן אונזער לינקן פליגל פונ׳ם פּראָלעטאַרישן ציוניזם און די, וועלכע געפינען זיך אויף זיין רעכטן פלאַנק, די ציונ.־סאָצ. און סיימיסטן. די ס. ס. — יענע זאָגן זיך טאַקע פּרינציפּיעל אָפּ איינצוזען אַ צוזאַמענהאַנג צווישן דער אַרבעט אין גלות און אויף דער טעריטאָריע, זיי געפעלט בעסער צו ריידן מכח פאַרשיידענע „צוויי פּלאַכהייטן“, אין וועלכע עס דרייט זיך דער קלאַסנקאַמף דאָ און די טעריטאָריאַליסטישע קאָלאָניזאַציע דאָרט. פיל פון די ציונ.־סאָצ. זיינען זיך אָפן מודה ומתוודה, דאָס ביי זיי איז ניטאָ און עס קאָן גאָר ניט זיין קיין פּראָגנאָז, דאָכ ביי זיי איז ניטאָ און עס קאָן גאָר

*) גענויער וועגן דעם — אין „אונזער פּלאַטפאָרם“, קאַפּיטל ח.

ניט זיין קיין קלאָרע היסטאָרישע פּערספּעקטיוו. דער הער בערטאָלדי, דער אָנגעזעענסטער פאָרשטייער פון דיזער שטרעמונג, וועלכע גיט אַרויס אָפּן דעם ס.־ס.'יזם אַ סמיכה אויף היסטאָרישער און סאָציאַלער אַרימקייט, באַרימט זיך אַפילו מיט דעם, וואָס ביי אים פעלט אַ פּראָגנאָז: דיזע לעבערלאַכע גאוה דערגייט ביי דעם הער בערטאָלדי ביז דעם, דאָס אַפילו דעם וואַנטיוריזם, מיט וואָס עס איז אַזוי דורך און דורך דורכגעווייקט די גאַנצע אידעאָלאָגיע פון די ציוניסטן־סאָציאַליסטן, קליגט ער זיך איין אַרויסצושטעלן אַלס עפּעס אַ העכסט פיינע און חשוב'ע מעלה.*)

---

*) מיר קאָנען זיך ניט אָפּזאָגן פון צו אָנטאָן זיך אַ פאַרגעניגן און ברענגען אייניקע ציטאַטן פון די מליצות'דיקע אַרטיקלען פון דיזן טעריטאָריאַ־ליסטישן „טעאָרעטיקער", וועלכער לייקנט אָפּ די מעגלאַכקייט פון אַ טעריטאָריאַ־ליסטישער טעאָריע. „נאָר אַ שטרענגער היסטאָרישער מאַטעריאַליסט", — זאָגט ער אויף להכעיס זיין חבר אברהמי'ן — „האָט געקענט קומען צום שלום, אַז פּאַר אַ געגויעם סאָציאָלאָגישעם פאָראויסזען פעלט אין טעריטאָריאַליזם אַ וויכ־טיקער עלעמענט — די פּראָגרעסיווע אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקציאָנס־קרעפטן"; „נאָר אַ שטרענגער מאַטעריאַליסט האָט געקענט קומען צו דער איבערצייגונג, אַז דער ווייסנשאַפטלאַכער טעריטאָריאַליזם איז זין פון אורזאַכלאַכן פאָרשטיין פון די ערשיינונגען וועט מוזן נאָכהינקען דעם פּראַקטישן, אַז אונזער טעאָריע... וועט מוזן לערנען פון דער פּראַקטיק און ניט אומגעקערט. נאָר אַ מאַטעריאַליסט האָט געקענט אויסרופן, אַז עס איז ווייסנשאַפטלאַד, צו גלויבן אין טעריטאָריאַליזם, דען גלויבן היייסט איצט, ניט האָבן אַ מאַרקסיסטישע קייט פון אורזאַכן און ווירקונגען און דאָך שטרעבן, און דאָך קעמפן..." (קורסיוו פון מחבר) ("דער נייער וועג", נומ. 21, „וואָס מער באַוואוסט זיין".). אין דעם 13טן נומער „דער נייער וועג", זייט 555, ווענדט זיך דער ה' בערטאָלדי שטאָלץ צו די בונדאָווצעס (ד. ה. אייגנטלאַך צו אונז, ווייל מיר האָבן די ערשטע אַרויסגערוקט דיזע פאָרוואורפן די ס. ס., און די בונדאָווצעס האָבן זיי שוין שפּעטער אונטערגעכאַפּט). „אין דעם הינזיכט," — זאָגט בערטאָלדי, — „מוז איך צוגעבן די בונדיסטן, זיינען מיר ווירקלאַך אוטאָפּיסטן, אַוואַנטיוריסטן, פּראָזשעקטאָרן און א. וו. און א. וו. עס וועט אונז אַודאי ניט איינמאָל אויסקומען צו באַשטימען אַ לאַנד און עס נאָכדעם צו וואַרפן, ווי עס האָט אונז שוין פּאַסירט מיט פּאַלעסטינע, אָנצונעמען אַ באַשטימטן קאָלאָניזאַציאָנס־פּלאַן און אים אומענדערן, ווי עס האָט אונז נאָך ניט פּאַסירט, ווי עס קען אָבער לייכט פּאַסירן. און פונדעסטוועגן, קען איך זיי טרייסטן, זיינען מיר אַקוראַט אַזויגע אוטאָפּיסטן, ווי זיי וועלן זיין אין אַ ספערע פון סאָציאַלן אַנטאַגאָניזם און סאָציאַלן ווידערשטאַנד אויפ'ן אַנדערן טאָג נאָך דער סאָציאַלער רעוואָלוציע" (קורסיוו פון מחבר). און ווירקלאַך, אַ האַסטיקע פאַנטאַזיע איז ביי דעם הער בערטאָלדי. די ראָל פון די ס. ס. איז, זעט איר, שוין איצט פּינקטלאַך אַזאַ, ווי די ראָל פון דעם פּראָלעטאַריאַט־דיקטאַטאָר אויפ'ן שוועל פון דער קומענדער סאָציאַליסטישער אָרדנונג. אַ רחמנות אויף דער קינפטיקער מענטשהייט, וועלכע איז פּאַר'משפּט פּאַר אַ קרבן פון די עקספּערימענטן אַ לאַ ס. ס. זיי האָבן, פאַרשטייט איר, פאַרוואָרפן פּאַלעסטינע, נאָך דעם ווי זיי האָבן זי איין מאָל אָנגעצייכנט — נאַטירלאַך, דאָס זיי האָבן דערצו אַ וויכטיקן מאָטיוו: דאָס, וואָס דר. הערצל האָט דערקלערט, אַז פּאַלעסטינע איז ניט דערגרייכבאַר. וועט אַ וועלכן עס איז זאַנגוויל'ן געפעלן ווערן עפּעס זאָגן, וועלן זיך די ס. ס.

נאָר די ציוניסטן־סאָציאַליסטן זיינען, לכל הפחות, די לעצטע צייט אָפּנהאַרציק; די סיימיסטן אָבער, וועלכע האָבן אַזוי פיל אַנגעטומלט מיט זייער ניי־געפונענעם „צוזאַמענהאַנג", וועלכע האָבן דורך דער מינדלאַכער אַגיטאַציע פאַנאַנדערגעפויקט אויף דער גאַנצער וועלט, דאָס ביי זיי איז שוין ענדלאַך פאַראַן דער לאַנג אַרויסגעקוקטער צוזאַמענהאַנג, דערמאָנען שוין אָפּילו ניט אין זייער ליטעראַטור איצט וועגן דיזן צוזאַמענהאַנג. פון דעם אַלעם איז צו זען, דאָס די לעזונג פון דער פראַגע אי וועגן דעם צו־זאַמענהאַנג, אי אפילו וועגן דעם טעריטאָריאַליזם גופא, ליגן זיי אָפּ קלוג, עד ביאת הסיים. איבעריקענס, האַלטן זיי נאָך אַלץ אין איין חזר'ן זייער פראַזע: „דורך דער נאַציאָנאַל־פּאָליטישער אויטאָנאָמיע צו דער טערי־טאָריאַלער", אָן קיינע ווייטערדיקע פירושים. דאָך איז קלאָר, אַז אי ביי די ס. ס. אי ביי די י. ס. שפּילט די ראָל פון אַ ווירקלאַכן בריק צווישן דער קעגנוואַרט און דער צוקונפט — די דיפּלאָמאַטיע: די נפקא־מיניה איז נאָר דאָס, וואָס ווי די ס. ס. האָפן, וועלן די אונטער־האַנדלונגען מיט די מלוכות מכח טעריטאָריאַליסטישע עסקים פירן די פרייע טעריטאָריאַליסטישע אָרגאַניזאַציעס, און ווי די י. ס. האָפן, וועט זיי פירן דער סיים, וועלכער וועט פאַרמעגן אַ פּאָליטישן אויטאָריטעט.*) נאָך דער אידעאָלאָגיע פון אונזערע שכנים מצד רעכטס זיינען די אונטער־האַנדלונגען מיט די בורזשואַזע רעגירונגען אַן אומפאַרמיידלאַכער תנאי, אָן וועלכן דער טעריטאָריאַליזם איז פשוט אומ־אויספירבאַר.

ביי אַזאַ לאַגע איז גאַנץ פאַרשטענדלאַך, וואָס אין זייער פּראָפּאַגאַנדע און אַגיטאַציע, וועלכע זיי פירן צווישן דעם אידישן פּראָלעטאַר־יאַט (!), אין זייערע לאָזונגען און אויפרופן מוז זיך אַנטהאַלטן דער סם פון טיפער ערשיטערונג, אָדער טאַקע גאָר פון דעמאָראַליזירונג. וואוהין און צו וואָס רופן זיי דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט? — דאָס איז פאַר זיי די געפערלאַכסטע פראַגע. לכתחילה קאָן זיך אויסווייזן, דאָס די ס. ס. רופן דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט צום טעריטאָריאַליזם: אָבער ביי זיי איז דאָך איצט ניטאָ קיין שום פּראָלעטאַרישע אַרבעט, וועלכע זאָל האָבן אַ שייכות צום טערי־

אַ כאַפּ געבן אָפּצוזאָגן זיך פון די פריערדיקע טעריטאָריעס און אָננעמען נייע. דערפאַר אָבער, זעט איר, בנוגע די קאָלאָניזאַציאָנס־פּלענער, איז שוין זייער פּאָזיציע דערווייל אַ שטאַנדהאַפטע: אָט איז שוין באַלד גאַנצע 4 חדשים, און זיי האַלטן זיך נאָך אַלץ אָן די פּראָיעקטן פון דעם הער ס. וואָס פאַר אַ צוזאַמענהאַנג צווישן דעם געגנוואַרט און דער צוקונפט קאָן שוין זיין דאָרט, וואו מענטשן גרייטן זיך צו בייטן זייערע פּלענער ווי האַנדשו!

*) אָדער, ווי עס דריקט זיך אויס דער חבר פּ. פּאַלעסטינעץ, די נפקא־מינה איז דאָס, וואָס פאַר די ס. ס. איז דער טעריטאָריאַליזם אַ פּריוואַטע אונטערנעמונג, און פאַר די י. ס. איז ער אַ קאַזיאָנע אונטערנעמונג.

טאריאליזם. באמת, וואס ליגן זיי פאר צו ט א ן פאר'ן טעריטאריאליזם? פירן דיפלאמאטישע אונטערהאנדלונגען, פארנעמען זיך מיט קאלאניזאציאנס־פראיעקטן — אבער מיט דאס אלץ קאנען זיך דאך ניט באשעפטיקן ארבעטער־ארגאניזאציעס! רעגולירן די אידישע א ו י ס ו ו א נ ד ע ר ו נ ג: אבער כל זמן עס איז ניטא קיין טעריטאריע, ד. ה. כל זמן עס קומט ניט פאר קיין סטיכיש־קאנצענטרירטע א י י נ ו ו א נ ד ע ר ו נ ג, האט דאס רעגולירן פון דער עמיגראציע קיין שום שייכות ניט מיט'ן טעריטאריאליזם. — נאך מער, פירנדיק צו דער צעזייאונג פון דער עמיגראציע, איז עס פשוט דער היפך פונ'ם טעריטאריאליזם: דירעקט דארף זיך די טעריטאריאליסטישע ארבעט אויסדריקן אין רעגולירן די א י י נ ו ו א נ ד ע ר ו נ ג, וואס עס וואלט שוין ממילא פירן צום רעגולירן די א ו י ס ו ו א נ ד ע ר ו נ ג. מיט זייערע לאזונגען און אויפרופן טראגן די ס.ס. אריין אן ערשיטערונג אין דעם טעריטאריאליסטישן באוואוסטזיין פון די ארבעטער־מאסן: רופן צום טעריטאריאליזם און אין דערזעלבער צייט רופן צו דער צעזייאונג פון דער עמיגראציע — דאס הייסט פירן א זעלבסט־מערדערישע פראפאגאנדע. נאר די ס. ס. טוען נאך עטוואס ערגערס: זיי רופן די אידישע ארבעטער אונטערצוהאלטן די דיפלאמאטישע פאליטיק פון די בורזשואזע טעריטאריאליסטן. אויב אט די גאנצע דעמאראליזירונג פעלט אין דער פלאפלעריי און אגיטאציע פון די סיימיסטן, איז עס נאר דערפאר, וואס דער טעריטאריאליזם איז ביי זיי ניט מער, ווי פון מראית־עין וועגן. די טעריטאריאלע אויטאנאמיע דינט ביי זיי ניט מער, ווי פאר אן אגיטאציאנס־דעקאראציע, וועלכע ברענגט געוויס דעם ארבעטער־קלאס אויך ניט ווייניק שאדן, לערנענדיק אים פארשפרייטן לאזונגען, אין וועלכע עס ליגט זיך ניט אריין קיין שום קאנקרעטער אינהאלט. די סיימיסטן רופן דעם אידישן פראלעטאריאט צו דער נאציאנאל־פאליטישער אויטאנאמיע איז גלות: דעם טעריטאריאליזם אבער שטעלן זיי ארויס אלס א ווייטן אידעאל, וואס דער וועג צו אים איז לחלוטין אומבאשטימט און ניט דייטלאך. דערפון שטאמט אויך א צווייטע סכנה פון דער סיימיסטישער אגיטאציע: אפלייגנדיק די רעאליזירונג פונ'ם טעריטאריאליזם ביז דער אומבאשטימטער צוקונפט, ליגן זיי אפ נאך ווייטער דעם סאציאליזם, פאר וועמען די טעריטאריאלע אויטאנאמיע דינט דאך נאר אלס א פריערדיקע שטופע.

די סיימיסטישע אגיטאציע פארגלעט אויף אזא אופן דעם אונטערשייד צווישן דעם טעריטאריאליזם און סאציאליזם, ארויסשטעלנדיק דיזע ב י י ד ע אויפגאבן אלס מאקסימאלע און אנצייכענענדיק ביידע פראגראמען מיט אזעלכע פאנאנדערגעשוואומענע און טונקעלע שטריכן, וועלכע האלטן איין אין זיך א סכנה איינגאנצן צו פארטונקלען, ווי דעם טעריטאריאליסטישן, אזוי אויך דעם סאציאליסטישן באוואוסטזיין פון די ארבעטער־מאסן. אויסטיילנדיק מיט דער גאנצער ענערגיע פון זייער פראפאגאנדיסטישן טאלאנט, באלייכטנדיק מיט דער גאנצער קראפט פונ'ם אנאליז, וועלכן

זיי פארמאגן, מער ניט ווי איין פונקט פון זייער פראגראם־מינימום (נעמ־לאך: „סיים"), זייען די י. ס. א געפערלאכן מאמענטאליזם אין די רייען פונ'ם פראלעטאריאט, געוויינען אים צו, צוליב דער גוזמא'דיק־איבער־געשאצטער קעגנווארט צו פארגעסן די צוקונפט. די היסטארישע פער־ספעקטיוו פון די סיימיסטן האקט זיך איבער ביי דער העל־שיינענדער רצועה פון די נאענטסטע פאדערונגען און אלץ איבעריקע שווימט ארום אין דער נעבלדיקער ווייטעניש פון די „היסטארישע אידעאלן" (טעריטאריאליזם און סאציאליזם), וואוהין עס זיינען פאר דעם מאדערנעם מענטשן טיר און טויער פארשטעלט.

צו וואס־זשע רופן מיר דעם אידישן פראלעטאריאט? א גרויסן טעות האט יענער, וועלכער שרייבט אונז צו דעם אויפרוף צו עמיגרירן קיין פאלעסטינע. דאס לאזן מיר איבער, ווי מיר האבען שוין ניט איינמאל אנגעוויזן, פאר דעם סטיכישן פראצעס.

צוליב קלארקייט וועלן מיר דערמאנען די באציאונג פון דער ס. ד. צו דער קאנצענטראציע פון די קאפיטאלן און פראדוקציע. איינזעענדיק אין דער קאנצענטרירונג פון דער פראדוקציע דעם וויכטיקסטן פון די סטיכישע כחות, וועלכע פירן צו דער רעאליזירונג פון דעם סאציאליזם, ווענדן זיך, פונדעסטוועגן, ניט די ס. ד. מיט אן אויפרוף צום ארבעטער־קלאס — קאנצענטרירן די פראדוקציע און די קאפיטאלן. נאר די ס. ד. רופט דעם פראלעטאריאט מיטצוהעלפן דעם אלעם, וואס פארגיכערט און פארגרינגערט די אנטוויקלונג פון די פראדוקטיוו־קרעפטן — נמצא, אויך דער קאנצענטרירונג פונ'ם קאפיטאל, קעמפן קעגן דעם אלעם, וואס שטערט און דריקט די אנטוויקלונג פון די פראדוקטיוו־קרעפטן און די קאנצענטרי־רונג פונ'ם קאפיטאל. אזוי רופן אויך מיר דעם אידישן פראלעטאריאט מיטצוהעלפן דעם אלעם, וואס פארגיכערט און פארגרינגערט די קאנ־צענטרירטע אידישע איינוואנדערונג קיין פאלעסטינע — דיזן וויכטיקסטן סטיכישן פאקטאר פון דער רעאליזירונג פונ'ם טעריטאריאליזם, און צו קעמפן קעגן דעם אלעם, וואס שטערט און דריקט דיזע איינוואנדערונג. אלס די ס. ד. ארגאניזאציע פונ'ם אידישן פראלעטאריאט, רופן מיר אים צו זעלבסט־טעטיקייט אין אלע אירע געשטאלטן, צו דער אנטוויקלונג און פארטיפונג פונ'ם קלאסן־באוואוסטזיין, צום קלאסנ־קאמף. דאס איבעריקע וועט ממילא צוקומען א דאנק די סטיכישע טענדענצן פון דער אידישער דינאמיק. אונזער אויפרוף צום טעריטאריאליזם איז דער אויפרוף צום קלאסנקאמף; אונזער אויפרוף צום סאציאליזם איז אויך דאסזעלבע.

אין זיין גאנצער טעריטאריאליסטישער ארבעט און קאמף וועט דער אידישער פראלעטאריאט, הגם א צוזאמענגעבונדענער מיט דער ברייטער מאסע פון דער קליין־בורזשואזיע, זיין פונדעסטוועגן לגמרי זעלבסט־שטענדיק. צוזאמען מיט דעם, ווי עס וועט בכלל סטיכיש אריבערגעטראגן ווערן דער שוואער־פונקט פונ'ם אידישן לעבן פון גלות קיין פאלעסטינע,

וועט אויך אָהין ביסלאַכווייז זיך אַריבערטראָגן די סטראַטעגישע באַזע פון דעם אידישן קעמפענדן פּראָלעטאַריאַט. דער אידישער פּראָלעטאַריאַט אָרגאַניזירט זיך סטיכיש אין דעם אַנטוויקלונגס־פּראָצעס פון דער קאַפּיטאַליסטישער ווירטשאַפט און פאַראייניקט זיך דערביי, אָפּגעטיילט פון די אַרבעטער פון אַנדערע נאַציאָנאַליטעטן, אין באַזונדערע נאַציאָנאַלע אָרגאַניזאַציעס. די אורזאַך פונ'ם באַזונדערן אָרגאַניזירן זיך פון דעם אידישן אַרבעטער־קלאַס איז דאָס, וואָס עקאָנאָמיש איז זיין נאַציאָנאַלע עקזיסטענץ אַ באַזונדערע, — אַ איזאָלירטע. ווייל עס שטייגט די עקאָנאָמישע איזאָלירונג פון דעם אידישן לעבן, דעריבער פאַרשטאַרקט זיך די באַדערפעניש אויך אין אַ באַזונדערער פּאָליטישער אָרגאַניזאַציע: און ווייל דיזע איזאָלירונג פאַרשפּרייט זיך אויף דער אידישער ווירטשאַפט אין אַלע גלות־לענדער, ווייל אומעטום ווערט אַרויסגערופן די אייגנאַרטיקע אַלוועלטלאַכע אידן־פראַגע (די „קאָנסאָלידאַציע פון דער אידן־פראַגע") — דעריבער אַנטשטייט אויך אַ באַדערפעניש צו פאַראייניקן די אידישע פּראָלעטאַריער פון אַלע גלות־לענדער אין איין אַלוועלטלאַכער אָרגאַניזאַציע. ווייל די סטראַטעגישע באַזע*) פון דעם אידישן אַרבעטער־קלאַס איז אומעטום גלייך אומנאָרמאַל, אומעטום גלייך אומבאַפרידיקט, פאָדערט אומעטום פון דעם אידישן אַרבעטער אַ צו־גרויסע פאַרשווענדונג פון כחות אינ'ם קאַמף, און איז גורם אומעטום, אַז דיזער קאַמף זאָל זיין זייער ניט־פּראָדוקטיוו: ווייל די עמיגראַציאָנס־פּראָצעסן אינ'ם אידישן לעבן באַרירן אַלע אידישע פּראָלעטאַריער פון אַלע לענדער, און ווייל דער סטיכישער פּראָצעס פון דער קאָנצענטרירונג פון די אידישע עמיגראַנטן אין פּאַלעסטינע טראָגט אַריבער דעם שווער־פּונקט פונ'ם גאַנצן אידישן לעבן — אַ דאַנק דעם אַלעם וואַקסט אויס אין דער פאַרהעלטניש צו דער טעריטאָריאַלער אויטאָנאָמיע אין פּאַלעסטינע גלייכע, טיף סאָלידאַרע און געמיינזאַמע אויפגאַבן פאַר אַן אַלוועלטלאַכער אָרגאַניזאַציע פונ'ם אידישן פּראָלעטאַריאַט. ביז איצט האָט קיין שום אידיש־פּראָלעטאַרישע פּאַרטיי זיך ניט געשטעלט אָט די אַלע היסטאָרישע אויפגאַבן — און אָט פּאַרוואָס, און אָט צוליב וואָס מיר, י. ס. ד. פּועלי ציון, אָרגאַניזירן דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט אין גלות און אין פּאַלעסטינע.

די אָרגאַניזאַציע פון דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט פאַרטיידיקט אַלע זיינע אינטערעסן און צוליב דעם באַנוצט זי זיך נאָר מיט איין מיטל — מיט'ן קלאַסנקאַמף. דער קלאַסנקאַמף פונ'ם פּראָלעטאַריאַט נעמט אָן פאַרשידענע פאָרמען: עקאָנאָמישע סטרייקן, די טעטיקייט פון די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען, באָיקאָט, קאָאָפּעראַציע, דער פּאָליטישער קאַמף אינ'ם פּאַרלאַמענט און אויפ'ן גאַס, כל־ערליי פּאָליטישע דעמאָנסטראַציעס, פּאָליטישע סטרייקס און אויפשטאַנדן.

*) וועגן דער סטראַטעגישער באַזע גענויער — אין „אונזער פּלאַטפאָרם" קאַפּיטל ג'.

וואָס אנבאַלאַנגט דעם פּאָליטישן קאַמף, זיינען זיינע פֿאָרמען אָפּהענגיק ניט פֿון די קאָנקרעטע לאָזונגען און צילן, נאָר פֿון דער במציאות׳דיקער פֿאַרהעלטנים פֿון די געזעלשאַפֿטלאַכע כחות. למשל, בכדי אויסצוקעמפֿן דאָס אַלגעמיינע וואַל־רעכט קאָן דער ארבעטער־קלאַס זיך באַנוצן מיט פֿאַרשידענע מיטלען — מיט׳ן קאַמף אין פּאַרלאַמענט, מיט אַ פּאָליטישן סטרייק, מיט דעמאָנסטראַציעס (מיטינגען, פּראָצעסיעס איבער די גאַסן, פּעטיציעס) א. ד. ג. — דאָס ווענדט זיך אָן דעם, אויף וויפֿיל גרינג אָדער שווער עס איז אין אָט דעם מאָמענט צו דערגרייכן אַ באַפֿרידיקונג, און פֿאָלגלאַך, אָן דעם, וואָס פֿאַר אַן אָנשטרענגונג פֿון כחות און וואָס פֿאַר אַ קאָמבינאַציעס פֿון זיי עס פֿאָדערט זיך צוליב דעם קאַמף. די לאָזונגען אָבער זיינען אָפּהענגיק פֿון די אָנרייפֿנדע באַדערפֿנישן ביי דעם ארבעטער־קלאַס. — וויבאַלד די פֿאָרמען פֿון דעם פּאָליטישן קלאַסנקאַמף זיינען ניט אָפּהענגיק פֿון זיינע קאָנקרעטע לאָזונגען, הייסט עס, אַז אַריינטראָגנדיק אין אונזער פּראָגראַם נייע פּונקטן, נייע און באַזונדערע פֿאָדערונגען, זיינען מיר גאָר ניט מחויב אויסצוטראַכטן צוליב זיי וועלכע עס איז באַזונדערע פֿאָרמען פֿון קלאַסנקאַמף. אַזוי, למשל, ווען מיר, י. ס. ד. א. פּ. פּועלי־ציון, שטעלן אַרויס די פֿאָדערונגען פֿון אַ גאַראַנטירטער פֿרייהייט פֿאַר דעם אַריינפֿאָר קיין פּאַלעסטינע, אָדער אַ מער ווייטערע פֿאָדערונג פֿון אַ טעריטאָריאַלער פּאָליטישער אויטאָנאָמיע אין פּאַלעסטינע — רופֿן מיר גאָר ניט די אידישע פּראָלעטאַריער צו קיינע באַזונדערע אופֿנים פֿונ׳ם קאַמף, פֿון וועלכע מען האָט קיינמאָל ניט געהערט. מיר מאַכן פֿולער אונזערע לאָזונגען און אונזער פּראָגראַם, מיר טראָגן אָבער ניט אַריין קיינע שינוים אין דעם קלאַסנקאַמף. דאָס פֿאַרשטייען ניט די ס. ס., וועלכע שטעלן זיך פֿאָר, דאָס פֿאַר דעם טעריטאָריאַליזם פֿאָדערן זיך כלומר׳שט אַזעלכע פֿאָרמען פֿון קלאַסנקאַמף פֿונ׳ם פּראָלעטאַריאַט, וועלכע זיינען נאָך אין דער געשיכטע ניט געהערט און ניט געזען געוואָרן.

אָן פּאָליטישע גאַראַנטיעס איז אוממעגלאַך אַ ברייטער שטראָם פֿון דער זיך קאָנצענטרירנדער איינוואַנדערונג און אַ פֿרייע אַנטוויקלונג פֿון דער אידישער ווירטשאַפֿט אין פּאַלעסטינע: פּאָליטישע גאַראַנטיעס ווערן דערגרייכט דורכ׳ן פּאָליטישן קאַמף: אייניקע פֿון זיי ווערן דערגרייכט שוין דורכ׳ן קאַמף דאָ, אין גלות — דהיינו אַ גאַראַנטירטער פֿרייער אַריינפֿאָר קיין פּאַלעסטינע, און אייניקע וועלן דערגרייכט ווערן נאָר דורכ׳ן קאַמף דאָרט: צוערשט וועט די סטיכישע אַנטוויקלונג פֿון דער אידישער ווירטשאַפֿט אין פּאַלעסטינע פֿליסן ביי ניט־פֿרייע באַדינגונגען, וועט זיין געדריקט, און נאָר אין רעזולטאַט פֿון אַ האַרטנעקיקן באַפֿרייאונגס־קאַמף וועלן באַשאַפֿן ווערן פֿרייע באַדינגונגען פֿאַר דעם ווייטערדיקן אומגעשטערטן וואוקס פֿון דער אידישער געזעלשאַפֿט. און וויל בראש פֿון

אַט דער גאַנצער באַפרייאונגס־באַוועגונג וועט שטיין דער פּראָלעטאַריאַט, — זאָגן מיר דעריבער, אַז דער קלאַסנקאַמף פֿון׳ם אידישן פּראָלעטאַריאַט איז די וויכטיקסטע אָרגאַניזירנדע געווער, וואָס העלפֿט בכלל דער באַוואוסטזיניקער טעריטאָריאַליסטישער טעטיקייט אַרויסצובאַווייזן זיך. דורך דעם פּאָליטישן קאַמף פֿון׳ם אידישן פּראָלעטאַריאַט ווערן באַשאַפֿן די רעכטלאַכע גאַראַנטיעס און פֿרייהייטן, ד. ה. א ו מ ד י ר ע ק ט רעגולירט זיך די אידישע איינוואַנדערונג אין פּאַלעסטינע.

און וואָס אַנבאַלאַנגט דעם עקאָנאָמישן קאַמף, קאָנען דורך אים די אידישע אַרבעטער געוויסערמאַסן ד י ר ע ק ט רעגולירן די איינוואַנדערונג פֿון דער אידישער אַרבעטס־קראַפֿט אין פּאַלעסטינע. דהיינו, וואָס מער עס וועט רייף ווערן די באַדערפֿניש אין אַן אַלוועלטלאַכער אָרגאַניזאַציע פֿון׳ם אידישן פּראָלעטאַריאַט, וועט זיך אַרויסווייזן אויך די באַדערפֿניש צו פֿאַראייניקן אַלע עקאָנאָמישע אָרגאַניזאַציעס פֿון׳ם אידישן אַרבעטער־קלאַס אין איין אַלוועלטלאַכעס גאַנצע. עס וועלן זיך פֿאַראייניקן איינער מיט׳ן צווייטן די אידישע פּ ר אָ פ ע ס י אָ נ ע ל ע פ אַ ר א י י נ ע ן אין פֿאַרשידענע לענדער און וועלן איינער דעם אַנדערן אונטערשטיצן מיט וואָס נאָר מעגלאַך. אַט דיזע פֿאַראייניקטע פּראָפֿעסיאָנעלע פֿאַראיינען, אויסברענגענדיק אַ טייל פֿון זייערע מיטלען אויף צו פֿאַרבעסערן די לאַגע פֿון זייערע מיטגלידער אויף די ערטער, וועלן דעם אַנדער טייל פֿון זייערע מיטלען באַנוצן אויף צו פֿאַרגרינגערן פֿאַר זייערע מיטגלידער דאָס אַריבערפֿאָרן קיין פּאַלעסטינע, ד. ה. זיי וועלן גרינדן פֿאָנדן פֿאַר די עמיגראַנטן, אינפֿאָרמאַציאָנס־ און סטאַטיסטישע ביוראָס, קאַנטאָרן אויף אויסצוזוכן אַרבעט וכדומה. ווייל דער שווערפּונקט פֿון דעם אידישן לעבן וועט זיך אַלץ מער אַריבערטראָגן קיין פּאַלעסטינע, וועלן די אידישע פּראָפֿעסיאָנעלע פֿאַראיינען מיט דער צייט געצוואונגען זיין צו גרינדן זייערע אָפּטיילונגען אין פּאַלעסטינע און אויף אַזאַ אופֿן דערפֿילן די אויבן־אָנגעוויזענע פֿונקציעס. — די איבערוואַנדערונג פֿון דער אידישער אַרבעטס־קראַפֿט קיין פּאַלעסטינע גייט אַריין, ווי אַן אָרגאַנישער טייל, אינ׳ם אַלגעמיינעם סכום פֿון יענע ש אַ פֿ נ ד ע מאָמענטן, פֿון וועלכע עס ווערט צונויפֿגעשטעלט דער סטיכישער פּראָצעס פֿון דער רעאַליזירונג פֿון׳ם טעריטאָריאַליזם. אַלזאָ, די זעלבסטשטענדיקע ע ק אָ נ אָ מ י ש ע אָרגאַניזאַציעס פֿון׳ם אידישן פּראָלעטאַריאַט וועלן טיילווייז רעגולירן אויך די ש אַ פֿ נ ד ע מאָמענטן פֿון דער רעאַליזירונג פֿון׳ם טעריטאָריאַליזם. די דערגרייכונג פֿון רעכטלאַכע גאַראַנטיעס און פּאָליטישע פֿרייהייטן פֿאַר דער איינוואַנדערונג פֿון די אידן אין פּאַלעסטינע און פֿאַר דער אַנטוויקלונג פֿון דער אידישערווירטשאַפֿט אין לאַנד גייט אַריין, ווי אַן אָרגאַנישער טייל, אינ׳ם אַלגעמיינעם סכום פֿון יענע ב אַ פֿ ר י י ע נ ד ע מאָמענטן, פֿון וועלכע עס ווערט צונויפֿגעשטעלט דער סטיכישער פּראָצעס פֿון דער רעאַליזירונג פֿון׳ם טעריטאָריאַליזם. הייסט עס, דער זעלבסטשטענדיקער (אין פֿאַרבאַנד מיט די פּראָלעטאַריער פֿון

אַנדערע פעלקער און טיילווייז אויך אין פאַרבאַנד מיט די ברייטע מאַסן פון דער אידישער קליין־בורזשואַזיע) פּ אַ ל י ט י ש ע ר קאַמף פונ׳ם אידישן פּראָלעטאַריאַט וועט רעגולירן די ב אַ פ ר י י ע נ ד ע מאָמענטן פון דער רעאַליזירונג פונ׳ם טעריטאָריאַליזם.

איצט איז שוין ניט שווער זיך קלאָר מאַכן אונזער פאַרהעלטניס צו דעם בורזשואַזן ציוניזם. דאָ דאַרף מען, קודם כל, באַמערקן, דאָס די בורזשואַזע טעריטאָריאַליסטן און ציוניסטן, וועלכע זיינען אין אַלגעמיין מסכים מיט׳ן שטאַנדפּונקט פון סטיכישן פּראָצעס, מאַכן, פונדעסטוועגן, אַן אויסנאַם פאַר די ק אָ ל אָ נ י ז אַ צ י אָ נ ס־פּראָצעסן; זיי האַלטן, דאָס די קאָלאָניזאַציע קאָן פאַרווירקלאַכט ווערן נאָר ביי דעם בכיוון׳דיקן אריינמישן זיך פונ׳ם אָרגאַניזירטן געזעלשאַפטלאַכן רצון. דיזער טעות ליגט אויך אינ׳ם יסוד פון אַלע ס.־ס.׳ישע און י.־ס.׳ישע בנינים. אָפטמאָל נעמט ער אָן אַזאַ מין פאָרם: מען דאַרף איינאָרדנען נאָר די ערשטע טריט אינ׳ם ענין פון דער אידישער קאָלאָניזאַציע, מ׳דאַרף פּלאַנמעסיק און באַוואוסטזיניק דורכשלאָגן אַ וועג, און דערנאָך וועט זיך שוין ממילא אָנהויבן דער סטיכישער פּראָצעס פון קאָלאָניזאַציע אין אַ ברייטן מאַס־שטאַב. דאָ האָבן מיר פאַר זיך דאָסזעלבע, וואָס מיר האָבן אויבן דער־קלערט — אַ השערה וועגן דער נויטיקייט צו שאַפן ב אַ ד י נ ג ו נ ג ע ן פאַר דעם סטיכישן אַנטשטיין פון דער נייער געזעלשאַפט. מיר באַהויפּטן, דאָס אין דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט זיינען אויך די קאָלאָני־זאַציאָנס־פּראָצעסן אינגאַנצן סטיכישע און דאָס די אַממערסטן ק ל ו ג ע קאָלאָניזאַציע איז ניט יענע, וועלכע ווערט געפירט אַממערסטן „ק ל ו ג", נאָר יענע וועלכע פּאַסט זיך צו צו דער ריכטונג פון די סטיכישע איבער־וואַנדערונגען פון די פאָלקס־מאַסן. און אין דעם איבערצייגט אונז די געשיכטע פון אַלע קאָלאָניזאַציעס אין דער נייער צייט. די באַזעצונג פון אַמעריקע, דרום־אַפריקע און אויסטראַליע איז פאָרגעקומען ס ט י כ י ש: די געצוואונגענע, אָדער די פּראָטעקציאָנעלע באַזעצונג פון די נייע לענדער דורך דער מאַכט פון די אייראָפּייאישע רעגירונגען האָט ניט געבראַכט צו קיינע רעזולטאַטן, כל זמן אין די קאָלאָניעס האָט זיך ניט געפונען אַזאַ מין זאַך, וואָס זאָל צוציען די ברייטע פאָלקס־מאַסן, וועלכע ווענדן זיך אין זייערע איבערוואַנדערונגען אין דער ריכטונג, וואָס געפינט זיך צווישן דער גרעסטער צוציאונג און דעם קלענסטן ווידערשטאַנד. אין דרום־ און צענטראַל־אַמעריקע איז, עד היום, אַ העכסט שיטערע ווייסע באַפעלקערונג, און די גראַנדיעזע קאָלאָניזאַציע פון די פאַראייניקטע שטאַטן איז, ווי עס איז אַלעמען באַוואוסט, פאָרגעקומען אַז אַ וועלכן עס איז פּלאַן. די באַ־זעצונג פון דרום־אַפריקע איז פאָרגעקומען ק ע ג ן דער ווירקונג פון די מלוכות, און איז אַממערסטן ערפאָלגרייך אַוועק נאָכדעם, ווי מען האָט דאָרט אַנטדעקט אַלמאַזען און גאָלד־גראָבנס. דיזער צווייטער פאַקטאָר האָט מיט זיך באַדינגט אויך די קאָלאָניזאַציע פון אויסטראַליע. ווי ווייט ניט־ווירדיק עס איז די פּלאַנמעסיקייט אין פאַרגלייך מיט׳ן סטיכישן

סטימול אינ׳ם ענין פון קאָלאָניזאַציע, באַווייזט זיך באַשיינפערלאַך, ווען מיר פאַרגלייכן די אומערפאָלגרייכע, הגם פלאַנמעסיק־פאַרטראַכטע קאָלאָניזאַציע פון אוגאַנדע דורך די ענגלענדער, מיט דעם וואונדערלאַך־געשווינטן וואוקס פון דער באַזעצונג אין קאַליפאָרניע, וועלכער איז באַדינגט דורך דעם, וואָס מען האָט דאָרטן אַנטדעקט גאָלד. אַלע מלוכה־פאַרזוכן פון די פאַראייניקטע שטאַטן צו קאָלאָניזירן דעם ווייטן מערב האָבן זיך אויסגעלאָזן מיט גאָרניט, ביז עס האָט זיך ניט געריכטעט די עמיגראַציע פון די גאָלד־זוכער אין קאַליפאָרניע; דיזער „מענטשלאַכער שטויב“, אַראָפּזעצנדיק זיך אונטערוועגנס אין די מדבריות פונ׳ם „ווייטן מערב“, האָט סטיכיש געשאַפן באַדינגונגען פאַר דעם וואוקס פון מענטשלאַכע ישובים אין דיזן טייל פון די פאַראייניקטע שטאַטן. צו דעם האָט מיטגעהאָלפן אויך די איבערוואַנדערונג פון די מאָרמאָנער, וועלכע איז פאָרגעקומען געגן די תחבולות פון דער רעגירונג. די קאָלאָניזאַציע פון אַרגענטינע און פאַטאַגאָניע האָט כמעט ניט עקזיסטירט ביז דעם לעצטן פערטל פונ׳ם 19טן יאָרהונדערט, ווען דער אַגראַר־קריזיס אין אייראָפּע, וועלכער איז געווען באַדינגט דורך דעם סטיכישן וואוקס פונ׳ם אינדוסטריעלן קאַפּיטאַליזם, האָט גלייכצייטיק פאַרטריבן אי די אייראָפּעאישע קאַפּיטאַלן, אי הונדערטער טויזנטער פויערים אין די נייע לענדער פון דער ברייט זיך אַנטוויקלענדער ערד־אַרבעט.

די מלוכה שטעלט מיט זיך געווים פאַר א י י נ ע פון די מעכטיקסטע פאָרמען פון אָרגאַניזירן דעם געזעלשאַפטלאַכן רצון; נאָר אין דיזער פאָרם, אַ האָר ניט ווייניקער ווי אין יעדער אַנדערער, זעט זיך אַרויס דער סטיכיש־אַנטאַגאָניסטישער כאַראַקטער פון די געזעלשאַפטלאַכע פאַרהעלטניסן. דערהויבנדיק זיך איבער דער גאַנצער געזעלשאַפטלאַכער סטרוקטור שפּיגלט אָפּ אין זיך די מלוכה אינגאַנצן די דיסהאַרמאָניע פון דער ערשטער, און איר טעטיקייט און גורל זיינען אויך סטיכישע, פּונקט ווי איר יסוד איז סטיכיש. דעריבער איז זי, ווידער טאַקע, ביכולת נאָר צו רעגולירן די סטיכישע פּראָצעסן, אָבער ניט אימפּראָוויזירן זיי. צוליגנדיק דיזן אַלגעמיינעם געדאַנק צו די ערשיינונגען פון קאָלאָניזאַציע, דאַרפן מיר זאָגן, דאָס, למשל, ניט די קאָלאָניזאַציע פון אַלזשיר איז אַ פּועל־יוצא פון דעם, וואָס אַלזשיר איז פּאָליטיש אונטערטעניק פראַנקרייך, נאָר להיפך, די עמיגראַציאָנס־באַדערפניש פון די פראַנצויזישע פויערים, וועלכע האָבן פאַרלאָרן זייער ערד אין אַ גאַנצער רייע ניט־געלונגענע רעוואָלוציעס, און די באַדערפניש פונ׳ם יונגן פראַנצויזישן קאַפּיטאַל צו פאַרברייטערן דעם נאַציאָנאַלן מאַרק, — האָבן ג ע צ ו ו א ו נ ג ע ן פראַנקרייך צו דעראָבערן אַלזשיר. פּונקט דאָסזעלבע קאָנען מיר זאָגן אויך מכח דער באַזעצונג פון סיביר און דאָס איינגעמען פון טורקעסטאַן דורך דער רוסישער רעגירונג, מכח דאָס איינגעמען פון ניי־זעלאַנד דורך די ענגלענדער, מכח דעם פאַרכאַפּן פון קאָרעאַ און ליאַאָדון, דאָס פאַרנעמען פון פאָרמאָזאַ און אַ טייל סאַכאַלין מצד דער יאַפּאַנישער רעגירונג. קאָלאָ־

ניזאציע און עמיגראציע זיינען ביי היינטיקן טאג אונטערוואָרפן און פאָלגן די געזעצן פון דער איבערוואנדערונג פונ׳ם קאפיטאל, וועמען עס דינט אויך די מלוכה. „דער קעניג דענקט און דער קרעמער לענקט“, ווי עס דריקט זיך שארף אויס ניטשע. דערביי אָבער טוט עס דער „קרעמער“ גופא סטיכיש, זייענדיק אריינגעצויגן אין דעם קרייז־גאנג פונ׳ם ווילדן און אייגנארטיקן קאפיטאל.*)

דער גאנצער מאסיווער אפאראט פון דער מלוכה־אָרגאניזאציע מיט איר גאנצער צווינגענדער מאכט איז מאכטלאָז אינ׳ם קאמף קעגן דער סטיכיטעט. נאָר די בורזשואזיע, וועלכע איז דורכגעדרונגען מיט׳ן סחורות־פעטישיזם, האָט פאַר זיך באשאפן אַן אָפּגאָט אויך פון דער מלוכה, פון דיזן, באמת, בלינדן כלי־זיין אין די הענט פון דער סטיכישער עוואָלוציע — א כלי־זיין, וועלכער האָט לחלוטין ניט קיין שום פראָגנאָז, א כלי־זיין, וועלכער לעבט אויסשליסלאַך פון די אינטערעסן און שטרעבונגען פונ׳ם פאָליטישן מאָמענט. די קאָלאָניזאציע איז ביז איצט תמיד געווען אָפּ־הענגיק, ניט פונ׳ם ווילן און חשבונות פון דער רעגירונג, איר ערפאָלג אָדער אומערפאָלג פלעגט שטענדיק באַשטימט ווערן, אומאָפּהענגיק פון דער מלוכה־ווירקונג, דורך די סאָציאַל־עקאָנאָמישע באַדינגונגען פון די איינוואנדערונגס־לענדער און דורך דער סאָציאַל־עקאָנאָמי־שער סטרוקטור פון דער אויסוואנדערער־מאסע. און פונדעסטוועגן, לייגן אַרויף די בורזשואזע שטרעמונגען אינ׳ם טעריטאָריאַ־ליזם (און די ס. ס. און סיימיסטן, וועלכע שטייען צו זיי צו) אַלע זייערע האָפנונגען אויף דער רעגירונג.**)

דאָ ליגט דער ערשטער פונקט, וועלכער באַשטימט אונזער פאַר־העלטנים צו די בורזשואזע ציוניסטן. מיר וועלן קעמפן קעגן יענער ציוניס־טישער טעטיקייט, וועלכע שטיצט זיך אויף דער דיפּלאָמאַטיע, מיר וועלן קעמפן קעגן אַלע טראַדיציעס פון הערצל׳ס טשאַרטעריזם. פון דער צווייטער זייט, וועלן מיר קעמפן קעגן דער פּאָליטיק פון דער ציוניסטישער קאָנספּיראַציע, וועלכע האָט בדעה אונטערערדישע פאָרמען פון פאַרכאַפּן

---

*) איבעריקנס שטעלט פאָר די קאָלאָניזאַציע פון נייע וויסטע לענדער אין איין הינזיכט באַזונדערע באַקוועמלאַכקייטן — פאַרשטייט זיך, ניט בכדי אימפּראָוויזירן, נאָר בכדי צו רעגולירן: דאָס איז — דאָס פעלן פון א סטיכישער אינערציע פון צונויפגעליגטע איינגעפעסטיקטע סאָציאַלע פאָרמען. אַ דאַנק דעם, ווייזט אַרויס די געזעלשאַפטלאַכע מאַטעריעלע און גייסטיקע קולטור אַ סך מער פּראָגרעסיווע שטריכן, און די אַנטוויקלונג קומט ביי זיי פאָר פיל גרינגער און מיט ווייניקער יסורים, ווי אין די אַלטע געזעלשאַפטן, וואו עס האָבן זיך, מער אָדער ווייניקער, אַיינגעהיט די איבערלעבונגען פון די אָפּשטאַרבנדע סאָציאלע פאָרמען. אויף דיזן פאַקט בויען די ס. ס. הרים וגבעות. נאָר די צרה איז, ווידער טאַקע, אין דעם, וואָס די נייע געזעלשאַפטן ווערן ניט געשאַפן קינסטלאַך.

**) „טשאַרטער“, „דיפּלאָמאַטיע“, „סיים“ — דאָס זיינען אַלץ פאַרשידענע נוסחאות פון איין און דעמזעלבן פּאָליטישן פעטישיזם.

פּאַלעסטינע דורך שפּיצזיניקע פּלענער, צוגלייך אויך, געגן דער קאָנספּיראַ־
טיווער דיפּלאָמאַטיע, מיט וועלכער עס פאַרנעמען זיך נאָך אַלץ די ציוניס־
טישע רעדל־פירער, פירנדיק פאַר'ן נאָז די לייכט־גלויביקע פאָלקס־מאַסע,
און אָפּנאַרנדיק זיך אַליין. דערפון, אָבער, איז ניט געדרונגען, דאָס די
חובבי־ציונ'דיקע פּאָליטיק פון „קליינע אַרבעט" וועט געפינען אין אונז
אַ פריינד — פאַרקערט, עס איז ניטאָ נאָך אַ זאַך, וואָס זאָל אונז זיין
מער פיינטלאַך און העסלאַך. האַלטנדיק, דאָס די אויפגאַבע פון די בור־
זשואַזע ציוניסטן איז צו רעגולירן דעם סטיכישן פּראָצעס פון דער קאַפּיטאַ־
ליזירונג פון פּאַלעסטינע דורך דער אידישער איינוואַנדערונג, וועלן מיר
אונטערהאַלטן דאָס אַלץ, וואָס האַרמאָנירט מיט דיזער אויפגאַבע.

ברייט אַוועקשטעלן די אינפאָרמאַציע אין פּאַלעסטינע — ווי שאַפן
אינפאָרמאַציע־ביוראָס און ליטעראַרישע אינפאָרמאַציע, אָרגאַניזירן אויס־
פאָרשונגען און אויסזוכונגען אין פּאַלעסטינע, און דער עיקר סאָציאַל־
עקאָנאָמישע דערפאָרשונגען, שאַפן סטאַטיסטישע ביוראָס, קאָנטאָרן אויף
געבן יורידישע הילף די איינוואַנדערער, אָרגאַניזירן קליינ־ און גרויס־
קרעדיט (חוץ אַגראַר־אַפּותיקאָ'עס, וועלכע פירן צו אַ קינסטלאַכן פאַנאַנדער־
בלאָזן פון די מקחים אויף ערד), — דאָס אַלץ וועט ביי אונז געפינען די
ענערגישסטע שטיצע. דאָס אַלץ, וואָס עס פאַרגרינגערט און פאַרגיכערט
די איבערוואַנדערונג פונ'ם קאַפּיטאַל אין פּאַלעסטינע, דאָס אַוועקשטעלן
די קאַפּיטאַליסטישע אונטערנעמונגען אויף מאָדערנע טעכנישע יסודות און
אויפ'ן באָדן פון דער פרייער געזעלשאַפטלאַכער איניציאַטיוו, דאָס איינ־
אָרדנען ערפאַרונגס־סטאַנציעס און מוסטער־ווירטשאַפטן, וועלכע וועלן דינען
אַלס אַ צענטער פון דער טעכנישער נאָכאַמונג און פאַר'ן אָביעקט פון
דער טעכנישער קאָנקורענץ מצד די אידישע איינוואַנדערער, וועלכע וועלן
אויף אַזאַ אופן העלפן דעם וואוקס פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן אין לאַנד:
דאָס אַלץ, וואָס עס העלפט מיט דער עקאָנאָמישער אויטאָנאָמיזירונג פון
דער אידישער באַפעלקערונג אין פּאַלעסטינע — די אַרענדע פון ציגזן
דורך אַנשטאַלטן, וועלכע עס האָט געשאַפן די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע,
יעדע קאַפּיטאַליסטישע קאָנצעסיע — אָט דאָס זיינען, לויט אונזער מיינונג,
די גאַנץ געגנוג ברייטע טעטיקייטס־ראַמען פונ'ם ציוניסטישן קאָנגרעס.
דאָס איז די ספערע פון זיין ווירקונג. *געגן* דער מלוכה־אַפּוטרופּסות
און פילאַנטראָפּיע, *פאַר* דער פרייער געזעלשאַפטלאַכער איניציאַטיוו
— אָט אַזאַ איז אונזער טאַקטיק, *בנוגע דער ראָלער אַר־
בעט פון קאָנגרעס אין פּאַלעסטינע*. מיר וועלן
שטרעבן צו דעם, אַז די ציוניסטישע טעטיקייט פון דער בורזשואַזיע זאָל
טראָגן אַ העל־אויסגעדריקטן, ניט פאַרמאַסקירטן פּראַקטישן קאָמערציעלן
כאַראַקטער. אויפ'ן באָדן פונ'ם גינסטיקן סטיכישן פּראָצעס וועט דיזע
טעטיקייט אַליין שאַפן אויך די נויטיקע כחות און וועט צוציען די קאַפּי־
טאַלן, און אויב איר *אַלגעמיינער* דירעקטיוו איז דאָס *גליס
פון פאָלק*, דאַרף איר *נאָענטסטער* ציל שטענדיק זיין

— ר י ו ח.

אט דאס זיינען די אויבערשטע פרינציפן פון אונזער געמיינזאמער טעטיקייט מיט דער ציוניסטישער בורזשואזיע. אלס פארשטייער פון דעם פראלעטאריאט קאנען מיר, נאטירלאך, ניט ארגאניזירן אזעלכע מיני קאמערציעלע אונטערנעמונגען, מיר קאנען אויך קיין אנטייל ניט נעמען אין זייער ארגאניזירן: מיר זיינען אבער בכח זיי אונטערצוהאלטן מאראליש. דאס איז דיזעלבע פאזיציע, וועלכע עס פארטרעט בכלל די ס.־ד.־יע בנוגע צום ארגאניזירן געזעלשאפטלאכע ארבעט פאר ארבעטסלאזע — ז י א י ז נ י ט ב י כ ו ל ת צ ו א ר ג א נ י ז י ר ן ד י ז ע א ר ב ע ט, זי העלפט זיי אבער, ווי ווייט עס איז נאר מעגלאך. פונקט אזוי האלטן אויך מיר אונטער דאס אלץ, וואס עס שטעלט צו, אין ברייט־קאפיטאליסטישע און ניט פילאנטראפישע פארמען, ארבעט פאר אונזערע ארבעטסלאזע עמיגראנטן.

זעלבסט־פארשטענדלאך, דאס אונז וועט אויסקומען צו פירן מיט די בורזשואזע ציוניסטן אן עקשנות'דיקן קאמף ניט נאר אויפ'ן באדן פון אונזער פארשטיין די רעאלע ארבעט פונ'ם קאנגרעס, נאר אויך אויפ'ן באדן פון יענע עקאנאמישע און פאליטישע קאנפליקטן, וועלכע וועלן זיך פאנאנדערשפילן אין פאלעסטינע. עס איז גרינג צו זען, דאס דער קלאסנ־קאמף אין פאלעסטינע וועט זיך זייער געשווינט אנטוויקלען — אונטער דער ווירקונג פון צוויי שטענדיקע פאקטארן. ערשטנס, די מאסע, וועלכע וואנדערט אריין אין פאלעסטינע, קומט פון יענע לענדער, וואו די קלאסן־אנטאגאניזמען האבן שוין לאנג באקומען א העלן און שארפן אויסדרוק. דער ארבעטער, וועלכער פארט קיין פאלעסטינע, האט נאך ערב זיין אוועקפארן איבערגעלעבט שטורמישע צוזאמענשטויסן מיט'ן בעל־הבית און האט זיך געפונען אין דער אדער יענער, פאליטישער אדער עקאנאמישער ארבעטער־ארגאניזאציע אין די גלות־לענדער: ער קומט אין פאלעסטינע מיט א מער אדער ווייניקער קלארן קלאסן־באוואוסטזיין. דער אונטער־נעמער, וועלכער וואנדערט איבער קיין פאלעסטינע, ברענגט אויך מיט זיך דערפארונג און געוואוינהייט אינ'ם קאמף געגן די ארבעטער: ביידע קומען זיי אין לאנד שוין פארטיקע, ניט צווייפלענדע, שונאים. צווייטנס, די אפ־העגניקייט פון דער יונגער אידישער ווירטשאפט אין פאלעסטינע פונ'ם ו ו ע ל ט ־ מ א ר ק, פונ'ם וועלט־קאפיטאל דארף ווירקן, עס זאלן געשווינד און טיף פארשארפט ווערן די קלאסן־אנטאגאניזמען: דער וועלט־קאפיטאל, אלס די העכערע אנטוויקלונגס־פארם פונ'ם מאדערנעם ווירט־שאפטלאכן טיפ, אנטהאלט אין זיך אויך די העכסטע אנשטרענגונגס־מדרגה פון זיינע אינערלאכע געגנזאצן און זייער פרוכט — פון די אנטא־גאניזמען. דעריבער, אריינרייסנדיק זיך אין א וועלכע עס איז פעאדאלע ווירטשאפט און געמיינשאפט, צעשפאלט איר געשווינד דער וועלט־קאפיטאל, נאך דער ליניע פונ'ם קלאסן־אנטאגאניזם, און דאס קומט פאר אלץ גע־שווינדער, וואס שפעטער דאס דאזיקע לאנד פאלט ארונטער אונטער דער

ממשלה פונ'ם וועלט־מאַרק. באמת, דער וועלט־קאַפּיטאַל האָט אַן עקאָ־נאָמיש־ג י ו ו ע ל י ר נ ד ע (אויסגלייכענדע) טענדענץ, ער שטרעבט אויפצוהויבן אַלע טעריטאָריאַלע ווירטשאַפטן, וועלכע ער האָט נאָר פאַר־כאַפּט, ביז צו איין און דער זעלבער מדרגה פון דער טעכניק — און צו־זאַמען מיט דעם אויך פון דער עקאָנאָמישער אַנטוויקלונג; און וואָס שפּע־טער עס טרעט אַרויף אַ וועלכעס עס איז לאַנד אויף דער אַרענע פון דער וועלט־קאָנקורענץ, אַלץ שטאַרקער קומט אים אויס אַנצושטרענגען זיינע כחות, בכדי פון איר ניט אַראָפּגעטריבן צו ווערן; דאָס וואָס עס פעלט אינ'ם כמות, ווערט דאָ אַנגעיאָגט און אָפּגעצאָלט אינ'ם איכות. דאָס זעען מיר אין רוסלאַנד, אין יאַפּאַן (טיילווייז אויך אויך כינע און פערסיע).

אָט אַזאַ, אויב ניט נאָך אַ מער אינטענסיווערע אַנטוויקלונג פון די קלאַסן־אַנטאַגאָניזמען ערוואַרטעט אויך פּאַלעסטינע. צו דעם קאַמף אין פּאַלעסטינע קאָנען ניט בלייבן גלייכגילטיק, ניט דער אידישער פּראָלע־טאַריאַט און ניט די אידישע בורזשואַזיע אין די גלות־לענדער — ווייל דער שווער־פּונקט פון די אינטערעסן פון דיזעביידע קלאַסן טראָגט זיך ביסלאַכווייז איבער קיין פּאַלעסטינע. דאָ איז דער צווייטער פּונקט פונ'ם קאַמף צווישן דעם פּראָלעטאַרישן און בורזשואַזן ציוניזם. שוין ביי היינ־טיקן טאָג פּאַרטונקלען מיט אַלע כחות די בורזשואַזע ציוניסטן פון איין זייט די קלאַסן־געגנזאַצן אין פּאַלעסטינע, אַרויסשטעלנדיק אויפ'ן ערשטן פּראַנט די פיקציע פון „נאַציאָנאַלער ברודערשאַפט" און „איינהייט פון די נאַציאָנאַלע אויפגאַבן", דערקלערנדיק די קלאַסן־שנאה צווישן די אידישע איינוואוינער אין פּאַלעסטינע אויסשליסלאַך מיט דער רעוואָלוציאָנערער אַגיטאַציע אין רוסלאַנד; פון דער אַנדער זייט, האַלטן זיי אונטער מיט אַלע מעגלאַכקייטן די פּאַלעסטינישע בורזשואַזיע אין אירע אַרויסטרעטונגען געגן די פּראָלעטאַרישע אָרגאַניזאַציעס. בלי שום ספק וועלן די בורזשואַזע ציוניסטן זיך סטאַרן אויסצונוצן די טעטיקייט פון דעם קאָנגרעס, בכדי צו ווירקן אויף די באַוואוסטזיניקע אַרבעטער־איינוואַנדערער, און מיר דאַרפן אויך אָנווענדן אַלע אונזערע כחות צו מאַכן אומשעדלאַך דעם קאָנ־גרעס פון דיזער זייט. דעם ספּעציפישן כלי־זיין פון דער בורזשואַז־ציוניס־טישער פּאָליטיק וועלן מיר דאַרפן סטאַרען זיך אויסצונוצן, בכדי צו פאַרטיידיקן די אינטערעסן פון די געדונגענע אַרבעטער פון אַלע נאַציאָ־נאַליטעטן אין פּאַלעסטינע. וואָס ברייטער עס וועט זיין אָוועקגעשטעלט די אַרבעט פונ'ם קאָנגרעס אין פּאַלעסטינע, אַלץ אַ גרעסערן פּאַקטישן דרוק וועט ער קאָנען מאַכן אויף די אַרטיקע און אַנגעפאַרענע אַרבעטער, און אַלץ מער באַדן וועלן מיר האָבן פאַר'ן תשובה־דרוק אויפ'ן קאָנגרעס — דורכ'ן קלאַסנקאַמף.

לסוף, בנוגע דעם פּאָליטישן קאַמף פאַר דער טעריטאָריאַלער אויטאָ־נאָמיע געגן דער טערקישער רעגירונג שטייען אונז פאַר באַציאונגען צו די בורזשואַזע ציוניסטן פיל מער פיינטלאַכע, איידער פריינטלאַכע. אודאי איז די אידישע בורזשואַזיע אויך פּאַראינטערעסירט צו באַפרייען פּאַלעס־

טינע פון דער טערקישער ממשלה, — אָבער אויך דאָ, ווי אומעטום, זאָגט זיך אַרויס, שוין ביי היינטיקן טאָג, די כאַראַקטעריסטישע בורזשואַזע פּחדנות, האַלבקייט און ניט־אויסגעהאַלטנקייט. ווי מיר האָבן שוין אויבן געזען, שילדערן זיך דאָס רוב בורזשואַזע ציוניסטן די רעאַליזירונג פון׳ם ציוניזם אַלס אַ פרידלאַכן אומקרענקלאַכן פּראָצעס פון אַן עקאָנאָמיש־קולטורעלער „עראָבערונג“; נאָר אַפילו יענע מינדערהייט פון די בורזשואַזע ציוניסטן, וועלכע חלומ׳ט וועגן אַ רעוואָלוציאָנערן „פּאַרכאַפּן“ פּאַלעסטינע, וויל זיך צוגרייטן צו דיזן „פּאַרכאַפּן“ בשתיקה, אַזוי, דאָס די טערקישע רעגירונג זאָל קיין צייט ניט האָבן אָנצונעמען מיטלען. דעריבער קוקט מען אינ׳ם ציוניסטישן לאַגער מיט מורא און שנאה אויף אונזער אָפנהערציקייט, פאַר זיך באַשולדיקנדיק אונז טיף אין הארצן אין „פּראָוואָקאַציע“: נאָר דערווייל ציטערן זיי עס אַרויסצורייידן הויך, האָפנדיק, דאָס מיר וועלן דאָך קלוגער ווערן און אויפהערן צו וועקן דעם חשד פון די טערקישע מושלים. אָבער דאָס לעבן וועט גיך צוקלאַפּן דיזע מורא און האָפנונג — און דאַן וועלן די בורזשואַזע ציוניסטן אָנהויבן צו ריידן, און דאַן וועלן זיי אויפהויבן אַ „ויצעקו“... זיי וועלן זיך מיט כל המיטלען אָפּגרענעצן פון דער „צעהיצטער לייכטזיניקער יוגנט“ — פאַרגעסנדיק דאָס מיר האָבן זיך שוין לאַנג אָפּגעגרענעצט פון זיי: זיי וועלן דערקלערן אויף זייער קנעכטיש־ליבעראַלן לשון וועגן זייערע אויסשליסלאַך־פרידלאַכע כוונות, און וועלן, ווי בכלל אַ ליבעראַלע פּאַרטיי אין אונזערע צייטן, מיט זייער טאַקטיק נאָר אָפּהאַלטן דעם פּראָצעס פון פּאַלעסטינער באַפרייאונג: פון דער אַנדער זייט, אָבער, וועט זיי דאָס לעבן צווינגען געוויסערמאַסן מיטצוהעלפן דעם קעמפענדן פּראָלעטאַריאַט פון פּאַלעסטינע. אין דיזער גאַנצער צוויי־פּנים׳דיקער פּאָליטיק וועלן זיי זיך סטאַרען, ווי דאָס ליבעראַלע בינערטום פון אַלע פעלקער אין דער מאָדערנער וועלט, צו באַקומען פון דער רעוואָלוציע וואָס מער נוצן פאַר זיך, פאַררעטעריש איבערלאָזנדיק דעם פּראָלעטאַריאַט אַליין אויפ׳ן שלאַכטפעלד, ווען זיי וועט זיך נאָר אויסדאַכטן, דאָס זיי האָבן שוין באַקומען אַלץ, וואָס עס איז נויטיק בבדי צו הערשן. די לעקציעס פון דער רוסלענדישער רעוואָלוציע און פון אַלע אַנדערע, וועלכע זיינען פאָרגעקומען פאַר איר, האָבן אויף אונז אַ גענוגן רושם געלאָזן: מיר ווייסן, דאָס אין דער קינפטיקער פּאַלעסטינישער רעוואָלוציע וועט אונז אויסקומען צו פירן אַ פּאָליטישן קאַמף אויף צוויי פראָנטן מיט אַ מאָל: געגן דער טערקישער ביוראָקראַטיע און געגן דער אידישער בורשואַזיע. די רעוואָלוציע, די דעמאָקראַטישע נאָך איר כאַראַקטער, וועלן מיר זיך סטאַרען פאַרוואַנדלען אין אַ דעמאָקראַטישער נאָך אירע רעזולטאַטן. מיר וועלן קעמפן פאַר דער פולער אומבאַגרענעצטער פאָלקס־ממשלה אין פּאַלעסטינע.

אונז שטייט נאָך פאָר צו באַזייטיקן אייניקע מיספאַרשטענדניסן.

קעגן אונזער באַהויפּטונג, דאָס דער טעריטאָריאַליזם ווערט פאַרווירקלאַכט דורכ׳ן קלאַסנקאַמף פונ׳ם אידישן פּראָלעטאַריאַט, שטעלט מען אַרויס

די דערוווידערונג, דאָס יעדער קאַמף צווישן קלאַסן איז אַ קאַמף פאַר דער מאַכט און פאַר די פּראָדוקציאָנס־מיטלען, בעת אָבער אין דעם טעריטאָריאַ־ליזם זיינען פאַראינטערעסירט פאַרשידענע קלאַסן פונ'ם אידישן פאָלק, און דעריבער איז אויף'ן באָדן פונ'ם טעריטאָריאַליזם אוממעגלאַך אַ קאַמף צווישן דעם פּראָלעטאַריאַט און דער בורזשואַזיע.*) דיזער בליק איז אַ רעוויזיאָניזם פון דעם סאַמע ערגסטן סאָרט: ווען דאָס וואָלט געווען ריכטיק, וואָלט די עקזיסטענץ פונ'ם פּ ר אָ ל ע ט אַ ר י ש ן ציוניזם געווען אַ לחלוטין'דיקע שטות'עריי, און אין דער רעאַליזירונג פונ'ם טערי־טאָריאַליזם וואָלט דער אַרבעטער־קלאַס אויסגעקומען עפּעס נאָר ווי אַ מין נאָכשלעפּעניש נאָך דער בורזשואַזיע.**) בכדי צו צעשלאָגן דיזע חקירה, וועלן מיר נעמען אַלס אַ ביישפּיל די רוסישע רעוואָלוציע. אויך דאָ איז פאַראינטערעסירט ווייט ניט נאָר דער פּראָלעטאַריאַט, אויך דאָ איז די באַפרייאונגס־באַוועגונג, אַזוי צו זאָגן, אַ נאַציאָנאַלע; אויך אין רוסלאַנד געפינט זיך די מאַכט ניט ביי דער בורזשואַזיע. צי איז דען פון דעם אַלעם געדרונגען, דאָס די רוסישע רעוואָלוציע קומט פאַר ניט דורכ'ן קלאַסנקאַמף, נאָר דורך דיפּלאָמאַטיע? צי הייסט עס דען, דאָס דער רוסלענדישער פּראָלעטאַריאַט פירט ניט בשעת דער רעוואָלוציע זיין זעלבסטשטענדיקע קלאַסן־פּאָליטיק? יאָ, דערינען באַמיען זיך, אויף אַלער־ליי אופנים, צו איבערצייגן אונז די אַלע קליינבירגערלאַכע אידעאָלאָגן און פּראַזיאָרן, אָבער קיין סאָציאַל־דעמאָקראַט אין רוסלאַנד וועט זיך ניט שטעלן אויף אַזאַ שטאַנדפּונקט. און מיר דאַרפן קאַטעגאָריש אָפּוואַרפן יעדן ענלאַכן בורזשואַזן בליק אויף דעם טעריטאָריאַליזם. עס איז בכלל ניט ריכטיק, דאָס כלומר'שט י ע ד ע ר קלאַסנקאַמף איז אַ קאַמף פאַר דער מאַכט. אין דעם ר ע ז ו ל ט אַ ט פון די קלאַסן־אַנטאַגאָניזמען טרעפט אָפט, אַז די מאַכט גייט איבער פון איין קלאַס צום צווייטן, אָבער ד י ר ע ק ט קאָן דער קאַמף צווישן די קלאַסן שטעלן פאַר זיך און פאַר־ווירקלאַכן אַנדערע צילן — אַנ'ערד, צו פאַרבעסערן איינפאַך די לאַגע פון די אונטערדריקטע שיכטן פון דער געזעלשאַפט. מיר נעמען אַלס אַ ביישפּיל דעם קאַמף פאַר דער רעגירונגס־פאַרזיכערונג פון די אַרבעטער, פאַר דער פאַבריקס־אינספּעקציע, פאַר דעם 8־שעה'דיקן אַרבעטס־טאָג — ד י ר ע ק ט האָבן די אַלע פאָדערונגען ניט בדעה צו פאַרכאַפּן די מאַכט, אָדער די פּראָדוקציאָנס־מיטלען. אפילו די פּאָליטישע פאָדערונגען פון פרייהייט פון פאַראיינען און קאָאַליציעס שטעלן פאַר זיך ניט דירעקט דיזע אויפגאַבע. ווען דער אידישער אַרבעטער קעמפט קעגן דעם רוסלענדישן אַבסאָלוטיזם, גרייפט ער דאָך אַן צוליב דעם אומ־מיטלבאַר, דורך זיינע סטרייקס וכדומה, די אידישע בורזשואַזיע (אָפּ־

*) אַזאַ איז דער שטאַנדפּונקט פון די ס. ס. למשל, אינ'ם אַרטיקל פון א. ב., „קלאַסנקאַמף און טעריטאָריאַליזם" („דער נייער וועג", נומ. 19, ז. 19־20).

**) אַזאַ בכבוד'יקן אָרט פאַרנעמט טאַקע באמת דער אַרבעטער־קלאַס אין דעם פּראָגראַם פון די ס. ס.

טער — די קליין־בורזשואזיע), וועלכע ליידט דאָך אויך שרעקלאָך פון דעם אבסאָלוטיזם און וואָלט גערן געוועזן פּטור צו ווערן פון אים, וועלכע פירט זאָגאר, נאָך איר שטייגער נאָך, א קאַמף געגן דעם עקזיסטירענדן רעזשים. אין מער אָבער וויכטיקע פאַלן פון זיין קאַמף קאָן דער אַרבעטער־קלאַס אויסמיידן זיין נאָענטסטן שונא אין דער פּערזאָן פון די בעלי־בתים־אונטערנעמער, זיך א לאָז טאָן, א מאָל מיטציענדיק נאָך זיך אויך די בעלי־בתים, אויף די פאָרשטייער פון דער פּאָליטישער מאַכט (למשל, אויף דער פעאָדאַלער ביוראָקראַטיע) — און אויך דאָס הייסט קלאַסנקאַמף. דער אידישער אַרבעטער וועט קעמפן אויסצופירן ביי דער רוסישער, עסטרייכישער און אַנדערע רעגירונגען, זיי זאָלן פאַרטיידיקן די אינטערעסן פון זייערע אונטערטאַנען אין פּאַלעסטינע: דער אידישער פּראָלעטאַריאַט וועט באַפרייען די באַפעלקערונג פון פּאַלעסטינע פון דער שליטה פון דער טערקישער ביוראָקראַטיע, אָדער (מעגלאָך) פון דער טערקישער בור־זשואזיע: און דאָס אַלץ גייט אריין אין דעם קרייז פון יענע דערשיינונגען, וועלכע טראָגן דעם נאָמען קלאַסנקאַמף: דאָס אַלץ וועט זיין א קלאַסנ־קאַמף אין אַלע זיינע פאָרמען פון דער עקאָנאָמישער און פּאָליטישער אָר־גאַניזירונג און זעלבסט־טעטיקייט פונ'ם פּראָלעטאַריאַט.

ארויסגייענדיק פון דיזן טעות, דאָס דער טעריטאָריאַליזם איז כלומרשט איינגאַנצן א נאַציאָנאַלע באַוועגונג, דאַרף מען קומען צום וואָזראַזשדענישן באשלום, דאָס פאַר דער רעאַליזירונג פון דעם טעריטאָריאַליזם פאָדערט זיך, ניט א פרייע קלאַסן־אָרגאַניזאַציע פונ'ם פּראָלעטאַריאַט, נאָר א באַ־זונדערע צווינגענדע נאַציאָנאַל־פּאָליטישע אָרגאַניזאַציע פון דעם גאַנצן אידישן פאָלק אינ'ם געשטאַלט פון א סיים. נאָך אונזער פּראָגנאָז קומט אויס, דאָס די נאַציאָנאַל־פּאָליטישע אויטאָנאָמיע וואָלט געקאָנט זיין זייער נוצלאָך פאַר'ן רעגולירן די איינוואַנדערונג, וועלכע קאָנצענטרירט זיך סטיכיש אין פּאַלעסטינע, אָבער ניט מער: אויך אָן דעם סיים וועט דער סטיכישער פּראָצעס טאָן דאָס זייניקע. — אויב אָבער עס זאָל ניט זיין קיין סטיכישער פּראָצעס, וועלן קיינע „סיימען" אים ניט באַשאַפן און ניט זיין בכח פאַרצושטעלן אים אַלס אַזעלכן. ארויסשטעלנדיק די פאָדערונג פון א נאַציאָנאַל־פּאָליטישער אויטאָנאָמיע, פאַרשטייען מיר עס ניט אַלס א מיטל פאַר דער טעריטאָריאַלער אויטאָנאָמיע, נאָר אַלס א זייער וויכטיקן זעלבשטענדיקן ציל;ביידע צילן, וועלכע זיינען מאַקסימאַלע, ד. ה. אַממערסטן ווייטסטע אין אונזער נאַציאָנאַלן מינימום־פּראָגראַם — די נאַציאָנאַל־פּאָליטישע אויטאָנאָמיע אין גלות און די טעריטאָריאַל־פּאָ־ליטישע אויטאָנאָמיע אין פּאַלעסטינע — זיינען צוויי באַזונדערע אויפ־גאָבן. זיי קאָנען באַטראַכט ווערן אומדירעקט, פונ'ם שטאַנדפּונקט פון זייער ווייטער קעגנזייטיקער ווירקונג, אַלס מיטלען איינס צוליב דאָס אַנדערע: דאָס הייסט, אז וואָס מער רעכט מיר וועלן האָבן אין גלות, אַלץ גרינגער וועט אונז זיין צו דערווערבן רעכט אין פּאַלעסטינע, און וואָס מער רעכט מיר וועלן האָבן אין פּאַלעסטינע — אַלץ פולער און

ברייטער וועלן זיין אונזערע אמת'ע און ניט נאר פאפירענע רעכט אין גלות. ביי די סיימאוועס ווערט צווישן דער נאציאנאל־פאליטישער און דער טעריטאריאלער אויטאנאמיע פעסטגעשטעלט א צוזאמענהאנג פון א סיבה און א פועל־יוצא (אביעקטיוו), פון א מיטל און צוועק (סוביעקטיוו): ביי אונז, אבער, איז א צוזאמענהאנג פון געגנווירקונג. דאס איז אבער ניט קיין פראגראם־צוזאמענהאנג, נאר א ריין־סטיכישער. ער ווירקט ניט אויף אונזער פראגראם, אין וועלכן ביידע פאדערונגען פיגורירן אלס ניט־אפהענגיקע איינע פון דער אנדערער.

לסוף, דארפן מיר נאך באטראכטן די פראגע, אויף וואס פאר אן אופן קאן דער קלאסנקאמף פונ'ם אידישן פראלעטאריאט, וועלכער ווערט געפירט אויף א העכסט אומנארמאלער סטראטעגישער באזע, פירן צו אזא גראנדיע־זען רעזולטאט, ווי א טעריטאריעלע אויטאנאמיע פאר דאס אידישע פאלק. אונזער טעאריע וועגן דער אומנארמאליטעט פון דער אידישער סטראטעגי־שער באזע איז גרינג צונויפצומישן מיט דער תורה פון די ס. ס., אז דער קליין־פראדוקציאנס־פראלעטאריאט קאן כלומר'שט ניט זיין, ווי זיי דריקן זיך אויס, דער „טרעגער פון דער סאציאליסטישער באוועגונג", קאן זיך ניט דערנענטערן צום סאציאליזם. נאר דיזע צונויפמישונג וואלט געווען א טיפער טעות. עס איז כאראקטעריסטיש פאר דאס העכסט־אויבער־פלעכלאכע דענקען צו דערקלערן, ניט די פאליטיק דורך דער סאציאלאגיע, ניט די פאטענץ דורך דער ווירקלאכקייט, ניט די אויפגאבע דורך דער באדערפניש, ניט די צוקונפט דורך דער געגנווארט, נאר פונקט קאפויר. ביי די ס. ס. גייט טאקע בכלל די ערפארשונג פון דער אויפגאבע צו דער באדערפניש, פון דער פאטענץ צו דער ווירקלאכקייט: למשל, זיי דערווייזן, דאס דער טעריטאריאליזם איז ווינשבאר און מעגלאך, און דערפון דרינגען זיי ארויס, דאס די טעריטאריאליסטישע באוועגונג וועט זיך אנטוויקלען און פארענדיקן מיט ערפאלג. אפגעבנדיק דעם חשוב'סטן ארט דעם „טשאר־טער", בויען די ס. ס. די סאציאלאגיע אויף דער פאליטיק און ניט פאר־קערט, ווי עס פאדערט דער געזונטער שכל. פונקט אזוי שמועסן זיי זיך איין, דאס זיי האבן עפעס וויכטיקס אויפגעטאן מיט זייער תורה וועגן דער אוממעגלאכקייט פאר דעם אידישן פראלעטאריאט צו גיין צום סא־ציאליזם. די דייטשע קליין־בורזשואזיע, למשל, קאן דאך אויך ניט זיין די „טרעגערין פון דער סאציאליסטישער באוועגונג" — צי הייסט עס דען, דאס זי דארף האבן א טעריטאריע? דער סאציאליזם איז אן אויפ־גאבע פון דער צוקונפט, און דער אידישער פראלעטאריאט איז די ווירק־לאכקייט פון דער געגנווארט. און אויב מען זאל דערלאזן אזוי ווי די ס. ס., דאס דער אידישער פראלעטאריאט גייט כלומר'שט ניט צום סאציאליזם, דאן קאן עס דינען אלס א **באווייז נאר פאר אן אינ־טעליגענטן, באוואוסטזיניקן ארבעטער**, וועלכער איז באקאנט מיט דער טעאריע פונ'ם מארקסיזם, און דערצו נאך שלעכט באקאנט: דאס קאן אבער בשום אופן ניט דינען אלס א

מאַטיוו, וועלכער זאָל *טרייבן די ברייטע פּראָלעטאַרישע מאַסן* אויפ'ן וועג פונ'ם טעריטאָריאַליזם. אויב דער אידישער ארבעטער קאָן ניט זיין איצט קיין „טרעגער פון דער סאָציאַליסטישער באַוועגונג", דאַן איז לעכערלאַך ארויפצוואַרפן אויף אים *איצט* סאָציאַליסטישע אויפגאַבן; אויב נאָר אויף דער טעריטאָריע וועט ער זיך אויסהיילן פון זיין חולאת, פון „ניט־אינדוסטריאַליזירונג", — וועט ער דאַך נאָר דאָרטן אויך ווערן סאָציאַליסטיש. אויב אָבער דער אידישער ארבעטער פירט פונדעסטוועגן יאָ אַ פּראָלעטאַריאַשע קלאַסנפּאָליטיק און קעמפט פאַר'ן סאָציאַליזם *אפילו איצט*, נאָך אין גלות — ווי דאָס איז טאַקע באמת — דאַן צופאַלט זיך די גאַנצע ס.־ס.'ישע חקירה ווי אַ פּוסטע פּראָזעאָלאָגיע. דער אידישער פּראָלעטאַריאַט איז אויך אַ מאָדערנער פּראָלעטאַריאַט — עס פאַרשטייט זיך, ניט אין יענעם פאַרשפּיצט־טיפזיניק־פילאָזאָפיש־אומפאַרשטענדלאַכן זין, ווי די ס. ס. באַנוצן, גלייך נאָך קויטסקי'ן, דאָס וואָרט „מאָדערנער", נאָר אין יענעם זין, דאָס דער אידישער פּראָלעטאַריאַט פירט אַ מאָדערנעם קלאַסנקאַמף אין אַלע זיינע פּאָליטישע און עקאָנאָמישע פאָרמען. און פירן פירט ער אים, ניט *צוליב דעם*, בכדי צו גיין צום סאָציאַליזם, נאָר *מחמת דעם*, וואָס די אַנטוויקלונג פונ'ם קאַפּיטאַליזם פאַרשאַרפט די געגנזאַצן צווישן די ארבעטער און די בעלי־בתים; און *דערפאַר*, ווייל דער אידישער פּראָלעטאַריער פירט אַ קלאַסנקאַמף, דעריבער גייט ער צום סאָציאַליזם: דורך זיין קלאַסנקאַמף העלפט ער מיט צו קאָנצענטרירן דעם קאַפּיטאַל און צו פאַרשאַרפן די סאָציאַלע קלאַסן־אַנטאַגאָניזמען. נאָר, וועט מען זאָגן, די אידישע ווירטשאַפט ווערט רואינירט מחמת דער קאָנצענטרירונג פונ'ם קאַפּיטאַל, און פירנדיק אַ קלאַסנקאַמף געגן זייערע עקספּלואַטאַטאָרס, גראָבן אונטער די אידישע ארבעטער גלייכצייטיק אי זייער אייגענע עקזיסטענץ, אי די עקזיסטענץ פונ'ם אידישן קאַפּיטאַל. זייער ריכטיק: נאָר צי הייסט עס דען, דאָס דער אידישער פּראָלעטאַריאַט איז ניט קיין „טרעגער פון דער סאָציאַליסטישער באַוועגונג"? ניין, דאָס הייסט נאָר, אַז זיין לאַגע אין גלות איז טיף טראַגיש און פול מיט סתירות. דאָס איז אָבער כלל ניט קיין אויסנאַמלאַכע דערשיינונג: דאָס וואָס עס איז ביי אידן אַ *כראָנישע* קרענק, באַגעגענען מיר אָפט אין אַ *שאַרפער* פאָרם אויך ביי אַנדערע פעלקער. וויפיל צענדליק־טויזנטער „טרעגער פון דער סאָציאַליסטישער באַוועגונג" אין רוסלאַנד זיינען איצט ארויסגעשליידערט אויף יענער זייט פון עקאָנאָמישן לעבן און זיינען אונטערוואָרפן אַלע יסורים פון ארבעטסלאָזיקייט!

אָבער וואָס הייסט עס? אַ דאַנק די שאַרפע קרענקלאַכע באַדינגונגען פון דער רוסישער רעאַקציע איז די סטראַטעגישע באַזע פונ'ם רוסלענדישן פּראָלעטאַריאַט צייטווייליק העכסט־אומנאָרמאַל און ניט־פּראָדוקטיוו: אַ דאַנק די כראָנישע קרענקלאַכע באַדינגונגען פונ'ם גלות — דער עקסטעריטאָריאַליטעט, דער נאַציאָנאַלער קאָנקורענץ און דער איזאָלירונג, איז

די סטראַטעגישע באַזע פון'ם אידישן פּראָלעטאַריאַט שטענדיק אומנאָרמאַל און ניט־פּראָדוקטיוו. ניט־פּראָדוקטיוו איז זי ניט אַבסאָלוט, נאָר פאַרהעלטניסמעסיק: דער אידישער אַרבעטער דורך זיין קאַמף פאַרבעסערט אויך זיין לאַגע, נאָר דיזע פאַרבעסערונג טראָגט נאָך אַ מער צייטווייליקן כאַראַקטער און איז נאָך מער אומזיכער, איידער ביי זיינע ניט־אידישע חברים; און חוץ דעם, יעדע אַפילו אומבאַדייטנדע פאַרבעסערונג פאָדערט שטענדיק פון דעם אידישן אַרבעטער אַזאַ אומגעהויערע פאַרשווענדונג פון כחות, וועלכע ווערט קוים באַלוינט דורך די רעזולטאַטן.

נאָר אומנאָרמאַל איז די סטראַטעגישע באַזע פון'ם אידישן אַרבעטער־קלאַס איז גלות נעמלאַך דערפאַר, וואָס דאָ באַשעפטיקט ער זיך אין די ענדלאַכע שטאַפּלען פון דעם ווירטשאַפטלאַכן פּראָצעס *), דערפאַר וואָס דאָס אידישע ווירטשאַפטלאַכע לעבן האַלט זיך אויף אין די הינטער־געסלאַך פון דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט. נאַטירלאַך, דאָס אין גלות קאָן דער אידישער אַרבעטער דורך זיין קלאַסנקאַמף נאָר מיטהעלפן דעם פּראָלעטאַריאַט פון אַנדערע נאַציעס; בעת אָבער אים קומט אויס צו פאַרטיידיקן וועלכע עס איז זיינע אייגענע באַזונדערע אינטערעסן, אַפילו די העכסט נויטיקע, העכסט גערעכטע, איז ער ניט בכח לחלוטין צו גאָרניט זיך דערשלאָגן, אויב ער שטיצט זיך ניט דערביי אויף דער פאַראינטערעסירטקייט פון אַנדערע, ניט־אידישע גרופּן אין דיזעלביקע פאָדערונגען. למשל, מיר האָפן צו דערשלאָגן זיך אַ פרייען אריינפאָר קיין פּאַלעסטינע, ד. ה. אַז די רוסישע רעגירונג, דהיינו, זאָל פאַרטיידיקן די אינטערעסן פון אירע אידישע אונטערטאַנען אין טערקיי. עס פאַרשטייט זיך, דאָס וועט ניט פאָדערן פון דער רוסישער רעגירונג קיין באַזונדער גרויסע אָנשטרענגונג פון קרעפטן; נאָר אַפילו אָט־דעם אומבאַדייטענדן רעזולטאַט וואָלטן מיר זיך ניט דערשלאָגן דורך אונזער קאַמף, ווען די רוסישע געזעלשאַפט וואָלט אַליין ניט געווען פאַראינטערעסירט אין דער לעזונג פון דער אידן־פראַגע און אין דעם פאַרגרינגערן די אידישע עמי־גראַציע. אָדער אַן אַנדער ביישפּיל: מיר רעכענען צו באַקומען אַ גאַנצע רייע נאַציאָנאַלע רעכט און אַפילו אַ נאַציאָנאַל־פּאָליטישע אויטאָנאָמיע, לאָמיר זאָגן, ווידער טאַקע אין רוסלאַנד; און אויך אין דיזן ענין פאַר־לאָזן מיר זיך נאָר אויף דעם, וואָס פונקט אין אַזעלכע פאָדערונגען זיינען פאַראינטערעסירט אַנדערע אונטערדריקטע נאַציאָנאַליטעטן, וועלכע באַ־וואוינען רוסלאַנד, און וואָס מיט דער צייט וועט אויך אין די רייען פון'ם

*) וועגן די באַגריפן „ענדלאַכע", „ערשטע" און „צווישן־ליגנדע" שטאַפּלען פון'ם ווירטשאַפטלאַכן פּראָצעס — זע „אונזער פּלאַטפאָרם", קאַפּיטל א. דעם דאָזיקן אונטערשייד האָבן מיר גענומען ביי „בעם־באַווערק"; נאָר פונקט דאָס, וואָס ער, דער אָנהענגער, פון דער טעאָריע פון „גרענץ־נוצן", רופט אָן ערשטע שטאַפּלען, הייסט ביי אונז מאַרקסיסטן, ביי אונז אָנהענגער פון דער טעאָריע פון „אַרבעטס־ווערט" — ענדלאַכע שטאַפּלען, און להיפך.

רוסלענדישן פּראָלעטאַריאַט אַריינדרינגען דאָס באַוואוסטזיין פון דער נויט־וועגדיקייט אין ראַדיקאַלע נאַציאָנאַלע רעפאָרמעס.

דאָס, וואָס דאָס אידישע לעבן אין גלות איז אָפּהענגיק פונ׳ם לעבן פון די אַרומיקע פעלקער, איז אויך ניט קיין אויסנאַם־צופאַל אין לעבן. דער פּוילישער אָדער דער אַרמענער פּראָלעטאַריאַט וואָלטן אויך ניט גע־קאָנט אליין, אָן דער הילף פון אַנדערע עלעמענטן, פאַרטיידיקן זייערע באַזונדערע נאַציאָנאַלע פאָדערונגען. נאָר פונדעסטוועגן, מיט זייערע איי־גענע כחות, אָן דער הילף מצד אַנדערע, קאָנען דער פּוילישער אָדער דער אַרמענער פּראָלעטאַריאַט דערגרייכן פאַר זיך פיל מער, איידער דער אידי־שער פּראָלעטאַריאַט און דאָס גאַנצע אידישע פאָלק אין גלות מיט אייגענע כחות. הן בנוגע דער עקסטעריטאָריאַליטעט, הן בנוגע דער אָפּהענגיקייט פון די אַרומיקע פעלקער און הן בנוגע דער אומנאָרמאַליטעט פון דער סטראַטעגישער באַזע פאַר׳ן קלאַסנקאַמף, שטייען דאָס אידישע פאָלק און דער אידישער פּראָלעטאַריאַט פיל נידעריקער פון די אַנדערע פעלקער און אונטערשיידן זיך שטאַרק פון זיי. נאָר דיזער אונטערשייד איז ניט אין מ ה ו ת, נאָר אין דער מ ד ר ג ה, ער איז ניט אַזוי פיל אַן איכות׳־דיקער, וויפיל אַ כמות׳דיקער. אויך אַנדערע פעלקער זיינען טיילוויז עקס־טעריטאָריאַל, אין דעם זין וואָס כמעט ביי אַלע פעלקער זיינען פאַראַן טיילן, וועלכע זיינען צעזייט איבער פרעמדע טעריטאָריעס און וואוינען דאָרט אין אַ מיעוט, אָבער די אידן זיינען מער פון אַלע עקסטעריטאָריאַל; אויך ביי די אַנדערע פעלקער טרעפט אַ מאָל, דאָס די קלאַסן־סטרוקטור איז אומנאָרמאַל (אַזוי, למשל, זיינען די אַרמענער מער באַשעפטיקט אין די ענדלאַכע שטאַפּלען, איידער אין די ערשטע), אָבער ביי די אידן איז די קלאַסן־סטרוקטור אַממערסטן אומנאָרמאַל: אויך די אַנדערע פעלקער זיינען מער אָדער ווייניקער אָפּהענגיק פון די אַרומיקע, די אידן אָבער זיינען אָפּהענגיק פון די אַרומיקע פעלקער מער איידער אַ וועלכעס עס איז אַנדער פאָלק.

אָט דיזע אומגעהויערע כמות׳דיקע אָפּגעשטאַנענקייט פונ׳ם אידישן פאָלק וועט ביסלאַכוויז אַלץ מער פאַרשווינדן, וואָס מער עס וועט וואַקסן די סטיכישע איינוואַנדערונג אין פּאַלעסטינע. אין פּאַלעסטינע וועלן די אידן מיט דער צייט אַריינדרינגען אויך אין די ערשטע שטאַפּלען פון דעםווירטשאַפטלאַכן פּראָצעס; נאָר וויכטיקער פאַר אַלץ איז דער אומשטאַנד, וועלכער איז פון אונז שוין אָנגעוויזן, דאָס, וואָס די אידישע ווירטשאַפט אין פּאַלעסטינע וועט זיך אַנטוויקלען כמעט אומאָפּהענגיק פון דער אָרטיקער באַפעלקערונג און פון דער אַנטוויקלונג פון טערקיי. אויף אַזאַ אופן, וועט אויך די סטראַטעגישע באַזע פונ׳ם אידישן פּראָלעטאַריאַט, אַריבערטראַגנ־דיק זיך קיין פּאַלעסטינע, פאַרלירן אירע ספּעציפישע אַנאָמאַליעס, און דער קלאַסנקאַמף פון די אידישע אַרבעטער וועט ענדלאַך ווערן געגוג פּראָדוקטיוו.

דער נאָרמאַלער אידישער פּראָלעטאַריאַט אין אַ נאָרמאַלער, ניט פאַר־קירצטער און ניט אָפּגעשטאַנענער נאַציאָנאַלער ווירטשאַפט, וועט דורך זיין

קלאַסנקאַמף קענען זיך דערשלאָגן צו דיזן גראַנדיעזן רעזולטאַט — צו דער טעריטאָריאַל־פּאָליטישער אויטאָנאָמיע פאַר׳ן אידישן פאָלק אין פּאָלע־סטינע. ער וועט קענען גובר זיין אַלע מכשולים און באַפרייען זיך און דעם גאַנצן אידישן פאָלק.

אין דיזער אַרבעט זיינער וועט זיך דער אידישער אַרבעטער־קלאַס שטיצן ניט אויף פּראָיעקטן, און ניט אויף פּלענער, און ניט אויף דיפּלאָ־מאַטיע — נאָר בלויז אויף זיין קאַמף און אויף די סטיכישע פּראָצעסן פון דער קאָנצענטרירטער איינוואַנדערונג. די ראַדיקאַלע מהפכה אינ׳ם אידישן לעבן וועט פאָרקומען ניט דורך דעם באַוואוסטזיין און אַגיטאַציע פון פאַרטייען, ניט דורך סיימען און ניט דורך קאָנגרעסן, נאָר דורכ׳ן סטיכישן פּראָצעס. סיימען אָבער, צוזאַמענפאָרן און פאַרטיי־אָרגאַניזאַציעס קאָנען נאָר העלפן דעם סטיכישן פּראָצעס, אָבער ניט פאַרבייטן אים.

פראָיעקט־פּראָגראַם פון צ. ק. פון י. ס. ד. א. פּ. „פּועלי־ציון"

די אַלגעמיינע פאָרמולן פון דער פּאַרטיי

1) דאָס פּראָגראַם־מאַקסימום פון פּאַרטיי איז — די פאַרגזעלשאַפטלאַכונג פון די פּראָדוקציאָנס־מיטלען און די איבערבויאונג פון דער געזעלשאַפט אויף סאָציאַליסטישע יסודות: דער איינציקער וועג, וועלכן די פּאַרטיי אנערקענט — איז דער פּאָליטישער קלאַסנקאַמף פון דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט אין די רייען פון דער אַלוועלטלאַכער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע.

2) דער וויכטיקסטער פונקט פון דעם פּראָגראַם־מינימום פון דער פּאַרטיי, וועלכער אונטערשיידט זי פון אַנדערע סאָציאַל־דעמאָקראַטישע פּאַרטייען — איז די פאָדערונג פון אַ טעריטאָריאַלער אויטאָנאָמיע אויף דעמאָקראַטישע יסודות פאַר'ן אידישן פאָלק אין פּאַלעסטינע.

3) דיזן פונקט פון זיין פּראָגראַם־מינימום, צוגלייך ווי אויך זיינע אַלע אַנדערע פאָדערונגען, פאַרווירקלאַכט דער אידישער פּראָלעטאַריאַט דורכ'ן קלאַסנקאַמף.

4) צווישן דעם קלאַסנקאַמף און דער פּאָליטישער דערציאונג פון דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט אין גלות פון איין זייט, און זיין קלאַסנקאַמף אין פּאַלעסטינע פון דער אַנדער זייט — עקזיסטירט אַ דירעקטער, זיך ניט־איבעררייסנדער סטיכישער צוזאַמענהאַנג, וועלכער שטיצט זיך אויף דער סטיכיש זיך קאָנצענטרירנדער איינוואַנדערונג פון אידן קיין פּאַלעס־טינע.

מ ב ו א

דער הויפּט־באַוועגנדער נערוו פון דער געשיכטע — די אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן פון דער געזעלשאַפט, שטויסט זיך אָן אין איר גאַנג אויף פאַרשידענע מכשולים, אָפטמאָל אויך אַליין זיי אַרויס־רופנדיק, און מיט דער צייט צעשטערט זי דיזע מכשולים. דער קרענקלאַכער צוזאַמענשטויס מיט אַזעלכע מכשולים באַשאַפט גלייכצייטיק אויך קרענק־לאַכע געזעלשאַפטלאַכע פראַגן און רופט אַרויס ברייטע געזעלשאַפטלאַכע באַוועגונגען, וואָס האָבן בדעה זיי צו לעזן: אין אונזער צייט שטעלן זיך אַוועק בראש פון אַזעלכע באַוועגונגען — פּאָליטישע פּאַרטייען און געזעל־שאַפטלאַכע אָרגאַניזאַציעס, אַלס די אויסדריקער פון דעם אָרגאַניזירטן געזעלשאַפטלאַכן רצון. די י. ס. ד. א. פּ., וועלכע אָרגאַניזירט די רעוואָ־לוציאָנערע באַוועגונג פון דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט, שטרעבט צו געבן

אַז ענטפער אויף אַלע ברענענדע פראַגן פון אונזער צייט: די וועגן און שטרעבונגען פון דער פּאַרטיי געפינען זיך אין דער ריכטונג פון דער אַנט־וויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן פון דער מאָדערנער און קינפטיקער מענטשהייט. אין איר טעטיקייט רעכנט זיך די פּאַרטיי מיט די אינ־טערעסן פון דעם פּראָלעטאַריאַט — דעם קלאַס פון לוין־אַרבעטער, אַרויס־גייענדיק פון דער איבערצייגונג, דאָס דער פּראָלעטאַריאַט איז דער איינ־ציקער קלאַס, וועמענס אינטערעסן עס זיינען אינגאַנצן בהסכם מיט דער אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן פון דער געזעלשאַפט, דאָס נאָר ער איז בכח ראַדיקאַל צו לעזן אַלע קרענקלאַכע פראַגן פון דעם געזעל־שאַפטלאַכן לעבן, גובר צו זיין אַלע מכשולים, וועלכע שטערן דער אַנ־זאַמלונג און דעם וואוקס פון דעם מענטשנ׳ס הערשאַפט איבער דער נאַטור און געשיכטע.

די סאָציאַלע פראַגע פון אונזער צייט

אַלע פראַגן פון אונזער צייט האָבן זייער שורש אין די אינערלאַכע ווידערשפּרוכן פון דעם קאַפּיטאַליסטישן פּראָדוקציאָנס־אופן. דער קאַפּי־טאַליסטישער פּראָדוקציאָנס־אופן באַדייט פון איין זייט, אַ הויכע מדרגה פון פּראָדוקטיוויטעט פון דער געזעלשאַפטלאַכער אַרבעט, אַ שנעלן וואוקס פון דעם מענטשנ׳ס הערשאַפט איבער דער נאַטור און אַ קאָלאָסאַלע עקאָנאָמיזירונג פון דער מענטשלאַכער ענערגיע; דיזער פּראָצעס דריקט זיך אויס אין דער אַלץ שטייגענדער קאָנצענטרירונג און סאָציאַליזירונג פון דער פּראָדוקציע. פון דער אַנדער זייט, שטיצט זיך דער קאַפּיטאַליזם, אַלס דער סחורות׳דיקער פּראָדוקציאָנס־אופן, אויף דאָס פּערזענלאַכע אייגנטום פון די מיטלען פון פּראָדוקציע און פאַרקער — אויף דיזן יורידישן אויסדרוק פון יענע פּראָדוקציאָנס־פאַרהעלטנישן, וועלכע זיינען אויסגעוואַקסן אויפ׳ן באָדן פון די פריערדיקע, ניט־קאָנצענטרירטע פּראָ־דוקציאָנס־אופנים. דאָס פּערזענלאַכע אייגנטום אויף די מיטלען פון דער פּראָדוקציע אין צוזאַמענהאַנג מיט דער אַלץ וואַקסנדיקער סאָציאַליזירונג אירער — באַשאַפט די עקספּלואַטירונג פון דער אַרבעטס־קראַפט; ד. ה. די אייגנטימער פון די מיטלען פון פּראָדוקציע און פאַרקער — די קאַ־פּיטאַליסטן — פאַררעכענען אין זייער טובה יענעם מערוועדט, וועלכן עס שאַפן די אַרבעטער, וואָס זיינען אָפּגעריסן פון די פּראָדוקציאָנס־מיטלען. דאָס פּערזענלאַכע אייגנטום אויף די פּראָדוקציאָנס־מיטלען, וואָס עס כאַראַקטעריזירט די קאַפּיטאַליסטישע פּראָדוקציאָנס־באַציאונגען — אַנט־שפּרעכט ניט די קאָנצענטרירנדע טענדענצן פון דער אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן, ווערט אַלץ אַ גרעסערע מניעה פאַר זיי און פירט צו דער אַנאַרכיע פון דער פּראָדוקציע, צו איר ניט־פּלאַנמעסיקייט. דיזער קאָנפליקט צווישן דער אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן און דעם צושטאַנד פון די פּראָדוקציאָנס־באַציאונגען, דאָס וואָס עס ווערט פאַר־

שווענדט איבעריקע מענטשלאַכע ענערגיע און דער מענטש איז סטיכיש פֿאַרשקלאָפּט דעם אַנטאַגאָניסטישן שטראָם פון דעם געזעלשאַפטלאַכן לעבן — דאָס ברענגט אַרויס אויף דער וועלט די אַלגעמיינע סאָציאַלע פראַגע פון אונזער צייט.

די פּראָדוקציאָנס־באַציאונגען פון דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט, שטיצנדיק זיך אויף עקספּלואַטאַציע און קאָנקורענץ, אַריינטראָגנדיק צעפאַלונג און אַנאַרכיע אין אַלע ספערן פון׳ם געזעלשאַפטלאַכן לעבן, צעשפּאַלטן זיי אומעטום, דורך אַ גרינטלאַכן אינערלאַכן ווידערשפּרוך, צווישן די רעאַקציאָנערע און אָפּלעבנדע פאָרמען פון פּראָדוקציע פון׳ם אינדיווידועלן און די אַנוואַקסנדע, רעוואָלוציאָנערע פאָרמען פון קאָנצענטרירונג און סאָציאַליזירונג. דיזער אינערלאַכער אַנטאַגאָניזם באַשטימט די סאָציאַלע סטרוקטור פון דער מאָדערנער געזעלשאַפט, צעטיילנדיק זי אויף קלאַסן מיט קעגנזעצלאַכע אינטערעסן און פיינטלאַכע אידעאָלאָגיעס. פון איין זייט איז דער טרעגער פון אַלץ אינדיווידועלעס, אַנאַרכישעס, פּריוואַט־אייגנטומלאַכעס — דער רעאַקציאָנערער קלאַס פון דער בורזשואַזיע און גרויסע ערד־אייגנטימער, וועלכע נעמען אָן אַלץ אַ מער דייטלאַכערן קאַפּיטאַליסטישן אָנבליק; פון דער אַנדער זייט, איז דער טרעגער פון אַלץ קאָלעקטיוויסטישעס, קאָנצענטרירטעס, סאָציאַליסטישעס — דער רעוואָלוציאָנערער קלאַס פון לוין־אַרבעטער; צווישן זיי — פאַרשידנאַרטיקע איבערבלייבונגען פון די פאַרגאַנגענע סאָציאַלע פאָרמאַציעס און דעקלאַסירטע פון דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט — די שטאָטישע און דאָרפישע קליין־בורזשואַזיע, די זיך־פּראָלעטאַריזירנדע מאַסן, דער לומפּן־פּראָלעטאַריאַט — קלאַסן מיט אַ ניט־ווירדיגער סאָציאַלער ווירקונג און מיט אַ ניט־שטאַנדהאַפטיקער געזעלשאַפטלאַכער פיזיאָנאָמיע: אַט אַ אינדיווידואַליסטישע, אַט אַ סאָציאַליסטישע, אַט אַ רעאַקצאָנערע, אַט אַ רעוואָלוצאָנערע. דער קאַמף צווישן דיזע קלאַסן אין אַלע זיינע קאָמבינאַציעס פאַרשאַרפט זיך אַלץ מיט דער אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן פון דער מאָדערנער געזעלשאַפט. די קאָנצענטרירונג פון דער פּראָדוקציע קומט פאָר דורך דער אומ׳ברחמנות׳דיקער אינדיווידועלער קאָנקורענץ, וועלכע שטויסט אַרויס די קליין־בורזשואַזיע — די שטאָטישע און דאָרפישע — פון אירע עקאָנאָמישע פּאָזיציעס און פירט צו דער פּראָלעטאַריזירונג פון די ברייטע פאָלקס־מאַסן. מיט׳ן גאַנג פון דער קאַפּיטאַליסטישער פּראָדוקציע געפינט די אינדיווידועלע קאָנקורענץ זיך אַ קאָרעקטיוו אין אַלע מעגלאַכע פאָרמען פון גרופּן־קאָנקורענץ, וועלכע ניט נאָר וואָס זי באַזייטיקט ניט די אַנאַרכיע פון דער פּראָדוקציע, נאָר, להיפּך, פאַרשטאַרקט זי נאָך.

די אַלגעמיינע באַזונדערהייט פון דער קאַפּיטאַליסטישער אַנטוויקלונג — די אומאויפהערלאַכע פאַרהעלטניסמעסיקע פאַרמערונג פון דעם שטענדיקן טייל פון קאַפּיטאַל, וועלכער רעאַליזירט זיך אין די פּראָדוקציאָנס־מיטלען אויפ׳ן חשבון פון דעם זיך־בייטענדן טייל, וועלכער ווערט רעאַליזירט

אין דער מענטשלאַכער ארבעטס־קראַפט — וואָס ס'איז גינסטיק אַ דאַנק דעם כמות מענטשלאַכע ענערגיע וואָס זי פאַרהיט, ווייזט אַרויס אויך איר שלעכטע זייט אין דעם, וואָס די באַדערפניש פון דעם קאַפּיטאַל אין ארבעטס־קראַפט שטייט אָפּ פון דעם רואַינירונגס־פּראָצעס פון קליינע אייגנטימער; אַהער קומט צו אויך דאָס, וואָס די מער הויכע אַנטוויקלונגס־מדרגה פון דער טעכניק שאַפט אַ ברייטן פעלד פאַר דער קינדער־ און פרויען־אַרבעט. אויף אַזאַ אופן דערשיטערט דער קאַפּיטאַליזם די משפּחה און דאָס קליינע אייגנטום, און צוזאַמען מיט דעם ברענגט ער ארבעטס־לאָזיקייט, פאַרגרעסערט די רעזערוו־אַרמיי און שטעלט אַוועק ברייטע מאַסן פון פּראָלעטאַריאַט און פון די צווישנשטייענדע קלאַסן אין אַן אַלץ מער שווערע אָפּהענגיקייט פון דעם קאַפּיטאַל. דיזע אָפּהענגיקייט פאַר־שאַרפט זיך נאָך מער אַ דאַנק די קריזיסן, וועלכע שפּילן זיך פאַנאַנדער פון צייט צו צייט, וואָס זייער שורש ליגט אין דער אַנאַרכיע פון דער פּראָדוקציע, וועלכע באַזייטיקט יעדע מעגלאַכקייט פון אַ הסכּם צווישן דער געזעלשאַפטלאַכער פּראָדוקציע און קאָנסום. די קריזיסן — דיזע אומ־פאַרמיידלאַכע באַגלייטער פון דעם קאַפּיטאַליסטישן פּראָדוקציאָנס־אופן — פאַרגרעסערן די קאַדרען פון ארבעטסלאָזע ביז קאָלאָסאַלע מאַסשטאַבן און מאַכן העכסט אומזיכער דעם קיום אפילו פון יענע ארבעטער, וועלכע פאַר־נעמען נאָך, מער אָדער ווייניקער, פעסטע פּאָזיציעס בעת'ן רואיקן פליסן פון דעם עקאָנאָמישן לעבן. אין צוזאַמענהאַנג מיט אַלע אָנגעוויזענע אומשטענדן ווערט טיפער און ברייטער דער תּהום צווישן די עקספּלואַטאַ־טאָרס און די עקספּלואַטירטע, וואַקסט דער סאָציאַלער מהלך צווישן די פאַרמעגנדע און ניט־פאַרמעגנדע. זייענדיג אויסגעגראָבן דורך די אינער־לאַכע ווידערשפּרוכן פון דעם פּראָדוקציאָנס־אופן, אַנטוויקלט זיך דיזער מרחק אין צוויי קעגנזעצלאַכע ריכטונגען: פון איין זייט, דאָס אומ־אויפהערלאַכע פאַרהעלטניסמעסיקע (און אין דער צייט פון קריזיסן אויך אַבסאָלוטע) פאַלן פון דעם וואוילשטאַנד פון פּראָלעטאַריאַט, די שטייגנדע ניט־זיכערהייט זיינע און די לאַסט פון דער אָפּהענגיקייט פון קאַפּיטאַל — דאָס אַלץ וועקט זיין אומצופרידנהייט מיט דער עקזיסטירנדער זאַך־לאַגע; און פון דער אַנדער זייט, דער אומאויפהערלאַכער אַבסאָלוטער וואוקס פון דער צאָל און געשלאָסנהייט פון פּראָלעטאַריאַט, אין וואָס עס דריקט זיך אויס דער אומאויפהערלאַכער שטייגן פון דער באַדייטונג פונ'ם פּראָ־לעטאַריאַט אין דעם פּראָדוקציאָנס־פּראָצעס גופא אַנשטאַט דער בור־זשואַזיע, וועלכע פאַרלירט אַלץ מער אירע אָרגאַניזירנדע פונקציעס, פאַר־וואַנדלט זיך אין אַ פּאַראַזיט פון דער געזעלשאַפט, ווערנדיק צעריסן דורך דער אינערלאַכער אומאויפהערלאַכער קאָנקורענץ, — דאָס גיט דעם פּראָ־לעטאַריאַט כּח צוליב'ן קאַמף מיט דעם עקזיסטירענדן סדר און די ערבות פאַר זיין ענדלאַכן נצחון. די עקאָנאָמישע יסודות פון דער קאַפּיטאַליסטי־שער ווירטשאַפט געפינען פאַר זיך אַן אַנטשפּרעכענדן אויסדרוק אין דעם בוי פון דעם מאָדערנעם שטאַט: ער שטעלט מיט זיך פאַר די אָר־

גאַניזאַציע פון דער קלאַסן־הערשאַפט פון דער בורזשואַזיע. נאָר דאָס
פּאָליטישע לעבן פון אונזער צייט טראָגט אויף זיך פיל סמנים פון יענעם
פּעריאָד, בעת די בורזשואַזיע האָט נאָך געקעמפּט פאַר דער מאַכט קעגן
דעם פעאָדאַליזם. די קאַפּיטאַליסטישע פּראָדוקציע, אַלס די העכערע
מדרגה פון דער אַנטאַגאָניסטישער אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן,
איז געצוואונגען אין איר פליסן גובר צו זיין קודם־כל דעם ווידערשטאַנד
פון די פריערדיקע סאָציאַלע פאָרמען; כל זמן עס נעמט אויף זיך דיזע
אויפגאַבע דער קלאַס פון דער בורזשואַזיע, פילט ער אויס אַ רעוואָלוציאָ־
נערע ראָל, פאַרניכטנדיק די פעאָדאַלע פּאָליטישע אָרדנונגען און איינ־
פירנדיק אַנשטאָט זיי די דעמאָקראַטישע: פּאַרלאַמענטאַריזם און די
פאַראַנטוואָרטלאַכקייט פון דער אויספילנדער (עקזעקוטיווער) מאַכט פאַר'ן
פאָלק. פון דעם מאָמענט אָבער, ווי אויף דער סצענע טרעט אַרויס אַ נייער
רעוואָלוציאָנערער קלאַס — דער פּראָלעטאַריאַט, ווערט די בורזשואַזיע
שטאַטלאַכקייט רעאַקציאָנער, און דעם אַרבעטער־קלאַס קומט אויס צו
קעמפן פאַר דער פאַרווירקלאַכונג, נאָך אין די ראַמען פון דער קאַפּיטאַליס־
טישער אָרדנונג, פון דעם אַם מערסטן פולן אַרויסבאַווייזן זיך פון דער
דעמאָקראַטיע, פאַר'ן איבערגעבן דעם פאָלק די גאַנצע געזעצגעבנדע, אויס־
פירנדע און געריכטלאַכע מאַכט און פאַר דער פאַרניכטונג פון אַלע פאָרמען
פון דרוק און פּריווילעגיעס. דער פּראָלעטאַריאַט נעמט אויף זיך אַלע
באַפרייענדע אויפגאַבן, וועלכע זיינען ניט געלעזט דורך דער בורזשואַזיע
און פאַרווירקלאַכט זיי דורך זיין קאַמף. דערביי גייט אַרויס דער אַר־
בעטער־קלאַס פון זיינע נויטיקסטע און נאָענטסטע אינטערעסן און שטרעבט
אויפצוהויבן זיין וואוילשטאַנד שוין ביי היינטיקן טאָג, און נאָר אין דער
אַנטוויקלונג פון זיין קאַמף וויקלען זיך פאַר אים פאַנאַנדער אַלץ מער
ברייטערע באַפרייאונגס־פּערספּעקטיוון. טראָגנדיק לכתחילה אַ ריין עקאָ־
נאָמישן כאַראַקטער, ווענדט זיך מיט דער צייט דער קלאַסנקאַמף פון דעם
פּראָלעטאַריאַט אויך געגן דעם עקזיסטירענדן פּאָליטישן סדר און באַקומט
אויך אַליין אַ פּאָליטישן כאַראַקטער. אין דעם סך־הכל ווערט דיזער
קאַמף פאַר דער מאַכט געלעזט דורך דעם דירעקטן ווירקן פון דעם אַר־
בעטער־קלאַס אויף דער הערשנדער בורזשואַזיע דורך סטרייקן און אויפ־
שטאַנדן; נאָר שטרעבנדיק צו פּאַראַליזירן די בורזשואַזיע נוצט אויס
דער פּראָלעטאַריאַט צוליב זיין קלאַסנקאַמף גלייכצייטיק אויך יענע כלי־
זיין פון מאַכט, וועלכע זיינען געשאַפן דורך דער בורזשואַזיע: דעם פּאַר־
לאַמענטאַריזם און אַנדערע דעמאָקראַטישע איינריכטונגען. דורך זיין
קלאַסנקאַמף רעגולירט דער אַרבעטער־קלאַס דעם סטיכישן באַפרייאונגס־
פּראָצעס פון דער געזעלשאַפט־דעמאָקראַטיזירונג, וועלכע איז אַן אומ־
פאַרמיידלאַכער פּועל־יוצא פון דער אומאויפהערלאַכער קאָנצענטרירונג און
סאָציאַליזירונג פון דער פּראָדוקציע. אין זיין פּאָליטישן קאַמף ערוועררבט
דער אַרבעטער־קלאַס פּאָליטישע דערפאַרונג און פאַרפעסטיקט זיין דיס־
ציפּלין, וועלכע וועט דינען אַלס דער מעכטיקער קאַמף־מיטל בעת'ן קומענ־

דען פאַרכאַפּן די מאַכט דורך דעם פּראָלעטאַריאַט. דער קאָנפליקט צווישן דער אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן און דעם צושטאַנד פון די פּראָדוקציאָנס־באַציאונגען, טראָגט אין זיך גופא די טענדענצן, וואָס פירן צו זיין לעזונג.

די סאָציאַלע פראַגע וועט פריער אָדער שפּעטער געלעזט ווערן דורך דעם, וואָס די קאָנצענטרירנדע טענדענצן וועלן לגמרי מנצח זיין די אַנאַרכישע און אינדיווידועלע פּראָדוקציאָנס־פאָרמען; מיט אַ היסטאָרי־שער אומפאַרמיידלאַכקייט דערנענטערט זיך דער מאָמענט פון דעם פולן קראַך פון דער קאַפּיטאַליסטישער ווירטשאַפט. אין דיזן מאָמענט וועט דער אַרבעטער־קלאַס, דערגרייכנדיק דעם קולמינאַציאָנס־פּונקט פון זיין אַנטוויקלונג, פאַרכאַפּן די מאַכט אין זיינע הענט און, אויסנוצנדיק זיין דיקטאַטור, וועט ער פאַרניכטן די קלאַסן־סטרוקטור פון דער געזעלשאַפט און דאָס פּערזענלאַכע אייגנטום אויף די מיטלען פון פּראָדוקציע און פאַרקער, וועט באַזייטיקן יעדע מעגלאַכקייט פון עקספּלואַטאַציע און אינ־דיווידועלער קאָנקורענץ.

אין דיזן מאָמענט וועלן פאַלן די צאַמען און מכשולים, וועלכע שטערן און פאַרהאַלטן די אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן פון דער גע־זעלשאַפט; די שליטה איבער דער פּראָדוקציע וועט איבערגיין צו דעם באַוואוסטזיניקן און אָרגאַניזירטן געזעלשאַפטלאַכן רצון. דעם אָרט פון דער קאַפּיטאַליסטישער אָרדנונג וועט פאַרנעמען די סאָציאַליסטישע.

אינטערנאַציאָנאַליזם און נאַציאָנאַליזם פון פּראָלעטאַריאַט

אין דעם שוים פון דער קאַפּיטאַליסטישער אָרדנונג רייפן אָן אומ־אויפהערלאַך טעכנישע, עקאָנאָמישע, און פּאַלגלאַך אויך אידעאָלאָגישע פאָרבאַדינגונגען פון אָט דער מהפכה. פאַרכאַפּנדיק אַלץ אַ גרעסערן שטח פון דעם ערד־קוגל, פאַראייניקנדיק די ביז־אַהער צעוואָרפענע געזעלשאַפטן, ווירטשאַפטן און מערק אין איין וועלט־ווירטשאַפט און וועלט־מאַרק, שטעלט אַוועק דער קאַפּיטאַליזם דעם אַרבעטער־קלאַס פון אַלע לענדער און פעלקער אין אייגנאַרטיקע באַדינגונגען פון עקאָנאָמישן קיום און דערמיט גופא פירט ער גלייך צו דעם, אַז די אַרבעטער־באַוועגונג זאָל אָננעמען אַן אינטערנאַציאָנאַלן כאַראַקטער. אַנערקענענדיק דיזע אומ־פאַרמיידלאַכע אַנטוויקלונגס־טענדענץ, האָבן די אַרבעטער־פּאַרטייען פון אַלע לענדער און נאַציעס שוין לאַנג אַרויסגערוקט דעם לאָזונג פון דער אינטערנאַציאָנאַלער ברודערשאַפט פון פּראָלעטאַריאַט. דאָך שטעלט מיט זיך ניט פאָר דער וועג פון אַנטוויקלונג פון'ם אַרבעטער־קלאַס צום פולן אומבאַגרעניצטן אינטערנאַציאָנאַליזם קיין גראַדע, אויסגעהאַלטענע ליניע, נאָר זי קערט זיך אָפט אָפּ פון פאַרשידענע זייטן, בייקומענדיק דעם אינערלאַכן ווידערשטאַנד פון קאָנקורענץ צווישן די אַרבעטער גופא. די אויסקריסטאַליזירונג פון דעם קלאַסן־באַוואוסטזיין פון פּראָלעטאַריאַט איז

אַ קרענקלאַכער און פול מיט אינערלאַכן קאַמף פּראָצעס, וועלכער פאַרוויקלט זיך העכסט און דיפערענצירט זיך דורך יענע באַזונדערע באַדינגונגען, אין וועלכע יעדער באַזונדער פאָלק איז געשטעלט געוואָרן אין דעם גאַנג פון זיין געשיכטלאַכער אַנטוויקלונג. דער קאַפּיטאַליסטישער פּראָדוקציאָנס־אופן, קומענדיק צו פאַרנעמען דעם אָרט פון די פריערדיקע אָדער אָפּגעשטאַנענע אופנים, האָט געפונען די מענטשהייט ניט אַן אייניקע, נאָר אַ צעטיילטע אויף פעלקער: די פאַרשידנהייטן פון די פעלקער זיינען אַרויסגעוואַקסן פון פאַרשידנהייטן אין יענע קבוצים פּראָדוקציאָנס־באַדינגונגען, אין וועלכע עס האָבן זיך צונויפגעלעבט און אַנטוויקלט די באַזונדערע פעלקער.

פונ׳ם סכום באַדינגונגען פון דעם פּראָדוקציאָנס־לעבן זיינען לכתחילה געווען אַם מערסטן ווירקענד די נאַטירלאַכע (פיזיש־קלימאַטישע, געאָגראַפישע, ראַסאָווע) באַדינגונגען; מיט דער צייט, וואָס מער עס וואַקסט די טעכניק, אַלץ אַ גרעסערע ווירקונג באַקומען די געזעלשאַפטלאַכע באַדינגונגען, די אינערלאַכע און אויסערלאַכע, צו וועלכע עס ווערט אויך פאַר׳חשבונ׳ט דער צושטאַנד פון די פּראָדוקציאָנס־באַציאונגען, וואָס האָט זיך אויסגעאַרבעט צו דעם איצטיקן מאָמענט אין דעם געגעבענעם געזעלשאַפטלאַכן גאַנצן גופא, ווי אויך די לאַגע, וואָס דיזעס געזעלשאַפטלאַכע גאַנצע פאַרנעמט צווישן די אַרומיקע געזעלשאַפטלאַכע גאַנצע. דער אַלגעמיינער רעזערוואואַר פון אַלע פּראָדוקציאָנס־באַדינגונגען איז דער טעריטאָריע: די פאָרמען פון געזעלשאַפטלאַכן לעבן און די סאָציאַלע אינטערעסן טראָגן אַ נאַציאָנאַלן כאַראַקטער אויף אַזויפיל, אויף וויפיל זיי האָבן אַ וועלכע עס איז פּאָזיטיווע אָדער נעגאַטיווע, דירעקטע אָדער אומדירעקטע, נאָענטע אָדער ווייטע שייכות צו דער טעריטאָריע. צופּאַסנדיק זיך צו דיזע טעריטאָריאַלע פּראָדוקציאָנס־באַדינגונגען, דיפערענצירט דער קאַפּיטאַליזם זיינע פאָרמען לויט די נאַציאָנאַליטעטן, און גלייכצייטיק מיט דער בהדרגה׳דיקער אויסבילדונג פון אַ וועלט־מאַרק און אַ וועלט־ווירטשאַפט בילדן זיך אויס אונטער זיי טעריטאָריאַל־נאַציאָנאַלע ווירטשאַפטן, וואָס דורך זייער צונויפשמעלצונגס־פּראָצעס וועט פאָרקומען די אַנטוויקלונג פון דעם וועלט־קאַפּיטאַל. צוזאַמען מיט דעם רוקט אַרויס די אַנטוויקלונג פון דעם קאַפּיטאַליזם די נאַציאָנאַלע פראַגן פון אונזער צייט, וועלכע אַנטשטייען יעדן מאָל, בעת עס קומט פאָר אַ קאָנפליקט צווישן דער אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן און דעם צושטאַנד פון די אויסערלאַכע געזעלשאַפטלאַכע פּראָדוקציאָנס־באַדינגונגען. אין דעם יסוד פון דיזן קאָנפליקט ליגט די ניט־גענוגקייט פון דער קאָנצענטרירונג פון דער פּראָדוקציע, וועלכע איז דערגרייכט ביי דער היינטיקער אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן; עס זיינען נאָך ניט קאָנצענטרירט די פּראָדוקציאָנס־מיטלען, און נאָך ווייניקער זיינען קאָנצענטרירט אירע באַדינגונגען. אין דעם רעכטלאַכן געביט דריקט זיך אויס דיזע הנחה אינ׳ם סעפּעראַטן אייגנטום: סעפּעראַטע פערזענלאַכע אייגנטום איז דער יסוד פון די

קלאַסן־אַנטאַגאָניזמען, און סעפּעראַטע קאָלעקטיוו, דאָס נאַציאָנאַלע פאַר־מעגן פון אַ טעריטאָריע, אָלס אַ רעזערוואואַר פון די פּראָדוקציאָנס־באַדינגונגען — איז דער יסוד פון די נאַציאָנאַלע אַנטאַגאָניזמען. — אַזוי ווי די באַציאונג פון פאַרשידענע קלאַסן פון דער נאַציע צו דער טעריטאָריע איז פאַרשידן, און פאַרשידן זיינען די קלאַסן־אינטערעסן, וואָס זיינען צוזאַמענגעבונדן מיט דער טעריטאָריע, זיינען דעריבער אויך די נאַציאָנאַלע אינטערעסן פאַרשידן ביי פאַרשידענע קלאַסן פון דער נאַציע, אַ דאַנק וואָס די נאַציאָנאַלע אַנטאַגאָניזמען קענען ניט פאַרשטאַנען ווערן אַנדערש, ווי אין צוזאַמענהאַנג מיט דער פאַרשידנהייט און קאַמף פון די קלאַסן־אינטערעסן. די נאַציאָנאַלע אינטערעסן פון דעם פּראָלעטאַריאַט ווערן באַ־שטימט דורך דעם, וואָס די טעריטאָריע דינט אים פאַר אַן אַרבעטס־פּלאַץ און מיט דער אַנטוויקלונג פון די קלאַסן־אַנטאַגאָניזמען קריגט זי פאַר דעם פּראָלעטאַריאַט אַ נייע באַדייטונג פון אַ סטראַטעגישער באַזע אין זיין אָרגאַניזירטן קאַמף קעגן קאַפּיטאַל.

דער נאַציאָנאַלער קאַמף ווערט תמיד געפירט צוליב די מאַטעריעלע באַדינגונגען פון דעם פּראָדוקציאָנס־לעבן פון דער נאַציע, אַנדערש גע־רעדט, צוליב איר מאַטעריעלן באַזיץ. דער נאַציאָנאַלער קאַמף דריקט זיך אויס אין סך־הכל אין די דערשיינונגען פון נאַציאָנאַלער קאָנקורענץ, וועלכע באַדינגט די נאַציאָנאַלע אונטערדריקונג פון אונזער צייט. דער נאַציאָנאַלער דרוק הענגט שווער איבער דעם פּראָלעטאַריאַט פון אַ אונטער־דריקטער נאַציע, פאַרהאַלט דעם גאַנג פון זיין אַנטוויקלונג און פאַרקירצט זיין אַרבעטס־פּלאַץ און סטראַטעגישע באַזע. מיט דער אַנטוויקלונג פון דער קאַפּיטאַליסטישער ווירטשאַפט ווערט דער קלאַסנקאַמף פון פּראָ־לעטאַריאַט אָפּגעפאַרבט גלייכצייטיק אין אַ צווייענדיקער פאַרב: אין אַ אינטערנאַציאָנאַלע, אויף אַזויפיל אויף וויפיל דער קאַפּיטאַליזם כאַפּט אַרום און פאַראייניקט אַלע געזעלשאַפטן פון דער מאָדערנער וועלט, אומ־אָפּהענגיק פון די באַדינגונגען פון זייער פּראָדוקציאָנס־לעבן; אין אַ נאַציאָנאַלע אויף אַזויפיל, אויף וויפיל עס עקזיסטירן פאַרט פאַרשידענע קבוצים פון פּראָדוקציאָנס־באַדינגונגען ביי פאַרשידענע נאַציעס.

דער קלאַסנקאַמף פון פּראָלעטאַריאַט פון אונטערדריקטע נאַציעס פירט מיט אַ היסטאָרישער נויטווענדיקייט דערצו, אַז אין זיין פּראָגראַם זאָלן אַריינגעטראָגן ווערן פּונקטן, וועלכע זיינען נוגע דער נאַציאָנאַלער באַפרייאונג, ד. ה. אין סך־הכל דאָס אומענדערן פון זיין סטראַטעגישער באַזע אין יענער ריכטונג, וואָס איז מער גינסטיק פאַר זיין קלאַסנקאַמף.

דאָס פּראָגראַם־מאַקסימום פון יעדן באַוואוסטזיניקן פּראָלעטאַריאַט איז די סאָציאַליזירונג פון די פּראָדוקציאָנס־מיטלען און איבערבויאונג פון דער געזעלשאַפט אויף סאָציאַליסטישע יסודות; דאָס פּראָגראַם־מאַקסימום איז אינטערנאַציאָנאַל. אין דעם פּראָגראַם־מינימום אָבער פון די פּראָ־לעטאַרישע אָרגאַניזאַציעס צווישן די אונטערדריקטע נאַציעס, גייט אַריין, אין איין שורה מיט די אַלגעמיינע אינטערנאַציאָנאַלע פאָדערונגען פון

דער אַרבעטער־דעמאָקראַטיע, אויך די באַפרייאונג פון אונטער דעם נאַציאָנאַלן דרוק, אויף וויפיל דאָס איז בכלל מעגלאַך אין די ראַמען פון דער קאַפּיטאַליסטישער ווירטשאַפט.

די נאַציאָנאַלע פאָדערונגען פון פּראָלעטאַריאַט

די נאַציאָנאַלע פאָדערונגען פון פּראָלעטאַריאַט ווערן דורך אים פאַרווירקלאַכט, גלייך ווי זיינע אַלע אַנדערע פאָדערונגען, אין פּראָצעס פון זיין קלאַסנקאַמף; אויך זיי טראָגן אַ ריין־פּאָליטישן כאַראַקטער, ווייל דער מאָדערנער שטאַט דינט אַלס דער אַלגעמיינער און וויכטיקסטער דורכפירער פון דעם נאַציאָנאַלן דרוק. די פּאָליטישע נאַציאָנאַלע פאָדערונגען פון פּראָלעטאַריאַט פּאַסן זיך צו צו די טענדענצן פון אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן פון דער מענטשהייט.

דערזעלבער קאַפּיטאַליסטישער פּראָדוקציאָנס־אופן, וואָס האָט געבוירן די נאַציאָנאַלע פראַגע, צונויפשטויסנדיק די זיך פאַרברייטערנדע און קאָנצענטרירנדע פּראָדוקטיוו־קרעפטן מיט דער פאַרשידנהייט פון די פּראָדוקציאָנס־באַדינגונגען און מיט דער שמאָלקייט פון זייער ספערע — פירט דעסגלייכן צו דער אויסבילדונג פון געדיכטע איינאַרטיקע נאַציאָנאַל־טעריטאָריאַלע ווירטשאַפטן און מלוכות אָדער געגנטן, אין וועלכע עס וועלן באַזייטיקט ווערן יעדע נאַציאָנאַלע חילוקים און עס וועלן פאַרשווינדן די נאַציאָנאַלע מינדערהייטן, צי דורך אַסימילאַציע, צי דורך אַ לגמרי׳דיקער אַלזייטיקער אַרויסשטויסונג און עמיגראַציע. די ווייטערדיקע קאָנצענטרירונג פון דער פּראָדוקציע וועט ברענגען אויך צו דער פאַראייניקונג פון די באַזונדערע טעריטאָריאַלע ווירטשאַפטן אין איין סטיכיש־אָרגאַניזירטן אַלוועלטלאַכן פּראָדוקציאָנס־גאַנצן. דיזע אומבייגזאַמע טענדענצן ווערן אָבער אָפּגעהאַלטן דורך די דערשיינונגען פון נאַציאָנאַלן דרוק, וועלכער פאַרהיט מיט גוואַלט דעם קיום פון נאַציאָנאַלע מינדערהייטן, איזאָלירנדיק זיי פון דער אַרומיקער ספערע פּראָדוקציאָנס־באַדינגונגען; נאָר די אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן וועט פריער אָדער שפּעטער בייקומען דיזע מכשולים. די אָנגרייפונג פון נאַציאָנאַלע קאָנפליקטן, אַריינברענגענדיק אין אַ כראָנישער רואינירונג דאָס גאַנצע געזעלשאַפטלאַכע לעבן אין אַ מלוכה מיט אַן איבערגעמישטן נאַציאָנאַלן באַשטאַנד פון דער באַפעלקערונג, באַשאַפט די נויטווענדיקייט פון אַן עפנטלאַך־רעכטלאַכער פאַנאַנדערגרענצונג פון די ספערן פון די נאַציאָנאַלע אינטערעסן, און די שטייגנדע געזעלשאַפטס־דעמאָקראַטיזירונג גיט אַ מעגלאַכקייט פאַר אַזאַ אַרט פאַנאַנדערגרענצונג. די פרייהייט פון נאַציאָנאַלער זעלבסט־באַשטימונג וועט עפענען אַ ברייטן וועג די ניוועלירנדע און טעריטאָריאַליזירנדע טענדענצן פון דער אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן.

דער פּראָצעס פון איינשלינגען אָדער אַרויסשטויסן די נאַציאָנאַלע מלוכות אָדער געגנטן, וועט דורכגיין דורך די נאַציאָנאַל־פּאָליטישע אויטאָ־

נאָמיעס פאַר אַלע פעלקער, וועלכע וואוינען אין די איצטיקע מלוכות און געגנטן מיט אַ איבערגעמישטער נאַציאָנאַלער באַפעלקערונג. צו דיזן אָרט מלוכות געהערן, אין דער ערשטער ריי, עסטרייך און רוסלאַנד, וואו די ווייטערדיקע אַנטוויקלונג פון די נאַציאָנאַלע קאָנפליקטן וועט טאַקע ברענגען מיט אַ היסטאָרישער נויטווענדיקייט צו דער פאַנאַנדערגרענצונג פון די נאַציאָנאַלע אינטערעסן אין דער פאָרם פון נאַציאָנאַלער גלייכ־באַרעכטיקונג און נאַציאָנאַל־פּאָליטישער אויטאָנאָמיע.

אַזוי ווי אָט די זייט אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן באַווייזט זיך אַרויס העלער ווי אַלץ אויף די אינטערעסן פון פּראָלעטאַריאַט פון אונטערדריקטע נאַציעס, דעריבער רוקט ער דער ערשטער אַרויס אין זיין פּראָגראַם־מינימום קלאָרע פאָדערונגען פון נאַציאָנאַלער גלייכבאַרעכטיקונג און נאַציאָנאַל־פּאָליטישער אויטאָנאָמיע; נאָר שפּעטער שטייט צו צו דיזע פאָדערונגען אויך דער פּראָלעטאַריאַט פון די הערשנדע נאַציעס, ווייל נאָר די באַפרידיקונג פון די דאָזיקע פאָדערונגען באַפרייט די אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן פון יענע מכשולים, וועלכע אַנטשטייען מחמת דער נאַציאָנאַלער פראַגע.

די אידן־פראַגע

די אָנגעוויזענע טענדענצן באַקומען אַן אייגנאַרטיקע פאָרם אין דער אַנטוויקלונג פון דעם אידישן פאָלק, וועלכער שטעלט מיט זיך פאָר אומעטום, אַ דאַנק זיין עקסטעריטאָריאַליטעט, אַ מאַכטלאָזע נאַציאָנאַלע מינדערהייט; בעת זיין שטרעבונג אריינצודרינגען און באַזעצן זיך אין דער ספערע פון פּראָדוקציאָנס־באַדינגונגען פון די אַרומיקע פעלקער, קאָן זיך דאָס אידישע פאָלק ערגעץ ניט, באַגלייך ווי אַנדערע נאַציאָנאַלע מינדערהייטן, שטיצן אויף דער הילף פון אַ ברידערלאַכער נאַציאָנאַלער מערהייט, וואָס פאַרנעמט אַ וועלכע עס איז טעריטאָריע. דיזער אומשטאַנד לייגט אַרויף די חתימה פון אַ באַזונדערער אַנאָמאַליע אויף דער גאַנצער געשיכטע פון דעם אידישן פאָלק אין גלות, און די ווידערשפּרוכן פון דער קאַפּיטאַליסטישער אָרדנונג האָבן אויך געמוזט געבוירן באַזונדערע ספּעצ־ציפישע אַנאָמאַליעס אין דערווירטשאַפטלאַכער אַנטוויקלונג פון דעם מאָדערנעם אידנטום.

די אידישע קליין־בורזשואַזיע ווערט אַרויסגעשטויסן פון איין זייט, דורך דער אַלגעמיינער סיבה — דורך דער ווירקונג פון דעם קאַפּיטאַליזם בכלל, פון דער אַנדער זייט, דורך איר ספּעציעל־אידישער נאַציאָנאַלער סיבה, וואָס איר מקור איז די עקסטעריטאָריאַליטעט פון'ם אידישן פאָלק — דורך דער ניט־צוגעפּאַסטקייט אויסצוהאַלטן די נאַציאָנאַלע קאָנקורענץ.

ווערנדיק רואינירט אין דעם פּרוכטלאָזן קאַמף געגן דער גרויס־אינדוסטריע, גייען אַרויס די אידישע מאַסן אויף דעם אַרבעטס־מאַרק, וואו זיי באַגעגענען אַ קאָנקורענץ מצד די זיך־פּראָלעטאַריזירנדע מאַסן פון

אנדערע נאַציאָנאַליטעטן, און דערצו געפינען זיי שוין פאַרנומענע דורך דעם אַרטיקן פּראָלעטאַריאַט יענע אַלע פּראָדוקציאָנס־צווייגן, וואָס זיינען אם מערסטן נאָענט צו די גרינדלאַכע ווירטשאַפטלאַכע פּראָצעסן.

די אידן פאַרנעמען אָבער צווייגן, אם מערסטן נאָענטע צו די ענד־לאַכע פּונקטן פון די פּאַרקער־פּראָצעסן און צו קאָנסום.

ארום ד'יזע גרינדלאַכע ווירטשאַפטלאַכע סיבות גרופּירן זיך אייניקע בייזייטיקע פאַקטאָרן: פיזישע שוואַכקייט, דאָס פעלן פון טעכנישע ידיעות, ווי אויך ציטווייליקע מניעות (שבת, ביעלאָרוטשנע טראַדיציעס וכדומה). אַט דיזע פאַקטאָרן פאַרהאַלטן נאָך מער דאָס אריינטרעטן פון אידן אין די דאָזיקע מער פאָדערשטע צווייגן: אין דערזעלבער צייט ציען זיך אריין די אָרטיקע זיך פּראָלעטאַריזירנדיקע עלעמענטן, שוין מחמת דער געוואוינהייט אליין (לויט דעם מאַסן־געזעץ), אַלץ מער אין די פאָדערשטע צווייגן.

אויף אַזאַ אופן איז די אידישע ארבעט לגמרי ארויסגעשטויסן פון דער אויסאַרבעטונג פון פּראָדוקציאָנס־מיטלען (געוועבר און מאַטעריאַלן פון פּראָדוקציע, וועגן און מיטלען פון פאַרקער); און אפילו אין דער פּראָ־דוקציע פון קאָנסום־מיטלען איז די אידישע ארבעט ארויסגעשטויסן פון דער מאַשין־פּראָדוקציע און איז אינגאַנצן אריינגעטריבן אין דער קליינער און מאַנופאַקטור־פּראָדוקציע.

א דאַנק יענעם אַלגעמיינעם געזעץ פון דער קאַפּיטאַליסטישער אַנט־וויקלונג, וואָס דער שטענדיקער קאַפּיטאַל וואַקסט פאַרהעלטניסמעסיק אויפ'ן חשבון פון דעם בייטענדן קאַפּיטאַל — וואַקסט פאַרהעלטניסמעסיק די אויסאַרבעטונג פון פּראָדוקציאָנס־מיטלען אויפ'ן חשבון פון דער פּראָ־דוקציע פון קאָנסום־פּראָדוקטן.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דיזן אַלגעמיינעם געזעץ, מחמת די ספּעציעלע באַזונדערהייטן פון די אידישע זיך־פּראָלעטאַריזירנדע מאַסן, בלייבן איבער פאַר דער אידישער ארבעט די סאַמע אָפּגעשטאַנענע ווירטשאַפטלאַכע צווייגן, וואָס ווערן אינטענסיוו ארויסגעשטויסן.

דער אידישער פּראָלעטאַריאַט איז אויף אַזאַ אופן דערווייטערט פון די וויכטיקסטע פּראָדוקציאָנס־נערוון אין לאַנד און קאָן דעריבער ניט פירן קיין ריכטיקן און דערפאָלגרייכן קאַמף געגן קאַפּיטאַל.

א דאַנק דער נאַציאָנאַלער קאָנקורענץ, וועלכע ווערט פאַרוויקלט דורך א ריי אַנדערע בייזייטיקע און ציטווייליקע פאַקטאָרן, קריגן ניט די באַ־דערפנישן פון די אידישע ברייטע מאַסן קיין גענוגע באַפרידיקונג, הן אין כמות און הן אין איכות. דאָס רופט זיך אָפּ העכסט קרענקלאַך אויף די באַדינגונגען פון דער עקאָנאָמישער אַנטוויקלונג און דעם קלאַסנקאַמף פונ'ם אידישן פּראָלעטאַריאַט, באַשאַפנדיק אַן עקסטע אומבאַפרידנהייט פון זיין ארבעטס־פּלאַץ און פאַרשמעלערנדיק זיין סטראַטעגישע באַזע אין עקאָנאָמישער און פּאָליטישער הינזיכט.

אויף אַזאַ אופן רייפט אָן ביי אַלע קלאַסן פון דעם אידישן פאָלק

אלץ מער און מער א דויערנדער און קרענקלאכער קאנפליקט צווישן דער באדערפניש און דער מעגלאכקייט, וועלכער געפינט זיין אויסדרוק און אויסגאנג אין דער וואקסנדער אידישער עמיגראציע, וואס ווענדט זיך לכתחילה אין די לענדער פון דעם גרויס־אינדוסטריעלן קאפיטאל. אין דיזער ריכטונג אירער לעזט ניט די אידישע עמיגראציע דאס נאציאנאלע פראבלעם און טראגט זי נאר אריבער אין נייע ערטער, וואו עס אנטשטייען אינגיכן די שטענדיקע באגלייטער פון דער אידישער אנאמאליע: נאציאנאלע קאנקורענץ, איזאלאציע און דאס עמיגראציאנס־פראבלעם.

גלייכצייטיק מיט דעם, ווי די אידישע פאלקס־מאסן פאלן אונטער, אויף אן אלץ גרעסערן שטח פון דעם ערד־קוגל, דער אלץ מער אינטענסיווער און אלזייטיקער ארויסשטויסונג, פארלירט די אידן־פראגע כסדר איר צעווארפנקייט איבער פארשידענע לענדער און קאנסאלידירט זיך אין איין אלוועלטלאכע אידן־פראגע.

טעריטאריאליזם

דיזעלבע עמיגראציע, וואס קאנסאלידירט די אלוועלטלאכע אידן־פראגע, אנטהאלט אין זיך אויך די טענדענצן פון איר לעזונג. דער אידישער עמיגראציאנס־שטראם, וועלכער האט זיך ביז דער לעצטער צייט צוזאמען מיט דער אלוועלטלאכער עמיגראציאנס־כוואליע, וואס איז געבוירן דורך דעם געזעץ פון באפעלקערונג פון דער קאפיטאליסטישער געזעלשאפט, געווענדט אין די לענדער פון דער גרויס־אינדוסטריע, הויבט זיך אן שפעטער, צוזאמען מיט דיזער אלגעמיינער כוואליע, אפצוקערן אין די לענדער פון דער זיך ברייט־אנטוויקלענדער לאנדווירטשאפט. נאר די אידן, אלס שטענדיקע שטאט־איינוואוינער, וואס זיינען ניט מסוגל אריבערצוגיין דירעקט צו דער לאנדווירטשאפט, ווערן דא גלייך ארויסגעשטויסן א דאנק דער קאנקורענץ אויף דעם אלוועלטלאכן ברויט־מארק — און די איינציקע לאנד, וואוהין עס קאן גיין די ברייטע אידישע אימיגראציע, בלייבט פאלעסטינע, וואו די אידן וועלן כסדר דורכמאכן דעם אריבערגאנג פון די געווינלאכע פאר זיי ענדלאכע שטאפלען פון פראדוקציע צו די גרינדלאכע און ערשטע — צו דער אויסארבעטונג פון די מיטלען און מאטעריאלן פון פראדוקציע. א דאנק דעם מעמד פון פאלעסטינע אויפ'ן וועלט־מארק, און דאסגלייכן דער ווירטשאפטלאכער און קולטורעלער סטרוקטור פון איר ארטיקער באפעלקערונג, וועלן די אידישע ישובים אין פאלעסטינע זיין עקאנאמיש ניט־אפהענגיק פון דער ארטיקער באפעלקערונג. צוליב דיזע אומשטענדן ווערט פאלעסטינע דער צענטער פון דער זיך סטיכיש־קאנצענטרירנדער אידישער אימיגראציע, וואס איז איר רעזולטאט וועט זיך אין דיזן לאנד צונויפלייגן אן עקאנאמיש־אויטאנאמישער אידישער ישוב. אזוי פארווירקלאכט זיך סטיכיש דער טעריטאריאליזם אלס אן עקאנאמישע מהפכה אינ'ם אידישן לעבן. דיזן פראצעס וועט באגלייטן דער קלאסנ־

קאַמף צווישן דער אידישער אַרבעט און קאַפּיטאַל אין פּאַלעסטינע, וועלכער וועט ברייננען די באַפרייאונג פון פּאַלעסטינע פון אונטער דער טערקישער ממשלה אויף די יסודות פון טעריטאָריאַל־פּאָליטישער אויטאָנאָמיע. אַזוי וועט, דורך דעם קלאַסנקאַמף פון דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט, פאַרווירקלאַכט ווערן דער טעריטאָריאַליזם, אַלס אַ פּאָליטישע מהפכה אינ׳ם אידישן לעבן.

רעכענענדיק זיך מיט דיזע טענדענצן פון דער אידישער עמיגראַציע, נעמט אַריין דער אידישער פּראָלעטאַריאַט פון אַלע לענדער דעם טעריטאָריאַליזם אין זיין פּראָגראַם־מינימום, פאַרשטייענדיק דעם טעריטאָריאַליזם טאַקע אַלס אַ פּאָליטישע פאָדערונג פון טעריטאָריאַלער אויטאָנאָמיע פאַר די אידישע ישובים אין פּאַלעסטינע. אַזוי בילדט זיך אויס דער פּראָלעטאַרישער ציוניזם אַלס די באַפרייענדע סאָציאַלע און נאַציאָנאַלע באַוועגונג פון די אידישע אַרבעטער פון אַלע לענדער, וועלכע שטעלט זיך פאַר אַן אויפגאַבע, ניט קריגן אַ טעריטאָריע, און ניט איר קינסטלאַכע קאָלאָניזירונג, נאָר פּלאַנמעסיק צו רעגולירן די באַפרייענדע פּראָצעסן, וועלכע פאַרגרינגערן די סטיכישע קאָנצענטרירונג פון דער אידישער אימיגראַציע אין פּאַלעסטינע.

מיט דער פאַרברייטערונג און פאַרפעסטיקונג פון דער נייער טעריטאָריאַל־נאַציאָנאַלער אידישערווירטשאַפט אין פּאַלעסטינע, וועט די אידישע באַפעלקערונג פון די גלות־לענדער אַלץ מער אָנווערן דעם כאַראַקטער פון אַ הילפלאָזער עקסטעריטאָריאַלער נאַציע, וועלכע איז מאַכטלאָז געגן דער נאַציאָנאַלער איזאָלאַציע, און וועט זיך אַלץ שטאַרקער דערנענטערן צו דעם טיפּ פון געוויינלאַכע נאַציאָנאַלע מינדערהייטן. גלייך ווי אַלע נאַציאָנאַלע מינדערהייטן, וועלכע שטיצן זיך אויף זייערע ברידערלאַכע טעריטאָריאַלע מערהייטן, וועט דער טייל פון דעם אידישן פאָלק, וואָס בלייבט אין גלות, קריגן די מעגלאַכקייט אַריינצודרינגען אין די אַרומיקע ספערן פון די פּראָדוקציאָנס־באַדינגונגען, און דורך נאַציאָנאַלער גלייכבאַרעכטיקונג און נאַציאָנאַל־פּאָליטישער אויטאָנאָמיע, וועט ער איבערגיין צו אַסימילאַציע.*)

פאַראויסערקענענדיק אַלע אויבנאָנגעוויזענע טענדענצן פון דער געשיכטלאַכער אַנטוויקלונג פון די סאָציאַלע און נאַציאָנאַלע פראַגן, די ראָל

*) אנערקענענדיק איינשטימיק, דאָס די אָנרייפונג פון די נאַציאָנאַלע קאָנפליקטן און די געזעלשאַפטס־דעמאָקראַטיזירונג פירן אומפאַרמיידלאַך צו דעם, עס זאָלן עפנטלאַך־רעכטלאַך פאַנאַנדערגעגרענצט ווערן די ספערן פון די נאַציאָנאַלע אינטערעסן אין דער פאָרם פון נאַציאָנאַלער גלייכבאַרעכטיקונג און נאַצ.־פּאָליטישער אויטאָנאָמיע, איז זיך פונדעסטוועגן דער צ. ק. פאַנאַנדערגעגאַנגען אין די מיינונגען בנוגע דער פראַגע 1) צי די קאָנצענטרירונג פון דער פּראָדוקציע פירט אומפאַרמיידלאַך צו דער אויסבילדונג פון אייגנאַרטיקע נאַציאָנאַלע מלוכות, און 2) צי די נאַציאָנאַל־פּאָליטישע אויטאָנאָמיע פירט צו דער אַסימילירונג פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטן בכלל און פון דער אידישער, וואָס בלייבט איבער אין גלות, בפרט.

און אנטייל פון דעם פּראָלעטאַריאַט אינ'ם רעגולירן פון דיזע טענדענצן, אויפקלערנדיק זיך דעם אַנטוויקלונגס-גאַנג פון די אינטערעסן פון די אידישע פּראָלעטאַריער פון אַלע לענדער און פון דעם פּראָלעטאַריאַט פון אַלע נאַציעס, שטעלט די י. ס. ד. אַ. פּ. פאַר איר אויפגאַבע, אָרגאַניזירנדיק דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט און אָנפירנדיק מיט זיין קאַמף אין די רייען פון דער אַלוועלטלאַכער סאָציאַל-דעמאָקראַטיע, אָנווייזנדיק אים די גאַנצע ברייטקייט פון זיינע קלאָרע פּערספּעקטיוון — פאַרגרינגערן די אידישע אַרבעטער זייערע פאַרוויקלטע און פאַרפּלאָנטערטע היסטאָרישע וועגן.

אין איר קאַמף פאַר די נאָענטסטע און ווייטסטע, עקאָנאָמישע און פּאָליטישע, סאָציאַלע און נאַציאָנאַלע אינטערעסן פון דעם אידישן פּראָ-לעטאַריאַט וועט די י. ס. ד. א. פּ. שטענדיק שאַרף אונטערשטרייכן די זעלבסטשטענדיקייט פון זיינע אינטערעסן, קעגנשטעלנדיק זיי דער גאַנצער בורזשואַזער וועלט בכלל און דער אידישער בורזשואַזיע בפרט. אונטער-האַלטנדיק אַלע באַפרייענדע באַוועגונגען פון דער בורזשואַזיע, הן סאָציאַלע און הן נאַציאָנאַלע, וועט אָבער די י. ס. ד. אַ. פּ., נאָך אירע כחות נאָך אויפקלערן דעם פּראָלעטאַריאַט די האַלבקייט און דעם פאַררעטערישן כאַראַקטער פון דער בורזשואַזער דעמאָקראַטיע אין אַלע אירע פאָרמען, און וועט דערציען דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט אין דער ריכטונג פון קלאָרן קלאַסן-זעלבסטבאַוואוסטזיין און זעלבסטשטענדיקער קלאַסן-אַקטיוויטעט.

א נייע פּשרות־פּראָגראַם

די „אידישע סאָציאַליסטישע ארבעטער פּאַרטיי" האָט עד היום נאָך
ניט פאַרעפנטלאַכט איר פּראָגראַם. און איצט איז דערשינען א זאמלבוך
„סערפּ", וואו עס זיינען אויסגעדריקט געוואָרן די זאַגענאַנטע „סיימיס־
טישע" פּרינציפּן, אין דעם ארטיקל „אונזערע אויפגאַבן" פון מ. באָריסאָוו.
און אין דעם „פּראָיעקט־פּראָגראַם פון דער אידישער סאָציאַליסטישער
ארבעטער פּאַרטיי". וואָס־זשע גיט אונז דאָס דאָזיקע שפּאָגל־נייע פּראָ־
גראַם ?

ערשטנס, האָבן מיר צו טאָן מיט א „סאָציאַליסטישער" פּאַרטיי,
דעריבער אינטערעסירט אונז, ווי פאַרהאַלט זי זיך צו דער קלאַסן־
אנשויאונג פון דעם פּראָלעטאַריאַט בנוגע דער געזעלשאַפטלאַכער אנטוויק־
לונג פון דער מענטשהייט. דאָס הייסט, ווי פאַרהאַלט זיך די נייע פּאַרטיי
צו דעם „היסטאָרישן מאַטעריאַליזם", ווי קוקט זי אויף די טענדענצן פון
דער קאַפּיטאַליסטישער אנטוויקלונג, ווי באַטראַכט זי דעם קלאַסנקאַמף ?

אין רוסלאַנד האָבן זיך אַלע פּאַרטייען, וועלכע שטייען אויפ'ן קלאָר־
אויסגעדריקטן קלאַסן־שטאַנדפּונקט פונ'ם פּ ר אָ ל ע ט א ר י א ט, ד. ה.
פון דעם לוין־ארבעטער־קלאַס, תמיד אָנגערופן „ס אָ צ י אַ ל ־ ד ע מ אָ ־
ק ר א ט י ש ע" פּאַרטייען — למשל, די ס.־ד. פון פּוילן און ליטע,
לעט. ס.־ד., אוקראַינישע ס.־ד., י. ס.־ד. (פּועלי־ציון) און אנדערע.
דיזע אַלע פּאַרטייען זיינען שטרענג־מאַרקסיסטיש, זיי אָנערקענען דעם
היסטאָריש־מאַטעריאַליסטישן סדר פון פאַרשטיין די געשיכטע און דעם
מאַרקסיסטישן אנאַליז פון די יסודות און פון דער אנטוויקלונג פון דער
קאַפּיטאַליסטישער ווירטשאַפט. די צוקונפט פון דער גאַנצער מענטשהייט,
ווי אויך פון איינצעלנע נאַציעס ווערט, לויט דער מיינונג פון די דאָזיקע
(סאָציאַל־דעמאָקראַטישע) פּאַרטייען, געשאַפן דורכ'ן קאַמף פון דעם ל ו י ן ־
ארבעטער־קלאַס. און פאַרקערט, איז אין רוסלאַנד שוין פון לאַנג איינגע־
פירט, דאָס סתם „סאָציאַליסטישע" רופן זיך אָן אַזעלכע פּאַרטייען, וועלכע
פאַרברייטערן דעם באַגריף „ארבעטער־קלאַס" (אָדער פּראָלעטאַריאַט) און
פאַרשטייען אונטער אים אויך אַלע ארבעטנדע עלעמענטן פון דער קליינ־
בורזשואַזיע, און באַזונדערס דאָס ארבעטנדע פּויערטום; אַזוי, דהיינו,
האָבן מיר די פּ. פּ. ס., די סאָצ. פּאַר. „פּראָלעטאַריאַט", די רוסישע
פּ. ס. ר., די רומענישע סאָצ. פּאַר. „דאַשנאַקצוטיון" וכדומה. (די ספּע־
ציעל רוסישע פּאַרטייען פון דיזן סאָרט שטאַמען פון די אַמאָליקע „נאַ־
ראָדניקעס"). די דאָזיקע פּאַרטייען לייקענען אין דעם מאַטעריאַליסטישן

שטאַנדפּונקט אויף דער געשיכטע און פאַרבייטן אים מיט אַ פּסיכאָלאָגיש־
רעאַליסטישן שטאַנדפּונקט. — נאָר אויב די ציוניסטן סאָציאַליסטן האָבן
זיך געגעבן אַן אומבאַשטימטן נאָמען. זייענדיק נאָך אינגאַנצן סאָציאַל־
דעמאָקראַטיש — איז דאָס פּשוט דערפאַר, ווייל די ס. ס., מחמת זייער
אינערלאַכער טבע, זיינען זיך בכלל נוהג אַלץ צו טאָן בחפּזון, און אומ־
געלומפּערט: אויב די ס. ס. זאָגן עפּעס אַרויס, דאַרפן מיר, חלילה־וחס,
גאָר ניט מיינען, דאָס זיי האָבן דערביי אַ באַשטימטע כונה; די סיימאָוור־
צעס אָבער, ווי מיר ווייסן, טוען דאָך אַלץ באַטראַכטערהייט — און
דעריבער פרעגן מיר טאַקע, וואָס מיינען זיי מיט דעם נאָמען פון זייער
פּאַרטיי? אַי דער נאָמען גופא: „סאָציאַליסטישע פּאַרטיי“, אַי די ווירק־
לאַכע טאַקטיק פון די סיימאָוועצעס, וועלכע זיינען גרויסע מחותנים מיט
די ס. ר., אַי לסוף אייניקע ערטער פון זייערע אַרטיקלען אין „וואָז־
ראָזשדעניע“, „פאָלקס־שטימע“ און „סערפּ“, ווייזן אונז, דאָס מיר האָבן
דאָ צו טאָן מיט אַ מין „נאַראָדניקער“־פּראָגראַם פון דעם ס.־ר.׳ישן אַרט;
אָבער פון דעם פּראָיעקט־פּראָגראַם גופא קאָן מען דאָס קלאָר און דייטליך
ניט אַרויסדרינגען. אַזוי, למשל, שרייבט זיך דאָ: „די סאָצ. פּאַרטיי
פאַרטרעט אומעטום באַוואוסטזיניק די אינטערעסן פון אַרבעט“ *) — און
דער לעזער ווייס ניט, צי פון סתם אַרבעט, צי פון לוין־אַרבעט. ווייטער
געפינען מיר אַן עכט ס.־ר.׳ישן אויסדרוק: „אָבער דערזעלבער פּראָצעס
פון קאַפּיטאַליסטישער אַנטוויקלונג באַשאַפט אַ גאַנצע רייע נעגאַ־
טיווע דערשיינונגען“ **) — נאָר דאָס ס.־ר.׳ישע ווערטל „נעגאַ־
טיווע דערשיינונגען“ ווערט אויף דער צווייטער זייט פאַרביטן מיט
אַ כמעט סאָציאַל־דעמאָקראַטישן און מאַרקסיסטישן באַגריף — „און דאָ
ווערט אויפגעדעקט דער גרינדלאַכער ווידערשפּרוך
פון דער קאַפּיטאַליסטישער אָרדנונג“. זייער ריכטיק: די סאָציאַל־דעמאָ־
קראַטיע רעדט טאַקע ניט וועגן „פּאָזיטיווע און נעגאַטיווע זייטן פון׳ם
קאַפּיטאַליזם“, נאָר זי אַנאַליזירט זיינע אינערלאַכע ווידער־
שפּרוכן. מיט איין וואָרט, דאָס נייע פּראָגראַם האָט גאַנץ קלוג אויס־
געמיידט צו באַנוצן אַזעלכע קלאָרע און דייטלאַכע אויסדרוקן, וועלכע
וואָלטן שוין אָן קיין ספק באַוויזן דער וועלט דעם אמת׳ן פּרצוף פון די
י. ס.

חוץ דעם, בנוגע דער אַגראַר־פראַגע אין רוסלאַנד, וואו ס׳וואָלט זיך
בולט׳ער ווי אַלץ געקאָנט אַרויסווייזן צי זיינען זיי ס. ד. אָדער „נאַראָד־
ניקעס“, האָבן זיי געלאָזן די הויפּט־מאָמענטן פאַר אַ דיסקוסיאָנס־פראַגע,
וואָס עס וואָלט מער געפּאַסט פאַר די ס. ד., ביי וועלכע עס איז נאָך
אַ מחלוקת וועגן „נאַציאָנאַליזאַציע“ און „מוניציפּאַליזאַציע“ פון דער
ערד, אָבער בשום אופן פּאַסט עס ניט פאַר ס. ר., ביי וועלכע עס עקזיסטירט

*) זאַמלבוך „סערפּ“, ז. 261.

**) דאָרט.

א געמיינזאמער, פון זיי אַלעמען אנערקענטער שטאַנדפונקט — „סאָ־ציאַליזאַציע“; און אַפילו דער פונקט פון דער ערד־קאָנפיסקאַציע (44 §) איז ביי זיי (ביי די י. ס.) אויסגעדריקט העכסט ניט קלאָר. דאָרט זאָגט זיך: „די קאָנפיסקאַציע פון שטאַטלאַכע, אודיעלנע, קאַבינעטנע, צער־קאָוונע, מאָנאַסטירישע און פּריוואַט־אייגנטומלאַכע ערדן“...

די ס. ד. וואָלטן קיינמאָל ניט געשריבן סתם פּריוואַט־אייגנטום, ווייל עס עקזיסטירט אַ געוויסער מאַקסימום פון פּריוואַט־אייגנטום, וועלכער דאַרף, לויט דעם ס. ד. פּראָגראַם, ניט קאָנפיסקירט ווערן; און ס. ר., וועלכע פאָדערן די קאָנפיסקאַציע פון דער גאַנצער ערד, רעכענען אריין אויך דאָס שטאַטישע ערד־אייגנטום, און בכלל זאָגן זיי די גאַנצע ערד און חשבונ'ען ניט אוים קיינע פּרטים. ווען די י. ס. זאָלן לכל הפּחות זאָגן די גאַנצע פּריוואַט־אייגנטומלאַכע ערד, וואָלטן מיר נאָך געהאַט אַ סימן בכדי צו וויסן ווער זיי זיינען. אַזוי אָבער מוזן מיר ווייטער קוועטשן מיט די פּלייצעס, ניט וויסנדיק וועמען האָבן מיר פאַר זיך: צי ס. ד. צי ס. ר.

צוווייטנס, האָבן מיר צו טאָן מיט אַ אידישער פּאַרטיי. דאָ שווימען ארויף גאַנץ נאַטירלאַכע פראַגן: ווי פאַרהאַלט זיך די נייע פּאַרטיי צו דאָס אידישע נאַציאָנאַלע פּראָבלעם, מיט וואָס אונטערשיידט זי זיך אין אירע נאַציאָנאַלע פאָדערונגען פונ'ם בונד, פון די ס. ס., פון י. ס. ד., ווי פאַרהאַלט זי זיך צום טעריטאָריאַליזם? ווי פאַרשטייט זי די נאַציאָנאַלע אידישע פאָדערונגען אין גלות?

פון דעם נייעם פּראָגראַם קאָנען מיר זען, אַז די פּאַרטיי איז טערי־טאָריאַליסטיש; אַזוי, ראשית, זאָגט זיך דאָרט, דאָס די סיבה פון די אידישע אַנאָמאַליעס באַשטייט אין דער עקסטעריטאָריאַליטעט פון דעם אידישן פאָלק*), ושנית האָבן מיר דאָרט אפילו אַזאַ זאַץ**): „פאַר די אידן איז די נאַציאָנאַלע אויטאָנאָמיע אויף די ערטער אין גלות נאָר אַן איבערגאַנגס־שטופּע און דער פּראָצעס פון דער היסטאָרישער אַנטוויקלונג, וועלכער פאַרפּעסטיקט די אויטאָנאָמע יסודות פון דעם נאַציאָנאַלן לעבן, רוקט ארויס אַלץ אַנטשיידענער די היסטאָרישע נויטווענדיקייט פון דער טעריטאָריעלער קאָנצענטרירונג פון די אידן“. נאָר ווי ווייט איז דיזער טעריטאָריאַליזם פון יעדער רעאַליסטישער אויפפאַסונג! שוין אַליין דער באַגריף אַפילו פון היסטאָרישער נויטווענדיקייט איז ביי דער נייער פּאַרטיי עפּעס אַ גאַנץ מאָדנער. היסטאָרישע נויטווענדיקייט רופן זיי אָן דאָס, וואָס ס'איז היסטאָריש ווינשבאַר; ווי אַן ערד דאָ און אויך אין אַן אַנדער אָרט, וואו עס רעדט זיך וועגן דער נאַציאָנאַל־פּאָליטישער אויטאָנאָמיע, זאָגט זיך, דאָס די נאַציאָנאַל־פּאָליטישע אויטאָנאָמיע באַקומט פאַר'ן אי־דישן פּראָלעטאַריאַט און פאַר'ן גאַנצן אידישן פאָלק אַ באַדייטונג פון אומ־

*) דאָרט, ז. 6.
**) דאָרט, ז. 266.

באַדינגטער היסטאָרישער נויטווענדיקייט".*)

ווי ביי די ס. ס., אַזוי איז אויך אין דעם פּראָגראַם פון י. ס. אַ. פּ. דער טעריטאָריאַליזם נאָר אַ פרומער וואונש, אָבער ניט קיין היסטאָרישע נויטווענדיקייט, אין דעם זין פון אַ היסטאָריש־אומפאַרמיידלאַכן פּראָצעס; ווי ביי די ס. ס., אַזוי איז אויך ביי די סיימאָוועצעס ניטאָ קיין רמז אויף די היסטאָרישע וועגן, ווי צו רעאַליזירן דעם טעריטאָריאַליזם. די נפקא־מינה באַשטייט נאָר אין דעם, וואָס די ס. ס. מאַטערן זיך נעבאַך אומזיסט אויסצוטראַכטן דעם „גרויסן עקאָנאָמיש־טעכנישן" קאָלאָניזאַציאָנס־פּלאַן, וועלכער זאָל זיי שוין ענדלאַך געבן די מעגלאַכקייט אַריבערצוגיין „פון גערדאַנק צום טאַט און צו די געפאַרן פונ'ם טאַט", — די י. ס. אַ. פּ. אָבער עסט זיך גאָנץ ווייניק אָפּ דאָס האַרץ איבער דעם, וואָס ביי איר פעלט אַ טעריטאָריאַליסטישע פּראַקטיק, און לייגט אָפּ די פאַרוויקלאַכונג פונ'ם טעריטאָריאַליזם ביז יענער צייט, ווען וועלכער די מאָדערנע מענטשהייט קאָן זיך נאָך קיין שום באַגריף ניט שאַפן.

אין דעם פּראָיעקט־פּראָגראַם לייזן מיר אַ פאָלגענדן דעקרעט: „דער אידישער פּראָלעטאַריאַט, און צוזאַמען מיט אים אויך דאָס גאַנצע אידישע פאָלק, ריכטעט זיך מיט דעם אָביעקטיוון גאַנג פון דער היסטאָרישער אַנטוויקלונג צו דער טעריטאָריאַלער קאָנצענטראַציע און צו דער פאַר־קערפּערונג פון דער טעריטאָריאַלער אויטאָנאָמיע ד אָ ר ט א ו ן ד אָ ן, ו ו א ו א ו ן ו ו ע ן (אונזער קורסיוו). עס וועט דערצו אָנ־גערייפט ווערן די רעאַלע קאָמבינאַציע פון די אַנטשפּרעכנדע היסטאָרישע קרעפטן" **). ס'פאַרשטייט זיך, אַז דאָס איז אַן ענטפער אויף „בענטש־ליכט", אָבער ניט אויף אַן ערנסטע פּראָגראַם־פראַגע.

בנוגע צו דעם, ווי אויבערפלעכלאַך עס פאַרהאַלטן זיך די סיימאָוועצעס צום טעריטאָריאַליזם, איז העכסט כאַראַקטעריסטיש דער לייט־אַרטיקל פון ה' באָריסאָוו (אין זייער זאַמלבוך „סערפּ"), וואו פון 54 זייטן זיינען סך־הכל צוויי געווידמעט דער באַלויכטונג פון דעם טעריטאָריאַליזם. מער ווי דיזע 2 זייטן — 3־51 — און אַ פּאָר ווערטער אינ'ם פּראָיעקט־פּראָגראַם איז קיין וואָרט ניטאָ איבער'ן טעריטאָריאַליזם אין דעם גאַנצן זאַמלבוך, וועלכער באַשטייט פון 281 זייטן. ביי באָריסאָוו'ן לעזן מיר: „דער אויסבילדונגס־פּראָצעס פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטן, אַז־און־פאַר־זיך, איז איינע פון די נעגאַטיווע זייטן פון דער קאַפּיטאַליסטישער אַנט־וויקלונג, ער שלינגט איין איבעריקע סאָציאַלע ענערגיע און רופט אַרויס רייבונגען, וועלכע שטערן דער נאָרמאַלער אַנטוויקלונג פונ'ם קלאַסנקאַמף. דערפון דרינגט שוין אַרויס ממילא, אַז מיר זיינען טעריטאָריאַליסטן".***) ווייטער זאָגט ער: „די איינציקע לעזונג פון דער אידן־פראַגע איז די טעריטאָריאַלע קאָנצענטראַציע פון די אידישע מאַסן, און אַ רעאַלער בריק

*) דאָרט.

**) דאָרט, ז. 267.

***) דאָרט, ז. 51.

דערצו איז די בהדרגה'דיקע קאנצענטרירונג פון דער אידישער עמיגראציע. מיר וועלן זיך דא ניט נעמען איבער'חזר'ן די אלע מאטיוון, מחמת וועלכע מיר האלטן ניט נאר די לעזונג, נאר אפילו די שטעלונג גופא פון דיזער פראבלעם פאר זייער דערווייטערטע פון דעם איצטיקן מאמענט, עס וועט אבער קומען א מאמענט, ווען . . . דער טעריטאריאליזם וועט ווערן אן ארדנונגס־אויפגאבע פונ'ם אידנטום: עס וועט דאן זיין . . . א פראדוקט פון א נאציאנאלער אויפלעבונג און פון א פרייער אנטוויקלונג פון די אידי־שע אינערלאכע פאלקס־כחות"*). און צום סוף: „מיר וועלן קעמפן מיט אלע טעריטאריאליסטישע פראיעקטן און אונטערנעמונגען, וועלכע ווערן ארויסגערוקט אין דעם איצטיקן מאמענט. . . . מיר וועלן אבער אין דער זעלבער צייט פריידיקן אונזער ענדלאכן נאציאנאלן אידעאל און מיט אים באלייכטן אלע וואונדן און חסרונות פון אונזער היינטיקן נאציאנאלן לעבן, וועלכע זיינען אזוי ארגאניש פארבונדן מיט דער עקסטעריטאריאליטעט פון דער אידישער נאציע. — אזוי סינטעזירן מיר אונזער מאקסימאלע נאציא־נאלע פראגראם מיט אונזער פראגראם־מינימום"**). אט דאס איז אלץ, וואס דער הויפט־טעארעטיקער, אויף וועלכן די פארטיי האט זיך פארלאזן, ער זאל דערציילן פאר'ן עולם איר פראגראם, האט געפונען פאר נויטיק צו זאגן וועגן טעריטאריאליזם! דער סיימיסטישער „סינטעז" צווישן דער געגנווארט און צוקונפט, צווישן דעם גלות און דער טעריטאריע באשטייט, זעט איר, אין דעם, וואס די סיימאוועס וועלן פריידיקן און אגיטירן דעם טעריטאריאליזם. ניטא וואס צו זאגן, א גוטער סינטעז, — אפילו דער ס.־ס.'ישער איז שוין אויך פיל בעסער!

אין זייער מינדלאכער אגיטאציע האבן די סיימאוועס אקארשט גאר ניט לאנג געשריען, דאס ביי די ס. ס. איז ניטא קיין רעאליזאציע, און דערינען טאקע ליגט, לויט דער דאמאלדיקער סיימיסטישער אגיטאציע, דער הויפט־חסרון פון דער ס.־ס.'ישער טעאריע. ווען עס איז אבער גע־קומען צו זייער אייגענעם תירוץ אויף דער קשיה האט זיך ארויסגעוויזן, דאס די סיימיסטישע רעאליזאציע באשטייט פשוט אין דעם, וואס זי זאגט, דאס מען דארף גאר קיין רעאליזאציע ניט האבן, — דער ענטפער בא־שטייט אין דעם, דאס אן ענטפער איז גאר לחלוטין ניט נויטיק און די קשיה איז גאר קיין קשיה ניט . . .

ביי די סיימיסטן קומט אויס, דאס דער טעריטאריאליזם איז ענלאך צום סאציאליזם, און זיי זאגן אונז צו א היבשן מהלך ביז'ן טעריטאריא־ליזם: פריער א לאנגע וועג ביז'ן סיים און ערשט נאכדעם א לאנגע וועג צו דער טעריטאריאלער קאנצענטרירונג. עס פארשטייט זיך, אויב מענטשן אינטערעסירט איצט גאנץ ווייניק דער טעריטאריאליזם, מעג מען אים אפלייגן נאך אויף ווייטער — ביז די מענטשהייט וועט אינגאנצן אומ־

*) דארט, ז. 3-52.
**) דארט, ז. 53.

קומען אינאיינעם מיט דעם אָרגאַנישן לעבן אויף דער ערד. עס איז דאָך אָבער גאַנץ לעבערלאַך צו שאַפן אַ פּראָגראַם פאַר אַזאַ מין ווייטן אידעאַל. בעת מיר זאָגן, למשל, וועגן סאָציאַליזם, אַז ער איז אַ ווייטער היסטאָרישער אידעאַל, און אַז איצט קאָן מען נאָך ניט צוקומען צו זיין רעאַליזירונג, — ווייזן מיר דאָך אָן פונדעסטוועגן אויף די רעאַלע אָביעקטיווע טענדענצן, דורך וועלכע דער סאָציאַליזם ווערט בהדרגה'דיק, שטופנווייז פאַרווירקלאַכט אינ'ם געזעלשאַפטלאַכן לעבן: מיר ווייזן אָן אויף דער וואַקסנדער פּראָדוקציאָנס־קאָנצענטרירונג, אויף דער סאָציאַליזירונג פון דער ארבעט און מיטאַרבעט: מיר ווייזן אָן אויף דעם וואוקס פון פּראָלעטאַריאַט און פון זיין סאָציאַלער קראַפט און באַדייטונג, אויף דער סאָציאַלער אָפּשוואַכונג און פאַראַזיטירונג פון דער בורזשואַזיע: מיר לייגן ניט אָפּ די רעאַליזירונג פון סאָציאַליזם און די פּראָגנע גופא וועגן איר, — מיר ווייזן אָן, אַז דער סאָציאַליזם פאַרווירקלאַכט זיך שוין איצט, אַז אַלע זיינע עלעמענטן און באַשטאַנד־טיילן ווערן שוין אין דער מאָדערנער אָרדנונג געשאַפן, און די סאָציאַלע רעוואָלוציע וועט נאָר פאָרמולירן און דערפירן ביז'ן סוף דיזע שוין פאָרגעקומענע טענדענצן. דאָסזעלבע טוען מיר, י. ס. ד., אויך בנוגע דעם טעריטאָריאַליזם — מיר ווייזן אָן, דאָס שוין איצט הויבט זיך אָן אין פּאַלעסטינע אַ פּראָצעס פון עקאָנאָמישער אויטאָנאָמיזירונג פון דעם אידישן ישוב, דאָס דיזער ישוב ווערט אַלץ פעסטער און געדיכטער, דאָס שוין איצט הויבט זיך אָן אין פּאַלעסטינע יענער קלאַסנקאַמף, וועלכער וועט מיט דער צייט ברענגען אויך צו דער פּאָליטישער אויטאָנאָמיע פאַר דיזן ישוב. וואָס אָבער טוען די י. ס.? ווייזן זיי דען אָן אויף באַשטימטע אָביעקטיווע טענדענצן, דורך וועלכע עס ווערט שוין סטיכיש פאַרווירקלאַכט דער טעריטאָריאַליזם? אפילו וועגן דער נאַציאָנאַל־פּאָליטישער אויטאָנאָמיע, וועגן זייער „סיים“ האָבן זיי עס כמעט ניט דערוויזן; אפילו דער „סיים“ איז ביי זיי ניט מער ווי אַ וואונש — אַ פּשיטא שוין דער טעריטאָריאַליזם. זיי האָבן אפילו מיט איין וואָרט ניט דערוויזן, אַז דאָס אידישע לעבן ווערט אויטאָנאָמיזירט דאָ אין גלות; נאָר לאָמיר אַפילו דערלאָזן, אַז דאָס איז ריכטיק, און דאָס אידישע לעבן ווערט דאָ שוין יאָ אויטאָנאָמיזירט, — צי דען אָבער האָבן מיר שוין דעריין אַ גאַראַנטיע, אַז דאָס אידישע לעבן ווערט שוין איצט אויך טעריטאָריאַליזירט?

צוויי מאָל איינס פון די צוויי.

איינס פון די צוויי, — אָדער די סיימאָוועצעס זעען ש ו י ן דעם וועג ווי צו רעאַליזירן דעם טעריטאָריאַליזם — דאַן מוזן זיי אויך ש ו י ן אָנ־צייכענען די רעאַלע דערשיינונגען אינ'ם אידישן לעבן, וואו עס ווייזט זיך אַרויס די כסדר'דיקע טעריטאָריאַליזירונג פונ'ם אידישן פאָלק, ווי דאָס טוען די י. ס. ד.; אָדער זיי זעען נאָך איצט ניט דעם וועג צו דער פאַרווירקלאַכונג פונ'ם טעריטאָריאַליזם —

דאַן איז אויך איינס פון די צוויי — אָדער זיי טראַכטן ערנסט וועגן דעם טעריטאָריאַליזם. שטרעבן טאַקע צו אים און ער איז ביי זיי באמת

א ווינשבאַרער אידעאַל — דאָן מוזן זיי זוכן פאַרשידענע וועגן און פּלענער, ווי דעם טעריטאָריאַליזם אויסצופירן, טאָן ווי די ס. ס., וועלכע זיינען טאַקע אמת'ע טעריטאָריאַליסטן, נאָר זיי האָבן לײדער ניט קיין קלאָרן באַגריף וועגן דעם וועג צו זיין פאַרווירקלאַכונג; אָדער די סיימאָווצעס ליגן זיך אָפּ דעם טעריטאָריאַליזם ביז די ווייטע קינפטיקע דורות, ווי זיי טוען עס באמת, — דאָס הייסט אָבער, אַז דער טעריטאָריאַליזם אייגנט־לאַך אינטערעסירט זיי קנאַפּ און, דאָס ער איז ביי זיי ניט מער ווי אַן אַגיטאַציאָנס־דעקאָראַציע.

מיר קאָנען מיטפילן, אויב איר ווילט, מיט די ס. ס. אין זייערע אינערלאַכע ליידן און ספקות, מיר פאַרשטייען אפילו די ס.־ס.'ישע אומ־געלומפּערטע גענג און זייער גאַנצע כאַפּעניש; אונז איז אָבער העכסט פאַרדעכטלאַך דער גראָבער ליגן, וועלכער שטעקט אינ'ם סיימיסטישן פּראָגראַם, דער פּרעטענציעזער אָפּאָרטוניזם, וועלכער לאָזט זיי ניט אינ־גאַנצן אָפּצוזאָגן זיך פונ'ם טעריטאָריאַליזם און דיקטירט זיי זייערע קאָמ־פּראָמיסן און פשרות. יאָ טעריטאָריאַליזם און ניט טעריטאָריאַליזם, אַליין טעריטאָריאַליסטן און קעמפן געגן יעדן טעריטאָריאַליזם, אי „קעמפן געגן טעריטאָריאַליסטישע פּראָיעקטן", אי „אַ י ג נ אָ ר י ר ן די טערי־טאָריאַליסטישע אָרגאַניזאַציעס" *). — וואָס באַדייטעט דיזער חלום? איגנאָרירנדיק קעמפן, קעמפנדיק איגנאָרירן — וואָס איז דאָס פאַר אַ פּראַזעאָלאָגיע?

דיזער קאָמפּראָמיס אָבער דערקלערט זיך דורך דער זעלבער סיבה, וועלכע גיט אונז צו פאַרשטיין די סיימיסטישע שווינדלעריי בנוגע דעם קלאַסנקאַמף און דעם באַגריף „פּראָלעטאַריאַט". דער סיימיסטישער אינ־טעליגענץ איז תוך אריין געגומען, אַרט דער טעריטאָריאַליזם פּונקט אַזוי טיף, ווי עס אַרט אַז ערך דער סאָציאַליזם דעם קייזער פון דייטשלאַנד (וועלכער רעדט אויך וועגן סאָציאַליזם!) — מען מוז דאָך אָבער פאַר־כאַפּן די מאַסע, וועלכע האַלט זיך נאָך אַלץ צו שטאַרק פאַר די טעריטאָריאַ־ליסטישע טראַדיציעס. דערזעלבער קונץ, ווי פריער: אום צו באַרואיקן די מאַסע רעדט מען מכח דעם אַרבעטער־קלאַס און טאָן טוט מען אינאייגעם מיט די נאַראָדניקעס; מען רעדט טאַקע מכח טעריטאָריאַליזם, און טאָן טוט מען ווי די בונדיסטן, נאָר מיט אַ ברייטערן פּראָגראַם דאָ, אין רוסלאַנד.

איצט וועלן מיר אַ קוק געבן, וואָס הערט זיך עפּעס ביי זיי וועגן דעם „סיים", אויף וועלכע זיי האָבן זיך די מאָנאָפּאָליע גענומען. „די אידישע סאָציאַליסטישע אַרבעטער פּאַרטיי" גיט איר ז ע ל ב ס ט ש ט ע נ ד י ק ע לעזונג דער נאַציאָנאַלער פראַגע אין רוסלאַנד" — גיט אונז אָנצוהערעניש דער העד באַריסאָוו — „אונז רופט מען אַז „סיימיסטן", „סיימאָווצעס" — באַרימט ער זיך. — „מיר האָבן גאָרניט געגן דעם נאָמען. ס'איז אָבער נוי־טיק אָנצואווייזן אויף זיין ניט־גענויקייט, דערויף, וואָס ער כאַפּט ניט אַרום

*) דאָרט.

ניט נאָר דעם גאַנצן אינהאַלט פון אונזערע אנשויאונגען, נאָר אַפילו ניט זייער מהות. פון דעם גאַנצן בילד איז אַרויסגענומען געוואָרן נאָר איין שטריך, און עס וואָלט ניט זיין קיין גרונד צו ריידן וועגן דעם גאַנצן בילד נאָך דעם איין שטריך נאָך" *). ווי אָבער אַנדערש קאָן מען אָנרופן די י. ס. א. פּ., ווען צום ביישפּיל אין דעם לייט־אַרטיקל, אונטער'ן ברייטן טיטול „אונזערע אויפגאַבן", ווערט פּאַרט גערעדט... נאָר וועגן „סיים"? ווען איר זוכט אומזיסט אין דער גאַנצער ליטעראַטור פון די סיימאָוועצעס, זיי זאָלן אייך אויסטייטשן זייער באַגריף וועגן אַרבעטער־קלאַס, וועגן טעריטאָריאַליזם — און איר געפינט נאָר „סיים", „סיים" און „סיים" — און דערצו נאָך אָן קיין שום וואַריאַציעס, מיט די זעלבע פּירושים, וועלכע מיר האָבן פון זיי געהערט שוין פאַראיאָרן. אַפילו, אויב אייך געפעלט, האָבן מיר פאַראיאָרן געהערט מער גערדאַנקען, איידער איצט. דענסטמאָל איז נאָך געווען לכל הפחות „נאַציאָנאַלע עקספּלואַטאַציע", „ענטאַרטונג און אויפלעבונג". — איצט זעען מיר שוין דאָס אויך ניט; פריער האָבן מיר נאָך געקאָנט זאָגן — סיימאָוועצעס זיינען וואָזראָזשדיענ־צעס וכדומה; איצט אָבער וויסן מיר — אַז סיימאָוועצעס זיינען סיימאָוו־צעס, און מער גאָר ניט! בכלל קומט אויס נאָכ'ן שכל הישר, אַז אויב אַ פּאַרטיי האָט אַ „זעלבסטשטענדיקע" לעזונג פון דער נאַציאָנאַלער פראַגע, דאַרף זיך אין איר פּראָגראַם אויסדריקן אויך איר זעלבסטשטענדיקע שטע־לונג פון דיזער פראַגע; ביי די סיימאָוועצעס אָבער הויבט זיך עס גאָר ניט אָן. נעמען מיר אַן ערך פאָלגענדע שטעלן: „די אומענדלאָך פאָר־קומענדע אַנטוויקלונג פון דער קאַפּיטאַליסטישער פּראָדוקציע . . . פאַר־ענגט אַלץ מער פאַר דער בורזשואזיע פון יעדער געגעבענער נאַציע די גרענעצן פון איר נאַציאָנאַלער ווירטשאַפט. . . . זי שטרעבט אונטערצו־וואַרפן אונטער איר הערשאַפט אַנדערע נאַציאָנאַלע אָרגאַניזמען." **) — דאָ האָבן מיר נאָך יאָ צו טאָן מיט אַ ניט גאָר געוויינלאָכן באַגריף פון „נאַציאָנאַל־ווירטשאַפטלאָכע אָרגאַניזמען". און עס וואָלט אודאי קיין עולה ניט געווען, מיר זאָלן וויסן דעם פּירוש פון דעם, אָבער ניט אינ'ם פּראָגראַם און ניט אין דער ליטעראַטור פון דער פּאַרטיי איז דיזער באַגריף ניט אויסגעטייטשט, און אַלץ איבעריקע אינ'ם פּראָגראַם וועגן דער שטעלונג פון דער נאַציאָנאַלער פראַגע איז שוין אויף אַזויפיל שאַבלאָנע און וואָכעדיק, דאָס אונטער די סיימיסטישע ווערטער וואָלטן זיך קאָנען אונטערשרייבן אַלע פּראָלעטאַרישע פּאַרטייען, אַפילו די באָלשעוויקעס פון דער ר. ס. ד. א. פּ., וועלכע זיינען באַוואוסט מיט זייער עקסט פיינטלאָכער פּאָזיציע צו יעדן נאַציאָנאַלן פּראָגראַם. „דיזע אַגרעסיווע טענדענצן פון די בור־זשואזע קלאַסן רופן אַרויס אָדער גרויזאַמע מלחמות אָדער בעוואָפנטן שלום; אי דאָס ערשטע, אי דאָס צווייטע לייגט זיך אָן מיט זיין גאַנצן לאַסט

*) דאָרט, ז. 7.

**) דאָרט, ז. 262-63.

אויף די אַרבעטענדע מאַסן און דריקט זיך אויס אין דעם, וואָס די בור־זשואַזיע פון די הערשנדע נאַציעס עקספּלואַטירט די שוואַכערע נאַציעס. אויסנוצנדיק זייער עקאָנאָמישע, פּאָליטישע און קולטורעלע איבערמאַכט, אַזורפירן די הערשנדע נאַציעס אין פּערזאָן פון זייערע עקספּלואַטירנדע קלאַסן אַלע מעלות פון דיזער שטאַטס־אָרגאַניזאַציע צוליב זייערע צוועקן, איגנאָרירנדיק די באַזונדערע אינטערעסן פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטן, וועלכע וואוינען אין דער זעלבער מלוכה. די בורזשואַזיע פון די אונטער־דריקטע נאַציעס . . . שטרעבט אַרויפצוואַרפן די גאַנצע לאַסט פון דעם נאַציאָנאַלן דרוק אויף די ניט־פאַרמעגנדע קלאַסן. חוץ דעם, מיט איר פּרייודיקן. פון איבערקלאַסן־פּאָליטיק און פון פאַרגעסן די קלאַסן־אַנטאַ־גאָניזמען מחמת דעם אַלגעמיינעם שונא, פּרובט זי זיך צו פאַרטונקלען דאָס קלאַסן־באַוואוסטזיין פון פּראָלעטאַריאַט און דעזאָרגאַניזירן זיינע רייען. דיזע עקספּלואַטאַטאָרישע און שאָווינסטישע שטרעבונגען פון דער בורזשואַזיע באַגעגענען אָבער אַן אַלץ ענערגישערן ווידערשטאַנד מצד דעם וואַקסענדן כח און באַוואוסטזיניקייט פון פּראָלעטאַריאַט." *) — אַלטע ווערטער, וועלכע דערווייזן גאַרניט און קאָנען גאַרניט אונטערצייכענען, שוואַכע ווערטער, מיט וועלכע יעדער, אפילו דער ערגסטער אַנטי־נאַציאָנאַ־ליסט, קאָן מסכים זיין.

הגם די ט ע אָ ר ע ט י ש ע באַגרינדונג פון דער נאַציאָנאַלער פראַגע איז אין דעם נייעם פּראָגראַם העכסט שוואַך געשטעלט, דאָך זיינען די פּראַקטישע נאַציאָנאַלע פאָדערונגען דער בעסטער טייל פון פּראָגראַם. דאָ זאָגן אַרויס די סיימאָוועצעס אויב ניט קיין נייעס, דאָך פאַרט אַן אייגענעם וואָרט. פונדעסטוועגן פעלט אויך דאָ קלאָרקייט און דייטלאַכ־קייט, און אויך דאָ איז זיך ניט באַגאַנגען אָן גאַנץ וויכטיקע פעלערן. אַזוי למשל לעזן מיר אין אָפּטיילונג 4 : „די אַנערקענונג פון גלייכ־באַרעכטיקונג פון די שפּראַכן פ ו ן אַ ל ע אָ ן א ו י ס נ אַ ם נ אַ־צ י ע ס אין שולע, אין ג ע ר י כ ט א ו ן אַ ד מ י נ י ס ט ר אַ צ י ע, אין פּריוואַטע דאָקומענטן, אין טעלעגראַפישן פאַרקער, אויף עפנטלאַכע פאַרזאַמלונגען און בכלל, א י ב ע ר אַ ל א י נ'ם ג ע ז ע ל ש אַ פ ט־ל אַ כ ן ל ע ב ן" (אונזער קורסיוו). און אין § 23 האָבן מיר שוין אַ ב אַ ג ר ע נ צ ו נ ג: „א ו י ב אַ ג ע ג ע ב ע נ ע נ אַ צ י ע ד ע ר ג ר י י כ ט אין אַ וועלכן ס'איז אָרט אַ ב אַ ש ט י מ ט ן, פונ'ם געזעץ באַשטעטיקטן, פּ ר אָ צ ע נ ט פון דער באַפעלקערונג, מוזן ד י אָ ר ג אַ נ ע ן פ ו ן ד ע ר אָ ר ט ל אַ כ ע ר מ אַ כ ט באַנוצן זיך מיט דער שפּראַך פון דיזער נאַציע אין אַלע מינדלאַכע און שריפט־לאַכע פאַרהעלטנישן מיט אירע מיטגלידער." (אונזער קורסיוו). דאָ ליגט אַ בולט'ע סתירה, און אַ גאַנץ לעבערלאַכע. פריער אַ ל ע נ אַ צ י ע ס אָ ן א ו י ס נ אַ ם, און איצט שוין נ אָ ר אַ ז ע ל כ ע נאַציעס,

*) דאָרט, ז. 263.

וועלכע דערגרייכן אַ געוויסן פּראָצענט. אָבער דאָס איז נאָך פון די קלייניקייטן.

פיל וויכטיקער זיינען די גרענעצן פון דער קאָמפּעטענץ, וועלכע דאַרף אָפּגעגעבן ווערן, לויט דעם נייעם פּראָגראַם, צו די נאַציאָנאַל־אויטאָנאָמיע איינריכטונגען. דאָ רעדט זיך אַזוי: „די ענינים און באַדערפנישן, וועלכע זיינען שייך אוממיטלבאַר אויסשליסלאַך נאָר אַ וועלכע ניט איז געגעבענער נאַציע, גייען אַריין אינ׳ם קרייז פון קאָמפּעטענץ פון אויטאָנאָמע איינריכטונגען“*), און ווייטער אין § 24: „יעדער פאָלק, וועלכער וואוינט אין רוסלענדישע גרענעצן . . . קאָנסטרואירט זיך אין אַן אויטאָנאָמע גרופּע, וועלכע באַפרידיקט און רעגולירט פאָלקאָם זעלבסטשטענדיק אַלע אירע נאַציאָנאַלע באַדערפנישן.“ — און נאָך אין אַנדערע §§ זעען מיר, דאָס לויט דער סיימיסטישער מיינונג, נעמט אַרום די נאַציאָנאַלע אויטאָנאָמיע אַלע נאַציאָנאַלע ענינים. ס׳איז דאָך אָבער זעלבסטפאַרשטענדלאַך, אַז אויב דער נאַציאָנאַלער דרוק און קאַמף שטאַמען ניט פון איינפאַכן ווילקיר אָדער קאַפּריז, נאָר פון טיפע אינטערעסן־קאָנפליקטן, האָט במילא קיין זין ניט דער געדאַנק, דאָס אַ וועלכער ס׳איז נאַציאָנאַלער אינטערעס באַרירט נאָר איין נאַציע, און מער קיינע ניט. למשל, די שולע: עס קומט דאָך פאָר אַ קאַמף איבער דער שולע, — הייסט עס, אַז ניט נאָר די אונטערדריקטע, נאָר אויך די הערשנדע נאַציעס זיינען פאַראינטערעסירט אין דעם, מיט וועלכער שפּראַך מען באַנוצט זיך אין דער דערציאונג פון דער יוגנט. דאַרף לויט דער סיימישער פאָרמולע אויסקומען (אויב זיי וועלן זיין קאָנסעקווענט), דאָס די דערציאונג און איבערהויפּט די קולטורעלע ענינים ליגן אויסער דער קאָמפּעטענץ פון דער נאַציאָנאַלער אויטאָנאָמיע. און וואָס ס׳איז מער פון אַלץ מערקווירדיק, איז דאָס, וואָס אינ׳ם פּראָגראַם, וואו עס טאָר קיין איבעריק וואָרט און קיין אומדייטלאַכער אויסדרוק ניט געברויכט ווערן, ריידן די סיימאָווצעס וועגן „אַלע נאַציאָנאַלע ענינים, וועלכע באַרירן אויסשליסלאַך נאָר די געגעבענע נאַציעס“, — וואָס ס׳איז ניט מער ווי אַ שטות. און אין דעם לייט־אַרטיקל געפינען זיי פאַר נויטיק דוקא אָנצואווייזן אויף די אומבאַשטימטקייט פון דער נאַציאָנאַלער קאָמפּעטענץ. „עס וואָלט געוועזן אומזיסט פּטר׳ן צייט,“ — זאָגט הער באַריסאָוו, — „אויב איינער וואָלט זוכן אַזאַ אַבסטראַקטן, איין מאָל פאַר אַלע מאָל געגעבענעם קריטעריום, לויט וועלכן מען זאָל קאָנען אָן שום טעות באַשטימען די קאָמפּעטענץ־ספערע פון אַ געגעבענער נאַציע.“ — היינט פאַר וואָס־זשע „פּטר׳ט מען אומזיסט צייט“ אינ׳ם פּראָיעקט־פּראָגראַם, דאָרט, וואו אַלץ דאַרף זיין אויסגעדריקט קורץ, שאַרף און אָן טעות — און מען האָט מורא אָפּצושטעלן זיך גענויער אויף דער פראַגע

*) דאָרט, ז. 270.

אינ'ם לייט־אַרטיקל, דאָרט וואו יעדן עניין מעג מען דוקא און מען דאַרף
אפילו באַטראַכטן באַריכות?

אָבער גאָר אָן אַ קריטעריום קאָן מען דאָך פּאָרט ניט בלייבן, דעריבער
גיט אונז ה' באָריסאָוו גאָר אַ מאָדנעם קריטעריום: „אַלס דער איינציקער
קאָמפּעטענטער אָרגאַן צו באַשטימען די מציאות פון אַזעלכע באַדערפנישן
(וועלכע גייען אריין אין דער נאַציאָנאַלער קאָמפּעטענץ־ספּערע. — ד.)
זיינען נאָר די נאַציאָנאַלע גרינדונגס־פאַרזאַמלונגען... און די נאַציאָנאַלע
סיימען.“ עפּעס כ'לעבן אַ מאָדנע פּאַרטיי, וועלכע זאָגט זיך אָפּ פון
ארויסצושטעלן אירע אייגענע פאָדערונגען און פאַרלאָזט זיך אויף אַ
פאַרזאַמלונג. אונז איז דאָ קשה, מיר פאַרשטייען ניט: לויט דעם איינ־
פאַכן שכל קומט אויס, אַז די גרינדונגס־פאַרזאַמלונג וועט באַשטיין פון
פאַרשיידענע פּאַרטייען און פראַקציעס, און אויב קיינע פון דיזע פּאַרטייען
וועט ניט אַהויסטרעטן מיט א י ר ע באַשטימטע קריטעריען אָדער לכל־
הפחות מיט אַ דייטלאַכער איבערציילונג פון די קאָמפּעטענץ־ענינים פון
דער גרינדונגס־פאַרזאַמלונג וועט דאָך די לעצטע אַליין ניט קאָנען באַ־
שטימען איר קאָמפּעטענץ; און אויב אַן אַנדער פּאַרטיי וועט טאַקע יאָ
ארויסטרעטן מיט אַזאַ קלאָרן און געניען פאָרשלאָג, — אַ שיינעם פּנים
וועט שוין האָבן די סיימיסטישע פראַקציע. ס'איז דאָך לעכערלאַך אָפּ־
צוזאָגן זיך פון טראַכטן און פאַרלאָזן זיך אויף דעם קאָלעקטיוון געדאַנק:
אויב איך וועל ניט טראַכטן, און דו וועסט ניט טראַכטן און ער וועט ניט
טראַכטן — ווער זשע וועט טראַכטן? פון הימל וועט דאָך דער קאָלעק־
טיווער געדאַנק ניט אַראָפּפאַלן! בכלל איז ביי די י. ס. דער סיים עפּעס
אַ חידושים'דיקער אורים־ותומים. אין אַלע ענינים פאַרלאָזט מען זיך
אויף אים. ווי מען זאָל רעאַליזירן דעם טעריטאָריאַליזם — וועט אָנווייזן
דער סיים, די קאָמפּעטענץ פונ'ם סיים גופא, וועט אָנווייזן דער סיים. צי
וועט שוין ניט אויסקומען פאַר איין וועג דעם סיים צו דערקלערן אונז,
וואָס זיינען עם — אַליין די סיימאָווצעס...

אין דער באַשטימונג פון דער קאָמפּעטענץ, אויב מען זאָל זיך מיט
איר פאַרלאָזן אויף די נאַציאָנאַלע גרינדונגס־פאַרזאַמלונגען, וועלן אומ־
באַדינגט אויסברעכן קאָנפליקטן צווישן פאַרשידענע נאַציעס. ווי אַזוי
זשע וועלן דיזע קאָנפליקטן געלעזט ווערן? לויט דעם נייעם פּראָגראַם
קומט אויס (§ 27), אַז לכתחילה וועלן זייער קאָמפּעטענץ באַשטימען אַליין
די נאַציאָנאַלע גרינדונגספאַרזאַמלונגען, און ערשט נאָכדעם „באַקומען זיי
די באַשטעטיקונג אין דעם סדר פון דער אַלגעמיינער געזעצגעבונג (ד. ה.,
פון שטאַטס־פאַרלאַמענט); דערביי ווערט דורכגעפירט אַ גענויער
הסכם פון די פאַרשידענע רעזאָלוציעס, וועלכע זיינען אָנגענומען פון די
באַזונדערע נאַציאָנאַלע גרינדונגס־פאַרזאַמלונגען, ווי צווישן איינאַנדער,
אַזוי אויך מיט די אַלגעמיינע יסודות פון דער דעמאָקראַטישער אָרדנונג,
וועלכע זיינען באַשטימט דורך די אַלגעמיין־שטאַטלאַכע געזעצן.“ דער
סיימיסטישער פאָרשלאָג איז, לויט אונזער מיינונג, צו פיל געדריים. אָנ־

שטאט דעם, דער שטאטס פארלאמענט זאל זיך שפעטער מאטערן צו קאמבינירן און אין הסכם ברענגען די פארשידענע פאראלנגען פון די באזונדערע נאציאנאלע גרינדונגס־פארזאמלונגען, — וואס עס קאן נאר פארפלאנטערן די ארבעט און דעמאראליזירן די באפעלקערונג — איז פיל איינפאכער, דער שטאטס־פארלאמענט זאל לכתחילה באשטימען די קאמפעטענץ פון די נאציאנאל־אויטאנאמע איינריכטונגען. סיי ווי סיי פארלאזן זיך דאך די סיימאוועצעס אויפ'ן שטאטס־פארלאמענט, אלס די אויבערשטע אינסטאנץ. און אזוי ווי אונזער פארשלאג איז פיל איינפאכער, וועט עס טאקע אזוי זיין. עס פארשטייט זיך, אז יעדער אויטאנאמער נאציאנאלער פאראיין דארף האבן דאס רעכט אריינצוגיין אין פארלאמענט יעדעס מאל ווען ער וועט דארפן, מיט א פעטיציע איבער דער פארברייטערונג פון זיין קאמפעטענץ.

ווי אזוי אבער ווערן איינגעארדנט די קאנפליקטן צווישן די נאציאנאל־אויטאנאמע אינסטיטוטן פון פארשידענע פעלקער אדער צווישן זיי און די טעריטאריאל־אויטאנאמע איינריכטונגען? דערצו דינט אין דעם נייעם פראגראם א „באזונדער אויבערשטער געריכט". ווי אזוי אבער ווערט צוזאמענגעשטעלט דיזער אויבערשטער געריכט — וועגן דעם איז קיין ווארט ניטא ניט אינ'ם פראגראם־פראיעקט און ניט אינ'ם לייט־ארטיקל. מיר רעכענען פאר דאס בעסטע, אז פאר אזא איינריכטונג זאלן דינען שיעדס־געריכטן (בית־דין־שלישי), וועלכע זאלן יעדעס מאל איינגעארדנט ווערן ספעציעל צו יעדן קאנפליקט.

איצט, ספעציעל וועגן די אידישע נאציאנאלע פאדערונגען. מיר זיינען עד־היום געוואוינט געווען צו טראכטן, דאס ביי די י. ס. איז מער קיינע אנדערע נאציאנאלע פאדערונגען אויסער דעם „סיים" ניטא — ווייל אייגנטלאך האבן זיי דאך איבער'ן „סיים" דעם גאנצן רעש זייערן אויפגעהויבן אין דער אידישער גאס. איצט, אבער, קומט ה' באריסאוו און גיט אונז צו וויסן, אז „ניט נאר וואס זיי זעען ניט אינ'ם סיים אן ענדלאכע רפואה פון דער נאציאנאלער אנאמאליע פון אידן, נאר דעם סיים אליין מאלן זיי זיך אויס, ניט אלס אנהויב, נאר להיפך, אלס ענדע פון א גאנצער נעץ איינריכטונגען, וועלכע וועלן לעזן די אלטעגלאכע בעדערפענישן פונ'ם נאציאנאלן קיום."*) וואס־זשע זיינען דאס עפעס פאר איינריכטונגען? ניט מער און ניט ווייניקער ווי... די אידישע קהילה. אי, וועט איר דאך פרעגן: סטייטש, די קהילה איז דאך ניט מער ווי איין איינריכטונג — וואו־זשע איז די צוגעזאגטע „גאנצע נעץ"? איז דער תירוץ א גאנץ פשוט'ער — עס וועלן דאך זיין א סך קהילות: אין קישענעוו באזונדער, אין ווילנע באזונדער, אין ווארשע ווייטער אן אנדערע און אין מאזעפעווקע ווידער אן אנדערע... אמת טאקע, דאס די פאדערונג פון „סיים" אליין אין זיך זעלבער גענומען, איז נאר א קנאפע גאראנטיע פאר די אידישע

*) דארט, ז. 35.

נאציאנאלע רעכט אין גלות, דאס ער אליין נויטיקט זיך אין א גאנצע רייע דעמאקראטישע שטאטס־רעכטלאכע פאראויסזעצונגען און גאראנטיעס — און דאס האבן מיר טאקע תמיד ארויסגעשטעלט געגן די סיימאוועצעס (ה' פאסטאיאני אין „אונזער פלאטפארם", וכדומה): דעריבער האבן מיר טאקע שטענדיק אנגעוויזן, אז איזאלירט פון די נויטיקע גאראנטיעס, בלייבט דער „סיים" אן אוטאפיע ביי די י. ס. מיר פאדערן אלע מאל אויסער דעם „סיים" און גלייכבארעכטיקונג פון שפראך, אויך א פראפארציאנעלע פארטרעטונג פון אלע נאציעס אין די געזעצגעבערישע, געריכטלאכע און אדמיניסטראטיווע ארגאנען. דיזע וויכטיקסטע פאדערונג, אן וועלכער מיר האבן נאך קיין גאראנטיע ניט פאר די אינטערעסן פון די נאציאנאלע מינדערהייטן און באזונדערס פאר אידן — פעלט אין דעם נייעם פראגראם; און דעריבער קומט טאקע פארט אויס, אז די י. ס. שטעלן זיך פאר דעם סיים אלס אן אלץ היילנדע רפואה פאר אידן. ער קריגט ביי זיי א צורה פון א מין פעטיש, וועלכער איז בארופן צו היילן ניט נאר די חסרונות פונ'ם אידישן לעבן, נאר, ווי עס ווייזט אויס, אויך די דעפעקטן פונ'ם י.ס.־'ישן דענקען. כל זמן די ווירקלאכע מאכט איז אויסער דעם רשות און דער ווירקונג פון א געוויסער אונטערדריקטער גרופע, קאן איר אויטאנאמיע זייער ווייניק העלפן. ווייל אויטאנאם ווירקט זי נאר אויף אירע אינערלאכע ענינים, אבער ניט אויף אויסערלאכע שיכטן. זי קאן נאר בעסער פארזארגן אירע אינטערעסן, נאר ניט פארטיידיקן זיי.

אומגעלומפערט איז צוזאמענגעשטעלט דאס צעטל פון די קאמפעטענץ־ענינים פון דעם אידישן סיים (§ 38). מיר האבן למשל, פונקט ג): „ארגאניזירן די פראפעסיאנעלע בילדונג, בכדי אויפצוהויבן די טעכנישע פארבארייטונג פון אידישע ארבעטער" און באזונדער דערפון דעם פונקט ו): „ארגאניזירן די פארשפרייטונג פון לאנדווירטשאפטלאכע קענטניסן צווישן דער אידישער ארבעטנדער באפעלקערונג"; ס'קומט אויס, פונקט ווי די לאנדווירטשאפטלאכע קענטניסן וואלטן כלומר'שט ניט אריינגיין אונטער'ן באגריף „פראפעסיאנעלע דערציאונג". די סיימאוועצעס האבן אריינגעטראגן אין זייער צעטל נאר איין פאדערונג, וועלכע אונטערשיידט זיי פונ'ם בונד — דאס איז פונקט ה): „אנפירן די עמיגראציאנס־און אומוואנדערונגס־ענינים בכדי צו . . . רעגולירן דיזע וויכטיקע דערשיינונג פונ'ם אידישן פאלקס־לעבן אין דער ריכטונג פון טעריטאריאלער קאנצענטרירונג פון די אידישע פאלקס־מאסן." אבער אזוי ווי דער נאציאנאלער סיים קאן דאך בשום אופן ניט באקומען קיין פעלקער־רעכטלאכע (אינטער־נאציאנאלע) קאמפעטענץ, ווייל די רוסישע מלוכה בלייבט פארט, הגם א פעדעראציע, דאך אן איינהייטלאכער סוּאווערענער פעלקער־רעכטלאכער סוביעקט, קאן שוין במילא דער אידישער סיים ניט פירן קיין קאלאניזאציאנס־פאליטיק אויסער די גרענעצן פון רוסלאנד און האט ניט דאס רעכט צו פירן אונטערהאנדלונגען מיט אנדערע מלוכות. דערפון מוזן מיר ארויס־

דרינגעו, דאָס ענטוועדער די סיימאָווצעס רעכענען צו קריגן אַ טעריטאָריע אין רוסלאַנד גופא, אויב זיי ריידן ערנסט, אָדער דער „סיים“, אַלס אַ וועג צום טעריטאָריאַליזם, איז ווידער ניט מער, ווי אַ ריינע אַגיטאַציאָנס־דעקאָראַציע. פון דער אַנדער זייט, פעלט ביי די סיימאָווצעס יעדער רמז אויף יענע פונקציעס פון דער אידישער נאַציאָנאַלער אויטאָנאָמיע, וועלכע געהערען צו דער רעליגיע. אין § 12 פאָדערן זיי צו אָפּטיילן די רעליגיע פון דער נאַציאָנאַליטעט. נאָר דאָס איז גרינג צו פאָדערן אַבסטראַקט, אין דעם ווירקלאַכן לעבן אָבער שפּילט נאָך די רעליגיע עד־היום און וועט נאָך לאַנג שפּילן אַ גרויסע ראָל. אַזוי דהיינו, די פאָדערונג פון 42 שעה רו אַ וואָך — באַדייטעט ביי די קריסטלאַכע אַרבעטער זונטיק־רו (מיט אַ טייל שבת), ביי די מוסולמענישע — פרייטיק־רו (מיט אַ טייל דאָנערשטיק), ביי די אידישע — שבת־רו (מיט אַ טייל פרייטיק); מען דאַרף אויך ניט מיינען, דאָס כשר עסן איז שוין אינגאַנצן ניט אינטערעסאַנט פאַר דער אידישער פאָלקס־מאַסע. אויב די פראַגע פון כשר, פון מצה, א. ז. וו., קאָן מען נאָך פונדעסטוועגן אינגאַנצן אַוועקגעבן דער רעליגיעזער קהילה, באַשטייט שוין מיט׳ן שבת־רו ניט אַזוי איינפאַך. אין פלוג קאָן זיך אויסווייזן, אַז אויב מיר זאָלן דורכפירן אַ געזעץ, דאָס יעדער אַרבעטער מעג זיך רוען דעם טאָג, וועלכן ער וויל, — איז שוין דיזע פראַגע לגמרי געלעזט; נאָר ערשטנס, האָבן מיר דאָ אַ גרויסע שוועריקייט מצד דער בורזשואַזיע פון די הערשנדע נאַציעס, וועלכע וועט מחמת קאָנקורענץ־טעמים שטאַרק קעמפן געגן אַזאַ געזעץ; און צווייטנס, ווען עס וועט זיך שוין אפילו איינגעבן דורכצופירן אַזאַ געזעץ, מוז נאָך די פאַבריק־אינספּעקטור זיין מחויב אַכטונג צו געבן, אַז יעדער אַרבעטער זאָל אומבאַדינגט פייערן איין טאָג אין וואָך, ווייל פאַר דעם אַרבעטער־קלאַס איז העכסט וויכטיק, קיינער זאָל ניט טאָרן אַרבעטן מער ווי לויט דעם געזעץ. זעלבסטפאַרשטענדלאַך, דאָס אויב יעדער אַרבעטער וועט זיך קאָנען באַשטימען זיין פרייען טאָג, ווי זיין האַרץ גלוסט, וועט קיין שום אינספּעקטור אין דער וועלט ניט קאָנען פאַרהיטן די אַרבעטער פון לוין־ברעכעריי און פון עקספּלואַטאַציע און די אויבער־שעה׳דיקע אַרבעטן. דעריבער מוז פעסט באַשטימט זיין איין טאָג, אָדער, לויט די אונטערשיידן פון דער רעליגיע, אייניקע געוויסע טעג צוליב רו. דאָס וועט מוזן זיין די זאַך פון דער נאַציאָנאַלער אויטאָנאָמיע, און איהרע איינריכטונגען וועלן אויך דאַרפן איינשטעלן אַ פאַבריק־ און ווערקשטאַט־אינספּעקטור. בכלל, מוזן אייניקע פּ ר ט י ם פון דער אַרבעטער־געזעצגעבונג געהערן צו דער קאָמפּעטענץ פון די נאַציאָנאַל־אויטאָנאָמע אינסטיטוטן.

אָבער ניט קוקנדיק אויף די אָנגעוויזענע פעלערן, איז דאָך דער נאַציאָנאַלער טייל פון דעם נייעם פּראָגראַם — דער בעסטער און דער קלאָרסטער. און אַזוי ווי די איבעריקע וויכטיקע טיילן פון דעם י. ס.׳ישן פּראָגראַם טראָגן אַ בולט׳ן כאַראַקטער פון פשרות און שווינדלעריי, באַקומט זיך ניט ווילנדיק אַזאַ איינדרוק, דאָס אייגנטלאַך איז אין דעם נייעם פּראָגראַם,

חוץ דער נאציאנאל־פאליטישער אויטאנאמיע, גארניט ניטא.

אפילו דער ריין פאליטישער טייל פון פראגראם טראגט אויף זיך די סימנים, אין בעסטן פאל, פון גאייל־טער בחפזון'דיקער ארבעט, און אפשר טאקע פון עם־הארצות אין שטאטס־וויסנשאפט (זעלבסטפארשטענד־לאך, אין דער דעמאקראטישער הינזיכט). ס'איז אוממעגלאך בקיצור אנ־צוצייכענען אלע וויכטיקע און קלענערע פעלערן, וועלכע די מחברים פון פראיעקט־פראגראם האבן אין אים דערלאזן. מיר וועלן נאר אנווייזן אויף די מער בולט'ערע חסרונות.

אין § 4, וואו ס'רעכענען זיך אויס די גאראנטיעס פון פערזאן־אומ־בארירלאכקייט, איז ניט אנגעוויזן די געהיימנים און פרייהייט פון קארעס־פאנדענץ; אין § 5, לעזן מיר אן אומגעלומפערטן זאץ: „די פאלקאמענע פארווירקלאכונג פון דער אמת'ער פאלקס־הערשונג, וועלכערס לעצ־טער אויסדרוק איז די דעמאקראטישע רעפובליק.“ וואס איז דאס פאר א שפראך? אפילו די צענזור־באדינגונגען קאנען אזא שפראך ניט בא־רעכטיקן. ס'קומט עפעס אויס, אז די „אמת'ע פאלקס־הערשונג“ קאן בכלל האבן פארשידענע אויסדרוקן: נעענטערע און ווייטערע, און ערשט דער לעצטער פון זיי איז די דעמאקראטישע רעפובליק, — אז אן אמת'ע פאלק־הערשונג קאן זיך כלומר'שט אויסגיסן אין אן אנדער פארם, אחוץ די דעמאקראטישע רעפובליק! אינ'ם § 6 ווערט ניט דערמאנט די פאדע־רונג פון דיעטן (געהאלט פאר די דעפוטאטן), פון דעם, אז די וואלן מוזן פארקומען אין ימים־טובים, און עס ווערט ניט אנגעוויזן דער משך פון דעם דעלעגירטן פולמאכט (אין דאס רוב סאציאליסטישע פראגראמען ווערט אנגעצייכנט א צוויי־יאריקער משך). אין § 8 פעלט דער געריכט פון געשווארענע און דער דיסקוסיאנס־יסוד אין דער אויספארשונג. דאס לעצטע באדייטעט ניט נאר אז די לכתחילה'דיקע אויספארשונג זאל אנ־געפירט ווערן אומבאדינגט בפרהסיא און עפנטלאך (דאס פאדערן די סיימאוועצעס אויך), נאר אז די פארשטייער פון דער פארטיידיקונג זאלן אנטייל נעמען צוזאמען מיט דער פראקוראטור און אויף גלייכע רעכט מיט איר אין דיזער לכתחילה'דיקער אויספארשונג. עס ווערט ניט דערמאנט אינ'ם נייעם פראגראם וועגן דער אומבאדינגטער אפשאפונג פון לייב־שטראף (צ. ב. אין קאטארגע, וואו די אבליגאטארישע ארבעט פון די ארעסטירטע מוז פארערכנט ווערן פאר א מין לייב־שטראף). עס ווערט ניט דערמאנט די פאדערונג, אז די פארשיקונגס־ערטער זאלן געשטעלט ווערן אונטער'ן קאנטראל פון פסיכיאטרישע און פאלקס־בילדונגס אינ־סטיטוטן. להיפך, פיגורירן אין דעמזעלבן פונקט פון דעם נייעם פראגראם, אויף איין שורה מיט דיזע וויכטיקע פעלערן, אזעלכע קלייניקייטן, ווי פאר'משפט'ן בתנאי און באפרייען פאר'ן טערמין — קלייניקייטן, וועלכע אפילו די רוסישע מיניסטארן זיינען שוין אויך מסכים...

אין דער אפטיילונג 5, וועגן דער ארבעטער־געזעצגעבונג, געפינען מיר גארניט וועגן דעם אינסטיטוט פון פאבריק־אינספעקטריסן (צוליב אכטונג־

געבן אויף די אינטערעסן פון די אַרבעטערינס), וועגן דעם גזעצגעבערישן פאַרהיטן די אינטערעסן פון הויז־דינסטן, וועגן שיעדס־געריכטן און אויסגלייכונגס־קאַמערן (אום צו לעזן די איינצעלנע קלענערע קאָנפליקטן צווישן אַרבעטער און אונטערנעמער), וועגן די רעכט פון די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען, וועגן דעם, אַז די שטאַטלאַכע און געביטלאַכע אינסטיטוטן זאָלן פאַרזאָרגן אַרבעט פאַר די אַרבעטסלאָזע. עס ווערט אַפילו מיט איין וואָרט ניט דערמאָנט די פרויען־פראַגע, וועלכע קאָן אָבער מיט דער איינפאַכער גלייכבאַרעכטיקונג ניט געלעזט ווערן.

דערפאַר אָבער האָבן די סיימאָווצעס באַגליקט די בירגער מיט אַ סך וואַלן. לויט'ן § 6 וויילט ער אין פאַרלאַמענט, לויט'ן § 7 וויילט ער שוין אין „אַ ל ע אינסטיטוטן, וועלכע עקזיסטירן נאָר אין דער מלוכה." לויט'ן § 8 וויילט ער די ריכטער, און אויך די פּערזאָנען פון אַדמיניסטראַטיווע שטעלעס, לויט'ן § 14 וויילט ער אין די געביטס־אינסטיטוטן, לויט'ן § 27 אין די נאַציאָנאַלע סיימען, לויט'ן § 32 אין די קהילה־קאָמיטעטן, לויט'ן § 34 אין די געביטס־קהילה־קאָמיטעטן. מען מעג זיין, זעט איר, וויפיל איר ווילט דעמאָקראַטיש, מען דאַרף דאָך אָבער אַמאָל אויפ'ן בירגער אויך רחמנות האָבן: וועלנדיק זיין אַ גוטער בירגער און אויספירן זיינע געזעלשאַפטלאַכע פליכטן, וועט דאָך דעם בירגער נעבאַך קיין צייט ניט בלייבן צוליב זיינע אייגענע געשעפטן, ער וועט דאָך פאַרשילטן די דעמאָקראַטיע אויב היינט וועט אים אויסקומען צו קלייבן אַ ריכטער, מאָרגן אַ פּריסטאַוו, איבערמאָרגן אַ גובערנאַטאָר, שפּעטער אַ פּאָסט־דירעקטאָר, א. ז. וו. כ'לעבן, נאָך גוט, וואָס די סיימאָווצעס האָבן דעם בירגער ניט מכבד געווען מיט אָבליגאַטאָרישע וואַל־פליכט... די סיימאָווצעס זיינען ניט געקומען צום שכל אָנצואווייזן, אַז אין די איינריכטונגען און שטעלעס, וועלכע פאָדערן אַ ספּעציעלע פאַרבאַרייטונג, געניטקייט אָדער אויפבילדונג, קאָן קיין ד י ר ע ק ט ע ר וואַל־רעכט ניט געברויכט ווערן, אַז דעריבער מוז דאָ איינגעפירט ווערן אַן אַנדער וואַל־סדר. דער פּרינציפּ דאַרף זיין: דער בירגער וויילט אַליין נאָר די אויבערשטע און אונטערשטע אינסטיטוטן פון יעדן גזעצגעבערישן פאַך (פון דער שטאַטס־מאַכט, פון דער טעריטאָריעלער און נאַציאָנאַלער אויטאָנאָמיע און פון דער מוניציפּאַלער זעלבסטפאַרוואַלטונג, און אויך די נידעריקערע ריכטער; די אַדמיניסטראַציע און די העכערע ריכטערישע אינסטאַנצן מוזן שוין אָבער געוויילט ווערן אויפ'ן אומדירעקטן שטייגער. אַזוי דהיינו, דאַרפן די מיניסטאָרן פונ'ם פאַרלאַמענט געוויילט ווערן, די נידעריקסטע פּאָליציי — פון די מוניציפּאַליטעטן, די אויבערשטע אינסטאַנצן מוזן פון די אונטערשטע געוויילט ווערן א. אז. וו.).

אין פאַרגלייך מיט די אָנגעוויזענע חסרונות מאַכט שוין גאָר אַ לעכערלאַכן איינדרוק, ווען אין דעם פּראָיעקט־פּראָגראַם, וואו עס ווערט ניט דערמאָנט דער געריכט פון געשוואָרענע, דער צוויי־יאָריקער פאַרלאַמענט, די אַרבעט פאַר אַרבעטסלאָזע, לעזן מיר פונדעסטוועגן צום סוף

די העכסט־וויכטיקע פאָדערונגען וועגן באַלייכטונג און קאַנאַליזאַציע... עס פעלט נאָך די אַסעניזאַציע און די רעגולירונג פון פּראָסטיטוציע. אגב אורחא, וועגן פּראָסטיטוציע און אַלקאָהאָליזם וואָלט טאַקע געווים וויכטיקער געווען עפּעס צו זאָגן.

איינס פון די צוויי: אָדער דער פּראָיעקט־פּראָגראַם דאַרף אָנצייכענען נאָר די אַלגעמיינע שטריכן, ווי אַ שטייגער דער פריערדיקער פּראָיעקט־פּראָגראַם פון די י. ס. ד. — דאַן ווי קומט אַהער באַלייכטונג און קאַנאַליזאַציע? אָדער דער פּראָיעקט־פּראָגראַם ווייזט שוין אַן דעטאַל און אויספירלאַך אַלע פאָדערונגען פון פּאַרטיי — פאַר וואָס זשע פעלט די פרויען־פראַגע, די רעכט פון פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען, וכדומה?

צווייטע אָפּטיילונג:

צווישן קאָנטר־רעוואָלוציע און וועלט־מלחמה

פֿאַרבאַמערקונג

אין דער אַפּטיילונג גייען אַריין אַרבעטן אויס דער צייט זינט באָראָכאָוו׳ס אַוועקפֿאָר פֿון רוסלאַנד (1907) ביז צום אויסבּרוך פֿון דער וועלט־מלחמה.

די דאָזיקע אַרבעטן זיינען אַנטשטאַנען אונטער לגמרי אַנדערע באַדינגונגען, ווי בעת דעם ערשטן פּעריאָד. באָראָכאָוו אַליין איז געוואָרן עלטער און אויסגערייפטער. אין אויסלאַנד שטייט זיין אַרבעט ניט מער אַזוי דירעקט אונטער דער השפּעה פֿון די טעגלאַכע פֿאָדערונגען פֿונ׳ם פּאַרטייען־קאַמף. דער קאַמף גופֿא האָט אָנגענומען אַן אַנדערן כאַראַקטער. פֿון איין זייט איז די פּאַרטייִ ענדגילטיק קאָנסאָלידירט, דער אָנגריף פֿון די שכנות׳דיקע פּאַרטייען אויפֿ׳ן פּועלי־ציוניזם איז אָפּגעשלאָגן. פֿון דער אַנדערער זייט איז די רעוואָלוציאָנערע אַנטוויקלונג אין רוסלאַנד בכלל צייטווייליק אָפּגעשטעלט, אין אַלע רעוואָלוציאָנערע קרייזן הערשט אַ דעפּרעסיע. די אידישע סאָציאַליסטישע און דעמאָקראַטישע אינטעליגענץ — אויף וויפֿיל זי שטייט ניט בכלל אָפּ פֿון געזעלשאַפֿטלאַכע ענינים — וואַרפֿט זיך אויף קולטור־טרעגערייִ און אַלגעמיינער כלל־טוערייִ.

דאָס אַלץ בלייבט ניט אָן אַ ווירקונג אויף באָראָכאָוו׳ס אַרבעטן. זיי טראָגן שוין ניט דעם „שטורם־ און דראַנג־כאַראַקטער“ ווי אין ערשטן פּעריאָד, זיי זיינען אָבער דערפֿאַר אויך אויסגערייפֿטער, סיסטעמאַטישער, פֿרייער פֿון פּאָלעמישן באַלאַסט און ווידערהאָלונגען. און וואו ס׳איז יאָ דאָ פּאָלעמיק, איז עס ווייניקער אַרום טעאָרעטישע חילוקי דעות ווי אַרום קאָנקרעטע מעשים (ווי די עמיגראַציע־פּאָליטיק פֿון די ס. ס. אָדער די אַנטי־ציוניסטישע קאָנצענטראַציע אין דער כלל־טוערייִ).

דאָ זיינען מיר טאַקע ביי אַ ווייטערן חילוק. אינ׳ם ערשטן פּעריאָד איבערוועגט די אַבסטראַקציע, דאָס פֿאָרמולירן פּראָבלעמען, סאָציאָלאָגישע אָדער עקאָנאָמישע געזעצן, און פֿעסטשטעלן בהסכם מיט זיי באַשטימטע טענדענצן און געזעצן אינ׳ם אידישן לעבן. אינ׳ם צווייטן פּעריאָד איבערוועגט די טענדענץ צו *קאָנקרעטקייט*; אַלזייטיק אויסצופֿאָרשן באַשטימטע, קאָנקרעטע פֿאַקטן, פֿעסטשטעלן זייערע צוזאַמענהאַנגען און געזעצמעסיקייטן און ערשט אויף דעם יסוד צו בויען אַלגעמיינע מסקנות. אינ׳ם ערשטן פּעריאָד: „קלאַסן־אינטערעסן און נאַציאָנאַלע פֿראַגע“, אינ׳ם צווייטן — „די נאַציאָנאַלע פֿראַגע אין בעלגיע“.

אָדער: אינ׳ם *ערשטן* פּעריאָד, אין „אונזער פּלאַטפֿאָרם“, דער (באמת קלאַסישער) אַנאַליז — אַרויסגייענדיק פֿון אַלגעמיין־אָנגענומענע פֿאַקטן — פֿון דער אידישער עקאָנאָמיק און פֿון דער אומנאָרמאַלער „סטראַטעגישער באַזע“ פֿונ׳ם קלאַסנקאַמף פֿונ׳ם אידישן פּראָלעטאַריאַט. אינ׳ם *צווייטן* פּעריאָד, „די אידישע אַרבעטער־באַוועגונג אין ציפֿערן“ — אַן אויספֿאָרשונג (אויפֿ׳ן יסוד פֿון אַ קאָלאָסאַלן רויען מאַטעריאַל) פֿון דער קאָנקרעטסטער פֿאָרם פֿונ׳ם קלאַסנקאַמף ביי אידן, פֿון די עקאָנאָמישע צונויפֿשטויסן צווישן קאַפּיטאַל און אַרבעט, און ערשט דערפֿון קומט אַרויס אַ קלאָר רעליעף בילד פֿון דער „סטראַטעגישער באַזע“ פֿונ׳ם קלאַסנקאַמף אויף דער אידישער גאַס.

אָבער פּונקט ווי אינ׳ם ערשטן פּעריאָד, אַזוי ווייזט זיך אונז באָראָכאָוו אויך דאָ אַלס דער פֿאַנאַטישער און אומדערשראָקענער אמת־זוכער און שונא פֿון פֿאַראַלגעמיינערדיקע, פֿאַרפֿלאַכנדיקע פֿאָרמולעס און שלאָג־ווערטער. ווער ווי ער זעט נאָך אינ׳ם קלאַסנקאַמף דעם טרייבנדיקן כח פֿון אַלע געזעלשאַפֿטלאַכע באַציאונגען און דעם איינציקן וועג פֿונ׳ם אַרבעטער־קלאַס, צו דערגרייכן זיינע היסטאָרישע צילן? אָבער ער דערזעט אינ׳ם אידישן לעבן אַ פּאָליטישע קאָנצענטראַציע פֿון כחות, ניט אויף דער קלאַסן־ליניע, נאָר אויף דער ליניע פֿון שנאת ציון — דעקט ער אויף אירע לעצטע מאַטעריעלע און מאַכט־פּאָליטישע וואָרצלען און רופֿט קעגן דער אַנטי־ציוניסטישער צו דער נאַציאָנאַלער קאָנצענטראַציע, ד. ה. צום באַוואוסטן אַריינטראָגן דעם ווייטן ציוניסטישן פּערספּעקטיוו אין *אַלע* צווייגן פֿון פֿאָלקס־אַרבעט. („די אַנטי־ציוניסטישע קאָנצענטראַציע“ איז בכלל העכסט סימפּטאָמאַטיש פֿאַר באָראָכאָוו׳ס *אידעאישער* אַנטוויקלונג אין דעם פּעריאָד.)

כאַראַקטעריסטיש פֿאַר זיין אמת־פֿאַנאַטיזם ווי פֿאַר זיין שטאַרקן חוש פֿאַר רעאַליטעטן איז זיין שטעלונג צום פּלאַן וועגן עמיגראַציע־קאָנגרעס. ער באַקעמפֿט דעם ס.־ס.׳ישן „דיפּלאָמאַטישן“ שפּיל מיט די ווינער קהלה־אַסימילאַטאָרן און לאַכט אָפּ פֿון זייער נאַאיוון גלויבן, אַז דאָס איז „דעמאָקראַטישע“ עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק. אָבער ער איז לגמרי ניט קעגן אַ קאָאָפּעראַציע מיט דער בורזשואַזיע אויפֿ׳ן עמיגראַציע־געביט, הגם ער ווייסט, אַז אַ לאַנגע צייט נאָך וועט דער ניט־דעמאָקראַטישער צד האָבן אין איר דעם איבערגעוויכט. אָבער ער וויל ניט קיין אילוזיעס; די דעמאָקראַטיע זאָל זיך זיין באַוואוסט וועגן די גרעניצן פֿון איר כח, ווייל דאָס איז דער איינציקער וועג, די גרעניצן אויסצובּרייטערן און דעם כח צו פֿאַרשטאַרקן.

ב. ל.

צו דער נאַציאָנאַלער פראַגע אין בעלגיען

עס איז זייער וויכטיק צו דערפאָרשן די נאַציאָנאַלע פראַגע אין אַלע אירע שאַטירונגען. פאַר אונז, אידישע פּראָלעטאַריער, וועלכע וואוינען אין רוסלאַנד, עקזיסטירט אַ נאַציאָנאַלע פראַגע אין רוסלאַנד — פאַר אונז, אידישע פּראָלעטאַריער, וועלכע ווייסן, אַז אונזער בעסערע עקאָנאָמישע און פּאָליטישע צוקונפט ליגט אין פּאַלעסטינא, עקזיסטירט אַ נאַציאָנאַלע פראַגע אין טערקיי בכלל און אין ארץ־ישראל בפרט. אָבער דיזע ביידע נאַציאָנאַל־פראַגן, וואָס באַרירן אונז אַמטיפסטן, — די רוסלענדישע און די טערקישע, זיינען אַנטשטאַנען ביי ניט גענוג הויך אַנטוויקלטע פּראָדוקטיוו־קרעפטן, ניט אויף דער העכסטער מדרגה פון דער קאַפּיטאַליסטישער אַנטוויקלונג. טערקיי איז שטאַרק אָפּגעשטאַנען אין אַלע הינזיכטן, זי פאַרדינט בשום אופן ניט דעם נאָמען פון אַ קאַפּיטאַליטיש לאַנד. רוסלאַנד געהערט שוין געוויס צו דער אַלוועלטלאַכער משפחה פון די לענדער, וועלכע ציען זייער חיונה, עקספּלואַטירנדיק די ארבעטס־קראַפט פונ׳ם לוין־ארבעטער, אָבער דאָך האָט זי נאָך אַנ׳איבער־גרויסע לאַנדווירטשאַפטלאַכע באַפעלקערונג און טראָגט נאָך הויפּטזעכלאַך דעם כאַראַקטער פון אַן אַגראַר־ווירטשאַפטלאַכן גאַנצן. אונזער נאַציאָנאַלן פּראָגראַם מוזן מיר צופּאַסן צו די איצט געגעבענע באַדינגונגען פון די ביידע לענדער. דער פּראָלעטאַריאַט קוקט אָבער אין דער ווייטער צוקונפט, און מוז בויען זיין פּראָגראַם ניט נאָר שטיצנדיק זיך אויף דער קעגנוואַרט, נאָר אויך אויף די טענדענצן פון דער צוקינפטיקער אַנטוויקלונג.

ווי אַזוי עס וועלן אָבער אויסקוקן די נאַציאָנאַלע פאַרהעלטנישן אין דער צוקונפט, קאָנען מיר וויסן נאָר דאַן, ווען מיר וועלן דערפאָרשן די פאָרטגעשריטענע לענדער, וואו ס׳עקזיסטירט אויך די דאָזיקע פראַגע און האָט באַקומען איר ווייטערדיקע אַנטוויקלונג. אויב מיר ווילן אויסמיידן פּוסטע השערות און זיך שטיצן אויף גרינדלאַכן פאַקטישן מאַטעריאַל, קומט אונז אויס זיך צו ווענדן גלייך צו דיזע פאָרטגעשריטענע לענדער. איינע פון זיי — נעמליך עסטרייך — האָט מען אין דער רוסישער און אידישער ליטעראַטור שוין גאַנץ גענוי באַשריבן; אַזוי ווי מיר קאָנען זאָגן, דאָס די קעגנוואַרט פון עסטרייך איז פאַר רוסלאַנד אַ גאַנץ נאָנטע צוקונפט — ווייל עסטרייך געפינט זיך ניט אויף אַ פיל העכערער מדרגה פון דער קאַפּיטאַליסטישער אַנטוויקלונג, ווי רוסלאַנד, — איז טאַקי זייער נוצלאַך זיך צו פאַנאַנדערקלייבן אין די עסטרייכישע צושטאַנדן. דאָס האָט מען, זאָגן מיר, שוין גענוג געטאָן אין

דער ליטעראַטור. אָבער, ווידער טאַקע, אונז מוז אינטערעסירן ניט נאָר די נעכסטע צוקונפט פון דער נאַציאָנאַל־פראַגע: ניט נאָר מיר ברויכן צו באַלויכטן די לאַגע אין עסטרייך, וואו דער נאַציאָנאַלער קאַמף פלאַקערט שוין זייט זעכציק יאָר און קאָן נאָך אַלץ ניט קומען צו אַ באַפרידיקנדן אויסוועג; אונזער אויפגאַבע איז ניט נאָר צו דערפאָרשן, ווי עס זעט אוים דיזעם וויכטיקע פראָבלעם דאָרט, וואו עס איז נאָך גאַנץ ווייט פון זיין לייזונג: ניין — מיר מוזן נאָך זוכן, פיליכט זייגען פאַראַן אַזוינע לענדער, וואו דער נאַציאָנאַלער קאַמף האָט אַמאָל געברענט, און איצט האָט ער זיך איינגעשטילט: מיר מוזן אַ קוק געבן, ווי עס זעען אוים די נאַציאָנאַלע פאַרהעלטנישן אין אַזעלכע לענדער.

אַזאַ לאַנד עקזיסטירט; דאָס איז בעלגיען. מיר האָבן אָט ערשט געזאָגט, דאָס אין דער נאַציאָנאַלער הינזיכט איז עסטרייכ׳ס קעגנוואַרט — רוסלאַנד׳ס נאָענטע צוקונפט: מיר קאָנען אויך זאָגן, דאָס אין דער נאַציאָנאַלער הינזיכט, איז בעלגיען׳ס קעגנוואַרט — רוסלאַנד׳ס ווייטערע צוקונפט. לערנענדיק די באַדינגונגען פון עסטרייך, באַקומען מיר די מעגלאַכקייט, צו שאַפן זיך אַ קלאָרערן באַגריף מכח די אַנטוויקלטע פאָרמען פונ׳ם נאַציאָנאַלן קאַמף: לערנענדיק די בעלגישע באַדינגונגען, הויבן מיר אָן צו פאַרשטיין, צו וואָס עס ברענגט דער נאַציאָנאַלער פרידן.

דעריבער געפינען מיר פאַר נוצלאַך, צו באַקענען די חברים־לעזער מיט דעם דאָזיקן קליינעם לאַנד, וועלכעס האָט אין זיך אַזוינע גרויסע קרעפטן, מיט׳ן קליינעם פאָלק, וועלכער גיט אונז אַזעלכע גרויסעביישפילן אין אַלע הינזיכטן פונ׳ם געזעלשאַפטלאַכן לעבן*).

אין דער קאַפיטאַליסטישער הינזיכט איז בעלגיען (אויסער ענגלאַנד) דאָס אַנטוויקלטסטע לאַנד אין אייראָפּאַ.

דאָס קאָנען מיר זען פון די פאָלגנדע ציפערן: די מיטעלע געדיכטקייט פון דער באַפעלקערונג איז געווען אין 1890 יאָר (ווען אין פיל לענדער זיינען געווען גלייכצייטיק פולע

*) מיר ברייגגען די נאָכפאָלגנדיקע ציפערן בנוגע בעלגיען פון דער אָפיציעלער בעלגישער סטאַטיסטיק, וועלכע איז דערשינען אויפ׳ן גרונט פון דער פאָלקסציילונג פון 31 דעצעמבער, 1900 יאָר, אין צוויי גרויסע בענדער. די ציפערן, וועלכע אָנבאַלאַנגען דייטשלאַנד, זיינען גענומען געוואָרן פון דער דייטשלענדישער סטאַטיסטיק פון 1895 יאָר, בנוגע וועלכע מיר האָבן אויסגענוצט אַנדערע קאָמפּילאַטיווע ווערק, און די עסטרייכישע ציפערן נעמען מיר פונ׳ם זעקס־און־זעכציקסטן באַנד פון דער אָפיציעלער עסטרייכישער סטאַטיסטיק (אויפ׳ן גרונט פון דער פאָלקסציילונג פון 31 דעצעמבער, 1900 יאָר). ווייטער, איז זייער וויכטיק אָנצואווייזן אונזערע לעזער, דאָס די בעלגישע סטאַטיסטיק גיט אָן נאָר אַבסאָלוטע ציפערן און ווען־ניט־ווען די פּראָצענטן: די פּראָצענטן האָבן מיר אַלזאָ אַליין אויסגערעכנט. אויסער דעם, געפינען זיך אין דער אָפיציעלער אויסגאַבע דרוקפעלער, וועלכע אונז איז אויסגעקומען אויסצובעסערן דורך פאַרשידענע פאַרגלייכונגען, וואָס האָט אונז אָבער אומעטום געלונגען.

אָדער טייליווייזע צײַלונגען): אין עסטרייך 79,6 מענטשן אויף איין קוואַד־ראַט־קילאָמעטער, אין פּרייסן 86, אין גאַנץ דייטשלאַנד 91,5, אין האָ־לאַנד 138,7, אין ענגלאַנד (מיט וועלס) 192, אין בעלגיען — 206; (אין רוסלאַנד איז די ציפער געווען אין 1897 יאָר — 19). אביסל שפּע־טער איז די מיטעלע געדיכטקייט געווען אין דייטשלאַנד (אין 1895 יאָר) 105 מענטשן אויף א קוואדראַט־קילאָמעטער, און אין בעלגיען 240 אויף א קוואדראַט־קילאָמעטער.

אָבער די געדיכטקייט פון דער באַפעלקערונג קען נאָך ווייניק וואָס געבן. דעריבער ווען מיר אָנווייזן אייניקע וויכטיקערע, שוין ריין עקאָנאָמישע ציפערן.

מיר ווייסן, דאָס ביז דער לעצטער צייט איז די קאַפּיטאַליסטישע אנטיקלונג געגאַנגען אזוי, דאָס די אינדוסטריע האָט וואָס ווייטער, אַלץ מער אָפּגערוקט אָן א זייט די לאַנדווירטשאַפט; דעריבער איז ביז יעצט יענעם לאַנד און יענעם פאָלק מער אַנטוויקלט, וועלכעס נעמט א גרעסערן אַנטייל אין דער אינדוסטריע, און א קלענערן אין דער לאַנד־ווירטשאַפט. לאָמיר פאַרגלייכן אין דער הינזיכט אייניקע לענדער.

עסטרייך איז א שטאַרק אָפּגעשטאַנענעם לאַנד, אויב מיר ווען זי נעמען אין דורכשניט, ד. ה. אין מיטעלע ציפערן; אָבער אין עסט־רייך גופא זיינען פאַראַן צוויי הויך אַנטוויקלטע פעלקער — די דייטשן און די טשעכן. זעען מיר פון דער סטאַטיסטיק, דאָס אין 1900 יאָר האָבן פון 100 פערזאָנען, וואָס באַשעפטיקן זיך מיט וועלכן עס איז גע־שעפט, זיך באַטייליקט:

	אין דער לאַנדווירטשאַפט	אין דער אינדוסטריע האַנדל און טראַנספּאָרט
ביי די דייטשן	33,5	51,7
ביי די טשעכן	43,1	45,8

אין דייטשלאַנד אין 1895 יאָר האָט די לאַנדירטשאַפט נאָך גע־שפּילט א גאַנץ גרויסע ראָלע: פון 100 מענטשן, וואָס האָבן איבער־הויפּט וועלכע עס איז באַשעפטיקונג, האָבן זיך 36,2 באַשעפטיקט אין דער לאַנדווירטשאַפט. אין בעלגיען אָבער זיינען פון 100 באַשעפטיק־טע פערזאָנען אין 1900 יאָר סך הכל 22,7 געווען פאַרנומען אין דער לאַנדווירטשאַפט, 44,6 אין דער **אינדוסטריע אליין**, און די איבעריקע 32,7 זיינען געווען פאַרנומען אינ'ם האַנדל, אין טראַנספּאָרט, אין די פרייע בארופן, אין פּריוואַטע, עפנטלאַכע און רעגירונגס־דינסט.

בשעת ביי די דייטשן אין דייטשלאַנד און אין עסטרייך זיינען אין דער לאַנדווירטשאַפט פאַרנומען אביסל מער פון א דריטל, זיינען אין בעלגיען ווייניקער פון א פערטל באַשעפטיקט אין דער אגראַר־פּראָדוק־ציאָן.

בעלגיען איז א שטאַרק אינדוסטריאַ־ליזירטעס לאַנד, פיל מער ווי עסטרייך און אפילו ווי

ד י י ט ש ל א נ ד.

דאָס זעלבע טרעט אַרויס, אויב ניט אין אַזוינע בולטע שטריכן, דאָך אויך אינ'ם פּראָצענט פון די א י נ ד ו ס ט ר י ע ל ע ל ו י ן־ א ר ב ע ט ע ר.

פון 100 פּערזאָנען, וועלכע זיינען באַשעפטיקט אין דער אינדוסטריע איז די צאָל לוין־אַרבעטער:

אין דייטשלאַנד, 1895 יאָר — 75,1 (ד. ה. 3 אַרבעטער אויף 1 בעל־הבית אין דורכשניט).

ביי די עסטרייכער דייטשן אין 1900 יאָר — 78,3 (ד. ה. כמעט 4 אַרבעטער אויף איין ב"ב).

ביי די עסטרייכער טשעכן אין 1900 יאָר 80,9 (ד. ה. 4 אַרבעטער אויף 1 ב"ב).

אין בעלגיען אין 1900 יאָר 82,6 (ד. ה. מער ווי 4 אַרבעטער אויף 1 ב"ב אין דורכשנים).

דאָס באַווייזט, אַז אין בעלגיען איז שטאַרק אַנטוויקלט גראָדע די גרויסע אינדוסטריע (ווייל דאָס קומט אויס נאָר אין ד ו ר כ ש נ י ט מער אַרבעטער, ווי אין דייטשלאַנד), און אַז די ב ע ל ג י ש ע באַפעלקערונג האָט זיך שטאַרק און העכסט נ אָ ר מ א ל (לויט'ן קאַפּיטאַליסטישן שטייגער) פּ ר אָ ל ע ט אַ־ ר י ז י ר ט.

בעלגיען איז אָבער ניט גלייכמעסיק אַנטוויקלט אין דער אינדוסט־ריעלער הינזיכט. בעלגיען איז אַדמיניסטראַטיוו צוטיילט אויף 9 פּראָ־ווינצן, וועלכע מיר וועלן דאָ צוזאַמענשטעלן לויט דער צאָל פון זייער באַפעלקערונג:

ט אַ ב ע ל ע

פּראָווינץ	צאָל איינוואוינער אין 1866 יאָר	צאָל איינוואוינער אין 1900 יאָר
בראַבאַנט	813,552	1,263.535
ענאָ	845.438	1,140,954
מזרח־פלאַנדריען	805,835	1,029,971
ליעזש	557,194	826,175
אַנווערפּען	465,607	819,139
מערב־פלאַנדריען	642,217	805,236
נאַמיור	302,778	346.512
לימבורג	195,302	240,796
ליוקסעמבורג	199,910	219,210
גאַנץ בעלגיען:	4,827,833	7.074,910*)

*) פּאַלעסטינע איז אַקוראַט אַזוי גרויס, ווי בעלגיע; פּאַלעסטינע'ס אויבער־פלעכע האַלט ביי 29,000 קוואַדראַט־קילאָמעטער, און בעלגיע'ס פלעכע אויך דאָס

אין בעלגיען זיינע אָ פ י צ י ע ל אנערקענט דריי שפּראַכן — די פראַנצויזישע, די פלעמישע און די דייטשע; דיזע דריי שפּראַכן הייסן אויף דעם אָפיציעלן רעגירונגס־לשון „די דריי נאַציאָנאַלע שפּראַכן פון בעלגיען״; דאָ דאַרף מען אָבער ניט האָבן קיין טעות און ניט מיינען, דאָס דערמיט אנערקענט די רעגירונג דריי נאַציעס; ניין — זי רעכנט, אַז אין בעלגיען איז א י י ן נאַציע, נאָר די א י י ן נ א צ י ע רעדט אויף ד ר י י ש פּ ר א כ ן; אַזוי ווי די דייטשן זיינען אין אַלע פּראָווינצן גאָר אַ קליינער מיעוט, און די צוויי מערהייטן זיינען די פלעמען מיט די פראַנצויזן, וועלן מיר צעטיילן די 9 פּראָווינצן אויף צוויי קאַטעגאָריעס: 5 פלעמישע פּראָווינצן, וואו די מערהייט באַשטייט פון פלעמען (אַנטווערפּן, בראַבאַנט, מערב־פלאַנדריען, מזרח־פלאַנדריען און לימבורג), און 4 פראַנצויזישע פּראָווינצן, וואו די מערהייט באַשטייט פון פראַנצויזיש־שפּרעכנדע (ענאָ, ליעזש, ליוקסעמבורג און נאַמיור). אין די 5 פלעמישע פּראָווינצן זיינען (אין 1900) די נאָר־פלעמיש שפּרעכנדע 2,790 טויזנט פּערזאָנען, און די גאַנצע באַפעלקערונג זייערע איז 4,159 טויזנט, ד. ה. די פלעמען זיינען דאָרט ניט ווייניקער, ווי 67 פּראָצענט פון דער באַפעלקערונג; אינגאַנצן וואוינען אין בעלגיען 2,822 טויזנט נאָר־פלעמיש שפּרעכנדע; ד. ה. אין די איבעריקע 4 פּראָווינצן וואוינען נאָר די איבעריקע 32 טויזנט נאָר־פלעמיש שפּרעכנדע — גאָר און גאָר אַ קליינער מיעוט.

איצט נעמען מיר באַטראַכטן די עקאָנאָמישע לאַגע פון די פלעמישע און פון די פראַנצויזישע פּראָווינצן. אין פלוג קאָן זיך אויסווייזן, דאָס די פלעמישע פּראָווינצן זיינען העכער אַנטוויקלט, ווי די פראַנצויזישע, ווייל די ערשטע זיינען פיל געדיכטער באַפעלקערט: אין די פלעמישע פּראָווינצן קומט אויס 282 פּערזאָנען אויף אַ קוואַדראַט־קילאָמעטער, אין די פראַנצויזישע אָבער נאָר 172; פונדעסטוועגן, ווי מיר האָבן שוין פריער באַמערקט, קאָן די געדיכטקייט פון דער באַפעלקערונג גאָר ווייניג דינען אויף צו באַווייזן, צי אַ געוויסע געגנט איז מער אָדער ווייניקער קאַפּיטאַליסטיש אַנטוויקלט. דעריבער וועלן מיר מוזן נעענטער באַטראַכטן די עקאָנאָמישע סטרוקטור פון גאַנץ בעלגיען און פון די פלעמישע און פראַנצויזישע פּראָווינצן.

זעלבע; אָבער די מיטעלע געדיכטקייט פון בעלגיען איז 240 מענטשן אויף אַ קוו. קיל., און אין פּאַלעסטינע סך הכל 24 מענטשן אויף אַ קוו. קיל. מען דאַרף אָבער ניט מיינען, אַז אין בעלגיען איז אומעטום די גלייכע געדיכטקייט. אין דער גרעסטער פון די ניין פּראָווינצן — ליוקסעמבורג — וועלכע פאַרנעמט אַ זעקסט־חלק פון בעלגיען, איז די באַפעלקערונג גאָר שיטער, — סך הכל 50 מענטשן אויף אַ קוו. קיל.; אין פּאַלעסטינע זיינען אָבער פאַראַן ערטער, ווי יפו־ירושלים געביט, וואו די באַפעלקערונג איז פיל געדיכטער, ווי אין ליוקסעמבורג. אין בעלגיען וואוינען יעצט העכער 7 מיליאָן מענטשן; ד. ה. אַז מיט דער וויטערער אַנטוויקלונג פון פּאַלעסטינע וועט זי אויך קענען פאַרנעמען מער פון 7 מיליאָן איינוואוינער (יעצט האַלט זי נאָר 700 טויזנט).

אין בעלגיען איז (אין 1900 יאָר):

טאַבעלע II.

די גאַנצע באַפעלקערונג	7,074,910
די באַשעפטיקטע באַפעלקערונג (ד. ה. די, וועלכע לעבט פון אייגענע הכנסות*)	3,071,301
די באַפעלקערונג, וועלכע איז באַשעפטיקט אין אינדוסטריע	1,372,251
פון איר — אינדוסטריעלע לוין־אַרבעטער	1,133,590
די באַפעלקערונג, וועלכע איז באַשעפטיקט אין דער לאַנדווירטשאַפט	697,372

לאָמיר איצט דיזע ציפערן אויסדריקן אין פּראָצענטן.

טאַבעלע III.

אין גאַנץ בעלגיען:

דער פּראָצענט פון די אינדוסטריעל־באַשעפטיקטע אין פאַרגלייך מיט אַלע באַשעפטיקטע	44.6
דער פּראָצענט פון די אינדוסטריעלע לוין־אַרבעטער אין פאַרגלייך מיט אַלע באַשעפטיקטע	36.9
דער פּראָצענט פון די אינדוסטריעלע לוין־אַרבעטער אין פאַרגלייך מיט די אינדוסטריעל־באַשעפטיקטע	82.6
דער פּראָצענט פון די לאַנדווירטשאַפטלאַך־באַשעפטיקטע אין פאַרגלייך מיט אַלע באַשעפטיקטע	22.7

די לאַנדווירטשאַפטלאַכע בעלגישע באַפעלקערונג, ווי מיר האָבן שוין געזאָגט, איז זייער קליין, אַ ביסל מער פון אַ פינפטל; זי באַשטייט פון זעלבסטשטענדיקע פּויערים און פון באַטראַקעס. די צאָל פון די זעלבסט־שטענדיקע פּויערים (אַריינגערעכנט אַהער אויך די אַרענדאַטאָרס) איז אין גאַנץ בעלגיען 449,902, און פון די באַטראַקעס 247,470, ד. ה. 3 באַט־ראַקעס קומען אויס אויף 5 זעלבסטשטענדיקע. דערפון איז לייכט צו פאַרשטיין, דאָס די בעלגישע לאַנדווירטשאַפט טראָגט אַ קליינעם כאַראַקטער. דער גרויסער רוב פון די לאַנדווירטן זיינען קליינינקע פּויערים־לאַך — און, ווי ס'איז באַוואוסט, זיינען די קליינע פּויערים אין מערב־אייראָפּע אומעטום זייער רעאַקציאָנער, שרעקלאַך אָפּגעשטאַנען אין אַלע הינזיכטן. אין בעלגיען, ווי אומעטום, שטיצן זיך גראָדע די רעאַקציאָנערע און קלעריקאַלע פּאַרטייען הויפּטזעכלאַך אויף די פּויערים. דאָס מוזן מיר האָבן אין זינען, ווען מיר וועלן אַריבערגיין צו פאַרגלייכן דעם פלעמישן טייל פון בעלגיען מיט'ן פראַנצויזישן.

*) צו דער ניט־באַשעפטיקטער באַפעלקערונג ווערן אין בעלגיען צוגערעכנט: קינדער און פרויען און אַלטע, וועלכע פאַרדינען זיך ניט אַליין, ווי אויך אַזוינע, וואָס לעבן פון פּריוואַטער אָדער עפנטלאַכער צדקה. אַלע איבעריקע רעכענען זיך פאַר באַשעפטיקט.

וואָס קומען פאָר אין דער אידישער עמיגראַציע און אין יענעם לאַנד, וואו

טאַבעלע IV.

1900 יאָהר

פראָווינץ	די צאָהל בעשעפטיגטע	די צאָהל אינדוסטריעלע בעשעפטיגטע	די צאָהל אינדוסטריעלע לוין-ארבייטער	די צאָהל לאַנדווירטשאַפטליכע בעשעפטיגטע	דער פראָצ. פון די אינדוסטריעלע בעשעפטיגטע צו אלע בעש.	דער פראָצ. פון די אינד. לוין-ארב. צו אלע בעשעפטיגטע	דער פראָצ. פון די אינדוסטר. לוין-ארבייטער צו די אינדוסטר. בעשעפטיגטע	דער פראָצ. פון די לאַנדווירטשאַפטליכע בעשעפטיגטע צו אלע בעשעפטיגטע
די פלעמישע פּראָווינצן:								
אנטווערפּען . .	356660	141014	115852	80814	395	325	823	227
בראַבאַנט . . .	583692	226328	189351	112900	388	324	836	193
מערב-פלאַנדרען	386463	169939	134119	109871	439	347	788	284
מזרח-פלאַנדרען	499112	209571	171705	158616	419	345	819	318
לימבורג . . .	95566	22215	13471	43456	232	135	590	455
די פראַנצויזישע פּראָווינצן:								
ענא	528604	307431	263843	80254	581	499	859	152
ליעזש . . .	385088	208404	181002	42979	541	470	870	111
ליוקסעמבורג . .	90447	24864	15979	36637	274	177	64	405
נאַמיור . . .	145669	62485	48268	31845	429	331	774	211
אין אלע 5 פלעמישע פּראָווינצן צוזאַמען	1921493	769067	624498	505657	400	328	812	263
אין גאַנץ בעלגיען	3071301	1372251	1133590	697372	446	369	826	227
אין אלע 4 פראַנצויזישע פּראָווינצן צוזאַמען . . .	1149808	603184	509092	191715	524	442	84	167

קוקנדיק אויף די לעצטע עמודים, און הויפּטזעכלאַך אויף די אונטערשטע דריי שורות, זעען מיר, דאָס הגם גאַנץ בעלגיען איז שטאַרק אינדוסטריאַליזירט און אפילו אין די צוויי קלענסטע און אָפּגעשטאַנענסטע פּראָווינצן, לימבורג און ליוקסעמבורג — איז די אַגראַר-באַפעלקערונג אויך פיל וויניקער פון א העלפט, דאָך קען מען באַמערקן וועזנטלאַכע אונטערשיידן צווישן דעם פלעמישן און דעם פראַנצויזישן טייל פון בעלגיען.

אין דעם פלעמישן טייל איז אין דורכשניט דער פּראָצענט פון דער לאַנדווירטשאַפטלאַכער באַפעלקערונג אויף 10 (גענוי — 9,6) גרעסער, ווי אין'ם פראַנ-

צויזישן טייל; פּאַרקערט, דער פּראָצענט פֿון דער אינדוסטריעלער באַפעלקערונג איז אינ׳ם פלעמישן טייל אויף 12.4 קלענער, ווי אינ׳ם פראַנצויזישן טייל, ד. ה. דער פראַנצויזישער טייל איז פיל מער אינדוסטריאַליזירט, ווי דער פלעמישער: דאָס פלעמישע פאָלק איז אַ גוזמא מער באַשעפטיקט אין דער לאַנדווירטשאַפט, ווי דאָס פראַנצויזישע. אין איינצלנע פּראָווינצן איז דער אונטערשייד נאָך קלערער. נעמען מיר די פלעמישע פּראָווינצן מערב און מזרח־פלאַנדריען מיט 28.4 פּראָצענט און 31.8 פּראָצענט אַגראַר־באַפעלקערונג, און די פראַנצוזיישע פּראָווינצן ענאָ און ליעזש מיט זייערע 15.2 און 11.1 פּראָצענט. ד. ה. אין די גרעסטע פלעמישע פּראָווינצן, אינ׳ם עכטן צענטער פֿון דער פלעמישער באַפעלקערונג, באַשעפטיקט זיך נאָך כמעט אַ דריטל מיט לאַנדווירטשאַפט; פּאַרקערט, אין די גרעסטע פראַנצויזישע פּראָווינצן, אינ׳ם צענטער פֿון דער פראַנצויזישער באַפעלקערונג, זיינען די לאַנדווירטן פיל ווייניקער פֿון אַ זעקסט־חלק*). — דאָסזעלבע קענען מיר באַמערקען בנוגע די פּראָצענטן פֿון די לוין־אַרבעטער, ד. ה. בנוגע דער אינדוסטרעלער פּראָלעטאַריזירונג: אינערהאַלב דער אינדוסטריע אַליין איז דער פּראָצענט פֿון דער פלעמישער פּראָלעטאַריזירונג אויף 3.2 נידעריקער, ווי די פראַנצויזישע פּראָלעטאַריזירונג, און אין פאַרגלייך מיט דער גאַנצער באַפעלקערונג דריקט זיך אוים די פלעמישע אינדוסטריעלע פּראָלעטאַריזירונג אין 32.5 פּראָצענט, און די פראַנצויזישע — אין 44.2 פּראָצענט, ד. ה. ביי די פראַנצויזן איז דער באַטרעפנדער פּראָצענט אויף 12 גרעסער. ביי די פראַנצויזן איז דער אינדוסטריעלער פּראָלעטאַריאַט שוין כמעט אַ העלפט פֿונ׳ם גאַנצן פאָלק, ביי די פלעמען אָבער נאָך ניט קיין דריטל.

לאָמיר נאָך זעהן דעם פּראָצענט פֿון די יודעי־ספר אין בעלגיען, פֿון די, וועלכע קענען לעזן און שרייבן: אין 1900 יאָר איז געווען דער פּראָצענט גראַמאָטנע:

---

*) מען קען אונז איינווענדן, דאָס אַ פראַנצויזישע פּראָווינץ — ליוקסעמבורג — האָט אַ שטאַרקע לאַנדווירטשאַפט. אָבער פֿון דער טאַבעלע 1 קאָן דער לעזער באַלד אַיינזען, דאָס לויט איר באַפעלקערונג איז ליוקסעמבורג די קלענסטע פּראָווינץ פֿון גאַנץ בעלגיען, און דערפאַר קען זי גאָר ניט באַווייזן: זי איז אין 5 מאָל קלענער פֿון ענאָ, מזרח־פלאַנדריען אָדער בראַבאַנט, און 15 מאָל קלענער פֿון זיי אַלע דריי צוזאַמען.

טאַבעלע V.

די פלעמישע פראָווינצן:		די פראַנצויזישע פראָווינצן:	
אַנטווערפּן	68		
בראַבאַנט	70	ענאָ	68
מערב־פלאַנדריען	61	ליעזש	74
מזרח־פלאַנדריען	61	ליוקסעמבורג	80
לימבורג	68	נאַמיור	79

פון וועלכער זייט מיר קומען ניט צו צו דיביידע פעלקער, איבער־צייגן מיר זיך ווידער און ווידער, דאָס די פלעמען זיינען מער אָפּגעשטאַנען, און די פראַנצויזן מער אַנטוויקלט אין אַלע הינזיכטן. אָבער דער גאַנצער אונטערשייד איז דאָך שוין אין 1900 יאָר געווען ניט אַזוי גרויס: ווי ניט ווי, דאָך זיינען ביידע פעלקער די אַנטוויקלטסטע אין גאַנץ אייראָפּע (אויסער ענגלאַנד), דאָך שטייען זיי שוין איצט גאַנץ נאָענט איינער צום צווייטן. זיי זיינען כמעט גאַנץ גלייך. דער אונטערשיד צווישן די פלעמען און פראַנצויזן איז נאָך אַ ביסל קלענער, ווי דער אונטערשייד צווישן די טשעכן מיט די דייטשן אין עסטרייך, און אַ גוזמא פיל קלענער, ווי דער אונטערשייד צווישן בעלגיען און דייטשלאַנד אָן ערד.

אויך אין דער צאָל זייערער זיינען ביידע פעלקער כמעט גלייך (אין 1900 יאָר): אַזוינע, וואָס ריידן נאָר פלעמיש, איז אין גאַנץ בעלגיען 2,822,005, און אַזוינע וואָס ריידן נאָר פראַנצויזיש — 2,574,805. די פלעמען זיינען טאַקע אַ מערהייט, נאָר דאָך איז די פראַנצויזישע מינדערהייט כמעט גלייך צו דער מערהייט. בעלגיען באַשטייט פון אַ נאַציאָנאַלער מערהייט און אַ נאַציאָנאַלער מינדערהייט. אָבער די עקאָנאָמיש שטאַרקערע, די קולטורעל־אַנטוויקל־טערע און דעריבער אויך די פּאָליטיש־הערשנדע נאַציע איז ניט, ווי אומעטום, די מערהייט, נאָר פאַרקערט די מינדער־הייט — די פראַנצויזן.

די איצטיקע לאַגע איז אָבער ניט אימער געווען אין בעלגיען. מיט 3—4 הונדערט יאָר צוריק, ווען בעלגיען איז געווען פאַראייניקט מיט האָלאַנד, האָבן ביידע לענדער צוזאַמען געהייסן נידערלאַנדען; דאַן איז די הערשנדע נאַציע געווען — די האָלענדער, און אַזוי ווי די פלעמען ריידן דיזעלבע שפּראַך, ווי די האָלענדער (איצט עקזיסטירט אַ קליינער אונטערשייד צווישן האָלענדיש און פלעמיש), האָבן די פלעמען אָנגעהערט צו דער הערשנדער נאַציע, און די איצטיקע פראַנצויזישע באַ־פעלקערונג פון בעלגיען, וועלכע רופט זיך אַן וואַלאָנען, איז דאַן געווען אונטערדריקט. אין יענע צייטן איז גראַדע די פלעמישע אינ־דוסטריע געווען די העכסטע און באַרימטסטע אין דער גאַנצער

וועלט; ווען די ענגלענדער האָבן געוואָלט אריינפירן ביי זיך די טעקסטיל־אינדוסטריע, האָבן זיי געמוזט אָנקומען צו די פלעמישע מייסטערס, וועלכע האָבן אויסגעלערנט די ענגלענדער, ווי אזוי מען דאַרף פירן דיזע אינדוסטריע. דאַמאָלס זיינען די פלעמישע מאָלער, רעמבראַנדט, וואַן־דייק און אַנדערע געווען די גרעסטע אין דער וועלט, און דאָס וואַלאָנישע פאָלק האָט גאָר קיינעם ניט אינטערעסירט; דאָס איז געווען א שוואַכס, א שטילס, און האַלב־ווילדעס פויערים־פאָלק. פון דער צייט אָבער, ווען דער וועלט־האַנדל פון די נידערלאַנדען איז געפאַלן, ווען די נידערלענדישע האַפנס אַמסטערדאַם, ראָטערדאַם, אַנטווערפּן האָבן גע־מוזט אָפּגעבן די אויבערהאַנט צו די ענגלישע האַפנס, איז די פלעמישע אינדוסטריע געפאַלן צוזאַמען מיט דער האָלענדישער, און אפילו נאָך שנעלער, ווי די האָלענדישע, און די וואַלאָנישע קולטור האָט אָנגעפאַנגען אַלץ מער זיך צו הויבן אין דער הויך צוזאַמען מיט דער אַנטוויקלונג פון פראַנקרייך, וועלכע האָט שטענדיק געהאַט א שטאַרקע ווירקונג אויף די וואַלאָנען. אינ׳ם משך פון 18טן יאָרהונדערט האָבן זיך די פלעמען אַלץ שטאַרקער אָפּגעגרענעצט עקאָנאָמיש פון די האָלענדער, און אַלץ מער אונטערגעפאַלן אונטער׳ן איינפלוס פון די וואַלאָנען.

די וואַלאָנישע אַנטוויקלונג איז געווען א פּועל־יוצא פון דער פראַנ־צויזישער, ווייל די וואַלאָנישע שפּראַך איז זייער נאָענט צו דער פראַנ־צויזישער: דער אונטערשייד איז פיל קלענער, ווי למשל, צווישן רוסיש און אוקראַיניש; דער אונטערשייד פון וואַלאָניש און פראַנצויזיש איז דערזעלבער, אָן ערך, ווי צווישן דעם ליטווישן און פּוילישן אידיש. די יונגע וואַלאָנישע בורזשואַזיע, די הענדלער. די אינדוסטריעלע אונטער־נעמער, די אינטעליגענץ האָבן באַקומען זייער עקאָנאָמישע שטיצע, ווי אויך זייער גייסטיקע חיונה פון פראַנקרייך, און דעריבער האָבן זיי פאַר־וואָרפן זייער אייגענע, די וואַלאָנישע שפּראַך, און איבערגענומען די פראַנ־צויזישע. דיזעלבע שפּראַך האָבן זיי פאַרשפּרייט איבער גאַנץ בעלגיען, ווייל זיי זיינען געוואָרן די הענדלער, די אונטערנעמער, די אינטעליגענטן אויך אין די פלעמישע פּראָווינצן, און זיי האָבן פאַרכאַפּט אַלע וויכטיקסטע עקאָנאָמישע פּאָזיציעס צווישן די פלעמען. אזוי האָבן זיך די פלעמען עקאָנאָמיש אָפּגעטיילט פון די האָלענדער. דערצו האָט נאָך מיטגעהאָלפן דער אומשטאַנד, וואָס ביידע בעלגישע פעלקער — די פלעמען און די וואַלאָנען, זיינען געבליבן קאַטוילישע לויט זייער גלויבן, בשעת די האָלענדער האָבן זיך שוין לאַנג אָפּגעגעבן דער רעליגיעזער רעפאָרמאַציע. אָבער דיזער אידעאָלאָגישער מאָמענט איז געווען ניט מער ווי א צוגאָב צום עקאָנאָמישן: וואָס מער בעלגיען האָט זיך אינדוסטריאַליזירט, און האָלאַנד האָט אַלץ שנעלער פאַרלאָרן איר אַמאָליקע הענדלערישע און קאָלאָניזאַ־טאָרישע מאַכט, אַלץ שווערער איז געפאַלן דער האָלענדישער דרוק אויף ביידע פעלקער פון בעלגיען — ביז זיי זיינען אין 1830 יאָר, גלייכצייטיק מיט דער פראַנצויזישער יולי־רעוואָלוציע, אויפגעשטאַנען געגן דעם האָלענ־

דישן יאָך און אַראָפּגעוואָרפן אים פון זיך. זייט 1830 יאָר איז בעלגיען אַ זעלבסטשטענדיקע מלוכה.

אין דער דאָזיקער נאַציאָנאַלער רעוואָלוציע האָט די וואַלאָנישע בורזשואַזיע געהאַט די אויבערהאַנט, און די פלעמען זיינען געווען פול־שטענדיק אונטער דער וואַלאָנישער העגעמאָניע. אויף אַזאַ אופן האָט די וואַלאָנישע בורזשואַזיע פאַרשטאַרקט איר פריער ערוואָרבענעם עקאָנאָמישן און קולטורעלן איינפלוס דורך דער פּאָליטישער הערשאַפט. די פראַנצויזישע שפּראַך איז געוואָרן די רעגירונגס־שפּראַך, זי האָט באַהערשט די שולן, די ליטעראַטור, דאָס געריכט, דאָס גאַנצע עפנטלאַכע לעבן. דאָס רוב באַאַמטע זיינען געווען פון וואַלאָנען. און ווען אַ פלעמער האָט שוין אַפילו יאָ געקאָנט דערגרייכן צו אַן אַדמיניסטראַטיווער שטעלע, האָט ער אויך געמוזט קענען פראַנצויזיש.

לאַנג האָט דאָס אָבער ניט געקאָנט דויערן. דאַן זיינען די הערשנדע וואַלאָנען געווען נאָך אַ פיל קלענערע מינדערהייט, ווי איצט. אין 1900 יאָר זיינען די פלעמען געווען מיט 3½ פּראָצענט מער, ווי די פראַנצויזן, אין 1866 יאָר (דעם ערשטן יאָר, ווען די בעלגישע סטאַטיסטיק האָט אָנ־געהויבן ציילן די שפּראַכן) זיינען די פלעמען געווען נאָך מיט 7½ פּראָצענט מער פאַר די פראַנצויזן, און אין 1830 יאָר איז דער אונטערשייד אין צאָל געווען, אָן שום ספק, נאָך גרעסער און נאָך מער לטובה פון דער פלעמישער מערהייט. וואָס מער די פלעמען האָבן זיך אינדוסטריעל אַנט־וויקלט, אַלץ שווערער איז זיי אויסגעקומען איבערצוטראָגן די פראַנצויזישע הערשאַפט. עס האָט זיך פאַנאַנדערגעפלאַקערט אַ שטאַרקע נאַציאָנאַלע קאָנקורענץ צווישן די פלעמען מיט די פראַנצויזן, די פלעמישע בורזשואַזיע האָט אָנגעהויבן שטרעבן צו פאַרכאַפּן אונטער איר איינפלוס דעם פלעמישן מאַרק, אַרויסצושלעפּן די פלעמישע מאַסע פאַרברויכער און קויפער פון אונטער דער וואַלאָנישער בורזשואַזיע — עס האָט זיך אָנגעהויבן אַ שטאַר־קער קאַמף איבער דער ש פּ ר אַ ך. די פלעמען האָבן געפאָדערט, זייער שפּראַך זאָל אָנערקענט ווערן פון דער רעגירונג און זי זאָל זיין גלייכ־באַרעכטיקט מיט דער פראַנצויזישער. עס איז געקומען, נאָך אַ שטאַרקן ווידערשטאַנד, דערצו, דאָס די פראַנצויזן האָבן געמוזט נאָכגעבן, און אין 1873 און 1878 יאָר האָבן די פלעמען אויסגעקעמפט אַ גאַנצע רייע גינסטיקע געזעצן. זייער שפּראַך איז איצט אָנערקענט געוואָרן פאַר גלייכבאַרעכטיקט: די באַאַמטע און ריכטער מוזן א ו מ ע ט ו ם קענען פלעמיש און פראַנ־צויזיש, יעדער בירגער מעג ריידן אין אַלע רעגירונגס־אַנשטאַלטן אויף ביידע שפּראַכן (זאָגאָר נאָך אויף דייטש), אַלע געזעצן, פאַראָרדנונגען און ד. גל. ווערן פאַרעפנטליכט אין ביידע שפּראַכן, און די פלעמען האָבן אייגענע פאָלקס־שולן, וואו די למודים ווערן געפירט אין פלעמיש. — איצט זיינען נאָך געבליבן אייניקע קלענערע שטרייט־פונקטן, נאָר אין זיי איז שוין די בורזשואַזיע ניט באַזונדערס שטאַרק פאַראינטערעסירט, און מען קען זאָגן, דאָס דער נאַציאָנאַלער גערודער האָט זיך שוין איינגעשטילט

אין בעלגיען.

דעם קלאָרסטן סימן דערפון קאָן מען זען דעריון, וואָס דער אָר־גאַניזירטער אַרבעטער־קלאַס האָט אין בעלגיען קיין מאָל ניט געוואוסט פון אַ שטאַרקער נאַציאָנאַל־פראַגע. די בעלגישע אַרבעטער־פּאַרטיי האָט זיך אָרגאַניזירט אינ'ם משך צייט פון 1879 ביז 1885 יאָר, ד. ה. שוין נאָך דעם, ווי די פלעמען האָבן באַקומען דאָס וויכטיקסטע, וואָס זיי האָבן געדאַרפט.

די פלעמען האָבן געפאָדערט נאַציאָנאַלע גלייכבארעכטי־קונג, אָבער ניט קיין נאַציאָנאַלע אויטאָנאָמיע. פאַרוואָס? — ביי אונז, אידן, האָט מען זיך איינגערעדט, דאָס די אויטאָנאָמיע איז דער עיקר: לאָמיר זען, צי דאָס איז אַזוי אין בעלגיען. דאָ עקזיסטירט ניט קיין שפּור פון נאַציאָנאַלער אויטאָנאָמיע אין דעם זין, דאָס אַ גאַנץ פאָלק זאָל צונויפשטעלן אַן אויטאָנאָמען פאַרבאַנד: אָבער אין בעלגיען איז תמיד געווען ברייט אַוועקגעשטעלט די אָרטיקע אויטאָנאָמיע, די טעריטאָריאַלע, — אַזוי ברייט, דאָס די אָרטיקע זעלבסט־פאַרוואַלטונג האָט שטענדיק געשטעלט פעסטע גרענעצן פאַר די צענטראַליסטישע טענ־דענצן פון דער קעניגלאַכער רעגירונג. אין די פלעמישע געגנטן, וואו די פלעמען זיינען אין אַ גרויסער מערהייט, זיינען זיי די בעל־בתים איבער דער אָרטיקער זעלבסט־פאַרוואַלטונג, און קאָנען אויף אַזאַ אופן אינגאַנצן אָדער כמעט אינגאַנצן אויטאָנאָם באַפרידיקן זייערע נאַציאָנאַלע באַ־דערפנישן; דאָסזעלבע מיט די וואַלאָנען אין די וואַלאָנישע געגנטן. ווייל ביידע פעלקער זיינען ניט עקסטעריטאָריאַל, נאָר פאַרקערט, יעדער פון זיי באַזעצט באַזונדערע געביטן, דעריבער איז פאַר זיי אַבסאָלוט ניט נויטיק די נאַציאָנאַלע אויטאָנאָמיע. אויף אַזאַ אופן זעען מיר, דאָס אַ נאַציאָנאַלער קאַמף צווישן צוויי פעלקער האָט זיך איינ־געשטילט אַ דאַנק דער נאַציאָנאַלער גלייכבארעכטי־קונג און ברייטער אָרטיקער זעלבסטפאַרוואַלטונג*.

אָבער כדי צו באַגרינדן די אַבסאָלוטע נויטווענדיקייט פון נאַציאָנאַלער, און ניט טעריטאָריאַלער אויטאָנאָמיע פאַר אַלע פעלקער, טענה'ט מען, דאָס די באַציעם וועלן מיט'ן גאַנג פון דער קאַפּיטאַליסטישער אַנטוויקלונג אומפאַרמיידלאַך אַלץ מער צונויפגעמישט, אַזוי, אַז אויף איין און דער זעלבער טעריטאָריע מוזן וואָס ווייטער וואוינען אַלץ מער נאַציעס צוזאַמען. ווען דאָס וואָלט זיין ריכטיק בנוגע אַלע פעלקער און אין אַלע באַדינגונגען, וואָלט דאָס געווים דינען אַלס געניגנדער באַווייז פאַר דער אַבסאָ־לוטער נויטיקייט פון נאַציאָנאַלער, און ניט נאָר טעריטאָריאַלער אויטאָנאָמיע פאַר אַלע פעלקער. אויב עס איז אָבער גאָר ניט ריכטיק,

*) צווישן אָרטיקער זעלבסט־פאַרוואַלטונג און טעריטאָריאַלער אויטאָנאָמיע איז דער אונטערשייד ניט אַזוי אין אינהאַלט ווי אין דער פאַרשפּרייטונג; אויב מיר האָבן צו טאָן מיט אַ גרויסן געביט מיט מיליאָנען איינוואוינער, רופט מען דאָס טעריטאָריאַלע אויטאָנאָמיע.

דאָס אין דער טבע פון דער קאַפּיטאַליסטישערווירטשאַפט ליגט, די נאַציעס זאָלן זיך פּערמישן, אָדער, אויב עס וועט זיך אַרויסווייזן, דאָס די גלייכ־בארעכטיקונג איז די והותר, כּדי די צונויפגעמישטע פעלקער זאָלן קומען גאָר צו אַן אַנדער פּועל־יוצא, איידער מען שטעלט זיך פאַר בכלל, דאַן איז די פראַגע ניט אַזוי איינפאַך, דאַן מוזן מיר פּיליכט קומען גאָר צו אַנדערע פאַלגן.

לאָמיר אַלזאָ זען, ווי אַזוי האָבן זיך אַנטוויקלט די פאַקטישע שפּראַכן־פאַרהעלטנישן אין בעלגיען פאַר דער לעצטער צייט. די בעלגישע סטאַ־טיסטיק האָט ערשט פון 1866 יאָר אָנגעהויבן באַרעכענען די שפּראַכן, און דעריבער וועלן מיר פאַרגלייכן די ציפערן פון 1866 יאָר מיט די ציפערן פון 1900 יאָר. אַזוי ווי אין די פּראָווינצן ליוקסעמבורג און נאַמיור זיינען גאָר ווייניק פלעמען, ווייניקער פון 1 פּראָצענט (אין ליוקסעמבורק קומט אויס 1 פלעמער אויף 330 איינוואוינער, און אין נאַמיור — 1 פלעמער אויף 167 איינוואוינער), וועלן מיר דיזעביידע פּראָווינצן ניט אָנגעבן אין די ווייטערדיקע טאַבעלן.*)

אין 1866 יאָר האָט זיך די בעלגישע באַפעלקערונג געטיילט לויט די שפּראַכן אויפ'ן פאָלגענדן אופן. (די צאָלן וועלכע זיינען ווייניקער פון 1000, האָבן מיר אַרויסגעוואָרפן):

ס'פאַרשטייט זיך, דאָס די לעצטע קאַטעגאָריע — וועלכע קענען ריידן אי פראַנצויזיש, אי דייטש, אי פלעמיש, געהערן שוין דאָס רוב צו די הויכגעבילדעטע, וועלכע האָבן ספּעציעל געלערנט די שפּראַכן, — און דאָס האָט ווייניק שייכות צו דער נאַציאָנאַל־פראַגע. דאָך וועלן מיר נאָך דאַרפן האָבן אויך די דאָזיקע קאַטעגאָריע.

מיר גייען אַריבער צום 1900 יאָר.

אַזוי ווי אין 1900 יאָר האָט די בעלגישע סטאַטיסטיק נאָך אויס־גערעכנט די צאָלן בנוגע דעם ערוואַקסענעם טייל פון דער באַפעלקערונג, אינ'ם עלטער פון 15 יאָר און העכער, האָט זי באַקומען העכסט אינטערעסאַנטע מאַטעריאַלן, אַן וועלכע עס וואָלט זיין גאָר שווער צו פאַנאַנדערקלייבן זיך אין דער פראַגע, — מיר ברענגען נאָך איין

*) אין 1866 יאָר האָט מען אין בעלגיען צוגערעכנט אפילו די קינדער, וואָס זיינען אַלט ווייניקער פון 2 יאָר (און אויך די שטומע) צו דער שפּראַך פון זייערע עלטערן אָדער פאָרמונדן (אַפּיעקונעס). אין 1900 יאָר האָט מען אַזוינע קינ־דער און שטומע צוגערעכנט צו די, וועלכע ריידן קיין שפּראַך ניט. דעריבער קומט אויס אַ ביסל ניט גענוי די פאַרגלייכונג פון די ציפערן, נאָר דער טעות איז שטענדיק ניט גרעסער פון אַ צוואַנציקסט חלק פון יעדער איינצלנער ציפער, ווייל אַזוינע קינדער איז אין בעלגיען ווייניקער ווי 5 פּראָצענט פון דער גאַנצער באַפעלקערונג. — מיר האָבן געפּרוּווט נאָר אויסמיידן דעם טעות און אויסרעכענען גענויערע ציפערן; אָבער די בעלגישע סטאַטיסטיק איז דערצו ווייניק צוגעפּאַסט, און מיר האָבן געמוזט וואַרפן אין מיטן דיזע אומפּרוכטבאַרע און שווערע אַרבעט.

טאבעלע VI.

	פּראָווינץ	אזוינע וואס רעדן נור פראַנצויזיש	אזוינע וואס רעדן נור פלעמיש	אזוינע וואס רעדן נור דייטש	אזוינע וואס רעדן פראַנצויזיש און פלעמיש	אזוינע וואס רעדן פראַנצויזיש און דייטש	אזוינע וואס רעדן לעמיש און דייטש	אזוינע וואס רעדן אלע דריי שפּראַכן
די פלעמישע פּראָווינצען	אַנטווערפּען	3887	430403	—	28592	—	—	—
	מזרח-פלאַנדריען	7837	744251	—	51819	—	—	—
	מערב-פלאַנדריען	27559	564840	—	48677	—	—	—
	לימבורג	8734	173282	—	12476	—	—	—
	בראַבאַנט	216098	456175	1933	130722	2084	—	2092
פראַנצויזישע פּראָווינצען	ליעזש	499103	21490	10793	16338	7793	—	—
	נאַמור	810260	15476	—	17566	—	—	—
	גאַנץ בעלגיען	2041784	2406491	35356	308361	20448	1625	4966

טאבעלע אין אבסאָלוטע ציפערן און דאן וועלן מיר שוין אריבערגיין צו די פּארגלייכונגען. סך־הכל איז געווען אין בעלגיען אין 1900 יאר 4,571,045 דערוואַקסענע, עלטער פון 15 יאר; לויט דער שפּראַך האבן זיך די ד ע ר ו ו אַ ק ס ע נ ע געטיילט אויף פאָלגענדן אופן:

*) די נײַנטע טאַבעלע גיט אָן די פּראָצענטועלע פּארהעלטנישן. — מיר חזר'ן איבער, אַז דאָס גרויסע רוב פּראָצענטן האָבן מיר אַליין געמוזט אויסרעכענען, און אויב אַפילו די בעלגישע אָפיציעלע סטאַטיסטיק האָט אויסגערעכנט די פּראָצענטן (נאָר פאַר ג אַ נ ץ בעלגיען), זיינען אויך אירע רעכענונגען ניט גענוי און אַמאָל אַנטהאַלטן זיי אויך גרייזן. דעריבער מוזן מיר געבן דעם לעזער אַזוי פיל ציפערן, כדי ער זאָל קענען אַליין זען, צי מיר האָבן ריכטיק באַקומען די פּראָצענטן, וועלכע זיינען נויטיק צו די פאַרגלייכונגען. — אין דיזער נײַנטער טאַבעלע שטעלט פאַר יעדער איינצלנער ו ו ע ר ט י ק אַ ל ע ר עמוד פון ציפערן אַ גאַנצע איינהייט, פאַר אַ גאַנץ יאָר; דעריבער איז די סומע פון יעדן איינצלנעם ווערטיקאַלן עמוד גלייך צו 100 פּראָצענט.

טאבעלע VII.

יאָר 1900.

	פראָווינץ	אזוינע וואס רעדן נור פראנצויזיש	אזוינע וואס רעדן נור פלעמיש	אזוינע וואס רעדן נור דייטש	אזוינע וואס רעדן פראנצויזיש און פלעמיש	אזוינע וואס רעדן פראנצויזיש און דייטש	אזוינע וואס רעדן פלעמיש און דייטש	אזוינע וואס רעדן אלע דריי שפראכן
די פלעמישע פראווינצן	אנטווערפען	10035	630224	3675	104041	1798	3581	13024
	מזרח־פלאנדריען	8164	843142	—	116638	—	—	3840
	מערב־פלאנדריען	26982	605575	—	123121	—	—	2189
	לימבורג	8306	187340	—	23306	—	—	1316
	בראבאנט	305150	524030	3008	336847	10011	1818	16411
וואלאנישע פראווינצן	ליעזש	683060	15872	9853	46237	27694	—	4162
	ענא	1033959	15231	—	40828	2259	—	—
	גאַנץ בעלגיען	2574805	2822005	28314	801587	66497	7238	42889

פון דער טאבעלע 9 זעען מיר, דאָס פאר די לעצטע 34 יאָר, פון 1866 ביז 1900, איז אין אלע פלעמישע פראווינצן אָדער געוואקסן די צאָל נאָר פ ר א נ צ ו י ז י ש שפרעכנדע, אָדער זי איז געבליבן די זעלבע. געוואקסן איז זי, אגב, ניט שטארק. אין אנטווערפן איז זי געקאָסן פון 0.9 פראָצענט ביז 1.2 פראָצענט ביי אלעמען און 1.5 פראָצענט ביי די דערוואקסענע. אָבער אין די איבעריקע פלעמישע פראָווינצן איז די צאָל נאָר־פראַנצויזיש־שפרעכנדע געבליבן די זעלבע; אין מערב־פלאנדריען און אין לימבורג איז זי אפילו אביסל פארקלענערט געוואָרן. נאָר, פארשטייט זיך, פון אזוינע קליינע פארענדערונגען, וועלכע דריקן זיך אויס פאר 40 יאָר אין צענטע חלקים פון א פראָצענט, קען מען גאָר ניט ארויספירן. מיר האבן דאָס פאָלקאָמע רעכט צו זאָגן, דאָס אין די פלעמישע פראָווינצן איז די צאָל נאָר־פראנצויזיש־שפרעכנדע געבליבן פארהעלטניסמעסיק די זעלבע.

עטוואָס גאנץ אנדערעס באמערקן מיר ביי די פ ל ע מ ע ן. ד י

טאַבעלע VIII.

1900 יאָר.

פּראָווינצן	אזוינע וואס רעדן נור פראנצויזיש	אזוינע וואס רעדן נור פלעמיש	אזוינע וואס רעדן נור דייטש	אזוינע וואס רעדן פראנצויזיש און פלעמיש	אזוינע וואס רעדן פראנצויזיש און דייטש	אזוינע וואס רעדן פלעמיש און דייטש	אזוינע וואס רעדן אלע דריי שפראכן
אַנטווערפּען	8239	414730	3114	90090	1559	2990	11936
מזרח־פלאַנדריען	5915	572413	—	99875	—	—	3623
מערב־פלאַנדריען	18242	405115	—	104269	—	—	2080
לימבורג	6202	122292	—	26280	—	—	1265
בראַבאַנט	230328	338222	2571	274803	8950	1588	15219
ליעזש	493049	10881	6700	39787	23674	—	3049
ענאָ	763863	10480	—	34311	2022	—	—
גאַנץ בעלגיען	1896003	1874722	18385	673554	67279	6251	39870

צאָל נאָר־פלעמיש־שפּרעכנדע האָט זיך גראָדע אין די פלעמישע פּראָווינצן פאַר 36 יאָר שטאַרק פאַרקלענערט: אין אַנטווערפּען איז די דאָזיקע צאָל געפאַלן פון 92.3 פּראָצענט ביז 76.8 פּראָצענט, — ד. ה. אויף 15½ פּראָצענט; אין מזרח־פלאַנדריען איז די צאָל נאָר־פלעמיש־שפּרעכנדע געפאַלן אויף 10½ פּראָצענט; אין מערב־פלאַנדריען אויף 13 פּראָצענט; אין לימבורג אויף 11 פּראָצענט, און אין בראַבאַנט — אויף 17 פּראָצענט.

דאָרט וואו כמעט די גאַנצע באַפעלקערונג באַשטייט פון פלעמען, פאַרשווינדט

באַמערקונגען צו טאַבעלע 9.

אין דער צאָל פון די ניט־שפּרעכנדע אויף די דריי שפּראַכן זיינען אין 1866 יאָר אַריין נאָר די שטומע און די אויסלענדער, אין 1900 אָבער אויך די קינדער, וועלכע זיינען נאָך ניט אַלט קיין צוויי יאָר.

כדי אויסצורעכענען די פּראָצענטן פאַר גאַנץ בעלגיען, האָבן מיר אַראָפּגעוואָרפן די ניט־שפּרעכנדע (ד. ה. אויך די קינדער אינגער פון צוויי יאָר); אַזוינע ניט־שפּרעכנדע זיינען דאַן געווען אין בעלגיען 350,263; דאָס האָבן מיר געטאָן צוליב דעם, עס זאָל זיין לייכטער צו פאַרגלייכן מיט די פּראָצענטן פון 1866 יאָר.

דערוואַקסענע הייסן יענע, וועלכע זיינען עלטער פון 15 יאָר.

טאבעלע IX.*)

די אומענדערונגען אין די בעלגישע שפראך-פערהעלטניסען אינ׳ם משך צייט פון 1866 יאהר ביז׳ן 1900 יאהר.

די פערטיילונג פון דער בעפעלקערונג לויט די שפראכען.	די פלעמישע פראווינצען: אנטווערפען 1866 יאהר	אנטווערפען 1900 יאהר אלע איינוואהנער	אנטווערפען 1900 יאהר ערוואקסענע בעפעלקערונג [11]	מזרח-פלאנדריען 1866 יאהר	מזרח-פלאנדריען 1900 יאהר אלע איינוואהנער	מזרח-פלאנדריען 1900 יאהר ערוואקסענע בעפעלקערונג	מערב-פלאנדריען 1866 יאהר	מערב-פלאנדריען 1900 יאהר אלע איינוואהנער	מערב-פלאנדריען 1900 יאהר ערוואקסענע בעפעלקערונג	לימבורג 1866 יאהר	לימבורג 1900 יאהר אלע איינוואהנער	לימבורג 1900 יאהר ערוואקסענע בעפעלקערונג	בראבאנט 1866 יאהר	בראבאנט 1900 יאהר אלע איינוואהנער	בראבאנט 1900 יאהר ערוואקסענע בעפעלקערונג	גאנץ בעלגיען[10] 1866 יאהר	גאנץ בעלגיען 1900 יאהר אלע איינוואהנער	גאנץ בעלגיען 1900 יאהר ערוואקסענע בעפעלקערונג
איינוואהנער וועלכע רעדן נור פראנצויזיש .	0,9	1,2	1,5	0,9	0,8	0,9	4,0	3,3	3,4	4,6	3,3	4,0	26,5	24,0	26,4	42,3	38,2	41,5
" " " נור פלעמיש . .	92,3	76,8	77,7	92,3	81,8	83,8	88,0	75,3	76,4	88,7	77,9	77,9	56,0	41,5	38,7	49,8	41,8	41,0
" " " נור דייטש . . .	0,1	0,4	0,6	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,2	0,3	0,7	0,4	0,4
" " " פראנצ. און פלעמיש	6,0	12,7	16,9	6,4	11,3	14,6	7,5	15,4	19,7	6,1	12,0	16,7	15,9	26,7	31,5	6,4	11,9	14,7
" " " פראנצויזיש און דייטש	0,1	0,2	0,3	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,2	0,7	1,0	0'4	1,0	1,3
" " " פלעמיש און דייטש	0,2	0,4	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,3	0,1	0,1	0,2	0,0	0,1	0,1
" " " אלע דריי שפראכען	0,1	1,6	2,2	0,1	0,4	0,5	0,1	0,2	0,4	0,1	0,4	0,8	0,2	1,3	1,7	0,1	0,6	0,9
" " " ניט קיין איינע פון דיזע דריי שפראכען [9])	0,3	6,7	0,2	0,3	5,7	0,1	0,3	5,8	0,1	0,3	6,4	0,1	0,9	5,5	0,2	0,3	6,0	0,1
צוזאמען	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

ערגעץ אַט דער פּאָלק — עס פאַרשווינדט לאַנגזאַם, אויף איין פּראָצענט אין דריי יאָר, נאָר זיי פאַרשווינדן דאָך. אויב ס'זאָל אַזוי דויערן נאָך אַ פּאָר הונדערט יאָר, וועט איינגאַנצן אומקומען פון דער וועלט די פלעמישע נאַציע. דאָס גייט אָבער נאָר די ערשטע צייט אַזוי לאַנגזאַם; וואָס ווייטער, לויפט דער פאַרשווינדונגס־פּראָצעס אַלץ שנעלער, — אין וואָס דער לעזער וועט זיך איבערצייגן צום סוף פון דעם אַרטיקל.

וואוהין פאַרשווינדן אָבער די פלעמען? לאָמיר זען די פערטע האָרי־זאָנטאַלע שורה פון די פּראָצענטן, יענע, וועלכע ריידן פלעמיש און פראַנצויזיש. זייער צאָל איז אומעטום פאַר די 34 יאָר שטאַרק געשטיגן. אין בראַבאַנט האָט זיך דיזע קאַטעגאָריע פאַרדאָפּלט, אין לימבורג אין ביידע פלאַנדריען איז זי געוואָרן 2½ מאָל גרעסער, און אין אַנטווערפּען כמעט דריי מאָל גרעסער, ווי זי איז געווען 34 יאָר צוריק. אָט וואוהין עס פאַרשווינדן די פלעמען: זיי לערנען זיך אויס ריידן פראַנצויזיש.

מיר האָבן שוין פריער געזען, אַז די פלעמען זיינען אַ מערהייט אין בעלגיען. לאָמיר אַ קוק טאָן, צי זיי וועלן שטענדיק בלייבן אַ מער־הייט? אפשר זיינען זיי שוין איצט, אין תוך אַריין גענומען, ניט קיין מערהייט? כדי דאָס צו דערגיין, וועלן מיר אַביסל פאַרענדערן אונזער טאַבעלע; מיר וועלן זען, וויפיל פּראָצענט ריידן איבערהויפּט פלעמיש — ד. ה. מיר וועלן נעמען ניט נאָר יענע, וועלכע ריידן נאָר־פלעמיש; ניין, מיר וועלן צו זיי צוגעבן יענע, וועלכע ריידן, חוץ פלעמיש, אויך אַן אַנדער שפּראַך. דאָס זעלבע וועלן מיר טאָן מיט די פראַנצויזן: צו יענע, וועלכע ריידן נאָר־פראַנ־צויזיש. וועלן מיר צוגעבן יענע, וועלכע ריידן, חוץ פראַנצויזיש, אויך אַן אַנדער שפּראַך.

פרואוון מיר דאָס טאָן בנוגע צו מזרח־פלאַנדריען; דער לעזער קאָן דאָס מאַכן גאַנץ לייכט, אַראָפּשרייבנדיק פון דער 11טער טאַבעלע די אַנטשפּרעכנדע ציפערן און דערנאָך צונויפלייגנדיק זיי.

אין מזרח־פלאַנדריען האָבן גערעדט אין 1866 יאָר:

פלעמיש:		פראַנצויזיש:	
נאָר־פלעמיש	92.3%	נאָר פראַנצויזיש	0.9%
פלעמיש און פראַנצויזיש	6.4 "	פראַנצויזיש און פלעמיש	6.4 "
פלעמיש און דייטש	0.0 "	פראַנצויזיש און דייטש	0.0 "
אַלע דריי שפּראַכן	0.1 "	אַלע דריי שפּראַכן	0.1 "
סך הכל פלעמיש	98.8%	סך הכל פראַנצויזיש	7.4%

אין מזרח־פלאַנדריען האָבן גערעדט אין 1900 יאָר:

פלעמיש:		פראַנצויזיש:	
נאָר פלעמיש	81.8%	נאָר־פראַנצויזיש	1.8%
פלעמיש און פראַנצויזיש	11.3 "	פראַנצויזיש און פלעמיש	11.3 "
פלעמיש און דייטש	0.0 "	פראַנצויזיש און דייטש	0.0 "
אַלע דריי שפּראַכן	0.4 "	אַלע דריי שפּראַכן	0.4 "
ס"ה האָבן גערעדט פלעמיש	93.5%	ס"ה האָבן גערעדט פראַנצ.	12.5%

אין מזרח־פלאַנדריען האָבן פון 100 דערוואַקסענע גערעדט אין 1900 יאָר:

פלעמיש:		פראַנצויזיש:	
נאָר־פלעמיש	83.8%	נאָר־פראַנצויזיש	0.9%
פלעמיש און פראַנצויזיש	14.6 "	פראַנצויזיש און פלעמיש	14.6 "
פלעמיש און דייטש	0.0 "	פראַנצויזיש און דייטש	0.1 "
אַלע דריי שפּראַכן	0.5 "	אַלע דריי שפּראַכן	0.5 "
סך־הכל ריידען פלעמיש	98,9%	סך־הכל ריידן פראַנצויזיש	16,1%

פאַלגאַך וועלן מיר אָנרופן „נאָר־פלעמיש־שפּרעכנדע" יענע, וועלכע ריידן קיין אַנדער שפּראַך ניט, אויסער פלעמיש, און איינפאַך „פלעמיש־שפּרעכנדע" יענע, וועלכע ריידן איבערהויפּט פלעמיש, אומאָפּהענגיק פון דעם, צי זיי ריידן נאָך אַ וועלכע עס איז אַנדער שפּראַך, צי ניט. דערפון איז קלאָר, אַז „פלעמיש־שפּרעכנדע" איז תמיד מ ע ר, ווי „נאָר־פלעמיש־שפּרעכנדע", ווייל די לעצטע זיינען נאָר אַ ט י י ל פון די ערשטע. — דאָסזעלבע מכח „פראַנצויזיש־שפּרעכנדע" און „נאָר־פראַנצויזיש־שפּרעכנדע" — ווייל די לעצטע זיינען נאָר אַ טייל פון די ערשטע.

אויף אַזאַ אופן זעען מיר, דאָס אין מזרח־פלאַנדריען זיינען אין 1866 יאָר די פראַנצויזיש־שפּרעכנדע געווען אין 13 מאָל ווייניקער, ווי די פלעמיש־שפּרעכנדע, און אין 34 יאָר אַרום זיינען זיי שוין געווען סך הכל אין 7½ מאָל ווייניקער, ווי די פלעמיש־שפּרעכנדע; אויב מיר נעמען אָבער די ד ע ר וו אַ ק ס ע נ ע, זעען מיר, דאָס צווישן זיי זיינען די פראַנ־צויזיש־שפּרעכנדע שוין נאָר אין 6 מאָל ווייניקער, ווי די פלעמיש־שפּרעכנדע.

לויט דעם זעלבן שטייגער, ווי דער לעזער האָט צוזאַמען מיט אונז אויגערעכנט די פאַרהעלטנישן פאַר מזרח־פלאַנדריען, קאָן ער אויך אויס־רעכענען די פאַרהעלטניסן פאַר די איבעריקע פלעמישע פּראָווינצן. דאַן וועט ער זען, דאָס אויב אין אַנטווערפּען זיינען די פלעמיש־שפּרעכנדע געווען אין 1866 יאָר אין 14 מאָל מער, ווי די פראַנצויזיש־שפּרעכנדע, זיינען שוין אין 1900 יאָר געווען די פלעמיש־שפּרעכנדע נאָר אין 6 מאָל מער, ווי די פראַנצויזיש־שפּרעכנדע. אין מערב־פלאַנדריען זיינען די

פלעמיש־שפּרעכנדע געווען אין 1866 יאָר נאָך אין 9 מאָל, אין 1900 יאָר שוין נאָר אין 5 מאָל, און ביי די דערוואַקסענע שוין נאָר אין 4 מאָל צאָל־רייכער, ווי די פראַנצויזיש־שפּרעכנדע; און דאָס זעלבע אויך אין לימ־בורג און אין בראַבאַנט. זעען מיר, אַלזאָ, דאָס ביי די דערוואַקסענע פלעמער גייט דער פאַרשווינדונגס־פּראָצעס נאָך שנעלער, ווי ביי דער גאַנצער באַפעלקערונג.

און דאָס איז ניט שווער צו באַגרייפן: קינדוויז זיצט אַ קליינער פלעמער ביי זיך אין דער היים, און רעדט נאָך פלעמיש; ווען ער הויבט זיך אָבער אָן צו לערנען, פאַרשטייען אַליין זיינע עלטערן, אַז מען דאַרף אים אויך לערנען יענע שפּראַך, וועלכע איז די שפּראַך פון דעם קול־טורעלסטן און אַנטוויקלטסטן עלעמענט אין דעם לאַנד — די שפּראַך פון די וואַלאָנען, און מיר זעען, אַז די דערוואַקסענע פלעמער פאַרלירן נאָך שנעלער זייער שפּראַך, אָדער זיי ערלערנען נאָך מער די פראַנצויזישע שפּראַך.

די פלעמער אַסימילירן זיך מיט די פראַנצויזן, און די דערוואַקסענע פלעמער אַסימילירן זיך נאָך מער, ווי די קינדער.

איצט וועלן מיר זיך ווענדן צו גאַנץ בעלגיען, און דורכמאַכן מיט אירע פּראָצענטן די זעלבע פּראָצעדור, וואָס מיר האָבן דורכגעמאַכט, אַלס ביישפּיל, מיט מזרח־פלאַנדריען. אין גאַנץ בעלגיען זיינען געווען אין 1866 יאָר 49.2 פּראָצענט פראַנצויזיש־שפּרעכנדע און 55.3 פּראָצענט פלעמיש־שפּרעכנדע; צום 1900 יאָר האָט זיך שוין די צאָל פון די פראַנצויזיש־שפּרעכנדע פאַרגרעסערט ביז 51.7 פּראָצענט, און די צאָל פון די פלעמיש־שפּרעכנדע האָט זיך פאַרקלענערט ביז 54.4 פּראָצענט; דאָך בלייבט די פלעמישע באַפעלקערונג אַ מערהייט.

איצט נעמען מיר די דערוואַקסענע באַפעלקערונג. צווישן די דער־וואַקסענע זיינען די פראַנצויזיש־שפּרעכנדע אין 1900 יאָר געווען 58.4 פּראָצענט, און די פלעמיש־שפּרעכנדע זיינען שוין געווען סך־הכל 56.7 פּראָצענט, ד. ה. שוין אויף 1.7 פּראָצענט ווייניקער, ווי די פראַנצויזיש־שפּרעכנדע.

ד. ה. אין דער גאַנצער באַפעלקערונג, אַריינגערעכנט אַהער אויך די קינדער, שאַפן נאָך די פלעמיש־שפּרעכנדע אַ מערהייט; אָבער צווישן דער דערוואַקסענער באַפעלקערונג זיינען זיי שוין געוואָרן אַ מינדערהייט.

דאָס באַווייזט אַם בולט'סטן, ווי ווייט עס איז פאַרגאַנגען דער פּראָצעס פון דער אַסימילאַציע. און וואָס ווייטער גייט ער אַלץ שנע־לער. אַזוי, נעמען מיר די צאָלנאָר־פלעמיש־שפּרעכנ־

ד ע אין גאַנץ בעלגיען פאַר עטלאַכע יאָר: *)

פון 100 איינוואוינער אין בעלגיען האָבן גערעדט נאָר־פלעמיש:

אין 1866 יאָר	49.8 פראָצענט
אין 1880 "	47.5 "
אין 1890 "	45.2 "
אין 1900 "	41.8 "

דאָס הייסט: פון 1866 יאָר ביז 1880 יאָר, אין אַ משך פון 14 יאָר, זיינען פון די פלעמען אָפּגעפאַלן (פאַרהעלטניסמעסיק) 2.3 פראָצענט; פון 1880 ביז 1890 יאָר — אין אַ משך פון 10 יאָר, אויך 2.3 פראָצענט (די זעלבע צאָל, ווי פריער אין אַ משך פון 14 יאָר); און אין׳ם משך פון 10 יאָר פון 1890 ביז 1900 יאָר זיינען שוין אָפּגעפאַלן פון די פלעמען (פאַרהעלטניסמעסיק) גאַנצע 3.4 פראָצענט. יעדע ווייטערדיקע 10 יאָר פאַלט אָפּ אַלץ מער, און דעריבער האָבן מיר פריער געזאָגט, דאָס די אַסימילירונג פון די פלעמער וועט זיך אַנטוויקלען פיל שנעלער, ווי עס קאָן זיך אויסווייזן אין פלוג.**)

די פלעמישע מ ע ר ה י י ט אַסימילירט זיך מ י ט דער וואַלאָנישער מ י נ ד ע ר ה י י ט, און גראָדע דאָרט, וואו די פלעמען שטעלן פאָר גאָר אַ גרויסע מערהייט, אין די פלעמישע פּראָווינצן. אויב דער לעזער וועט זיך געבן אַ טרחה אויסצורעכענען די פּראָצענטן פאַר די וואַלאָנישע פּראָווינצן לויט די אַבסאָלוטע ציפערן, וואָס מיר האָבן פריער אָנגעגעבן (אין די טאַבעלן 6—8), וועט ער זיך קענען לייכט איבערצייגן, דאָס אין די וואַלאָנישע פּראָווינצן זיינען די פראַנצויזיש־שפּרעכנדע אַ גרויסע מ ע ר ה י י ט, זיי זיינען געווען אַ מערהייט און בלייבן די זעלבע מערהייט, ווי פריער. עמיץ קאָן מיינען, דאָס די פלעמען לערנען זיך אויס ריידן פראַנצויזיש ניט דערפאַר, ווייל זיי אַסימילירן זיך, נאָר דערפאַר, ווייל פראַנצויזיש איז איבערהויפּט אַ קולטורעלע וועלט־שפּראַך, וועלכע מען לערנט ניט נאָר אין בעלגיען, נאָר זאָגאָר אויך אין רוסלאַנד אָדער אין יאַפּאַן. ער דאַרף אָבער ניט פאַרגעסן, דאָס די פראָצענטן וועלכע מיר האָבן געבראַכט, באַווייזן: אַז די פלעמישע פ אַ ל ק ס־מ אַ ס ן הויבן אָן צו ריידן פראַנצויזיש.

*) די ווייטערדיקע ציפערן נעמען מיר גלייך פון דער אָפיציעלער סטאַטיסטיק. מיר האָבן לכתחילה געזען צו באַשטעטיקן די ריכטיקייט פון די דאָזיקע ציפערן.

**) יעדער פראָצעס, וועלכער האָט נאָר אַ צוקונפט, גייט אַזוי — פון אָנפאַנג לאַנגזאַם, און דאַן אַלץ שנעלער און שנעלער. דאָס זעלבע וועט זיין, צום ביישפּיל מיט דער אידישער איינוואַנדערונג נאָך פּאַלעסטינע: פריער איז זי, אין די 80־ער און 90־ער יאָרן געגאַנגען לאַנגזאַם, אין 1905־1906 פיל שנעלער, דאַן זיך אויף אַ ווילע אָפּגעשטעלט, און איצט הויבט זיך ווידער אָן נאָך אַ שטאַרקערע אידן־איינוואַנדערונג אין פּאַלעסטינע.

ווען די פּלעמישע נאַציאָנאַליסטן האָבן געקעמפּט פאַר די רעכט פון דער פלעמישער שפּראַך, האָבן זיי געהאָפט, דאָס די גלייכבאַרעכטיקונג וועט ברענגען צו דער נ א צ י אָ נ אַ ל ע ר אויפלעבונג, צו דעם, אַז די נאַציאָנאַלע קולטור זאָל זיך פאַרשטאַרקן ביי די פלעמען. עס האָט זיך אָבער אַרויסגעוויזן, דאָס אַן אָפּגעשטאַנענערעס פאָלק קאָן פאַרהיטן זיין קולטור נאָר כל זמן עס איז אונטערדריקט, אַז אויב עס באַקומט אמת'ע גלייכבאַרעכטיקונג הויבט עס אָן זיך צו אַסימילירן מיט דער אַנטוויקלטערער באַפעלקערונג.

מיר רעזיומירן אונזערע באַטראַכטונגען. אין בעלגיען האָבן זיך אַרויסגעוויזן פאָלגענדע נאַציאָנאַלע באַציאונגען:

1) די נאַציאָנאַלע גלייכבאַרעכטיקונג האָט ניט נאָר ניט פאַרפעסטיקט די שוואַכערע נאַציע אין איר אָפּגעזונדערטקייט, נאָר פאַרקערט, זי האָט געבראַכט צום פאַרשווינדן פון דער נאַציע, צו דעם, זי זאָל זיך אַסימילירן מיט דעם שטאַרקערן פאָלק.

2) די פאַרמישונג פון די נאַציעס האָט געפירט מיט'ן גאַנג פון דער קאַפּיטאַליסטישער אַנטוויקלונג ניט צו נאַציאָנאַלער באַזונדערהייט און אויטאָנאָמיע, נאָר.דורך גלייכבאַרעכטיקונג צו דער אַסימילאַציע.

3) דאָס איז מעגלאַך נאָר דערפאַר, ווייל צווישןביידע פעלקער איז ניטאָ קיין שטאַרקער עקאָנאָמישער אונטערשייד, ווייל ביידע פעלקער האָבן זיך עקאָנאָמיש נ אָ ר מ אַ ל אַנטוויקלט; ביי אַן אומנאָרמאַלער נאַציע וואָלט אַזאַ אַסימילאַציע געווען אוממעגלאַך.

4) ווען אין איין לאַנד טרעפן זיך אָן אָפּגעשטאַנענערע, מער לאַנדווירטשאַפטלאַכע נאַציע מיט אַ מער פאָרטגעשריטענער, מער אינדוסטריאַליזירטער, הויבט זיך אָן אַ קאַמף, וועלכער ברענגט דערנאָך צו גלייכבאַרעכטיקונג און דורך דעם צו נאַציאָנאַלער אַ ס י מ י ל אַ צ י ע.

דאָסזעלבע, קאָנען מיר האָפן, וועט פאָרקומען מיט דער צייט אויך אין עסטרייך, אין רוסלאַנד, אין טערקיי בכלל און אין פּאַלעסטינע בפרט.

וואָס אַנבאַלאַנגט אונזער פּראָגראַם, ווערט אונז קלאָר, דאָס ניט אַלע מאָל איז נאַציאָנאַלע אויטאָנאָמע דער עיקר; דאָס ברייטע אָרטיקע זעלבסטפאַרוואַלטונג צוזאַמען מיט נאַציאָנאַלער גלייכבאַרעכטיקונג זיינען גענוג, צו באַפרידיקן די נאַציאָנאַלע באַשטרעבונגען פון אַן אונטערדריקטן פאָלק, אויב דער דאָזיקער פאָלק איז נאָר אָפּגעשטאַנען אין זיין עקאָנאָמישער סטרוקטור, אָבער ער ליידט ניט פון קיין ספּעציפישע אַנאָמאַליען אין דער הינזיכט. דאָס איז וויכטיק צו האָבן אין זינען, אומעטום, סיי ווען מיר ריידן וועגן דער נאַציאָנאַלער פראַגע אין רוסלאַנד, סיי ווען מיר ריידן וועגן דער נאַציאָנאַלער פראַגע אין עסטרייך, צי אין טערקיי.

ספּעציעל אָבער מכח אונזערע אויפגאַבן אין פּאַלעסטינע, קומען מיר צו דער איבערצייגונג. דאָס א ו י ב איבעראַל וועלן זיך אַנטוויקלען די נאַציאָנאַלע פאַרהעלטנישן אַזוי ווי אין בעלגיען, מוז דאָסזעלבע אויך פאָרקומען אין פּאַלעסטינע, ד. ה. דאָרט וועט זיך אויך אַ מעהר אָפּגעשטאַנענע,

מער לאַנדווירטשאַפטלאַכע נאַציאָנאַלע מערהייט אַ ס י מ י ל י ר ן מיט אַ מער אַנטוויקלטער, מער אינדוסטריאַליזירטער נאַציאָנאַלער מינדערהייט: די אַראַבער וועלן זיך אַסימילירן מיט די אידן. דערפון איז קלאָר, דאָס א ו י ב אומעטום הערשן די זעלבע אַנטוויקלונגס־געזעצן, ווי אין בעלגיען, איז פאַר אונז, טעריטאָריאַליסטן, גאָר ניט נויטיק, אידן זאָלן אין פּאַלעס־טינע באַלד פון אָנפאַנג שאַפן אַ מערהייט: זיי דאַרפן דאָרט פאַרנעמען די וויכטיקסטע עקאָנאָמישע פּאָזיציעס, און אויב די אידן וועלן אַפילו ניט זיין קיין מערהייט אין פּאַלעסטינע, אויב זיי וועלן אַפילו ניט אַריבער־גיין גלייך און איינפאַך צו דער לאַנדווירטשאַפט, באַדייטעט עס דאָך ניט קיין סכנה פאַר דער אידישער באַפעלקערונג אין פּאַלעסטינע, — ביי איין באַדינגונג: אידן זאָלן ניט פאַרבלייבן אויך אין פּאַלעסטינע ביי זייער געוויינלאַכער לופט־ווירטשאַפט.

דאָס איז אַלץ גערעדט אויף דעם פאַל, א ו י ב אומעטום הערשן דיזעלבע אַנטוויקלונגס־טענדענצן, ווי אין בעלגיען. אָבער אין דער דאָזיקער פראַגע איז שוין דאָ ניט קיין אָרט אַריינצוגיין. צו דער פראַגע וועלן מיר זיך אומקערן אַן אַנדערש מאָל.

די רעגולירונג פון דער אידישער עמיגראַציע און דער עמיגראַציאָנס-קאָנגרעס

1. אין וואָס באַשטייט די עמיגראַציאָנס-רעגולירונג?

וואָס הייסט רעגולירן די עמיגראַציע? — אַלע אַנערקענען, אַז די עמיגראַציע איז אַ „סטיכייאישער פּראָצעס"; דיזער אויסדרוק האָט אָבער צוויי באַדייטונגען, וועלכע ערגענצן איינע די צווייטע. ערשטנס, הייסט דאָס, אַז דער עמיגרירנדער עלעמענט שטעלט זיך ניט קיין ווייטן צוועק, וואָס זאָל באַהערשן זיין באַוואוסטזיין און זיינע באַוועגונגען. צווייטנס, אָבער, הייסט דאָס, אַז די עמיגראַציע פאָלגט ניט אין איר גאַנג קיין שום פּלאַן אָדער סיסטעם, אַז זי גייט כאַאָטיש און פאַרשווענדט דערביי אַ גוזמא מענטשלאַכע קרעפטן, זי קאָסט פיל איבעריקע טרערן און בלוט. רעגולירן די עמיגראַציע הייסט אַלזאָ — צוגעבן איר דעם צוועק און דעם פּלאַן, וועלכע פעלן איר. מיט אַנדערע ווערטער באַדייט אויך די רעגולירונג פון דער עמיגראַציע צוויי זאַכן, וועלכע ערגענצן איינע די צווייטע. ערשטנס, ווען מען רעגולירט די עמיגראַציע, קאָן מען דערביי שטרעבן צו שטעלן פאַר איר אַ געוויסן צוועק, אַפּווענדן זי פון אירע וועגן, אויף וועלכע זי גייט ביז אַהער, און ריכטן זי אין נייע לענדער. דאָס הייסט אָבער ניט מער און ניט ווייניקער, ווי פאַרוואַנדלען די עמיגראַציע אין קאָלאָניזאַציע, אויסנוצן דעם פליסנדן מענטשלאַכן מאַטע־ריאַל צוליב קאָלאָניזירן נייע לענדער. צווייטנס, אָבער, קען עס הייסן, אַז מען שטעלט זיך ניט קיינע ווייטערע אויפגאַבן, ווי נאָר פאַרשפּאָרן יענע יסורים און אומגליקן, וועלכע די עמיגראַציע מאַכט אָן מחמת איר כאַאָטישן כאַראַקטער.

וואָס הייסט רעגולירן די אידישע עמיגראַציע?

וואָס אַנבאַלאַנגט אונז אידן, רעדט מען ביי אונז וועגן רעגולירן די עמיגראַציע הויפּטזעכלאַך אינ'ם צווייטן זין. עס איז טאַקע גאַנץ קלאָר, אַז דערווייל קען מען ביי אונז נאָר ווייניק טראַכטן וועגן אַזאַ רעגולירנונג פון דער עמיגראַציע, וועלכע זאָל באַשטיין אין קאָלאָניזירן נייע לענדער. ווייל מען רעגולירן די וואַנדערונג, מיינט מען דערמיט באַהערשן דעם גאַנצן עמיגראַציאָנס־שטראָם, פאַרענטפערן אַ גרויס פאָלקס־פּראָ־בלעם, היילן טיפע פאָלקס־וואונדן, ברענגען הילף דער ברייטער וואַנדערונגס־מאַסע. קאָלאָניזירן די גאַנצע עמיגרירנדע מאַסע איז אָבער בכלל אומ־

מעגלאַך, איבערהויפּט פאָדערט עס אומגעהויערע קאַפּיטאַלן און אויס־
געצייכנטע מענטשלאַכע קרעפטן, וואָס פעלן אויך ביי אַנדערע זעלבסט־
שטענדיקע מעכטיקע אומות און בפרט נאָך ביי אידן. נאַטירלאַך פאָדערט
יענער מין רעגולירונג ווען מען זוכט נאָר ברייננגען *אוממיטלבאַרע*
הילף די עמיגראַנטן. פיל וויניקער קרעפטען, גייסטיקע
און מאַטעריעלע, איידער קאָלאָניזאַציע, וואָרים קאָלאָניזירן הייסט ביי אַזאַ
שטאַטישן פאָלק ווי אידן, ניט נאָר אָפּקירעווען די אידישע עמיגראַנטן אין
אַנדערע לענדער, נאָר אויך אָפּוועגדן זיי צו גאָר אַנדערע נייע אומגעוויינט־
לאַכע באַשעפטיקונגען און פרנסות. קאָלאָניזירן הייסט געבן די מעגלאַכ־
קייט אַ גרויסן טייל פון דעם אידישן פאָלק אַריבערגיין צו לאַנדווירט־
שאַפט און באַזעצן זיך געדיכט אויף אַ באַזונדערער טעריטאָריע. ס'איז
לייכט פאַרשטענדלאַך, אַז אַזאַ אויפגאַבע, ריכטיקער געזאָגט אַזאַ איבער־
קערעניש — אין די יסודות פון אידישען לעבען, פאָדערט אַ לאַנגע צייט,
גאַנצע דורות מוזן אַרבעטן אויף דעם, ביז די קאָלאָניזאַציע זאָל ברענגען
צו אַ געוויסן תכלית. ס'איז אויך בכלל נאָך אַ האַרבע שאלה, צי קען מען
באַוואוסטזיניק און פּלאַנמעסיק פילעס דערגרייכן אויף דעם קאָלאָניזאַ־
ציאָנס־געביט, און בפרט נאָך ביי אידן. דאָס איז אָבער גאָר אַ זייטיקע
קשיא, אונז אינטערעסירט אַצינד אַנ'אַנדער זייט פון דער פראַגע, און
דאָס איז דער פאַקט, אַז ווען מען רעט ביי אונז *מכח רעגולירען*
די עמיגראַציע, מיינט מען דערמיט *קודם כל די*
אָרגאַניזירונג פון דירעקטער הילף פאַר
די עמיגרירנדע מאַסן. וועגן קאָלאָניזאַציע קען מען
אויך דערביי טראַכטן, לכל הפּחות פאַר אַ ווייטערע צוקונפט, בשום אופן
ניט גלייך אָנפאַנגען פון קאָלאָניזאַציע.

וואָס גיט די עמיגראַציע דעם אידישן פאָלק?

רעגולירנדיק די אידישע וואַנדערונג אויף אירע איצטיקע וועגן,
וועלכע זי גייט פון זיך זעלבסט, טראַגט מען אַריין אויך געוויסע שנויים
אין דעם עקאָנאָמישן מצב פון דער עמיגרירנדער מאַסע, אָבער אַלנפאַלס
נאָר אַזוינע שנוים, וועלכע הענגען אָפּ פון דער עמיגראַציע זעלבסט, און
ניט פון אונזערע באַוואוסטזיניקע צוועקן. אַליין די עמיגראַציע שטעלט
מיט זיך אויך פאָר, ווען ניט אַ ראַדיקאַלע איבערקערעניש, איז דאָך אַ טי־
פע פאַרענדערונג אין די באַשעפטיקונגען און אין די פרנסות פון די אידישע
מאַסן; טיילווייז גייען זיי אַריבער אויף די נייע פלעצער אין די הע־
כערע פאָרמען פון די זעלביקע פּראָדוקציאָנס־צווייגן, אין וועלכע זיי האָבן
זיך באַשעפטיקט אויף די ערטער פון זייער פריערדיקער וואוינונג, די קליי־
ניקע דאַרינקע מלאכות פון רוסישן תחום המשב, פון גאַליציען און פון
רומעניען ווערן אין אַמעריקע פאַרביטן אויף ריזיקע קאַפּיטאַליסטישע אונ־
טערנעמונגען מיט הונדערטער און טויזנטער אַרבייטער, מיט די פאָלקאָמ־
סטע טעכנישע פאַרבעסערונגען, וואָס זיינען נאָר מעגלאַך אין די אידישע

פאכן. — אין שניידעריי, שוסטעריי און סטאליער־פאך, אין דער טאבאק אינדוסטריע. די עמיגראציע גיט אלזא די מעגלאכקייט א געוויסן, גאנץ גרויסן טייל פון דער אידישער באפעלקערונג צו שטייגן אויף א העכערער מדרגה ניט פארענדערנדיק די עצם באשעפטיקונגען אירע. אנ'אנדערן קלע־נערן טייל עפנט זי אויך דעם וועג צום איבערגאנג אין די פעסטערע און אויסזיכטס־רייכערע צווייגן פון דער פראדוקציאן: אזוי, צום ביישפיל, באקומען אידישע עמיגראנטן געוויסערמאסן א צוטריט צו לאנדווירטשאפט אין אמעריקע, צו בערגבוי אין ענגלאנד, א. ד. גל. און ווען אפילו די עמי־גראציע פארענדערט ניט די יסודות פון דער אידישער עקאנאמיק — דאס רוב פארבלייבן דאך אונזערע עמיגראנטן ביי זייערע שטענדיקע פרנסות, ביי האנדווערק און האנדל. — דאך ווערט דורך די עמיגראציע באפרידיגט א וויכטיקער טייל פון דער אידישער נויט. מענטשן, וואס האבן פארלארן דעם באדן אין די אלטע לענדער, באקומען א נייעם באדן פאר זיך און דאדורך באפרייט די עמיגראציע יענע אידישע מאסן, וואס בלייבן אויף די ערטער, פון איבעריקער קאנקורענץ און איבעריקער דחקות.

אלזא, איז די עמיגראציע א מעכטיקער פארטשריט־פאקטאר אין דעם אידישן לעבן. זי ווירקט ניט רעוואלוציאנער, זי שטעלט מיט זיך ניט פאר קיין מהפכה אין ווירטשאפטלאכער הינזיכט, אבער א פראגרעס אלנפאלס. מיר האבן דאס רעכט ספקן, צי וועלן די פארבעסערונגען, וועל־כע די וואנדערונג ברענגט מיט זיך, האבן א גרויסע ממשות פאר די ווייטערדיקע צוקונפט. מיר מעגן מיינען, אז די עמיגראציע גיט ניט קיין צופרידנשטעלנדיקע לעזונג, פאר דעם אידישן ווירטשאפטס־און ארבעטס־פראבלעם; מיר קענען זיין איבערצייגט, אז דער באדן וועלכן די אידישע וואנדערער ערווערבן זיך, זאגן מיר, אין אמעריקע, איז ניט קיין פעסטער און סוף כל סוף וועלן אויך אונזערע אמעריקאנער ברידער מוזן אנהויבן טראכטן מכח נייע ערטער פאר זיך, ווייל זייערע אויסזיכטן אין אמעריקע וועלן אויסגעשעפט ווערן. יעדנפאלס אבער דערווייל איז די עמיגראציע א וואלטאט פאר דעם אידישן פאלק. די עמיגראציע ראטעוועט א געוויסן טייל אידישע מאסן פון הונגער, דחקות און אימה, און עפנט פאר זיי ברייטערע לעבנס־מעגלאכקייטן. עס איז זייער וויכטיק צו האבן אין זינען דעם דאזיקן צווייענדיקן כאראקטער פון דער אידישער עמיגראציע — וואס זי איז ערשטנס, ניט קיין ראדיקאלע, **נאר א פאליאטיווע פארענטפערונג פון דער אידישער ארבעטס־פראגע**, און צווייטנס, וואס זי שטעלט מיט זיך דאך פאר **א געוויסן באפרייענדן ענטפער אויף דער דאזיקער פראגע**.

צוויי עקסטרעמען אינ'ם פארשטיין די אידישע עמיגראציע. — דער אוטאפיסטישער קוק אויף איר.

אט דיזער **רעאליסטישער** קוק אויף דעם אידישן עמי־גראציאנס־פראבלעם אונטערשיידט אונז פון די צוויי אנטקעגנגעזעצטע

אנשויאונגען, וואָס הערשן ביי געוויסע שטרעמונגען אינ׳ם אידנטום, פון דעם אוטאָפיסטישן און פון דעם פילאַנטראָפישן קוק אויף די וואַנדערונג. צו די אוטאָפיסטן געהערן אַ גרויסער טייל טעריטאָריאַליסטן, און צווישן זיי קודם כל די ס. ס. פילע טעריטאָריאַליסטן מיינען, אַז די עמיגראַציע איז דער איינציקער אַנטוויקלונגס־פאַקטאָר אין דעם אידישן לעבן, אַז זי טראָגט אין זיך גופא די טעריטאָריאַליסטישע צוקונפט פון דעם אידישן פאָלק, און אַז דורך דער עמיגראַציע און נאָר דורך איר וועלן געלייזט אַלע פראַגן, וואָס מאַטערן און פייניקן אונזערע מאַסן. כל זמן די טעריטאָריאַליסטן פאַרבלייבן ביי אַזעלכע באַהויפּטונגען בנוגע די ווייטע צוקונפט, קען מען זיי נאָך אין געפערלאַכן אוטאָפיזם ניט באַשולדיקן, אָבער ווען זיי טראָגן אַריבער דעם זעלביקן קוק אויף די קעגנוואַרט, באַלד ווי זיי שטרעבן צו קאָנצענטרירן די גאַנצע פאָלקס־ענערגיע אויף די פראַגן פון עמיגראַציע, באַלד ווי זיי פרייִדיקן דעם אינדיפערענטיזם צו אַלע לעבעדיקע אינטערעסן פון די לענדער וואו אידן וואוינען, ווערט זייער אוטאָפיזם איינזייטיק און בפרוש שעדלאַך. ביי אַזאַ מין טעריטאָריאַליסט שטאַרבט אָפּ יעדעס געפיל צו דעם, וואָס קומט פאָר אין די לענדער וואו אידן לעבן. אים אינטערעסירט נאָר די עמיגראַציע, ווייל זי, די עמיגראַציע, איז די איינציקע רעטערין פון פאָלק. זיי מאַלן זיך ניט אויס קיין אַנדערע אָרגאַניזאַציע פון די פאָלקס־מאַסן, ווי נאָר אַזאַ, וואָס דינט צוליב דער עמיגראַציע. דער גאַנצער מח זייער איז באַהערשט און דער האָריזאָנט פאַרדעקט דורך דאָס קאָלאָסאַלע וואַנדערונגס־פּראָבלעם. דערפון מוז: דירעקט ליידן אַלע אַנדערע פאָלקסבאַדערפענישן אין אידנטום, וועלכע ליגן אויסערהאַלב דעם קרייז פון עמיגראַציאָנס־פּראָצעסן. דערפון מוז ליידן אַליין די עמיגראַציע, ווייל מען באַהאַנדלט זי איינזייטיק און מען לייגט די אויפמערקזאַמקייט נאָר אויף יענער זייט אירער, וועלכע טראָגט אין זיך די ראַדיקאַלע פערספעקטיוון. עס מוז פאַרלאָזט ווערן דער גרויסער רוב פון די וואַנדערונגס־מעגלאַכקייטן, וואָס זאָגן ניט צו אַזוי גיך אַזאַ ראַדיקאַלע לייזונג. דער מחבר פון דיזע שורות איז אַליין אַ ציוניסט, אויך, הייסט דאָס, אַ טעריטאָריאַליסט, און באַטראַכט די עמיגראַציע אַלס די באַפרייאונג־ברענגענדע קראַפט אין דער אידישער צוקונפט. אָבער ניט די עמיגראַציע אין איר גאַנצן, נאָר אַ געוויסן צווייג פון איר. ניט דעם גאַנצן וואַנדערונגס־שטראָם, נאָר אַ געוויסע כוואַליע אין אים, און דאָס אויך ניט סתם, נאָר ביי געוויסע באַדינגונגען, וועלכע ליגן אויסערהאַלב פונ׳ם עמיגראַציאָנס־פּראָצעס. דער גרויסער קערפער פון דער אידישער וואַנדערנדער מאַסע בלייבט דערווייל נאָך לחלוטין אומבאַרירט פון דיזער ציוניסטיש־קאָלאָניזאַטאָרישער פערספעקטיוו, ער וועט זיך נאָך לאַנג גיין מיט זיין וועג, ער פאָדערט אַ באַזונדערע אָרגאַניזירונג און קראַפט אנשטרענגונג, כדי איר צו רעגולירן און פלאַנמעסיק אויסנוצן. דער מחבר געהערט צו יענער שטרעמונג אין דער אידישער אַרבעטער־באַוועגונג, וועלכע שטרעבט צו פאַרענטפערן אַלע נויטן

פון דעם אידישן פאָלק, אָרגאַניזירן אים אומעטום, וואו עס וואוינט, און פאַר־פעסטיקן זיין פּאָזיציע אין אַלע געביטן פון געזעלשאַפטלאַכן לעבן.

דער פילאַנטראָפּישער קוק אויף די אידישע עמיגראַציע

ווי די ערשטע ריכטונג, די אוטאָפּיסטישע, איבערטרייבט שרעקלאַך די באַדייטונג פון דער עמיגראַציע פאַר דעם אידישן לעבן און איגנאָרירט דאָס אַלעס וואָס האָט ניט קיין שייכות צו איר, אַזוי שטאַרק איבערטרייבט אויך די צווייטע ריכטונג, וועלכע זעט ניט איין אין דער עמיגראַציע קיין שום פאַקטאָר פון דער נאַציאָנאַלער צוקונפט, און סטאַרעט זיך צו פאַרקלענערן ווי ווייט מעגלאַך איר ראָלע. די עמיגראַציע, טענה'ט מען, איז גאָר אַ קלייניקייט. זי באַרירט ניט דאָס פאָלק, נאָר איינצלנע יחידים, און רעגולירן די עמיגראַציע הייסט ניט טאָן אַ גרויסע פאָלקס־אַרבעט, פאַרבאַרייטן אַ ליכטיקערע צוקונפט פאַר דעם פאָלק נאָר פאַרקערט, דאָס הייסט נאָר העלפן די איינצלנע מענטשן, עטוואָס לייכטער מאַכן זייער טרויעריקן שיקזאַל. שטייענדיק אויף אַזאַ פילאַנטראָפּישן שטאַנדפּונקט, האָט מען פשוט מורא צו ריידן וועגן וועלכע ניט איז נאַציאָנאַלע אָר־גאַניזאַציעס און נאַציאָנאַלע פּערספּעקטיוון אין דער עמיגראַציאָנס־רעגו־לירונג. מען ציטערט פאַר יעדער שפּור פון באַגייסטערונג און אידעאַליזם אין אָט דער אַרבעט. אינטערעסאַנט איז אַנצואווייזן, אַז צו דיזער פילאַנ־טראָפּישער ריכטונג געהערן ניט נאָר די מערב־אייראָפּעאישע אידישע פילאַנטראָפּן, קאַפּיטאַליסטן, ניט נאָר די בורזשואַזיע פון מזרח, נאָר אויך — אייניקע בונדאַווצעס, אייניקע פון יענע מענטשן, וואָס האַלטן זיך פאַר די הייסעסטע פאָלקס־קעמפער, וועלכע געהערן צום בעסטן דעמאָקראַטישן יחוס. אַזוי זאָגט ה. וו. מ., אַז „די עמיגראַציע איז אַ פאָלקס־צרה"*) און דעריבער מוז מען דאָ אײַלן און העלפן.

די עמיגראַציע איז אַ פאָלקס־צרה... אַ מערב אייראָפּייאישער פילאַנ־טראָפּ האַלט אויך אין איין קלאָגן זיך אַז די עמיגראַציע איז אַ צרה. די נפקא מינה פון גביר צום בונדיסטישן טאַלייראַן באַשטייט נאָר אין דעם, וואָס פאַר דעם צווייטן איז דאָס אַ פאָלקס־צרה, בעת פאַר דעם ערשטן איז דאָס גלאָט אַ צרה, פון וועלכער ער קען ניט פּטור ווערן. גלייך ווי דער בעל צדקה, אַזוי איז אויך דער בונדיסט אומפּייאיק איינצוזען אין דער עמיגראַציע אַ וואַלטאַט, אַ ריעטונג פאַר אַ גרויסן טייל פון אידישן פאָלק. גלייך מיט די גבירים ואדירים ציטערט ער ממש, מען זאָל חלילה ניט מאַכן קיין צו גרויסן רעש אַרום דער עמיגראַציאָנס־פראַגע, מען זאָל

---

*) „אָטקל ב." נומ. 4, ז. 8. דאָסזעלבע מיט די זעלביגע ווערטער, זאָגט אויך אַרויס ה. וו. מעדעם אין „יעוו. אָב." נומ. 8. — נאַטירלאַך האַלטן זיך ניט אַלע געזינונגס־גענאָסן פון ה. וו. מעדעם פאַר די זעלבע מיינונג: אַזוי שטייט ה. פ. ליבמאַן („צייטפראַגן" נומ. 2.) אויף אַן'אַנדער שטאַנדפּונקט, וועל־כער איז פיל נעענטער צו אונזערן.

ניט אַנטדעקן אין איר קיין ווייטגייענדיקע אויסזיכטן פאַר'ן אידנטום. ער פאַרשטייט ניט, אַז די עמיגראַציע איז אַ דירעקטער היפּוך פון אַ צרה, אַז זי איז אַ היילונג, אַ רפואה פאַר די פאָלקס־צרות, זאָל זיין אַ סטי־כישע רפואה, וועלכע קאָסט אָפטמאָל אויך צו טייער און פאָדערט אָמאָל מער אָפּפער איידער ווען זי וואָלט געווען פּלאַנמעסיק אָרגאַניזירט און ־עגולירט. ווען אַ פילאַנטראָפּ, זאָל זיין אַ סאָציאַל־דעמאָקראַטישער פילאַנ־טראָפּ, טרעט צו, צו דער עמיגראַציאָנס־פראַגע, וויל ער אויסגעפינען אַ רפואה קעגן אַ חלאת, ווייל ער קוקט אויף די עמיגראַציע, ווי אויף אַ קרענק. ווען מיר טרעטן צו צו דער עמיגראַציאָנס פראַגע, ווילן מיר אויס־נוצן וואָס בעסער, וואָס ברייטער, די וואויל־ברענגענדיקע ברכה, וואָס איז טיילווייז געגעבן געוואָרן אין דער עמיגראַציע. מיר ווילן די רפואה קרעפטיקער, דערפאָלגרייכער מאַכן. מיר ווילן ניט איבערטרייבן די היילנדיקע ווירקונג פון דער עמיגראַציע, ווי דאָס טוען די אוטאָפּיסטן, מיר זיינען אָבער ווייט פון לייקענען איר אויסלייזנדיקע קראַפט.

וואָס זשע הייסט דאָס אַצינד רעגולירן די עמיגראַציע? פאַר דעם ראָמאַנטיקער הייסט דאָס מאַכן די עמיגראַציע פאַר אַ וועדקצייג צו באַפרייען דאָס גאַנצע פאָלק, באַהערשן זי כחומר ביד היוצר, קירעווען זי לויט זיין ווילן און לויט זיינע צוועקן, כדי צו קאָלאָניזירן די עמי־גרירנדע מאַסן אויף אַ באַזונדערער טערריטאָריע. פאַר דעם פילאַנטראָפּישן בעל־צדקה הייסט דאָס, ווי ווייט מעגלאַך צו היילן אַ פאָלקס־קראַנקהייט, און פאַר אונז הייסט דאָס אויסצוגעפינען און אויסצונוצן די יעניקע היילנדע קרעפטן פון דעם עמיגראַציאָנס־שטראָם, דורך וועלכע ער וועט אָנווערן זיין כאָאָטישן כאַראַקטער און אַרויסווייזן פאַר דעם פאָלק די גאַנצע וואויל־טראָגנדיקע אויסזיכטן, וועלכע ער ברענגט אויך אַליין פון זיך, אויך אַצינד, אָן אונזער הילף. מיר ווילן באַוואוסטזיניק מאַכן די עמיגראַ־ציאָנס־כוואַליעס, מיר ווילן זיי באַפרייען פון די שטערונגען, וואָס שטייען איר אויפ'ן וועג. פון דער אַנדערער זייט, שטרעבן מיר אויך צו באַ־שרענקען די עמיגראַציע אויף אַזוי פיל, אויף וויפיל זי שטאַמט פון אַזוינע אומנאָרמאַלע באַדינגונגען וועלכע וואָלטן קענען אָפּגעשאַפן ווערן דורך אַ געוויסע אָנשטרענגונג און דורך אַ רעגלמעסיקער ווירקונג.

אינדירעקטע רעגולירונג פון דער אידישער עמיגראַציע

יענע הינדערנישן און שטערונגען, וועלכע די עמיגראַציע באַגעגנט אויף איר וועג שטאַמען פון צוויי מינים סבות: פון איין זייט זיינען דאָס אומשטענדן וואָס קענען בשום אופן ניט באַאיינפלוסט ווערן דורך וועלכע ניט איז עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק. און צווייטנס, אַזוינע וואָס וואָלטן קע־נען דורך איר יאָ אָפּגעשאַפן אָדער אָפּגעשוואַכט ווערן. צו די ערשטע געהערט קודם כל די פּאָליטישע לאַגע אין די אויסוואַנדערונגס־לענדער, און ספּעציעל דאָס פּאַספּאָרטן־סיסטעם; ווען דיזעס סיסטעם וואָלט אָפּגע־

שאפן ווערן, וואלטן די עמיגראנטן פטור געווארן פון א גאנצער רייע יסורים, זיי וואלטן קענען פריי פארן און וואלטן וויניקער ברויכן אויס־געריסן צו ווערן ביים „גנב'ענען די גרעניץ" פון די הענט פון שווינדלע־רישע „שווארצערס" און פון די גרעניץ־באאמטע. דאס פאספארט־סיסטעם צאפט אויס א היפש ביסל געלט און בלוט ביי אונזערע וואנדערנדיקע מאסן. וויטער געהערט אהערצו די אימיגראציאנס־געזעצגעבונג פון די איינוואנ־דערונגס־לענדער. אויך א סדרה הינדערנישן, וואס קען ניט באזייטיקט ווערן דורך קיין שום עמיגראציאנס־פאליטיק, ווערט באשאפן דורך די אל־געמיינע אומוויסנקייט פון דעם פאלק, און דאס וואלט געקענט באזייטיקט ווערן נאר דורך די געזעצגעבערישע פארשפרייטונג פון אלגעמיינער אומ־באצאלטער פאלקס־בילדונג. אין די איינוואנדערונגס־לענדער שטויסן זיך די עמיגראנטן אפט אן אויף פיינטלאכע באציאונג מצד די ארטיקע אר־בעטער, וואס באיקאטירן די אויסלענדער און ווילן זיי ניט צולאזן צו די ארטיקע ארבעטער־פאראיינען. אין דעם זיינען פיל שולדיק יענע באדינ־גונגען, וועלכע צווינגען דעם איינוואנדערער צו ווערן אינ'ם נייען לאנד א לוין־דריקער און סטרייק־ברעכער; נאך מער איז אבער דערין שולדיק די קאנקורענץ וועלכע הערשט אין אלגעמיין צווישן ארבעטער פון איין און דעמזעלבן פאך; דאן העכערן די עמיגראנטן דעם פרייז פון די דירות דורך דעם, וואס זיי באזעצן זיך אין געדיכטע מאסן אין איינע און די זעלביקע שטעט און קווארטאלן. אויף וויפיל אט־די אלע אומשטענדן שטאמען פון די אינערלאכע באדינגונגען פון דער אידישע וואנ־דערונג, קען זיך א פארנינפטיקע עמיגראציאנס־פאליטיק באמיען זיי אויסצובעסערן; אבער אחוץ דעם זיינען דא נאך שולדיק אויך די איינגעבוירענע ניט־אידישע ארבעטער, דער מאנגל ביי זיי פון קלאסן־באוואוסטזיין און סאלידאריטעט־געפיל. און דא קען אלזא די עמיגרא־ציאנס־פאליטיק אלס אזעלכע גארנישט אויפטאן. און אט־די אלע הינ־דערנישן קען עטוואס דערגרייכט ווערן אדער דורך די דעמאקראטיזירונג פון דער געזעלשאפט, אדער דורך די אנטוויקלונג פונ'ם פראלעטארישן קלאסן־באוואוסטזיין, אדער עס קען בכלל דורך קיינע מיטלען גארנישט דערגרייכט ווערן כל זמן עס עקזיסטירט די קאפיטאליסטישע ארדנונג. און דאס הייסט, אז ווער עס וויל ווירקלאך רעגולירן די עמיגראציע, מוז אויך שטרעבן צו דעם, אז די געהעריקע אויפמערקזאמ־קייט זאל געלייגט ווערן אויף די אלגעמיינע פאליטישע טעטיקייט. קעמ־פענדיק פאר די דעמאקראטישע רעכטס־פארמען, ארבעטנדיק אויף דער דערציאונג פון דעם קלאסן באוואוסטזיין ביי די ארבעטער, דערגרייכט מען אגב אויך א סך אזוינע דערפאלגן, וועלכע פירן צו דער א י נ ד י ־ר ע ק ט ע ר ר ע ג ו ל י ר ו נ ג פ ו ן ד ע ר ע מ י ג ר א־צ י ע. אינדירעקט ווערט די עמיגראציע רעגולירט דורך דעם, וואס דער פאליטישער פראגרעס פון די אויסוואנדערונגס־לענדער שוואכט אפ יענע פאקטארן (רעכטלאזיקייט, פאגראמען א. ד. גל.), וועלכע רופן

אַרויס ביי אידן שוין אַ צו גרויסעם עמיגראַציאָנס־באַדערפעניש; ווייטער שאַפט ער אַפּ אייניקע מכשלים, וואָס שטערן דעם פרייען גאַנג פון דער עמיגראַציע. און דריטנס, דער וואוקס פון דעם קלאַסן־סאָלידאַריטעט ביי די ניט אידישע אַרבעטער ווירקט שוין פיל שוואַכער פיל ווייניקער באַדריי־טענד, אָבער אויך אין דער זעלבער ריכטונג, באַזייטיקנדיק אַ קליינעם טייל שוועריקייטן, וועלכע שטערן די אידישע עמיגראַנטן אין די איינוואַנדע־רונגס־לענדער. מיר אונטערשטרייכן אָט דיזע א י נ ד י ר ע ק ט ע רעגולירונג כדי פון דאָס ניי צו באַטאָנען, אַז די עמיגראַציאָנס־פראַגע טאָר ניט פאַרנעמען די פולע אויפמערקזאַמקייט און די גאַנצע ענערגיע פון פאָלק, אַז אפילו פאַר דער עמיגראַציע אַליין וועט זיין געזינטער, ווען מען וועט אין אַכט נעמען אויך אַלע אַנדערע באַדערפענישן פון דעם גלות־אידנטום און ניט באַשרענקען זיך בלויז מיט איר.

די בירגערלאַכע און נאַציאָנאַלע עמאַנציפּאַציע פונ'ם אידישן פאָלק איז אַ נויטיקער תנאי פאַר דער ראַציאָנאַלער ליזונג פון דעם עמיגראַ־ציאָנס־פּראָבלעם.

דירעקטע עמיגראַציאָנס־רעגולירונג

אַ פיל ברייטערן פעלד פון קאָנקרעטע אויפגאַבן, וואָס האָבן חוץ דעם אַ גלייכן שייכות צו דער עמיגרירנדער מאַסע, שטעלט מיט זיך פאַר די דירעקטע ר ע ג ו ל י ר ו נ ג פ ו ן ד ע ר ע מ י ג ר אַ צ י ע. בשעת די אינדירעקטע רעגולירונג קען טיילווייז אויך אונמיטלבאַר היילן יענע וואונדן, וועלכע רופן אַרויס די עמיגראַציע, קען, הייסט דאָס, פאַר־בייטן מיט זיך די עמיגראַציע און זי דורך דעם אויך קלענער מאַכן, קען די דירעקטע רעגולירונג ניט אָפּשוואַכן די עמיגראַציע, ווייל זי היילט בשום אופן ניט יענע אַנאָמאַליען, וואָס רופן אַרויס די עמיגראַציע, און פאַר וועלכע די עמיגראַציע גיט די רפואה. די דירעקטע רעגולירונג שטרעבט איינפאַך צו באַזייטיקן יענע הינדערנישן, וועלכע שטייען אויפ'ן וועג פון די עמיגראַנטן, און אויב זי וואָלט דערגרייכן איר צוועק, אויב זי וואָלט דיזע שטערונגען אָפּשאַפן, וואָלטן מיר מעגן לאָגיש (אַ פּריאָרי) דער־וואַרטן, אַז די עמיגראַציע זאָל זיך ערשט פאַרגרעסערן, ווייל אונז וואָלט לייכטער ווערן צו עמיגרירן, עס וואָלט געווען ביליגער און באַקוועמער צו פאַרלאָזן די אַלטע היים, און זיכערער וואָלט ווערן די צוקונפט אין די נייע היימען.

אין וואָס באַשטייט קאָנקרעט אַזאַ דירעקטע עמיגראַציאָנס־רעגו־לירונג? אום צו פאַרענטפערן דיזע שאלה, מוזן מיר זיך קלאָר מאַכן, וואָס שטערט דעם עמיגראַנט אין זיין רייזע, ווי אויך איידער דער רייזע און נאָך איר, ווען ער קומט שוין אויף די ערטער. פון וואַנען שטאַמט זיין שוואַכקייט, צוליב וועלכער ער קען ניט בייקומען די פאַרשידענע מכשלים אויף זיין וועג. שוואַך איז דער עמיגראַנט אין פילע הינזיכטן, וועלכע מען קאָן פאַרטיילן אין דריי הויפּט־גרופּן: עס פעלן אים ידיעות מכח די אַרבעטס־און לעבנס־באַדינגונגען אין די נייע לענדער, ער קען ניט

די שפּראַך, די געזעצן, די געזעלשאַפטלאַכע פאַרהעלטנישן ניט אין יענע לענדער, וואוהין ער פאָרט, ניט אין יענע, דורך וועלכע אים קומט אויס צו איבערפאָרן; צווייטנס, פעלט אים *איינפלוס*, יענע פּאָליטישע אָדער עקאָנאָמישע מאַכט, וועלכע וואָלט צווינגען די אַרומיקע וועלט צו רעכענען זיך מיט אים און באַהאַנדלען אים, ווי אַ מענטשן צו אַלעמען גלייך: דריטנס, איז ער אָרים, עס פעלן אים מזומנים, *געלט־מיטלען*, וועלכע וואָלטן דאָך קענען פיל אויסהעלפן אים, ניט קוקנדיק אויף זיין אומוויסנקייט און אָנמאַכט. און דאָס אַלעס שטאַמט דערפון, וואָס דער עמיגראַנט איז על פּי דרך הטבע איינזאַם, פאַראיינצלט, מוז אָנקומען צו זיינע אייגענע שוואַכע קרעפטן און מיטלען. וואָס די עמיגראַנטן־מאַסע שטעלט מיט זיך פאָר און קען נאָר פאַרשטעלן אַ דעזאָרגאַניזירטע טשערעדע, וואו יעדער איינצלנער מוז זאָרגן וועגן זיך און ציטערן פאַר זיך. אויסהעלפן די עמיגראַנטן אין אַט די אַלע הינזיכטן, געבן זיי די פעלנדע קענטנישן, איינפלוס און געלט — צו דעם איז נויטיק אַ געזעלשאַפטלאַכע *אָרגאַניזאַציע*, זאָל זיין די מלוכה אָדער אַ פרייע פּריוואַטע איינריכטונג, אָבער נאָר אַן אָרגאַניזאַציע, און בשום אופן ניט יחידים, קען ברענגען די עמיגראַנטן די נויטיקע הילף. איינצלנע פּערזאָנען קענען העכסטנס נעמען אויף זיך די איניציאַטיוו צו שאַפן אַזוינע אָרגאַניזאַציעס.

די ערשטע אויפגאַבע פון דער דירעקטער עמיגראַציאָנס־רעגולירונג איז — געבן דעם עמיגראַנט די פעלנדע ידיעות. עס מוזן געגרינדעט ווערן אינפאָרמאַציאָנס־ביוראָ׳ס צו געבן דעם עמיגראַנט נאָך איידער ער פאָרט אַוועק, גענויע און זיכערע אויסקונפטן וועגן די אַרבייטס־ און לעבנס־באַדינגונגען אין יענע לענדער, וואוהין ער וויל פאָרן און אין יענע פּראָדוקציאָנס־צווייגן, אין וועלכע ער וויל אַריינטרעטן. דער עמיגראַנט מוז באַקומען די מעגלאַכקייט זיך פריי און באַוואוסטזיניק אויסקלייבן דאָס לאַנד, די שטאָט אָדער די באַשעפטיקונג, זיך אָפּגעבנדיק אַ קלאָרן דין וחשבון אין דעם, וואָס אים פּאַסט אַמבעסטן. ווייטער מוזן די אינפאָרמאַציאָנס־ביוראָס באַקאַנט מאַכן דעם אויסוואַנדערער מכח די ביליגסטע מאַרשרוטן, מכח די הוצאות הדרך, די ביליגסטע אָדער באַקוועמסטע שיפן און אייזנבאַנען, אכסניות א. ד. גל., מכח די קאָנטראָל־סטאַנציעס, די מעדיצינישע אונטערזוכונגען אין די קאָנטאָרן, האַפנס און אין די איינוואַנדערונגס־שטעט, מכח די רעכטן און פליכטן, וואָס די געזעצן גיבן און לייגן אַרויף די וואַנדערער אין פאַרשידענע לענדער. אַט די ביוראָס מוזן געבן זייערע אויסקונפטן גאַנץ אומזיסט אָדער פאַר אַ קליינעם געצאָלט, זיי מוזן אָבער גענוג רייך זיין כדי אויסצוהאַלטן אין די ביוראָס באַצאָלטע סעקרעטאָרן, וועלכע דאַרפן זיין געניט אין דעם פאַך און אָפּגעבן דער רעגולירונגס־אַרבעט די גאַנצע צייט און די גאַנצע אויפמערקזאַמקייט. אויסער די אוממיטלבאַרע אויסקונפטן אין די אינפאָרמאַציאָנסביוראָס מוזן די רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציעס אַרויסגעבן אַ פּעריאָדישע אינפאָרמאַציאָנס־ליטעראַטור, רעגיסטרירן די עמיגראַציע, פירן און

פארעפנטלאכן א גענויע עמיגראציאנס־סטאטיסטיק. אזוינע אנשטאלטן מוזן אויך געגרינדעט ווערן אין די טראנס־מיגראציאנס־לענדער, איבער וועלכע די עמיגראנטן פארן דורך, און נאך מער אין די איינוואנדערונגס־לענדער, ווייל נאר דא, אויפ׳ן ארט, קען מען אם בעסטן וויסן די ארבעטס־פארהעלטנישן פון יעדן מאמענט, כדי דער עמיגראנט זאל גלייך נאך זיין אנקומען קענען געוואר ווערן, וואו און אויף וועלכע באדינגונגען ער קען קריגן ארבעט. די עמיגראציאנס ארגאניזאציע מוז גרינדן אומזיסטע און גוטע שפראך־קורסן נאך די בעסטע פעדאגאגישע מעטאדן, ווי אין די גרעסערע שטעט פון די אויס־ און איינוואנדערונגס־לענדער, אזוי אויך אויף די שיפן, וואו דער עמיגראנט, נאך דעם, ווי ער איז אפגעקומען זיין ים־קראנקייט, האט אביסל פרייע צייט בשעת דער רייזע. מיט דיזע קורסן דארפן אויך פארבונדן זיין לעקציעס איבער די לעבנס־באדינגונגען פון די נייע לענדער. אויך איז אפשר מעגלאך, אז אין די עקזיסטירנדע און ניי־געגרינדעטע פראפעסיאנעלע שולן זאל דער למוד זיין צוגעפאסט אויך געוויסערמאסן צו די עמיגראציאנס־באדערפענישן, אבער דאס איז שוין אפילו טעכניש א גאנץ שווערע זאך.

די צווייטע אויפגאבע איז — געבן די עמיגראנטן יענעם פאליטישן אוןווירטשאפטלאכן איינפלוס, וועלכן זיי באזיצן אליין ניט. קודם כל מוז דא די עמיגראציאנס־ארגאניזאציע באזארגן, אז די עמיגראנטן זאלן קענען לייכטער און ביליק באקומען די אויסלענדישע פעסער, אז די פרויען און קינדער פון די אוועקפארנדיקע זאלן ניט דארפן אויסגעריסן ווערן צוליב א פאס, עמיגראנטן, וואס דארפן שטיין צום פריזיוו, זאלן באפרייט ווערן פון מיליטער־דינסט (אדער פון דעם 300 רובל־שטראף, ווי אידישע זין אין רוסלאנד), — און פון דער צווייטער זייט זאלן די איינוואנדערער זיך לייכטער קענען נאטוראליזירן, ד. ה. באקומען דאס בירגער־רעכט אין זייער נייעם היים. אויפ׳ן וועג פון דעם עמיגראנט מוזן די רעגולירונגס־אנשטאלטן זארגן צו באשיצן אים קעגן די אלע מעגלאכע שווינדלען און אומרעכטן, וואס ער ליידט מצד די שיפס־געזעלשאפטן און מצד זייערע אגענטן, וועלכע באגייען זיך מיט די עמיגראנטן אויף דעם שענדלאכסטן אופן. דער עמיגראנט זאל ניט אויסגעמוטשעט, ניט דערנידעריקט ווערן אין זיינע מענטשאלכע געפילן, ווייטער זאל ער בכלל ניט מוזן אנקומען צו יענע חברה־לייט, וואס צאפן ביי אים ארויס דאס ביסל געלט און אפטמאל אויך דאס ביסל בלוט, וואס ער באזיצט. דאסגלייכן מוז מען זיך דערשלאגן מענטשלאכע און געזעצלאכע באהאנדלונג פון די עמיגראנטן דורך די פארשיידענע בעאמטע אין וועג, אויפ׳ן אייזנבאן און אין די שרעקלאכע (פרייסישע) קאנטראל־סטאנציעס, אין די קאנטארן ביי דער מעדיציניש̇ער אונטערזוכונג, פון די מאטראסן אויפ׳ן שיף, פון די איינוואנדערונגס־בעאמטע אין די האפנס פון די נייע לענדער. מיט אנדערע ווערטער, עס מוז ארגאניזירט ווערן ברייטע יורידישע הילף פאר די עמיגראנטן, ווי נאך איידער זייער אפפארן, אזוי אויך אין וועג און נאך דעם אנקומען אין דעם נייעם ארט. עס מוז איינגעארדנט ווערן אויך

ערנסטע מעדיצינישע הילף די עמיגראנטן, באזונדערס קעגן דער ים־קראנק־הייט אויף די שיפן. מ'דארף איינארדנען גרינדלאכע סאניטארע אויפ־זיכט, כדי וואנדערער זאלן פארברענגען דעם וועג אין געזונטע באדינ־גונגען אויף די שיפן, זיי זאלן קריגן געזונטע שפייז אויף די וואקזאלן פון די אייזנבאנען און אויף די שיפן (פאר פרומע אידן ספעציעל — כשר עסן), זיי זאלן ניט דארפן שלאפן, ווי די הינער, אין שמוציקע דושנע אכסניות און קאיוטן. מען דארף פועל'ן, אז די דאקטוירים, וואס דינען ביי די שיפס־געזעלשאפטן און אונטערזוכן די עמיגראנטן, זאלן זיי דערביי באהאנדלען היגיעניש, זאלן צום ביישפיל, מיט דיזעלבע פינגער, וואס האבן זיך אט ערשט געפארעט אין קראנקע, טראכאמאטישע אויגן, ניט קריכן אומגעוואשענערהייט צו די געזונטע אויגן פון אנדערע פאסאזשירן. און ווען דער עמיגראנט קומט שוין אן אויפ'ן ארט, האבנדיק דורכגעגאנ־גען די שבע מדורי גהינום פון דעם וועג און פון דער איינוואנדערונגס־אונטערזוכונג מוזן די רעגולירונגס־אנשטאלטן אויסנוצן זייער איינפלוס כדי אויסצומיידן די ארבייטסלאזיקייט פון די עמיגראנטן, זען, זיי זאלן ניט פאלן צו לאסט אויף דער ארטיקער באפעלקערונג אלס בעטלער און אויף די ארטיקע ארבעטערשאפט אלס לוין־דריקער אדער גאר שטרייק־ברעכער. צוליב דעם מוזן די רעגולירונגס־אנשטאלטן אין די איינוואנדערונגס־לענ־דער באזארגן די ארבעטס־פארמיטלונג, ד. ה. העלפן די עמיגראנטן צו געפינען ארבעט אויף גוטע באדינגונגען; אויך איז צו דעם צוועק זייער ווינשנסווערט, עס זאלן געגרינדעט ווערן איינוואנדערער־הייזער, וואו דער אימיגראנט זאל קענען ביליק אדער אין קרעדיט, אדער גאר אומזיסט פארברענגען די ערשטע צייט, ביז ער ארדנט זיך איין אין דעם נייעם לאנד; אויך האט מען שוין געפרואווט מיט דערפאלג (צ. ב. אין פאריז האט דאס איינגעארדנט ראטשילד פאר די אידישע עמיגראנטן) צו בויען אזוינע ווערקשטאטן, וואו די עמיגראנטן זאלן גלייך באקומען ארבעט, ביז מען וועט פאר זיי ניט אויסזוכן קיין אנדער שטעלע. דורך דעם קע־נען די רעגולירונגס־ארגאניזאציעס אפילו עמוואס געווינען אין הכנסות, ווייל די עמיגראנטן באצאלן מיט ארבעט פאר די דינסטן מצד די אנ־שטאלטן.

די דריטע אויפגאבע איז — ברענגען דעם עמיגראנט דירעקטע געלט־הילף, נאטירלאך, ניט אויף יענעם שענדלאכן אופן, ווי די אידישע „קאמיטעטן" אין מערב־אייראפע זינען יוצא פאר'ן עמיגראנט מיט א פאר גראשן, וואס מען גיט אים, ער זאל וואס גיכער אוועקפארן און פאר־שווינדן, נאר אויף קאמערציעלע יסודות. דאס זאל זיין ווירקלאכע און ערלאכע הילף. ה. בעטאלדי האט אין גאנצער סעריע ארטיקלען זייער שיין און קלאר באוויזן, אז אזא מין הילף איז מעגלאך דורכצופירן אין לעבן, אויב מען זאל זיך נאר נעמען, ווי געהעריק, אויסנוצן יענעם געלט־שטראם, וועלכן עס שטעלט מיט זיך פאר די עמיגראציע. ה. בערטאלדי ווייזט נעמלאך אויף, אז דאס זיינען, אייגנטלאך, צוויי געלט־שטראמען:

ערשטנס פירן עמיגראַנטן געלט מיט זיך, מיט דעם דאָזיקן געלט האַלטן זיי אויף די כּל־ערליי אַגענטן, די פאַרשידענע קאָנטאָרן, די באַאמטע און די דאַקטוירים פון די שיפס־געזעלשאַפטן, זיי צאָלן אויס מיט דעם געלט די הוצאות הדרך און שיפס־קאַרטן (אויב אפילו ניט אינגאַנצן, ווען די שיפס־קאַרטן ווערן געקויפט אויף אויסצאָלונגען), און דאָך פאַרבלייבט ביי דער עמיגראַנטן־מאַסע נאָך עטוואָס מזומנים ביים אַריינפאָרן אין דאָס נייע לאַנד; צווייטנס, שיקן די עמעגראַנטן, נאָך דעם, ווי זיי האָבן זיך שוין איינגעאָרדנט אין לאַנד, היפּשע סומען אַהיים צו די קרובים, און ביי אָט־דעם געלט רייבן זיך ווידער פאַרשידענע אַגענטן און גלאַט זייטיקע גוטע ברידער, וואָס איבערמיטלען דאָס געלט צו די אַדרעסאַטן און לאָזן ביי זיך אַ גרויסן טייל דערפון, אויסנוצנדיק די אומוויסנקייט און די אָנמאַכט פון די עמיגראַנטן און זייערע משפחות.*) אָט דעם דאָפּלטן רוח פון די עמיגראַנטן־געלטער וואָלט מען קענען ביי אַ ראַציאָנאַלער, פאַרנינפטיקער פּאָליטיק אַרויסרייסן פון די שווינדלערישע הענט, און אויף דעם באָדן אַוועקשטעלן אַ צוועקמעסיק סוחר'יש איינגעאָרדנטן פינאַנץ־אינסטיטוט. דער דאָזיקער פינאַנץ־אינסטיטוט מוז אַרומנעמען פאָלגענדע פונקציעס: נעמען אויף זי די פאַרמיטלונג (קאָמיסיע) פון פאַרקויפן שיפס־קאַרטן, און באַנוגנענענדיק זיך מיט אַ קלענערן ריוח, ווי די פּריוואַטע קאָמיסיאָנס־קאָנטאָרן; עטוואָס ביליקער פאַרקויפן די שיפס־קאַרטן פאַר די עמיגראַנטן; דערשלאָגן זיך ראַבאַט (ערמעסיקונג) פון אייזנבאַן־בילעטן פאַר אויס־ און איינוואַנדערער; באַזאָרגן ביליקער, באַקוועמער און זיכערער די ספּעדיציאָן פון באַגאַזש; גרינדן וועקסלער־שטיבלאַך צו בייטן געלט פאַר די עמיגראַנטן לויט'ן ריכטיקן קורס, כּדי זיי זאָלן ניט פאַרלירן דערביי ווי זיי פאַרלירן לע"ע ביים בייטן; געבן די עמיגראַנטן קליינעם קרעדיט אויף די אָדער יענע צרכים; אַסעקורירן (פאַרסטראַכירן) עמיגראַנטן קעגן פאַרשידענע אומגליקן, וואָס ווערן באַדינגט דורך די עמיגראַציע (קעגן שיפסבורד, קעגן באַ'גנב'עט ווערן איז וועג א. ד. גל.), און הויפּטזאַכלאַך קעגן יענעם שרעק, פון וועלכן קיין וואַנדערער איז ניט באַוואָרנט — דאָס איז קעגן דער ניט־אַריינלאָזונג אין לאַנד. ווען יעדער עמיגראַנט זאָל זיך קענען דעם פאַרזיכערן נאָך פאַר'ן אָפּפאָרן, קען ער, אין פאַל אויב ער ווערט ניט אַריינגעלאָזן און צוריקגעשיקט, באַקומען אַ געוויסע סומע פאַר דער צוריקרייזע, אָדער פאַר די ווייטערדיקע רייזע אין אַן אַנדער לאַנד אָדער צוליב אומקערן די הוצאות, וואָס די וואַנדערונג האָט אים אָנגעמאַכט. דאָס וואָלט אויסגעלייזט פילע הונדערטער עמיגראַנטן, וואָס ווערן יעדן יאָר צוריקגעשיקט אַהיים, פון איבעריקע ליידן און דאגות. אויך דעם צווייטן געלט־שטראָם, וואָס פליסט פון די עמיגראַנטן אַהיים צו די קרובים, קען דער פינאַנץ־אינסטיטוט רעגולירן דורך דעם, וואָס ער וועט אויף זיך נעמען דאָס אַריבערשיקן

*) בערטאָלדי. דעמאָקראַטישע עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק, 3 „דער פרוינט", נומ. 15, 1910.

פֿון אָט דאָס געלט: דערביי וועט ער אויך באַקומען אַ געוויסן ריוח, אַלנפֿאַלס אַ פֿיל קלענערן פֿאַר יענעם, וועלכן עס ציען דערפֿון די פּריוואַטע באַנקען און בפֿרט נאָך די שווינדלערישע חברה־לייט.

2. דורך וועמען און ווי אַזוי קען די עמיגראַציע רעגולירט ווערן?

ווער און דורך וועלכע מיטלען קען דורכפֿירן דאָס פּראָגראַם; וואָס קען און וועט דאָ מאַכן די מלוכה?

פֿון יענע געזעלשאַפֿטלאַכע אָרגאַניזאַציעס, וועלכע קענען אויף זיך נעמען דורכפֿירן אָט־דאָס פּראָגראַם אינגאַנצן אָדער טיילווייז, קומען אין באַטראַכט פֿאָלגנדיקע פֿיר: **די מלוכה**, **די נאַציאָנאַל־אויטאָנאָמע איינריכטונגען**, **די פּראָפֿעסיאָנעלע פֿאַראייניגען** און סתם פֿרייע געזעלשאַפֿטלאַכע אָרגאַניזאַציעס (קאַפּיטאַליסטישע, פֿילאַנטראָפּישע און נאַציאָנאַלע). וואָס אַנבאַלאַנגט די מלוכה, קען זי דאָ אויפֿטאָן מער פֿון אַלעמען, ווייל זי באַזיצט אַם מייסטן די נויטיקע קרעפֿטן (ידיעות, איינפֿלוס און קאַפּיטאַלן). די מלוכה קען גרינדן די בעסטע אינפֿאָרמאַציאָנס־ביוראָס, איינריכטן אַן עמיגראַנטן־אינספּעקציע, וועלכע זאָל באַזאָרגן די יורידישע און מעדיצינישע הילף פֿאַר די עמיגראַנטן. זי קען דורך אַ צוואַנגס־שטייער אויף יעדן עמיגראַנט — שאַפֿן אַ פֿינאַנציעלן אינסטיטוט, און ווען דערצו וואָלטן נויטיק זיין אַקציאָנערע קאַפּיטאַלן און גרויסע הלוואות, קען אויך די מלוכה אַמבעסטן זיכערן די קאַפּיטאַלן מיט אירע אָבליגאַציעס, א. ד. גל. די מלוכה באַזיצט דעם נויטיקן אויטאָריטעט און צוטרוי ביי די פֿאָלקס־מאַסן, און ווען זי זאָל זיין גענוג דעמאָקראַטיש, קען מען ביי איר פּועל'ן אַ גינסטיקע עמיגראַנטן־געזעצגעבונג: אָפּשאַפֿונג פֿון דעם פּאַס־פּאָרטן־סיסטעם, פֿאַרשידענע לגאָטעס פֿאַר אויסוואַנדערער ביי די אייזנבאַנען, אַזאַ עמיגראַנטן־אינספּעקציע, וואָס זאָל זיין לחלוטין אומאָפּהענגיק פֿון די עקספּלואַטאַטאָרישע שיפֿס־קאָמפּאַניעס, כדי די אינספּעקטאָרן זאָלן האָבן דעם גענוגנדן מוט און ערלאַכקייט ווירקלאַך צו פֿאַרטיידיקן די אינטערעסן פֿון די וואַנדערער. און הגם די געזעצן און צוואַנגס־מיטלען פֿון דער מלוכה באַציען זיך נאָר אויף דעם שטח פֿון איר אייגענער טעריטאָריע, דאָך האָט זי אויך דעם געהעריקן איינפֿלוס צו שטעלן זיך אין אָבליגאַטאָרישער פֿעלקער־רעכטלאַכער פֿאַרבינדונג מיט אַנדערע מלוכות, אום אויפֿ'ן גרונט פֿון אינטערשטאַטלאַכע אָפּמאַכן צו באַשיצן די עמיגראַנטן אויך אין יענע לענדער, דורך וועלכע זיי קומט אויס צו פֿאָרן.

דאָס אַלעס איז די מלוכה פֿייאיק אויפֿצוטאָן; צי וועט זי אָבער דאָס אויך טאָן, און ווען יאָ, אין וועלכן מאָס וועט זי עס טאָן, הענגט אָפּ פֿון פֿאַרשידענע באַדינגונגען, וואָס זיינען ניט גלייך אין יעדן שטאַט אָדער צו יעדער צייט. בכלל, ווי דעמאָקראַטיש עס זאָל ניט זיין אַ קאַפּיטאַליסטישע אויסוואַנדערונגס־מלוכה, וועט זי דאָך תמיד מער פֿאַר־

היטן די אינטערעסן פון די קאַפּיטאַליסטישע שיפס קאָמפּאַניעס, איידער די אינטערעסן פון די אויסוואַנדערנדע מאַסן. אויף וויפיל ביי געוויסע באַדינגונגען די אינטערעסן פון די שיפס־קאָמפּאַניעס פאָדערן אליין די רעגולירונג פון דער עמיגראַציע, קענען זיי לייכט פועל'ן, די רעגירונג זאָל באַוויליקן פאַר די עמיגראַנטן אַזוינע לגאַטעס, וועלכע זאָלן די עמיגראַנטן שטופּן צו באַנוצן זיך מיט די היימישע שיפן, ניט אָנקומענדיק צו די אויסלענדישע האַפנס, אַזוי שטרעבן, צום ביישפּיל, איטאַליען און עסטרייך צו העכערן דעם מצב פון זייער אייגענעם דאַמפּשיף־פּאַרט דורך דעם, וואָס זיי גיבן פאַרשידענע פּריווילעגיעס און שוץ פאַר יענע עמיגראַנטן, וועלכע פאָרן דורך די היימישע האַפנס מיט היימישע שיפן. דייטשלאַנד דערגייט אין דער הינזיכט אַזוי ווייט און אכזריות'דיק, אַז זי צווינגט פּאָליציייאיש יעדן וואַנדערער, וואָס פאָרט איבער אירע גרעניצן, צו וואַנדערן ניט אַנדערש, ווי דורך די דייטשע פּאָרטן. אויך רוסלאַנד פּרוווט די לעצטע צייט צו רעגולירן די עמיגראַציע צו גונסטן פון די רוסלענדישע (הויפּטזעכלאַך ליבויער) שיפס־געזעלשאַפטן, און די פון מיניסטעריום צונויפגערופענע עמיגראַציאָנס־באַראַטונג האָט אַפילו אויסגעאַרבעט אַ געזעץ־פּראָיעקט, וועלכער וועט געבן עטלאַכע אומבאַדייטנדיקע פאַרבעסערונגען פאַר יענע עמיגראַנטן, וואָס פאָרן דורך רוסישע האַפנס; אָבער די רעגירונג וויל גאָר קנאַפּ זאָרגן פאַר יענע, וואָס פאָרן דורך אויסלענדישע האַפנס. — די איינוואַנדערונגס־מלוכות האָבן ווידער טאַקע גאָר אַנדערע אינטערעסן, וואָס באַשטימען זייער עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק, וועלכע באַשטייט אַז אַנדערש מאָל אין דעם, דאָס די רעגירונג גיט פאַרשידענע לגאַטעס פאַר קאָלאָניסטן, אָבער פיל אָפטער באַשטייט זייער עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק אין אַרויסגעבן ווי ווייט מעגלאַך באַשרענקונגס־געזעצן קעגן דער איינוואַנדערונג. — עס איז בלי ספק, אַז די מאָדערנע מלוכות, וואָס מער זיי דעמאָקראַטיזירן זיך, מוזן אַלץ מער זיך אָפּזאָגן פון דעם אַלטפּרענקישן קוק אויף די עמיגראַציע, ווי אויף אַ פאַרברעך מצד דעם בירגער און אַ שאָדן פאַר דער מלוכה, זיי ווערן דורך די אַנטוויקלונג געצוואונגען בּיסלאַכווייז אָפּצושאַפן יענע געזעצן, וועלכע האָבן זיך באַמיט צו באַשרענקען די אויסוואַנדערונג*); אויף נאָך אַ ווייטערער דעמאָקראַטיזירונגס־מדרגה הויבט שוין אָן די רעגירונג פאַרשטיין, אַז די עמיגראַציע איז אין געוויסע הינזיכטן ניט נאָר אַן'אומפאַרמיידלאַכע צרה, נאָר אויך אַ וואוויל־ברענגענדע דערשיינונג אינ'ם פאָלקס־לעבן, וועלכע מען דאַרף וואָס פרייער מאַכן, וואָס ברייטער אויסנוצן צוליב דעם פאָלק. צו אַזאַ מין קוק האָט שוין דערגרייכט ענגלאַנד און געוויסערמאַסן איטאַליען. אין דיזע לענדער עקזיסטירט שוין אַ גאַנץ גוט איינגעאָרדנטע עמיגראַנטן־אינפאָרמאַציע פון דער רעגירונג, אַז עמיגראַנטן־אינספּעקציע און אויך פינאַנציעלע אינסטיטוטן, וועלכע לייסטן פאַר די עמיגראַנטן

*) אַמאָל פלעגט מען אַפילו שרעקלאַך באַשטראָפן די אויסוואַנדערער אָדער זייערע פאַרבליבענע קרובים.

פארשידענע קליינע דינסטן. שטיצנדיק זיך אויף די דאזיקע ביישפילן, טענה'ן איינציקע אידישע פובליציסטן, אז אויך פאר אונזער עמיגראציע מוזן מיר שטרעבן צו פאראינטערעסירן די מלוכה, און מיינען, אז די איינציקע ווירקזאמע פארם פון דער עמיגראציאנס־רעגולירונג איז די שטאטלאכע*). אבער, ערשטנס, פארשטייען זיי אליין אויך, אז פון דער איצטיקער מלוכה־ארדנונג אין רוסלאנד, און אפילו אין עסטרייך, קען מען כמעט גארניט דערווארטן. צווייטנס, מוזן אין די דאזיקע צוויי לענדער די אינטערעסן פון מיליטער־דינסט און אין רוסלאנד פון דעם פאס־פארט־סיסטעם און אנדערע פאליציייאישע ריקזיכטן נאך זייער א לאנגע צייט דינען פאר א ריזיקע שטערונג אין יעדן פארזוך ערנסט צו רעגולירן די עמיגראציע; ד. ה. אין דיזע לענדער וועלן פיל ריקזיכטן, וועלכע האבן קיין שום שייכות ניט מיט די באדערפענישן פון די וואנדערנדיקע מאסן, נאך זייער לאנג באשטימען די פאליטיק פון דער רעגירונג בנוגע צו דער עמיגראציע. און ווען אפילו די מלוכה־ארדנונג וועט זיך מיט דער צייט פארפאלקאמען און וועט מער אכטונג געבן אויף די לעבנס־נויטן פון די מאסן בכלל און פון די עמיגראנטן בפרט, וועט דאך אויך דעמאלט די רעגירונג מער באזארגן די אינטערעסן פון די שיפס־קאמפאניעס ווי פון די פאלקס־מאסן; אחוץ דעם, וועט זי די אידישע אינטערעסן אויך אין דעם פרט, ווי אין אלע איבעריקע הינזיכטן, באפרידיקן פיל שוואכער און מיט פיל וויניקער חשק, איידער די אינטערעסן פון די עמיגראנטן פון אנדערע פעלקער.

וואס קענען אויפטאן די אויטאנאמע נאציאנאלע איינריכטונגען?

הגם באדייטנד וויניקער, ווי דער שטאט, קענען דאך די אויטאנא־מע נאציאנאלע איינריכטונגען פילעס אויפטאן אין דער הינזיכט פון רעגולירן די עמיגראציע. ניט באזיצנדיק דעם איינפלוס פון א זעלבסט־שטענדיקער מלוכה קענען זיי געוויס ניט ארויסגעבן קיין געזעצן מכח דער עמיגראציע, קענען אויך ניט אריינטרעטן אין אינטערשטאטלאכע אפמאכן; אבער אלנפאלס וואלט זיי גרינג זיין צו שאפן א געהעריקע אינ־פארמאציע, מינדלאכע און ליטעראַרישע, אוועקשטעלן אין די האפנס פון זייער מלוכה עמיגראציאנס־אינספעקטארן, גרינדן פינאנציעלע עמיגרא־ציאנס־אינסטיטוטן, אזוי ווי צ. ב. די טשעכישע נאציאנאלע באנק „בא־העמיא" האט דא ניט לאנג געגרינדעט ביי זיך אנ'אפטיילונג ספעציעל צו באזארגן די פינאנציעלע נויטן פון די טשעכישע עמיגראנטן. אויך אין דער הינזיכט איז קלאר, אז אידן, כל זמן זיי באזיצן ניט קיין נא־ציאנאלע אויטאנאמיע און קיין ארגאנען פון נאציאנאלער זעלבסטפארוואל־טונג, קענען דערווייל גארניט דערווארטן אין אט־דער ריכטונג. די קהלה

*) צו דעם קוק נייגן זיך ה' ליטוואק („צייט פראגן" נומ. 1.) און ה' וו. מ. („אטקל. ב." נומ. 4).

אָבער, וועלכע וועט מיט דער צייט בילדן דעם יסוד פון דער נאַציאָ־נאַלער אויטאָנאָמיע, איז דערווייל נאָך גאָר ניט נאַציאָנאַל, נאָר כמעט אויסשליסלאַך רעליגיעז, אין געוויסע לענדער (ווי אין רוסלאַנד) איז איר יורידישע לאַגע נאָך גאָר ניט באַשטימט, און דעריבער באַזיצט זי בכלל צו ווייניק אויטאָריטעט און קאַפּיטאַלן צו רעגולירן די אידישע וואַנ־דערונג. אונזערע קהלה־איינריכטונגען מוז מען ערשט ראַדיקאַל אי־בערבויען, זיי דעמאָקראַטיזירן, נאַציאָנאַליזירן און סעקולאַריזירן (פּאַר־וואַלטלאַכן, עולמ׳ש מאַכן), פריער איידער מען וועט זיי קענען אויס־נוצן צוליב דער עמיגראַציאָנס־רעגולירונג. דערווייל אָבער קען מען פון זיי העכסטנס פאָדערן, זיי זאָלן עטוואָס מער אכטונג געבן אויף די עמיגראַציע און זאָלן אנטייל נעמען אין יענע פרייע געזעלשאַפטלאַכע אָרגאַניזאַציעס, וועלכע קענען צו דעם צוועק געבילדעט ווערן.

די עמיגראַציאָנס־רעגולירונג און די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען.

ביי נאָרמאַלע און פרייע אַנטוויקלונגס־באַדינגונגען פון דער אַר־בעטער־באַוועגונג פאַרנעמען זיך די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען צווישן אַנדערע, אויך מיט רייזע־אונטערשטיצונג פאַר זייערע מיטגלידער; אָבער אַזוי ווי דער ווירקונגס־קרייז פון דיזע פאַראיינען גייט ניט אַרויס אויסערהאַלב פון די מלוכה־גרעניצן, באַשרענקט זיך אַזאַ מין אונטער־שטיצונג נאָר מיט דער אינערלאַכער וואַנדערונג פון די אָרגאַניזירטע אַרבעטער, ד. ה. אינערהאַלב דעם שטאַט. דאָך איז מעגלאַך אַז ווען די אידישע אַרבעטער־באַוועגונג וועט פון דאָס ניי אָנפאַנגען וואַקסן, זאָלן זיך די אידישע פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען פון די אויסוואַנדערונגס־לענדער (אָדער די אידישע סעקציעס פון די אַלגעמיינע פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען) שטעלן אין פאַרבינדונג מיט די אַנטשפּרעכנדיקע פאַראיינען פון די איינוואַנדערונגס־לענדער, כדי צו אונטערשטיצן געמיינזאַם יענע אידישע אָרגאַניזירטע אַרבעטער, וואָס פאָרן אַוועק איבער׳ן ים. ווייטער, עקזיסטירן אומעטום ביי גוט איינגעאָרדנטע פּראָפעסיאָנעלע אָרגאַניזאַ־ציעס, אינפאָרמאַציאָנס־ און פאַרמיטלונגס־ביוראָס פאַר די, וואָס זוכן אַרבעט, גאַנץ גלייך, צי זיינען די אַרבעטס־זוכנדע אָרגאַניזירט, צי ניט. אַט די דאָזיקע ביוראָס קענען זיך אויך שטעלן אין פאַרבינדונג מיט די פאַראיינען פון מעבר לים, כדי אגב אויך צו אינפאָרמירן יענע אַרבעטער, וואָס ווילן עמיגרירן: ווען מען באַטראַכט אַט די דאָזיקע רעגולירונגס־אַרבעט פון די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען גאַנץ אַבסטראַקט, קען זי זיך אויסווייזן גאַנץ פשוט און גאַנץ מעגלאַך. אָבער קאָנקרעט אַנטשטייען דאָ אפילו ביי די בעסטע פּאָליטישע באַדינגונגען גרויסע שוועריקייטן.

ערשטנס, איז זייער שווער צו באַשטימען, פאַר וועלכער פּאָליטיק זאָלן זיך האַלטן די אַרבעטער־פאַראיינען פון פאַרשידענע לענדער בנוגע צו

דער עמיגראציע, בעת פאר די אויסוואנדערונגס־לענדער שטעלט מיט זיך פאר די עמיגראציע געוויס א ווינשנסווערטע דערשיינונג, אנ׳ערלייכטערונג פאר דעם לעבן און קאמף פון די ארבעטער, וואס בלייבן אין דער היים, — איז דאס פאר די איינוואנדערונגס־לענדער אין פילע הינזיכטן גאר אנדערש. א גאר נייעס לאנד, מיט א ווינציקער ארבעטערשאפט, נויטיקט זיך טאקע אין נייע ארבעטער, כדי צו אנטוויקלען די דארטיקע ווירטשאפט און כדי די פארגרעסערונג פון דער צאל ארבעטער זאל זיי געבן מער כח אין קאמף קעגן דעם קאפיטאל; אבער אין א לאנד מיט א שוין אויסגעוואקסענער אינדוסטריע שטעלט מיט זיך פאר יעדער נייער ארבעטער נאר א נייע קאנקורענץ־געפאר פאר די ארטיקע ארבעטער; און אויך די ארטיקע אינדוסטריע ליידעט דאן פון דעם, וואס אירע קליינע קאנקורענטן, די הויז־בעל־מלאכות האלטן זיך אויף דער שרעקלאכער עקספלואטאציע פון די אנמעכטיקע ניי־איינגעוואנדערטע ארבעטער. די פראפעסיאנעלע פאראיינען פון די אויסוואנדערונגס־לענדער זיינען פאראינטערעסירט אין פארלייכטערן די עמיגראציע, בשעת די פראפעסיאנעלע פאראיינען פון די איינוואנדערונגס־לענדער נויטיקן זיך אפטמאל, פארקערט, אין באשרענקען די איינוואנדערונג; דעריבער וועלן די אויבנאנגעוויזענע פארבינדונגען צווישן די פראפעסיאנעלע ארגאניזאציעס פון פארשידענע לענדער זייער זעלטן פירן צו אווירקלאכן אויסגלייך. פאר דער גאנצער ארבעטער־באוועגונג איז, נאטירלאך, זייער וויכטיק, אז די ארגאניזאציעס פון פארשידענע לענדער זאלן זיך צונויפריידן און גיין אויף קעגנזייטיקע פשרות, אזוי, אז די אויסוואנדערונג זאל אפילו אין א געוויסן מאס געהאלטן ווערן אין ענגערע גרעניצן, אבער דערפאר זאלן די איינוואנדערנדע ארבעטער געניסן דעם שוץ און די הילף פון די ארטיקע פאראיינען; עס איז וויכטיק, אז דער אנגעקומענער ארבעטער זאל קענען אריינטרעטן אין פאראיין און ניט ברויכן צו ווערן א לוינדריקער אדער א סטרייקברעכער. אבער דאך קענען מיר ווייניק־וואס דערווארטן פון אזוינע אונטערהאנדלונגען. דאס ווערט באזונדערס באשיינפערלאך, ווען מיר קוקן זיך צו צו דעם גורל פון יענער רעזאלוציע איבער די עמיגראציאנס־פראגע, וועלכע איז אנגענומען געווארן אויף דעם אינטערנאציאנאלן סאציאליסטישן קאנגרעס אין שטוטגארט. אין דער דיסקוסיע האבן די פארטרעטער פון די אויסוואנדערונגס־לענדער זייער ענערגיש געפאדערט די פאלקאמע פרייהייט פון איינוואנדערונג, און זיי זיינען טאקע געווען גערעכט, ווייל באשרענקונגען קעגן די אימיגראציע ווידערשפרעכן די פרינציפן פון פראלעטארישער סאלידאריטעט; אבער די פארטרעטער פון די איינוואנדערונגס־לענדער, און באזונדערס פון די אמעריקאנער סאציאליסטן, האבן געפאדערט געוויסע באשרענקונגען קעגן דער אימיגראציע, און זיי זיינען אויך געווען גערעכט, ווייל דער אריינפאר פון נייע רויע אומוויסנדע אדער אנמעכטיקע ארבעטער, שטעלט מיט זיך פאר אנ׳אייביקע סכנה פאר די ארטיקע, מיט אזוי פיל מי אויפגעבויטע ארבעטער־ארגאניזאציעס. און דאס איז דאך

אויך שעדלאך פאר די אנטוויקלונג פון דער פראלעטארישער סאלידארי־טעט. די פארטרעטער פון די איינוואנדערונגס־לענדער האבן אויפ'ן קאנ־גרעס געבילדעט א קליינע מינדערהייט און האבן פיל נאכגעגעבן דער מערהייט, אבער אין אמעריקע אליין האט די שטוטגארטער רעזאלוציע קיין שום דערפאלג ניט געהאט, און די ארבעטער פון די פאראייניגטע שטאטן פארבליבן, ווי פריער, ביי זייערע פאדערונגען צו באשרענקען די איינוואנדערונג.

צווייטנס, זיינען די אידישע פראפעסיאנעלע פאראיינען ווייניק פייאיס דערצו, אנצופירן פארהאנדלונגען מיט די ארבעטער־ארגאניזאציעס פון מעבר לים און צו דערגרייכן ווירקזאמע אפמאכן מיט זיי. די אידי־שע פאראיינען ווען קיין מאל ניט זיין זעלבסטשטענדיק, זיי וועלן אריינ־גיין, אלס טייל, אין די אלגעמיינע פראפעסיאנעלע ארגאניזאציעס פון רוסלאנד, עסטרייך, רומעניען, און אז דער הסכמה פון אט די גרעסערע אינטערנאציאנאלע פאראיינען, פון זייערע צענטראל־פארוואלטונגען וועלן זיי ניט טארן זיך באשעפטיקן מיט עמיגראציאנס־רעגולירונג. דא האנדלט זיך דאך ניט וועגן ק ו ל ט ו ר ע ל ע אויטאנאמיע פון די אידישע סעקציעס אין די פראפעסיאנעלע פאראיינען, דא איז די רייד מכח א העכסט וויכטיקער און פאראנטווארטלאכער פ י נ א נ צ י ע ל ע ר פונקציע, ווי די רייזע־אונטערשטיצונג און ארבעטס־אינפארמאציע פאר ארבעטער, וועלכע פארן איבער'ן אקעאן; און דיזע פראגע וועט בא־געגענען זייער פילע שוועריקייטן מצד די צענטראלע פאראיינען, וועלכע וועלן קוים מסכים זיין, אז די אידישע ארבעטער זאלן געניסן אזוינע גרויסע, טייער־קאסטנדע פריווילעגיעס אין פארגלייך מיט זייערע חברים פון אנ־דערע נאציעס, ביי וועלכע די עמיגראציע איז פיל שוואכער, ווי ביי אידן.

דריטנס, זיינען די אידישע פראפעסיאנעלע פאראיינען, מחמת דעם קליין־האנדווערקערישן כאראקטער פון דעם גרויסן רוב אידישע ארבעטער אין מזרח־אייראפא, און צוליב דעם סעזאן־כאראקטער פון דער אידישער ארבעט, איבערהויפט צו ווייניק שטאנדהאפט און צו שוואך פינאנציעל, כדי צו אונטערנעמען מיט ערפאלג אזא ווייטע און ברייטע אינפארמאציאנס און אונטערשטיצונגס־טעטיקייט, וועלכע פאדערט זיך פאר דער עמיגרא־ציע אין ווייטע לענדער.

פערטנס, — און דאס איז פילייכט די הויפט־זאך, — איז די פינאנ־ציעלע לייסטונגס־פייאיקייט פון די פראפעסיאנעלע פאראיינען אפילו אין בעסטן פאל זייער באשרענקט, מיט די סומען, וואס זיינען אויפגעזאמלט פון ארבעטער־גראשנס, מוזן זיי אנפירן סטרייקן, אויסהאלטן ארבעטסלאזע א. אז. וו. א. אז. וו. — אלזא וועט יעדנפאלס בלייבן פאר די עמיגראציאנס־אונטערשטיצונג נאר א קליינער פראצענט פון זייער בודזשעט, און דיזע באשרענקונג פון זייער טעטיקייט באגעגנט זיך נאך מיט א צווייטער באשרענקונג — נעמלאך, וואס די גאנצע וואנדערונגס־רעגולירונג, וועלכע קען אנגעפירט ווערן פון די פראפעסיאנעלע פאראיינען און בכלל פון די

אַרבעטער־אָרגאַניזאַציעס, קען זיך באַציען נאָר אויף די אַרבעטער־עמיגראַ־ציע: פון די אינפאָרמאַציאָנס־דינסטן פון דיזע פאַראיינען קענען אפילו געניסן אַלע אַרבעטער, אָבער מיט זייער דירעקטער פינאַנציעלער אונ־טערשטיצונג האָבן דאָס רעכט זיך צו באַנוצן נאָר די אָרגאַניזירטע אַרבע־טער, וועלכע געהערן צו די דאָזיקע אָרגאַניזאַציעס און צאָלן אין זיי רעגלמעסיק זייער מיטגלידס־שטייער. דאָס הייסט, אַלזאָ, אַז די פּראָ־פעסיאָנעלע פאַראיינען פון די אידישע אַרבעטער וועלן אפילו אין דער בעסערער צוקונפט קענען נאָר אין אַ קליינעם מאָס דערפילן די אויפגאָבן פון דער עמיגראַציאָנס־רעגולירונג און דאָס אויך נאָר פאַר אַ פאַרשווינ־דענד קליינעם טייל פון אַלע אידישע עמיגראַנטן, ווייל נאַטירלאַך באַשטייט דער אומגעהייערער רוב עמיגראַנטן ניט פון אָרגאַניזירטע אַרבעטער. ס'איז אויך קלאָר, אַז די וואַנדערנדע הענדלער און קליינע מייסטערלאַך קענען פון די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען שוין אַבסאָלוט קיין שום נוצן ניט באַ־קומען.

די פרייע געזעלשאַפטלאַכע איניציאַטיוו.

פון די פיר פאָרמען געזעלשאַפטלאַכע אָרגאַניזאַציעס, וואָס מיר האָבן איבערגעציילט, וואָלט אַלזאָ די מלוכה זיין פייאיק נעמען אויף זיך אויסצו־פירן דאָס גאַנצע פּראָגראַם פון דער דירעקטער עמיגראַציאָנס־רעגולירונג, אָבער די מלוכה וועט דאָס נאָך אַזוי גיך ניט טאָן און דערווייל איז אויף איר דאָ ווייניק וואָס צו האָפן; די נאַציאָנאַל־אויטאָנאָמע איינריכטונגען וואָלטן קענען אויספירן אַ וויכטיקן טייל פון דעם פּראָגראַם, אָבער דער־ווייל, כל זמן אַזוינע איינריכטונגען עקזיסטירן נאָך גאָר ניט ביי אונז, קען די קהלה, — דיזער קערן פון דער צוקונפטיקער אויטאָנאָמיע, — אויף זיך נעמען נאָר אַ קליינעם טייל פונקציעס. און העכסטנס, צוטרעטן און מיטהעלפן יענע רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציעס, וואָס וועלן אויף זיך פריי נעמען דעם גאַנצן עניין. און צום סוף די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען, וועל־כע קענען דערווייל נאָך לחלוטין גאָר נישט טאָן אין דער הינזיכט, וועלן אויך שפּעטער זייער ווייניק פייאיק זיין צו דערפילן פון דעם גאַנצן פּראָ־גראַם. און ווען מיר גייען אריבער צו די **פרייע געזעלשאַפט־לאַכע אָרגאַניזאַציעס**. מוזן מיר קודם־כל פעסטשטעלן, אַז וואָס ווייניקער עס קענען אין דיזער הינזיכט אויפטאָן די איבעריקע דריי געזעלשאַפטלאַכע קרעפטן, אַלץ מער מוז אויף זיך נעמען די פרייע געזעל־שאַפטלאַכע איניציאַטיוו, כדי די נויטן פון די עמיגראַנטן זאָלן געהעריק באַפרידיקט ווערן. ווי מיר האָבן אָט ערשט געזען, וועלן די מלוכה, די געמיינדע, די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען לע"ע כמעט גאָר נישט קענען אָדער ניט וועלן מאַכן; דעריבער קומט אויס דער פרייער געזעלשאַפטלאַ־כער איניציאַטיוו צו נעמען אויף זיך דאָס גאַנצע אויבנגעשילדערטע פּראָ־גראַם פון דער דירעקטער עמיגראַציאָנס־רעגולירונג.

צי קען זי דערפילן די אויפגאַבן פון דער עמיגראַציאָנס־רעגולירונג?

דאַ מוזן מיר ווידער דערמאָנען דעם דאָפּלטן כאַראַקטער פון דער עמיגראַציע ביי אידן — וואָס זי איז פון איין זייט אַ וואוילטאַט פאַר דאָס פאָלק, און פון דער צווייטער זייט דאָך ניט קיין ראַדיקאַלע לייזונג פון פאָלקס־נויט, נאָר ניט מער ווי אַ פּאַליאַטיוו. די עמיגראַציע איז אַ העכסט־וואוילבעגנענדער פּאַליאַטיוו, אָבער דאָך אַ פּאַליאַטיוו. און דאָס זעלבע וואָלט אויך זיין די ברייטע און אַלזייטיקע עמיגראַציאָנס־רעגולירונג, ווי מיר האָבן זי אויבן געשילדערט אין אונזער פּראָגראַם: אַזאַ מין רעגולירונג וואָלט ברענגען אַ קרעפטיקע רפואה קעגן די צרות, פון וועלכע עס ליידעט אונזער עמיגראַציע, אָבער בשום אופן ניט קיין ראַדיקאַלע היילונג פון דיזע צרות: דאָס וואָלט געווען אַ שיינער, אַ ווירקזאַמער פּאַליאַטיוו קעגן אַ געוויסן טייל פון די פאָלקס־ליידן, אָבער, נאָך דעם אַלעם, דאָך ניט מער ווי אַ פּאַליאַטיוו. דאָס האַרבע, אומבאַרמהאַרציקע לעבן האָט שוין לאַנג אונז געזאָלט אַנלערנען, אַז אין דעם איז קיין שום סתירה ניטאַ, אַז מיר ברויכן האָבן פּאַליאַטיוון, ווייל קיין ראַדיקאַלע לייזונג פון אונזערע פראַגן קענען מיר יעצט ניט דערגרייכן און ניט דערוואַרטן. אָבער דאָסזעלבע לעבן האָט שוין אויך גענוג דייטלאָך באַוויזן, אַז ווען מען מוז זיך באַנוגענען מיט פּאַליאַטיוון, קען מען אויך שטרעבן די דאָזיקע פּאַליאַטיוון מאַכן וואָס קרעפטיקער און וואָס דערפאָלגרייכער. אַ לעזער, וועלכער איז געוואוינט צו דענקען איינזייטיק און מעטאַפיזיש — „יאָ — יאָ, ניט — ניט, און אַלעס איבעריקע שטאַמט פונ'ם שטן“ — וועט דאָס, פיליכט, ניט פאַרשטיין, ווי קענען מיר ריידן וועגן אַ פּאַליאַטיוו, ווי וועגן אַ ברכה, — אָבער די אידישע מאַסן פאַרשטייען דאָס פון זייער לעבן, ווי ווייט ווינטשנסווערט וואָלט זיין אַ גוטער פּאַליאַטיוו אין דער עמיגראַציאָנס־פראַגע. אַ ראַדיקאַלע לייזונג איז דאַ פּשוט אוממעגלאָך, ווייל די עמיגראַציע מוז זיין אַ סטיכייאישער פּראָצעס. און דעריבער מוז אין איר אויך הערשן אַן אַנאַרכיע, אַ געוויסער תוהו ובוהו, כּל־זמן עס עקזיסטירט די אַלגעמיינע עקאָנאָמישע אַנאַרכיע פון דער קאַפּיטאַליסטישער פּראָדוקציע. וואָרים די וואַנדערונגס־אַנאַרכיע איז ניט מער ווי אַ פּרט פון דער אַלגעמיינער אַנאַרכיע, די עמיגראַציע איז נאָר אַ צווייטע זייט פון יענער דערשיינונג, וועלכע הייסט אַרבעטסלאָזיקייט. עס איז שוין גענוג באַוואוסט, אַז מכח אַ ראַדיקאַלער לייזונג פון דער אַרבעטסלאָזן־פראַגע איז ניטאָ וואָס צו ריידן אין דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט.

דאַ זיינען בכלל נאָר מעגלאָך פּאַליאַטיוון. הייסט דאָס דען אַז מיר דאַרפן זיך אָפּזאָגן און זיך אָפּשאָקלען איינגאַנצן פון די מעגלאַכע פּאַליאַטיוון דערפאַר, ווייל זיי זיינען נאָר פּאַליאַטיוון? קיין בר־דעת וועט דאָס ניט פאָדערן. דאָס איז איבערהויפּט דער תהו ובהו, דער כאַאָס פון דער מאָדערנער אָרדנונג, דאָס איז דאָך איר טראַגעדיע און איר אינער־

לאַכער ווידערשפּרוך. וואָס זי רופט אַרויס שווערע פּראָבלעמען. זי שאַפט שאַרפע קאָנפליקטן און העכסט־אָנגעשטרענגטע באַדערפענישן ביי די ברייטע מאַסן. זי ברענגט דערצו, אַז דיזע באַדערפענישן זאָלן זיך נויטן אין באַלדיקער הילף און זאָלן שרייען צום הימל, — און אין דערזעלבער צייט עפנט זי ניט קיין שום דירעקטע וועגן צו מילדערן דיזע שרייענדיקע נויט, קיין שום מיטלען צו באַפרידיקן די ברענענדסטע באַדערפענישן. און ביי אונז אידן קומט נאָך צו צו דעם די טראַגעדיע פון דעם גלות, זיין באַזונדערע אייגנאַרטיקע אַנאַרכיע, זיינע אייגנטימלאַכע אינערלאַכע ווי־דערשפּרוכן. פון דער צוזאַמענווירקונג פון די דאָזיקע צוויי סבות, — פון דער קאַפּיטאַליסטישער אַנאַרכיע מיט דער גלות־אָנמאַכט אַנטשטייט ביי אונז אַ דאָפּלטער אָפּגרונט צווישן דער ריזיקייט פון די פּראָבלעמען און דער ווינציקייט, אומבאַדייטנדקייט פון זייער מעגלאַכער פּאַרענטפע־רונג. הייסט עס דען אָבער, אַז מיר טאָרן ניט ריידן מכח ר א ד י ק א ־ ל ע פ א ל י א ט י ו ו ן ? פּונקט דער היפּך! ווייל עס זיינען דאָ די קאָלאָסאַלע באַדערפענישן און ווייל די מעגלאַכע ענטפערן אויף זיי שטימען ניט מיט זייער גרויסקייט, דוקא דערפאַר מעג מען ריידן וועגן פּאַליאַטיוון פון פאַרשידענער קראַפט. — און וואָס נעענטער עס קומט צו דער ענטפער צום פּראָבלעם, וואָס קלענער דער אָפּגרונט, אַלץ קרעפ־טיקער איז דער פּאַליאַטיוו, אויף וועלכן דער ענטפער ווייזט אָן. אַזוי, מאָלן מיר זיך אויס אַזאַ צושטאַנד, ווען די אָנמאַכט פון גלות זאָל שוין מער ניט ווירקן, עס זאָל פאַרבלייבן פאַר אונז אידן, ווי פאַר אַלע אי־בעריקע פעלקער נאָר די קאַפּיטאַליסטישע אַנאַרכיע, מיר זאָלן זיך אין אַלע הינזיכטן אויסגלייכן מיט די אומות העולם, — דאָס וואָלט זיין דער ראַדיקאַלסטער פּאַליאַטיוו אַנטקעגן אונזערע פאָלקס־צרות. און דיזער פּאַליאַטיוו איז דער ציוניזם. מיר קענען זיך אָבער אויך מאָלן קלע־נערע פּאַליאַטיוון. און דאָס אויך אין פאַרשידענעם גראַד. דער ר א ־ ד י ק א ל ס ט ע ר פ א ל י א ט י ו ו פאַר אונזער עמיגראַציאָנס־פּראָב־לעם איז די קאָנצענטרירטע קאָלאָניזאַציע, וועלכע פירט צו דער פאַר־ווירקלאַכונג פון ציוניזם. דאָס וואָלט זיין אַזאַ פּאַליאַטיוו, וואָס וואָלט מיט זיך פאָרשטעלן אַנ'אמת'ע איבערקערעניש אין די טיפסטע יסודות פון דעם אידישן לעבן. דאָך שטעלן מיר זיך פאָר, און אַ גרויסער טייל פון דעם אידישן פאָלק גלויבט אין דעם. — אַז די דאָזיקע מהפכה קען דורכ־גיין אָן דער הילף פון וועלכער ניט איז מלוכה־מאַכט, און בלויז דורך ענערגישער טעטיקייט פון אַ פרייער געזעלשאַפטלאַכער אָרגאַניזאַציע (ווי דער ציוניסטישער קאָנגרעס, פאַרשידענע ציוניסטישע אונטערנעמונגען, דער וועלט־פאַרבאַנד „פּועלי־ציון", פּאַלעסטינע־אַרבעטער־פאָנד א. ד. גל.) ; נאַטירלאַך, איז דערצו נויטיק די דאָזיקע אָרגאַניזאַציע זאָל פירן אַ פּאַר־נינפטיקע פּאָליטיק, זי זאָל זיך צופּאַסן צו די לעבנס־באַדינגונגען, צו די סטיכייאישע, פון איר באַוואוסטזיניקן ווילן אומאָפּהענגיקע פּראָצעסן,

דיזע אָרגאַניזאַציע אַרבעט. און יענער, װער עס גיט נאָר צו, אַז דורך פרייע געזעלשאַפטלאַכע איניציאַטיװ קען דורכגעפירט װערן אַזאַ ראַדי־קאַלע אַרבעט, װי די ציוניסטישע, מוז אויך מסכים זיין, אַז פיל װייני־קער קרעפטיקע פּאָליאַטיװן קענען אויך דערפילט װערן דורך פרייע געזעלשאַפטלאַכע אָרגאַניזאַציעס. װען עס װאָלט דערפילט געװען דאָס גאַנצע פּראָגראַם פון דער דירעקטער עמיגראַציאָנס־רעגולירונג, װאָלט דער־מיט געװיס אַריינגעטראָגן געװאָרן אין דאָס עמיגראַציאָנס־געביט אַ ראַ־דיקאַלע פאַרבעסערונג. דעריבער קענען מיר אויפשטעלן די פראַגע: אויף װיפיל איז מעגלאַך אַ פרייע געזעל־שאַפטלאַכע אָרגאַניזאַציע זאָל דורכפירן אַ ראַדיקאַל פּאָליאַטיװע עמיגראַציאָנס־רעגולירונג? און — װי אַזוי דאַרף געבױט װערן יענע אָרגאַניזאַציע, װעלכע זאָל זיין פיגיאיק דאָס דורכצופירן?

אויף װי װייט קען אַ פרייע אָרגאַניזאַציע רעגולירן די אידישע װאַנדערונג?

עס איז קלאָר, אַז אַ פרייע אָרגאַניזאַציע קען ניט מאַכן דאָס, װאָס מיר האָבן אויבן באַצייכנט אַלס אינדירעקטע עמי־גראַציאָנס־רעגולירונג: זי קען ניט אָפּשװאַכן די רעכטלאָזיקייט, די פּאָגראָ־מען, דעם אַנטיסעמיטיזם, װעלכע פאַרשטאַרקן די אידישע עמיגראַציע; זי קען נאָר דירעקט רעגולירן די װאַנדערונג ד. ה. נאָר דער־לייכטערן איר גאַנג. און פון יענע צװיי צילן, װעלכע ס׳קען פאַרפאָלגן די עמיגראַציאָנס־רעגולירונג, — די פאַרקלענערונג אָדער די דערלייכטערונג פון דער אידישער עמיגראַציע — האָט די דירעקטע רעגולירונג אַ שייכות נאָר צו דעם צװייטן ציל; דעריבער קען אַ פרייע געזעלשאַפטלאַכע איניציאַטיװ נאָר דערלייכטערן די עמיגראַציע, און אויב זי װאָלט זיך געשטעלט דעם צװעק, די װאַנדערונג אָפּצושװאַכן, זי קלענער צו מאַכן, װאָלט זי אין דער ריכטונג גאָר נישט דערגרייכט. די פאַרקלענערונג און די דערלייכטערונג פון דער עמיגראַציע, װען מען נעמט זיי ביידע צוזאַמען, בילדן מיט זיך דאָס, װאָס מען קען אָנרופן די נאָרמאַליזירונג פון דער עמיגראַציע; פון אַט דער נאָרמאַליזירונג קען, הייסט דאָס, אַ פרייע אָרגאַניזאַציע דורכפירן נאָר די פּאָזיטיװע זייט. דאָס אַליין איז אָבער אויך אַ ריזיקע אויפ־גאַבע, דאָס איז אַזאַ ברייטעס פעלד, דאָס דערצו ברויכט מען גאַנץ אומ־געװיינלאַכע קראַפט־אַנשטרענגונג און באמת היסטאָרישע באַגייסטערונג, אויב מען שטרעבט צו דערפילן זי אין איר גאַנצן אומפאַנג. ה׳ װ. מ. האַלט אין איין איבער׳חזר׳ן, אַז די רעגולירונג פון דער עמיגראַציע איז אַנ׳אָרימע „פּראָזע“, װייל דאָ האַנדלט זיך דאָך נאָר װעגן שיפס־קאַרטן און באַגאַזש, ניטאָ פון װאָס נתפעל צו װערן, מען טאָר אָבער ניט אַריינ־

טראגן קיין שום „ראמאנטיזם“. קיין שום באגייסטערונג. גאנץ דאסזעלבע וואלט מען קענען מיט דער זעלבער קלוגקייט און געלאסנקייט באהויפטן אויך מכח דער טעטיקייט פון דער פראפעסיאנעלער אדער קאאפעראטיווער ארגאניזאציע פון דעם ארבעטער־קלאס. דאס אלעס, מעג מען טענה'ן, איז דא די לאנגווייליקסטע פראזע — פינף קאפיקעס שכירות, א האלבע שטונדע פונ'ם ארבעטס־טאג, מיט א גראשן ביליקער בולבעס, בעסער געבאקענע בולקע — ניטא פון וואס נתפעל צו ווערן. א ראמאנטיקער איז יעדערער, ווער עס באגייסטערט זיך צוליב אזוינע קלייניקייטן! מיר קענען נאר איינווענדן דעם ה' וו. מ., אז אלעס גרויסעס אינ'ם לעבן אנטשטייט און באשטייט פון אלטעגלאכע קלייניקייטן און פון לאנגווייליקער פראזע. די נפקא מינא איז אבער, אויף וועלכע סאציאלע ברייט און אין וועלכע היסטארישע ווייט ס'פארשפרייטן זיך די דאזיקע „קלייניקייטן“. און היות די עמיגרירנדיקע מאסן שטעלן מיט זיך פאר אין סאציאלער הינזיכט א ברייטע געזעלשאפטלאכע שיכט, און אין היסטארישן זין האט די עמיגראציע פאר זיך אויך א גאנץ לאנגע צוקונפט — קען מען ממילא די רעגולירונגס־ארבעט ניט נידעריקער שעצן, ווי אנ'ערך די קאאפעראטיווע, און ביליקע שיפס־קארטן ניט נידעריקער, ווי ביליקן קארטאפל. פרואוון מיר זיך נאר פארשטעלן, וואס פאר אן ארבעט דאס איז — רעגולירן די עמיגראציע, ווי מיר האבן זי אויסגערעכנט אויבן אין דעם רעגולירונגס־פראגראם. אנ'ארגאניזאציע, וועלכע זאל דאס אלעס דערפילן, מוז זיין אזוי קרעפטיק, אזוי עלאסטיש, באוועגלאך און ברייט פארצווייגט, זי זאל קענען שריט ביי שריט פאלגן נאכ'ן עמיגראנט אויף זיין דארנדיקן וועג, שטענדיק גרייט זיין צו איילן אים צו הילף באלד ווי ער ליידט עטוואס אין וועג, אדער אים טרעפט זיך וועלכע ניט איז סכנה, די ארגאניזאציע דארף דא תמיד שטיין מיט אנגעגארטלטע לענדן, באוואפנט מיט איר גאנצן איינפלוס און מיט איר גאנצער באגייסטערונג — יא, באגייסטערונג, כדי צו אונטערשטיצן יעדן ליידנדן וואנדרער, צו פארטיידיקן זיין מענטשלאכע ערע, צו שיצן זיינע לעבעדיקסטע אינטערעסן. ווער קאן אנרופן פראזאאיש אזא אנגעשטרענגטע ארבעט, ווער וועט האבן די העזה אויסצולאכן די באגייסטערונג, וואס עס פאדערט זיך כדי צו שאפן אזא ארגאניזאציע? ווער וועט לייקענען, אז דא פאדערט זיך הייסע ליבע צו דעם פאלק, טיפער גלויבן אין די היילנדע קראפט, אין די היסטארישע אויסזיכטן פון דער עמיגראציאנס־באוועגונג, אז די פירער פון אזא ארגאניזאציע מוזן זיין דורכגעדרונגען מיט דעם שטארקסטן אוןווארעמסטן אינטערעס צו דער עמיגראציאנס־פראגע?

די מיטלען פון אזא פרייער געזעלשאפטלאכער ארגאניזאציע.

יא, דא איז נויטיק באגייסטערונג. א פרייע געזעלשאפטלאכע ארגאניזאציע באזיצט נאר צו שוואכע מיטלען, כדי זי זאל קענען עטוואס ראדיקאלעס אויספירן אן דער געהעריקער באגייסטערונג, נאר דורך די

מעכאַנישע קראַפט פון איר רעגולירונגס־אַפּאַראַט. וואָס אַמבאַלאַנגט ידיעות, איז אפשר נאָך מעגלאַך, אַז אָרגאַניזאַציע זאָל זיי באַזיצן נאָך מער און נאָך בעסערע, זיכערערע, איידער אַ מלוכה־איינריכטונג; זי זאָל באַקומען דורך אירע פאַרצווייגטע פיליאַלן אין דער גאַנצער וועלט די אויספירלאַכע אינפאָרמאַציע צוליב אירע קליענטן־עמיגראַנטן; וואָס אַמ־באַלאַנגט אָבער קאַפּיטאַלן און איינפלוס, קען זי זיך געווים ניט גלייכן צו אַ מלוכה אָדער צו די אָרגאַנען פון נאַציאָנאַלער זעלבסטפאַרוואַלטונג. די גאַנצע ווירקונג און איינפלוס פון אַזאַ פרייער אָרגאַניזאַציע קען זיך שטיצן נאָר אויף פאָלגנדיקע מיטלען, וועלכע זי באַזיצט. ערשטנס, קען זי בויען אויף דער מאַכט פון אירע קאַפּיטאַלן, — נאַטירלאַך אויב די לעצטע זיינען גענוג גרויס. ניט באַזיצנדיק קיין שום צוואַנגס־מיטלען, מוז זי צוציען צו זיך דעם צוטרוי פון די עמיגראַנטן און די אַכטונג פון די רעגירונגען, פון די שיפס־קאָמפּאַניעס נאָר דורך איר רייכקייט, נאָר דורך איר קרעדיטפייאיקייט. מיט אירע קאַפּיטאַלן קען זי זיך באַ־נוגענען מיט קלענערן ריוח, ווי די פּריוואַטע קאַנטאָרן, און אויף אַזאַ אופן בייקומען זיי דורך קאַנקורענץ: זי קען אויך פאַר די שיפס־קאָמפּאַ־ניעס פאַרשטעלן מיט זיך אַ מער זיכערן קאָנטראַהענט, ווי די פינאַנציעל שוואַכערע פּריוואַטע אונטערנעמער. ד. ה. קענען די חברה־לייט, וועלכע עקספּלואַטירן די עמיגראַנטן־מאַסע, קען די פרייע אָרגאַניזאַציע פירן נאָר אַ קאָנקורענץ־קאַמף, און ניט דירעקט פאַרפאָלגן זיי מיט דער מאַכט פון געזעץ. דאַן ווייטער, ווען זי וועט זיך שוין דערוואָרבן דאָס פאַרטרויען פון די מאַסן און אַ גרויסן אויטאָריטעט, וועט זי קענען אויך אַנווענדן קעגן די צופיל עקספּלואַטאַטאָרישע שיפס־געזעלשאַפטן דעם מיטל פון באָיקאָט: ד. ה. זי קען פאַרעפנטלאַכן די נעמען פון יענע קאָמפּאַניעס אָדער פון יענע שיפן, אויף וועלכע מען באַהאַנדלט שענדלאַך די עמיגראַנטן, פון יענע קאַנטאָרן וועלכע באַשווינדלען זייערע קליענטן; זי קען דערקלערן אויף זיי אַ באָיקאָט. אונטער דער באָיקאָט־דראָאונג וועט זי אימשטאַנד זיין צו צווינגען די קאַנטאָרן און קאָמפּאַניעס מאַכן די אָדער יענע הנחות פאַר די עמיגראַנטן. אַן איינפלוסרייכע רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע וואָלט געקענט אפילו פועל׳ן, אַז די שיפס־קאַרטן פון יענע געזעלשאַפטן, וועלכע האָבן זיך מיט איר געשטעלט אין פאַרבינדונג און האָבן באַוויליקט גע־וויסע הנחות, פאַר די עמיגראַנטן, זאָלן אויף זיך טראָגן אַ ספּעציעלן צייכן אָדער צעטל מיט דעם שטעמפּל פון דער רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע; אַזאַ צעטל („לעיבל") ווערט אָפט געברויכט פון די אַמעריקאַנער פּראָפע־סיאָנעלע פאַראיינען (ווערט אָנגעקלעפּט אויף די סחורות), כדי אָנצו־ווייזן, אַז דער קונה מעג דאָ זיכער זיין. דאָס די סחורה שטאַמט פון ערלאַ־כע הענט. אויף אַזאַ אופן וועלן די עמיגראַנטן קויפן נאָר יענע שיפס־קאַרטן, ד. ה., נאָר פון יענע שיפס־קאָמפּאַניעס, אויף וועלכע די אָרגאַ־ניזאַציע האָט געגעבן איר הכשר. — אויסערדעם, האָט נאָך די אָרגאַני־זאַציע אין איר רשות דאָס מיטל פון יורידישער הילף; ווען זי באַמערקט מצד די קאָמפּאַניעס, וועלכע ניט איז מיסברויכן און עבירות, וועלכע מען

קען געזעצליך פאַרפאָלגן, קען זי, שטיצנדיק זיך אויפ'ן געזעץ, צוציען די קאָמפּאַניע צום געריכט און צווינגען זי איינצוהאַלטן די רויבערישע אַפּעטיטן.

וועלכע פּאָליטישע שטערונגען קען אַ פרייע אָרגאַניזאַציע ניט בייקומען?

ס'איז קלאָר, אַז כדי צו באַנוצן אַט די אַלע מיטלען, דעם **פינאַנציעלן דרוק**, דעם **גייסטיקן איינפלוס אויף די מאַסן**, דעם באָיקאָט (און „לעיבל") און די יורידישע אַריינמישונג, מוז די רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע, **קודם כל לעגאַליזירט ווערן אין אַלע לענדער, וואו איר וועט אויסקומען צו אַרבעטן**: מיט אַנדערע ווערטער, זי מוז פּועל'ן, די רעגירונגען זאָלן אָפיציעל געבן זייער הסכמה אויף איר עקזיסטענץ און אויף איר אַרבעט. דערביי וועט אומבאַדינגט ענטשטיין אַ גאַנצע רייע שוועריקייטן, וועלכע די רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע איז ניט בכח אָפּצושאַפן. ערשטנס, האָבן מיר שוין געזען, אַז די רעגירונגען פאָלגן אין זייער עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק גאַנץ אָפט אַזוינע אינטערעסן, וועלכע האָבן גאָר ניט צו טאָן מיט די באַדערפענישן פון די וואַנדערנדע מאַסן, און ווייל די פרייע רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע ווערט, אַ דאַנק דער לעגאַליזירונג, אָפּהענגיק פון די רעגירונגען, וועט זי זיך אויך מוזן רעכענען מיט אָט דיזע פאַרשידענע מלוכה־אינטערעסן. אַזוי, אין רוסלאַנד וועט די אַדמיניסטראַציע געווים שטרעבן אויסצונוצן די רעגולירונגס־אַנשטאַלטן צוליב אירע פּאָליציייאישע צוועקן, די אַנשטאַלטן וועלן מוזן אַכטונג געבן אויף די מיליטער־פליכטן און אויף די פּאָליטישע כשרות פון די עמיגראַנטן, אין עסטרייך — אויף זייערע מיליטער־פליכטן. אין די פאַראייניקטע שטאַטן פון נאָרד אַמעריקע וועט מען מוזן זיך רעכענען מיט די איינוואַנדערונגס־באַשרענקונגען, און ס'איז אַ גרויסע פראַגע, ווי אַזוי די אַמעריקאַנער רעגירונג וועט נאָך בכלל אַ קוק טאָן אויף די טעטיקייט פון דער רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע. דער לעצטער פאַרבאָט מצד דער אַמעריקאַנער רעגירונג קעגן דאָס אַריינפאָרן פון די גאַלוועסטאַנער אימיגראַנטן, ווייל דיזע אימיגראַנטן זיינען כלומרשט „פאַרקאָנטראַקטירטע אַרבעטער", קען אויך סטראַשן יעדער אַנדערער רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע. נאַטירלאַך שטאַמט דיזער קלאַפּ פון דער יט"א פון איר איינענעם פעלער, וואָס זי האָט עס ניט באַזאָרגט לכתחילה צו באַקומען די הסכמה פון דער אַמעריקאַנער רעגירונג. ס'איז אפילו פאַר אַלעמען געווען גאָר אומדערוואַרטעט, און מען האָט געמיינט, אַז די רייכע מומע האָט מסתמא אַלעם פון אָנפאַנג איינגעאָרדנט. היינט ווייזט זיך גאָר אַרויס, אַז זי האָט געטריבן לעבערלאַכע דיפּלאָמאַטיע, אפילו בנוגע צו דער אַמעריקאַנער רעגירונג, און דאָס ווייזט, ווי נויטיק עס איז צו באַטאָנען, אַז די רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציעס מוזן זיין לעגאַליזירט (ניט נאָר אין רוסלאַנד) און מוזן זיך רעכענען מיט די געזעצן פון אַלע לענדער,

וואו זיי ווילן ארבעטן.

צווייטנס, ווייל די אָרגאַניזאַציע דאַרף זיין פאָלקאָם לעגאַל, וועט זי בשום אופן ניט קענען אינגאַנצן אָפּשאַפן די הילפלאָזיקייט פון די עמיגראַנטן: כל זמן עס עקזיסטירט דאָס פּאַספּאָרטן־סיסטעם אין רוסלאַנד, אין רומעניען, דער מיליטער־דינסט אין רוסלאַנד, עסטרייך, אונגאַרן און רומעניען, כל זמן עס וועלן דויערן די פּאָליטישע פאַרפאָלגונגען קעגן איינצלנע פּערזאָנען אין רוסלאַנד, וועט אַ געוויסער טייל עמיגראַנטן נאָך אַלץ זיין געצוואונגען אָנקומען צו די „אַגענטן", צו די „שוואַרצערס", און וועט ניט קענען געניסן פון די וואוילטאַטן פון דער רעגולירונג. אָט־די אַלע אומשטענדן שאַפן מיט זיך די גרעסטע שוועריקייט פאַר דער עמיגראַציאָנס־רעגולירונג און די פרייע אָרגאַניזאַציע דאַרף זיך שוין פון אָנפאַנג אָן אָפּזאָגן פון דעם געדאַנק — אינגאַנצן אָפּצושאַפן די געהיימע אַגענטן און אינגאַנצן צו באַשיצן די עמיגראַנטן קעגן עקספּלואַטאַציע. — אויך אין איר יורידישער אריינמישונג איז די עמיגראַציע נאַטירלאַך באַשרענקט מיט די ראַמען פון די עקזיסטירנדיקע געזעצן; שאַפן נייע געזעצן קען זי ניט, דאָס ליגט ניט אין איר רשות. זי קען נאָר אויסנוצן יענע הנחות, וועלכע דאָס געזעץ האָט שוין אַליין געגעבן די עמיגראַנטן, און וועלכע די לעצטע קענען אָבער ניט געניסן מחמת זייער אומוויסנקייט און אָנמאַכט.

וועלכע היסטאָרישע גרעניצן קען די דירעקטע רעגולירונג ניט אַריבערשרייטן?

דאָס איז אַלץ גערעדט געוואָרן מכח דעם, וועלכע פּאָליטישע גרעניצן ווערן געשטעלט דער רעגולירונגס־אַרבעט דורך דעם וואָס אין איר רייסן זיך אַריין די פאַרשידענע זייטיקע מלוכה־אינטערעסן. אָבער אין אָט די גרעניצן וואָלט דאָך אַ פרייע רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע געקענט פיל לייסטן ביי דער איבערגעבנקייט צו דער זאַך, ווען זי זאָל אָנגעפירט ווערן פון קאָמפּעטענטע מענטשן מיט אַ ברייטן קוק אויף די געזעלשאַפטלאַכע פראַגן און מיט טיפן אינטערעס צו דער עמיגראַציע. פון אָנפאַנג, ווען די קאַפּיטאַלן און דער איינפלוס זיינען נאָך אומבאַדייטנד, קען זי ווייניק וואָס אויפטאָן, אָבער מיט דער צייט קען זי פיל קראַפט דערווערבן און דערפילן אַלץ אַ גרעסערן טייל פון דעם דירעקטן רעגולירונגס־פּראָגראַם. ווען מיט דער צייט וואָלטן אויך די רעגירונגען זיך געענדערט און דעמאָקראַטיזירט, וואָלטן אויך פאַלן פילע פּאָליטישע שטערונגען פון יענע, וואָס מיר האָבן אָט ערשט אויסגערעכנט. עס בלייבט אָבער אַ געוויסער היסטאָרישער גרעניץ, וואָס אים וועט קיין שום דירעקטע רעגולירונגס־אַרבעט ניט קענען אַריבערטרעטן, און דיזער גרעניץ איז יענער ראַדיקאַלסטער פּאַליאַטיוו פאַר דער עמיגראַציאָנס־פראַגע, וועלכער באַשטייט אין קאָנצענטרירטער קאָלאָניזאַציע. ביז צו דיזן ראַדיקאַלן מיטל צו לייזן דאָס עמיגראַציאָנס־פּראָבלעם קען מען בשום אופן ניט דערגרייכן דורך די דירעקטע רעגולירונג פון דער עמיגראַציע. דיזע

רעגולירונג קען אריינטראָגן אין דעם וואַנדערונגס־שטראָם אַ געוויסע פּלאַנמעסיקייט, אָפּשוואַכן דעם כאַאָס, וואָס הערשט אין אים, אָבער ניט צוגעבן אים אויך אַן אויסן־ליגנדן צוועק, ניט אָפּקירעווען דעם שטראָם אין נייע פּוסטע אָדער שיטער־באַזעצטע לענדער. פּאַרוואַנדלען די עמיגראַציע אין קאָלאָניזאַציע איז די דירעקטע רעגולירונג ניט בכח.

דער געדאַנק וועגן באַהערשן די עמיגראַציע.

דאָ שטויסן מיר זיך גלייך אָן אויף דער פראַגע, צי איז עס מעג־לאַך און אויף וויפיל מעגלאַך צו באַהערשן די עמיגראַציע. היות די עמי־גראַציע איז אַ סטיכייאישער פּראָצעס, פרעגט זיך אין אַלגעמיין, אויף וויפיל און ווי אַזוי איז עס מעגלאַך אַ סטיכייאישן פּראָצעס צו באַהערשן, צו מאַכן אים פּאַר אַ ווערקצייג אין די הענט פון דעם באַוואוסטזיניקן מענטשלאַכן רצון? ס'איז קלאָר, אַז יעדע געשעעניש אין דער נאַטור און אין דער געזעלשאַפט, צו וועלכער דער ציל־באַוואוסטער מענטש האָט זיך נאָך ניט צוגערירט, איז אַ סטיכייאישער פּראָצעס, און די מאַכט פון דעם מענטשן איבער די נאַטור באַשטייט טאַקי גראָד אין דעם, וואָס דער מענטש לערנט זיך אויס אַלץ ברייטער צו באַהערשן די דאָזיקע סטי־כייאישע פּראָצעסן. אויף אַזאַ אופן מוזן מיר צוגעבן, אַז דער אויסדרוק „סטיכייאישער פּראָצעס“ זאָגט נאָך ניט דאָס דער מענטש מיט זיין באַ־וואוסטזיין קען דאָ גאָר ניט אויפטאָן; דער אויסדרוק ווייזט אָן ניט מער ווי, אַז דער פּראָצעס, וועלכן מען מיינט, איז דערווייל נאָך ניט באַ־הערשט פון דעם מענטשן. ווען מיר וועלן געברויכן פּשוטע באַגריפן און ניט אריינ'חקר'ן זיך אין די פילאָזאָפישע דיסקוסיעס איבער די באַ־גריפן, באַהערשט דער מענטש די סטיכייאישע פּראָצעסן פון דער נאַטור דורך דעם, וואָס ער דערקענט און נוצט אויס די געזעצמעסיקייט פון דיזע פּראָצעסן; דער מענטש קען קינסטלאַך צוזאַמענשטעלן, קאָמבינירן דיזע געזעצמעסיקייטן און די פּראָצעסן, כדי צו באַקומען די ווירקונגען, וועלכע ער ווינשט. אָבער ער איז בכלל ניט אים שטאַנד קינסטלאַך צו שאַפן גאָר נייע, ניט עקזיסטירנדיקע פּראָצעסן און דיקטירן דער נאַ־טור אויסגעטראַכטע געזעצמעסיקייטן. צוועקמעסיק צו קאָמבינירן די גע־זעצן פון דער נאַטור, באַהערשן זי דורך קלוגע אונטערטעניקייט — דאָס איז אַלעס, וואָס דער בשר ודם קען דערגרייכן. אָבער אין דעם געזעל־שאַפטלאַכן לעבן איז עד היום די מאַכט פון'ם מענטשלאַכן באַוואוסטזיין נאָך מער באַגרעניצט דאַדורך, וואָס פילע פון די סטיכייאישע פּראָצעסן אין דער קאַפּיטאַליסטישער אָרדנונג טראָגן אַ כאַאָטישן כאַראַקטער, וואָס אין זיי הערשן אינערלאַכע ווידערשפּרוכן און אַנאַרכיע. איך וועל דאָ ווידער אויסמיידן אריינצולאָזן זיך אין פילאָזאָפישע (דערקענטניס־טעאָ־רעטישע) חקירות, ווי אַזוי און אין וועלכן זין קען מען ריידן וועגן אַנאַרכיע און כאַאָס דאָרט, וואו געוויסע טיפגרייפנדיקע געזעצמעסיקייטן

זיינען דאָך שוין פעסטגעשטעלט געוואָרן: אין דעם ריין־פּראַקטישן זין, וועלכער אינטערעסירט אונז דאָ, באַדייט די אַנאַרכיע, דער תהו ובהו אין׳ם געזעלשאַפטלאַכן לעבן גאָר ניט אַנדערעס, ווי דאָס, אַז אַזוינע באַטישע פּראָצעסן לאָזן זיך ניט באַהערשן פון דעם מענטשנס ווילן, דאָס זיי ווילן ניט פאָלגן זיינע צוועקן. ווי מיר האָבן פריער געזען, איז די עמיגראַציאָנס־אַנאַרכיע ענג פאַרבונדן מיט דעם אַלגעמיינעם תהו ובהו פון דער פּראָדוקציאָן: דערפון איז קלאָר, אַז אָפּפירן באַוואוסטערהייט דעם עמיגראַציאָנס־שטראָם אויף נייע וועגן איז דער אָרגאַניזירטער געזעלשאַפטלאַכער רצון ניט מסוגל. אינגאַנצן באַהערשן אים איז אויסגעשלאָסן. הייסט דאָס דען אָבער, אַז דאָ קען מען גאָר ניט דערגרייכן, און אַז מען מוז זיך לחלוטין אָפּזאָגן פון באַהערשן די עמיגראַציע? איך מיין דאָס ניט.

אין די געזעלשאַפטלאַכע פּראָצעסן קען דער מענטש ניט קאָמבינירן די געזעצמעסיקייטן לויט זיין ווילקיר, אָבער אַריינטראָגן מער באַוואוסטזיין, מער פּלאַנמעסיקייט, מער אָרדנונג אין זייער גאַנג קען ער דאָך, — זעלבספאַרשטענדלאַך, ניט דער יחיד איז דאָס בכח, נאָר אַ קרעפטיקע געזעלשאַפטלאַכע אָרגאַניזאַציע. אָט דאָס איז טאַקע דער אונטערשיד פון **באַהערשן צו רעגולירן**: באַהערשן באַדייט מער מאַכט, רעגולירן — ווייניקער מאַכט. באַהערשונג איז די ווייטערדיקע און העכערע שטופע פון דער רעגולירונג: דער אונטערשיד איז אין כמות, און ניט אין איכות. רעגולירן הייסט שוין טיילווייז באַהערשן. דיזע באַהערשונג ווערט אָבער באַשרענקט דורך דעם, וואָס דער מענטש קען די וואַנדערונג ניט אָנפירן לויט זיין ווילן. ער איז נאָר אימשטאַנד זי רעגולירן, זי עקאָנאָמישער מאַכן, פאַרשפּאָרן די קרעפטן, וועלכע זי פאַרשווענדט, פאַרשפּאָרן די יסורים, וועלכע זי מאַכט אָן: קורץ, די פרייע געזעלשאַפטלאַכע אָרגאַניזאַציע מוז נאָכפאָלגן נאָך דעם עמיגראַציאָנס־שטראָם אויף יענע ריכטונגען, וועלכע ער נעמט אָן אַליין פון זיך, זי קען אים ניט פאָרשרייבן אַזוינע ריכטונגען, וועלכע זי געפינט פאַר בעסער. אַזוי ווי די וואַנדערונג ווענדט זיך דערווייל ניט אין איין־איינציקן צענטער, נאָר זי גיסט זיך, פאַרקערט, פאַנאַנדער אויף אַלע שבעה ימים, מוז אויך די רעגולירנדע אָרגאַניזאַציע זיך צופּאַסן צו אָט דעם סטיכייאישן גאַנג פון דער עמיגראַציע, צו איר צוזייאונג. אַ לאַנגע צייט נאָך מוזן מיר דערוואַרטן, אַז די רעגולירונג פון דער עמיגראַציע וועט באַשטיין אין דעם, וואָס ווי אירע קאָנצענטרירנדיקע, אַזוי אויך אירע צוזייענדע טענדענצן וועלן דורך די רעגולירונג דערלייכטערט ווערן. מען קען ניט זאָגן סתם, אַז די עמיגראַציע צוזייט זיך פון זיך אַליין: ניין, זי צוזייט זיך און זי קאָנצענטרירט זיך אין איין און דיזעלבע צייט: דאָס הייסט **זי קאָנצענטרירט זיך אין פּילע צענטערן**. אָט אָ די צווייזייטיקייט פון דער אידישער וואַנדערונג, איר פּאָליצענטריזם, ברענגט דערצו, וואָס אויך די רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע וועט פאַר זיך האָבן אַ ברירה פון די צוויי טענדענצן: די רעגולירונגס־

אָרגאַניזאַציע קען שטרעבן וואָס מער צו דערלייכטערן און צו באַפרייען די צוזייענדע טענדענצן פון דעם עמיגראַציאָנס־שטראָם, זי קען אָבער אויך זיך סטאַרען צו באַגינסטיקן די קאָנצענטרירנדע טענדענצן. פאַר יעדן טעריטאָריאַליסט איז קלאָר, אַז עס איז ווינשנסווערט די רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע זאָל זיך שטעלן אויף דעם צווייטן וועג.

אויב יאָ, אויב די רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע קען יאָ מיטווירקן צו די קאָנצענטרירונגס־טענדענצן פון דעם וואַנדערונגס־שטראָם, מעג מען זיך פאָרט אויסמאָלן, אַז זי וועט מיט דער צייט אויך קענען זוכן נייע איינוואַנדערונגס־ערטער. און אין דעם פּרט וועט זי אויך מוזן פאָלגן דעם סטיכייאישן גאַנג פון דער וואַנדערונג, און וועגן אַפּווענדן אים אין גאָר נייע לענדער קען נאַטירלאַך קיין רייד ניט זיין. די אָרגאַניזאַציע מוז נאָר זיין אויף אַזוי ווייט פּראָויסזיכטיק, זי זאָל קענען צווישן יענע לענדער, וואוהין עס צעשפּרייט זיך די וואַנדערונג, אויסגעפינען דעם פּאַסנדסטן צענטער, יענעם, פאַר וועלכן די צוקונפט איז אַם מייסטן. די אָרגאַניזאַציע מוז פּייאיק זיין פּראָויסצוזען, מוז האָבן דעם מוט צו היסטאָרישע ווייטזיכטיקייט, און דעם שׂכל אויסצומיידן דערביי אויך יעדן אוטאָפּיזם. צי קען אַ רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע זיין אויף אַזוי פיל קלוג און קרעפטיק, איז אַ גרויסע פראַגע: יעדנפאַלס, איז דאָס דער מאַקסימום, וועלכן זי קען דערגרייכן. זוכנדיק די נייע צוקונפטס־לענדער פון דער אידישער עמיגראַציע, ניט כדי די וואַנדערונג צו צוזייען, נאָר כדי זי ווי ווייט מעגלאַך צו קאָנצענטרירן, דערגייט די אָרגאַניזאַציע ביז דער העכסטער מדרגה פון דער רעגולירונג, און אויף אַזאַ אופן קומט זי צו יענעם שטריך, וועלכער טיילט אָפּ די עמיגראַציע פון דער קאָלאָניזאַציע. די לעצטע אָבער געהערט שוין בשום אופן ניט צו דעם טעטיקייטס־פעלד פון די רעגולירונגס־איינריכטונגען: דורך זייער טעטיקייט אין דער ווייטער צוקונפט וועלן זיי אפשר אימשטאַנד זיין אינדירעקט צו העלפן דער קאָלאָניזאַציע, דורך דעם וואָס זיי וועלן זיך סטאַרען צו דערלייכטערן די איינוואַנדערונג אין דאָס קאָלאָניזאַציאָנס־לאַנד, אָבער אָנפירן די קאָלאָנזאַציע וועלן זיי ניט קענען.

ציוניסטישע אויסזיכטן פון רעגולירונגס־אַרבעט.

דאָס איז אַלץ גערעדט געוואָרן אַבסטראַקט, מיר האָבן אין אַלגעמיין אָנגעריט דעם גרעניץ ביז וועלכן עס קען גיין די עמיגראַציאָנס־רעגולירונג, עס איז אָבער אויך אין דער קאָנקרעטער ווירקלאַכקייט גאַנץ מעגלאַך, זי זאָל טאַקע דערגיין אָט ביז דיזן גרעניץ, און די רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע זאָל טאַקע מיט דער צייט געצוואונגען ווערן זיך ווענדן צו ענערגישער קאָנצענטרירונגס־טעטיקייט. דאָס וועט פאָרקומען ביי פאָלגנדע צוויי באַדינגונגען: פון איין זייט דאַרפן אַלע פריערדיקע לענדער פון דער אידישער איינוואַנדערונג פאַרמאַכן זייערע טויערן פאַר אונזערע עמיגראַנטן, און פון דער צווייטער זייט דאַרף אַ נייעס לאַנד אַרויסווייזן

זיין פיאיקייט ארייננצונעמען אין זיך דעם אידישן וואנדערער־שטראם. די ערשטע באדינגונג וועט צווינגען די רעגולירונגס־ארגאניזאציע צו זוכן נייע לענדער, און די צווייטע באדינגונג וועט איר געבן די מעגלאכ־קייט אזא לאנד צו געפינען. קיינע פון די ביידע באדינגונגען גענוגט ניט איינע אליין, כדי צו דערפירן די רעגולירונגס־ארבעט ביז צו ענערגישער און פלאנמעסיקער קאנצענטראציע. ווען אלע ביזאהעריקע איינוואנדערונגס־לענדער וואלטן שוין פארשלאסן געווארן פאר אונז, הייסט דאס נאר, אז די רעגולירונגס־ארגאניזאציע וואלט מוזן אנהויבן טראכטן מכח נייע לענדער, אבער געפינען זיי אליין וואלט זי ניט קענען: ווי מיר האבן פריער געזאגט, קען די רעגולירונגס־ארגאניזאציע ניט אפקירעווען די וואנדערונג אין נייע ערטער, זי איז אימשטאנד נאר דערלייכטערן דעם גאנג פון דער עמיגראציע אין יענע לענדער, וואוהין זי פליסט פון זיך אליין. ביידע באדינגונגען ליגן אויסערהאלב פון דעם אידישן עמ־גראציאנס־פראצעס, מיט וועלכן די רעגולירונגס־ארגאניזאציע באשעפטיגט זיך. אליין ארויסרופן אין לעבן אדער פארבארייטן די צווייטע באדינגונג קען זי אויך ניט. אלזא, בלייבט אונז אויסצואווארטן, ביז וואנען די סטיכייאישע אנטוויקלונג וועט אליין צו שטאנד ברענגען ביידע אנגע־וויזענע תנאים. דא הייסט, מיט אנדערע ווערטער, אז די רעגו־לירונגס־ארגאניזאציע דארף און קען זיך ניט שטעלן פון פארויס דעם צוועק — צו זוכן נייע איינוואנדערונגס־לענדער, זי דארף זיך לכתחילה באשעפטיקן נאר מיט דער רעגולירונג אלס אזעלכער. אבער די געשיכטע קען זי מיט דער צייט ברענגען אויך צו א ברייטערער ארבעט, וועלכע וועט שוין גרעניצן גלייך מיט דער קאלאניזאציע.

דערווייל וואלט דאס זיין לגמרי שעדלאך, ווען מיר וואלטן פרואוון שטעלן דער עמיגראציאנס־ארגאניזאציע אזוינע ווייטע און צווייפלהאפטע (פראבלעמאטישע) אויפגאבן, ווי אנ׳ערד, די באהערשונג פון דער עמיגרא־ציע אדער די פארוואנדלונג פון עמיגראציע אין קאלאניזאציע. די וואנ־דערונג באריר ט ברענענדיקע אלטעגלאכע אינטערעסן פון פאלק, און די רעגולירונגס־ארבעט דארף אויף זיי געבן א תשובה. מיר מעגן סטארן זיך, אז די רעגולירונגס־ארגאניזאציע זאל אכטונג געבן אויף אלע ריכטונ־גען אין וועלכע עס פליסט דער אידישער וואנדערער־שטראם; מיר מעגן פאדערן, אז די ארבעט פון דער ארגאניזאציע זאל זיך ניט באשרענקען מיט יענעם גרויסן רוב עמיגראנטן, וואס פארן נאך אמעריקע, נאר זי זאל זיך אויך באציען אויף יענעם קליינעם צווייג, וועלכער גייט אין דעם נאענטן מזרח און ספעציעל אין פאלעסטינע; מיר מעגן פארויסזען און פארויסזאגן, וואוהין די דאזיקע ארבעט וועט מיט דער צייט פירן, וועלכע נאציאנאלע פערספעקטיוון זי עפנט פאר׳ן פאלק, אבער שטעלן דער רעגולירונגס־ארגאניזאציע טעריטאריאליסטישע אדער ציוניסטישע צוועקן טארן מיר ניט, ווייל דאס וואלט זי אפגעצויגן פון איר דירעקטן וועג

פון אַלטעגלאַכער ארבעט אויף דעם וועג פון פּריצייטיקע עקספּערימענטן און אַוואַנטיורן.

דעמאָקראַטיע און פילאַנטראָפּיע אין דער רעגולירונג פון דער אידישער עמיגראַציע.

וועדליק מיר האָבן געשילדערט אין די ביזהעריקע אויספירונגען. איז קלאָר, אַז מכח אַ ריין־קאַפּיטאַליסטישער רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע קען ניט זיין קיין רייד, ווייל אַזאַ מין פרייע אָרגאַניזאַציע דאַרף שטרעבן ניט צו ריוח, נאָר צו דעם וואויל פון די וואַנדערנדע מאַסן. זי ברויכט האָבן אַזאַ באַגייסטערונג און באַזיצן אַזאַ צוטרוי מצד די מאַסן, וואָס פאַר אַן׳עקספּלואַטאַטאָרישער געזעלשאַפט איז דאָס גאָר אוממעגלאַך. וועגן דעם טראַכט טאַקע ביי אונז קיינער ניט. ביי אונז רעדט מען אָבער זייער פיל מכח אַ „דעמאָקראַטישער עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק“; און אין דעזעלבער צייט ווייסן מיר, אַז ביז איצט האָט נאָך אונזער דעמאָקראַטיע גאָר נישט געטאָן צוליב רעגולירן די עמיגראַציע און אַלץ וואָס איז נאָר געמאַכט געוואָרן אין דער הינזיכט, שטאַמט דאָס פון די פילאַנטראָפּן, פון די אידישע „קולטוס־געמיינדן“ (קהילות) אין אויסלאַנד, פון אונזערע „רייכע מומעס“ ווי די אַליאַנס, די יק״א, יט״א א. ז. וו. אַריבערגייענדיק צו דער פראַגע, ווי אַזוי דאַרף געבויט ווערן די פרייע רעגולירונגס אָרגאַניזאַציע, מוזן מיר זיך פאַנאַנדערקלייבן אין דעם, וואָס קענען אין דעם פּרט דערגרייכן די אידישע דעמאָקראַטיע און די אידישע פילאַנטראָפּיע. מיר דאַרפן אַנאַליזירן די אינטערעסן און די קרעפטן, ווי פון דער ערשטער אַזוי אויך פון דער צווייטער. און דאַן ערשט וועלן מיר זען, וועלכע פאַר־בינדונג און קאָמבינירונג פון אונזערע געזעלשאַפטלאַכע קרעפטן איז נויטיק, כדי איינצואָרדנען אַ פאַרנינפטיקע עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק.

צי קען די עמיגראַציאָנס־אָרגאַניזאַציע זיין ריין־דעמאָקראַטיש?

די, וואָס שרייען ביי אונז אַזוי פיל וועגן „דעמאָקראַטישע עמיגראַ־ציאָנס־פּאָליטיק“, האָבן גאָר ניט געפּרואווט זיך קלאָר צו מאַכן, וואָס הייסט דעמאָקראַטיע בכלל. „דעמאָקראַטיע איז קודם כל זעלבסט־הילף, זעלבסט־טעטיקייט, זעלבסט־אָרגאַניזירונג“*) — אַט דאָס מוזן מיר גע־דענקען, אויב מיר ווילן פאַרנינפטיג ריידן מכח עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק. דעמאָקראַטיש איז נאָר דאָס, וואָס ס׳ווערט אָנגעפירט דורך די פאַר־אינטערעסירטע גופא; דעמאָקראַטיע באַדייט ניט הילף, נאָר זעלבסט־הילף, ניט רחמנות, נאָר קאַמף, זי באַדייט, אַז ניט איינער זאָרגט וועגן אַ צווייטן, איין שיכט, איין קלאַס וועגן אַ צווייטן שיכט, נאָר דער

*) אפרים בלומענפעלד, וועגן וויענער עמיגראַציאָנס־קאָנגרעס („דאָס פרייע וואָרט“ 2, ז. 15).

פאַראינטערעסירטער פאָלקס־עלעמענט זאָרגט וועגן זיך אַליין. דער, וועגן וועמען מען זאָרגט, דאַרף זיין דער זעלבער, ווער עס זאָרגט, כדי עס זאָל מעגלאַך זיין אַ דעמאָקראַטישע טעטיקייט; אין דער דעמאָקראַטיע פאַלן צוזאַמען דער סוביעקט מיט דעם אָביעקט פון דער געזעלשאַפטלאַכער טעטיקייט. דאָרט אָבער, וואו אַזאַ צוזאַמענפאַלונג איז אוממעגלאַך, קען וועגן דעמאָקראַטיע קיין רייד ניט זיין. ווער בילדעט אָבער מיט זיך דעם אָביעקט פון דער עמיגראַציאָנס־רעגולירונג? נאַטירלאַך, די עמי־גראַנטן־מאַסע, וועגן איר דאַרף זאָרגן די רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע. צי קען אָבער די דאָזיקע מאַסע זיין אויך דער ס ו ב י ע ק ט פון דער דאָזיקער רעגולירונג, צו קען די עמיגראַנטן־מאַסע זיך אַליין רעגולירן? די דאָזיקע פראַגע שטעלן זיך קיין מאָל ניט יענע, וועלכע האַלטן אין איין אַגיטירן פאַר אַ דעמאָקראַטישער עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק. זייערע קעגנער לייקענען אָנטשיידן די פראַגע; אַזוי, זאָגט ה. וו. מעדעם, אַז „די עמי־גראַנטן קענען זיין נאָר דער אָביעקט פון דער רעגולירונג, אָבער ניט איר סוביעקט" *) און דעריבער דערלויבן זיך נאָר „ראָמאַנטיקער" צו ריידן מכח דעמאָקראַטישער רעגולירונג. אין דעם ענין איז מעגלאַך נאָר פילאַנטראָפּיע. ה. וו. מעדעם באַגייט דעם זעלבן פעלער, ווי די „ראָמאַנ־טיקער", ווי ער רופט זיי אָן (צ. ב., ה' בערטאָלדי), דערמיט וואָס ניט ער, ניט זיי אַנאַליזירן ניט טיפער דעם באַשטאַנד פון אָט דער עמיגרירנדער מאַסע.

די צוזאַמענשטעלונג פון דער עמיגרירנדער מאַסע.

פון וועמען זשע באַשטייט די עמיגרירנדע מאַסע? ריכטיקער גע־זאָגט וועלכע עמיגראַציאָנס־שטופן קען מען אין איר אויסטיילן? ערשטנס, זיינען דאָס די עמיגראַנטן אין ענגן זין פון וואָרט, ד. ה. מענטשן, וועלכע האָבן זיך שוין אויפגעהויבן פון אָרט, שוין געזעצט זיך אין באַן אָדער גאָר אויפ'ן שיף, און נאָך ניט אָנגעקומען אויפ'ן אָרט. אייגנטלאַך, זיינען עס די פּאַסאַזשירן — דער ערשטער טייל פון דער עמיגרירנדער מאַסע. צווייטנס, געהערן צו איר יענע מענטשן, וועלכע האַלטן אין קלייבן זיך אין וועג אָדער וועלכע זיינען שוין אָנגעקומען אויפ'ן אָרט, אָבער נאָך ניט איינגעאָרדנט זיך דאָרטן; דאָס זיינען עמיגראַנטן אין ברייטערן זין פון וואָרט. דריטנס, קען מען אהער צורעכענען אויך יענע אַלע, ווער עס וועט נאָר מיט דער צייט אפשר פאָרן, ווייל זיינע לעבנס־יסודות אין דער אַלטער היים האָבן זיך שוין פאַנאַנדערגעשאָקלט, הגם דערווייל האַלטן זיי זיך גענוג פעסט, כדי נאָך ניט צו טראַכטן מכח עמיגרירן. דאָס זיינען פּ אָ ט ע נ צ י ע ל ע עמיגראַנטן. עס זיינען פאַראַן אויך פילע אַזוינע, וואָס וואָלטן גערן אוועקגעפאָרן, אָבער זיי האָבן ניט די נויטיקע

*) וו. מעדעם, וועגן דער רעגולירונג פון דער עמיגראַציע („יעוור. אָבאָזרעניע" 1910, 9, ז. 5).

מיטלען — אזוינע געהערן אויך צו די פּאָטענציעלע עמיגראַנטן. ווען ה' בערטאָלדי רעדט, אַנ'ערך, וועגן דער דעמאָקראַטישער עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק מיינט ער, אז דאָס גאַנצע פאָלק קען גלייך צוגעצויגן ווערן צו דער רעגולירונגס־טעטיקייט, ד. ה. ביי אים באַשטייט דאָס גאַנצע אידישע פאָלק פון פּאָטענציעלע עמיגראַנטן. אלזא, זיינען אידן אַן עמיגראַנטן־פאָלק, איז שוין קלאָר, אז די עמיגראַנטן־מאַסע קען זיין דער סוביעקט פון דער רעגולירונג, זי קען זיך אליין רעגולירן. אויף אזא אופן פאַרברייטערט ער צו־שטאַרק דעם באַגריף „עמיגראַנט", אַזוי, אז דיזער באַגריף פאַלט צוזאַמען מיט דעם באַגריף „איד". ה' וו. מעדעם, פאַרקערט, פאַרשטייט דעם באַגריף „עמיגראַנט" צו ענג, פאַר אים איז נאָר אַ פּאַסאַזשיר אַנ'עמיגראַנט*), און ווי אַנ'אמת'ער בעל צדקה מיט אַ פילאַנטראָפּישן קוק אויף די עמיגראַציע, שטעלט ער זיך גאָר ניט פאָר, אז די רעגולירונג זאָל זיין אַנדערש ווי אויף פילאַנטראָפּישע יסודות.

די דעמאָקראַטישע אינטערעסן אין דער עמיגראַציע.

ווען מיר פאַרשטייען אָבער דעם באַגריף עמיגראַנט און די ווירקונגען פון דער עמיגראַציע רעאַליסטיש, ניט אוטאָפּיסטיש און ניט פילאַנטראָפּיש, דאַן מוזן מיר אונטערשיידן גלייך מיט די פאַרשיידענע עמיגראַציאָנס־שטופן (פּאַסאַזשיר, סתם עמיגראַנט און פּאָטענציעלער עמיגראַנט) אויך פאַרשידענע גראַדן פּ א ר א י נ ט ע ר ע ס י ר ט ק י י ט אין דער רעגולירונג פון דער עמיגראַציע און פאַרשידענע גראַדן קראַפט צו פאַרזאָרגן דיזע אינטערעסן. נאַטירלאַך זיינען די „פּאַסאַזשירן". די עמיגראַנטן, וואָס געפינען זיך אין וועג, אַם אוממיטלבאַרסטן פאַראינטערעסירט אין דעם רעגולירן די וואַנדערונג. זיי זיינען אָבער אומפייאיק צו וועלכער ניט איז אָרגאַניזאַטאָרישער איניציאַטיוו אָדער צום קאַמף פאַר זייערע אינטערעסן. דער אינטערעס איז ביי זיי דער שטאַרקסטער, אָבער אין קראַפט זיינען זיי די שוואַכסטע פון דער גאַנצער וואַנדערער־אַרמיי. זיי קענען וועגן זיך אליין ניט זאָרגן, זיי מוזן אַנדערע באַזאָרגן. די „פּאַסאַזשירן" אַלס אזעלכע קענען זיין נאָר דער אָביעקט, אָבער ניט גלייכצייטיק דער סוביעקט פון דער רעגולירונג. די „אָרגאַניזאַציע פון פּאַסאַזשירן" איז, בלי ספק, אַ פוסטער חלום. דאָס גרעסטע, וואָס זיי וואָלטן זיין אים שטאַנד דורכצופירן, איז איין מאָל אין אַ שמיטה אַ סטרייק אין דער עמיגראַנטן־קאַנטאָר אָדער אויפ'ן שיף; איז אויך פאָדערט זיך צוליב אזא סטרייק אזוי פיל עמפּערונג, סאָלידאַריטעטס־געפיל און מוט, דאָס די עמיגראַנטן זיינען קוים פייאיק אים אויסצוהאַלטן און צו געווינען. ווען די גאַנצע עמיגראַציאָנס־רעגולירונג זאָל באַשטיין בלויז אין באַזאָרגן די וואַנדערער אין וועג, די „פּאַסאַזשירן", וואָלט דאַ געוויינטלאַך

---

*) פאַרגלייך וועגן דעם אינטערעסאַנטע אויספירונגען פון ה' מ. ב. ראַטנער „די עמיגראַציאָנס־פראַגען", (יעוור. אָבאָזר., 1910, 13).

ניט געוועזן קיין שום רייד מכח דעמאָקראטישער פּאָליטיק. ווי דעמאָ־קראטיש זאָלן אפילו ניט געבויט ווערן יענע עמיגראַציאָנס־איינריכטונגען, וואָס וואָלטן זיך באַשרענקען נאָר מיט דער באַזאָרגונג פון די „פּאַסאַ־זשירן“, דאָך וועט אין זיי מוזן הערשן אַ פילאַנטראָפּישע געזינונג, ווייל דער עמיגראַנט וועט תמיד אהין קומען מיט זיין פּסיכאָלאָגיע פון אָפּ־הענגיקייט און הילפלאָזיקייט, און אפילו די בעסטע טוער וואָלטן זיך מיט דער צייט צוגעוויינט צו באַהאַנדלען די עמיגראַנטן אויפ'ן פילאַנ־טראָפּישן שטייגער.

אָבער ווי די עמיגראַציאָנס־פראַגע, אַזוי דאָס דירעקטע רעגולירונגס־פּראָגראַם, ווי אויך די טעטיקייט בנוגע צו אינדירעקטער רעגולירונג—זיינען פיל ברייטער פאַר דער פּשוט'ער פּאַסאַזשירן־נויט. ניט נאָר פּאַסאַזשירן, ניט נאָר סתם עמיגראַנטן, נאָר אויך די פּאָטענציעלע עמיגראַנטן און אפילו דאָס גאַנצע אידישע פאָלק זיינען דירעקט אָדער אומדירעקט פאַראינטע־רעסירט אין דער עמיגראַציע און אין איר פאַרנינפטיקער רעגולירונג. — און דוקא דערפאַר, ווייל די עמיגראַציע איז ניט קיין פאָלקס־צרה, נאָר אַ פאָלקס־ברכה. די עמיגראַציע זאָל נאָרמאַליזירט ווערן, פאַר־קלענערט ווערן, דאָרט וואו זי איז שוין צו גרויס, מחמת צופעליקע סבות, דערלייכטערט ווערן דאָרט וואו זי שטאַמט פון טיפע און דויערנדיקע אורזאַכן, — אין דעם זיינען פאַראינטערעסירט די גאַנצע אידישע פאָלקס־מאַסן. דער אינטערעס איז דעם איז, אַלזאָ, אַ ריין דעמאָקראַטישער, דאָס איז דער אינטערעס, די באַדערפעניש פון פרייער אַנטוויקלונג פון אַ בריי־טער מאַסן־דערשיינונג, וועלכע ברענגט אויסלייזונג פאַר אַ גרויסן טייל פון די פאָלקס־נויטן. נאַטירלאַך איז שוין דער אינטערעס פון די בריי־טע, ניט דירעקט עמיגרירנדע מאַסן, דערביי פיל שוואַכער, ווי די פאַר־אינטערעסירטקייט פון די פּאַסאַזשירן אַלס אַזעלכע, פון די עמיגראַנטן סתם און פון די פּאָטענציעלע עמיגראַנטן: דערפאַר איז אָבער דאָ די אָרגאַניזירונגס־פייאיקייט און די ווירקונגס־קראַפט שוין אַ גוזמא גרע־סער. בכלל איז דאָס אַזוי אין דער עמיגראַציאָנס־פראַגע, ווי אויך אין פילע אַנדערע פראַגן: וואָס גרעסער עס איז די פאַראינטערעסירטקייט פון אַ געוויסער שיכט, אַלץ ווייניקער קראַפט באַזיצט דיזע שיכט צו באַשיצן אירע אינטערעסן. דאָך איז דער אינטערעס פון פאָלק אין דער הינזיכט גענוג שטאַרק און ברענענד, און, ווען אַ געוויסע רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע זאָל זיך ניט באַגרעניצן מיט באַדינען די פּאַסאַזשירן, וואָלט דיזע אָר־גאַניזאַציע געווים קענען צוציען צו זיך די סימפּאַטיע און די מיטוויר־קונג פון די ברייטסטע שיכטן. אַלזאָ איז אין דער עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק דער גראַד דעמאָקראַטיזירונג אָפּהענגיק פון דער ברייטקייט פון אירע אויפגאַבן און פון דעם, ווי וויט ווערן דורך דער רעגולירונגס־אַרבעט באַרירט די אינטערעסן פון די מאַסן. ווען דאָס פאָלק זאָל אויף זיך נע־מען די רעגולירונג פון דער עמיגראַציע וואָלט דאָס ניט הייסן, אַז איין שיכט וועט זאָרגן וועגן דער צווייטער, נאָר אַז דאָס פאָלק וועט וועגן

זיך אַליין זאָרגן און זיך אַליין באַדינען. דאָ וואָלט קענען צוזאַמענ־פאַלן דער סוביעקט מיט דעם אָביעקט פון דער רעגולירונגס־טעטיקייט, דאָס וואָלט געווען באמת אַ זעלבסטטעטיקייט, אַ זעלבסטהילף. די דירעקטע עמיגראַציאָנס־רעגולירונג, ווען זי ווערט געשטעלט אויף אַזוינע יסודות, דאַרף מען באַטראַכטן ווי אַ מין קעגנזייטיקע הילף און קעגנזייטיקע אַסע־קוראַנץ פאַר עמיגראַציע, קודם כל מצד די פּאָטענציעלע עמיגראַנטן און ווייטער אויך פון יענע אומגעהויערע פאָלקס־שיכטן, וועלכע עמיגרירן אַליין ניט, זיינען אָבער אינדירעקט פאַראינטערעסירט אין דער נאָרמאַליזירונג פון די עמיגראַציאָנס־פּראָצעסן.

אידעאַל און ווירקלאַכקייט אין דער עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק.

אין דעם זין וואָלט געווען, אַבסטראַקט גערעדט, גאַנץ באַגרייפלאַך אַ דעמאָקראַטישע עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק. דאָ זעען מיר ווידעראַמאָל די אַנאַלאָגיע צווישן דער וואַנדערונגס־ און דער אַרבעטסלאָזן־פראַגע. פּונקט אַזוי ווי די פּאַסאַזשירן און סתם עמיגראַנטן זיינען אויך די אַרבעטסלאָזע אומפּייאיק זיך פעסט צו אָרגאַניזירן און זיך אַליין צו באַזאָרגן; דאָס הייסט אָבער ניט, אַז אין דער אַרבעטסלאָזן־פראַגע איז מעגלאַך נאָר פילאַנטראָפּיע, נאָר צדקה, פאַרקערט, ווייל אין דער אַרבעטסלאָזן־פראַגע זיינען ברענענד פאַראינטערעסירט ניט נאָר די אַרבעטסלאָזע, נאָר אויך די באַשעפטיקטע אַרבעטער, און ניט נאָר דערפאַר ווייל יעדער אַרבע־טער איז פּאָטענציעל אַרבעטסלאָז, נאָר אויך אַ דאַנק פילע אַנדערע אינ־טערעסן־פאַרבינדונגען, דוקא דערפאַר איז גאַנץ מעגלאַך אַ דעמאָקראַטישע אַרבעטסלאָזן־פּאָליטיק מצד די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען, וועלכע באַ־שטייט אין קעגנזייטיקער הילף און קעגנזייטיקער אַסעקוראַנץ; דערפאַר קען אויך געמאָלט ווערן אַ דעמאָקראַטישע אַרבעטסלאָזן־פּאָליטיק מצד דער מלוכה.

אונזער דירעקטעס רעגולירונגס־פּראָגראַם, וואָס מיר האָבן אויבן פאַר־נאַנדערגעוויקלט, איז גענוג ברייט, כדי צו באַפרידיקן דעם ברייטסטן אינטערעסן־קרייז, וועלכער איז פאַרבונדן מיט דער עמיגראַציע. אויפ'ן גרונט פון דעם פּראָגראַם וואָלט מעגלאַך זיין אַ דעמאָקראַטישע עמיגראַ־ציאָנס־פּאָליטיק. ליידער אָבער איז אַזאַ פּאָליטיק מעגלאַך נאָר ביי גרוי־סער דערפאַרונג, איינפלוס און קאַפּיטאַל, וועלכע אונזער דעמאָקראַטיע באַזיצט ניט און קען ניט באַזיצן. רייז־דעמאָקראַטישע עמיגראַציאָנס־פּאָ־ליטיק איז באַגרייפלאַך על פי שכל הישר, זי איז אָבער אין דער ווירק־לאַכקייט אוממעגלאַך, און ניט נאָר ביי אונז, נאָר אויך ביי אַנדערע פעל־קער. ווען זי איז אויך שוין גאָר דעמאָקראַטיש, איז דאָס נאָר דאַן, ווען זי ווערט געפירט דורך די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען. אָבער מיר האָבן געזען, ווי אומגעניגנד איז יענער טייל פון דעם רעגולירונגס־פּראָגראַם, וועלכן זיי זיינען בכח אויף זיך צו נעמען. אין אַלגעמיין אָבער קען מען אָן דעם אַנטייל פון קאַפּיטאַל און פון די קאַפּיטאַליסטן ניט דערפילן די ריזיקע

אויפגאַבן פון דער עמיגראַציאָנס־רעגולירונג. אַ פרייע געזעל־שאַפטלאַכע אָרגאַניזאַציע, וועלכע זאָל אימשטאַנד זיין צו רעגולירן די עמיגראַ־ציע, קען ניט זיין ריין־דעמאָקראַטיש. נאָר אַ מלוכה אָדער די פּאָליטישע אָרגאַנען פון נאַציאָנאַלער זעלבסט־פאַר־וואַלטונג, ווען זיי וואָלטן זיין געבויט דעמאָקראַטיש, וואָלטן אויך קענען דעמאָקראַטיש אוועקשטעלן אַ ברייטע עמיגראַציאָנס־רעגולירונג; און דערפון זעען מיר ווידער טאַקי, אַז אונזערע הייסע מגידים פון דער „דעמאָקראַטי־שער עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק“ וואָלטן דאַרפן עטוואָס מער זיך אינטערעסירן אויך מיט דער בירגערלאַכער און נאַציאָנאַלער עמאַנציפּאַציע פון דעם אי־דישן פאָלק אין די גלות־לענדער. דיזע עמאַנציפּאַציע איז אַ נוטיקער תנאי פאַר דער פאַרנינפטיקער פּאָליטיק ניט נאָר אין דער אינדירעקטער, נאָר אויך ווי מיר זעען איצט, אין דער דירעקטער עמיגראַציאָנס־רעגולירונג.

די בהדרגה׳דיקע דעמאָקראַטיזירונג פון דער עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק.

ווי מיר האָבן געזען, וואַקסן די דעמאָקראַטיזירונגס־אויסזיכטן אין אונזער ענין צוזאַמען מיט דעם אומפאַנג פון יענעם רעגולירונגס־פּראָגראַם וועלכער ווערט באַזאָרגט דורך דער עמיגראַציאָנס־אָרגאַניזאַציע. דערפון איז שוין אין אַלגעמיין, אָן ווייטערדיקע פּרטים קלאָר, אַז די דעמאָקראַטי־שע עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק קען זיך ניט איינאָרדענען מיט אַ מאָל, עס פאָדערט זיך אַ לאַנגע צייט ביז די פונקציעס פון דער רעגולירונגס־אַנ־שטאַלט וועלן אויסוואַקסן ביז דעם גאַנצן שטח פון יענע פאָלקס־אינטע־רעסן, וואָס ווערן באַרירט דורך די עמיגראַציע. די דעמאָקראַטיזירונג פון די פרייע רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציעס וועט אַלזאָ פאָרקומען בהדרגה׳־דיק, שטופנווייז און דער אָנפאַנג מוז זיין גאָר ווייניק דעמאָקראַטיש, ווייל פון אָנהויב מוז מען ערשט באַזאָרגן די נויטן פון די פּאַסאַזשירן אין וועג, אין בעסטן פאַל פון יענע עמיגראַנטן (סתם עמיגראַנטן) וועל־כע זיינען שוין גרייט אויפהויבן זיך פון אָרט. דאָס זיינען עלעמענטן, וועלכע קענען זיך אַליין ניט אויסהאַלטן און מוזן אָנקומען צו פרעמדער שטיצע. דעריבער איז די ערשטע צייט אַ דעמאָקראַטישע פירונג פון די רעגולירונגס־אַנשטאַלטן לגמרי אוממעגלאַך. די גאַנצע אַרבעט מוז דאַ ליגן אין פילאַנטראָפּישע הענט. די דעמאָקראַטיע קען דאַ, העכסטנס, סטאַ־רען זיך צו קאָנטראָלירן אַזוי אָדער אַנדערש די טעטיקייט פון די פי־לאַנטראָפּישע חברות, אָבער דאָס וועט זי אויך ניט לייכט דערגרייכן, ווייל עס איז דאָך פאָרט שווער צו באַקומען אַ קאָנטראָל איבער אַזאַ געביט, וואו מען אַרבעט אַליין ניט און וואו מען קען אַליין גאָר ניט אַרבעטן. אויסערדעם איז טאַקע די פילאַנטראָפּיע פיל גלייכער און פיל פּאַסנדער איידער די דעמאָקראַטיע אומעטום, וואו עס האַנדלט זיך וועגן הילף און ניט זעלבסטהילף, ווייל דאָס דירעקטע טעטיקייטס־פעלד פון דער אָרגאַני־

זירטער דעמאָקראַטיע איז קאַמף, און ביי איר הערשן תמיד די אינטע־רעסן פון קאַמף איבער די ענינים פון הילף, פון צדקה.

מיר זעען טאַקע, אַז די אָרגאַניזירטע דעמאָקראַטיע איז פּשוט אומ־פּייאיק אַנצופירן וועלכע ניט איז הילפס־אַקציאָן, און אַז זי נעמט זיך שוין יאָ פאַר איר, טוט זי אָן צרות, אָדער זי פאַרכאַפּט דיזע אַקציאָן אין די הענט פון איינצלנע פּאַרטייען און סטאַרעט זיך אַרויסצושטויסן די פּאַרטייאישע קעגנער. די דעמאָקראַטיע איז קיין מאָל ניט גאַנץ אייניק, זי איז צוטיילט לויט קלאַסן — די קליין־בירגערלאַכע און די סאָציאַליסטי־שע דעמאָקראַטיע, און אפילו די לעצטע טיילט זיך אויך אין פיינטלאַכע לאַגערן לויט פאַרשידענע פּראָגראַמען. פּרוּאוו אַקאָרשט אַוועקצושטעלן די פאָרטרעטער פון אונזער דעמאָקראַטיע, זיי זאָלן באַזאָרגן די הילף פאַר די נשרפים, צי וועט דערפון אַרויסקומען אַ גרויסע פּעולה? קיינעם וואָלט גאָר ניט איינפאַלן אַזאַ זאַך. אַן ענלאַך בילד שטעלט מיט זיך פאָר אויך די עמיגראַציאָנס־פראַגע. אין אויסלאַנד עקזיסטירן „קאָמי־טעטן“ פאַר אידישע עמיגראַנטן, אָנגעפירט דורך די מערב־אייראָפּעאישע קהילות און קאַפּיטאַליסטן־פילאַנטראָפּן, און עס עקזיסטירן אויך אין פאַר־שידענע שטעט „עמיגראַנטן־קאַסן“ וואָס ווערן אויסגעהאַלטן פון די „רו־סישע“ (ד. ה. הויפּטזאַכלאַך אידישע) סטודענטן און אַרבעטער. די ער־שטע זיינען געבויט פילאַנטראָפּיש און ביוראָקראַטיש, די צווייטע — דעמאָקראַטיש. אָבער ווער פון די רוסישע אידן אין אויסלאַנד ווייסט ניט, אַז אויב אַן׳עמיגראַנט, אָן אונטערשיד פון פּאַרטיי און פּאָליטישער איבערצייגונג, וויל באַקומען וועלכע ניט איז שטיצע, דאַרף ער זיך ווענדן צו די פילאַנטראָפּישע „קאָמיטעטן“. אָבער ניט צו די סטודענטישע „קאַסן“? וואָרום די „קאַסן“ אונטערשטיצן ניט אַלע עמיגראַנטן, נאָר מיט באַשטימטע איבערצייגונגען, און ווען זיי זיינען שוין „אומפּאַרטייאיש“, פאַלן זיי דאָך אַריין צו דער אָדער יענער פּאַרטיי, און ווערן פון איר אויסגענוצט.

די אַלוועלטלאַכע אידישע פילאַנטראָפּיע.

אויב אין דער ערשטע צייט מוז די פילאַנטראָפּיע האָבן די גאַנצע ממשלה איבער די דירעקטע עמיגראַציאָנס־רעגולירונג, וועט זי אויך שפּע־טער, ביי דער גרעסערער דעמאָקראַטיזירונג פון דער אַרבעט, דאָך ניט קענען אָפּגעשאַפן ווערן, ווייל די דעמאָקראַטיע וועט קיין מאָל ניט באַ־זיצן אַזוי פיל ידיעות, איינפלוס און קאַפּיטאַלן (קרעדיט), זי זאָל קענען אַליין באַשטיין, אָן דער הילף פון דער גרויסער בורזשואַזיע. דערוויילע אָבער ליגט די גאַנצע זאַך אין די הענט פון דער פילאַנטראָפּיע און אונ־זערע דעמאָקראַטישע אָרגאַניזאַציעס האָבן זיך גאָר ניט באַשעפטיקט און גאָר ניט אינטערעסירט מיט דער רעגולירונג פון דער עמיגראַציע און מיט דער טעטיקייט פון יענע חברות און קאָמיטעטן, וועלכע האָבן

געאַרבעט אין דעם ענין. מכח דער רעגולירונג פון דער אידישער עמיגראַ־ציע איז בכלל נאָך כמעט גאָר ניט געטאָן געוואָרן, אָבער דאָס ביסל, וואָס מען טוט יאָ, שטאַמט פון אונזערע פילאַנטראָפּן. ווער זשע זיי־נען זיי, און וועלכע אינטערעסן זייערע ווערן באַרירט דורך די עמי־גראַציע? ה' א. ליטוואַק מיינט, אַז דאָס איז די „אידישע אינטערנאַציאָ־נאַלע גרויסקאַפּיטאַליסטישע פילאַנטראָפּיע"*) — זי שאַפט אָט די אַלע עמיגראַציאָנס־קאָמיטעטן און „רעגולירט" די עמיגראַציע פון די מזרח־איי־ראָפּייאישע אידן. אָבער וועלכע אינטערעסן באַוועגן די דאָזיקע „אינטער־נאַציאָנאַלע" חבריא, אויף דעם שטעלט זיך ה. ליטוואַק ניט אָפּ, און דער־פאַר קומט ביי אים אויס די גאַנצע אידישע פילאַנטראָפּיע גאַנץ גלייך אין דער גאַנצער וועלט, ער אונטערשיידט ניט אירע פאַרשידענע טיילן, פונקט אַזוי ווי ה' מעדעם אָדער ה' בערטאָלדי אַנאַליזירן ניט די צוזאַ־מענשטעלונג פון דער עמיגרירנדיקער מאַסע. ווען די דאָזיקע „אינטער־נאַציאָנאַלע אידישע פילאַנטראָפּיע" וואָלט מיט זיך אין דער אמת'ן פאָר־געשטעלט אַזאַ איינאַרטיקע און אייניקע מאַסע, ווי וואָלט מען דאָס קע־נען דערקלערן, פאַר וואָס זי איז צוטיילט אין פאַרשידענע חברות און געזעלשאַפטן, וועלכע קאָנקורירן צווישן זיך גאַנץ אָפט זייער אומ'ברחמנות'־דיק, און באַמיען זיך איינע מער אויספיינען זיך פאַר'ן עולם, ווי די צוויי־טע? און זאָגן מיר, אַז די גאַנצע חבריא איז באַהערשט פון אַ ריין־פילאַנטראָפּישן אינטערעס, פון וואַנען זשע, ווידער טאַקע, נעמט זיך אָט די דאָזיקע קאָנקורענץ? מילא די באַצאָלטע דינער און באַאַמטע פון אָט די פאַרשידענע געזעלשאַפטן קאָנקורירן דערפאַר, ווייל זיי זיינען בלוטיק פאַראינטערעסירט אין דעם דערפאָלג פון יענע איינריכטונגען, וואו זיי דינען. מילא די אַנגעשטעלטע קאָנקורירן פאַר עולם הזה; ניט שוין־זשע קאָנקורירן זייערע בעלי בתים, די גרויסע גבירים און בעל צדקות, נאָר פאַר עולם הבא?

די נאַציאָנאַלע אינטערעסן פון דער אידישער בורזשואַזיע.

ביי די אומות העולם איז דער גרויסער קאַפּיטאַל פעסט פאַרבונדן מיט דעם גאַנצן לעבן פון זיין נאַציאָ, ער הערשט איבער דאָס פאָלק און פאַרטרעט אים מיט זיך; ער באַזיצט די גאַנצע פּאָליטישע און עקאָ־נאָמישע מאַכט און דעריבער איז ער אוממיטלבאַר פאַראינטערעסירט, אַז

*) א. ליטוואַק, וועגן עמיגראַציאָנס־קאָנגרעס („צייט־פראַגן" 1, ז. 77). דאָסזעלבע מיינט אויך ה' בערטאָלדי אין זיין אַרטיקלען־סעריע „פאַראייניקן אָדער בויען" („פריינד", 1909, באַזונדערס, קאָפּ. 3; „אַלוועלטלאַכע אידישע פילאַנטראָפּיע און אַלוועלטלאַכע אידישע דעמאָקראַטיע", „פריינט" 1909, 138) ה. בערטאָלדי באַמיט זיך ניט צו אַנאַליזירן די סאָציאַלע צוזאַמענשטעלונג ניט פון דער פילאַנטראָפּיע און ניט פון דער „דעמאָקראַטיע". ער באַטראַכט יעדע באַזונדער ווי אַנ'איינהייטלאַכע גרויס, דאָס איז דער געוויינטלאַכער פעלער פון די עמיגראַציאָנס־פּובליציסטן.

די מאַכט און דאָס אָנזען פון זײַן נאַציאָן אין דער װעלט זאָל װאַקסן אָן אַ ברעג. כּדי צו פאַרטונקלען און פאַרטױבן די קלאַסן־קעגנזאַצן אין דער נאַציאָן, מוז דער קאַפּיטאַל באַזונדערס שטאַרק אונטערשטרײַכן די בלומרשטע נאַציאָנאַלע אײנהײט, די בורזשואַזיע איז מער נאַציאָנאַל, מער שאָװיניסטיש, מער מיליטאַריסטיש פאַר די איבעריקע קלאַסן און גרופּן פון פאָלק. דער ענגער עקאָנאָמישער צוזאַמענהאַנג צװישן דער בורזשואַזיע מיט די אַנדערע קלאַסן פון דער געזעלשאַפט דערקלערט אונז זײער לײַכט די נאַציאָנאַלע פּאָליטיק פון דעם גרױסן קאַפּיטאַל בײַ אַנדערע פעלקער; אַ דאַנק אָט דעם עקאָנאָמישן אינטערעסן־צוזאַמענהאַנג, אַ דאַנק דער שטאַרקײט און לעבעדיקײט פון דיזע אינטערעסן טראָגט די טעטיקײט פון די הערשנדיקע קלאַסן בײַ אַנדערע פעלקער אַ נ אַ צ י אָ נ אַ ל ן און פּ אָ ל י ט י ש ן כאַראַקטער. די כּלל־טעטיקײט פון דער גרױסער אידישער בורזשואַזיע איז אָבער גאָר אַנ׳אַנ־דערע, זי טראָגט אַ ר ע ל י ג י ע ז ן און פ י ל אַ נ ט ר אָ פּ י ש ן כאַראַקטער. בשעת בײַ די הערשנדיקע קלאַסן פון אַנדערע אומות שטײט די אמונה נאָר אױף דעם צװײטן פּלאַן אין פאַרגלײַך מיט דער נאַציאָן, און די פילאַנטראָפּיע ד. ה. דער „אָרגאַניזירטער רחמנות“ שפּילט גאָר אַ קלײנע ראָלע, טרעטן אַרױס די פאַרהעלטנישן בײַ אידן אין דעם דירעקטן היפך פון דעם: בײַ אידן שטײט די נאַציאָן נאָר אױף דעם צװײטן פּלאַן אין פאַרגלײַך מיט דער אמונה, און די פּאָליטיק פאַרנעמט כּמעט גאָר קײן פּלאַץ ניט אין דער כּלל־טעטיקײט פון אונזערע פּני. דאָס שטאַמט דערפון, װאָס דער אידישער גרױס־קאַפּיטאַל גײט אַרײַן אַלס עלעמענט כּמעט אױסשליסלאַך אין די ניט־אידישע פּראָדוקציאָנס־צװײַגן, װעלכע האָבן ניט צו טאָן מיט דעם אידישן אַרבעטער און מיט דעם אידישן קאָנסומענט. דעריבער איז דער אידישער גרױס־קאַפּיטאַליסט פיל שטאַר־קער און פיל אָפטער פאַרבונדן װירטשאַפטלאַך מיט די אַרומיקע פעל־קער, װי מיט דער אידישער נאַציאָן; אױף זײַן פאַבריק אַרבעטן זײער זעלטן אידן, אין זײַן קראָם אָדער באַנק דינען חוץ אידישע אַנגעשטעלטע גאַנץ אָפט אױך ניט־אידישע: זײַן קונד, זײַן קליענט איז אָפטמאָל אָדער גאָר מערסטנסטײל דער „גױ“; מיט „גױים“ פירט ער געשעפטן, מיט „גױים“ האַנדלט ער, זײַן אידעאַל איז, װיסנדיק אָדער ניט װיסנדיק, במזיד צי בשוגג, צו װערן אַנ׳„אײגענער“ אױף דעם „גױ׳אישן“ מאַרק און אין דער „גױ׳אישער“ געזעלשאַפט. די אידישע מאַסן מיט זײער שפּראַך און מנהגים זײַנען אים פרעמד. עס איז לחלוטין אױסגעשלאָסן, אַז בײַ אַ אידישן גביר זאָל זײַן אַ רײנער נאַציאָנאַל־אידישער אינטערעס, און אַז דיזער אינטערעס זאָל באַהערשן זײַן באַװאוסטזײַן און זײַן לעבן, װי מיר זעען דאָס מיט די נאַציאָנאַלע אינטערעסן און אידעאָלאָגיע בײַ דער גרױס־בורזשואַזיע פון אַנדערע פעלקער. דער נאַציאָנאַל־אידישער אינ־טערעס בײַ אונזערע נגידים איז אין בעסטן פאַל נאָר אַ טײלװײַזער, אַ זײַטיקער און אַ שװאַכער, אױב ער פעלט ניט אינגאַנצן; און װען ער איז שױן דאָ, איז ער אױך שטענדיק פאַרבונדן מיט אַ צװײטן אַנטי־

נאציאָנאַלן אינטערעס. דער אידישער קאפיטאליסט מעג פילן און דענקען נאציאָנאַל, האַנדלען וועט ער תמיד אין די אָדער יענע וויכטיקע הינזיכטן אַנטי־נאַציאָנאַל. דער נאַציאָנאַלער אינטערעס פאַרבינדט אים זייער שוואַך מיט דעם אידישן פאָלק, און דער אַנטינאַציאָנאַלער אינטערעס זיינער טרייבט אים פון פאָלק, צווינגט אים צו זוכן ווי ווייט מעגלאַך צו צע־רייסן יענע פעדים, וועלכע פאַרבינדן אים נאָך מיט דעם אידישן פאָלק.

די קוועלן, פאָרמען און שטופן פון די נאַציאָנאַלע אינטערעסן ביי די אידישע גבירים.

די אידישע איטערעסן־ספערע פון אונזער גביר נעמט זיך פון א גאַנץ פאַרפלאָנטערטן סכום פאַרהעלטנישן. ערשטנס, ווערט אונזער נגיד צוגעבונדן צו זיין פאָלק דורך די רעליגיעזע טראַדיציע פון געמיינזאַמען גלויבן און מנהגים. דיזן פאַקטאָר קאָן מען אָנרופן פ א ז י ט י ו ו, אָבער ער ווערט אַלץ מער אָפּגעשוואַכט דורך דער אסימילאַציע. צווייטנס, ווירקט דאָ אַן׳אַנדערער פאָזיטיווער פאַקטאָר, — דאָס איז יענער ע ק אָ נ אָ מ י ש ע ר צ ו ז א מ ע נ ה א נ ג, וועלכער עקזיסטירט אין די אי־דישע ווירטשאַפטס־געביטן, אין דעם אידישן האַנדל און אינדוסטריע: אויף וויפיל דער אידישער גרויס־קאַפּיטאַל האָט צו טאָן מיט אידישע אַרבע־טער, מיט אידישע האַנדלס־אַנגעשטעלטע און מיט אידישע קונדן און קליענטן, אויף אַזוי פיל זיינען אויך די מאַטעריעלע אינטערעסן פון דעם אידישן נגיד געוויסערמאַסן פאַרבונדן מיט דעם שיקזאַל פון דעם אידישן פאָלק. ווי מיר ווייסן, איז אָבער דער דאָזיקער פאַקטאָר גאַנץ שוואַך, און ער וואָלט דורך די אסימילאַציע אויך אינגאַנצן פאַרשווינדן, ווען ניט א דריטער, ר י י ן ־ נ ע ג א ט י ו ו ע ר מאָמענט, וועלכער שטאַמט פון דעם א נ ט י ס ע מ י ט י ז ם. די אַנטוויקלונג פון דעם אַנטי־סעמיטיזם און פון דעם אידן־האָס בכלל ווירקט נאַציאָנאַליזירנד אויף אַלע שיכטן פון דעם אידישן פאָלק, און מער פון אַלץ אויף דער אינטעליגענץ. דער אַנטיסעמיטישער דרוק אויף אונזערע גבירים איז טאַקי אַליין גאַנץ אומבאַדייטנד, מיט אים קען מען שוין ווי ניט איז אויסקומען, אָבער דער אינטעליגענט, דער מעדיקער, דער יוריסט, אינזשענער, דער שריי־בער און געלערנטער, דער קינסטלער און דער קאַנדידאַט אויף פאַרשיי־דענע שטעלן און ווירדן — זיי פילן זייער שאַרף די פאַראַכטונג און שנאה פון די „גוים“, זיי לייבן אין זייערע ברענענדסטע נויטן פון דער רעכטלאָזיקייט אָדער פון ניט־גלייכבארעכטיקונג, פון גזירות און באַי־קאָטן. די ליידן פון די פאָלקמאַסן דערגייען זייער ווייניק צו די אויערן און אויגן, צו דעם האַרצן און קעשענע פון אונזער גביר, אָבער מיט דעם אידישן אינטעליגענט שטייט ער אין ענגער פאַרבינדונג, און די נאַ־ציאָנאַליזירנדע ווירקונג פון דעם אַנטיסעמיטיזם גיט זיך אַריבער פון דער אידישער אינטעליגענץ צו דעם אידישן גרויס־קאַפּיטאַל.

נאַטירלאַך, ווירקן אָט די אַלע פאַקטאָרן ניט אין קיין גלייכער מאָס אויף פאַרשידענע טיילן פון דער אידישער גרויס־בורזשואַזיע. קודם־כל קומט דאָ די גרויסע טיילונג צווישן די מזרח־און מערב־אידן: אין אַלגעמיין ווירקן אַלע אַנגעוויזענע פאַקטאָרן פיל שטאַרקער אין מזרח, איידער אין מערב; אָבער דאָ קומען אויך ווייטערדיקע טיילונגען. יענער טייל מזרח־אידן, וועלכער האָט עמיגרירט איבער׳ן ים, האָט מיט זיך אַהין אַריבערגעבראַכט אויך די נאַציאָנאַליזירנדע קרעפטן פון לעבעדיקער טראַדיציע, פון ענגערן עקאָנאָמישן צוזאַמענהאַנג און פון הייסן נאַציאָ־נאַלן געפיל, און דאָס האָט געבראַכט דערצו, אַז אונזער גרויס־בורזשואַ־זיע אין אַמעריקא זאָל אַזוי טיף לעבן מיט אידישע אינטערעסן, ווי דאָס איז נאָר בכלל מעגלאַך ביי אונזערע גבירים. אויך אין מזרח זיינען ניט אַלע שיכטן פון דער אידישער אינטעליגענץ און בורזשואַזיע גלייך באַ־רירט פון די נאַציאָנאַליזירנדע טענדענצן, און ניט נאָר אין גאַליציע אָדער רומעניען, נאָר אויך אין רוסלאַנד און אַמעריקא איז דער נאַציאָ־נאַלער תהום (אַ חוץ דעם סאָציאַלן) צווישן די נגידים מיט די מאַסן זייער גרויס. דאָך, בלי ספק, באַשעפטיקן זיך אונזערע פּני אין מזרח־אייראָפּע, טערקיי און אַמעריקא פיל ענערגישער מיט די אידישע כלל־ענינים, ווי אין מערב־אייראָפּע.

אומאָפּהענגיק פון די דאָזיקע אונטערשידן, קענען מיר באַמערקן פילע געמיינזאַמע זייטן אין דער כלל־טעטיקייט פון אונזערע אדירים אין פאַרשידענע לענדער. דער אַלגעמיינסטער שטריך פון זייער טעטיקייט איז, — אַז זיי שטרעבן און האָבן טאַקי די מאַכט צו פאַרטרעטן מיט זיך די כלל־ישראל־אינטערעסן: זיי זיינען די „פּני“, זיי האָבן די הענגע־מאָניע איבער די אידישע ענינים, זיי האַלטן אין זייער רשות די אידישע געמיינדע, זיי באַזאָרגן די אידישע אמונה און אירע מנהגים, זיי פירן די אידישע צדקה־גדולה, זיי זיינען זיך משתדל פאַר די אידישע „רעכט“, זיי „קעמפן“ קעגן דעם אַנטיסעמיטיזם. און ווייל ביי אידן פעלט דאָס נאַציאָנאַל־פּאָליטישע לעבן, טראָגט זייער טעטיקייט ניט קיין פּאָליטישן כאַראַקטער. דאָס, וואָס ביי אַנדערע אומות נעמט אויף זי די מלוכה, דאָס פירט דורך ביי אידן די קהלה און די פרייע איניציאַטיוו פון די פּני. און ווייל די שטאַרקסטע אינטערעסן פון אונזערע נגידים ליגן דאָך אויי־סערהאַלב דעם אידנטום, ווייל זיי זיינען צו שוואַך פאַרבונדן מיט די אידישע מאַסן, ווייל זייער אידישער אינטערעס איז צו קליין, דעריבער נעמען אָן זייערע באַציאונגען צו די אידישע מאַסן אַ פילאַנטראָ־פּישעס אויסזען. אָבער מיר דאַרפן זיך ניט לאָזן נאַרן דורך דעם אויסערלאַכן שיין: אין דער ווירקלאַכקייט ווערט די טעטיקייט פון אונזערע בעל־צדקות געטריבן דורך ווירקלאַכע אינטערעסן, דאָס איז ניט רחמנות, ניט בארמהאַרציקייט, נאָר דער פאַרפּלאָנטעטער סכום פון טראַ־דיציע, ווירטשאַפטלאַכן צוזאַמענהאַנג און פחד פאַר׳ן אַנטיסעמיטיזם — דער שורש פון אונזער בארימטער צדקה־גדולה. דער אומגליק איז אָבער,

וואָס די טרייבנדיקע אינטערעסן זיינען צו־שוואַך, ווירקן ניט אומאונטער־בראָכן, ווירקן ניט טיף און פּלאַנמעסיק, און דעריבער ווייזט זיך אויס, אַז מיר האָבן צו טאָן מיט פילאַנטראָפּיע, מיט צדקה־געפילן, מיט ניט־פאַראינטערעסירטקייט.

ווען דיזע כלל־מאַכער „זאָרגן" וועגן די אידישע מאַסן, באַציען זיי זיך באמת'ן ניט פאַראינטערעסירט און גלייכגילטיק צו דעם גורל פון די אידישע מאַסן, זיי „זאָרגן" אומגערן, געצוואונגענערהייט, אָן אַ ברעקל ליבע און חשק צו דער זאַך פון פאָלק; נאָר דאָס אויך אויף אַ פאַרשיידענעם אופן. דער גרעסטער רוב מערב־אייראָפּייאישע מאַגנאַטן פון משה רבינו'ס גלויבן איז כמעט אינגאַנצן אַסימילירט. זיי אַרן לגמרי ניט די נויטן פון די פאָלקס־מאַסן. און פון דעם אויבנאָנגעוויזענעם צווייזייטיקן נאַציאָנאַל־אידישן אינטערעס ווירקט אויף זייער „צדקה־טעטיקייט" ניט די נאַציאָנאַליזירנדיקע, נאָר די אַנטי־נאַציאָנאַלע זייט. זיי ווילן פּטור ווערן פון די אידישע מאַסן מיט זייערע נויטן, זיי שטרעבן דורך „צדקה" שטיל מאַכן די אידנפראַגע; דערלאַנגענדיק אַ קליינע נדבה דעם „שנאָ־רער" פון מזרח, מיינען זיי יוצא זיין פאַר זייער גאַנצער אידישקייט. זייער אינטערעס איז אַנטינאַציאָנאַל און זייער באַציאונג צום אידישן פאָלק איז אַנטיסעמיטיש, זיי האַסן און פאַראַכטן די מאַסן, וועלכע קו־מען אָן צו זייער הילף, זיי וואָלטן וועלן מיט זייער צדקה פאַרניכטן דעם פאָלק. און ווייל זיי זיינען, דיזע מאַגנאַטן, אויסגעצייכנט „לאָיאַל" צו זייערע רעגירונגען, ווייל זיי זיינען פאַרביסענע „פּאַטריאָטן" פון זייערע פאַרשידענע „פאָטערלענדער". שטרעבן זיי דורך זייער צדקה דורכ־פירן די אימפּעריאַליסטישע „ציוויליזאַטאָרישע" באַשטרעבונגען פון דיזע פאַרשידענע „פאָטערלענדער". אַזוי פּלאַנצט איין אומעטום די פראַנצוי־זישע „אַליאַנס" דעם פראַנצויזישן איינפלוס און דינט טריי דער עקס־פּאַנסיאָנס־פּאָליטיק פון פראַנקרייכ'ס קאַפּיטאַל; פאַרקערט, דער דייטשער „הילפסּפאַראיין" טרייבט איבעראַל אַ דייטשע אימפּעריאַליס־טישע פּאָליטיק. די אַליאַנס וויל אַלע מזרח־אידן מאַכן פאַר עכטע פראַנ־צויזן, דער הילפסּפאַראיין פאַר עכטע דייטשן. און דינענדיק טריי יעדע איר „פאָטערלאַנד", מוזן דיזע פילאַנטראָפּישע חברות קעמפן צווישן זיך, אָנפירן אַ פאַרביסענע קאָנקורענץ.

עס זיינען אָבער אויך דאָ פילע אַנדערע שאַטירונגען, און ניט נאָר פאַרשידענע שאַטירונגען לויט זייער אונטערשיד אין נאַציאָנאַלער שטי־מונג, בילדן זיך אויס צו פאַרשידענע קעגנערישע חברות, נאָר אויך אינער־האַלב פון יעדער חברה זיינען פאַרטראַטן שיכטן מיט גאַנץ פאַרשידענע נאַציאָנאַלע אינטערעסן. אַזוי איז צ. ב. דער „הילפסּפאַראיין פון די דייטשע אידן" מער נאַציאָנאַל, ווי די „אַליאַנס". די אויסלענדישע „יק'אָ" איז בפירוש אַנטינאַציאָנאַל און כמעט אַנטיסעמיטיש, בעת איר רוסלענדישע אָפּטיילונג. „יק"א", טראָגט אַן ערלאַכן נאַציאָנאַלן פּרצוף. אַט די אַלע שטופן און שאַטירונגען, מיט זייערע אַלערהאַנט געזעלשאַפטן

שטעלן מיט זיך צונויף צוזאמען די „אלוועלטלאכע אידישע פילאנטראַ־פיע“, ווייל דער אלוועלטלאכער כאראקטער פון דער אידן־פראגע און פון דעם אידנטום צווינגט דיזע חברות צו פארשפרייטן זייער טעטיקייט אויף אלע לענדער פון דער וועלט, אדער לכל הפחות צו קאארדינירן זייער טעטיקייט, פארגעסנדיק, ווי ווייט מעגלאך, זייער קאנקורענץ פאר דעם פראנצויזישן אדער דייטשן „פאטריאטיזם“.

די עמיגראציאנס־פאליטיק פון דער אידישער גרויס־בורזשואזיע.

אט די דאזיקע צדקה־ארבעט פון אונזער בורזשואזיע ווערט אנגע־ווענדט אויך צו דער רעגולירונג פון דער אידישער עמיגראציע. די עמי־גראציע איז די וויכטיקסטע פון יענע קרעפטן, וועלכע מאכן פון דער אידן־פראגע א וועלט־פראגע. די עמיגראציע איז איינע פון די גרעסטע שטערונגען פאר דער אסימילאציע, איינער פון די מעכטיקסטע נאציאנאליזירונגס־פאק־טארן אין דעם אידישן לעבן. אויך אין דעם, ווי אזוי פארשידענע טיילן פון דער אידישער בורזשואזיע באציען זיך צו דער עמיגראציאנס־פראגע, ווירקן פארשידענע אינטערעסן. אין מזרח־אייראפע מאכט די עמיגראַ־ציע די אידישע מאסן עטוואס שיטערער, און ווייל פאר דעם גביר איז וויגשנסווערט, אידן זאלן ניט צו געדיכט לעבן, מוז דער מזרח־אייראפעאי־שער נגיד אין תוך אריין סימפאטיזירן מיט דער עמיגראציע, ער מוז אויף איר קוקן מיט א שטיקל האפנונג, אז דורך איר וועט א טייל אידן פארלאזן די מזרח־לענדער און די אידן־פראגע וועט אפגעשוואכט ווערן. דעריבער איז דער מזרח־אידישער גביר פאראינטערעסירט אין דעם, די עמיגראציע אין איר גאנצן אומפאנג צו דערלייכטערן, באזארגן ניט נאר יענע זייטן פון דער עמיגראציאנס־פראגע, וואס בארירן די עמיגראנטן אין ענגן זין פון ווארט („פאסאזשירן“ און „סתם עמיגראנטן“), נאר אויך די אינטערעסן פון דער פאטענציעל־וואנדערנדיקער מאסע; ער וואלט זיך ניט אפזאגן אויסצופירן דאס דירעקטע רעגולירונגס־פראגראם אין זיין גאנצן אומפאנג, ווען עס וואלט ניט פאדערן צו פיל מי. פארקערט, פאר די מערב־אייראפעאישע אידן איז די וואנדערונג א ביטערע צרה, ווייל צוזאמען מיט איר פעקלט זיך אריבער קיין מערב די אידישע נויט, די קאנקורענץ פון די אידישע קליינע הענדלער און בעלי מלאכות מיט די ניט־אידישע, צוזאמען מיט איר קומט די סכנה פון שטארקן עקאנאמישן אנטיסעמיטיזם. דער גביר פון מערב־אייראפע שטרעבט קלענער צו מאכן די אידישע וואנדערונג, און דא פאלט אריין זיין אינטערעס אין א שארפער סתירה מיט זיך אליין: ווירקן אויף דער עמיגראציע קען דער אידישער מאגנאט נאר דורך דירעקטער רעגולירונג, די לעצטע אבער האט די אומאנגענעמע טבע צו דערלייכטערן די עמיגראציע און ממילא האט דאס שוין די טענדענץ זי צו פארגרעסערן... ווי־זשע קען ער זיך אויסהעלפן אנטקעגן דער דאזיקער מכה? נאר דורך דעם, וואס ער וועט

די עמיגראַציע טאַקע רעגולירן, אָבער נאָר אַזוי זי רעגולירן, אַז די גאַנצע רעגולירונג זאָל טויגן אויף כפּרות. ווייל די עמיגראַציע פּאַרפּעסטיקט יענעם נאַציאָנאַלן צוזאַמענהאַנג מיט דעם אידנטום, פון וועלכן דער מערב׳ישער נגיד חלש׳ט פּטור צו ווערן. דערפאַר טרייבט אים זיין קלאַסן־אינסטינקט צו שוואַכער און נישטיקער רעגולירונגס־פּאָליטיק. זיין רע־גולירונגס־אינטערעס איז זייער ענג, אים אַרט גאָר ניט, וואָס דער עמי־גראַנט האָט געהאַט אויסצושטיין פון אָנפאַנג רייזע, און וואָס וועט אים באַשערט זיין אין דער נייער היים. אים קימערט דער עמיגראַנט נאָר כל־זמן דער לעצטער געפינט זיך אויף דער רייזע אין די דורכוואַנדע־רונגס־לענדער פון מערב־אייראָפּע: דאָס הייסט, פון דעם אומגעהויערן סכום עמיגראַציאָנס־אינטערעסן באַרירן דעם מערב־אייראָפּייאישן גביר דער עיקר די נויטן פון די „פּאַסאַזשירן“, און דאָס גאַנצע איבעריקע רעגולירונגס־פּראָגראַם גייט אים גאָר קנאַפּ אָן. אין די איינוואַנדערונגס־לענדער זיי־נען שוין די רעגולירונגס־אינטערעסן ביי דער אידישער בורזשואַזיע פיל ברייטער: כדי ניט צו דערלאָזן זיך איינצוואַוואָרצלען דעם אידישן דלות, וואָס שרעקט מיט דעם אַנטיסעמיטיזם און מיט אַנדערע צרות, מוז מען באַזאָרגן די איינוואַנדערער מיט שטעלעס א. ד. גל. מען מוז אַלזאָ שטיצן דעם עמיגראַנט אַ לאַנגע צייט נאָך דעם, ווי ער איז שוין געוואָרן אויס פּאַסאַזשיר. מען מוז אויך זען, ווי ווייט מעגלאַך, צו צעזייען די אידישע איינוואַנדערונג, ווייל דורך דעם, וואָס זי קאָנצענטרירט זיך אין אייניקע גרעסערע שטעט, אַנטשטייען נייע געטאָס, נייע נעסטן פון אי־דישע פראַגן און פון אַנטיסעמיטיזם. וועלנדיק אויסמיידן דאָס אַלעס, מוז דער אַמעריקאַנער אידישער מאַגנאַט שטרעבן צו אַזאַ עמיגראַציאָנס־רעגו־לירונג, וועלכע זאָל אַרומנעמען אַ ברייטן טייל פון דעם רעגולירונגס־פּראָגראַם, און דערצו נאָך צוגעבן אַ ספּעציעלע שטרעבונג — די וואַנ־דערונג צו צעזייען.

דער דאָזיקער אונטערשיד פון די אינטערעסן ווייזט זיך בולט אַרויס אין דער טעטיקייט פון די עמיגראַציאָנס־חברות אין פאַרשידענע לענדער. בשעת די „קאָמיטעטן“ אין מערב־אייראָפּע האָבן אין זינען נאָר דעם עמיגראַנט אַלס פּאַסאַזשיר און באַגרעניצן זיך מיט דעם, וואָס זיי גיבן אים עטוואָס צו־שטייער אויף׳ן בילעט, אָדער זיי באַזאָרגן אַ געוויסן שוץ פאַר די אידישע פּאַסאַזשירן (אַז אָך און ווי צו דעם שוץ!) — שטעלן זיך די רוסלענדישע עמיגראַציאָנס־געזעלשאַפטן, ווי די „איק׳א“ און „יט׳א“, פיל ברייטערע און פיל ערנסטערע אויפגאַבן. קוקט דורך, אַז ערך, די טאַגעס־אָרדנונג פון דעם ליבויער צוזאַמענפאָר פון דער „יקא“, און איר וועט גלייך זען, אַז זי שטרעבט צו פאַרווירקלאַכן אַ באַדייטנדן טייל פון דעם דער־רעקטן רעגולירונגס־פּראָגראַם. זי דענקט צו באַזאָרגן ניט נאָר „פּאַסאַזשירן“. נאָר אויך עמיגראַנטן בכלל, און אפילו נאָך ברייטערע אינטערעסן, וואָס זיינען פאַרבונדן מיט דער עמיגראַציע: די טאַגעס־אָרדנונג רעדט אפילו פון „אָפּציען די עמיגראַנטן פון איבערפולטע צענטערן“. נאַטירלאַך,

אלס געטרייע און לאָיאַלע רוסישע פּאַטריאָטן, אָרדנט מען איין דעם צוזאַמענפאָר אין ליבוי, און מען טראַכט צו אונטערשטיצן די פאָטער־לאַנדישע (ליבויער) שיפּפאַרט.

אַלוועלטלאַכע פילאַנטראָפּישע רעגולירונגס־טעטיקייט.

ווי די גאַנצע כלל־ישראל־טעטיקייט פון די אידישע קאַפּיטאַליסטן, אזוי טראָגט אויך זייער עמיגראַציאָנס־רעגולירונג אַ פילאַנטראָפּישן כאַ־ראַקטער, און ווידער טאַקע ניט דערפאַר, ווייל דאָס איז אַן אַנטערעסנ־לאָזע פּאָליטיק, נאָר ווייל די אינטערעסן אַליין זיינען צו שוואך און קע־נען ניט גורם זיין צו אַנ׳עכט־פּאָליטישער טעטיקייט. אויך דאָ סטאַרען זיך די צדקה־חברות און קאָנקורירן צווישן זיך ניט פאַר עולם הבא נאָר טאַקע פאַר עולם הזה, אָבער דער טרייבנדיקער אינטערעס איז אזוי בלאָס און אזוי בלוט־אָרים, אַז ער זעט אויס ווי פּשוט׳ע גלייכגילטיקייט, און דעריבער ווי פילאַנטראָפּיע. וואָס פעסטער עס איז אָבער דער נאַציאָ־נאַלער צוזאַמענהאַנג (דורך טראַדיציע, דורך די ווירטשאַפטלאַכע לאַגע און אַנטיסעמיטיזם) צווישן דעם אידישן קאַפּיטאַל מיט דער אידישער מאַסע, אויף אזוי פיל ערנסטער איז דער רעגולירונגס־אינטערעס, און אויף אזוי פיל ווייניקער לאָזט זיך פילן פילאַנטראָפּישע גלייכגילטיקייט אין דער רעגולירונגס־אַרבעט. ווידער טאַקע איז דער ריין־פילאַנטראָפּישער שיין שטאַרקער ביי די מערב־אייראָפּעאישע פּני, ווי ביי די רוסלענדישע און אַמעריקאַנישע. און דאָך, ניט קוקנדיק אויף אָט די פאַרשידנהייטן, לאָזן זיך דיזע אינטערעסן לייכט האַרמאָניש קאָאָרדינירן, און די רעגו־לירונגס־טעטיקייט פון דער אידישער גרויס־בורזשואַזיע, פון די רייכע קהלות מיט די „רייכע מומעס” פון דער גאַנצער וועלט, קען זיך צונויפ־בינדן צו איין אַלוועלטלאַכע „פילאַנטראָפּישע” וואַנדערונגס־רעגולירונג. ווען איין און דיזעלבע אַלוועלטלאַכע רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע זאָל זיך שטעלן דעם צוועק — אי צו דערלייכטערן די עמיגראַציע פון רוסלאַנד, גאַליציען, רומעניען, אי ניט לאָזן די וואַנדערער זיך אָפּצושטעלן און באַ־זעצן זיך אויפ׳ן וועג אין די גרעסערע צענטערן פון מערב־אייראָפּע, נאָר שטופּן זיי ווייטער איבער׳ן ים, אי ניט צולאָזן די אָנזאַמלונג פון נייע אידישע מאַסן אין די איבערפולטע געטאָס פון אַמעריקע — וואָלט זי צופרידנגעשטעלט די וואונשן פון די כל׳ערליי טיילן פון דער אידישער גרויס־בורזשואַזיע אין אַלע לענדער. און גלייכצייטיק וואָלט אַזאַ רעגו־לירונגס־אָרגאַניזאַציע דערפולט אַ היפּשן טייל פון דעם דירעקטן רעגו־לירונגס־פּראָגראַם, באַזאָרגט די ברענענדסטע באַדערפנישן פון אַלע באַ־שטאַנדטיילן פון דער אידישער עמיגרירנדיקער מאַסע. אַ פּרואוו פון אַזאַ אַלוועלטלאַכער עמיגראַציאָנס־רעגולירונג שטעלט מיט זיך פאָר די „יט׳א”, נאָר איר אַרבעט האָט זיך ביז איצט באַשרענקט מיט איין גאַלוועסטאָ־נישער איינוואַנדערונג און האָט אונמיטלבאַר געדינט נאָר דעם וואונש פון די אַמעריקאַנער אידישע מיליאָנערן — צו צוזייען די עמיגראַציע. אין

דער לעצטער צייט לאָזן זיך באַמערקן פּאַרזוכן צו קאָאָרדינירן און אפילו פאַראייניקן די פאַרשידענע, צווישן זיך קאָנקורירנדיקע עמיגראַציאָנס־חברות צו איין אַלוועלטלאַכער פילאַנטראָפּישער רעגולירונגס־טעטיקייט. די דאָזיקע פּאַרזוכן פאַרבינדן זיך לע"ע מיט דער אַגיטאַציע פאַר אַן'עמיגראַציאָנס־קאָנגרעס. מיר מיינען אָבער, אַז יעצט איז נאָך ניט געקומען די צייט פאַר אַזאַ אַלוועלטלאַכער פאַראייניקונג, און איינפאַך דערפאַר, וואָס די אידישע גרויס־בורזשואַזיע איז דערווייל נאָך צו גלייכגילטיק צו דער עמיגראַציאָנס־פראַגע, צו שוואַך אין איר פאַראינטערעסירט. הגם דיזער אינטערעס איז ביי די מזרח־אייראָפּייאישע פּני פיל ערנסטער און ערלאַכער, ווי ביי זייערע מערב־אייראָפּייאישע „גלויבנסגענאָסן", דאָך זיינען זיי אַלע אייניק אין דעם באַוואוסטזיין, אָדער ווייניקסטנס אין דעם געפיל, דאָס די עמיגראַציע איז אַ סטיכייאישער פּראָצעס, וועלכן צו באַהערשן פאָדערט זיך אַזוי פיל געלט און מי, אַז עס לוינט אפשר גאָר ניט דער גאַנצער עסק. דער אינטערעס איז דאָ; אָבער די אויפגאַבע איז פאַר אָט דעם אינטערעס צו ברייט און צו שווער. און כדי די ברייטקייט פון דער אויפגאַבע זאָל אויפהערן אָפּצושרעקן דיזע לייט, מוז זייער אינטערעס צו דער עמיגראַציאָנס־פראַגע מער אויסוואַקסן, עס מוז רייפער ווערן זייער אומצופרידנקייט מיט דעם איצטיקן צושטאַנד פון דער אידישער וואַנדערונג, עס מוז זיך פאַרפעסטיקן און פאַרטיפן זייער נאַציאָנאַלער צוזאַמענהאַנג מיט דעם אידישן פאָלק.

די נאַציאָנאַלע אָרגאַניזאַציע צוליב דער רעגולירונג פון דער אידישער עמיגראַציע.

מיר זעען, אַז די פרייע געזעלשאַפטלאַכע אָרגאַניזאַציע צו רעגולירן די אידישע וואַנדערונג קען ניט געבויט ווערן אויף ריין דעמאָקראַטישע יסודות, און אויך ניט אויף ריין פילאַנטראָפּישע. צוליב דער עמיגראַציאָנס־רעגולירונג איז ביי אונז נויטיק די דערפאַרונג, איינפלוס און קאַפּיטאַל (אָדער קרעדיט), וועלכע פעלן לגמרי ביי דער אידישער דעמאָקראַטיע, און וועלן איר אויך תמיד פעלן, ווי אָרגאַניזירט, ווי סאָלידאַריש און קרעפטיק זי זאָל ניט ווערן מיט דער צייט; פון דער צווייטער זייט אָבער פאָדערט די עמיגראַציאָנס־רעגולירונג טיפע און ברייטע פאַראינטערעסירטקייט אין דער עמיגראַציאָנס־פראַגע, הייסע באַגייסטערונג און איבערגעבנהייט, אָפּפערוויליקייט, וועלכע פעלן לגמרי ביי דער אידישער פילאַנטראָפּיע, און וועלן איר פעלן שטענדיק, ווי נאַציאָנאַליזירט, ווי ערנסט זי זאָל ניט ווערן מיט דער צייט. ווי גייט מען אַרויס פון אָט־דעם פאַר'כשופ'טן קרייז? ווי שאַפט מען אָפּ די דאָזיקע איינזייטיקייט פון דער פילאַנטראָפּיע און פון דער דעמאָקראַטיע? אויף דיזער פראַגע איז מעגלאָך נאָר איין ממשות'דיקער ענטפער, און אים האָבן נעגעבן ה' בער־טאָלדי מיט זיינע פריינט (און דאָס איז טאַקי איינער פון זייערע גרעסטע פאַרדינסטן): ד אָ ס א י ז ד ע ר ג ע ד אַ נ ק מ כ ח פ אַ ר־

איניקן און קענגזייטיק דערגאַנצן די קרעפטן און די מעלות פון דער פילאַנ־טראָפיע מיט דער דעמאָקראַטיע. דאָס הייסט: שאַפן ניט קיין „רעמאָקראַטישע", ווי די ס"ס רופן דאָס אָן, נאָר אַ נאַ־ציאָנאַלע עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק, דורך אַ נאַציאָנאַלע רעגולירונגס־אָרגאַ־ניזאַציע. ס'איז גוויס, אַז די דעמאָקראַטיע זאָל אין דער עמיגראַציאָנס־רעגולירונג אַרבעטן צוזאַמען מיט דער פילאַנטראָפּיע. און נאַטירלאַך קען אַזאַ מין מיטאַרבעט ניט זיין דעמאָקראַטיש, ווייל די פילאַנטראָפּיע, וועלכע האָט אין איר רשות די נויטיקע אָביעקטיווע קרעפטן פון דער רעגולירונג, דעם איינפלוס און דאָס געלט, וועט תמיד באַזיצן די אויבער־האַנט איבער דער דעמאָקראַטיע. נאָר מענטשן, וועלכע באַטויבן זיך און צוטומלען דעם עולם מיט שרייענדיקע פראַזן, מענטשן, וואָס האָבן קיינמאָל ניט געפּרוווט אַריינטראַכטן זיך אין דעם, וואָס זיי ריידן, קענען דאָ איינזען אַ „דעמאָקראַטישע" עמיגראַציאָנס־רעגולירונג.

אָט ווי עס רעדט אַן אָפּטימיסטישער אָטאָפּיסט, וועמעס מח איז באַהערשט פון דעם וואָס ער מאָלט זיך אויס אַלס שיין און געהויבן, און האָט דעריבער פאַרלאָרן יעדן ווירקלאַכקייטס־געפיל: „אָט האָבן מיר די פּעטערבורגער געזעלשאַפט, אָט האָבן מיר די יט"א און אפילו די יק"א... ווער זאָגט אונז, אַז זיי וועלן זיך אַרויסזאָגן קעגן אַן עפנטלאַכן קאָנטראָל?... ווער זאָגט אונז, אַז די קיעווער עמיגראַציאָנס־געזעלשאַפט וועט זיין קעגן דעמאָקראַטיזם, קעגן אַ פאַקטישן קאָנטראָל און אַ פאַק־טישן איינפלוס פון דער אידישער עפנטלאַכקייט איבער איר אַרבעט?" („פריינט" 1910, נומ. 162, בערטאָלדי וואָלט זיין אַ ברעקל קאָנסעקווענטער, רעגולירונג" 4). ווען ה' בערטאָלדי וואָלט זיין אַ ברעקל קאָנסעקווענטער, וואָלט ער אונז דאַרפן איינריידן, אַז אָט די אַלע פילאַנטראָפּישע געזעל־שאַפטן וועלן ניט נאָר צולאָזן אַ קאָנטראָל איבער זיך, נאָך מער, זיי וועלן זיך בעטן רחמים — קומט און קאָנטראָלירט אונז!... דער פּעסימיסט דענקט אויך ניט מער רעאַליסטיש. אַזוי טענה'ן ה' א. ליטוואַק און ה' פּ. ליב־מאַן אין איין קול, אַז „די אידישע דעמאָקראַטיע האָט ניט קיין שום מיט־לען, ניט קיין פּאָליטישע און ניט קיין עקאָנאָמישע, צו ווירקן אויף די שיף'ס מיט די ראָטשילדס. פאַר דער אידישער געזעלשאַפטלאַכער מיינונג ווערן די דאָזיקע געלט־זעק געוויס ניט נתפעל"...*) אַ מענטש האָט קיין מאָל ניט געזען קיין איין פאַרזוך מצד דער דעמאָקראַטיע צו ווירקן אויף די פילאַנטראָפּישע גדולים, און ביי אים איז רעכט אַ זאָג צו טאָן, אַז „מיר האָבן קיין שום מיטלען ניט". אַז די געזעלשאַפטלאַכע מיינונג קען ניט האָבן קיין שום שליטה איבער אונזערע חברה־לייט. קענטיק אַז אונ־זערע „סאָציאַל־דעמאָקראַטן" האַלטן ניט באַזונדערס שטאַרק פון אידי־שער דעמאָקראַטיע... און אין דערזעלבער צייט איז עס רעכט ביי ה' ליט־

*) א. ליטוואַק אין „צייט פראַגן" נומ. 1, ז. 78; דאָסזעלבע פּ. ליבמאַן אין „צייט פראַגן" נומ. 2, ז. 70.

וואס צו שמועסן מכח דעם „מאראלישן (!) וועקסל“, וועלכן „אונזערע פאלקס־מאסן וועלן שוין וויסן ווי אויפצומאנען“ פון די קאוונער רעדל־פירער, און דערזעלבער ה׳ ליטוואק ווערט אקארשט ניט נתפעל פון דער וואונדערמאכט פון דעם דאזיקן „מאראלישן וועקסל“... איבעריק קאנסעק־ווענט איז ה׳ ליטוואק, א דאנק דעם רבש״ע, ניט, און אים פאלט גאר ניט איין, אז אויב מען קען „מאראליש“ „דריקן אויף די פירער פון דער קהלה“ אין רוסלאנד, קען מען שוין, דורך די רוסלענדישע פני, דריקן אויך אויף זייערע מערב׳ישע גוטע פריינט, אויף די שיף׳ס מיט די ראט־שילד׳ס. ה׳ ליטוואק מיט זיינע פריינט האבן ניט קיין באגריף וועגן דעם נאציאנאלן אינטערעסן־צוזאמענהאנג פון דעם אידישן גרויס־קאפיטאל מיט דעם אידישן פאלק. דער דאזיקער צוזאמענהאנג איז טאקע זייער שוואך, אבער ער עקזיסטירט פארט, און דארט, וואו עס זיינען פאראן אינ־טערעסן, ווי שוואך זיי זאלן ניט זיין, איז אויך מעגלאך צו דריקן אויף די דאזיקע אינטערעסן.

ווי מיר האבן ביזאהער געזען, זיינען דיזע אינטערעסן ביי די אידישע גבירים ניט גלייך אינטענסיוו; יענע טיילן פון דער גרויס־בורזשואזיע, וועלכע זיינען מער נאציאנאל לויט זייערע אינטערעסן, לאזן זיך לייכטער באאיינפלוסן פון דער געזעלשאפטלאכער מיינונג, איידער די מער אסי־מילירטע, מער אפגעריסענע טיילן; און דורך די מער פאראינטערעסירטע קען מען שוין ווירקן אויף די ווייניקער פאראינטערעסירטע, אזוי, אז סוף כל סוף, ווען נאר די אידישע געזעלשאפטלאכע מיינונג וואלט זיין גוט ארגאניזירט, וואלט זי קענען צווינגען אונזערע פני צו רעכענען זיך מיט איר. געוויס, הייסט דאס ניט, אז די „דעמאקראטיזאציע“ וועט זיך אונז איינגעבן אזוי לייכט, ווי עס חלום׳ט זיך א ה׳ בערטאלדי, אבער די לאגע איז אויך ניט אזוי ביטער, ווי עס קומט אוים לויט ה׳ ליטוואק, און עס איז גאר ניט ריכטיק, אז ווען ניט די קמיעה פון „מאראלישע וועקס־לען“, בלייבן מיר שוין גאר אויסגעשטעלט.

ווירקן אויף דער פילאנטראפיע, דערשלאגן זיך צו א קאנטראל און צו אן איינפלוס איבער דער עמיגראציאנס־רעגולירונג וועט די דעמאקרא־טיע קענען, ווען זי וועט זיין גענוג שטייף ארגאניזירט און ווען דער נאציאנאלער אינטערעסן־צוזאמענהאנג פון דער אידישער גרויס־בורזשוא־זיע מיט דעם פאלק וועט זיך אזוי וויט פארשטארקן, אז ער זאל זיין בכח צו צווינגען די ערשטע זיך צוהערן צו דער שטים פון פאלק. און דאס וועט טאקע קומען מיט דער צייט. די אלץ שטייגנדע פארשאר־פונג פון דער אידן־פראגע און פון דעם אידן־האס מצד דער קליין־בור־זשואזיע און דער רעגירונג אין אלע לענדער, ווי אויך די שטענדיקע אי־דישע וואנדערונג וועלן אלץ טיפער פארבינדן די אידישע קאפיטאליסטן מיט זייער נאציאן; דער קאפיטאל וועט זיך נאציאנאליזירן, זיין אידישע כלל־טעטיקייט וועט דעריבער מוזן אננעמען אלץ מער אנ׳ערנסטערן פאלי־טישן און נאציאנאלן כאראקטער. אויב אפילו די אידישע גרויס־בורזשו־

אזיע וועט טאקי אין גלות קיין מאל ניט ווערן אזוי ענג פארבונדן מיט איר פאלק, ווי מיר זעען דאס ביי אנדערע, טעריטאריאלע פעלקער, דאך וועט די באציאונג נארמאלער ווערן. שוין איצט זעען מיר, ווי גרויסע אידישע בעל־צדקות הויבן אן, זאגאר אין די מערב־לענדער, מנדב זיין ניט אויף פילאנטראפיע, נאר אויף נאציאנאלע צוועקן; עס טרעפט זיך שוין פון צייט צו צייט, אז א גביר שפענדעט, אנשטאט פאר א שול אדער א שפיטאל, אויף נאציאנאל־פאנד, אויף א אידישן גימנאזיום אין פאלעסטינע, אויף א אידיש־נאציאנאלן וואל־פאנד. עס לאזן זיך שוין וועו ניט ווען מערקן נאך בולט'ערע סימנים פון נאציאנאלער שטימונג, ווי צ. ב. אייניקע קאפיטאליסטן אין עסטרייך (לוסיען ברונער א. אנד.), וואס טרעטן ארוים עפנטלאך פאר די רעכט פון דער אידישער שפראך, פאר „מאמע לשון". און די קליינע סימנים ברענגען אונז די ידיעה פון דער ווייטערער צוקונפט, ווען די אידישע פילאנטראפיע וועט זיך אלץ מער און מער „דע־פילאנטראפיזירן".

נאך שנעלער פאר דיזער דעפילאנטראפיזאציע פון דער אידישער פילאנטראפיע וועט גיין די נאציאנאליזירונג פון אלע אנדערע שיכטן פון אידישן פאלק, די פארפעסטיקונג פון די דעמאקראטישע און ספעציעל ארבעטער־ארגאניזאציעס, און די מאסן וועלן באקומען אלץ מער מאכט צו ווירקן אויף דער אידישער פילאנטראפיע, צו נאציאנאליזירן די צדקה גדולה. ווען ניט די „דעמאקראטישע". איז דאך די נאציאנאלע עמיגראציאנס־פאליטיק וועלכע וועט פאראייניקן די מעלות פון דער פילאנטראפיע (דערפארונג, איינפלוס און קאפיטאל) מיט די מעלות פון דער דעמאקראטיע (הייסער אינטערעס, ליבע, באגייסטערונג), ניט קיין טרוים, ניט קיין בלאף, נאר א היסטארישע זאך, וועלכע מוז קומען מיט דער צייט, און וועלכע מען מוז שוין איצט אנהויבן פארצובארייטן.

די אויפגאבן און וועגן פון א נאציאנאלער עמיגראציאנס־פאליטיק.

די איניציאטיוו צו אזא פארבינדונג פון דער אידישער פילאנטראפיע מיט דער דעמאקראטיע קען ניט ארויסגיין פון דער פילאנטראפיע. די לעצטע קען זיך אליין באשטיין אין דער עמיגראציאנס־פראגע, ווי אין אלע אנדערע, און אליין וועלן די גבירים קיין מאל ניט פאלן אויף דעם געדאנק, צו דערנענטערן זיך מיט די מאסן, נאר פארקערט, זיי וועלן זיך נאך לאנג ברעקלען און איינשפארן, ביז וואנען דער דעמאקראטיע וועט זיך איינגעבן צו נושא חן זיין אין די אויגן פון די גדולים בישראל. די דערנענטערונג וועט אויך ניט זיין קיין פאלקאמע, ווייל שליםן שלום וועלן ביידע צדדים קיין מאל ניט קענען. אלזא מוזן מיר זיך דיזע צוזאמענארבעט פארשטעלן גיכער ווי א שטענדיקן קאמף, איידער ווי א פרידלאכע קאארדינירונג. כל זמן אבער די דעמאקראטיע איז ניט אימשטאנד צו צווינגען די בעל־צדקות נוטה צו זיין צו דער געמיינזאמער

אַרבעט, וועט די לעצטע ניט צו שטאַנד קומען; נאָר דורך אומאונטער־בראָכענעם דראַנג, נאָר דורך אָנגעשטרענגטן קאַמף וועט די וואַקסנדיקע דעמאָקראַטיע באַווייזן צו מנצח זיין די גלייכגילטיקייט פון דער פילאַנ־טראָפּיע, איר העזה און עקשנות. צו דעם איז אַלזאָ נויטיק אַ ברייטע און אינטענסיווע פאָלקס־באַוועגונג, וועלכע זאָל אַרומכאַפּן אַלע שיכטן פון דעם פאָלק און גרייט זיין אויסצושטיין הארבע מלחמות מיט די איינ־גע'עקשנ'טע פילאַנטראָפּן. מיט גוטן וועט מען ביי זיי ניט אויסנעמען. נאָר דורך אַ פאָלקס־באַוועגונג, וועלכע זאָל זיך שטעלן דעם צוועק צו דערגרייכן אַ פּאַרנינפטיקע עמיגראַציאָנס־רעגולירונג און צו שאַפן אַ נאַ־ציאָנאַלע רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע, נאָר פון אַזאַ באַוועגונג און ניט פון פּובליציסטישע שמועסן מיט דיפּלאָמאַטישע הינטערגענג, קען שטאַ־מען אַנ'ערפאָלגרייכע איניציאַטיוו צו דער שאַפונג פון אַזאַ נאַציאָנאַלער אָרגאַניזאַציע. דער איינציקער מיטל פון אַזאַ פאָלקס־באַוועגונג וועט זיין די ערשטע צייט ניט דער אינערלאַכער, דיפּלאָמאַטישער דראַנג אויף די צדקה־חברות, נאָר דער דראַנג פון אויסן, דורך ברייטע מאַניפעסטאַ־ציעס און קאַמף, דורך דעם איינפלוס פון דער געזעלשאַפטלאַכער מיינונג, דורך עפנטלאַכן באָיקאָט און פּראָטעסטן קעגן די איינגעשפּאַרטע כלל־טוער.

דאָ קומען אָבער די „ניכטערע“ פּובליציסטן פון פילאַנטראָפּישן לאַ־גער, זאָל זיין מצד פון די „סאָציאַל־דעמאָקראַטישע“ פילאַנטראָפּן, און טענה'ן, אַז אַזאַ מין פאָלקס־באַוועגונג איז לגמרי אוממעגלאַך. ה' וו. מעדעם אַרגומענטירט, אַז אַ פאָלקס־באַוועגונג איז אוממעגלאַך אָן אַ ווייטן פּרינציפּיעלן צוועק, אַ פאָלקס־באַוועגונג נויטיקט זיך אין פּער־ספּעקטיוון, און היות די עמיגראַציאָנס־רעגולירונג איז ניט מער, ווי אַ פּאַליאַטיוו און זי עפנט ניט קיינע ווייטע נאַציאָנאַלע אויסזיכטן, איז ממילא ניטאָ וואָס צו ריידן מכח אַ פאָלקס־באַוועגונג. אַ ניכטערער מענטש איז ה' וו. מעדעם! און אַ הייסער ליבהאָבער פון צדקה. אין אַן „איינזאַמן טעט־אַ־טעט“ מיט די ס. ס. וויל ער פאַר קיין גליקן ניט; ער וויל ניט אַנדערש, ווי זיצן ביי איין טיש מיט די פילאַנטראָפּן, מיט די „רעעלע מענטשן“, און ניט מיט דעמאָקראַטישע אינגלאַך. בכבוד'יקע חשוב'ע בעל צדקות — נאָר פאַר זיי האָט ער אַפּשיי... אָבער ער פאַר־געסט, אַז ברייטע פאָלקס־באַוועגונגען אַנטשטייען אין דער געשיכטע אָרום גאַנץ קנאַפּע צוועקן מיט גאָר שמאָלע אויסזיכטן; ער פאַרגעסט הפנים פון דער קאָאָפּעראַטיווער באַוועגונג, וועלכע האָט אין מערב־איירא־פּע טאַקע געליטן אַ גרויסע מפּלה, ווען זי האָט זיך געשטעלט ווייטע אוטאָפּיסטישע אויפגאַבן, און איז, פאַרקערט, אויסגעוואַקסן צו אַ פּרעכ־טיקער וואונדערבאַרער פאָלקס־אָרגאַניזאַציע באַלד ווי זי האָט זיך גע־שטעלט אויף דעם רעעלן פּראַקטישן באָדן. ווידער מיינט ער מן הסתם, אַז יעדע פאָלקס־באַוועגונג מוז אָננעמען אַ געשטאַלט פון אַ געשלאָסע־נער פּאַרטיי; אַ באַוועגונג אָן אַ פּאַרטיי, אַ באַוועגונג פון פאַרשידענע

פּאַרטייען, וועלכע קעמפן פאַר אַ געמיינזאַמע זאַך, — דאָס קען ניט פּאַרטראָגן זיין פּאַרטיי־פּאַטריאָטישע נשמה. ער מיינט אַ באַוועגונג צוליב אַריינטראָגן אַ ברעקל נחמה אין דעם עמיגראַנטס שווערן גורל; יאָ, אַזאַ באַוועגונג איז אוממעגלאַך, ווייל דאָס פאָלק האַנדלט קיין מאָל ניט פילאַנטראָפּיש. אָבער די רעגולירונג פון דער עמיגראַציע הייסט ווייט־ווייט מער, איידער די באַרמהאַרציקע פאַרזאָרגונג פון שיפס־קאַרטן און באַגאַזש פאַר אומגליקלאַכע וואַנדערער. ה׳ וו. מערעם האָט טאַקע אַ גוט האַרץ, פול מיט רחמנות צו די ליידנדיקע עמיגראַנטן, אָבער דעם תוך פון עמיגראַציאָנס־רעגולירונג פאַרשטייט ער ניט בעסער, ווי דעם תוך פון אַ פאָלקס־באַוועגונג. די עמיגראַציאָנס־רעגולירונג פאַרענטפערט אַ גרויסע פאָלקס־פּראָבלעם, זאָל זיין כאָטש מיט פאַליאַטיוון; דערפאַר איז אָרום דער עמיגראַציע מעגלאַך אַ פאָלקס־באַוועגונג, און אַ ברייטע פאָלקס־באַוועגונג, וואו עס וועלן זיך באַטייליקן פאַרשידענע פּאַרטייען און אָרגאַניזאַציעס גלייכצייטיק.

IV. דער אַלוועלטלאַכער אידישער עמיגראַציאָנס־קאָנגרעס

די איצטיקע אויפגאַבע פון דער אידישער דעמאָקראַטיע אין דער עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק.

מיר האָבן געזען, פון וואָס עס ליידעט ביי אונז די איצטיקע עמיגראַציאָנס־רעגולירונג, פאַר וואָס זי טראָגט אַ פילאַנטראָפּישן, און ניט קיין נאַציאָנאַלן כאַראַקטער, פאַר וואָס זי ווערט געפירט אַזוי שוואַך, אַזוי צעוואָרפן. די סבה איז — די ניט־אָרגאַניזירטקייט פון דער אידישער דעמאָקראַטיע און די גלייכגילטיקייט פון דער אידישער פילאַנטראָפּיע צו דער עמיגראַציאָנס־פראַגע. מיר האָבן אויך דערפון אַרויסגענומען, אַז כדי צו שאַפן אַ נאַציאָנאַלע רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע זיינען נויטיק צוויי תנאים: די פעסטע אָרגאַניזירונג פון דער אידישער דעמאָקראַטיע און די נאַציאָנאַליזירונג פון אונזער גרויס־בורזשואַזיע; ביי דיזע באַדינגונגען וועט די דעמאָקראַטיע ערשט פאַרמאָגן די מאַכט צו צווינגען די בעל צדקות צו רעכענען זיך מיט איר און צוצולאָזן זי צו אַווירקלאַכער קאָנטראָל איבער די עמיגראַציאָנס־אַרבעט. ווי מיר ווייסן, וועט דיאַ פילאַנטראָפּיע ניט קענען און בשום אופן ניט וועלן נעמען אויף זיך די איניציאַטיווע פון קאָאָרדינאַציע מיט דער דעמאָקראַטיע, די דאָזיקע איניציאַטיווע מוז שטאַמען פון אַ ברייטער פאָלקס־באַוועגונג אין וועלכער עס

דאַרפן זיך באַטייליקן אַלע אידישע פּראָלעטאַרישע פּאַרטייען און אַנדערע דעמאָקראַטישע אָרגאַניזאַציעס. פרעגט זיך אַלזאָ די קשיא: פון וואַנען זאָל מען איצט אָנהויבן? וואָס זאָל איצט אונטערנעמען די אידישע דעמאָקראַטיע? פון אונזערע אויספירונגען איז שוין קלאָר, אַז די נאָענטסטע *אויפגאַבע פון אונזער דעמאָקראַטיע אין דעם איצטיקן מאָמענט איז — אָרגאַניזירן זיך אַליין*, פאַראייניקן אָדער לכל הפחות דערנענטערן און קאָאָרדינירן אַלע דעמאָקראַטישע און קודם כל פּראָלעטאַרישע קרעפטן אין אונזער פאָלק, כדי צווישן פילע אַנדערע געמיינזאַמע אַרבעטן אויך אויפהויבן אַ ברייטע פאָלקס־באַוועגונג צוליב דער נאַציאָנאַלער עמיגראַציאָנס־רעגולירונג. אַזאַ באַוועגונג וועט מיט דער צייט צווינגען די פילאַנטראָפּיע אָפּצוטרעטן פון אירע פאַר׳עקשנ׳טע ביוראָקראַטישע גענג און צו שאַפן צוזאַמען מיט דער דעמאָקראַטיע אַ נאַציאָנאַלע רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע. דאָס איז דער איינציקער וועג פון אַ ווירקלאַך דעמאָקראַטישער עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק.

דער דיפּלאָמאַטישער וועג פון דער עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק.

לײדער אָבער האָט מען אין דער ווירקלאַכקייט אויסגעקליבן גאָר אַנ׳אַנדערן וועג, דורך וועלכן מען האָפט צו פאַראייניקן די פילאַנטראָפּיע מיט דער דעמאָקראַטיע צוליב געמיינזאַמער עמיגראַציאָנס־טעטיקייט. דאָס איז דער וועג פון דעם „אַלוועלטלאַכן עמיגראַציאָנס־קאָנגרעס“, וועגן וועלכן מען טומלט אין דער אידישער פּרעסע שוין זייט צוויי יאָר. דאָ הויבט מען אָן ניט פון אָרגאַניזירן די דעמאָקראַטיע, נאָר מיטאַמאָל טאַקע פון פאַראייניקן ביידע צדדים, און פאַראייניקן וויל מען ניט דורך אָפּענעם ערלאַכן קאַמף, נאָר דורך דיפּלאָמאַטישע המצאות. און אַזוי ווי לע״ע איז נאָך אונזער פילאַנטראָפּיע אַליין דעזאָרגאַניזירט און צוטיילט אויף קאָנקורירנדיקע חברות, וויל מען גלייכצייטיק מיט איין שלאָג דערגרייכן אויך אַ צווייטן צוועק: צונויפפירן און פאַראייניקן דיזע חברות, ד. ה. אָרגאַניזירן די פילאַנטראָפּן גופא. אונזערע עמיגראַציאָנס־פּובליציסטן ריידן אַיין דעם עולם, אַז נאָר אַזוי וועט מען דערגרייכן אַ „דעמאָקראַטישע עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק“. ווען מיר וועלן זיך ניט לאָזן באַטויבן פון דעם געפילדער, וואָס מען האָט אויפגעהויבן אין דער פּרעסע, וועט אונז קלאָר זיין אַ גאַנצע סדרה סתירות, וואָס שטעקן אין דעם גאַנצן פּלאַן.

קודם כל מוז אַ פּרינציפּיעלע רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע פאַראייניקן די *מעלות*, ווי פון דער דעמאָקראַטיע, אַזוי אויך פון דער פילאַנטראָפּיע: פון דער ערשטער מוז זי נעמען איר הייסע פאַראינטערעסירטקייט און באַגייסטערונג, פון דער צווייטער — דערפאַרונג, איינפלוס און קאַפּיטאַלן. דאָ וויל מען אָבער גאָר פאַראייניקן די חסרונות פון ביידע. מען וויל די גלייכגילטיקייט פון דער איצטיקער פילאַנטראָפּיע דערגאַנצן

דורך די דעזאָרגאַניזירטקייט פון דער איצטיקער דעמאָקראַטיע. און צו דיזן משונה'דיקן גדאַנק קומט נאָך צו אַ פאַלקאָמען איגנאָרירן פון דער פילאַנטראָפּישער פּסיכאָלאָגיע; כדי אָן קאַמף צו דערשלאָגן זיך פאַר דער דעמאָקראַטיע אַ ווירקלאַכן איינפלוס אין די עמיגראַציאָנס-ענינים, מוז מען פאַראויסזעצן איינס פון די צוויי: אָדער אונזערע בעל-צדקות זיינען שוין לכתחילה אַזוי דעמאָקראַטיש געשטימט, זיי זאָלן פרייוויליק דערלאָזן אַנ־עפנטלאַכן קאָנטראָל איבער זייער אַרבעט, אָדער זיי זיינען אַזוי פיל נאַ־איוו און אַזוי נאַריש תקיף ביי זיך, אַז זיי זאָלן גאָר ניט באַמערקן ווי מען נאַרט זיי אַריין דיפּלאָמאַטיש אין זאַק און ווי מען גיט אָפּ דער דעמאָקראַטיע די שליטה איבער זייער אַרבעט. נאָר אַ מענטש מיט אַזאַ „שעפערישער" פאַנטאַזיע ווי אָן ערד הער בערטאָלדי, קען גלויבן אין דיזע צוויי זאַכן. דעם גאַנצן פּלאַן וויל מען דורכפירן גראָד יעצט, ווען אונזער דעמאָקראַטיע איז אַבסאָלוט דעזאָרגאַניזירט, ווען מיט איר רעכנט מען זיך אין אונזערע אידישע „הויכע פענסטער" נאָך ווייניקער, ווי אין די אַמאָליקע יאָרן.

איין אַלגעמיינעם כּלל מוז מען געדענקען אין דער גאַנצער פראַגע: אין דער עמיגראַציאָנס-רעגולירונג איז די פילאַנטראָפּיע דער אַם ווייניקסטן פאַראינטערעסירטער צד און גלייכצייטיק פאַרמאָגט זי די גרעסטע נוי־טיקע קרעפטן צוליב דער רעגולירונגס-טעטיקייט. די דעמאָקראַטיע איז, פאַרקערט, דער פאַראינטערעסירטסטער צד. איז דען ניט קלאָר, אַז דער שוואַכער מוז אָפּהענגען פון דעם שטאַרקן און דער מער פאַראינטערע־סירטער פון דעם מער אינדיפערענטן.

דאָס איז אָבער ניט קלאָר פאַר אייניקע עמיגראַציאָנס-פּובליציסטן. פון אונזער דעזאָרגאַניזירטער דעמאָקראַטיע קען ממילא ניט שטאַמען די איניציאַטיוו פון צונויפרופן דעם עמיגראַציאָנס-קאָנגרעס; די איניציאַטיוו געהערט טאַקע גאָר ניט וועלכער ניט איז פּאָליטישער פּאַרטיי, נאָר פּשוט איינצלנע י ח י ד י ם. זיי, די פּאָר יחידים, שטעלן זיך דעם צוועק — מנצח צו זיין דעם אינדיפערענטיזם פון די גראָבע קעשענעס, צונויפפירן די שיריים פון דער דעמאָקראַטיע מיט די שטאָלצע „ר י י כ ע מ ו ־ מ ע ם", און קודם כּל — די „מומעס" מיט די „פעטערס" צווישן זיך צונויפפירן. אָט דאָס איז דער דיפּלאָמאַטישער, — ריכטיקער געזאָגט, שדכנ'ישער וועג, אויף וועלכן עס האָבן זיך געשטעלט די דאָזיקע יחידים. דאָס איז, נאַטירלאַך, ניט די דיפּלאָמאַטיע פון שטאַרקייט, וועלכע שטעלט דעם צווייטן צד פאַר שוין פאַרווירקלאַכטע מעשים, פאַר פאַקטן, מיט וועל־כע ער ווערט געצוואונגען זיך צו רעכענען; ניין, דאָס איז דיפּלאָמאַטיע פון שוואַכקייט. דיזע יחידים האָבן עס צונויפגעקלאַפּט דאָס ווינער אי־ניציאַטיוו-קאָמיטע. זיי באַמיען זיך עס צו שאַפן אַ פאָלקס-מאַנדאַט פאַר די ווינער קהל'ניקעס און אַסימילאַטאָרן. דער גאַנצער ליאַרם מכח דער „דעמאָקראַטישער עמיגראַציאָנס-פּאָליטיק" קען האָבן נאָר דעם פּועל יוצא, וואָס די פאָלקס-מאַסן וועלן דורך די שיינע רייד פון ה' בערטאָלדי באַקו־

מען דעם צוטרויען צו די ווינער „פּני“, און וועלן מיינען, אַז די אַסימילאַטאָרישע פילאַנטראָפּן ווילן טאַקי ווירקלאַך באַגליקן דאָס אידישע פאָלק. ווען די אָנמעכטיקסטע דיפּלאָמאַטיע־טרייבעריי פאַרהילט זיך אין אַ מאַנטל פון דעמאָקראַטישער פראַזעאָלאָגיע, איז באמת שוין שווער זיך אויסצומאָלן נאָך אַ גרעסערע סכנה פאַר דער ווירקלאַכער דעמאָקראַטיע.

וואָס קען אויפטאָן דאָס ווינער „איניציאַטיוו־קאָמיטע“

אַ דאַנק די וואונדערבאַרע דיפּלאָמאַטישע פייאיקייטן פון אונזערע עמיגראַציאָנס־פּובליציסטן זיצט איצט אין ווין אַ „איניציאַטיוו קאָמיטעט“, וועלכער וועט, אים ירצה השם ומומע יק״א, צונויפרופן דעם עמיגראַציאָנס־קאָנגרעס. דער ברייטער עולם, אויפגערודערט דורך די הייסע קאָנגרעס־דרשות פון ה׳ בערטאָלדי מיט זיינע פריינט, אינטערעסירט זיך נאַטירלאַך צו וויסן, ווי האַלט עס מיט דעם קאָנגרעס, צי וועט ער טאַקע פאָרקומען, צי וועט דאָס זיין ווירקלאַך אַ פאָלקס־קאָנגרעס אָדער בלויז אַ נישטיקע קאָנפערענץ פון עטלאַכע „פּני“, וואָס וועלן קומען פאַרברייגגען אין ווין אַ פּאָר שיינע אוונטן? דער אידישער המון האָט דאָס רעכט זיך צו אינטערעסירן ניט נאָר מיט דעם, וואָס ה׳ בערטאָלדי מאָלט זיך אויס אין זיין „שעפערישער“ פאַנטאַזיע וועגן דעם קאָנגרעס, נאָר אויך, וואָס דער קאָנגרעס וועט זיין אין דער ווירקלאַכקייט: ווייל, ווי באַוואוסט, רעכנט זיך די ווירקלאַכקייט גאַנץ קנאַפּ מיט דער שעפערישער פאַנטאַזיע און מיט אירע שיינע חלומות. אָבער כדי צו קענען זאָגן אַ דעה אין אָט די פראַגן וואָלט מען דאַרפן גענוי וויסן די איצטיקע רעאַלע געזעלשאַפטלאַכע קרעפטן, דעם געגעבענעם מענטשלאַכן מאַטעריאַל, און די פאַרשידענערהייט צונויפגעפלאָנטערטע אינטערעסן פון כל־ערליי גרופּן, גרופּעלאַך און גלאַט חשוב׳ע פּערזאָנען. אין דיזער הינזיכט טרייבן די איניציאַטאָרן פון קאָנגרעס אַזאַ פּאָליטיק, אַז דאָס פּובליקום זאָל זיך פון גאָר ניט דערוויסן, ווייל דאָס קאָן חלילה „שאַטן דעם קאָנגרעס“; דעריבער ווייסן מיר ניט גענוי, ווער זיינען זיינע פריינט און ווער זיינען זיינע שונאים. אַלץ ווערט געטאָן און געשפּראָכן בחדרי חדרים, הינטער די קוליסן, וואוהין דער ניט־פאַרטרויטער טאָר ניט אַריינקוקן. נאָר פון צייט צו צייט דערשיינט עפּעס אין דער פּרעסע אַ האַלב־אָפיציעלער רמז, אַז דער אָדער יענער פון די „פּני“ האָט זיך אַרויסגעזאָגט פאַר דעם אנטייל אין קאָנגרעס, אַז די אָדער יענע „רייכע מומע“ האַלט יאָ אָדער ניט פון דעם שדוך. צי וועט אַזאַ מין טאַקטיק פירן ווירקלאַך צו „דעמאָקראַטישער עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק“, מעג מען שטאַרק צווייפלען. ווייל דער איינציקער וועג צו אָרגאַניזירן די דעמאָקראַטיע איז — באַקאַנט צו מאַכן דאָס פאָלק מיט דעם אמת. דאָ אָבער ציטערט מען פאַר דעם אמת, ווי פאַר סם המות. די רעדל־פירער, ווי אויך דער גרעסטער טייל פון דער אידישער פּרעסע האַלטן זיך פאַר דעם פּרינציפּ: „היטן דעם קאָנגרעס“, עס זאָל אים

חלילה ניט געשען קיין עין הרע, גלייך אזוי, ווי ביי דער צווייטער מלוכה־דומע האָבן די קאדעטן ארויסגעגעבן דעם לאָזונג „היטן די דומע". איך מיין אָבער, אַז דער אמת קען דעם פאָלק בשום אופן ניט שאטן, און האָב ניט מורא ארויסצוזאָגן אפילו וועגן דעם עמיגראַציאָנס־קאָנגרעס דאָס, וואָס איך האַלט פאַר ריכטיק.

באטראַכטנדיק אַלע טאטזאכן, וואָס אנבאַלאַנגט די דיפּלאָמאטישע טאַקטיק פון אונזערע עמיגראַציאָנס־פּובליציסטן, דעם טומל וואָס זיי האָבן אויפגעהויבן, און די אומבאַשטימטע, גלייכגילטיקע האַלטונג פון די ווינער קהל'ניקעס, וועלכע האָבן אויף זיך גענומען צונויפרופן דעם קאָנגרעס, מוז מען מסכים זיין, אַז דער עמיגראַציאָנס־קאָנגרעס איז פון אָנפאַנג אָן אריינגעפאַלן אין שוואַכע און אומפּייאיקע הענט. און ווי־דער טאַקע זיינען דערין שולדיק ניט די יחידים, וועלכע האָבן זיך מיט אַזאַ התלהבות גענומען צו דער זאך, נאָר די ניט־אָרגאַניזירטקייט פון אונזער דעמאָקראַטיע און דער אינדעפערענטיזם פון אונזער פילאַנטראָפּיע. דורך דיזע צוויי פאַקטאָרן ווערט געבילדעט אַ פּוסטער רוים ארום דער טעטיקייט פון דעם ווינער קאָמיטעט, וואָס רופט צונויף דעם קאָנגרעס, און אין אַ געזעלשאַפטלאַבער פּוסטקייט קען ניט אויסוואַקסן קיין ממשות'־דיקע געזעלשאַפטלאַכע טאַט. ווען אַלע פּראָלעטאַרישע פּאַרטייען אויף דער אידישער גאַס, האָבן ביי האַנט מיט אַלע דעמאָקראַטישע עלעמענטן, וואָלטן אפילו געמאַכט די גרעסטע אַנשטרענגונג, וואָלטן זיי אויך אין בעסטן פאַל אפשר געקענט זיך דערשלאָגן צו אַ מער־וועיניקער דעמאָקראַ־טישער פאַרטרעטונג אויפ'ן קאָנגרעס, דאָס וואָלט נאָך אָבער זיין זייער ווייט פון „דעמאָקראַטישער", אָדער לכל הפחות נאַציאָנאַלער עמיגראַ־ציאָנס־פּאָליטיק. איך האָב דאָ ניט קיין פּלאַץ זיך איינצו־לאָזן אין פאַרשידענע השערות מכח די מעגלאַכע רעזולטאַטן פון דער יעצטיקער אַגיטאַציע; קלאָר איז אָבער יעדנפאַלס, אַז כל זמן מיר האָבן צו טאָן מיט דער גלייכגילטיקייט פון אונזער גרויס־בורזשואַזיע צו די עמיגראַציאָנס־ענינים, הענגט אָפּ דער גורל פון דער גאַנצער אונטער־נעמונג ניט פון די וואונשן פון אונזערע דעמאָקראַטישע שיכטן, נאָר פון די אינטערעסן פון אונזערע „פּני": וועט זיי לוינען צוצולאָזן די דעמאָ־קראַטיע צו דער עמיגראַציאָנס־טעטיקייט, וועלן זיי צונויפרופן אַ ווירק־לאַכן קאָנגרעס; אַ ניט, איז בכלל נאָך אַ גרויסע קשיא, צי וועלן די ווי־נער אסימילאַטאָרן נוטה זיין צו ברעכן זיך דעם קאָפּ איבער די עמי־גראַציאָנס־ענינים.

דער פּלאַן פון אַן עמיגראַציאָנס־באַנק

אָבער די סטראַטעגן פון דעם עמיגראַציאָנס־פּובליציסטישן לאַגער האָבן אַ „פּלאַן", מיט וועלכן זיי מיינען גלענצענד דורכצופירן די גאַנ־

צע קאָמפּאַניע; דאָס איז דער פּלאַן פון אַ עמיגראַציאָנס־באַנק, וועלכער וועט זיך געפינען אין די הענט פון פאָלק, ווי עס פאַרזיכערט אונז ה׳ בערטאָלדי מיט זיינע פריינט. ווי אַזוי קענען אָבער די פאָלקסמאַסן באַקומען דעם צוטריט צו דעם באַנק? גאַנץ איינפאַך — דורך אַקציעס: יעדער, ווער עס באַזיצט אַן׳אַקציע, האָט אַ שטיקל דעה אין דער פירונג פון דעם פינאַנץ־אינסטיטוט. דערביי פאַרשטייען ניט אונזערע עמי־גראַציאָנס־פינאַנסיסטן נאָר איין קלייניקייט, — אַז אויב די אידישע גבירים און די צדקה־חברות וואָלטן שוין יאָ איינגעיין דערויף, צו גרינדן אַזאַ מין אינסטיטוט אויף אַקציעס, וואָלטן זיי אויך זאָרגן וועגן דעם, אַז די מערהייט פון די אַקציעס זאָל זיין קאָנצענטרירט אין זייערע איי־גענע הענט, און ניט ביי דעם פאָלק. מען דאַרף זיין צו שטאַרק נאַאיוו, כדי צו האָפן, אַז די בורזשואַזיע זאָל מסכים זיין צוצולאָזן די פאָלקס־מאַסן צו אַ ווירקלאַכן איינפלוס אויף אירע פינאַנציעלע אָפּעראַציעס.

נאָר פון דער ריין פינאַנציעלער זייט באַשטייט די זאַך נאָך ערגער. אַ באַנק איז בכלל מעגלאַך נאָר פאַר אַזוינע אונטערנעמונגען, וועלכע פאָדערן פיל גרונטקאַפּיטאַל, און עס האָט אין אַלגעמיין קיין זין ניט צו גרינדן אַ באַנק צוליב אַזוינע פונקציעס, וועלכע זאָלן פאָדערן הויפּטזאַכלאַך צירקולירנדעס קאַפּיטאַל. דאָרט, וואו געלט גייט אַוועק יעדע מינוט און קערט זיך ניט אום דורך די זעלבע אָפּעראַציעס, נאָר מוז שטענדיק צופליסן פון אַלץ נייע און נייע קוועלן און מוז פאַרשטעקן אַלץ נייע און נייע לעכער, דאָרט קען מען בכלל ניט ריידן וועגן אַ „באַנק" אָדער וועגן „אַקציעס". לאָמיר זיך אָבער צוקוקן, אין וואָס וועט באַשטיין די טעטיקייט פון בערטאָל־די׳ס „עמיגראַציאָנס־באַנק". מיר האָבן שוין אויבן בקיצור אויסגעציילט זיינע פונקציעס, און פון יענעם איבערבליק (קאַפּ. 1) איז אַרויסצונעמען, אַז דער דאָזיקער פינאַנץ־אינסטיטוט וועט ניט קענען אויסהאַלטן קיין דויערנדע אונטערנעמונגען מיט אַ געוויסן גרונט־קאַפּיטאַל, ער וועט נאָר באַזאָרגן לויפנדע נויטן פון שטענדיק פליסנדן מענטשן־מאַטעריאַל. די עמיגראַציע איז אַ שטראָם, דאָס געלט פון די עמיגראַנטן איז אַ געלט־שטראָם, און פון אַ געלט־שטראָם קען מען בשום אופן ניט אויסמאַכן קיין „פיקסן", פעסטן, גרונט־קאַפּיטאַל. אין דעם דאָזיקן פינאַנץ־אינסטי־טוט מוז דאָס געלט פאַרוועגדעט ווערן, דער עיקר, אויף קורץ־דויערנדע, שנעל זיך פאַרווירקליכנדע אָפּעראַציעס, פון וועלכע יעדע איינצלנע קען זיך ניט שטעלן ווייטע אויסזיכטן און צוועקן, סיידן מיר זאָלן רעכענען, אַז אונזער „באַנק" וועט בויען אייגענע עמיגראַנטן־היימען, אייגענע ווערק־שטאַטן און אייגענע שיפן. אפשר מיינט טאַקע בערטאָלדי אַזאַ מין באַנק; צום אומגליק אָבער פאַרמאָגן אונזערע בעל צדקות ניט אַזאַ דרייסטע „שעפערישע" פאַנטאַזיע.

וועט אונזער פינאַנץ־אינסטיטוט נעמען אויף זיך די קאָמיסיע צו פאַרמיטלען דעם פאַרקויף פון שיפסקאַרטן, וועט ער עקספּעדירן באַ־

גאַזש, איבערשיקן געלט, פאַרסטראַכירן די אויסוואַנדערער אויפ׳ן פאַל פון צוריקגעשיקט ווערן, וועט ער צאָלן די עמיגראַציאָנס־אינספעקטאָרן און אויסהאַלטן פאַרשידענע ביוראָס. הויפּטזאַכלאַך צוליב אינפאָרמאַציע, — דאָס אַלץ איז פּליסענדעס, צירקולירענדעס קאַפּיטאַל, צו דעם זיינען נים נויטיק אָקציעס, און אויף דעם קען נים געבויט ווערן אַ באַנק. אַן׳עמיגראַציאָנס באַנק, וואָס זיין הויפּט־אויפגאַבע זאָל זיין צו באַדי־נען אַזאַ פליסנדן און וואַנדערנדן מאַטעריאַל — דאָס איז גלאַט אַן אוממעגלאַכע זאַך.

אַזאַ מין פינאַנץ־אינסטיטוט קען מען זיך פאָרשטעלן, אויב מיר ווילן בלייבן אויפ׳ן גרונט פון ניכטערע רעאַלע באַטראַכטונגען, אין צוויי אופנים: אָדער ער וועט זיין גאַנץ זעלבסטשטענדיק, דאַמאָלס איז עס נים קיין באַנק, נאָר אַ מין עמיגראַנטן־קאַסע פאַר קרעדיט און פאַרזיכערונג אין גרויסן מאַסשטאַב, אָדער דער אינסטיטוט זאָל זיין נאָר אַן׳אָפּטיילונג פון אַן׳אַנדער פינאַנציעלער אונטערנעמונג, וועלכע האָט פיל ברייטערע צוועקן, ווי באַזאָרגן עמיגראַנטן, נאָר באַשעפטיקט זיך אַגב אויך מיט וואַנדערונגס־ענינים. אין דעם צווייטן פאַל קען דאָס זיין אַן׳אָפּטיילונג פון אַ באַנק, אָבער דאָך נים קיין באַנק פאַר זיך; און חוץ דעם, טאַקי נאָר אַ קליינע, ווייניק וואָס באַדייטנדע אָפּ־טיילונג אין דעם ברייטן סכום פון די באַנק־פונקציעס. לאָמיר זיך פאָרט צוערשט אָפּשטעלן אויף דעם דאָזיקן צווייטן פאַל. כדי אים צו פאַר־ווירקלאַכן, ברויכן מיר לכתחילה באַזיצן וועלכן נים איז נאַציאָנאַלן באַנק; אַזעלכן אָבער האָבן מיר נים, סיידן מיר זאָלן מיינען, אַז דער ציוניסטי־שער קאָלאָניזאַציאָנס־באַנק וועט מעגן, וועט קענען און וועלן נעמען אויף זיך אויך די רעגולירונג פון דער גרויסער אידישער וואַנדערונג אויסער־האַלב פּלשתינא מיט אירע שבנ׳ישע לענדער. בלייבט אונז נאָר צו גרינדן גאָר אַ נייע נאַציאָנאַלע באַנק, וועלכע זאָל זיך אויך אַגב באַ־שעפטיקן מיט עמיגראַציאָנס־ענינים, אַנ׳ערך נאָך אין אַ ברייטערער מאָס, ווי דאָס טוט יעצט דער טשעכישער נאַציאָנאַלער באַנק „באָהעמיאַ“. איך פאַרשפּאַר אַנצואווייזן, אַז אויפ׳ן סמך פון די עמיגראַציאָנס־אינטערעסן אַליין איז דאָס אידישע פאָלק גאָר נים מסוגל צו דער ריזיקער קרעפטן־אַנשטרענגונג, וואָס פאָדערט זיך, כדי צו שאַפן אַ נאַציאָנאַלן באַנק; און אויב עס איז אפילו יאָ מעגלאַך, מיר זאָלן מיט דער צייט באַזיצן אַזאַ באַנק, אַזוי ווי דאָס געפינען מיר ביי די פּוילן און טשעכן, דאָך בלייבט אונז נאָך אַ היבשער מהלך ביז צו יענער צייט.

אַ אידיש־נאַציאָנאַלע עמיגראַנטן־קאַסע

פאַרבלייבן מיר, הייסט דאָס, דערווייל ביי אַ מין נאַציאָנאַ־לער עמיגראַנטן־קאַסע: דאָס איז דער מאַקסימום, פון וועלכן מען מעג שמועסן לע״ע. איך חזר איבער

און באטאָן, אַז דאָס איז דער מאַקסימום. אזא מין קאסע עקזיסטירט אין איטאַליען, וואו די רעגירונג נעמט פון יעדן עמיגראנט אַ געוויסע קליינע שטייער (אַנ׳ערך אַנדערהאַלבן רובל), כדי אויסצוהאַלטן די עמי־גראַציאָנס־אינספּעקציע א. ד. גל. ווען די אידישע עמיגראַציאָנס־אָרגאַניזאַציע זאָל זיך אַוועקשטעלן אויף שטאַרקע פיס און דערוועדבן צוטרוי ביי די מאַסן, וואָלט זי אויך קענען אַוועקלייגן אויף די עמיגראַנטן אַ געוויסן שטייער צו דעקן אירע הוצאות. דיזער שטייער קען נאַטירלאַך גענומען ווערן פון עמיגראַנטן אין ענגסטן זין פון וואָרט, ד. ה. פון „פּאַ־סאַזשירן״; חוץ דעם קענען נאָך די אינדירעקט פאַראינטערעסירטע פאָלקס־שיכטן אויך ביישטײערן צו דער גאַנצער אָרגאַניזאַציע זייערע מיטגלידס־שטייערן. און דאָס וואָלט געווים זיין אַ וועג צו דעמאָקראַטיזירן די טע־טיקייט פון דער רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע. אויף אַזוי פיל זיינען גע־רעכט ה׳ בערטאָלדי, ה׳ דאַווידאָוויטש און אַנדערע, וועלכע פּאַרנעמען זיך מיט דעם פּלאַן פון אַן עמיגראַציאָנס־פינאַנץ־אינסטיטוט, און אין דעם באַשטייט טאַקע, גאַנץ אומאָפּהענגיק פון זייערע אוטאָפּיסטיש אי־בערטריבענע האָפנונגען, זייער צווייטער גרויסער פאַרדינסט אין דער עמיגראַציאָנס־פראַגע.

זייערע האָפנונגען זיינען אָבער איבערטריבן, אויף וויפיל זיי ווילן זיך ניט רעכענען מיט די שווערקייטן פון דעם פּלאַן. די דעמאָקראַטיע, אַלס אַזעלכע, איז ניט אימשטאַנד צו גרינדן אַזאַ קאַסע, און נאָר די אידישע קאַפּיטאַליסטן מיט זייערע „רייכע מומעס״ קענען נעמען אויף זיך דורכ־צופירן די זאַך אין לעבן: ווייל גלייך מיט אַמאָל קען ניט אַ נייע פי־נאַנציעלע איינריכטונג אַזוי שטאַרק צוציען צו זיך די סימפּאַטיעס פון אונזערע אָרימע פאָלקס־מאַסן, אַז זיי זאָלן פּייאיק זיין קומען מיט צאָל־רייכע מיטגלידס־ביישטראַגן א. ד. גל. לכתחילה וועט דער נייער פינאַנץ־אינסטיטוט נאָך האָבן גאָר ווייניק מיטגלידער און פאַרמאָגן גאָר קליינע קאַפּיטאַלן, און וועט אומבאַדינגט מוזן אָנקומען צו דער הילף פון די גראָבע קעשענעס. מען דאַרף דערביי אָבער אויך געדענקען דעם אונ־טערשיד צווישן ק א פּ י ט א ל י ס ט י ש ־ ס ו ח ר ׳ י ש ע ר און ש ו ו י נ ד ל ע ר י ש ־ ר ו י ב ע ר ש ע ר עקספּלואַטאַציע: די עמי־גראַנטן ווערן פון פאַרשידענע פּריוואַטע קאָנטאָרן און אַגענטן אייגנטלאַך ניט עקספּלואַטירט, נאָר פּשוט באַרויבט און באַשווינדלט, און אויב מיר זאָלן באַווייזן איינגאַנצן צו באַזייטיקן דיזע אַגענטן מיט זייערע שווינדלען, וואָלט דערמיט אויך באַזייטיקט געוואָרן אַ גרויסער טייל ריוח פון זייערע מאַכינאַציעס. די אַגענטן באַדינען ניט ווי געהעריק די נויטן פון די וואַנ־דערער, אַלזאָ, האָבן זיי ביי זייער „אַרבעט״ גאַנץ ווייניק הוצאות און זיי קוועטשן אויס דורך כל׳ערליי שווינדל אַן אומגעהויערן פּראָפיט: די רע־גולירונגס־אָרגאַניזאַציע, צי ער זאָל זיין ריין־פילאַנטראָפּיש, צי נאַציאָנאַל, מוז, פאַרקערט, האָבן גרויסע הוצאות, ווייל זי וועט שטרעבן ווירקלאַך צו באַפרידיקן די עמיגראַנטן־נויטן. און אין דערזעלבער צייט מוז זי אויך

שטרעבן וואָס וויינציקער צו עקספלואטירן דעם עמיגראנט, וואָס ביליקער געבן אים אירע דינסטן. און טאָמער וועט דער פינאנץ־אינסטיטוט דער־לייגן צו זיינע אָפּעראציעס און ער וועט זיך אליין ניט קענען אויס־האלטן: די דעפיציטן מוזן שטענדיק געדעקט ווערן פון זייטיקע קוועלן. איז דערפון געדרונגען, אַז די שליטה איבער דאָס געלט און איבער די פונקציעס פון אונזער נאציאָנאלער עמיגראנטן־קאסע וועט דאָך פאר־בלייבן ביי אונזערע „רייכע מומעס", וועלכע וועלן זי ניט נאָר גרינדן, נאָר אויך שפעטער אונטערשטיצן.

* * *

איך רעזומיר: עס איז נאָך ניט געקומען די צייט פאר א ברייטער נאציאָנאלער אָרגאניזאציע צו רעגולירן די אידישע וואנדערונג, נאָך ניט געקומען די צייט צו פאראייניקן די מעלות פון דער דעמאָקראטיע מיט די מעלות פון דער פילאנטראָפּיע, ווייל ניט רייף זיינען נאָך ביי־דע מיט זייערע קרעפטן. איך האָב געשטרעבט קלאָר צו מאכן דעם אונטערשיד פון דעם ריין פילאנטראָפּישן שטאנדפונקט, אַז מען מוז וואָס גיכער איילן צו הילף די אומגליקלאכע עמיגראנטן, און דעם ריין־נאציאָנאלן שטאנדפונקט, אַז מען דארף שאפן א רעגולירונגס־אָרגאניזא־ציע אויף א ברייטן געזעלשאפטלאכן יסוד. לע"ע זיינען זיך נאָך ביי־דע שטאנדפונקטן שטארק סותר איינער דעם צווייטן, ווייל, כל־זמן אונ־זער דעמאָקראטיע איז דעזאָרגאניזירט און די פילאנטראָפּיע גלייכגיל־טיק, קען ניט אנטשטיין א נאציאָנאלע אָרגאניזאציע, און מען מוז זיך באנוגענען מיט דעם, וואָס א ו נ ז ע ר ע וואנדערער זאָלן באקומען וואו־ניט־וואו וואסערע ס'איז הילף. איך האָב געשטרעבט קאלטבלוטיק צו אנאליזירן די טענדענצן פון דער ווייטערדיקער אנטוויקלונג; און פון מיין אנאליז איז ארויסגעקומען, אַז מיט דער צייט וועט זיך די דאָזי־קע סתירה ביסלאכווייז אויף אזוי פיל אויסגלייכן, אַז ביידע שטאנד־פונקטן וועלן זיך קעגנזייטיק דערגאנצן און עס וועט מעגלאך ווערן א פרוכטבארע קאָאָרדינירונג פון אלע אידישע געזעלשאפטלאכע קרעפטן.

אָט דאָס איז דער ט ע אָ ר ע ט י ש ע ר סך־הכל פון מיין בראָ־שור.

אין וואָס באשטייט אָבער איר פ ר א ק ט י ש ע ר פועל־יוצא?

דאָ טאָר מען אויך ניט פארוועקסלען דעם פילאנטראָפּישן שטאנד־פונקט מיט דעם נאציאָנאלן, ווי דאָס טוט, למשל, הער בערטאלדי, וועל־כער שמועסט איין דעם עולם, אַז דער עמיגראציאָנס־קאָנגרעס וועט ברענגען א ישועה אונזער עמיגראנטן־מאסע, און אַן אומענדלאכע ברכה אונזער דעמאָקראטיע. דארפן מיר איינגאנצן פארוואָרפן דעם שטאנד־פונקט פון ריינעם רחמנות? דארפן מיר געלאָסן צוקוקן די ליידן פון די וואנדערנדע ברידער, וואָס דיזע ליידן קענען ניט היינט־מאָרגן ווערן אויך די ליידן פון יעדן איינצלנעם פון אונז? דארפן מיר רואיק ווארטן, ביז ס'וועט קומען א גינסטיקערע צייט, ביז די דעמאָקראטיע וועט זיין

אָרגאַניזירט און די גרויס־בורזשואַזיע מער נאַציאָנאַליזירט? נאַטירלאַך, ניין. דער מחבר פון דיזער בראָזשור איז גאָר ניט קיין קעגנער פון דעם געפּלאַנטן עמיגראַציאָנס־קאָנגרעס: אדרבה, ער באַגריסט דיזע אונטער־נעמונג, ווייל אַזאַ קאָנגרעס איז דאָס בעסטע מיטל עפּעס יאָ צו מאַכן צוליב דער אידישער עמיגראַציע. איך בין אַ קעגנער ניט פון דעם קאָנ־גרעס, נאָר פון די אומגעלומפּערטע דרשות. מיין כונה איז ניט מער, ווי אָפּצוקילן די האָפנונגען, כדי צו פאַרהיטן פאַר גרויסע און שעדלאַכע אַנטוישונגען.

פון דעם דעמאָקראַטישן שטאַנדפּונקט אָבער איז די זאַך ניט אַזוי איינפאַך. איך בין אַ אַנטשידענער קעגנער פון יענעם פילאַנטראָפּיש־פּעסימיסטישן קוק, וועלכער לייקנט יעדע פאָלקס באַוועגונג אויפ'ן פעלד פון עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק (וו. מעדעם, א. ליטוואַק און זייערע פריינט). אָבער מיר האָבן פאַר זיך נאָר איין איינציקן וועג פאַר אַזאַ פאָלקס־באַ־וועגונג, און דאָס איז דער וועג פון אָרגאַניזירן די דעמאָקראַטיע. און אָרום דעם עמיגראַציאָנס־קאָנגרעס, אַלס אַ זעלכן, לאָזט זיך דערווייל די אידישע דעמאָקראַטיע ניט אָרגאַניזירן. מחמת דער דיפּלאָמאַטישער פאַרשוויינגונגס־טאַקטיק פון די איניציאַטאָרן פון קאָנגרעס, קען מען בכלל נאָך גאָר ניט וויסן, אויף וועלכער וועלט ער איז, און צי וועט ער ווירקלאַך צונויפגערופן ווערן. אויב אָבער יאָ — און דאָס וואָלט געווען זייער ווינטשענסווערט פאַר די עמיגראַנטן — אַזוי וועט ער לכתחילה געבן נאָר אַ קליינעם שטויס דער דעמאָקראַטיע צו אָרגאַניזירן זיך אָרום דער עמיגראַציאָנס־אַרבעט. יעדנפאַלס וועט דער עמיגראַציאָנס־קאָנגרעס העלפן צו אָרגאַניזירן זיך אויך דער פילאַנטראָפּיע, און די לעצטע וועט דורך דעם מער געווינען ווי די דעמאָקראַטיע.

איך בין אויך אויסן געווען אָנצואווייזן אויף די גרויסע סכנות פון דעם דיפּלאָמאַטישן וועג, מיט וועלכן עס גייען אַצינד אייניקע יחידים, וואָס געהערן אַליין צו דעם דעמאָקראַטישן לאַגער און פאַרשטייען אָבער ניט די ווירקלאַכע אינטערעסן פון דער דעמאָקראַטיע. דיזע עמיגראַ־ציאָנס־פּובליציסטן באַמיען זיך צו געווינען דאָס פאַרטרויען פון די פאָלקס־מאַסן פאַר עטלאַכע ווינער „פּני", וועלכע אינטערעסירן זיך מיט דעם עמיגראַציאָנס־קאָנגרעס, צו שאַפן אַ פאָלקס־מאַנדאַט פאַר די ווינער קהל־ניקעס. אַ דאַנק דעם דיפּלאָמאַטישן פאַרשוויינגן פון דעם אמת דורך די „דעמאָקראַטישע" עמיגראַציאָנס־פּובליציסטן, באַקומען די מאַסן אין רוס־לאַנד און אַמעריקע אַ צו גרויסן און געפערלאַכן צוטרוי צו די אומ־ריינע און ווייט ניט פאָלקספריינטלאַכע מערב־אייראָפּייאישע מאַגנאַטן.

* * *

צולעצט אַ פּאָר ווערטער pro domo mea, פאַר מיינע אייגענע, פאַר דער משפּחה, צו וועלכער איך געהער.

וועגן דער אידישער עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק איז פאַר די לעצטע צוויי יאָר אויסגעוואַקסן אַזאַ גרויסע ליטעראַטור, וואָס מיט די גע־

שריבענע בלעטער וואָלט מען געווים געקאָנט אויסשפּרייטן דעם גאַנצן וועג פון קיעוו ביז גאַלוועסטאָן... און מיט מיין בראָשור בין איך גאָר ניט אויסן צו העלפן נאָך לענגער מאַכן דעם דאָזיקן פּאַס פּאַפּיר און דערפירן אים אַזש ביז אויסטראַליען... ניין. אַזוי ווי די אידישע פּרע־סע האָט זיך געלאָזט פאַרפירן און זוכט צו פאַרבאָרגן דעם אמת מכח די גנזעלשאַפטלאַכע קרייזן, וועלכע גרופּירן זיך אַרום דעם געפּלאַנטן עמיגראַציאָנס־קאָנגרעס, — געפין איך פאַר נויטיק צו וואַרענען, מען זאָל ניט איבערטרייבן די אויסזיכטן פון דער עמיגראַציאָנס־רעגולירונג און ניט אַריינגאַרן דאָס פאָלק אין דער נעץ פון די אַסימילאַטאָריש־פילאַנ־טראָפּישע טרייבערייען.

מיר ווילן אַלע, אַז דער עמיגראַציאָנס־קאָנגרעס זאָל זיך וואָס גיכער צונויפקומען. אָבער מיר ווילן אויך אַלע, מען זאָל אונז ניט בלענדן די אויגן.

דעריבער מוזן מיר זיך שאַרף צוקוקן און צוהערן צו דעם, וואָס ס'ווערט איצט געטאָן. מיר מוזן זען, ווי ווייט מעגלאַך, אויסצונוצן די אַגיטאַציע פאַר דעם עמיגראַציאָנס־קאָנגרעס, פאַרשטאַרקן די דעמאָקראַ־טישע פאַרטרעטונג אויף דעם קאָנגרעס, פאַרגרעסערן אונזער איינפלוס אויף זיין אַרבעט. און בשעת אייניקע דיפּלאָמאַטישע יחידים זוכן דורך פשרות און פאַרשווייגונג צו פאַראינטערעסירן די אידישע פילאַנטראָפּיע, מוזן מיר אָנשטרענגען אַלע קרעפטן, כדי אָפן צו אָרגאַניזירן די אידישע דעמאָקראַטיע. נאָר דורך דעם וועט פאַרשווינדן די געזעלשאַפטלאַכע פּוסטקייט, וועלכע רינגלט אַרום דעם עמיגראַציאָנס־קאָנגרעס מיט זיינע איניציאַטאָרן, און נאָר אויף אַזאַ אופן וועט געעפנט ווערן אַ נייע שיטה אין אונזער עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק.

די אַנטי-ציוניסטישע קאָנצענטראַציע

1.

דער געזעלשאַפטלאַכער באַראָמעטער פון אַלע גלות-לענדער זאָגט אָז, אַז עס קומט אַ שטורעם. דער געוואַלדיקער יקרות אויף די לעבנס-מיטלען, וואָס האַלט אומעטום די מאַסן אין שטענדיקער אויפרעגונג, די קאָלאָסאַלע פאַרשווענדונגען פון אַלע מלוכות אויף מיליטאַריסטישע צוועקן, די פיבער-האַפטע און ערפאָלגלאָזע אָנשטרענגונגען פון דער דיפּלאָמאַטיע איינ-צוהאַלטן די אָנגעזאַמלטע מלחמה-געפילן, דער אַלץ וואַקסנדיקער עול פון די שטייערן, די אַלגעמיינע העכערונג פון קאַפּיטאַל-פּראָצענטן און די אָנגעשראָקענע שטימונג אויף דער בערזע — דאָס אַלץ באַווייזט, אַז עס איז נאָענט דער סוף פון דער אינדוסטריעלער אויפלעבונג, וואָס האָט אָנ-געהאַלטן די לעצטע יאָרן. אין דער פּערספּעקטיוו זעט זיך אַ קריזיס, וועלכן עס וועלן ניט קאָנען פאַרמיידן קיינע מינים אונטערנעמער-פאַר-אייניקונגען, אַז אַלגעמיינער קראַך, אַלגעמיינע אומרוען. אין דער לופט שמעקט מיט אַנטשיידענע געשעענישן, מיט אום'ברחמנות'דיקן קאַמף און מיט פּראַנק און פרייער התלהבות. עס קומט אַ נייער אַקט אין דער וועלט-געשיכטלאַכער דראַמע, און די גרעסטע קרענקלאַכע דערשיטערונגען איז באַשערט, ווי עס שיינט, צו איבערלעבן די לענדער מיט אידישע מאַסן-באַפעלקערונגען: מזרח אייראָפּע און צפון אַמעריקע.

ניכטערע מענטשן וועלן ניט דערוואַרטן, אַז די אָנקומענדיקע גע-שעענישן וועלן שוין ברענגען צום „לעצטן אַנטשיידענעם קאַמף“, אַז מיט דעם נייעם בלאַט וועלט-געשיכטע, וואָס עפנט זיך איצט, וועט זיך שוין פאַרענדיקן די אַלגעמיינע גאולה, די העכסטע שטופע פון דעם מענטשלאַכן גן עדן אויף דער ערד. מיר גייען נאָך ניט אַנטקעגן דעם לעצטן נצחון פון אנורא-מאַזדא איבער אנגרא-מיינוס'ן; עס זיינען נאָך ניט רייף געוואָרן די באַפרייאונגס-כחות פון די פעלקער פאַר'ן נצחון איבער דער סאָציאַלער סטיכיע.

להיפוך — די פאַרשטייענדיקע תקופה פון אַלגעמיינעם ענטוזיאַזם און משיח-האָפנונגען וועט זיך נאָך ענדיקן מיט'ן צוזאַמענברוך פון די אילוזיעס און אַ נייער ירידה. דאָס וועט זיין ניט מער ווי אַ דערפרייענ-דיקער און פיינלאַכער עטאַפּ אין דער אַנטוויקלונג און אין דעם צעפאַל פון דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט. אָבער ווי איינע פון די שטורעם-כוואַליעס, וואָס קומען פאַר דעם זיגרייכן ניינטן וואַל, וועט אויך דאָס איבערלאָזן טיפע ריסן אין די כוואַליע-שניידער פון דער אַלטער וועלט. און אין דעם טאַקע שטעקט זיין היסטאָרישער זין און ווערט.

דער אומרו, וואָס כאַפּט אַרום אַלע געזעלשאַפטלאַכע שיכטן און

אַלע פעלקער, פירט צו דער קאָנצענטראַציע פון די קרוב׳ישע, צווישן זיך נאָענטע גרופּן. די קאָנצענטראַציע קומט פאַר לויט די האָריזאָנטאַלע קלאַסן־ליניען פון דער מענטשהייט און לויט די ווערטיקאַלע — נאַציאָנאַלע — שניטן.

וועלכע איבערגרופּירונגען פון די אינערלאַכע כחות קאָנען מיר דערוואַרטן אין אונזער פאָלק? וואָס פאַר אַ שנויים אין דער געזעל־שאַפטלאַכער פּסיכאָלאָגיע פון אידנטום וועלן אַרויסרופן אַט אַ די פּראָצעסן?

פאַר דעם נאָכדענקענדן מענטשן וועלן די דאָזיקע פראַגן ניט דער־שיינען איבעריק.

* * *

אין תקופות פון געזעלשאַפטלאַכן אויפשוואונג און חורבן לעבט איבער דאָס אידנטום, אַלס שוואַכסטער און באַדנלאָזער צווישן די זיך צונויפ־שטויסנדע עלעמענטן, די שטאַרקסטע דערשיטערונגען און ברענגט די גרעסטע צאָל קרבנות אויפ׳ן מזבח פון „פּראָגרעס“. דעריבער דריקט זיך אויס די קאָנצענטראַציע אינ׳ם אידנטום אין העכסט נערוועזע, פיבער־האַפטע איבערלעבונגען און נעמט אָן ספּעציפישע פאָרמען.

ביי אַנדערע פעלקער פון אונזער צייט קומט פאַר די קאָנצענטראַציע אין אַזעלכע פאַלן לויט דער קלאַסן־ליניע. עס דערנענטערן זיך די הערשנדיקע שיכטן, בילדענדיק אַ רעאַקציאָנערן בלאָק; עס דערנענטערן זיך אויף אַ געמיינזאַמער רעוואָלוציאָנערער פּלאַטפאָרם די צעזייטע און צע־שפּרייטע גרופּן פון דער אונטערדריקטער באַפעלקערונג.

די קאָנצענטראַציע איז אָפט ניט גאַנץ, די פאַראייניקונג געלינגט ניט שטענדיק, עס פאַרבלייבן מיינונגס־פאַרשיידנהייטן און רייסערייען, אָבער די נטיה פון קלאַסן־עלעמענטן זיך צונויפבינדן איז קלאָר. אויך איצט זעט מען די דאָזיקע נטיה אין פאַרשידענע לענדער. ביי די אידן אָבער קומט די קאָנצענטראַציע פאַר ניט לויט די קלאַסן־ליניען, נאָר לויט נאַ־ציאָנאַלע שטרעמונגען. אין אונזער פאָלק צעפלאַקערט זיך ניט קיין קאַמף צווישן פּראָלעטאַריאַט און בורזשואַזיע אָדער צווישן דער שטאָט־באַפעלקערונג און גרויסן אַגראַריער, נאָר צווישן דעם ציוניזם און די צום גלות צוגעבונדענע גרופּן פון אַלע קלאַסן. און פריער פאַר אַלץ הויבט זיך אָן די קאָנצענטראַציע אין די רייען פון די אַנטי־ציוניסטן.

מיט דעם וויל איך בשום אופן ניט זאָגן, אַז ביי אידן איז ניטאָ קיין קלאַסן־קאַמף, להיפּוך: ביי אונז קומט פאַר דער דאָזיקער קאַמף מער אָנ־געשטרענגט און פאַרכאַפּט פיל ברייטערע מאַסן, ווי ביי אַנדערע פעלקער. אָבער דער קלאַסן־קאַמף אינ׳ם אידישן פאָלק האָט אַ קנאַפּן סאָציאַלן תוכן, איז אָרעם אין היסטאָרישע פּערספּעקטיוון. ביי אונז איז זייער שטאַרק

דער *עקאָנאָמישער קאַמף* צווישן די קלאַסן. אַזוי, למשל, זיינען אין משך פון 5 יאָרן (1900—1904) צווישן די אידישע אַרבעטער אין תחום־המושב פאָרגעקומען 1780 סטרייקס אין צענדליקער טויזנטער ווערקשטאַטן פון האַנטווערקער, האַנדלס־אונטערנעמונגען און פאַבריקן.*) פאַר די זעלבע 5 יאָר האָט די אָפיציעלע סטאַטיסטיק פאַררעגיסטרירט אין גאַנצן אייראָפּעאישן רוסלאַנד סך הכל 481 סטרייקס (פון פאַרשידענע נאַציעס) אין 1030 פאַבריק־אונטערנעמונגען: אין בעלגיען זיינען אין משך פון די זעלבע 5 יאָר פאָרגעקומען ניט מער ווי 487 סטרייקס, אין דער שווייץ זיינען אין משך פון 41 יאָר (1861־1900) פאָרגעקומען ניט מער ווי 1001 סטרייקס. פאַר די דערמאָנטע 5 יאָר האָבן געסטרייקט דורכשניטלאַך אַ יאָר אויף יעדע 1000 אַרבעטער: אין דייטשלאַנד — 11 מאָל, אין בעלגיען — 14, אין גרויס־בריטאַניע — 15, עסטרייך — 21, פראַנקרייך — 30, אין אייראָפּעאישן רוסלאַנד — 26, און ביי די אידן פון „תחום המושב“ — 58.

מ׳קאָן אויך ניט זאָגן, אַז דער קאַמף איז געווען ניט געלונגען פאַר די אידישע אַרבעטער. להיפּוך! בשעת אין בעלגיען האָבן נאָר 7.5 פּראָצענט סטרייקנדיקע אַרבעטער אָפּגעהאַלטן אַ פולן נצחון איבער די בעלי־בתים, אין עסטרייך — 9 פּראָצ., אין פראַנקרייך — 13 פּראָצ., אין גרויס־בריטאַניען — 30 פּראָצ., אין דייטשלאַנד — 49,5 פּראָצ., אין אייראָפּעאישן רוסלאַנד — 26 פּראָצ., האָבן ביי אידן פון „תוחם“ אָפּגעהאַלטן 63,5 פּראָצענט פון די סטרייקנדיקע אַ פולשטענדיקן זיג, 22,5 פּראָצ — אַ טיילווייזן דערפאָלג און נאָר 14 פּראָצ. האָבן געליטן אַ פולע מפּלה.

זייער גרויס איז אויך די אָנגעשטרענגטקייט פון די עקאָנאָמישע קאָנפליקטן צווישן די אַרבעטער און אַרבעטגעבער אין תחום־המושב. דאָס קאָן מען זען אפילו ווען מ׳פאַרגלייכט די „ווידערשטאַנדס־קאַפּאַציטעטן“ פון די סטרייקס. למשל, אין משך פון די דערמאָנטע 5 יאָר איז אויסגעקומען אין גאַנצן אייראָפּעאישן רוסלאַנד דורכשניטלאַך 4.7 פאַרלאָרענע אַרבעטס־טעג אויף יעדן איינעם פון די סטרייקנדיקע אַרבעטער, און ביי אידן פון תחום־המושב — 9,5 טעג, ד. ה. דער ווידערשטאַנדס־כח פון די צדדים אין די צוזאַמענשטויסן ביי אידן איז צוויי מאָל גרעסער, ווי ביי די אַרומיקע פעלקער.

אַלזאָ, אויפ׳ן עקאָנאָמישן געביט שטייט, ברוך־השם, אונזער קלאַסן־

*) די ציפערן וועגן סטרייקס פון אידישע אַרבעטער ברענג איך אויפ׳ן יסוד פון אַ סטאַטיסטישער פאָרשונג, וועלכע איך האָב ספּעציעל אונטערגענומען און וועלכע איז נאָך ניט פאַרעפנטלאַכט (די דאָזיקע העכסט־וויכטיקע אַרבעט איז אַרויסגעגעבן געוואָרן אין יאָר 1923 אין בערלין אונטערן נאָמען: „די אידישע אַרבעטער־באַוועגונג אין ציפערן.—ב. ל.). די מאָדנע באַהויפּטונג פון י. לעשצינסקי, אַז די אידישע אַרבעטער זיינען ווייניקער פון אַנדערע געניגט צו סטרייקס, שטייט אין אַ שרעקלאַכן ווידערשפּרוך צו די אַלעמען באַקאַנטע פאַקטן און באַזירט דורכאויס אויף מיספאַרשטענדנישן.

קאַמף לגמרי ניט אָפּ פון אַנדערע פעלקער. אין דעם זין זיינען מיר זיי אפילו „פאַרלאָפן דעם וועג".

אָבער סטרייקס, באַיקאָטן, לאָקאוטן, כלערליי מינים פון סאַבאָטאַזש, אַט־אָ די אַלע צאָללאָזע גרויסע און נישטיקע אויסדרוקן פון עקאָנאָמישע אַנטאַגאָניזמען אין דעם תחום־המושב — זיינען די איינציקע פאָרם פון קלאַסן־קאַמף אינערהאַלב פון דעם אידישן פאָלק. דאַגעגן אָבער אויף אַנדערע געביטן פון קלאַסן־קאַמף באַשטייט ביי אונז דער ענין נאָר ניט גלענצנד.

ביי אונז איז נימאָ — און ביי די געוויינלעכע גלות־תנאים איז עס אוממעגלאַך — קיין פּאָליטישער קלאַסן־קאַמף, ווייל דאָס אידישע פאָלק, אַלס גאַנצעס, איז אָפּגעריסן פון מלוכה־בוי און פון פּאָליטישער הערשאַפט. אונזערע קלאַסן, יעדער פון זיין באַזונדערן שטאַנדפּונקט, נעמען אַנטייל אין דעם פּאָליטישן קאַמף פון די אַרומיקע פעלקער. דער אידישער פּראָלעטאַריאַט קאָן אַרויסטרעטן קעגן דער בור־זשואַזיע בכלל און בתוכה קעגן דער אידישער בורזשואַזיע. אָבער דאָס איז ניט קיין קאַמף פאַר הערשאַפט אינערהאַלב פונ'ם אידנטום, ווייל דאָ איז נימאָ ביי וועמען אָפּצונעמען די הערשאַפט, און ס'וואָלט ניט געווען וועמען איבערצוגעבן זי אינ'ם פאַל פון נצחון. נאָר די עקאָנאָמישע קלאַסן־אַנטאַגאָניזמען צעשפּילן זיך אינערהאַלב פון אידישן פאָלק, די פּאָליטישע סכסוכים אָבער צילן פאַרביי און געפינען אָנהאַלטס־פּונקטן אין דרויסן.

אמת, ביי אונז עקזיסטירט אַ קהלה מיט אירע איינריכטונגען, און מיר שטרעבן צוצוגעבן איר פּאָליטישע פאָרמען; מיר חלומ'ען, סוף כל סוף, פון אַ נאַציאָנאַל־פּאָליטישער אויטאָנאָמיע אין גלות. אָבער די נאַציאָנאַל־פּאָליטישע אויטאָנאָמיע פאַרניינט טאַקע דעריבער פּרינציפּיעל אונזער צעזייט־ און צעשפּרייטקייט, ווייל כדי צו דערגרייכן איר, איז נויטווענדיק די אַנטוויקלונג פון פּאָליטישן קלאַסן־קאַמף אינערהאַלב פון פאָלק. און דאָס קומט פאָר, טראָץ דעם, וואָס אונזערע „סיימיסטן" האָבן אַזוי ניט אויפמערקזאַם איבערגעשריבן פון די עסטרייכישע סאָציאַל־דעמאָקראַטן, בפרט ביי שפּרינגער'ן . . .

איך וועל גערן צוגעבן, אַז ווען מיר דערגרייכן נאַציאָנאַלע אויטאָנאָמיע אין גלות, באַקומען מיר אויך אַ וועלכע ס'איז שטיצפּלעצע פאַר'ן פּאָליטישן קלאַסן־קאַמף אינערהאַלב פון אידישן פאָלק. אָבער די דאָזיקע פּלעצע וועט זיין צושמאָל און צו־אָרעם מיט סאָציאַלע מאָמענטן, און דעריבער וועט אויך אונזער פּאָליטישער קאַמף אינערהאַלב און אַרום די אויטאָנאָמע־איינריכטונגען פונ'ם אידישן פאָלק אונז ניט קאָנען פאַרבייטן יענעם מקור און צענטער פון פּאָליטישן לעבן, וועלכן אַנדערע פעלקער האָבן אין זייער טעריטאָריאַלער קאָנצענטראַציע.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם איז קיין וואונדער ניט, וואָס ביי אונז איז אייגנטלאַך נימאָ קיין קאַמף פון קלאַסן־אידעאָלאָגיעס. די קלאַסן פון אונזער פאָלק האָבן, געוויס, אַ פאַרשידנאַרטיקע פּסיכיק

און פיינטלאַכע אידעאַלן, אָבער זייער קלאַסן־אינהאַלט קומט ניט פונ׳ם אידישן, נאָר פונ׳ם אַרומיקן לעבן. די דאָזיקע אידעאַלן זיינען — אין קעגנזאַץ צו די באַהויפּטונגען פון אונזערע נאַציאָנאַליסטן־באַשולדיקער — ניט אַבסטראַקט, ניט קיין פּראָדוקטן פון קאָפּ, פון ראַציאָנאַלן כאַראַקטער; ניין, — זיי זיינען ניט זעלטן פול מיט לעבעדיקן, אַקטיוון און שעפערישן אינהאַלט, ווייל זיי שטאַמען פונ׳ם לעבן: אָבער דאָס לעבן, פון וועלכן מיר נעמען אונזער סאָציאַליזם, ראַדיקאַליזם, ליבעראַליזם, קלעריקאַליזם, — איז ניט דאָס אידישע לעבן. דאָס איז דאָס לעבן פון אַנדערע פעלקער, וואָס שפּיגלט זיך אָפּ אין אונזערע אידעאָלאָגיעס, ווייל מיר קומען מיט אים אין באַרירונג, מיר באַטייליקן זיך אין אים.

און אַזוי אַרום האָבן מיר אינערהאַלב פון אידישן פאָלק אַנשטאָט די אָפּוועזנדע פאָרמען פון קלאַסן־קאַמף אַ אידעאישן — טיילווייז אויך אַ פּאָליטישן — קאַמף צווישן נאַציאָנאַלע שטרעמונגען. אַמאָל איז דער דאָזיקער קאַמף געווען צווישן השכלה און אָרטאָדאָקסן, שפּעטער צווישן ציוניזם און אַסימילאַציע, איצט — צווישן ציוניזם און דעם צובונד צום גלות בכלל. עס איז ניט נויטיק צו דערווייזן, אַז ביי היינטיקן טאָג האָט די אַסימילאַציע, אַלס אַזעלכע, פאַרלאָרן יעדע אידעאָלאָגיע. פון איר געוועזענעם אידעאישן מאַנטעלע זיינען אפשר געבליבן רעשטלאַך און שמאַטעס, וועלכע ווערן אָן סיסטעם און אומגעלומפּערט אָנגעטשעפּעט אויף אַנדערע, ווייניקער נייע, מער פּראָגרעסיווע אידעאָלאָגיעס. אויב מיט 15—20 יאָר צוריק זיינען אַלע שונאים פון ציוניזם, אָן חילוק פון קלאַסן, געשטאַנען אויפ׳ן באָדן פון פּרינציפּיעלן אָפּזאָג פון דער נאַציאָנאַלער אינדיווידואַליטעט פונ׳ם אידישן פאָלק, שטייט איצט קעגן דעם ציוניזם אַ שונא, וואָס אונטער זיין פאָן קומען זיך צונויף טרעגער פון פאַרשידענע, אָבער מערסטנטייל דאָך נאַציאָנאַל־אידישע אידעאָלאָגיעס. דאָ זעט מען די סאָציאַל־דעמאָקראַטישע אידעאָלאָגיע פון דער „ז׳שאַרגאָן“־קולטור און אויטאָנאָמיע, דאָ איז אויך דער בירגערלאַכער ראַדיקאַליזם פון אַלע ניואַנסן און דער שטרענג־נאַציאָנאַלער סיימיזם, און אפילו דער צעשוואומענער טעריטאָריאַליזם פון מענטשן, וואָס ליידן אויף אַ פאַרעלטערטער שנאה צו ארץ־ישראל. וואָס איז דאָ אַלגעמיינעס אין אַט־אָ דעם געמיש פון פּערזאָנען און ריכטונגען? — איין נעגאַטיווער פאַקט פון שנאה צום ציוניזם.

שוין דער לויפנדער מאָמענט האָט אונז געבראַכט אַ תהום פון פאַקטן, וואָס באַשטעטיקן, אַז אין יענעם לאַגער קומט פאָר אַ קאָנצענטראַציע. און כ׳מיין, אַז די אָנקומענדיקע תקופה פון סאָציאַלע דערשיטערונגען ביי די אַרומיקע פעלקער און ביי אידן וועט נאָך פאַרשטאַרקן די אַנטי־ציוניסטישע קאָנצענטראַציע.

אין די קומענדיקע פּרקים וועט די דאָזיקע קאָנצענטראַציע באַקומען אַ גענויע סאָציאַל־פּסיכאָלאָגישע באַלייכטונג.

.2

די פאָרמען פון דער אַנטי־ציוניסטישער קאָנצענטראַציע.

צו דער צייט, ווען דער ציוניזם איז אַנטשטאַנען אַלס מאָדערנע פּאָזיטיווע אידעאָלאָגיע (חבת־ציון און שפּעטער הערצליזם), זיינען אין אידנטום געווען צוויי אידעאָלאָגיעס: די אָרטאָדאָקסישע אידעאָלאָגיע פון נאַציאָנאַלער אויפריכטונג על־פּי נס, — דער משיח־געדאַנק, — און די השכלה־אידעאָלאָגיע פון צופּאַסן דעם אידן צו דער אַלמענטשלאַכער קול־טור. מיר האָבן זיך שוין לאַנג אויסגעלערנט צו אונטערשיידן אַסימילאַציע אַלס פאַקט און אַסימילאַטאָרישקייט אַלס אידעאָלאָגישע באַרעכטיקונג פון דעם פאַקט. עמבריאָניש אָדער טיילווייז האָט די אַסימילאַציע אַלס פאַקט, אַלס ממשות'דיקער פּראָצעס, אָנגערירט אַלע גרופּן פונ'ם אידישן פאָלק, אָן אויסנאַם. אין איר פולער פאַרענדיגטער פאָרם אָבער איז די אַסימילאַציע דער באַקוועמער און מיט עולם־הזה רייכער וועג פון יענע יחידים־איבער־לויפער, וואָס האָבן גאָרניט קיין אינטערעס אינ'ם אידישן פאָלק. להיפוך — די אידעאָלאָגיע פון אַסימילאַטאָרישקייט ווייזט אַמאָל אַרויס אַ גרויסן, אָפט אויך אַן אַלץ־דורכדרינגענדן אינטערעס צום גורל פונ'ם אידישן פאָלק, כאָטש מערסטנטייל דינט זי נאָר אַלס באַגרינדונג פון קאַלטער באַציאונג צום אייגענעם פאָלק. אַ איד, וואָס איז למעשה אַסימילירט אין פיל הינזיכטן, קאָן זיין אַ פאַרברענטער שונא פון אַסימילאַטאָרישער אידעאָ־לאָגיע, און אַ טיפּישער איד, וואָס האָט איינגעהיט אַלע אינדיווידועלע אייגנשאַפטן פונ'ם אידישן פאָלק, קאָן זיין איר פאַרברענטער אָנהענגער. קורץ, מיר ריידן וועגן דער אַסימילאַטאָרישער אידעאָלאָגיע אַלס איינער פון די מעגלאַכע לייזונגען פון דער אידישער פראַגע.

אַט־אַ די לייזונג, וואָס איז אויסגעאַרבעט געוואָרן דורך די השכלה־לייט אין אָנגעשטרענגטן קאַמף קעגן דער אָרטאָדאָקסיע, איז געווען ביז'ן אַנטשטיין פונ'ם ציוניזם די איינציקע אידעאָלאָגיע פון די אויבערשטע טיילן פון דער נאַציע, וואָס זיינען אַממערסטן געקומען אין דירעקטע פאַר־בינדונגען מיט די ענלאַכע שיכטן פון די אַרומיקע פעלקער. דאָס איז געווען אַ דירעקטער המשך פון אַלטמאָדישן אידישן שתדלן — און די ערשטע אַסימילאַטאָרן האָבן זיך, באמת, געפילט אַלס פאַרטרעטער פונ'ם אידישן פאָלק, אַלס זיינע פאַרטיידיקער ביי די מאַכטהאָבנדע, אָדער ביי דער אינטעליגענטישער געזעלשאַפט פון דער הערשנדער באַפעלקערונג. די מאַסן־אידן זיינען פאַרבליבן פולשטענדיק פרעמד דער דאָזיקער אידעאָ־לאָגיע און אַן אַ חלק אין דער דאָזיקער פּאָליטיק.

די השכלה האָט געהאַט גרויסע פאַרדינסטן ביים אידישן פאָלק און זי טאַקע האָט אײַנגעריינקט דעם באַדן פאַר די שפּעטערדיקע וועלטלאַכע באַוועגונגען אין אידנטום. אָבער דער ציוניזם האָט — מיט'ן אויפלעבן די איינגעדרעמלטע האָפנונגען פון די אידישע מאַסן — זיך אומדערוואַרט

אַריינגעריסן אין דער משכיל׳ישער אידיליע. די גלייכצייטיק מיט אים אַנטשטאַנענע עמיגראַציע־באַוועגונג, און שפּעטער אויך די אַרבעטער־באַוועגונג, האָבן אָנגעהויבן סטיכיש אונטערצורייסן די אַזוי אויך גאַנץ שוואַכע יסודות פון דער אַסימילאַציע. די אַסימילאַציע, וואָס האָט ביז דאַן געהאַט דעם מאָנאָפּאָל אויף „מאָדערניזם“, „אייראָפּעאיזם“ און „פּראָגרעס“ אינ׳ם אידנטום, האָט זיך פּלוצלונג אָנגעשטויסן אויף מעכטיקע קולטור־שטראָמען, וואָס זיינען געפּלאָסן פאַרביי איר אין אידישן פאָלקסלעבן. די סטעאַרין־ליכטל פון משכיליזם האָט זיך אָנגעהויבן צו טונקלען ביים שיין פון דער נייער פרימאָרגן־זון פון דער ברייטער אויפקלערונג, וועלכע איז געקומען אויף דער אידישער גאַס אַ דאַנק דער אַגיטאַציע פונ׳ם ציוניזם, דער אַרבעטער־באַוועגונג און דער עמיגראַציע.

דער ציוניזם האָט איבערזעצט אויף אַ שפּראַך פון ערדישן שאַפן דאָס, וואָס דאָס פאָלק האָט ביז דאַן אויפגענומען אַלס טראַנסצעדענטע, הימלישע צוזאָגן. ער האָט די אידישע מאַסן באַלויכטן דעם תוך פון זייער עבר און זייערע צוקונפטיקע וועגן אויף דער ערד. די אַרבעטער־באַוועגונג האָט צוגעצויגן די מאַסן צו די אַלמענטשלאַכע אידעאַלן, צוגויפּפלעכטנדיק זייער לעבן מיט די האָפנונגען און קאַמף, וואָס האָבן באַאומרואיקט די גרויסע וועלט. די עמיגראַציע־פּראָצעסן האָבן מיט זייערע פיבערהאַפטע איבער־לעבענישן און בולט׳ע לעקציעס באַלערנט די סאַמע אָפּגעשטאַנענע גרופּן, מעכטיק עפענענדיק פאַר זיי ברייטע וועלט־האָריזאָנטן. וואָס פאַר אַ באַדייטונג האָט דען די קינסטלאַך־אויסגעהאָדעוועטע קולטור־טרעגעריי פון דער השכלה־אינטעליגענץ אין פאַרגלייך מיט אָט־אָ דער סטיכישער און לעבעדיקער מאַסן־קולטור!

די לופט־שלעסער פון דער אַסימילאַציע, וועלכע האָבן זיך געהאַלטן נאָר אַ דאַנק דעם פּאַקטישן מאָנאָפּאָל, האָבן אָנגעהויבן צעפאַלן. צום אָנהויב פון דער רוסלענדישער רעוואָלוציע איז די דאָזיקע אידעאָלאָגיע שוין געלעגן אין חורבות, און איר לעבעדיקער קערנדל — די צוגעבונדנקייט צום גלות — איז אַריבער בירושה צו אַנדערע שטרעמונגען. די פריערדיקע גלייכגילטיקייט צום אידישן כלל האָט אָפּגעטראָטן איר פּלאַץ דעם אייגנאַרטיקן גלות־נאַציאָנאַליזם, וועלכער האָט זיך אין 1905 שוין פאַרפעסטיקט אין דער אידישער געזעלשאַפטלאַכקייט אין רוסלאַנד, טיילווייז אויך אין גאַליציען. אויף די שיפן פון די אַטלאַנטישע געזעלשאַפטן האָט ער אָנגעהויבן איבערוואַנדערן אויך קיין אַמעריקע.

מען דאַרף אונטערשיידן צווישן די דריי פאָרמען פון גלות־נאַציאָנאַליזם. אין דער ערשטער ריי — האָבן מיר דאָ אַ ניט־קאָנסעקווענטע אַסימילאַטאָרישקייט, וועלכע באַמיט זיך מיט אַ פּוסטן וואָרט „נאַציע“ צודעקן די אָפּוועזנהייט פון וועלכן ס׳איז נאַציאָנאַלן תוך; דאָס איז — דער אויטאָנאָמיזם פון דער בונדישער אינטעליגענץ אין דער ערשטער שטופע פון זיין אַנטוויקלונג (ביז 1907—1908) און דער איצטיקער ריין־ווערטלאַכער נאַציאָנאַליזם פון די אייבערשטע פון דער אידישער אינטעליגענץ (למשל,

די לייט פון „נאָווי וואָסכאָד", אָדער די ה"ה ביקערמאַן, מארגאָלין א. א.) ; צווייטנס, קומט זייער אָפּט דער גלות־נאַציאָנאַליזם, באמת, אָלס א ניט־קאָנסעקווענטער, א ניט־דערטראַכטער ציוניזם ; אַזוי זעט אויס דער קעמפערישער נאַציאָנאַליזם פון די לעצטע 2—3 יאָר מיט זיינע לאָזונגען : „אידישע שפּראַך, קולטור און אויטאָנאָמיע".*) ענדלאַך — אהער מוז מען אויך צורעכענען דעם אבסטראַקטן טעריטאָריאַליזם, פאַר וועלכן די גאַנצע אידישע פראַגע און דאָס גאַנצע לעבן פונ'ם אידישן פאָלק שעפּט זיך אויס מיט דער עמיגראַציע. ווי טיף אונזערע טעריטאָריאַליסטן זאָלן ניט פיינט האָבן דעם גלות, זיינען זיי דאָך מיט דער גאַנצער נשמה צוגעבונדן צום גלות. אין גלות פּייניקט זיי נאָר דער באָיקאָט, פּאָגראָמען, עמיגראַציע. זייער פאַרשטיין דעם אידישן פּראָבלעם איז ניט נאַציאָנאַל און ניט היסטאָריש, אפילו ניט עקאָנאָמיסטיש, נאָר פּשוט געאָגראַפיש. ווער ס'דערפירט דאָס אידישע פּראָבלעם צו א פראַגע וועגן א נחלה, באַדן, ערגעץ־וואו ביי די אַנטיפּאָדן, יענער האָט נאָך ניט פאַרענדיגט די חשבונות מיט'ן גלות.

דאָס צושטיין פון אידישע מאַסן צו דער אַלמענטשלאַכער באַוועגונג, זייער אַרויסטרעטן אויפ'ן ערשטן פּלאַן פון געזעלשאַפטלאַכן אינטערעס — האָט אָפּגערייניקט די אידעאָלאָגישע אַטמאָספערע פון דער אידישער גאַס, און אין דער תקופה פון דער רעוואָלוציע זיינען אויפ'ן שלאַכט־פעלד פאַרבליבן צוויי אידעאָלאָגיעס : ציוניזם און — צוגעבונדנקייט צום גלות, פאַרפּוצט אין בונטע קליידער פון נאַציאָנאַליזם.. די קאָנצענטראַציע פון גלות־האָפנונגען אין די רעוואָלוציאָנערע יאָרן איז טאַקע געווען דער ערשטער נסיון פון דער אַנטי־ציוניסטישער קאָנצענטראַציע. אָבער די אינווייניקסטע קעגנזאַצן און די כאַאָטישע כחות פון דער היינטיקער אָרדנונג, פון איין זייט, און פון אידישער צעזייטקייט, פון דער צווייטער, האָבן דער דאַזיקער קאָנצענטראַציע ניט דערלאָזן צו קומען צו שטאַנד. די קאָנצענטראַציע איז ניט קיין צונויפשמעלצונג, זי איז קיינמאָל ניט געווען און קאָן ניט זיין פאָלקאָם, אָבער די טענדענץ איז אויבן־אויף.

פון די פאַרשידענע פאָרמען פון אַנטי־ציוניסטישער קאָנצענטראַציע וועלן מיר קודם־כל פאַרצייכענען די אַליאַנץ אויפ'ן פּאָליטישן באַדן. אין משך פון דער גאַנצער פאָרבאַרייטונגס־תקופה פון דער רוסלענדישער רעוואָלוציע און בעת דער רעוואָלוציע גופא האָבן מיר געזען א בונד צווישן די אידעאָלאָגן פון גלות אין די פּראָלעטאַרישע און בירגערלאַכע קרייזן. דער „בונד" האָט געהאַלטן זיין קאַמף מיט אַלע מיטלען קעגן ציוניזם — פאַרלוימדונג איינגעשלאָסן — במעט פאַר זיין הויפּט־אויפגאַבע און פאַרדינסט ; און מיר האָבן אויך געזען, ווי ענערגיש די אַסימילאַטאָרישע און האַלב־אַסימילאַטאָרישע קרייזן פון דער אידישער בורזשואַזיע האָבן געגעבן מאָראַלישע און מאַטעריעלע אונטערשטיצונג זייער פּראָלעטאַרישן קרוב, פאַקטיש

*) אַלס ניט־קאָנסעקווענטן ציוניזם מוז מען אויך באַצייכענען דעם „גייסטיקן נאַציאָנאַליזם" פון ה' ש. דובנאָוו מיט זיין טיפזיניקן פּרוואו צו באַגרינדן די נאַציאָנאַלע אידעאַליזירונג פון גלות.

רעכענענדיק זי מיט אים, אַלס מיט דעם „איינציקן פאָרשטייער“ פון די אידישע ארבעטער. אַ ניט גאָר געלונגענעם פּרואוו צו שאַפן אַן אַלגעמיינעם בלאָק פון דיזעלבע עלעמנטן, אָן אונטערשיד פון קלאַסן, האָבן מיר געזען בשעת דעם וואַל־קאַמף צו דער צווייטער דומע. די קעגנזייטיקע סימפּאַטיעס לאָזן זיך פילן אויך איצט. די גרופּיסטן, באַפולמעכטיקטע פון קאָוונע באַראַטונג*), און ווי זיי הייסן דאָרט, פּרעטענדירן צו זיין די „איינציקע פאָרטרעטער“ פון די אידן אין „תחום־המושב“. אָבער אַן איינציקער קאָן מען דאָך ניט זיין זאַלבעצווייט. פון דאַנען קומט דאָך אַרויס דער לעבנס־געזעץ: איינציקע פון אַלע קלאַסן, דערנענטערט אייך . . .

אין גאַליציע, וואו דאָס פּאָליטישע לעבן ברענט אויף כמעט אויסשליסלאַך בשעת וואַל־קאַמפן, האָבן מיר געזען, אין 1907 און באַזונדערס אין 1911, דעם סאָלידאַרישן אויפטריט פון די גמינע־אַסימילאַטאָרן מיט די חסידים און סאָציאַל־דעמאָקראַטן. אין ביידע פאַלן האָבן זיך אין אַט־אַ דער פאַרנעמער געזעלשאַפט באַטייליקט מיט גרויס אייפער די גאַליצישע בונדיסטן, און דער בלאָק איז געווען געווענדעט קעגן דעם ציוניזם. אַלס רעזולטאַט פון דעם פּאָרוואַל־האַנדל זעען מיר איצט אַ ווייטערדיקן שריט פון אַנטי־ציוניסטישער קאָנצענטראַציע: די אָקאָרשט פאָרגעקומענע פאַראייניקונג פון גאַליצישע בונדיסטן מיט די שאַרפסטע קעגנער פון דער אידישער נאַציאָנאַלער אויפלעבונג, וואָס האָבן ביז איצט געבילדעט די „אידישע סעקציע“ ביי די פּ. פּ. ס.

אַ סך וויכיקער לאָזט זיך מערקן די קאָנצענטראַציע פון אַנטי־ציוניסטישע עלעמנטן אויפ׳ן געביט פון געזעלשאַפטלאַכער טעטיקייט.

דאָך איז ניטאָ קיין ספק, אַז אַזעלכע אָרגאַניזאַציעס פון אידישע כחות, ווי „איקא“, מפיצי־השכלה, לייי־ און שפּאָר־קאַסעס, די פאַרשטאָרבענע ליטעראַרישע געזעלשאַפט, אינפאָרמאַציאָנס־ביוראָ פאַר עמיגראַנטן — שטעלן מיט זיך פאָר די צענטרען, אַרום וועלכע ס׳גרופּירן זיך די פאַרשידנאַרטיקסטע עלעמענטן; און דאָ קומט פאָר אַ שטומער, אָבער אָנגעשטרענגטער קאַמף פאַר אויבערהערשאַפט צווישן די אַנטי־ציוניסטישע גרופּן, וואָס האָבן דאָרט ביז איצט רעגירט, און די ציוניסטן, וואָס הויבן זיך אָן באַווייזן דאָרט. דערווייל הערשט אין די דאָזיקע איינריכטונגען אַ בולט׳ער גייסט פון שנאה צום ציוניזם. סיי ביי די אָנפירער פון די אינסטיטוציעס — ביי די איינפלוסרייכע פילאַנטראָפּן און „עסקנים“ — אַזוי אויך ביי די באַאַמטע און פּראָווינץ־טוער גיט אָן דעם טאָן די גלות־אידעאָלאָגיע. אונזערע געזעלשאַפטלאַכע ענינים ווערן נאָך אַלץ אַזוי אָוועקגעשטעלט, פּונקט ווי דער גורל פון די אידישע מאַסן איז לעולם־ועד פאַרבונדן מיט׳ן גלות־לעבן, פּונקט ווי שטאַרקן און אָרגאַניזירן דעם

*) גרופּיסטן — אָנהענגער פון דער האַלב־אַסימילאַטאָרישער בורזשואַזער פּאַרטיי אין רוסלאַנד „פאָלקס־גרופּע“. די קאָוונער באַראַטונג — אַ באַראַטונג פון אַ גרופּע קיינעם ניט פאַראַנטוואָרטלאַכע רוסיש־אידישע כלל־טוער, וואָס איז פאָרגעקומען אין קאָוונע און גערעדט אין נאָמען פון כל ישראל. — ב. ל.

גאַנצע אידישע פראַגע און דאָס גאַנצע לעבן פון׳ם אידישן פאָלק שעפּט זיך גלות־אידנטום איז די איינציקע אויפגאַבע פון אונזער אינטעליגענץ. די הערשנדע אידייע פון דער אינטעליגענץ, וואָס גרופּירט זיך אַרום אונזערע קהל׳שע ענינים, איז — די דערגרייכונג פון גלייכבאַרעכטיקונג. אויך אויף אָט־דעם געביט זעען מיר שטילשווייגנדיקע „קלאַסן־מיטאַרבעט״.

טשיקאַווע זיינען די פאָרמען פון אַנטי־ציוניסטישער קאָנצענטראַציע אויפ׳ן געביט פון ליטעראַטור. די מחוץ פון ציוניזם שטייענדיקע בורזשואַזע און אַרבעטער־עלעמענטן האָבן, אַזוי ווי צונויפגערעדט זיך, נאָך מיט אַ פּאָר יאָר צוריק געפירט מיט אַ זעלטענער איינמוטיקייט אַ קאַמף קעגן דעם ציוניזם אין דער אָדער יענער פאָרם. עס איז באַצייכנסווערט, אַז אָט־די קלאַסן־„קעגנער״ מיידן אויס ביז היינט אָנצופאַלן איינער אויפ׳ן צווייטן. דער גאַנצער אידעאישער אָנגריף פון׳ם „בונד״ קעגן דער אידישער „בורשואַזיע״ האָט נאָר אין זינען — דעם ציוניזם. פּונקט ווי בורזשואַזיע און ציוניזם זאָלן זיין סינאָנימען. קאָמישער פון אַלץ האָבן געקלונגען די אַפּלאָדיסמענטן פון די בירגערלאַכע אַסימילאַטאָרן פאַר אָט־דער אידענטיפיצירונג. אמת, דורכ׳ן סיסטעמאַטישן באַפאַלן דעם ציוניזם האָבן זיך פון צייט צו צייט דורכגעריסן נאָטן קעגן דער בורזשואַזיע בכלל, אפילו דער אַסימילאַטאָרישער. אָבער די בורזשואַזע פאַרבינדעטע פון׳ם „איינציקן פאַרטרעטער״ האָבן גרויסמוטיק געקוקט אויף זיינע אַרויסטרעטונגען, פאַרשטייענדיק אויסגעצייכנט, אַז אַזעלכע שטיפעריייען זיינען נאָר „פּראָ פאָרמאַ״, נאָר צוליב׳ן „געננפער פחד״, קיינמאָל זיינען די אַסימילאַטאָרן און די גלות־נאַציאָנאַליסטן פון דעם „בעלי־בתישן״ קרייז ניט באַפאַלן זייער פּראָלעטאַרישן מיטקעמפער, זיי האָבן מער ווי שוואַך אָפּגעשלאָגן זיינע אַטאַקעס. איינִיקע פּרעסע־אָרגאַנען האַלטן זיך נאָך ביז היינטיקן טאָג אָן דער טאַקטיק.*)

עס איז כדאי צו באַמערקן, אַז אויפ׳ן ליטעראַרישן געביט איז פיל שווערער דורכצופירן די קאָנצענטראַציע, ווי אויף אַלע אַנדערע געביטן. אין דער פּאָליטיק טוט מען און אין ליטעראַטור — רעדט מען. מ׳קאָן פירן אַזעלכע עסקים, וואָס האָבן גאַרניט געמיינזאַמעס מיט׳ן קלאַסן־קאַמף, אָבער ריידן וועגן קלאַסן־קאַמף דאַרף מען דאָך. מ׳קאָן ניט פאַרוואַרפן די אידעאָלאָגן פון גלות־נאַציאָנאַליזם, אַז זיי האָבן ניט געגוג געדולד צו די רייד פון זייערע מאַרקסיסטישע פריינט; זיי וואָלטן געוועזן גרייט צו געבן די לעצטע — פאַרשטייט זיך נאָר אויף וויפיל ס׳דערלויבן די אומשטענדן — די פולע פרייהייט פון׳ם וואָרט אין זייער פּרעסע. אַזאַ קאָמבינאַציע איז אָבער ניט אָנגעמבאַר דוקא פאַר זייערע „אָרטאָדאָקסאַלע״ פאַרבינדעטע. ביי פרייהייט פון געדרוקטן וואָרט וואָלט גאָר קיין רייד ניט געקאָנט זיין וועגן דער איצט צו־שטאַנד־קומענדער פאַראייניקונג פון אַזאַ פאַרשידנפאַרביקן עולם אונטער איין ליטעראַרישן דאַך.

דאָס אידישע פאָלק איז קליין אין צאָל, איז נישטיק מיט זיין פאַר־

*) מ׳וואָלט געקאָנט ברענגען פיל פאַקטן פון אָט־דער מערקווירדיקער סביבה.

העלטניסמעסיקער סאָציאַל־פּאָליטישער וואָג. דעריבער קומען אויס אַלע זיינע לעבנס־פּראָצעסן ניט באַדייטנד. די פאַקטן פון אַנטי־ציוניסטישער קאָנצענטראַציע, וואָס מיר האָבן דאָ דערמאָנט, קאָנען אויך אויסזען אַלס אַזעלכע, אויף וועלכע ס'לוינט זיך ניט אָפּצושטעלן. אָבער, ערשטנס, דורך דאָס נישטיקע און ניט־באַמערקבאַרע ברעכט זיך דורך אַ וועג די געשיכטע. דאָס, וואָס אונזער געשיכטע אין גלות גלאַנצט ניט אַרויס מיט איר העלקייט, פאַרקלענערט ניט אַבסאָלוט די היסטאָרישע באַדייטונג פון די דערמאָנטע דערשיינונגען פאַר'ן אידישן פאָלק. צווייטנס, דאַרף מען נאָר אַ טראַכט טאָן, וואָס פאַר אַ השפּעה אויפ'ן פאָלקס־לעבן עס האָט אונזער אַנטי־ציוניסטישע אינטעליגענץ, כדי צו באַגרייפן, וואָס פאַר אַן אַנטשיידנדע באַדייטונג זי קאָן האָבן פאַר אונזער גאַנצן עתיד. די דאָזיקע אינטעליגענץ האָט פאַר זיך אַליין גענומען די אַרבעטער־באַוועגונג און די עמיגראַציע־רעגולירונג. זי רעגירט אין דער קהלה און אין אַנדערע איינריכטונגען, זי דערשיינט אומעטום, וואו מ'טרעט צו צו וועלכע ס'איז שריט פון זעלבסטאָרגאַניזאַציע און זעלבסטהילף. און דערפאָלג האָט זי, ווייל זי איז סאָלידאַריש, ווייל אַפילו יענער חלק אירער, וועלכער האַלט זיך אין איין שווערן מיט'ן קלאַסן־קאַמף, פּראַקטיצירט אין דער אמת'ן קלאַסן־קאָאָפּעראַציע. די אַנטי־ציוניסטישע אינטעליגענץ האָט ניט קיין מורא פאַר קלאַסן־פאַרשידנהייטן, זי סאַנקציאָנירט זיי גאַנץ גערן, זי לאָזט צו אין אירע רייען קריטיק־פרייהייט, אַבי נאָר צו גאַראַנטירן אַקציאָנס־איינהייט. אָט־אָ דער קעגנזייטיקער טאַקט אַנטפּלעקט באַשיינפּערלאַך, אַז די פאַרבינדעטע פאַרטיידיקן דאָ געמיינזאַמע, ביידן טייערע ווערטן אינ'ם אידישן לעבן, אַז זיי זיינען געצוואונגען געמיינזאַם צו פאַרטיידיקן די פּאָזיציעס, וואָס זיי האָבן שוין פאַרנומען.

אין דעם קומענדיקן פּרק וועלן מיר באַטראַכטן די מאַטעריעלע יסודות פון דער סאָלידאַריטעט.

3.

דער קאַמף פאַר הערשאַפט אין מאָדערנעם אידנטום

אין מיינע באַטראַכטונגען האָב איך אין זינען דעם מזרח־אידנטום. דאָס מערב־אידנטום איז אָפּגעריסן פון עצם קאָלעקטיוון לעבן פון אונזער פאָלק. דעריבער קאָן ער אויפנעמען פון די אַ־צטיקע אידעאָלאָגיעס אין אידנטום אָדער די אומבאַדינגטע אַסימילאַציע, אָדער אַן אַבסטראַקטן, לעבנס־לאָזן ציוניזם. די פּראָבלעמען פון אַ נאַציאָנאַלן קאָלעקטיוון לעבן, זיין אַנטוויקלונג אין גלות — זיינען כמעט גאַנץ פרעמד דעם אידן פון מערב. דעריבער געפינט אין דער סביבה ניט קיין באָדן אַפילו דער גלות־נאַציאָנאַליזם.

מיט וואָס, איינגנטלאַך, קאָן מען דערקלערן די טיפע שנאה צווישן ציוניזם און די אַזוי־גערופענע גלות'יסטן פון אַלע פאַרבן אין רוסלאַנד און אין גאַליציע? די שנאה איז פיל שאַרפער, ווי פון געוויינלאַכע

אידעאישע אונטערשידן. ס'וואָלט געווען זייער נאאיוו צו מיינען, אַז די אומאויפהערלאכע אַטאַקעס אויפ'ן ציוניזם מצד די בונדיסטן, אָדער דער ווילדער קאַמף פון די פאַראייניקטע גמינע־לייט, חסידים און סאָציאַל־דעמאָקראַטן אין גאַליציע קעגן דעם ציוניזם ציען זייער יניקה נאָר פון טעאָרעטישע מיינונגספאַרשידנהייטן. דאָס בלוט, וואָס איז פאַר־גאָסן געוואָרן אויף די גאַסן פון דראָהאָביטש,*) איז דער שטאַרקסטער פראָטעסט קעגן אַזאַ אומשולדיקן פירוש אויף דעם קאַמף, וואָס קומט פאָר אויף דער אידישער גאַס.

עס איז קלאָר, אַז דאָס איז אַ קאַמף פאַר הערשאַפט, פאַר רעאַלער מאַכט אין לעבן, אַ פאַרביטערטער קאָנפליקט פון מאַטעריעלע אינטערעסן. אָבער עס איז פונקט אַזוי קלאָר, אַ מיר האָבן דאָ צו טאָן מיט אַ צוזאַ־מענשטויס ניט פון קלאַסן־אינטערעסן, נאָר פון עפּעס אַנדערש. דער ציוניזם אַליין האָט ניט קיין איבער־קלאַסן־כאַראַקטער, אָבער דער קאַמף צווישן אים און, אויב מ'קאָן אַזוי זאָגן, גלות'יזם טראָגט פונקט אַזאַ איבער־קלאַסן־כאַראַקטער, ווי דער קאַמף פון פריידענקעריי קעגן קלעריקאַליזם ביי די פעלקער פון אייראָפּע; טראָץ דעם, וואָס די פריידענקעריי פון דער ראַדיקאַלער בורזשואַזיע און פונ'ם באַוואוסטזיניקן פראָלעטאַריאַט איז ווייט ניט איינס און דאָסזעלבע.

עס איז ניטאָ נאָך אַזאַ פאָלק אין דער וועלט, וואו די יחידים זאָלן זיין אַזוי פייאיק, אַזוי פלינק, עקשנות'דיק, בויגזאַם און פּילזייטיק אין קאַמף פאַר פערזענלאכן קיום, ווי אידן. און עס איז ניטאָ אין דער וועלט נאָך אַזאַ פאָלק, וואָס זאָל זיין אַזוי שוואַך און צעקראָכן, ווייך און ניט־שטאַנדהאַפטיק אינ'ם קאַמף פאַר נאַציאָנאַלער באַפעסטיקונג, ווי אידן. אויסערגעוויינלאכער כח פון פרט און ביי־שפּיללאָזע שוואַכקייט פונ'ם כלל — דאָס איז איינע פון די סתירות פונ'ם אידישן פאָלק אין גלות. צי קאָן מען דען אויסמעסטן דעם תהום פון ענערגיע, וואָס איז פאַרבאָרגן אין די טיפע־נישן פון די אידישע מאַסן? אָבער דאָס איז די ענערגיע פון פערזענלאַכע טאַלאַנטן און צעבערעקלטע אָנשטרענגונגען, וועלכע אונזער פאָלק ווייס ניט, ווי צו פאַרוואַנדלען אין דער ענערגיע פון קאָלעקטיוון שאַפן. אויף אַט־אָ דעם פרט, וואָס איז דורכגעדרונגען מיט'ן ניט־באַוואוסטזיניקן קאָ־ריעריזם, וואָס דורשט צו באַקומען פאַר זיך „אַ באָדן“ אפילו פאַר'ן פרייז פון צערייסן מיט'ן שלים־מזלדיקן, אָרימען און באָדנלאָזן קאָלעקטיוו, — אויף אים שפּאַרט זיך עס אָן די אַסימילאַציע־אידעאָלאָגיע אין אַלע אירע נוסחאות. פון דער אַנדער זייט איז קלאָר, אַז דער אידישער קאָלעקטיוו אַלס גאַנצער, וואָס ווערט איבערגעלאָזן אויף הפקר פון דעם פרט, וועלכער האָט זיך אַרויסגערוקט אַ דאַנק זיין געלאָף נאָך פערזענלאַכן דערפאָלג, אַז אָט־דער קאָלעקטיוו נויטיקט זיך, מ'זאָל אים שטאַרקן, אויסגלייכן,

---

*) זע זייט 233.

פאַראייניקן און מאַכן זעלבסטשטענדיק. און אויפ׳ן דאָזיקן קאָלעקטיוו האַלט זיך טאַקע די ציוניסטישע אידעאָלאָגיע אין אַלע אירע שאַטירונגען. אָט־אָ דאָ, אין דעם שטומען אַנטאַגאָניזם צווישען דעם דערפאָלגרייכן יחיד און דעם אומגליקלאַכן פאָלק, דאַרף מען זוכן די „מאַטעריעלע" אינטערעסן־קעגנזאַצן, וואָס רופן אַרויס דעם צוזאַמענשטויס פון אידעאָלאָגיעס ביי אידן.

די אַסימילאַציע איז זיך קיינמאָל ניט געווען באַוואוסט פון דעם אַנטאַגאָניזם צווישן פּרט און כלל. אָבער ווען דער ציוניזם האָט גערופן מקריב צו זיין פּערזענלאַכע קאַריערעס צוליב דער נאַציאָנאַלער אויפלעבונג, האָבן די אַסימילאַטאָרן אינסטינקטיוו דערשפּירט די סכנה פון דער אַגיטאַציע און האָבן זיך באַוואָפנט מיט׳ן גאַנצן אַרסענאַל פון שרעק־ווערטער („רעאַקציע", „שאָוויניזם", „ענגקייט" א. א.), כדי אָפּצוהיטן די קאַריעריסטישע רעכט פון פּרט. דער ציוניזם האָט זיך סומך געווען, אויך ניט אַלעמאָל בולט, אויף אָט־דער סתירה צווישן יחיד און כלל און האָט פון איר געשעפּט זיין אידעאַליזם. דער גלות־נאַציאָנאַליזם פּרובירט, אַליין ניט וויסנדיק עס, צו מאַכן שלום צווישן דעם פּרט און כלל אין אידנטום.

דער פּרט, וועלכן ס׳שמייכלט צו „אַ ברייטער פעלד" — פאַר דערפאָלג, פאַר אַנטוויקלען זיין טאַלאַנט אָדער פאַר עקספּלאָאַטאַציע — אין דער אויסערלאַכער וועלט, וויל זיך ניט אָפּרייסן פונ׳ם איינגעזעסענעם פּלאַץ, פאַר אים איז דער גלות — די היים, די ניט־אידישע סביבה — דאָס פאָטערלאַנד. אָבער דאָס אידישע פאָלק, אַלס היסטאָרישער אָרגאַניזם, אַלס מאַטעריעלע און גייסטיקע טראַדיציע, אַלס לעבנס־שטייגער און קולטור־פּסיכאָלאָגישער טיפּ — דריקט דאָך אויף יעדן פּרט. אמת, אינ׳ם אידישן פאָלק איז דאָ זייער ווייניק פון אַ פעסטער מאַטעריעלער טראַדיציע, ווייניק פאַרשטיינערטע פּראָדוקטן פון קאָלעקטיוון שאַפן פון פריערדיקע דורות, ווייניק לעבנסשטייגער, וואָס זאָל זיך אַליין אַנטוויקלען, — ווייניק אייגנאַרטיקייט; און מיר פאַרמאָגן דאָך גאָרניט פון דעם כח פון באָדן, פון שוואַרצערדיקער צוציאונגס־קראַפט. דערפאַר אָבער האָבן מיר מער קולטור־טראַדיציעס — אין דעם גייסטיקן וועזן, אין די געדאַנקען־געוואוינהייטען, טעמפּעראַמענט און אידעאַישער ירושה. די דאָזיקע טראַדיציע לאָזט זעלטן אַרויס אַ יחיד פון אירע איינקלאַמערנדע אָרעמס. אין אַלגעמיין און אינגאַנצן גענומען, קומט אויס דעם אידישן פּרט מיט אַלע זיינע קאַריעריסטישע האָפנונגען צו בלייבן שטעקן אינערהאַלב פון פאָלק. פון דאַנען שטאַמען די אינווייניקסטע סתירות פון דער אַסימילאַציע.

פון דער אַנדער זייט — הערשט אויך איבער׳ן אידישן קאָלעקטיוו די נויטווענדיקייט זיך צו פאַרפעסטיקן, לאָזן וואָרצלען אין דער אַרומיקער סביבה, צוזאַמענבינדן זיך מיט דער אינעדטער שוואַרצערד פון די שכנות׳־

דיקע פעלקער. אַ גאַנץ פאָלק קאָן ניט לעבן, ווי אין אַן אכסניה. פון דאַנען שטאַמען די אינערלאַכע סתירות אינ'ם ציוניזם.

די אַסימילאַציע האָט באַוויזן שנעלער און עפּעס אומבאַמערקבאַרער, ווי דער ציוניזם, זיך אַן עצה צו געבן מיט דער דערמאָנטער סתירה; נאָכדעם ווי די אידעאָלאָגן פון דער אַסימילאַציע האָבן זיך איבערצייגט אין דער אוממעגלאַכקייט צו באַקומען אַ באָדן אונטער די פיס דורך ריין־אינדיווידועלע אָנשטרענגונגען, האָבן זיי אָנגעהויבן אינסטינקטיוו אָנ־צוטאַפּן יענע וועגן, אין וועלכע ס'גייען די מאַסן אין זייער סטיכישן שטרעבן, זיך צו באַפעסטיקן אין גלות. די אַסימילאַטאָרן — די דירעקטע יורשים פון די אַלטע איינפלוסרייכע שפּיצן פון אידישן פאָלק, פון די אידישע גבירים און קהל־לייט, ווי אויך פון דער ישיבה־בחור'ישער נאַקעטקייט — זיי האָבן מיט'ן כח פון היסטאָרישן איבערגאַנג געפונען פאַר זיך אָפן אַלע וועגן צו די אידישע מאַסן, צו די אַנשטאַלטן און אָרגאַ־ניזאַציעס פון אונזער פאָלק. די טאַטעס האָבן געהערשט אין די קהלות, אין דער צדקה־גדולה, אין חנוך; זייערע קינדער און אייניקלאַך טאַקע האָבן פאַרכאַפּט די מאָדערנע „געזעלשאַפטן", זעלבסטהילף־אָרגאַניזאַציעס און אַרבעטער־פאַרבאַנדן. די קינדער האָבן באַוויזן אויסצונוצן די אָרגאַ־ניזאַטאָרישע געוואוינהייטן, וועלכע זיי האָבן באַקומען בירושה, כדי צו פאַרשטאַרקן זייערע אייגענע פּאָזיציעס אינ'ם אידישן פאָלק, און אויף אַזאַ אופן, אַלס „איינציקע פאַרטרעטער" פון גאַנצן אידישן פאָלק, אָדער פון איינצעלנע פון זיינע קלאַסן, האָבן זיי זיך דערשלאָגן די אָנערקענונג מצד די אַנטשפּרעכנדע גרופּן פון אַנדערע פעלקער.

ניט האָבנדיק לכתחילה קיין שום ווילן צו דינען דעם אידישן פאָלק, קומענדיק צום פאָלק נאָר אַ דאַנק דעם דורכפאַל פון דער פּערזענלאַכער, קאַריערסטישער אַסימילאַציע, האָט אָט־די אינטעליגענץ, טאַלאַנטירט און אַקטיוו, געבראַכט די אידישע מאַסן, אין אַ באַשטימטער מאָס, אַ דיר־רעקטן, ממשות'דיקן נוצן. זי האָט אָרגאַניזירט צדקה, ביליקן קרעדיט, בילדונג, סטאַטיסטישע אַנקעטן, עמיגראַציע־אינפאָרמאַציע און זי האָט אויך אָנגעפירט ס ט ר י י ק ס און פּאָליטישע אַרבעטער־אַרויסטרע־טונגען. זי האָט כמעט מאָנאָפּאָליזירט די אידישע קהל'שע עסקים — לויט דער היסטאָרישער חזקה פון ערשטן פאַרכאַפּ. און דאָס אַלץ נאָר צוליב איין ציל — זיך דערשלאָגן ד י אָ נ ע ר ק ע נ ו נ ג מ צ ד ד י אַ ר ו מ י ק ע פ ע ל ק ע ר. דורכמאַכן, זיך שטיצנדיק אויפ'ן אידישן פאָלק, דעם אומדירעקטן וועג צו פּערזענלאַכער „איינוואָרצלונג" אין גלות.

אונזער גלות'יסטישע אינטעליגענץ, וועלכע איז אין דער נשמה פאַר־בליבן, ווי פריער, טיף־גלייכגילטיק צום גורל פונ'ם פאָלק, האָט אַזוי אַרום באַוויזן צו דינען דער אידישער געזעלשאַפטלאַכקייט, ניט ברענגענדיק קיין קרבנות פאַר'ן קאָלעקטיוו. אדרבה — די פּערזענלאַכע קאַריערע האָט זיך דאָ אויף אַ גליקלאַכן אופן צונויפגעפלאָכטן מיט'ן נוצן פון קהל.

דאָס ווערטפולע, וואָס די דאָזיקע אינטעליגענץ האָט מיט איר טעטיגקייט געבראַכט די אידישע מאַסן, איז געווען ניט פעסט, אויבערפלעכלאַך, ווייל איר טעטיקייט איז געווען צוגעפּאַסט צו די גלות־גרעניצן. זי באַפרידיקט נאָר די נאָענטסטע לויפנדע נויטן, און ניט די מאַסן אין זייער כלל, נאָר באַזונדערע גרופּן און איינצלנע יחידים: זי באַשרענקט זיך אויף קליינלאַכער טאָג־טעגלאַכקייט. אין דער דאָזיקער גאַנצער טעטיקייט — סיי פון דער בורזשואַזער און סיי פון דער פּראָלעטאַרישער אינטעליגענץ — איז ניטאָ קיין אידעאַל און סיסטעם, ווייל דער אויסגאַנגס־פּונקט איז ניט דער נאַציאָנאַלער קאָלעקטיוו, נאָר די דאגה פאַר אַ פּערזאָן און פון מאָמענט.

די מאַסן גיט עס עפּעס דאָך, און אונזער גלות׳יסטישע אינטעליגענץ דאַרף ניט מער, ווי הערשן איבער די מאַסן, זיך באַנוצן כאָטש טיילווייז מיט זייער צוטרוי, און ניט אַזוי דעם אמת׳ן פּאַרטרויען, ווי דאָס רעכט צו רעקלאַמירן דעם דאָזיקן צוטרוי כלפּי דער אויסערלאַכער וועלט. די דאָזיקע אינטעליגענץ האָט באַשאַפן אויף דער אידישער גאַס אַן אומאנגענעמע אַטמאָספערע פון שרייענדיקער רעקלאַמע און פּאַרטייאישער שמוץ־קאָנקורענץ. אָט פאַרוואָס זי איז אַזוי אויבערפלעכלאַך אין איר אידעאָלאָגיע, מיידט זי אויס אַזוי אָרגאַניש יעדן פּרואוו צו פאַרטיפן זיך אין די יסודות פונ׳ם אידישן לעבן, גיט זי זיך אַזוי פאַנאַטיש אָפּ דער פעלשונג פון די אידעאישע ווערטן פונ׳ם אידישן פאָלק, מורא האָבנדיק צו קוקן דעם גרויזאַמען אמת גלייך אין די אויגן. מ׳דאַרף דאָך זיין די „איינציקע פאַרטרעטער“ כלפּי דער שטאַרקער און צוציענדיקער אויסערלאַכער וועלט, און צוליב דעם איז נויטיק — אַז „אין דעם אידישן פאָלק, וואָס איז אָנפאַרטרויט אונזער אויפזיכט, זאָל אַלץ זיין בשלום“.

די עקסטרעמע לייכטקייט און ניט־אידעאישקייט פון אָט דער אידעאָלאָגיע האָט מעגלאַך געמאַכט פאַר דער אינטעליגענץ, וועלכע האָט זי געשאַפן, זיך אָפּצוזאָגן מיט אַ לייכטן האַרץ פון דער אַסימילאַציע. דאָ האָט דער חורבן פון דער אַסימילאַציע ניט אַרויסגערופן קיין טרערן און בייִנקשאַפטס־זכרונות, האָט ניט צעשלאָגן קיין פערזענלאַכע לעבנס און קאַריערעס.*) ניט אומזיסט פאַראייניקט דאָ אַזוי גלענצענד דער פּרט זיין פּערזענלאַכן ערפאָלג מיט די געזעלשאַפטלאַכע ענינים. די דאָזיקע אינטעליגענץ באַשטייט פון „פּראַקטיקער“ און „דיפּלאָמאַטן“, לויט ירושה און באַרוף. אייניקלאַך פון די שתדלנים און קהל׳שע קאָכלעפל, זיינען זיי — אַלץ איינס אינ׳ם בורזשואַזן און פּראָלעטאַרישן לאַגער — געבוירענע פּראַזעאָלאָגן און אָפּאָרטוניסטן.

מיט איר אייגנאַרטיקער פלינקייט האָט די אינטעליגענץ נאָך פאַר דער רוסלענדישער רעוואָלוציע זיך איבערגערוקט פון אַסימילאַטאָרישקייט

*) די טרערן אויפ׳ן זעקסטן ציוניסטישן קאָנגרעס וועלן פאַרבלייבן אַן אייביקער סימן פון דער טיפקייט פון ציוניסטישע איבערלעבונגען, פון דער טראַגעדיע פון קאָלעקטיווע געפילן און האָפנונגען.

און „קאָסמאָפּאָליטיזם“ צו ניט־אויפריכטיקן, האַלביקן גלות־נאַציאָנאַליזם.

דער ציוניזם, דאַגעגן, האָט דורכגעמאַכט אַן אַנדער עוואָלוציע. ער איז געשאַפן געוואָרן דורך דעם עמפּינדלאַכן טייל פון דער אידישער אינ־טעליגענץ, וועלכע האָט אונטער'ן דרוק פון די גרויזאַמע קלעפּ פון געזעל־שאַפטלאַכן און מלוכה־אַנטיסעמיטיזם טיף דערשפּירט, אַז מען קען ניט צונויפבינדן גליק פון'ם פאָלק מיט פּערזענלאַכן קאַריעריזם. זי האָט שאַרף אָפּגעוואָרפן דעם גלות, איינזעענדיק אין אים די הויפּט־סיבה פון די אידישע ליידן און די פּרוכטלאָזיקייט פון אידישן שאַפן. די ציוניסטישע אינטעליגענץ האָט זיך אין איר ראַדיקאַליזם אַרויסגעוויזן בלינד און טויב צו דעם פּאָזיטיוון, וואָס האָט זיך געשאַפן אין טאָג־טעגלאַכן לעבן פון די אידישע מאַסן! אוטאָפּיסטיש צוגעשמידט צום אויפלעבונגס־אידעאַל אין אייגענעם לאַנד, האָט זיך דער בליק פון די דאָזיקע אידעאַלאָגן אויפגעהויבן הויך איבער די לויפנדע מאָמענט־באַדערפענישן. די ערשטע 20 יאָר איז פאַר די ציוניסטן געווען פרעמד יעדער געדאַנק פון פאַרכאַפּן און פאַר־פעסטיקן די פּאָזיציעס אין די גלות־לענדער, פון אַ נויטווענדיקן צוזאַמענ־בונד צווישן פּערזענלאַכער פאַראינטערעסירונג און די כלל ענינים. אויף דעם, וואָס עס טוט זיך אין גלות, און אויף אַלע גלות ערשיינונגען — דעם עקאָנאָמישן קאַמף פון די אַרבעטער, דעם קאַמף פאַר בירגערלאַכער פריי־הייט, דער אַנטוויקלונג פון דער אידישער שפּראַך, עמיגראַציע — האָבן די ציוניסטן געקוקט ווי אויף עפּעס פּרוכטלאָזעס, פרעמדעס. ווייל, אַלץ וואָס מען דאַרף טאָן, איז — דאָרטן, אין דער היסטאָרישער היים פון אידישן פאָלק. דאָרט — ציון, דאָ — גלות. און וואָס קאָן זיין גוטס פון גלות?

דערווייל האָבן די אַנטי־ציוניסטישע עלעמענטן אַלץ מער און מער אַריינגענומען אין זייערע הענט די אָרגאַניזירטע אויסדרוקן פון געזעל־שאַפטלאַכן לעבן, און די עקסטרעמע פלאַכקייט, ממש דלות פון געדאַנק, האָט זיך ביי זיי פאַראייניקט מיט אַ גרויסן פּראַקטישן חוש און אָרגאַני־זאַציאָנעלער געשיקטקייט. דער ציוניזם ווידער, דוקא ערב די סאַמע שווערע דערשיטערונגען, וועלכע עס האָט איבערגעלעבט דאָס אידנטום אין אונזער צייט, — האָט זיך אַרויסגעוויזן קראַנק אויף אָרגאַניזאַציאָנעלער אָנמאַכט, טראָץ דער דרייסטקייט און דורכדרינגלאַכקייט פון געדאַנק.

אין פריערדיקן אַרטיקל האָבן מיר געזען, אַז די רעוואָלוציאָנערע יאָרן האָבן אונז געבראַכט דעם ערשטן, ניט גאַנץ געלונגענעם נסיון פון אַנטי־ציוניסטישער קאָנצענטראַציע.

יעדע תקופה פון סאָציאַלע דערשיטערונגען אין דער אַרומיקער וועלט עפנט פאַר'ן אידישן פאָלק נייע ד ע ר ש י ט ע ר ו נ ג ע ן — און נייע ה אָ פ נ ו נ ג ע ן, גרויסע געפאַרן — און רייצענדע פּ ע ר ס פּ ע ק־ט י װ ן . . . דער ציוניזם האָט זיך געשטיצט אויף אַט די סכנות און דאגות, בעת דער גלות'יזם האָט זיך געשטיצט אויף די פּערספּעקטיוון און האָפנונגען...

לכתחילה האָט דער ציוניזם זיך באַמיט צו איגנאָרירן די דאָזיקע

האָפנונגען און פּערספּעקטיוון, ר׳האָט מיט אַ קרענקלאַכער פריידּ אונטער־געכאַפּט אַלץ, וואָס איז געווען טראַגיש און גרויזאַם אין די פאָלקס־איבער־לעבונגען, כדי צו נישט צו מאַכן די דאָזיקע האָפנונגען. זיינע שונאים האָבן דאַגעגן אונטערגעשאַצט די סכנה, האָבן באַגעגנט די דערשיטערונגען מיט אַ בייזווילִיקן געלעכטער און זיך געקליגלט אין באַרואיקנדער זעלבסט־נאַרעריי: דאָס איז ניט געווען מוטיקייט, וואָס אָנערקענט די אחריות, נאָר לייכטזין, וואָס פאַרמאַכט די אויגן ביים ברעג פון תהום. און קיינער, קיינער אין דער אידישער גאַס האָ ניט אַ געשריי געטאָן: מיט אַ הויך־געהויבענעם קאָפּ גייען מיר באַגעגענען דאָס, וואָס ס׳דערוואַרט אונז!

און דער ציוניזם האָט זיך געגריזשעט, געפירט אַ אידעאישן קאַמף אין אַ צייט, ווען זיינע שונאים האָבן געבויט פעסטונגען אינ׳ם לעבן. דאַן — אין אָט־די פינסטערע, און דאָך ליכטיקע, שטראַלנדיקע יאָרן — זיינען אָפּגעפאַלן פונ׳ם ציוניזם איינער נאָכ׳ן צווייטן די לעבעדיקסטע און אַנטוויקלטסטע עלעמענטן. פון דעם ציוניזם האָט זיך אָפּגעטיילט אַ נייע פאָרם פון גלות־נאַציאָנאַליזם, אַ טיפערע, דרייסטערע און אויפריכטיקערע ווי דער ווערטער־נאַציאָנאַליזם פון די האַלב־אַסימילאַטאָרן. אַרבעטער, וואָס זיינען געבליבן אינ׳ם ציוניזם, זיינען מיט דער נשמה אוועק פון זיינע מעשים, זוכנדיק אויף זייער אייגענעם באַזונדערן קלאַסן־וועג די פאַר־אייניקונג פון די באַפרייאונגס־אויפגאַבן פון דעם מאָמענט מיט׳ן אידעאַל פון אויפלעבן דאָס פאָלק אין זיין אייגן לאַנד. ענדלאַך, ווען די אַלגעמיינע אויפלעבונג האָט מיט זיך אַוועקגעשלעפּט די סאַמע ראַדיקאַלע און ניכטערע, האָט זיך אויך דער הויפּט־קאָרפּוס פון דער ציוניסטישער אַרמיי אַ לאָז געטאָן אין קאַמף פאַר מעגלאַכע פּאָזיציעס אין גלות. די העלסינגפאָרסער פּראָגראַם אין רוסלאַנד און די פאָרמירונג פון אַ אידישער נאַציאָנאַלער פּאַרטיי אין עסטרייך באַצייכענען מיט זיך אַ נייע ריכטונג אין דער ציוני־סטישער פּאָליטיק.

אַזוי אַרום האָט דער ציוניזם סוף־כל־סוף אָנגעהויבן באַהערשן די אינווייניקסטע סתירה פון זיין ראַלע. אַנשטאָט דעם אוטאָפּישן חלום, מיט איין שפּרונג — מיט איין וואונדערפולן גלגול — געזונט צו מאַכן דעם פאָלקס־קאָלעקטיוו, האָט דער ציוניזם איינגעשלאָסן אין קרייז פון זיינע שטרעבונגען די אויפגאַבע צו פאַרשטאַרקן דעם אידישן ישוב אין די גלות־לענדער.

דער ציוניזם איז געוואָרן סינטעטיש און אינטעגראַל, ר׳האָט אומ־געפאַסט די אַנטוויקלונג פון אידישן כלל אין אַלע ריכטונגען, אין גלות און אין ארץ־ישראל, היינט און מאָרגן.

אָבער אָט־די אויפגאַבע איז געווען פּסיכאָלאָגיש אַזוי ניי פאַר דער מערהייט ציוניסטן, אַז זיי זיינען איז משך פון די לעצטע עטלאַכע יאָרן קוים צוגעטראָטן צו איר לייזונג. דאָ זיינען, אודאי, ניט ווייניק שולדיק אויך די ניט־גינסטיקע אויסערלאַכע תנאים — הויפּטזעכלאַך אין רוס־לאַנד. און אויך דאָס, וואָס אומעטום האָבן די וויכטיקסטע פּאָזיציעס אין

דער אידישער געזעלשאַפטלאַכקייט געהערט די שונאים פון ראַדיקאַלן אויפלעבן פון אידישן פאָלק. נאָר מער פון אַלץ דאַרף מען עס פאַרשרייבן אויפי'ן חשבון פון דער פסיכאָלאָגישער ניט־צוגעפאַסטקייט פון די ציוניסטן צו דער נייער לאַגע. די ציוניסטן, אויב מ'זאָל ניט רעכענען די פועלי־ציון, וועלכע האָבן עס שוין לאַנג פאַרשטאַנען און בויען געהעריק זייער טאַקטיק, — האָבן זיך נאָך ניט צוגעוואוינט צום געדאַנק, אַז דעם ציוניזם שטייט פאַר אַ ק אַ מ פ פ אַ ר מ אַ כ ט אינערהאַלב דעם לעבן פון די מאַסן, פאַר דער הערשאַפט אין דער אידישער געזעלשאַפטלאַכקייט.

אַ דאַנק דעם קאַמף־אינסטינקט, וועלכער איז אַזוי געוויינלאַך ביי אַרבעטער, האָט דער פּראָלעטאַרישער ציוניזם פון זיין התחלה אָן גראַד־ליניק פאַרפאָלגט איין ציל: באַהערשן אַלע פּאָזיציעס אינ'ם אידישן פּראָלעטאַריאַט און שאַפן נייע. און אויב זיין אויפגאַבע האָט זיך ניט איינגעגעבן ביז איצט, איז עס לכתחליה צוליב דער גוואַלדיקער צעשפּלי־טערונג אין זיינע רייען (ס. ס., סיימיסטן, פועלי־ציון). און איצט, ווען דאָס לעבן האָט די צעשפּליטערונג געמאַכט צו נישט, שטערן שווערע אויסערלאַכע תנאים. מ'דאַרף ניט פאַרגעסן, אַז דער פּראָלעטאַרישער ציוניזם עקזיסטירט אין גאָר דער וועלט מיט אייגענע כחות, ניט ווי דער „איינציקער פאַרטרעטער" מיט זיין מיוחס'דיקער משפחה, דער אידישער און ניט־אידישער.

מיט איין וואָרט, דער ציוניזם דאַרף אריינכאַפּן אין זיינע הענט דאָס, מיט וואָס זיינע שונאים באַנוצן זיך לרעה דער אויפלעבונג פון דער אידישער נאַציע. די פּאָזיציעס, וואָס די אַנטי־ציוניסטישע אינטעליגענץ האָט פאַרנומען, זיינען דאָך ניט אָפּגענומען געוואָרן ביים ציוניזם, זיי זיינען פשוט קיינמאָל ביי אים ניט געווען. און מערקווירדיק — דאָרט, וואו דער ציוניזם מאַכט פּרואוון אריינצודרינגען אין דער לעבעדיקער אידישער פּראַקטיק — באַגעגנט ער כסדר אַ וואַרימען מאַסן־אָפּקלאַנג. אַזוי איז עס געווען אויך ביי דעם וואַל־קאַמף צו דער ערשטער און צווייטער דומע, און אין גאַליציע — דאָס יאָר און מיט פיר יאָר פריער. דער ציוניזם האָט אָבער ביז איצט ניט געקאָנט אויסנוצן דאָרטן יענע ענערגיע פון מיטגעפיל, וועלכע איז פאַרבאָרגן אין די ברייטע אידישע מאַסן.

אויפ'ן שוועל פון דעם נייעם פּרק פון דער אַלעוועלטלאַכער און אידי־שער געשיכטע, ווען דאָס אידישע פאָלק דערוואַרטן נייע שווערע סכנות און נייע רייצנדע פּערספּעקטיוון, שטייען מיר פאַר דער פראַגע: ווי אַזוי באַזיגט מען די אָרגאַניזאַטאָרישע שוואַכקייט פונ'ם ציוניזם? ווי אַזוי אַנטוויקלט מען דעם מאַקסימום פון פּרוכטבאַרער טעטיקייט פון יענע טיפע סימפּאַטיעס, וועלכע דער אידעאַל פון אויפלעבונג אין דער אייגענער היים באַגעגנט איז די פאָלקס־מאַסן?

די תשובה איז: נ אַ צ י אָ נ אַ ל ע ק אָ נ צ ע נ ט ר אַ צ י ע ק ע ג ן ד ע ר אַ נ ט י ־ צ י ו נ י ס ט י ש ע ר ק אָ נ צ ע נ ־ ט ר אַ צ י ע.

די שוועריקייטן פונ׳ם פועלי-ציוניזם

1.

אויף א יובל-אָוונט פון דער פועלי-ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין וואַרשע האָט זיך אַן אַלטער טוער פון דער באַוועגונג, אַן איבערגעגעבענער אַרבעטער, געקלאָגט: אוי, ווי שווער איז צו זיין אַ פועל-ציון! שוין גרינגער צו זיין אַ ס. ס., אַ סאָציאַליסט-טעריטאָריאַליסט, נאָך גרינגער אַ בונדאָוועץ, אַ זש. פּ. ס.׳אָוועץ, דאָס איז אַזוי גרינג. דאָ דאַרף מען ניט טראַכטן, דאָ פאַרשפּאָרט מען צו לערנען זיך, אָבער אַ פועל-ציון, אוי ווי שווער און אחריות׳דיק דאָס איז!

מיר אַלע פילן דאָס אָפטמאָל. מיר קאָנען אינגאַנצן פאַרשטיין די קלאָג פון אונזער געטריַיען חבר, נישט קוקנדיק אויף דער שוועריקייט איז ער דאָך געווען און געבליבן אַ פועל ציון, און ער באַצאָלט אַצינד זיין פּאַרטיי־איבערגעבנקייט מיט אַ לעבנסלאַנגער פאַרשיקונג קיין סיביר. און מיר אַלע שטייען פעסט ביי אונזערע פּרינציפּן, ניט קוקנדיק אויף זייער שוועריקייט. אין וואָס־זשע באַשטייט אָט די צרה און אָט דער גליק אונזערער, וואָס אונזער אויפגאַבע איז אַזוי שווער, אַזוי קאָמפּליצירט און אַזוי טייער פאַר אונז אַלעמען?

פאַראַן אַ געזעץ אין דער נאַטור — דאָס געזעץ פון קראַפט־פאַר־שפּאָרונג: איטלאַכע באַשעפעניש שטרעבט צו דערגרייכן מיט וואָס ווייניקער קראַפט־פאַרלוסט, מיט וואָס קלענערע אָנשטרענגונגען וואָס אַ גרע־סערן דערפאָלג. דאָס דאָזיקע געזעץ הערשט איבער דער גאַנצער לע־בעדיקער (אָרגאַנישער) וועלט, און אפשר אפילו איבער דער טויטער (אַנאָרגאַנישער) וועלט (אויב מ׳זאָל אַזוי אויסטייטשן האַמילטאָנס ענער־געטישן גרונטגעזעץ איבער דעם קלענסטן אינטעגראַל ביי דער באַווע־גונג פון מאָלעקולן). יעדנפאַלס פירט זיך די גאַנצע לעבעדיקע וועלט לויט אָט דעם דאָזיקן כלל פון קראַפט־פאַרשפּאָרונג: אי דער וואוקס פון די פלאַנצן, אי די פאַרשפּרייטונג פון זייערע וואָרצלען, אי די באַוועגונגען פון די מיקראָסקאָפּישע בריאות, אי די געפילן און אינסטינקטן פון די חיות, אי דאָס אומבאַוואוסטזיניקע, אי דאָס באַוואוסטזיניקע לעבן פונ׳ם מענטשן. אין דער גאַנצער מענטשלאַכער קולטור, אין דער אַנטוויקלונג פון דער אַרבעטס־טעכניק, פון דער וויסנשאַפט, מאָראַל און קונסט, אין דער געשיכטע פון די אידעען־שטרעמונגען און געזעלשאַפטלאַכע באַווע־גונגען, אין די פאָרמען פון נאַציאָנאַלן קאַמף און קלאַסן־קאַמף, — אומעטום זעען מיר די ווירקונג פון דעם מעכאַנישן געזעץ: די מענטשהייט

שטרעבט אויף אַלע געביטן פון איר טעטיגקייט צו דערגרייכן וואָס גרעסערע רעזולטאַטן מיט וואָס קלענערער פאַרשווענדונג פון ענערגיע.

די דאָזיקע שטרעבונג צו דער אָפּשפּאָרונג פון קראַפט איז אַליין פאַר זיך נישט קיין איינפאַכע, נאָר אַ קאָמפּליצירטע דערשיינונג, ס'איז נישטאָ קיין אַבסאָלוטע מאָס פון אָפּשפּאָרונג, איר גרויס הענגט אָפּ פון די באַדינגונגען. אַז איך מוז דורכמאַכן אַ מהלך צווישן צוויי פּונקטן, איז, אַבסטראַקט גערעדט, דער קורצסטער וועג, ווען איך זאָל זיך לאָזן אויף אַ גראַדער ליניע, גלייך צום צוועק. דאָס איז אָבער אַזוי נאָר אין דער הוילער אַבסטראַקציע, אָפּגעריסן פון דער פאַרפּלאָנטערטער ווירקלאַכקייט. שטעלט זיך פאָר, אַז צווישן ביידע פּונקטן געפינט זיך אַ מכשול, אַ שטייגער אַ באַרג אָדער אַ טייך: קלאָר, אַז דעמאָלט איז די גראַדע ליניע גאָר נישט דער קורצסטער און גאָר נישט דער גרינגסטער וועג, — און כדי צו פאַרשפּאָרן אומנויטיגע אָנשטרענגונגען, מוז איך מאַכן אַנ'אומוועג, אָדער גאָר דורכגראָבן אַ טונעל, אַוועקלייגן אַ בריק. דאָס הייסט, מיט אַנדערע ווערטער, אַז איינפאַכקייט איז נישט תמיד דער אמת'ער וועג צו פאַרשפּאָרן קראַפט, אַז איינפאַך און אמת זיינען ווייט נישט איינס און דאָסזעלביקע. אדרבא, די לעבנס־באַדינגונגען פונ'ם יחיד און פונ'ם כלל זיינען אַזוי פאַרדרייט און פאַרפּלאָנטערט, אַז מיט איינפאַכע פּשוט'ע וועגן קען מען כמעט קיין שום פּעולה נישט דערגרייכן, חוץ דעם איינציקן תכלית, וואָס מ'צעברעכט זיך די האַלז נאָך איידער מ'קומט צום צוועק.

פונדעסטוועגן, אַ דאַנק דאָס געזעץ פון קראַפט־אָפּשפּאָרונג שטרעבט דער מענטש קודם כל זיך ווי ווייט מעגלאַך איינפאַכער צו מאַכן די אַרבעט. ער זוכט פון אָנהויב צו גיין מיט'ן קורצסטן וועג, מיט'ן גראַדן דרך, און אים דוכט זיך, אַז אָט־אָט דערגרייכט ער זיינע צילן. און ערשט שפּעטער לערנט אים די לעבנס־דערפאַרונג אַלץ מער און מער צוצופּאַסן זיך צו די קאָמפּליצירטע באַדינגונגען, אָנצואווענדן אַלץ פיינערע, קלוגערע, פאַרשידנאַרטיגערע מיטלען צו די צוועקן. איטלאַכע זאַך איז אַזוי אין דער געשיכטע פון יחיד און כלל. אַמאָל האָט דער מענטש געזוכט גובר צו זיין דעם שטח פון דער ערד מיט די איינפאַכסטע מיטלען פון טראַנספּאָרט, דורך פערד, קעמלען, און זעגל־שיפן. איצט איז אָבער די טראַנספּאָרט־טעכניק אַזוי פאַרפּלאָנטערט און דיפערענצירט געוואָרן דורך אייזנבאַנען, דאַמפשיפן, אויטאָמאָבילן און עראָפּלאַנען, אַז קיין מענטשלאַכעס לעבן וואָלט ניט קלעקן, זיך כאָטש — אויסצולערנען אָט די אַלע מיטלען צו באַהערשן. אַלץ, אַלץ ווערט קאָמפּליצירט, פאַרפּלאָנטערט. דערפון האָבן מיר אַ וויכטיקע מסקנה: *די אַנטוויקלונג פון דער מענטשלאַכער קולטור דריקט זיך אויס נישט אין דער פאַראייִנפאַכונג, נאָר אין פאַרפיינערונג און דיפערענצירונג פון די אַרבעטס־ און דענק־מעטאָדן*: איינפאַכקייט פון געדאַנק און איינפאַכקייט פון קאַמפּס־טאַקטיק איז אַ באַווייז פון אָפּגעשטאַנענקייט.

דערצו קומט נאָך אָבער נאָך אַ צווייטע זייט פון דערזעלבער פראַגע, דער געזעץ פון קראַפט־פאַרשפּאַרונג באַטייט נישט נאָר וואָס וויניקער קרעפטן אָפּצושפּאָרן, נאָר אויך וואָס מער רעזולטאַטן צו דערצילן. די איינפאַכסטע און אַם מערסטן אַבסטראַקטע פאָרם וואָלט געווען די: דאָס איינפאַכסטע טאָן איז גאָרנישט טאָן, דאָס איינפאַכסטע דענקען איז גאָר־נישט דענקען. אַזוי וואָלטן מיר זיך ווירקלאַך אָפּגעשפּאָרט די גאַנצע ענערגיע. שטרעבט מען אָבער צו וועלבע ניט איז צוועקן, ווערט דער מאָס פון אָפּשפּאָרן באַרעכנט לויט דעם צוועק. און דער אידעאַל פון דער מענטשלאַכער טעטיגקייט איז: מינימום פון אָנשטרענגונג ביי מאַקסימום פון פּראָדוקטיוויטעט. אַט־דיביידע אונטערגעשטראָכענע זייטן פונ׳ם אַלגעמיינעם לעבנס־געזעץ האָט דער מאַרקסיזם אויסגעדריקט אין זיין באַ־קאַנטן כּלל, אַז די געשיכטע פון דער מענטשהייט שטיצט זיך אויף דער אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן.

ווי געזאָגט, האָט זיך אונזער חבר באַקלאָגט אַז ס׳איז שווער צו זיין אַ פועלי־ציוניסט. אודאי איז גרינגער צו זיין אַ ס. ס.־אָווער, אָדער אַ זש. פּ. ס. — ווייל דער פועלי־ציוניסטישער געדאַנק און די פועלי ציוניס־טישע פּראַקטיק זיינען מער קאָמפּליצירט, מער פאַרפיינערט און דיפערענ־צירט, איידער די געדאַנק־ און קאַמף־מעטאָדן פון די איבעריגע אידישע פּאַרטייען. לויט דעם איצטיקן היסטאָרישן מאָמענט פונ׳ם אידישן לעבן, צוגעפּאַסט צו די פאַרפּלאָנטערטע באַדינגונגען פונ׳ם גלות און פון דער אידישער אויפלעבונג, שטעלט מיט זיך פאָר דאָס פּראָגראַם פון די פועלי ציון, דעם מעגלאַכסטן מינימום פון אָנשטרענ־גונג ביי אַ מאַקסימום פון פּראָדוקטיוויטעט. אודאי זעצט פאָראויס, זאָגן מיר דאָס בונדיסטישע פּראָגראַם אַ קלענערע אָנשטרענגונג פון די גייסטיקע און פיזישע כּחות פונ׳ם אידישן פּראָלעטאַ־ריאַט, דערפאַר אָבער באַנוגענען זיי זיך מיט אַ נאָך פיל קלענערן מאָס פון פּראָדוקטיוויטעט. מיר ווילן דאָס אידישע לעבן, די אידישע אַרבעט און אידישע ענערגיע מאַכן פּראָדוקטיוו אויף אַלע געביטן פון דער מענטשלאַכער קולטור. מיר ווילן זיך ניט באַנוגענען מיט יענע רעזולטאַטן, וואָס קאָנען דערגרייכט ווערן בלויז אין די ראַמען פונ׳ם גלות־לעבן. אָבער אויך דאָ אין גלות אַנטפּלעקן מיר פאַר דעם אידישן אַרבעטער פיל ווייטערע האָרי־זאָנטן, איידער די איבעריקע אידישע פּאַרטייען. ביי די ס. ס. הויבן זיך אָן און עס ענדיקן זיך די אידישע גלות־פּראָבלעמען מיט דער עמיגראַ־ציאָנס־פראַגע; ביי די בונדיסטן איז דאָס גלות אפילו אָן אָן ערך ברייטער ווי ביי די ס. ס. דאָך לעבט זיך אויס זייער פּראָגראַם און זייער טעטיג־קייט מיט יענע קאַמף־מעטאָדן, וועלכע קאָנען ־דריקן דירעקט אויף דער בורזשואַזיע אָדער אויף דער מלוכה־מאַכט. די ס. ס. טוען פּאָזיטיווע אַרבעט נאָר בנוגע צו די אידישע עמיגראַנטן, און די בונדיסטן נאָר בנוגע סטרייקנדע אידישע אַרבעטער. די פועלי ציון להיפך, נישט קוקנדיק אויף זייערע דערווייל שוואַכע כּחות, באַמיען זיך צו טאָן פּאָזיטיווע אַרבעט

בנוגע צו אַלע ווירטשאַפטלאַכע, קולטורלע און פּאָליטישע באַדערפנישן פון אידישן פּראָלעטאַריאַט. און אויב מיר פאַרגלייכן די פּאָזיטיווע אַרבעט פון די פּועלי ציון מיט די פּאָזיטיווע אַרבעטן פון אַנדערע פּאַרטייען, זעען מיר, אַז די קאָמפּליצירטקייט פון אונזער פּראָגראַם שאַדט לחלוטין נישט צו זיין לעבנס־פעיאיגקייט. וויפיל ס. ס. ריידן וועגן רעגולירונג פון דער עמיגראַציע, דאָך לאָזן זיי איבער די גאַנצע פּראַקטישע אַרבעט אויף דעם געביט צו די בירגערלאַכע טעריטאָריאַליסטן און אַסימילאַטאָרן, בעת די פּועלי־ציון באַנוגענען זיך ניט מיט הוילער אַגיטאַציע און האָבן שוין אַליין — פאַר אַ קורצער צייט — עפּעס דאָך אויפגעטאָן מיט זעלבסטשטענדיגע מיטלען (פּאַלעסטינאַ־אַרבעטער פאָנד, אינפאָרמאַציאָנס־ביוראָ אין יפו). וויפיל די בונדאָווצעס האַלטן אין איין אַגיטירן פאַר דער אידישער שפּראַך, ליטעראַטור און פאָלק שול, זינט זיי עקזיסטירן אַלס אָרגאַניזירטע פּאַרטיי, האָבן זיי דאָך פאַר דער לאַנגער צייט ניט אויפגעטאָן קיין צענט'חלק דערפון, וואָס די יונגע פּועלי־ציון אויף אַלע געביטן פון אידישער קולטור, וויסנשאַפט און דערציאונג.

דאָס אַלץ איז אַ באַווייז, אַז צווישן אַלע אידישע פּאַרטייען, סיי בירגערלאַכע, סיי פּראָלעטאַרישע, שטעלן מיט זיך פאָר די פּועלי ציון דעם העכסטן אַנטוויקלונגס־טיפּ, וואָס איז מעגלאַך אין דעם היינטיקן מאָמענט אין דער אידישער געשיכטע. דעריבער איז טאַקי אַזוי שווער צו זיין אַ פּועלי ציוניסט. ניט נאָר דער פּועלי־ציוניסטישער גדאַנק, נאָר אויך די פּראַקטיק, וועלכע וואַקסט אויס פון אים און צו וועלכער ער פּאַסט זיך אַלץ מער און מער צו, פאַרלאַנגען פון דעם אידישן אַרבעטער די גרעסטע אָנשטרענגונג פון זיינע גייסטיגע און מאַטעריעלע כחות; דאָך איז די דאָזיקע אָנשטרענגונג מינימאַל, אין פאַרגלייך מיט יענער אַלצדינג אַרומנעמענדיגער פּראָדוקטיוויטעט פון אידישן לעבן, צו וועלכע די פּועלי ציון שטרעבן. די פּראַקטישע שוועריגקייטן פון אונזער טאַקטיק און אָרגאַניזאַציע וועלן מיר לאָזן אויף אַן אַנדערש מאָל, דערוויילע אָבער לאָמיר זיך אָפּשטעלן אויף די טעאָרעטישע שוועריגקייטן פון אונזער פּראָגראַם.

.2

דער פּרימיטיווער, ניט גענוג אַנטוויקלטער גדאַנק שטעלט זיך פאָר, אַז דער אמת מוז זיין איינפאַך. קאָמפּליצירטע, גענוי־באַגרינדעטע געדאַנקען מאַכן אויף דעם אומגעבילדעטן מאַן דעם איינדרוק פון קאָפּדרייעניש און סכאָלאַסטיק. דאָ קומען מיר צו דער פראַגע וועגן דער אַזוי־גערופענער „קאָנסעקווענץ" אין פּראָגראַם און טאַקטיק פון געזעלשאַפטלאַכע באַוועגונגען. דער איינפאַכער, וויניק באַוואָסטזיניקער אידישער אַרבעטער שטעלט זיך פאָר, אַז קאָנסעקווענץ איז איינס פון די צוויי: אָדער דאָ אָדער דאָרט, אָדער גלות אָדער ציון. פאַראייניקן ביידע זאַכן, הייסט ביי אים טאַנצן אויף צוויי חתונות. דאָס אידישע פאָלק האָט אַ גלייכווערטל וועגן דעם באַגריף פון קאָנסעקווענץ: אַז איינער זאָגט ה י י נ ט

אזוי און מאָרגן אזוי, איז ער קאָנסעקווענט; זאָגט ער אָבער היינט אזוי און מאָרגן אזוי איז ער נישט קאָנסעקווענט. ווי־זשע איז אָבער דער דין, אויב איינער זאָגט היינט אזוי און אזוי און מאָרגן אזוי און אזוי? מכח דעם האָט דאָס פאָלק זיין תשובה ניט געגעבן. ס'קומט אָבער אָפּט אויס, דוקא אויף אַזאַ אופן קאָנסעקווענט צו זיין. אָט איז למשל דער וויסנשאַפטלאַכער סאָציאַליזם קאָנסעקווענט אין דעם דאָזיקן זין, און די אַנאַרכיסטן, וואָס ווילן פאַראיינפאַכן די אַרבעטער־באַוועגונג באַשולדיקן דעם וויסנשאַפטלאַכן סאָציאַליזם, אַז ער איז נישט קאָנסעקווענט. ווען די סאָציאַל־דעמאָקראַטיע וואָלט היינט זאָגן „סאָציאַלע רעוואָלוציע" און מאָרגן זאָל זי זאָגן „סאָציאַלע רעפאָרם", וואָלט זי געווים געווען נישט אויסגעהאַלטן און די אַנאַרכיסטן וואָלטן געווען גערעכט אין זייער קריטיק. זי פאַרבינדט אָבער אין איר פּראָגראַם אי די רעוואָלוציאָנערע פּראָפּאַגאַנדע אי דעם קאַמף פאַר אַלטעגלאַכע רעפאָרמען; אויף אַזאַ אופן איז דער וויסנשאַפטלאַכער סאָציאַליזם אודאי מער קאָמפּליצירט איידער די אַנאַרכיסטישע „טעאָריע" און די פשוט'ע מוחות קענען אפשר אַזאַ קאָמפּליצירטקייט ניט משיג זיין, פונדעסטוועגן בלייבט זי אויסגעהאַלטן און קאָנסעקווענט. אויך דער וויסנשאַפטלאַכער סאָציאַליזם שטייט תמיד פאַר דער האַרבער שאלה, מכח דער בריק צווישן דער רעפאָרם און דער רעוואָלוציע, אויך ער האָט זיין פראַגע מכח „דאָ און דאָרט", און דערביי איז אויך ביי אים דער „דאָ" אין דער געגנוואַרט און דער „דאָרט" אין דער צוקונפט. פונקט אזוי ווי ביי די פועלי־ציון שטייט פון לאַנג די האַרבע שאלה מכח דער בריק צווישן דעם גלות און ציון; פונקט אזוי איז דער פועלי־ציוניסטישער פּראָגראַם שטאַרק קאָמפּליצירט און פונדעסטוועגן הערט ער נישט אויף צו זיין קאָנסעקווענט.

דאָס גאַנצע מוז זיין רייכער אין עלעמענטן און אויך אין שוועריגקייטן, איידער זיינער אַ טייל. דער סאָציאַליזם גייט אריין אַלס אַ טייל אין דעם גאַנצן סכום פון דעם פועלי ציוניסטישן פּראָגראַם, וועלכער באַשטייט אייגנטלאַך פון צוויי חלקים: סאָציאַליזם און ציוניזם. דעריבער איז קלאָר, אַז אַלע שוועריגקייטן פון דער סאָציאַליסטישער אידעע גייען אריין איינגאַנצן אין דעם פועלי ציוניזם, און דערצו קומען נאָך דאָרט אריין די שוועריגקייטן פון דער ציוניסטישער אידעע. דער וויסנשאַפטלאַכער סאָציאַליזם פאַרלאַנגט פון אונז, אַז אַלע אונזערע אידעאַלן און פאָדערונגען זאָלן אויפגעבויט ווערן אויף די אָביעקטיווע טענדענצן פון דער ווירקלאַכקייט, ד. ה. עס איז נישט גענוג, עפּעס צו ווילן, צו עפּעס צו שטרעבן. ניט גענוג, אַז די יחידים אָדער אפילו די מאַסן זאָלן פילן אַ באַדערפעניש אין עפּעס, נאָר ס'איז נויטיג אַז די באַדערפענישן און וואונשן וואָס גייען אריין אין פּאַרטיי־פּראָגראַם זאָלן זיין בהסכם מיט דער היסטאָרישער ווירקלאַכקייט. אָט אַ יענע אָביעקטיווע טענדענצן, אויף וועלכע עס ווערט געבויט אַ געשיכטלאַכער אידעאַל, רופן זיך אָן „די היסטאָרישע

נויטוועגדיקייט פון דעם דאָזיקן אידעאַל". אין דעם זינען פאַרלאַנגט פון אונז דער וויסנשאַפטלאַכער קוק, אַז ביי דער אויפלעבונג פון די אידישע מאַסן אין גלות, ביי זייער נייעם לעבן אין פּאַלעסטינא זאָלן זיין „היסטאָ־רישע נויטוועגדיקייטן", ד. ה., אַז זיי זאָלן אַנטשפּרעכן ניט נאָר אונזערע וואונשן, נאָר אויך די פאַקטן פון דעם אידישן לעבן. און דערמיט האָבן מיר די ערשטע גרויסע שוועריקייטן פון דעם פּועלי ציוניסטישן פּראָגראַם: דער אידישער אַרבעטער, וואָס שטעלט זיך אונטער דער פאָן פון פּועלי־ציון, מוז זיין געגוג איבערצייגט, אַז דער סאָציאַליזם און ציוניזם, דאָס סאָציאַלע פּראָגראַם דאָ און דאָס נאַציאָנאַלע פּראָגראַם דאָרט, זיינען נישט נאָר שיינע אידעאַלן, נאָר אויך ווירקלאַכקייטן אָדער לכל הפחות אָביעקטיווע מעגלאַכקייטן.

איצט שטעלן מיר זיך פאָר, וואָס דער וויסנשאַפטלאַכער סאָציאַליזם פאַרלאַנגט פון יעדן איינציקן פּועלי ציון: ער מוז זיך קלאָר מאַכן פון איין זייט די באַדינגונגען, אין וועלכע עס לעבט די סאָציאַלע באַוועגונג פון אונזער צייט, ער מוז קודם פאַרשטיין, אין וואָס עס באַשטייט די היסטאָרישע נויטוועגדיקייט פונ'ם סאָציאַליזם. און פון דער אַנדערער זייט מוז ער גאַנץ גענוי באַגרייפן די עקאָנאָמישע און קולטורעלע לאַגע פונ'ם אידישן אַרבעטער־קלאַס און די באַדינגונגען פון זיין אויפלעבונג. פון דער דריטער זייט אָבער מוז דער פּועלי ציוניסט גלייכצייטיג זיך גענוי פאַנאַנדערקלייבן אין דער נאַציאָנאַלער פראַגע פון אונזער צייט בכלל און אין דער אידנפראַגע בפרט. ווי איר זעט, פאַרלאַנגט דער פּועלי־ציוניזם נישט קיין קליינינגקייט פון זיינע טרעגער. דאָס מיינט אָבער נישט, אַז אַ פּועלין־ציון מוז זיין אַ גאון פון וויסנשאַפט און אַ גוואַלדיקער טעאָרעטי־קער. אויך דער סאָציאַליזם אַליין פאַר זיך זעצט פאָראויס אַ ריזיקע גייסטיקע אַרבעט ביי איטלאַכן פּראָלעטאַריער, וואָס שטעלט זיך אונטער זיין פאָהן. פונדעסטוועגן הייסט עס נישט, אַז יעדער איינצלנער פּועלי ציוניסט מוז קענען אויף אויסווייניק די גאַנצע סאָציאַליסטישע ליטעראַטור און די גאַנצע פּועלי־ציוניסטישע און אַנטי־פּועלי־ציוניסטישע ליטעראַטור און זיין אַ מומחה אין אַלע פראַגן פון סאָציאַליסטישן לעבן און פון דער פּועלי־ציוניסטישער באַוועגונג פון אַלע איינצלנע פעלקער און לענדער. דורך דעם אַליין, וואָס דער אַרבעטער באַטייליקט זיך אין דער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי, אין איר פּראָפּאַגאַנדע און אירע אַקציאָנען, בילדט זיך אויס אין אים אַ סאָציאַליסטישער אינסטינקט און אַן אַלגעמיין סאָציאַליסטיש באַוואוסט־זיין, וואָס איז וויכטיקער פאַר טויזנטער ליטעראַטורן. אָט אין דעם באַ־שטייט דער מהות פון דער אַזוי־גערופענער סאָציאַליסטישער דערציאונג, און דער פאַקט, אַז די מאַסן באַטייליקן זיך אין דער סאָציאַליסטישער דער־ציאונג, און וואָס זי פאַרשפּרייט זיך אַלץ ווייטער און טיפער, איז שוין פאַר זיך אַ באַווייז פון איר היסטאָרישער נויטוועגדיגקייט. די היס־טאָרישע נויטוועגדיגקייט פונ'ם סאָציאַליסטישן אידעאַל קען נישט באַ־וויזן ווערן מיט אַ מאַטעמאַטישער גענויקייט, דאָס מענטשלאַכע וויסן איז

נאָך נישט אַזוי ווייט געקומען, אַז מיר זאָלן קאָנען פאָראויסזען היסטאָרי־שע אַנטוויקלונגען מיט דערזעלבער גענויקייט ווי צוויי מאָל צוויי איז פיר. ס׳איז אַ טעות צו רעכענען אַז מאַרקס אָדער אַן אַנדערער טעאָרעטיקער האָט באַוויזן מיט באַשיינפּערלאַכע ראיות די גאַנצע היסטאָרישע נויטווענ־דיגקייט פון דעם סאָציאַליזם. ביכער און טעאָריעס זיינען בכלל נישט מסוגל די היסטאָרישע נויטווענדיגקייט צו באַווייזן. זיי קענען ניט מער, ווי אילוסטרירן זי, גענויער דערקלערן און צוגעבן צו דעם פאַרשידענע פירושים. וואָס די טעאָריע קאָן נישט טאָן, טוט דאָס לעבן גופא. דערווייזן, אַז די קלאַסן־סכסוכים און סתירות צווישן אַרבעטער און קאַפּיטאַליסטן מוזן ווערן אַלץ שאַרפער איין אַלע לענדער, קענען נישט אפילו טויזנטער בענדער, אָבער דאָס לעבן גופא זאָרגט וועגן אַזאַ באַווייז; דער באַוואוסטזיניקער אַרבעטער שפּירט אויף שריט און טריט מיט זיין סאָציאַליסטישן אינסטינקט ווי די קלאַסן־סכסוכים ווערן אַלץ שטאַרקער און שטאַרקער. און פּונקט אַזוי זאָרגט אונזער באַוועגונג פאַר דער פּועלי־ציוניסטישער דערציאונג פון אירע מיט־גלידער, און עס אַרבעט זיך אויס אַ פּועלי ציוניסטישער אינסטינקט און אַ פּועלי־ציוניסטישער באַוואוסטזיין, וועלכע קענען בעסער ווי טויזנטער ביכער באַזייגן די טעאָרעטישע שוועריגקייטן פון אונזער פּראָגראַם.

באַווייזן די היסטאָרישע נויטווענדיגקייט פונ׳ם פּועלי ציוניזם וועלן נישט קענען אפילו טויזנטער ביכער, גלייך ווי טויזנטער ביכער קענען עס נישט טאָן בנוגע דעם סאָציאַליזם. די פּועלי ציוניסטישע ליטעראַטור קען אונזער פּראָגראַם נישט מער ווי אילוסטרירן, גענויער דערקלערן און צוגעבן צו אים פאַרשידענע פירושים. דער פאַקט אַליין, וואָס אונזער באַוועגונג וואַקסט און פאַרשפּרייט זיך אַלץ ברייטער און טיפער, דאָס איז שוין פאַר זיך דער בעסטער באַווייז פון איר היסטאָרישער נויטווענדיגקייט. הכלל די היסטאָרישע נויטווענדיגקייט באַשטייט ניט אין טעאָרעטישע באַווייזן פון די אָביעקטיווע טענדענצן, נאָר אין די פאַקטן פון לעבן גופא. דער וואוקס פון דעם נאַציאָנאַלן באַוואוסטזיין ביי די אידישע מאַסן, דער שטייגנדיקער שטאַלץ פון דער אידישער פערזענלאַכקייט, די באַוועגונג פאַר אידישע רעכט, וועלכע שטאַרקט זיך אַלץ מער און מער איין אַלע לענדער; ווייטער, די פאַרפעסטיקונג פון די אידישע אַרבעטער־פּאָזיציעס אין פּאַלעסטינא, — דאָס אַלץ זיינען אָביעקטיווע פאַקטן, ווירקלאַכע טענ־דענצן, וואָס דריקן זיך אויס טעאָרעטיש אין אונזער פּועלי־ציוניסטישן פּראָגראַם פונ׳ם אַלוועלטלאַכן אידישן פּראָלעטאַריאַט. די טעאָריע מוז נאָר די דאָזיקע פאַקטן זאַמלען, גענויער דערקלערן און פאַרבינדן איינעם מיט׳ן צווייטן. אַ שווערע אויפגאַבע, אמת שווערער, ווי ביי אַלע אַנדערע פּאַרטייען, וואָס באַנוגענען זיך מיט שמאָלערע אויסזיכטן און אָרימערע קאַמפן, אָבער ניט קיין אוממעגלאַכע אויפגאַבע, ווייל הינטער דער טעאָריע שטייט דאָס לעבן און די אָרגאַניזירטע פּראָלעטאַרישע פּראַקטיק. די טעאָ־

ריע איז ניט מער, ווי אַ שפּיגל און ווערקצייג פון דער פּראַקטיק. פּונקט ווי דער סאָציאַליזם, וועט אויך דער פּועלי ציוניזם גובר זיין זיינע טעאָרעטישע שוועריגקייטן אין דעם מאָס, אין וועלכן ער וועט פאַרשטאַרקן, פאַרברייטערן און פאַרטיפערן זיין פּראַקטיק. און די צען־יאָריקע געשיכטע פון אונזער עלטסטן אָרגאַן, פונ׳ם „אידישן אַרבעטער“ זאָגט אונז עדות, אַז אפשר איז טאַקע שווער צו זיין פּועלי־ציוניסטיש, אָבער מעגלאך איז דאָס דאָך.

וואָס קען מען טאָן קעגן דער אַרויסשטויסונג ?

דאָס איז שוין אַן׳אַלטע צרה, אַז אידישע אַרבעטער און אַרבעטאַרינס, וואָס האָבן אָפּגעהאַרעוועט זייערע יאָרן אויף דער אויפבויאונג פון אַ אידישער אינדוסטריע, זעען זיך אין אַ שיינעם פרימאָרגן אַרויסגעשטויסן פון דער פאַבריק, וואָס איז דורכגעווייקט מיט זייער שווייס און בלוט, און דערוויסן זיך, אַז די באַלעבאַטים נעמען צו קריסטן אויף זייער אָרט. דאָס פאַסירט הויפּטזאַכלאַך, בשעת דער פאַבריקאַנט הע־בערט די טעכניק פון דער פּראָדוקציאָן און פאַרבייט האַנט־אַרבעט אויף מאַשין־אַרבעט. עס האָט זיך אפילו איינגעשטעלט אַ כלל, אַז אידן זיינען ניט זוכה צו דערלאָזן ווערן צו די מאַשינען און אַז זייער גורל איז בלויז די אָפּגעשטאַנענע און אפשטאַרבנדיקע האַנט־פּראָדוקציאָן.

עס עקזיסטירט צווישן די אידישע אַרבעטער אַ שטרעמונג, וועלכע האָט שוין מיט צען יאָר צוריק אויפמערקזאַם געמאַכט אויף דער דאָזיקער דערשיינונג און האָט גערופן ערנסט אַ טראַכט צו טאָן מכח דעם, וואָס אידישע אַרבעטער ווערן אַרויסגעשטויסן פון די העכערע פּראָדוקציאָנס־פאָרמען. און עס איז געווען ביי אונז אַ פיינטלאַכע שטרעמונג, וועלכע האַלט זי נאָך עד היום פאַר דער איינציקער פאַרטרעטערין פונ׳ם אידישן פּראָלעטאַריאַט. זי האָט תמיד אויסגעלאַכט די ערשטע שטרעמונג, גע־זאָגט זלזולים אויף אירע געדאַנקען און טעטיקייט. נאָר דאָס לעבן האָט באַוויזן, אַז מיר זיינען גערעכט, און האָט געצוואונגען אפילו קעגנער זיך אַביסל נענטער צוקוקן צו דערווירקלאַכקייט. און אַצינד, ווען די אַרויס־שטויסונג פון אידישע אַרבעטער האָט אָנגענומען אַ סכנה׳דיקע גרויס פון אַ מאַסן־עפּידעמיע, בעת פון אַלע זייטן קומען שרעקלאַכע ידיעות וועגן אי־דישע וועבער, קאַמאַשנמאַכער און טאַבאַק־אַרבעטער, וואָס ווערן אַרויס־געוואָרפן אויף דער גאַס — איצט ערשט האָט מען זיך אויפגעכאַפּט פון שלאָף און אָנגעהויבן זיך אינטערעסירן מיט דער אַלטער מכה פון דעם אידישן פּראָלעטאַריער. און זעלבסטפאַרשטענדלאַך, די מענטשן וואָס האָבן אָט ערשט דערזען די וואונד, האָבן געמוזט נשתומם און צעטומלט ווערן. זיי פאַרשטייען ניט זיך פאַנאַנדערצוקלייבן אין די סבות פון דער אַנ־געוויזענער קראַנקהייט און אין מיטלען, ווי אַזוי זי צו היילן.

1

פון וואַנען שטאַמט אָט די טראַגישע דערשיינונג אינ׳ם אידישן אַר־בעטער־לעבן, וואָס אידישע הענט ווערן ניט צוגעלאָזן צו די מאַשינען און צו דער גרויסער אינדוסטריע ? מען האָט שוין פון לאַנג גע־זוכט דאָס צו דערקלערן דורך אַ גאַנצע סדרה אורזאַכן. אונזערע אָפּטי־

מיסטן, וועלכע זוכן פון אַלע אידישע צרות צו מאַכן אַ קליינינקייט, האָבן זיך, נאַטירלאַך, מיט גרויס חשק אָפּגעשטעלט אויף אומבאַדייטנדיקע און זייטיקע סבות. אזוי טענה׳ען פילע אָפּטימיסטן, אַז די אורזאַך איז דער מאַנגל פון פּראָפעסיאָנעלער בילדונג, די אָפּנייגונג פון די אידן פאַר שווערער אָנגעשטרענגטער פיזישער ארבייט וכדומה און זיי באַהויפּטן, אַז ווען מען זאָל בעסער אויסבילדן די אידישע אַרבעטער אין פּראָפעסיאָנעלע שולן, וואָלטן שוין מער קיין מניעות ניט געווען פאַר אונז אריינצודרינגען אין די העכערע פּראָדוקציאָנס־צווייגן. יענע פּובליציסטן און כלל־טוער, וואָס מיינען אזוי, האָבן פּשוט ניט קיין שום השגה, סיי מכח דער געשיכטע פון דעם אידישן אַרבעטער־קלאַס, סיי מכח די געזעצן פון דער קאַפּיטאַליסטישער אַנטוויקלונג. ערשטנס איז אַ גרויסער טעות, אַז צוליב מאַנגל פון פאַך־קענטעניש ווערט מען ניט אויפגענומען אין אַ פאַבריק — זיינען דען יענע פּויערים־בחורים און מיידלאַך, וואָס פילן אָן די גרויסע פאַבריקן, גרויסע קענער און ספּעציאַליסטן? פאַרקערט, די מאָדערנע מאַשינען האָבן געבראַכט דערצו, אַז אומעטום פאָדערן זיך גאָר אומאַנטוויקלטע פּראָסטע אַרבעטער־קרעפטן און נאָר די מייסטערס מיט די טעכניקער מוזן זיין אָפּריער צוגעגרייט צו זייער פאַך. צווייטנס, זיינען אידישע פּראָלעטאַריער ניט פון דער הוילער הויט געוואָרן לוין־אַרבעטער, נאָר עס דויערט שוין הונדערטער און טויזנטער יאָרן, וואָס אינ׳ם אידישן געטאָ עקזיסטירן בעל־מלאכות מכל המינים און ביי זיי זיינען תמיד געווען לער־יונגלאַך און געזעלן און אפילו האָבן ביי אידן אינ׳ם אַלטן זעלבסטשטענדיקן פּוילן עקזיסטירט צעכן (חברות) מיט שטרענגע תקנות, פּונקט ווי ביי די אומות העולם. אקוראַט די זעלבע פאָרבילדונג אין זיין פאַך, ווי עס האָט אַ דייטשער שוסטער, שניידער, בוכבינדער אָדער מעבל־מאַכער, האָט אויך גענאָסן דער אידישער בעל־מלאכה. און לאַנגע דורות פון אידישער אַרבעט האָבן אויך אויסגעאַרבעט געוויסע טראַדיציעס פון מלאכה און פון האַנט־טעכניק. אי, וואָס די אידישע אַרבעטס־טראַדיציע האָט זיך מער צוגעפּאַסט צום געטאָ און ווייניקער צו דער אויסערער וועלט, וואָס דער אידישער וועבער האָט געלערנט אין די פאַרגאַנגענע דורות צו וועבן אַ טלית, דער אידישער שניידער צו נייען אַ קאַפּאָטע און ניט קיין פראַק, דער אידישער קירזשנער צו מאַכן אַ ספּאָדיק אָדער אַ יאַרמולקע און ניט קיין הוט פון אַ טשינאָווניק — דאָס באַווייזט נאָך ניט, אַז אידישע אַרבעט האָט ניט קיין טראַדיציע און קיין היסטאָרישע געוואוינהייט. ווען אונזערע כלל־טוער וואָלטן ווייניקער גערעדט און מערער געפּאָרשט, וואָלטן זיי געוואוסט, אַז אויך אין מערב אייראָפּע קלאַגן זיך אַלע, אַז דער מאָדערנער האַנדווערקער איז ניט צוגעפּאַסט צו דער פאַבריקאַרבעט און אַז קיין שום פּראָפעסיאָנעלע בילדונג העלפט אים ניט אפילו אין די פאָרטגעשריטנסטע לענדער.

מער מַמשות האָט שוין אַ צווייטע טענה, אַז דער ש ב ת שטערט די אידן אָנצוקומען אין די גרויסע פאַבריקן; און דעריבער טאַקי האָבן

זיך אונזערע אָפּטימיסטן מיט אַזאַ חשק אָנגעכאַפּט פאַר׳ן שבת. זיי פאַרשטייען אָבער ניט, אַז שבת ביי אונז אידן איז ניט נאָר אַ רעליגיעזע איינריכטונג, נאָר אויך אַ טיף איינגעוואָרצלטער מנהג פון געזעלשאַפטלאַכן און ווירטשאַפטלאַכן לעבן, און דער שבת וואָלט דעריבער אייגנטלאַך געמוזט זיין אַ מעלה און ניט קיין חסרון פון אידישן אַרבעטער. דער אידישער בעל־הבית איז דאָך אויך געוואוינט צו רוען אים שבת און ווען ער וואָלט ניט האָבן קיין באַזונדערע שנאה צום אידישן אַרבעטער, וואָלט ער דאָך אים צונעמען מיט מער חשק. אַלאַ, וואָס, דער מייסטער און ווערקפירער איז מערסטנסטייל אַ קריסט פון אויסלאַנד און דעריבער איז דער בעל הבית „געצוואונגען" צו לאָזן די פאַבריק אַרבעטן שבת און רוען צוליב דעם ווערקפירער, זונטאָג. איז, ערשטנס, דער מייסטער ניט קיין האַר איבער׳ן בעל הבית און צווייטנס, שפּאָרן זיך די אידישע אַרבעטער גאָרניט איין דוקא צו רוען שבת. וויפיל פאַלן זיינען שוין פאָרגעקומען, ווען אידישע אַרבעטער זיינען מסכים געווען צו אַרבעטן אום שבת און דאָך האָט עס גאָרניט געהאָלפן.

אַ דריטע סבה גיט מען אָן, וואָס אידישע אַרבעטער זיינען מער קולטורעל איידער די פויערים, זיי פאָדערן מער לוין און בעסערע באַהאַנדלונג, און דער עיקר, וואָס אידישע אַרבעטער זיינען די גרויסע סטרייקערס. דערפאַר זאָל דער אידישער קאַפּיטאַליסט מורא האָבן צו באַשעפטיקן ביי זיך אידן, ווייל זיי סטרייקן צו אָפט און ער ליידט פון דעם גרויסע היזקות. ס׳איז טאַקי ריכטיק, אַז אידישע אַרבעטער סטרייקן מער, ווי אַלע אַנדערע אַרבעטער: דאָס ווייסן אַליין די אידישע אַרבעטער און זייערע ניט אידישע חברים און די בעלי בתים גופא (נאָר יעקב לעשטשינסקי ווייסט דאָס ניט. אויפ׳ן גרונט פון לחלוטין מיספאַרשטאַנענע ציפערן דוכט זיך אים, אַז רואיקער און דערשלאָגענער, ווי אַ אידישער אַרבעטער איז שוין גאָר ניטאָ אין דער וועלט...). אַזוי, למשל, אין די פינף יאָר 1900-1904 האָבן אין דורכשניט פון 1000 אַרבעטער געסטרייקט: אין דייטשלאַנד 55, אין בעלגיען 70, ענגלאַנד 75, אין פראַנקרייך 150 אין גאַנץ רוסלאַנד 130. ביי אידן אָבער (אין רוסלאַנד) 240; קומט אויס, אַלזאָ, אַז אונזערע בעלי בתים זיינען גערעכט, ווען זיי קלאָגן זיך אויף זייערע „סטרייקערס"? ניין. ווייל דאָס רוב „סטרייקער" זיינען ביי אידן *בעלי מלאכות־אַרבעטער און ניט קיין אַרבעטער אין דער גרויס־אינדוסטריע*. דאָס זעט מען פון פאָלגנדיקע ציפערן: אינ׳ם *האַנטווערק* זיינען 81 פּראָצענט פון די סטרייקן אַרויסגערופן געוואָרן פון די אַרבעטער גופא (אָנגריפס־סטרייקן) און נאָר 17,5 פּראָצענט פון די אַרבעטער זיינען אַרויסגערופן אין די סטרייקן דורך די בעלי בתים (אָפּווערסטרייקן). אין דערזעלבער צייט אָבער זיינען אין די *קלענערע און מיטעלערע פאַבריקן* 50 פּראָצענט פון די סטרייקן אַרויסגערופן געוואָרן דורך די בעלי בתים און אין די *גרעסטע פאַבריקן*

(איבער 200 אַרבעטער) זיינען דורך די שולד פון די בעלי בתים אַרויס אין סטרייק גאַנצע 67,5 פּראָצענט פון די סטרייקנדע אידישע אַרבע־טער, און נאָר 25 פּראָצענט פון זיי האָבן זיך באַטייליקט אין אַ נגריפס־סטרייקן*) און דער דערפאָלג פון די אי־דישע „סטרייקער“ איז ניט גלייך ביי בעלי מלאכות און אין די פאַב־ריקן: בשעת ביי די האַנטווערקער זיינען 72.7 פּראָצענט פון אַלע סטרייקן פאַלשטענדיק געלונגען פאַר די אַרבעטער און נאָר 7,9 פּראָצענט זיינען געווען אין גאַנצן פאַרשפּילט, האָבן ביי די קליינע פאַבריקאַנטן (20 ביז 50 אַרבעטער) די אַרבעטער געוואונען אין 68.7 פּראָצ. פון די סטרייקן און פאַרשפּילט 14.9 פּראָצ., ביי די מיטעלערע פאַבריקן (51 ביז 200 אַרבעטער) געוואונען נאָר 56.9 פּראָצ. און פאַרשפּילט 20.7 פּראָצ. און אין די גאָר גרויסע פאַבריקן (איבער 200 אַרבעטער) האָבן 27,6 פּראָצ. פון די סטרייקער געוואונען און פאַרשפּילט האָבן גאַנצע 41.7.

פון די דאָזיקע ציפערן איז אַרויסצונעמען, ווי פאַלש זיינען די יללות פון אונזערע גרויסע קאַפּיטאַליסטן, אַז זיי קענען ניט אויסהאַלטן די „חוצפה“ פון די אידישע אַרבעטער, וואָס האַלטן כלומרשט אין איין סטרייקן. אויב עמיצער וואָלט זיך שוין יאָ מעגן באַקלאָגן, איז דאָס דער קליינער בעל־הבית, דער האַנטווערקער, ווייל ביי אים סטרייקן טאַקע די אידישע אַרבעטער זייער אָפט. דער גרויסער גביר אָבער מעג זיך שעצן גליקלאַך אין דער הינזיכט. פונדעסטוועגן זעען מיר, אַז דער האַנטווערקער לעבט מיט דעם אידישן אַרבעטער, הגם דער לעצטער איז אַ „סטרייקער“. דער בעל הבית לויפט טאַקע יעדע מינוט צו דער פּאָ־ליציי, ער ליידט אויך היזקות פון די סטרייקן, און דאָך פאַרבייט ער ניט דעם אידישן אַרבעטער אויף אַ קריסט. און ווער שטופּט אַרויס דעם אידישן אַרבעטער? דאָס איז אונזער גביר, דער „העָר פאַבריקאַנט“. ער באַרופט זיך דאָס אויף דעם עקאָנאָמישן קאַמף פון די אידישע אַרבע־טער, כדי צו באַרואיקן דאָס נאַציאָנאַלע געוויסן פון דער אידישער געזעלשאַפט.

2

ווילן מיר דערגיין די אמת'ע סבות פון אָט דער דערשיינונג, מוזן מיר קודם כל פאַנאַנדערשיידן אין איר צוויי זייטן: ערשטנס, האָבן מיר דאָ צו טאָן מיט אַנ'אַלגעמיינעם כלל, אַז אידישע אַרבעט איז היסטאָריש אָפּגעריסן פון דער נאַטור (לאַנדווירטשאַפט) פון דער אורפּראָדוקציאָן

*) די דאָזיקע ציפערן באַציען זיך צו די אידישע סטרייקן אין רוסלאַנד אין 1900-4 יאָר און זיינען אַרויסגענומען פון אַ ספּעציעלער אונטערזוכונג איבער דעם עקאָנאָמישן קאַמף פון די אידישע אַרבעטער, אויף וועלכער דער מחבר אַרבעט זייט 7 יאָר. די דאָזיקע אונטערזוכונג איז נאָך ניט פאַרעפנטלאַכט געוואָרן. (זע באַמערקונג זייט 155.—ב. ל.).

(באַרגבוי, וואַלד־ווירטשאַפט) און פון יענער אינדוסטריע, וואו עס ווערן אויסגעאַרבעט די פּראָדוקציאָנס־ און טראַנספּאָרט־מיטלען (מעטאַלגיסע־ריי, מאַשינענבוי, דאַמפשיפן און באַנענבוי). די אידן זיינען דורך יאָר־הונדערטער דערווייטערט פון די אורשפּרינגלאַכע וויכטיקסטע פּראָדוקציאָנס־צווייגן אויף וועלכע עס שטיצט זיך דער גאַנצער בנין פון דער מענטש־לאַכער ווירטשאַפט; און די אידן זיינען קאָנצענטרירט נאָר אין די שוואַכסטע פּראָדוקציאָנס־צווייגן, וואָס ליגן אויף דער אויבערפלאַך פון דעם ווירטשאַפטלאַכן בנין — אין דער פּראָדוקציאָן פון געברויכסמיטלען. בנוגע צו דער דערשיינונג לאָזט זיך ניט ריידן מכח אַרויסשטויסונג. אידן זיינען ניט אַרויסגעשטויסן געוואָרן פון מעטאַלגיסעריי צו שלאָסעריי, פון באַנענבוי צו בעל עגלות, פון לאַנדווירטשאַפט צו שניידעריי, שוסטע־ריי, טאַבאַק אינדוסטריע, פון וואַלדווירטשאַפט צו שוועבעלאַך־אינדוסט־ריע, נייען, זינט עס עקזיסטירט דער גלות זיינען אידן פשוט ניט געווען אין דער אור־פּראָדוקציע. און דאָס איז שולדיק ניט דער שבת און ניט דער עקאָנאָמישער קאַמף פון די אידישע אַרבעטער, נאָר די גאַנצע אייגנאַרטיקע געשיכטע פון דעם אידנטום אין די גלות־לענדער.

די אָפּגעריסנקייט אונזערע פון דער נאַטור און פון די גרונט־סטאַדיען פונ'ם פּראָדוקציאָנס־פּראָצעס איז די הויפּט־אייגנטימלאַכקייט פונ'ם עקאָ־נאָמישן אידישן לעבן אין אַלע גלות־לענדער. אָבער אין די קאַפּיטאַליס־טישע לענדער זעען מיר אויך אַ צווייטע זייטיקע אַנאָמאַליע, אַ חלאַת פון צווייטן גראַד, וועלכער באַשטייט אין דער אויבנאָנגעוויזענער אַרויס־שטויסונג. אפילו אין יענע פּראָדוקציאָנס־צווייגן, וואו אידן געפינען זיך פון תמיד אָן, וויל מען זיי ניט צולאָזן צו די העכערע, אַנטוויקלטע פאָרמען פון דער מאָדערנער טעכניק. אָט די דאָזיקע צווייטע דערשיינונג איז שוין גאָרניט קיין היסטאָרישע, און אויך זיינען שוין גאָרניט שולדיק די צווייטווייזנטיאַריקע וואַנדערונגען, וועלכע האָבן גורם געווען צו דער ערשטער הויפּט־אַנאָמאַליע. ביידע דערשיינונגען מישט מען שטענדיק צונויף, און דעפון שטאַמען גרויסע מיספאַרשטענדניסן. מיר וועלן אונטערשיידן ביידע דערשיינונגען דורך דעם, וואָס די ערשטע וועלן מיר אָנרופן א י ז אָ ל אַ צ י ע פון די אידישע מאַסן און די צווייטע וועלן מיר רופן איינפאַך אַ ר ו י ס ש ט ו י ס ו נ ג.

די סבה פון דער איזאָלאַציע ווייסן מיר שוין, וואָס איז אָבער די סבה פון דער צווייטער, זייטיקער דערשיינונג? דאָס איז נאָר די אַ ס י מ י ל אַ ט אָ ר י ש ע ט ע נ ד ע נ ץ פ ו ן ד ע ר א י ד י ־ ש ע ר ג ר ו י ס ב ו ר ז ש ו אַ ז י ע. דער אידישער פאַבריקאַנט, ווען ער קלייבט זיך צו ווערן נאָר אַ גרויסער גביר, וויל ער וואָס גיכער און וואָס שאַרפער צורייסן מיט דער אידישער סביבה, פון וועלכער ער איז אויסגעוואַקסן. דאָס איז אים נויטיק צוליב צוויי טעמים: ראשית שטרעבט ער באַהערשן דעם „גויאישן" מאַרק און ער וויל זיין אויפ'ן מאַרק גלייך צו זיינע „גויאישע" קאָנקורענטן. זיין „אידנטום" איז אין דעם פּרט אַ

שווערע מניעה, מ'וויל אים ניט אנערקענען פאַר גלייך צו „לייטן" און ער חלשט ממש צו דערווייזן זיין „גויאישן" פאַטריאָטיזם און עכט־בלוטי־קייט. צווייטנס, אויף וויפיל ער איז טראַדיציאָנעל פאַרבונדן מיט דעם אידישן פאָלק, זוכט ער אויסנוצן זיין איינפלוס, כדי צו „פאַרטרעטן" דאָס אידנטום פאַר דער אויסערער וועלט, זיין איינפלוס אין דער קהלה, אין די צדקה־חברות און אז. וו. באַנוצט ער, אום צו פאַרניכטן דאָס אידנטום און צוטרעטן מיט די פיס די פאָלקס־מאַסן און די געזעלשאַפט־לאַכע מיינונג. און וואָס וויניקער ער וועט זיין פאַרבונדן געזעלשאַפטלאַד מיט אידן, אַלץ וויניקער מעג ער מורא האָבן פאַר דעם קאָנטראָל פון די אידישע מאַסן. אָט ווייל ער וויל ווערן „גלייך צו גוים" און זיך לגמרי באַפרייען פון דעם אידישן קאָנטראָל — מחמת דעם, שטרעבט ער צו האַלטן ביי זיך קריסטלאַכע אַרבעטער, קריסטלאַכע אָנגעשטעלטע און אריינצוגיין אין געשעפט ווי ווייט מעגלאַך נאָר מיט „גויים". פאַר אידן האָט ער נדבות און אמונה, „געשעפט" וויל ער אָבער פירן נאָר מיט קריסטן, אָדער מיט אַזוינע אידן־אַסימילאַטאָרן ווי ער אַליין.

דערפאַר פאַרבייט ער טאַקי אידישע אַרבעטער אויף ניט אידי־שע, ווי באַלד ער ווערט „גרויספאַבריקאַנט", ד. ה., ווי באַלד ער שטעלט אריין ביי זיך אַ דאַמף־מאַשין. און דאָ נוצט ער אויס אַלערליי פאַר־וואַנדן. ער איז בכלל אַ שונא פון אידישן אַרבעטער, ווערט ער נאָך מער מלא רציחה, ווען דער לעצטער דערלויבט זיך צו פראָטעסטירן, אָדער גאָר סטרייקן. ער וויל בכלל ניט הערן פון אידישע אַרבעטער, דערפאַר טשע־פעט ער זיך צו צום שבת, אָדער צו דער כלומרשטער ניט־דערפאַרנקייט און פיזישער שוואַכקייט פון די אידישע אַרבעטער. דאָס אַלץ מיינט ער גאָרניט ערנסט, ערנסט וויל ער פשוט פטור ווערן פון אידן, פון דער אידישער סביבה, און ווען אונזערע „איינציקע פאָרשטייער" מיט זייערע בירגערלאַכע קרובים גלויבן דעם קאַפּיטאַליסט אויף זיין נאמנות, אַז ער מיינט ערנסט מיט'ן שבת און מיט די סטרייקן — איז דאָס נאָר אַ באַוויז, ווי ווייט קורצזיכטיק, ווי אָבערפלעכלאַך זיי זיינען און ווי ווייט זיי שטייען פון דער אידישער ווירקלאַכקייט.

3

אַלזאָ, ווייסן מיר די אורזאַכן פון חלאת, אָבער ווי אַזוי זאָל מען אים היילן? דאָ מוז זיך יעדער דענקנדער אידישער אַרבעטער אָפּגעבן אַ קלאָרן דין וחשבון — וואָס פאַר אַ חלאת דאַרף ער היילן און אין וועלכן גראַד ער דאַרף אויסגעהיילט ווערן.

חלאת'ן האָבן מיר געזען ניט איינעם, נאָר צוויי — די איזאָלאַצי־ציע און די אַרויסשטויסונג, און היילן קען מען זיי אויך אויף צוויי אופנים: מ'קען געברויכן „קאַלטע רפואות", פּאַליאַטיוון, „גיכע הילף" אָדער מען קען זוכן אַ גרינדלאַכע, ראַדיקאַלע, לאַנג־דויערנדיקע היילונג.

וואָס אָנבאַלאַנגט די איזאָלאַציע, איז דאָס אַ היסטאָרישע קרענק

פונ׳ם אידישן פאָלק. אין איר איז שולדיק דער גלות, אונזער אָפּגעריסנ־קייט פון דער נאַטור, אונזער שטענדיקע עקאָנאָמישע אָפּהענגיקייט פון די אַרומיקע פעלקער, וועלכע מאָנאָפּאָליזירן דעם באָדן און די נאַטור און ווערן אונז ניט צולאָזן צו די דאָזיקע אורקוואַלן פון אַלע רייכטימער. קאַרל מאַקס פלעגט זיך באַרופן אויף דעם שפּרוך פון וויליאַם פעטי: „די ערד איז די מוטער און די אַרבעט — דער פאָטער פונ׳ם רייכטום". אָט צו דער „מוטער" פונ׳ם רייכטום קען דאָס אידישע פאָלק אין גלות בשום אופן ניט צוקומען, דאָס וועט מעגלאַך זיין נאָר ווען עס זאָל פאָרקומען אַ טיפע מהפּכה אין אַלע ווירטשאַפטלאַכע יסודות פונ׳ם אידישן לעבן, ווען דאָס אידישע פאָלק זאָל באַהערשן אַנ׳אייגענעם באָדן אין זיין אייגן לאַנד — קעגן דער איזאָלאַציע איז דאָ נאָר איין רפואה — דאָס איז דער ציוניזם; מיט פּאַליאַטיוון — אין די גלות לענדער וועט מען דאָ גאָרניט העלפן.

גאָר אַנדערש איז דאָס מיט דער אַרויסשטויסונג. דאָ וויל מען אונז באַרויבן יענע פּאָזיציעס, וואָס מיר האָבן זיך דערוואָרבן דאָ אין די גלות־לענדער מיט אונזער שוויים און בלוט, דאָ וויל מען אונז פאַרטרייבן פון דאָרט, וואוהין מיר זיינען אַריינגעדרונגען אַ דאַנק אונזער ענערגיע, מיט אונזער אייגענער קראַפט. דאָס טאָרן מיר ניט דערלאָזן. ווערן שוואַכער, איידער מיר זיינען געווען ביז אַהער — דאָס ווילן מיר ניט זיין און מיר ווערן זיך אַנטקעגן דעם שיצן. האָבן מיר געקאָנט דערווערבן אונזערע פּאָזיציעס אינ׳ם עקאָנאָמישן לעבן פון לאַנד, און ווי שוואַך די פּאָזיציעס זאָלן ניט זיין, דאַרף האָבן מיר מסתמא די מיטלען זיך צו באַפעסטיקן אויף זיי. און מיר מוזן ברעכן די אידנפיינטלאַכע אַנטי־סעמיטישע כונות פון אונזערע גבירים.

אַלזאָ, דאָ מוז זיך יעדער דענקנדער אידישער אַרבעטער אָפּשטעלן און אַ טראַכט־טאָן: וואָס ווילן מיר? צי ווילן מיר ה ע ל פ ן די אַרויס־געשטויסענע אידישע אַרבעטער, אָדער ווילן מיר די אַרויסשטויסונג ב אַ ־ ק ע מ פ ן, אומעגלאַך מאַכן? צי ווילן מיר ש נ ע ל ע ה י ל ף פאַר די אומגליקלאַכע, אָדער זוכן מיר אַ ראַדיקאַלן מיטל צו שטאַרקן אונ־זער ווירטשאַפטלאַכע לאַגע?

לעת עתה איז די שטימונג ביי די ברייטע מאַסן אַזוי געדריקט, אַז אַלע בענקען נאָך אַ קליין שטיקל ישועה, און דערפאַר געפינט ביי זיי אַ גינסטיקן באָדן די אַגיטאַציע פאַר „קאַלטע רפואות", פאַר קלייניקע אפילו דעמאָראַליזירנדיקע פּאַליאַטיוון, און פּאַליאַטיוון האָבן מיר כחול הים, פון אַלע זייטן קומען צו אונז רחמנים, באַגליקער צו ראַטעווען די אַרויסגעוואָרפענע אויף׳ן גאַס אידישע אַרבעטער. דאָ קומען די בירגער־לאַכע נאַציאָנאַליסטן מכל המינים מיט נאַציאָנאַל־פילאַנטראָפּישע המצאות און עס רייסן זיך אַריין אין טומל אויך בונדיסטישע אַפּוטרופּסים מיט סאָציאַל־פילאַנטראָפּישע דרשות. די נאַציאָנאַליסטן האַלטן אין מוסר׳ן די פאַבריקאַנטן וואָס זיי זיינען שלעכטע אידן, וואָס זיי זיינען זיך ניט

מרחם אויף די אָרימע אידישע אַרבעטער, זיי אָפּעלירן צום נאַציאָנאַלן יושר פון די קאַפּיטאַליסטן, און „כלל־טוער“ פּועלן אַנ׳אַנדערש מאָל, אַז ביים בעל הבית זאָל „ווייכער“ ווערן דאָס האַרץ און ער זאָל צוריקנעמען אַ פּאָר אידישע אַרבעטער. און די בונדיסטן מאַכן אַ כשר פּראָלעטאַריש פּנים און זאָגן מוסר די פּוילישע אַרבעטער, פאַר וואָס זיי זיינען שלעכטע מאַרקסיסטן, זיי אַפּעלירן צום סאָלידאַריטעטס־געפיל, שרייבן חניפה׳דיקע בריוו צו די פּוילישע חברים, בעטן זיך ביי זיי קלאַסן־יושר און... פּועל׳ן גאָרניט. און די טאַקטיק פון ביידע צדדים איז לעבערלאַך און שעדלאַך.

יאָ, העלפן — העלפט עס אַנ׳אַנדערש מאָל, אויב מען שטיצט זיך אויף נאַציאָנאַלן רחמנות, אָדער אויף קלאַסן־פילאַנטראָפּיע. מוסר ווירקט אין אַ געוויסער מאָס אויף אַ געוויסער צייט. ווען דער פאַבריקאַנט ווערט נתפּעל פון צייטונגס־דרשות און עס דערוועקט זיך אין אים „דאָס פּינטעלע איד“, קען טרעפן, אַז ער זאָל צונעמען עטלאַכע אידישע אַרבעטער, נאָר ווי איז דעמאָלט די פּסיכאָלאָגיע פון אַרבעטער לגבי דעם בעל הבית? אין דעם פאַל איז דאָך דער בעל־הבית אַ „בעל־טובה“. ער איז דער „שיינער“, דער „ערלאַכער“ איד — און דער אַרבעטער וועט אים שוין מוזן באַצאָלן טאַקע זיין יושר מיט ביטערע פּראָצענטן. דער אַרבעטער איז אַצינד שוין ניט קיין מענטש, וואָס איז שטאָלץ אויף זיין אַרבעט. ניין, ער איז אַנ׳איינגעבעטער אורח, וועלכן מען האָט אַריינגעלאָזן אויס רחמנות און דאָס רחמנות פונ׳ם בעל הבית וועט זיין דאָס בעסטע מיטל צו ברעכן דעם מוט און די ענערגיע פון די אידישע אַרבעטער.

דורך סאָציאַליסטישן רחמנות קען מען אויך עפּעס פּועל׳ן. אַזוי האָבן די אידישע וועבער אין ביאַליסטאָק געפּועל׳ט ביי די קריסטלאַכע חברים — זיי זאָלן צוגעלאָזן ווערן אין די פאַבריקן. אָבער מיינט ניט, אַז מען האָט צוגעלאָזן אידן סתם, ניין, די קלאַסנרחמנות׳דיקע פּוילישע אַרבעטער האָבן אָנגעפירט פאַר אידן... אַ פּראָצענט נאָרמע. ביז אַהער האָבן מיר געהאַט אַ פּראָצענט נאָרמע פאַר אידן אין די שולן, מיר וועלן זיי האָבן אין דער שטאָטישער זעלבסטפאַרוואַלטונג, און די „קלאַסן־סאָלידאַריטעט“, ווי די בונדיסטן פאַרשטייען זי, האָט אונז באַגליקט מיט אַ פּראָצענטנאָרמע אין די פאַבריקן... אַ גלענצנדער נצחון. און דער „איינציקער פאַרשטייער“ האָט טאַקע מיט וואָס זיך צו רימען.

מיר מוזן פאַרשטיין איינמאָל פאַר אַלע מאָל, אַז ווער ס׳האָט ניט קיין געפיל פון נאַציאָנאַלער זעלבסטווירדע, קען אויך ניט האָבן קיין אמת׳ן חוש צו קלאַסנזעלבסטווירדע. יענער וואָס קלייבט נחת פון דעם גרויסן זיג, וואָס איז אָפּגעהאַלטן געוואָרן אין ביאַליסטאָק און וואָס קען זיך דערנידעריקן צו בעטן זיך יושר ביי זיינע קלאַסנחברים (ווי די שוס־טער אין וואַרשע) — יענער איז ניט פעיאיק צו פאַרטיידיקן זיין עהרע און האָט פאַרלאָרן יעדן מוט צום קאַמף פאַר זייע אינטערעסן. אָט דיזע דעמאָראַליזאַציע טראָגן אַריין די „איינציקע פאַרשטייער“ אין די אידישע אַרבעטער־מאַסן.

דריטע אָפּטיילונג:

וועלט-מלחמה און רעוואָלוציע

פאַרבאַמערקונג

די אַרבעטן, וואָ גייען אַריין אין דער אָפּטיילונג, קען מען איינטיילן אין דריי קאַטעגאָריעס.

אין דער ערשטער גייט אַריין בלויז די קליינע שריפט „די עקאָנאָמישע אַנטוויקלונג פון אידישן פאָלק", אַ מייסטער־ווערק פון קאָנצענטרירטקייט און סיסטעמאַטיק. די שריפט איז דער אָפּשלוס פון באָראָכאָוו'ס טעאָרעטישער אַרבעט אויפ'ן געביט פון דער אידישער עקאָנאָמיק. מען קען זי רואיק שטעלן אין איין שורה מיט די בעסטע טיילן פון „אונזער פּלאַטפאָרם" און „די אידישע אַרבעטער־באַוועגונג אין ציפערן".

אין דער צווייטער קאַטעגאָריע (זייט 203-273) גייט אַריין אַ קליינער טייל פון די צאָלרייכע אַרבעטן, וואָס באָראָכאָוו האָט געשריבן אינ'ם קאַמף אַרום דעם אידישן קאָנגרעס אין אַמעריקע און אַרום די אידישע שלום־פאָדערונגען. הגם דער גרעסטער טייל פונ'ם מאַטעריאַל פון דעם דאָזיקן אינטערעסאַנטן פּעריאָד האָט געמוזט אָפּגעלייגט ווערן פאַר אַ שפּעטערן באַנד, זיינען אָבער די געציילטע בלעטער, וואָס מיר דרוקן דאָ איבער, גענוג, כדי צו כאַראַקטעריזירן באָראָכאָוו'ס ראָלע אין יענעם קאַמף אַלס דענקער און קעמפער, אַלס לערער און שטראָפער. מיט אַן אויסערגעוויינלאַכער בקיאות באַלויכט ער די פאַרפּלאָנטערטסטע שטאַטס־רעכטלאַכע פּראָבלעמען, וואָס זיינען פאַרבונדן מיט'ן קאַמף פון די אידישע מאַסן אין אַלע לענדער פאַר נאַציאָנאַלע רעכט און אויטאָנאָמיע. און מיט אַ ברענענדיקן פּאַטאָס קעמפט ער פאַר די דאָזיקע רעכט, פּונקט ווי פאַר דער פאָדערונג פון אַ אידישער היים אין ארץ־ישראל. די פיילן פון זיין סאַרקאַסטישן שפּאָט שליידערט ער קעגן דער פּחדנות און האַלבקייט פון די אַמעריקאַניש־אידישע פּני און זייערע נושאי־כלים אין דער אַרבעטער־גאַס, וואָס שטעלן זיך אַנטקעגן דער דעמאָקראַטישער אָרגאַניזירונג פונ'ם פאָלק און זוכן צו מינימאַליזירן זיינע פאָדערונגען און השגות. ס'וועט געוויס ניט זיין קיין פאַרקלענערונג פון באָראָכאָוו'ס ביז־דעמאָלטיקער באַדייטונג, אויב מיר וועלן זאָגן, אַז אין דעם דאָזיקן קאַמף איז באָראָכאָוו נאָך ווייט אויסגעוואַקסן און אַז זיינע אידעען זיינען נאָך מער פאַרפונדעוועט און פאַרטיפט געוואָרן. דעם העכסטן פּונקט האָט די דאָזיקע אַנטוויקלונג דערגרייכט אין זיין באַרימט־געוואָרענער רעדע אויפ'ן פּועלי־ציוניסטישן צוזאַמענפאָר אין קיעוו (1917), אין וועלכער ער פּראָקלאַמירט פייערלאַך זיין באַנייטן און פאַרברייטערטן סאָציאַליסטישן און נאַציאָנאַלן אני־מאמין.

צום סוף (זייט 274-300) ברענגען מיר עטלאַכע אַרטיקלען, וואָס באַלויכטן די חילוקי־דעות צווישן באָראָכאָוו'ן און דער פּאַרטיי־מערהייט אין אַמעריקע, וועלכע האָבן אין יאָר 1915 אַפילו געפירט צו אַ ציטווייליקן קאָנפליקט. די דאָזיקע אַרטיקלען ברענגען מיר אָן וועלכן ס'איז שנוי. ווי ס'איז צו זען אינ'ם אַרטיקל „איבערגעשאַצט אַלע ווערטן", האָט באָראָכאָוו — אַלנפאַלס שפּעטער — באַטראַכט די דאָזיקע חילוקי־דעות פאַר בלויז טאַקטישע, און אַפילו בנוגע דעם ציוניסטישן קאָנגרעס און שקל האָט ער זיך אַלס דיסציפּלינירטער סאָלדאַט אונטערגעוואָרפן דעם באַשלוס פון דער פּאַרטיי. (אין דעם דאָזיקן אַרטיקל, אין וועלכן באָראָכאָוו פירט שוין דאָ דעם קאַמף פון דער פּאַרטיי קעגן זיינעם אַ צו־„קאָנסעקווענטן" אָנהענגער, האָבן מיר געקירצט עטלאַכע ווערטער, וואָס טראָגן אַ באַזונדערע שאַרפקייט קעגן דעם דיסקוסיע־פּאַרטנער און זיינען ניט עיקר'דיק פאַר'ן עצם ענין.) מיר האָבן נאָך צוגעגעבן גאַנץ צום סוף דעם אַרטיקל „פון באָסטאָן ביז פילאַדעלפיע", וואָס וואַרפט אַ קלאָר ליכט אויף דער שטעלונג פון באָראָכאָוו'ן, דעם אַנטי־קאָנגרעסיסט, צום בירגערלאַכן ציוניזם.

ב. ל.

די עקאָנאָמישע אַנטוויקלונג פון אידישן פאָלק.

1.

צוזאמען מיט'ן גאנצן איבערבוי פון דער וועלט ווירטשאפט איז אין משך פון לעצטן יאָר־הונדערט אָנגעגאנגען אויך א גוואַלטיקע רעוואָלוציע אין'ם עקאָנאָמישן לעבן פון אידישן פאָלק. פון א פארמיטלער און הענדלער פאָלק וואקסט אויס א פאָלק פון פראָדוקטיווע ארבעטער און שאפער. די פראָדוקטיוויזירונג פון דער אידישער ארבעט — דאָס איז דער אַלגעמיינער לויף, די אויסגעשפראָכענע טענדענץ פון דער אידישער עקאנאָמיק.

נאָר לאָמיר קודם פעסטשטעלן, מיט וואָס דאָס עקאָנאָמישע לעבן פון די אידן צייכענט זיך אויס פון די אַלע אומות העולם, — לאָמיר פאָרמולירן און אויסטייטשן אין וואָס ס'באשטייט די א נ א מ א ל י ע. די אומנאָרמאַלע לאַגע פון אידישן ווירטשאפטס־לעבן. ס'לוינט זיך ניט צו פאָלעמיזירן מיט יענע איינגע'עקשנ'טע גלות פארטיידיקער, וועלכע האַלטן אין איין פארמאכן די אויגן אויף דער אומנאָרמאַלער לאַגע. מענטשען וואָס מאכן זיך נישט זעענדיק און ניט הערנדיק די דייטלאַכע און די זיכערסטע ווירקלאַכקייט, וועלן שוין קיינע ארגומענטן נישט איבערמאכן. נאָר די שטימע פון די גלות־אָפּטימיסטן האָט שוין פארלאָרן איר אמאָליקע פעסטקייט. און היינט צו טאָג געפינט זיך ניט קיין איינציקער ערנסטער באָאָבאַכטער פון אידישן לעבן, וועלכער זאָל ניט איינזען, אז די עקאָנאָמישע יסודות פון דער אידישער עקזיסטענץ זיינען ניט נאָרמאַל.

אין וואָס באשטייט די דאָזיקע אנאָמאַליע, — דאָס איז נאָך ווייט ניט קלאָר פאר די פארשער. ס'טרעפט, אז א מענטש איז יאָרן־לאַנג קראנק און ליידט פארשיידענע יסורים נאָר די דאָקטוירים קאָנען פאָרט ניט באשטימען, וואו ליגט די סבה פון די קראַנקהאַפטע סימפּטאָמען. אז מיר האָבן צו טאָן מיט א חולה, — איז קיין שום ספק, נאָר די קראַנקהייט אנטוויקעלט זיך, און דער אָרגאַניזם ארבעט אויס אליין פון זיך די לעבעדיקע זאפטן, וואָס זאָלן די קראַנקהייט באקעמפן. אזוי ענדערט זיך וואָס א יאָר דאָס בילד פונ'ם חלאת. ס'בייטן זיך די סימפּטאָמען און די דאָקטוירים גיט זיך ניט איין אוועקצושטעלן א באשטימטע דיאַגנאָזע. אזוי איז אויך מיט דעם אידישן פאָלקס־חולה, — ער איז ניט קיין פאסיווער אָפּהענטיקער קראַנקער, וואָס לאָזט זיך באהערשן און פארניכטן פון דער חלאת. דאָס אידישע פאָלק האָט, פארקערט, פון זיך אַליין אנטוויקלט

יענע אינערלאַכע כחות, וואָס שטרעבן צו באַזייטיקן די קראַנקהייט און צוריקברענגען דעם אָרגאַנישן גלייכגעוויכט. דערמיט דערקלערט זיך, פאַר וואָס דאָס בילד פון דער קראַנקהייט האַלט אין איין בייטן זיך, און וואָס די סאָציאַלע „דאָקטוירים" פון אונזער פאָלק האָבן אין פאַרשידענע צייטן געשטעלט אַזוינע פאַרשידענע דיאַגנאָזן.

אַ יאָר דרייצן־פערצן צוריק איז ביי אַ טייל אידישע סאָציאַליסטן געווען אין דער מאָדע די אַזוי־גערופענע „ניט־פּראָלעטאַריזירונגס"־טעאָריע. די טעאָריע האָט אין זיך אַ קערנדל געזונטן אמת, נאָר אין איר אור־שפּרינגלאַכער פאָרם האָט זי געהאַט אַ צו־פּרימיטיוון און האַמעטנעם אויסזען, מיט וועלכן זי האָט זיך ניט געקענט לאַנג האַלטן. פון אָנפאַנג האָט עס געהייסן, אַז „דער אידישער פּראָלעטאַריאַט קאָן זיך ניט פּראָלעטאַריזירן". דער גרילצנדיקער ווידערשפּרוך, וואָס שטעקט אין די ווערטער גופא, האָט אין גיכן געבראַכט דערצו, אַז די פּועלי־ציון, וועלכע האָבן די ערשטע די טעאָריע אַרויסגעפונען, האָבן זיך פון איר באַלד אָפּגעזאָגט. פון אַלע פּראָלעטאַריש־ציוניסטישע ריכטונגען זיינען די ציוניסטן־סאָציאַליסטן (די „ס.־ס.") לענגער פאַרבליבן ביי דער אומלאָגישער טעאָריע, נאָר אויך זיי האָבן געפּרואווט אָפּצושלייפן אירע שאַרפע עקן, אַזוי אַז זי איז עטוואָס לייטישער איבערגעניצעוועט געוואָרן אין דער „ניט אינדוסטריאַליזירונגס" טעאָריע.

„דער אידישער אַרבעטער קאָן זיך ניט אינדוסטריאַליזירן", — דאָס איז געווען די טעמע, אויף וועלכער דער טיפּסטער סאָציאַל־עקאָנאָמיסט פון די ס.־ס., יעקב לעשטשינסקי, האָט געשריבן זיין בוך „דער אידישער אַרבעטער אין רוסלאַנד", אַ בוך פול מיט וויכטיקע געדאַנקען און ניט וויניקער וויכטיקע פעלערן.*)

עס איז אָן אומזין צו זאָגן, אַז אידישע אַרבעטער אָדער פּראָלעטאַריער „פּראָלעטאַריזירן זיך ניט". ממה נפשך: זיינען זיי שוין אַרבעטער, הייסט עס אַז זיי האָבן זיך נאָך פריער פּראָלעטאַריזירט, געוואָרן אויס אייגנטימער און אַוועק אויפ'ן מאַרק פאַרקויפן זייער אַרבעטס־קראַפט; און אויב זיי קענען זיך ניט פּראָלעטאַריזירן, קאָנען זיי אויך קיין לוין־אַרבעטער ניט ווערן. אַ ווייטערדיקער אומזין איז, ווען אַ אידישע און סאָציאַליסטישע

*) דאָ איז דער אָרט צו באַמערקן, אַז דער ערשטער באַשאַפער פון דער „ניט פּראָלעטאַריזירונגס" טעאָריע איז געווען — אין 1902 יאָר — דר. ח. ד. הורוויץ, וועלכער האָט זיך דערנאָך אָפּגעזאָגט פון איר, ווי אויך פונ'ם ציוניזם בכלל. וועגן דער „אַרויסשטויסונג" פון די אידן פון זייערע עקאָנאָמישע פּאָזיציעס האָט נאָך פאַר אים געשריבן ס. פּעוזנער אין דער „בודושטשנאָסט". איך וועל דאָ אויך באַטאָנען, אַז איך האָב קיינמאָל ניט געהאַלטן פון דער דאָזיקער טעאָריע אין אַלע אירע שאַטירונגען; אַזוי ווייט, אַז ווען די רוסישע פּועלי־ציון האָבן זיך אַ קורצע צייט מיט איר אַרומגעטראָגן (אין 1903 ביז 1905) האָב איך זיך מחמת דעם גרונט דערווייטערט פון די פּועלי־ציון, וועלכע איך האָב אַליין געהאָלפן גרינדן אין 1900־1902 יאָר. יעדנפאַלס, האָט די משונה'דיקע טעאָריע ניט געהאַט ביי די פּועלי־ציון קיין אָפיציעלן עקזיסטענץ־רעכט.

און אַז אַרבעטער־פּאַרטיי דערקלערט, אַז אירע אייגענע אַרבעטער קאָנען ניט זיין קיין פּראָלעטאַריער אינ׳ם אייגנטלאַכן און סאָציאַליסטישן זינען פון וואָרט.

אומריכטיק איז עס ווען מען מיינט, אַז די אידישע אַרבעט קאָן זיך ניט „אינדוסטריאַליזירן". דער באַקאַנטער, בכלל זייער ערנסטער עקאָנאָמיסט י. לעשטשינסקי, האָט זיך באַקלאָגט אין זיין אויבן־דערמאָנטן בוך, ווענן די אידישע אַרבעטער (1906 יאָר), אַז אין 1897 יאָר און אפשר אויך איצט איז אין גאַנץ רוסלאַנד ניט געווען קיין איינציקע פאַבריק, וואו עס זאָלן זיין באַשעפטיקט טויזנט אידישע אַרבעטער. די דאָזיקע טענה איז אָבער ניט באַגרינדעט אויף די פאַקטן: אין דעם זעלבן סטאַטיסטישן זאַמלבוך פון דער יק"א, אויף וועלכן י. לעשטשינסקי האָט זיך מייסטנס געשטיצט, וואָלט ער געקענט געפינען (ב. 2, ז. 77) אַ אידישע טאַבאַק־פאַבריק אין גראָדנע (שערעשעווסקי׳ס פאַבריק), וועלכע האָט אין 1898־1899 יאָר געציילט 1594 אידישע אַרבעטער; די דאָזיקע פאַבריק האָט געהאַט אַ דאַמף־מאַשין פון 36 פערד־קרעפטן. אין דער רייכער און ווייט־פאַרצווייגטער ליטעראַטור פון דער אידישער, ווי אויך פון דער אַלגעמיינער רוסלענדישער אַרבעטער־באַוועגונג זיינען אין משך פון לאַנגע יאָרן גע־דרוקט געוואָרן אויספירלאַכע קאָרעספּאָנדענצן ווענן אומצייליקע סטרייקס פון אידישע אַרבעטער אין דער רוסישער „טשערטאַ". שטודירנדיק די דאָזיקע אומלעגאַלע ליטעראַטור טרעפט מען דאָרט אַז אין די יאָרן 1900־1905 אַ מאַסע גרויסע אידישע פאַבריקן, ניט ווייניקער ווי 50 גרויסע אונטערנעמונגען, וואו עס זיינען געווען באַשעפטיקט ניט ווייניקער ווי צו הונדערט אידישע אַרבעטער אין איטלאַכער פאַבריק. אַזוי ווערט דאָרט פאַרצייכנט: די אַט ערשט דערמאָנטע טאַבאַק־פאַבריק אין גראָדנע מיט כמעט 2000 אַרבעטער, אַ גאַלאַנטעריי־פאַבריק אין וואַרשע מיט 1000 אַר־בעטער, אַ טאַבאַק־פאַבריק מיט 500 אַרבעטער, אַ פאָרצעליי־פאַבריק (אין שטעטל פאָלאָנאיע) מיט 400 אידישע אַרבעטער, און אַזוי ווייטער.

.2

עס איז קיין ספק ניט, אַז די עמיגראַציע קיין אַמעריקע האָט געעפנט פאַר דעם אידישן אַרבעטער אין געוויסע הינזיכטן נאָך ברייטערע פּער־ספּעקטיוון, איידער די אַנטוויקלונג פון דער אינדוסטריע אין דער אַלטער היים. מיר האָבן ניט קיין סטאַטיסטיק פון אידישע פאַבריקן אין די פאַראייניקטע שטאַטן, נאָר איין זאַך ווייסן מיר מיט זיכערקייט; הגם די אידישע אַרבעט האָט דאָ באַקומען אַ פיל איינזייטיקערע אַנטוויקלונג, ווי אין רוסלאַנד, הגם די אידישע אַרבעט איז דאָ קאָנצענטרירט כמעט אויס־שליסלאַך אין דער נאָדל-אינדוסטריע, בעת אין רוסלאַנד איז זי גלייכמעסיק פאַרטיילט איבער פאַרשידענע אינדוסטריעס, דאָך האָט זי אָנגענומען אַ דייטלאַכן גרויס-קאַפּיטאַליסטישן כאַראַקטער. אין פּעטערסאָן, צ. ב.,

זיינען פאַראַן גרויסע וועבערייען מיט אידישע אַרבעטער. ראָזענוואַלד'ס באַקאַנטע ריזיקע קליידער־פאַבריק אין שיקאַגאָ ציילט עטלאַכע טויזנט אידישע אַרבעטער.

נאָר ניט קוקנדיק אויף די אַלע פאַקטן איז אויך ריכטיק, אַז די אידישע אינדוסטריעס אַנטוויקלען זיך ניט אַזוי אינטענסיוו, ווי די ניט־אידישע. דער פאַרנעם אַפילו פון דער גרעסטער אידישער פאַבריק קען זיך ניט פאַרגלייכן מיט די אונגעהויערע דימענסיעס פון די ניט־אידישע אונטערנעמונגען. אַזוינע גוואַלדיקע אונטערנעמונגען ווי דער פוטילאָוו־זאַוואָד, קרופּ'ס און סקאַראַס אייזן־גיסערייען, פאָרד'ס פאַבריקן, זיינען ביי אידן ניט בנמצא. מיר קענען אַפילו ניט חלומ'ען וועגן עפּעס אַזוינס, און די אידישע אַרבעטער האָבן צו אַזוינע גראַנדיעזע אונטערנעמונגען דעם קנאַפּסטן צוטריט, אָדער גאָר קיין צוטריט ניט.

די אידישע מאַסן „פּראָלעטאַריזירן“ זיך. די אידישע אַרבעט „אינדוסטריאַליזירט“ זיך, נאָר דער טעמפּ איז ביי אונז אַ לאַנגזאַמער און די אַנטוויקלונג אַ באַשרענקטע און אַן איינזייטיקע.

אויסער דעם לאָזט זיך ניט לייקענען, אַז די אידישע אונטערנעמער האָבן אַ טענדענץ צו פאַרקלענערונג פון דער פּראָדוקציע, וואָס דער באַקאַנטער עקאָנאָמיסט מ. א. מאַרגאָלין האָט אָנגערופן די „אינדיווידואַליזאַציע“ פון דער אינדוסטריע. אַ איד אַנטשליסט זיך צו ווערן אַ בעל־הבית פאַר זיך, ביי אַזעלכע מאַגערע מיטלען און ביי אַזעלכע אָרימע אויסזיכטן, ווען אַ קריסט וואָלט דאָס קיינמאָל ניט געוואַגט. מיט דעם נישטיקן „קאַפּיטאַל“ עפנט אַ איד אַן אייגענע אונטערנעמונג און ווערט אַ „קאַפּיטאַליסט“, בשעת אַ קריסטלאַכער אַרבעטער, וואָס האָט אפשר אָפּגעשפּאָרט מער פון אים, בלייבט זיין גאַנץ לעבן אַ שקלאַף פאַר אַן אַנדערן. דער איד פאַרמאָגט אַ שטאַרקן אונטערנעמונגס־גייסט, ער וויל ניט בלייבן קיין פּראָלעטאַריער און באַנוצט די מינדעסטע געלעגנהייט אַרויפצוקלעטערן העכער אויף דעם סאָציאַלן לייטער.

דער דראַנג אַרויף, כאַראַקטעריזירט די אידישע אַרבעטער־מאַסן. שניידער, שוסטער, ציגאַרן־מאַכער וואַרפן זייער מלאכה, און מיט די גרעסטע אָנשטרענגונגען, מיט די ביטערסטע קרבנות שטרעבן זיי צו „תכלית“, צו ווערן פאַרזיכערונגס־אַגענטן, דענטיסטן, דאָקטוירים, אַדוואָקאַטן, און נאָך אָפטער אייגענע "געשעפטסלייט„ פאַר זיך. עס פליסט און באַוועגט זיך כסדר דער מענטשלאַכער באַשטאַנד פון אידישן אַרבעטער־קלאַס: טויזנטער רייסן זיך אַרויס, נייע טויזנטער קומען אַריין. דאָס איז די פ ל ו ק ט ו א צ י ע פון אידישן אַרבעטער אין אַלע פאַכן און אין אַלע פאַראיינען.

אָט די אַלע אייגנאַרטיקע דערשיינונגען פון אידישן אַרבעטער לעבן האָבן זייערע וואָרצלען אין די אַלגעמיינע היסטאָרישע אייגנשאַפטן פון אונזער עקאָנאָמיק.

אין וואָס־זשע באַשטייט די אייגנאַרטיקייט פון דער אידישער עקאָ־

נאָמיק? כדי צו פאָרמולירן די דאָזיקע דערשיינונג דארפן מיר זיך ווענדן צו דער אַלטער פועלי-ציוניסטישער ליטעראַטור אין רוסלאַנד מיט אריבער 10 יאָר צוריק, אָדער נאָך בעסער און נאָך עלטער, צום גרעסטן דענקער פונ׳ם גריכישן אַלטערטום, — צו אריסטאָטל. דער לעצטער איז ניט נאָר געווען א גאונישער פילאָזאָף, נאָר אויך א גרויסער פּאָליטיקער און א טיפזיניקער עקאָנאָמיסט. ניט אומזיסט ווערט אריסטאָטל מיט אזא אכטונג ציטירט פון קאַרל מארקס. איך וויל דאָ אָבער ציטירן אריסטאָטל׳ס א געדאנק, וואָס די מארקסיסטן האָבן ביז איצט איגנאָרירט און פארגעסן און פארנאכלעסיקט, און דאָס איז זיין לערע וועגן צוויי מינים פרנסה: די פרנסה פון נאַטור (קטעסים קאטא פיסין) און די פרנסה פון מענטשן (קטעסים קאטא אפ׳ אנטהראָ-פאָן). דער אַקערבויער, דער בערג-ארבעטער, דער פישער קריגן זייער חיונה פון דער נאַטור; דער סוחר, דער באַנקיר, דער מעדיקער, דער יוריסט קריגן זייער פרנסה פון מענטשן.

וואוהין געהערן די אידישע פרנסות? אריסטאָטל׳ס קלאָרע צעטיילונג גיט אונז תיכף די תשובה: צום אונטערשייד פון אַלע אַנדערע פעלקער, וועמענס עיקר פרנסה איז פון דער נאַטור, לעבן די אידן דורכאוים פון פרנסות פון מענטשן.

כדי דאָס גענויער אויסצוטייטשן, וועלן מיר זיך נאָך באַנוצן מיט דער אינטערעסאַנטער מאָדערנער עקאָנאָמישער טעאָריע פון אָטאָ עפּערץ, וועלכער צעטיילט די מענטשלאַכע פּראָדוקציע לויט דעם, וויפיל אין איר באַטייליקן זיך דער באָדן און די ארבעט. ווי שווער עס זאָל ניט האָרעווען דער פויער איבער זיין אַקערפעלד, פאָרט וועט זיך דער באָדן מער באַטייליקן אינ׳ם פּראָדוקט, איידער די מענטשלאַכע אַר-בעט. די ארבעט באַשטייט דאָ אין מיסטיקן, אויסבעסערן דעם באָדן, אַקערן אים און פארזייען די זריעה, דערנאָך אראָפּנעמען די תבואה. די עיקר פּראָדוקציע פון דער תבואה ווערט אָבער באַזאָרגט פון דעם נאַטיר-לאַכן באָדן גופא. און פארקערט, ווי קליין עס זאָל ניט זיין די ארבעט פונ׳ם אידישן שניידער איבער׳ן שטיק וואָלענע סחורה, פאָרט איז דאָ דער חלק פון דער מענטשלאַכער ארבעט א סך גרעסער איידער דער חלק פונ׳ם באָדן, פון דער נאַטור: די נאַטור האָט פּראָדוצירט די שעפּסן, די וואָל אויף זיי, און דאָס איבעריקע טוען שוין פארשידענע מענטשן. זיי שערן די שאָף, באַארבעטן די וואָל, שפּינען זי, פארבן און וועבן זי, ביז עס ווערט דערפון א שטיק שטאָף. אין אָט דעם שטיק סחורה ליגט שוין א מאַסע מענטשלאַכע ארבעט און גאָר א קנאַפּער חלק פון דער נאַטור. דערנאָך קומט דער שניידער און נייט פון דער סחורה א מלבוש, אַזוי אַז אין דעם פאַרטיקן מלבוש שטעקט שוין נאָר דער מינימאַלסטער חלק פון באָדן מיט א גרויסן טייל מענטשלאַכער ארבעט.

נמצא, אַז אין דער אידישער פּראָדוקציע איז דער חלק פון באָדן, פון נאַטור, פארשווינדנדיק קליין, בעת דער חלק פון מענטשלאַכער

ארבעט איז דאָ אָן אַן ערך גרעסער. ביי די אומות העולם, פאַרקערט, האָט דער באָדן אויך אַ גוואַלטיקן חלק אין דער פּראָדוקציע.

ניט אומזיסט האָט מען געזאָגט, אַז די אידישעווירטשאַפט איז אַ „לופט-ווירטשאַפט" און דאָס אידישע לעבן — אַ „לופט-לעבן". דער שאַרפזיניקער מאַקס נאָרדוי האָט דעם אויסדרוק „לופט־מענטשן" אריינ־געבראַכט אין דער ליטעראַטור, און מיינען מיינט דאָס, אַז די אידישע ארבעט איז דערווייטערט פונ׳ם באָדן, פון דער נאַטור. אויך די ארומיקע פעלקער לעבן ניט דורכאויס פון דער נאַטור. זייער פּראָדוקציע שטעלט זיך צונויף פוןביידע עלעמענטן — באָדן און ארבעט, און וואָס מער עס אנטוויקלט זיך די אינדוסטריע, אַלץ גרעסער ווערט דער חלק „ארבעט" און בערכ׳דיק אַלץ קלענער דער חלק „באָדן".

נאָר דער עלעמענט „באָדן" בלייבט אַ שטענדיקער עלעמענט אין דער ווירטשאַפט פון די אומות העולם, בשעת ביי די אידן איז אָט דער עלעמענט נאָך קיינמאָל ניטאָ, און די אידישע פּראָדוקציע באַשטייט אויסשליסלאַך פונ׳ם עלעמענט „א ר ב ע ט".

ווייטער צעטיילט זיך די ארבעט גופא אויף צוויי עלעמענטן: האַנט-ארבעט, אָדער געניויער, „פ י ז י ש ע" א רב ע ט (מיט די הענט, מיט די פיס, מיט אנדערע איברים), און קאָפּ-ארבעט, אָדער גענויער „ג י י ס ט י ק ע" ארבעט. עס איז אַ באַקאַנטע זאַך, אַז אין די אידישע פּרנסות פאַרנעמט די גייסטיקע ארבעט אַ סך אַ ברייטערן פּלאַץ, איידער ביי אנדערע פעלקער. אויך ביי די אומות העולם, וואָס מער עס אנטוויקלט זיך די „קולטור" וואַקסט דער חלק פון גייסטיקער ארבעט. אָבער קיינמאָל ניט אין אַזאַ גרויסער מאָס, ווי ביי די אידן.

דער קאַפּיטאַליסט לייגט אריין אין זיין אונטערנעמונג בעיקר די „גייסטיקע" ארבעט, ער אָרגאַניזירט דאָס געשעפט, שאַפט מיט אים. דער לוין-ארבעטער לייגט אריין אין דער פּראָדוקציע הויפּטזעכלאַך זיין „פיזישע" ארבעט. און ווייל די אידן ארבעטן גערן מיט׳ן קאָפּ, דערפון שטאַמט טאַקע זייער אונטערנעמונגס-גייסט, וואָס טרייבט דעם אידישן ארבעטער צו ווערן אַ קליינער געשעפטסמאַן פאַר זיך. דער אינדיווידואַליזם פון דער אידישער עקאָנאָמיק האָט אַלזאָ זיינע וואָרצלען אין אָט דער היסטאָרישער באָדנלאָזיקייט. האָבן מיר אַלזאָ ביי אידן צוויי וויכטיקע ערשיינונגען:

1) דעם איבערוואָג פון ארבעט איבער דעם באָדן, און

2) דעם איבערוואָג פון „גייסטיקער" ארבעט איבער דער פיזישער.

3.

איצט לאָמיר צעטיילן די צווייגן פון דער מענטשלאַכער פּראָדוקציע. קודם כל וועלן מיר זען, אַז מענטשן פּראָדוצירן דרייערליי זאַכן: 1) פּ ר אָ-ד וּ ק צ י אָ נ ס-מ י ט ל ע ן, ד. ה. מאַשינען, רויע מאַטעריאַלן,

הילפס-מאַטעריאַלן, אינסטרומענטן; 2) פאַרקערס-מיטלען, ד. ה. וועגן, באַנען, וואָגנס, שיפן, טעלעגראַף, טעלעפאָן; 3) געברויכס-מיטלען, ד. ה. נאַרונג, קליידונג, הייזער, מעבל, געשיר, באַלייכטונג, ביכער, מוזיק־אינסטרומענטן, בילדער א. ד. גל. נאָר די דריי קאַטעגאָריעס לאָזן זיך טיילן נאָך ווייטער, לויט זייער נאָנטקייט אָדער ווייטקייט פון דער נאַטור. כדי, צום ביישפּיל, צו פּראָדוצירן אַ פּאָר שיך, מוז די מענטשלאַכע אַרבעט דורכגיין די פאַרשידנסטע שטאַפּלען פון אָנווענדונג, דהיינו:

— קודם אַרבעט דער פּויער, האָדעווענדיק די פיה אויף דער פּאַשע. האָבן מיר לאַדווירטשאַפטלאַכע אור־פּראָדוקציע (ווײַדנ־בוי און פיה־צוכט); דאַן קומט דער שוחט, וואָס שעכט די בהמות; דאַן דער נאַסער גאַרבער, וואָס ווייקט די פעל, און דער טרוקענער גאַרבער, וואָס באַאַרבעט זי. דערנאָך די פאַרשידענע פאַכן פון דער לעדער-אינדוסטריע, און ענדלאַך דער שוסטער, וועלכער לאָזט אַרויס אַ פאַרטיקע פּאָר שיך.

לאָמיר איצט אָנרופן „די ערשטע סטאַדיעס פון פּראָדוקציע“, יענע, וואָס שטייען צום נאָענטסטן צו דער נאַטור. דאָס וועלן זיין: אַקערבוי, גערטנערייַ און פיה-צוכט. דאָ איז דער עלעמענט „באָדן“ דער גרעסטער און דער עלעמענט „אַרבעט“ זייער קליין אין פאַרגלייך מיט'ן באָדן. שוין אַביסל ווייטער פון דער נאַטור שטייט „די אינדוסטריעלע אור־פּראָדוקציע“, ד. ה. בערג־בוי, שטיין־אינדוסטריע, און וואַלד-ווירטשאַפט מיט זייערע ווייטערע צווייגן. דאָ איז שוין דער עלעמענט „אַרבעט“ גרעסער, ווי אין דער פריערדיקער קאַטעגאָריע. נאָך ווייטער פון דער נאַטור געפינען זיך די „סעקונדערע מיטעלע סטאַדיעס פון פּראָדוקציע“, דהיינו: מעטאַל-אינדוסטריע, וועבערייַ, בוי-אינדוסטריע. שוין גאָר נאָענט צום פאַרברויכער און גאָר ווייט פון דער נאַטור וועלן זיין די „טערציערע מיטעלערע סטאַדיעס“, וואוהין עס גייען אַריין אַזוינע באַקאַנטע אידישע מלאכות, ווי האָלץ-אינדוסטריע, כעמישע אינדוסטריעס, לעדער און פּאַפּיר-פּראָדוקציע. צולעצט קומען די „לעצטע פּראָדוקציאָנס-צווייגן“, וואָס דינען דירעקט דעם פאַרברויכער, דאָס איז דער רוב מנין און רוב בנין פון טראַדיציאָנעלע אידישע פּרנסות: נאָדל אינדוסטריע, בעקערייַ, טיפּאָגראַפישע און אַנדערע אַזוינע מלאכות, פון וועלכע דער עלעמענט „באָדן“ איז שוין אינגאַנצן ווי פאַרשוואונדן, און די גאַנצע פּראָדוקציע באַשטייט פונ'ם עלעמענט „אַרבעט“.

היינט וואָס זאָגט אונז די סטאַטיסטיק? אין דער טאַבעלע 1 (זע זייט 196) זיינען אויפ'ן גרונד פון דער רוסישער פאָלקס-ציילונג פון 1897 יאָר און פון דער עסטרייכישער פון 1900 יאָר, צעטיילט געוואָרן די אידישע פּרנסות לויט זייער דערווייטערונג פון דער נאַטור און לויט דעם פּראָצענט, וואָס זיי פאַרנעמען צו דער אַלגעמיינער באַפעלקערונג פון לאַנד.

טאבעלע 1

עס האבען זיך באשעפטיגט אלס בארופסטעטיגע:

פראדוקציאנס־צווייג	אין דער רוסישער טשערטא: אידען	אין דער רוסישער טשערטא: פראצענט פון גאנצען לאנד	אין גאליציען: אידען	אין גאליציען: פראצענט פון גאנצען לאנד
1, לאנדווירטשאפטליכע אורפראדוקציאן:				
אקערבוי, גערטנעריי און פיהצוכט	35822	0,6	47996	1,5
2. אינדוסטריעלע אור־פראדוקציאן:				
בארגבוי, מינען	1006	1,8	1053	8,3
שטיינער און ערדען	5187	12,5	696	10,6
וואלד-ווירטשאפט	3200	12,4	928	10,6
ס"ה קלאס 2	9393	7,7	2677	9,5
3 סעקונדערע מיטעלערע סטאדיען.				
מעטאל-אינדוסטריע	40082	21,2	4410	15,9
טעקסטיל-אינדוסטריע	33200	19,0	1421	14,7
בוי-אינדוסטריע	37136	18,9	3110	13,0
ס"ה קלאס 3	110418	19,7	8941	14,5
4 טערציערע מיטעלערע סטאדיען:				
האלץ אינדוסטריע	41359	27,2	4229	18,1
כעמישע אינדוסטריען	6514	34,1	1430	37,9
לעדער און פאפיר	20446	43,9	1938	39,2
ס"ה קלאס 4	68319	31,3	7597	23,7
5. לעצטע סטאדיען פון אינדוסטריע:				
נארונגס מיטעל אינדוסטריע	44797	34,8	11036	48,9
משקאות און טאבאק	23546	38,3	22981	70,8
קליידונגס און היגיענישע אינדוסטריען	244534	48,1	20298	35,2
טיפאגראפישע או ענליכע אינדוסטריען	18996	53,9	450	21,4
זייגערס און פרעציזיאנס אינסטרומענטען	5240	66,5		
ס"ה קלאס 5	337115	45,5	54765	47,7

טאבעלע 2.

הונדערט באשעפטיגטע (ערווערבסטעטיגע) אידען און ניט-אידען טיילען זיך לויט זייער באשעפטיגונג ווי פאלגט:

ווירטשאפטס־צווייגען.	איטאליען אין 1901: אידען	איטאליען אין 1901: גאנצע באפעלק.	דייטשלאנד אין 1907: אידען	דייטשלאנד אין 1907: גאנצע באפעלק.	עסטרייך אין 1900: אידען	עסטרייך אין 1900: גאנצע באפעלק.	רוסלאנד (טשערטא) אין 1897: אידען	רוסלאנד (טשערטא) אין 1897: גאנצע באפעלק.	אמעריקא [פאר. שט.] אין 1900: אידען	אמעריקא [פאר. שט.] אין 1900: גאנצע באפעלק.
1) לאנדווירטשאפט	0,3	53,3	1,3	33,1	12,8	58,1	2,5	53,0	10,0	35,7
2) אינדוסטריע	8,7	22,4	21,9	37,4	27,5	22,3	35,2	14,6	48,1	24,4
3) האנדעל און פארקער	50,3	8,3	50,5	11,1	34,4	5,1	34,6	7,4	28,2	16,4
4) פריוואט־דינסט	0,3	1,4	0,5	1,6	5,2	2,2	11,9	11,8	11,2	19,2
5] פרייע פראפעסיעס, געזונט־שאפטליכער און כליכה־דינסט	13,7	6,4	6,5	5,7	8,3	4,5	7,2	8,2		
6) ראנטיערס, נים פראדוקטיווע און אומבאשטימטע פראפעסיעס	21,7	8,2	19,3	11,1	11,8	7,8	7,6	5,0		
סך הכל	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

די דאָזיקע טאַבעלע דערציילט אונז פאָלגענדעס:

א) אַז די אידישע אַרבעט איז לחלוטין דערוויטערט פון דער נאַטור. אין דער לאַנדווירטשאַפט בילדן די אידן עפּעס מער ווי איין האַלב פּראָצענט אין רוסלאַנד, און אַנדערטהאַלב פּראָצענט אין גאַליציע;

ב) אַז דער פּראָצענט פון די אידישע פּרנסות וואַקסט אַלץ מער און מער אין דעם מאָס, ווי די פּראָדוקציע דערווייטערט זיך פון׳ם באָדן. אין דער אינדוסטריעלער אור־פּראָדוקציע בילדן די אידן ס״ה 9—8 פּראָצענט צווישן די ניט-אידן: און די סעקונדערע מיטעלערע סטאַדיעס הויבט זיך שוין דער אידישער פּראָצענט ביז 20—15, אין די טערציערע מיטעלערע סטאַדיעס בילדן שוין די אידן אַ פערטל און אפילו אַ דריטל צווישן די ניט-אידן;

ג) אין די לעצטע סטאַדיעס פון דער פּראָדוקציע בילדן שוין די אידן כמעט אַ העלפט צווישן די ניט-אידן, — ד. ה. גראַד דאָרט, וואו מען האָט שוין אַבסאָלוט ניט צו טאָן מיט׳ן באָדן, וואו עס פעלט איטלאַכע בארירונג מיט דער מוטער-נאַטור;

ד) די גרויסע מערהייט ניט-אידן שעפּט די חיונה פון דער נאַטור (פון קלאַס 1 און 2, ד. ה. פון דער אור־פּראָדוקציע אין לאַנדווירטשאַפט און אינדוסטריעס), און די גרויסע מערהייט אידן לעבט פון מענטשן. אין רוסלאַנד און גאַליציע זיינען 70 ביז 80 פּראָצענט פון אַלע אידן פאַרנומען אין די לעצטע צוויי קלאַסן, אין די פאָרלעצטע און לעצטע פּראָדוקציאָנס-סטאַדיעס. 70 ביז 80 פּראָצענט ניט-אידן מאַכן אַ לעבן פון דער נאַטור, בשעת 70 ביז 80 פּראָצענט אידן מאַכן אַ לעבן פון מענטשן.

די ציפערן זיינען געקומען פון דער אָפיציעלער מלוכה-סטאַטיסטיק, וועלכע האָט מסתמא ניט געהאַט אין זינען קיין שום ציוניסטישע טעאָריעס און בכלל ניט גע׳דאגה׳ט זיך וועגן אידישע פּראָבלעמען. די צעטיילונג אויף קלאַסן האָב איך דאָ געמאַכט, און אַזוי ווי מיין צעטיילונג איז אַ גאַנץ אַנדערע, ווי אין דער מלוכה-סטאַטיסטיק, און חוץ דעם ווערן די פּרנסות אין רוסלאַנד אַנדערש געטיילט ווי אין עסטרייך, זיינען אין געוויסע רובריקן אָפּטמאָל אריינגעפאַלן אויך אַזוינע מלאכות, וואָס גע-הערן לויט אונזער שטאַנדפּונקט צו אַן אַנדער קלאַס. אָט נעמט, למשל, די „מעטאַל-אינדוסטריע״, ווי זי ווערט פאַרצייכנט אין דער אָפיציעלער סטאַטיסטיק. דאָ ווערן אריינגערעכנט סיי די גרויסע מעטאַלורגישע אינ־דוסטריע, וואָס געהערט צום קלאַס 3, סיי אויך די קליינע מעטאַל-מלאכות, ווי שמידעריי, שלאָסעריי, בלעכעריי וואָס וואָלטן גאָר גענדאַרפט גערעכנט ווערן צו קלאַס 5.

ווען די אָפיציעלע סטאַטיסטיק וואָלט ניט געוואָרפן אַלצדינג אין איין בארג וואָלט זיך די אידישע לאַגע נאָך קלאָרער אויסגעדריקט אין די ציפערן. נאָר אַזוי איז אויך די לאַגע גאַנץ קלאָר: דער געזעץ פון דער אידישער עקאָנאָמיק שלאָגט זיך מעכטיק אדורך, דורך די פאַרמישונגען פון דער אָפיציעלער סטאַטיסטיק, — דער געזעץ, אַז וואָס מער אַ געוויסע

פּרנסה דערוווייטערט זיך פון דער נאַטור, אַלץ מער קאָנצענטרירט זיך דווקא דאָרט די אידישע אַרבעט.

אַזוי ווי אַן עקשנות׳דיגע היסטאָרישע בייטש וואָלט די אידן גע־טריבן אַלץ ווייטער און ווייטער פון ערד און נאַטור, אַלץ העכער און העכער אין דער שיטערער סאָציאַלער לופט; אַזוי ווי אַ ביטערע היס־טאָרישע פאַרשווערונג וואָלט האַלטן די אידישע מאַסן אין די קייטן פון עקאָנאָמישער באָדנלאָזיקייט, — טרייבן ווייטער, ווייטער פון באָדן...

די טרוקענע ציפערן פון טאַבעלע 1 מיינען צו זאָגן, אַז די אידן זיינען דערווייטערט גראָד פון די וויכטיקסטע, פון די זיכערסטע, פון די איינפלוסרייכסטע צווייגן אין פּראָדוקציע, — פון יענע צווייגן, אַרום וועלכע עס דרייט זיך דער ראָד פון דער געשיכטע. אָנשטאָט אַריינצור־דרינגען אינ׳ם געזונטן, קרעפטיקן צענטער פון עקאָנאָמישן לעבן, פאַר־שפּרייטן זיך די אידישע מאַסן אויף זיין פּעריפעריע, אויף זיין אויבער־פלאַך... דער גורל פון דער געזעלשאַפט הענגט קיין ברעקל ניט אָפּ פון דער נאָדל־אינדוסטריע, פון דער בעקעריי, פון דער טאַבאַק־פּראָדוקציע. אַלע פעדים פון אַרבעט און אַנטוויקלונג ציען זיך פון די צענטראַלע מלאכות... פון לאַנדווירטשאַפט, פּיה־צוכט, פון די מינען, אייזנבאַנען, ים־שיפעריי, — אַהין ווייט צו דער אויבערפלאַך פון סאָציאַלן לעבן, צו דעם מאַרק פון די פּאַרטיקע אינדוסטריע־פּראָדוקטן.

די טרוקענע ציפערן באַקלאָגן זיך, אַז די אידישע ווירטשאַפט מוז בלייבן אַן אָפּגעשטאַנענע, אַז די אידישע קולטור מוז בלייבן אין געפאַלנ־קייט, אַז דער פּאָליטישער גורל פון אידישן פאָלק מוז הענגען אין שטענ־דיקער אָפּהענגיקייט, — אַזוי לאַנג ווי דאָס אידישע פאָלק וועט לעבן ווייט פון נאַטור און באָדן, ווייט פון דער אור־פּראָדוקציע. די ציפערן זאָגן עדות, אַז דער אידישער סאָציאַליזם, דער אידישער קלאַסנקאַמף, די אידישע רעוואָלוציע וועלן שפּילן פּונקט אַזאַ נישטיקע ראָל אינ׳ם סאָציאַ־ליזם, קלאַסנקאַמף און רעוואָלוציע פון די אַרומיקע פעלקער, וויפיל די אידישע נאָדל, דער אידישער פּרעס־אייזן האָבן אַ ווערט אין פאַרגלייך מיט׳ן ניט־אידישן אַקער־אייזן, מיט דער ניט־אידישער דאַמף־מאַשין, מיט׳ן ניט־אידישן טראַנסאַטלאַנטיק.

אָט דאָס איז די היסטאָרישע קראַנקהייט פון דער אידישער עקאָנאָמיק, און פּאַראייביקן די קראַנקהייט ווילן אַלע יענע, וועלכע שטרעבן צו־צו־שמידן דאָס אידישע פאָלק צו דער שיטערער לופט פון גלות, אַלע יענע, וואָס זוכן דאָס פאָלק איינצואוויגן מיט גלות־נגונים און גלות־האָפענונגען.

אָט דאָס איז די היסטאָרישע קראַנקהייט פון דעם אידישן ווירט־שאַפטס־לעבן, ווי מיר האָבן זי געפּרואווט אויסדריקן אין די מאָדערנע עקאָנאָמישע באַגריפן, נאָר לאָמיר נאָך פּרובירן צו באַלייכטען אָט די ערשיינונג מיט׳ן ליכט פון דער מאַרקסיסטישער תורה.

.4

דעם גאַנצן מאָדערנעם קאַפּיטאַל טיילט מאַרקס איין אין צוויי קאַטעגאָריעס: 1) **דער קאָנסטאַנטער** (שטענדיקער) **קאַפּיטאַל**, וואָס באַשטייט פון **פּראָדוקציאָנס-מיטלען**, מאַטעריאַלן און ענלאַכע אָביעקטיווע **פּראָדוקציאָנס-אומשטאַנדן**, ווי באָדן-רענט, **פאַבריקס-געביידעס**, פאַרקערס-מיטלען, רוי-מאַטריאַלן, קוילן, מאַשינען, אינסטרומענטן, א. ד. גל.; 2) דער **וואַריאַבלער** (פאַרענדערלאַכער) **קאַפּיטאַל**, וואָס באַשטייט פון דער **מענטשלאַכער אַרבעטס-קראַפט**. ווען אַן איינצלנער קאַפּיטאַליסט אינוועסטירט קאַפּיטאַל אין אַ געוויסער אונטערנעמונג, דאַרף מען, לויט קאַרל מאַרקס, דעם דאָזיקן קאַפּיטאַל באַטראַכטן אַלס אַ סומע פון צוויי חלקים: וואָס דער אונטערנעמער אינוועסטירט אין רענטע, אין מאַשינען, אין קוילן, אייזנבאַן-פראַכט א. ד. גל., דאָס אַלץ איז דער קאָנסטאַנטער טייל פונ׳ם אינוועסטירטן קאַפּיטאַל; און וואָס דער קאַפּיטאַליסט צאָלט אויס אין שכירות די אַרבעטער און אָנגעשטעלטע, דאָס בילדעט דעם וואַריאַבלען טייל פונ׳ם אינוועסטירטן קאַפּיטאַל. דאָס זעלביקע מיט דער גאַנצער סומע קאַפּיטאַלן, וואָס די גאַנצע מענטשהייט אינוועסטירט אין אַלע ווירטשאַפטלאַכע אונטערנעמונגען: דער גאַנצער קאַפּיטאַל פון דער וועלט באַשטייט פון אַ קאָנסטאַנטן און אַ וואַריאַבלען חלק.

דער קאַפּיטאַל פאַלט ניט אַראָפּ פון הימל און וואַקסט ניט פאַרטיקערהייט אויף ביימער, נאָר ווערט געשאַפן דורך שווערער מענטשלאַכער אַרבעט. סיי דער קאָנסטאַנטער, סיי דער וואַריאַבלער קאַפּיטאַל ווערן פּראָדוצירט פון מענטשן. היינט איז קלאָר, **אַז אידן פּראָדוצירן גאָר ניט קיין קאָנסטאַנטן קאַפּיטאַל**, ווייל זיי פּראָדוצירן ניט קיין געביידעס, מאַשינען, פאַרקערס-מיטלען, קיין רוי-מאַטעריאַלן, א. ד. גל. די אידישע אַרבעט באַטייליקט זיך בכלל ניט אין דער שאַפונג און אין דער פאַרטיילונג פונ׳ם קאָנסטאַנטן קאַפּיטאַל. **די גאַנצע אידישע אַרבעט ווערט אַריינגעלייגט אין דער פּראָדוקציע פונ׳ם וואַריאַבלען קאַפּיטאַל.** און אויך דאָ האָבן די אידן אויסצושטיין די קאָנקורענץ פון די ניט-אידישע אַרבעטער.

ווייטער מוז באַמערקט ווערן, אַז ביידע חלקים פון קאַפּיטאַל האַלטן אין איין וואַקסן. נאָר דער קאָנסטאַנטער קאַפּיטאַל וואַקסט שנעלער פון דעם וואַריאַבלען. וואָס מער עס אַנטוויקלט זיך די טעכניק, אַלץ מער ווערט די אַרבעט געטאָן דורך דער מאַשין אַנשטאָט דעם מענטשן. אַמאָל האָט איין אַרבעטער פּראָדוצירט אין דערזעלביקער צייט פינף, צען, צוואַנציק מאָל ווייניקער אַרבעט, איידער ער טוט דאָס איצט מיט דער הילף פון דער מאַשין. היינט באַגייט מען זיך ביי דער מאַשין מיט אַ

קליינער צאָל ארבעטער דאָרט, וואו מען האָט אמאָל געברויכט צענדליקער אָדער הונדערטער ארבעטער. וואָס מער פולקאָם די מאַשינען, אלץ ווייניקער מענטשן ברויכט מען צו זיי. עס וואַקסט די צאָל מאַשינען זייער שנעל, און אין פארגלייך דערמיט פארקלענערט זיך אלץ מער די צאָל ארבעטער. נמצא, אז דער קאָנסטאַנטער קאפּיטאַל וואַקסט אויפ׳ן חשבון פונ׳ם וואַריאַבלען קאַפּיטאַל. דאָס איז איינער פון די וויכטיקסטע געזעצן פון קאַרל מאַרקס׳ס תורה.

קאַרל מאַרקס באַווייזט, ווי אַזוי די מאַשין שטויסט ארויס דעם ארבעטער, — און דער וואַריאַבלער קאַפּיטאַל ווערט ארויסגעשטויסן דורכ׳ן קאָנסטאַנטן קאַפּיטאַל. און אזוי ווי מיר האָבן געזען, אז די אידישע ארבעט איז אינגאַנצן פאַרטאָן אין פּראָדוצירן דעם וואַריאַבלען קאַפּיטאַל, איז דערפון געדרונגען, אז די אידישע ארבעט ווערט וואָס ווייטער אלץ מער ארויסגעשטויסן דורך דער ניט-אידישער ארבעט.

דאָס איז אַ קלאָרער לאָגישער שלוס פון מאַרקס׳עס עקאָנאָמישע אנט-דעקונגען, און אויב אונזערע אָפיציעלע „מאַרקסיסטן" זעען דאָס ניט איין, איז עס בלויז דערפאַר, ווייל זיי איז אין דער ווירקלאַכקייט פרעמד יעדער ווייסנשאַפטלאַכער בליק אויף דער אידישער עקאָנאָמיק.

די אידישע ארבעט ווערט ארויסגעשטויסן און מוז ארויסגעשטויסן ווערן מיט דעם פּראָגרעס פון דער טעכניק. די אידישע ארבעט מוז זיין טעכניש אָפּגעשטאַנען, ווייל די מאַשין איז איר גרעסטער שונא, און דאָס שטאַמט אלץ פון דערזעלביקער סיבה — וואָס די אידן זיינען אָפּגעריסן פון דער נאַטור, פונ׳ם גרונט און באָדן.

די ארויסשטויסונג פון אידישער ארבעט איז, צום גליק, ניט קיין מאָמענטאַלער נאָר אַ פארצויגענער פּראָצעס. אידישע וועבער, שוסטער, מעבל-מאַכער, טאַבאַק-ארבעטער, נאַפט-גרעבער ווערן נאָר ביסלאַכווייז ארויסגעשטויסן אין אייראָפּע דורך ניט-אידישער ארבעט. אידישע וועבער זיינען אין לאָדז און ביאַליסטאָק שוין כמעט פארשוואונדן פון דער פּראָ-דוקציע דורך דעם, וואָס דער דאַמף-וועבער-שטול איז אָהין אריינגעדרונגען און געבראַכט מיט זיך קריסטלאַכע ארבעט אויפ׳ן פּלאַץ פון דער אידישער. די שוך-מאַכעריי אין וואַרשע און אָדעס האָט דורכגעמאַכט אַן ענלאַכע עוואָלוציע: דער איבערגאַנג פון האַנט ארבעט צו מאַשין ארבעט האָט אויך געבראַכט צום איבערגאַנג פון אידישער ארבעט צו קריסטלאַכער. די גרויסע טאַבאַק-פאַבריקן אין רוסלאַנד זיינען אריבער כמעט דורכאויס צו קריסטלאַכע ארבעטער. די אידישע ארבעטער זיינען פאַרטריבן געוואָרן פון די נאַפט-גריבער אין באָריסלאַוו, נעבן דראָהאָביטש, אין גאַליציע. נאָר גלייכצייטיק זוכן אויס די אידן נייע באַשעפטיקונגען, עמיגרירן צו דעם צוועק אין אַלע עקן וועלט און בויען דאָרט אויס נייע אינדוסטריעס.

אָבער אויך אין די נייע איינוואַנדערונגס-לענדער יאָגט אונז אָן דער אייגענער געזעץ פון אַרויסשטויסונג. מיר האָבן אין ענגלאַנד געשאַפן אַ גרויסע נאָדל-אינדוסטריע אויפ'ן פּרינציפּ פון „געטיילטער אַרבעט“, און צום סוף ווערן דאָרט די אידישע אַרבעטער פאַרביטן דורך קריסטלאַכע מיידלאַך. אין אַמעריקע איז די גאַנצע נאָדל-אינדוסטריע אויסגעוואַקסן פון אידישן שוויים, און דער רעזולטאַט איז, וואָס זי גליטשט זיך שוין אַרויס אַלץ מער פון די אידישע הענט. פּאַמעלאַך, שריט ביי שריט ווערט אַלץ קלענער דער פּראָצענט אידישע אַרבעטער אין דער אַמעריקאַנער נאָדל-אינדוסטריע און עס וואַקסט די צאָל איטאַליענישע, פּוילישע, ליטווישע און סירישע אַרבעטער.

ביז איצט האָבן מיר געזען, אַז די אידישע עקאָנאָמיק ליידט פון אַ קראַנקהייט, — פון דער אָפּגעריסנקייט פון דער נאַטור. דאָס איז אַ היסטאָרישער און דעריבער אַ כראָנישער, שטילער חלאת. מיט אַ כראָנישן חלאת קאָן אַן אָרגאַניזם לעבן אַ לאַנגע צייט; דער אידישער פאָלקס-אָרגאַניזם האָט זיך ווי ניט איז איינגעלעבט מיט דער כראָנישער אַנאָמאַליע, וואָס מאַטערט אים שוין באַלד צוויי טויזנט יאָר. נאָר דער מאַרקסיסטישער אַנאַליז פון דער קראַנקהייט האָט אונז געבראַכט צו נאָך אַן ערגערן רעזולטאַט. ער האָט אונז באַוויזן, אַז אין דער מאָדערנער קאַפּיטאַליסטישער אָרדנונג ווערט די אידישע קראַנקהייט נאָר קאָמפּליצירט, פאַרפלאָנטערט און פאַרערגערט דורך דער אַרויסשטויסונג. דער טויזנט-יאָריקער חלאת איז שוין מער ניט קיין שטילער און כראָנישער, נאָר אַ שאַרפער און פיבערהאַפטער.

די היסטאָרישע אוממעגלאַכקייט פון אידישן גלות-לעבן איז דער עקסטעריטאָריאַליזם, — דאָס פעלן פון אַ טעריטאָריע, די אָפּגעריסנקייט פון נאַטור און באָדן, און אָט די אייגנטימלאַכקייט און אומנאָרמאַלע, קראַנקהאַפטע דערשיינונג, האָט אין דער סביבה פון קאַפּיטאַליסטישער קאָנקורענץ געמוזט אָננעמען דעם כאַראַקטער פון אַ פיבערהאַפטן חלאת.

די טאַבעלע 2 (זע זייט 196) וועט אונז צייגן, ווי אַזוי דאָס אידישע פאָלק באַמיט זיך מיט זיינע אייגענע מיטלען בייצוקומען דעם דאָזיקן חלאת.

וואָס זאָגט אונז די דאָזיקע טאַבעלע?

איטאַליע, דאָס לאַנד וואָס האָט אַזאַ קנאַפּע צאָל אידן און וואו אידן שטייען אַזוי גוט עקאָנאָמיש, פּאָליטיש און קולטורעל, אפשר בעסער ווי אין אַלע אַנדערע לענדער פון גאָר דער וועלט; דאָס לאַנד פון אידן-מיניסטאָרן, אידן-געלערנטע און אידן — פּאָליטישע פירער, צייגט אונז די אומפּראָדוקטיווסטע, אומגלייכסטע צעטיילונג פון פּרנסות. מיט לאַנדווירטשאַפט האָבן דאָרט די אידן אַזוי גוט ווי גאָרניט געמיינזאַמס. פון אינדוסטריע לעבן קנאַפּע ניין פּראָצענט איטאַליענישע אידן, און דאָס אויך ניט אַלס אַרבעטער און אָנגעשטעלטע, נאָר בלויז אַלס רייכע אונטערנעמער. אַ העלפט איטאַליענישע אידן מאַכן אַ לעבן פון מסחר. כמעט

אַלע איטאַליענישע אידן מאַכן אַ לעבן פון דעם, וואָס זיי עקספּלואַטירן פרעמדע אַרבעט, און דערצו עקספּלואַטירן זיי אויף אַ העכסט אומפּראָדוקטיוון אופן.

כמעט דאָס זעלביקע אין דייטשלאַנד. דאָ זיינען די אידן צוועלף מאָל גרעסער אין צאָל, איידער אין איטאַליע, און בכן אויף אַ סך ווייניקער פריי, פאַרנעמען דורכאויס אַ נידעריקערן פּלאַץ אינ'ם פּאָליטישן לעבן פון לאַנד. זעען מיר אָבער, אַז די דייטשע אידן זיינען שוין אין זייערע פּרנסות אַ סך מער פּראָדוקטיוו, איידער אין איטאַליע: 22 פּראָצענט דייטשע אידן לעבן פון אינדוסטריע. פּאָרט בלייבט די אידישע ראָל אין דייטשלאַנד די ראָל פון עקספּלואַטירנדיקן קאַפּיטאַל.

אין עסטרייך איז די צאָל אידן צוויי מאָל גרעסער ווי אין דייטשלאַנד: אין גאַליציע, בוקאָווינע און אין ווין וואוינען די אידן אין געדיכטע מאַסן. דאָ זעען מיר שוין דעם דייטלאַכן דראַנג פון די מאַסן צו מער פּראָדוקטיווע, מער נאַטור-נאָענטע פּרנסות. שוין מער ווי אַ פערטל אידן פאַרנעמען זיך אין דער אינדוסטריע, — אידן גיבן שוין אַ העכערן חלק אין דער אינדוסטריע, איידער די אַרומיקע באַפעלקערונג. און על פּי רוב זיינען עס ניט קיין קאַפּיטאַליסטן, נאָר האָרעפּאַשנע קליין בעלי-מלאכות און לוין-אַרבעטער. אַ גרויסע טייל עסטרייכישע אידן לעבן אינ'ם שוויים פון זייער פּנים. כמעט דרייצן פּראָצענט אידן אין עסטרייך ציען זייער חיונה שוין פון דער לאַנדווירטשאַפט, ד. ה. מער ווי אַ צענטחלק אידן איז אין דעם לאַנד אַריינגעדרונגען אין די ערשטע, נאַטור-נאָענטסטע, באָדן-פעסטע סטאַדיעס פון אור-פּראָדוקציע.

אין רוסלאַנד מערקן מיר אויך אַ דייטלאַכערן פּראָצעס, ווי די אידישע מאַסן שטרעבן צו פּראָדוקטיווער אַרבעט. בעת אין אַלע אַנדערע לענדער פון אייראָפּע לעבן אידן מער פון האַנדל, איידער פון אינדוסטריע, — איז אין רוסלאַנד דער היפּוך דערפון: דאָ זיינען שוין די אידן מער פאַרטאָן אין דער אינדוסטריע, ווי אין מסחר. און ניט קוקנדיק אויף די שרעקלאַכע רעכטלאַכע באַגרעניצונגען, אויף דער „טשערטאַ“, אויף דעם פאַרבאָט צו וואוינען אין די דערפער, מיען זיך די אידן פּאָרט דורכצושלאָגן זיך אַ וועג צו דער נאַטור, צו דער ערד.

אַ גוואַלדיקער פּראָצעס קומט פאָר ביי אידן. אַ לאַנגזאַמע עקאָנאָמישע רעוואָלוציע, — דער איבערגאַנג פון אונזערע מאַסן צו פּראָדוקטיווער און מער נאַטור-נאָענטער אַרבעט. דעם שפּיץ פון אָט דעם פּראָצעס זעען מיר אין דער עמיגראַציע. די ציפערן מכח אַמעריקע באַווייזן אונז, אַז דאָ אין לאַנד איז שוין די פּראָדוקטיווע אַרבעט געוואָרן כמעט דער גאַנצער יסוד פון אידישן לעבן, און דער אַרבעטס-פּראָלעטאַריער איז געוואָרן דער ריכטיקסטער פאַרטרעטער פון אידישן טיפּ.

מיר האָבן ניט קיין ציפערן מכח ארץ ישראל און אַרגענטינע, נאָר עס איז גאָר קיין ספק ניט, אַז דאָרט, אין די נייע אידישע קאָלאָניעס

און אין די שטעט, וואָס זיינען מיט די קאָלאָניעס פארבונדן, איז די אידישע ארבעט נאָך פּראָדוקטיווער, נאָך נאָענטער געוואָרן צו דער נאטור, נאָך פעסטער איינגעפונדעוועט און איינגעוואָרצלט אינ׳ם באָדן, איידער אין די פאראייניקטע שטאטן פון אמעריקע. און עס איז ווייטער קיין ספק ניט, אז אין ארץ ישראל זיינען די אידישע פּאָזיציעס נאָך פעסטער, נאטירלאכער, ווייניקער אָפּהענגיק פונ׳ם צופאלס-שפּיל, איידער אפילו אין ארגענטינע, מיט איר פארדאָרבענער און אפשר שוין באנקראָטירטער יק״א-קאָלאָניזאציע.

דאָס אידישע פאָלק האָט א גאנץ יאָרהונדערט בלינדערהייט געזוכט זיין וועג צוריק צו דער נאטור, צוריק צום באָדן. און ענדלאָך האָט עס דעם וועג געפונען. דער ציוניזם איז דער וועג. דער ציוניזם איז דער לאָגישער, דער נאטירלאכער רעזולטאט פון דער עקאָנאָמישער רעוואָלוציע, וואָס האלט אָן שוין הונדערטער יאָרן אין די אידישע מאסן. שוין אין גלות שטרעבט אונזער פאָלק מיט אלע כחות צו דער פּראָדוקטיוויזירונג און נאטוראליזירונג פון זיין ארבעט, פון זיינע פרנסות. נאָר די סביבה אין גלות איז צו ענג, צו אומגינציק פאר דעם דאָזיקן ראדיקאלן איבערבוי. דעריבער איז די שטרעבונג בלינד, סטיכייאיש, פול מיט אינערלאכע סתירות, מיט שוואנקונגען, מיט יסורים. אָט ווערט דער אימיגראנט א פּראָדוקטיווער ארבעטער, און אָט ציט אים ווידער צו זיין טראדיציאָנעלן מסחר, צו פעדלעריי, צו לייכטן לעבן אויפ׳ן חשבון פון אנדערע, צו עקאָנאָמישער בטלנות, צו עקספּלואטאציע.

דער ציוניזם איז די איינציקע באוועגונג, וואָס איז בכח אריינצוטראָגן אהערצו ליכט פון באוואוסטזיין, סיסטעם און פּלאנמעסיקייט. דער ציוניזם איז די עקאָנאָמיש-היסטאָרישע נויטווענדיקייט פאר׳ן אידישן פאָלק.

נאַציאָנאַלע אָנמאַכט און נאַציאָנאַלע זעלבסט-הילף

1.

די וויכטיקסטע פראַגע פון דעם היינטיקן היסטאָרישן מאָמענט פאַר'ן אידישן ארבעטער איז: ווי אזוי צו פאַרזיכערן אונזער פאָלק געגן דער ווידערהאָלונג פון אזוינע שוידערלאַכע פארפאָלגונגען און טראַגישע סיטואַציעס, אין וועלכע ער פאַלט אזוי אָפט אריין אין פאַרשידענע לענדער?

לאָמיר קודם פאַרשטיין די באַזונדערקייט פון דער אידן-פראַגע. אלע פעלקער ליידן מער אָדער ווייניקער פון פאַרשידענע טראַגישע אומשטענדן. די איטאַליענער זיינען קיינמאָל ניט געזיכערט געגן שרעקלאַכע ערדציטער-נישן, די כינעזער געגן פארפלייצונגען, די אינדיער געגן אומגערעטעניש, כאָלערא און פעסט. דאָס זיינען אָבער קאַטאַסטראָפעס פון דער נאַטור, און געגן זיי איז דאָ א מיטל: צו פאַרטיפן די מענטשלאַכע וויסנשאַפט און אויסנוצן אירע מעכטיקע מיטלען ניט פאַר בלוטפאַרגיסונג און אונ-טערדריקונג, נאָר פאַר קאַמף קעגן די בלינדע נאַטור-עלעמענטן.

א סך פעלקער ליידן פון דויערנדיקער אונטערדריקונג: אירלאַנד און אינדיען אונטער דעם בריטישן יאָך, גאַנץ רוסלאַנד אונטערן יאָך פון צאַריזם. אָבער די דאָזיקע ליידן קומען דערפון, וואָס די פעלקער זיינען דערווייל ניט גענוג באַוואוסטזיניק און ניט סאָלידאַריש ביי זיך — קאָנען זיי זיך ניט אָוועקשטעלן מיט דערפאָלג קעגן די אונטערדריקער.

אייניקע פעלקער זיינען חרוב געוואָרן דורך דער היינטיקער וועלט-מלחמה, הגם זיי אליין זיינען אין דער מלחמה ניט שולדיק און האָבן זי ניט געוואָלט. דאָס זיינען די סערבן, די בעלגיער, די פּאָליאַקן, לאַט-ווישן, ארמענער. פונדעסטוועגן האָבן די דאָזיקע פעלקער אויך א גרויסן טרייסט אין זייערע יסורים. דער טרייסט איז א דאָפּלטער: ערשטנס, זיינען זיי ניט איינזאַם, ניט פון אלעמען פאַרלאָזט און פאַרפאָלגט — נאָר זיי האָבן דעם אָדער יענעם צד, וואָס שטעלט זיך איין פאַר זיי. פאַר די סערבן האָט זיך איינגעשטעלט א האַלבע וועלט, פאַר די בעלגיער אויך, פאַר די ארמענער שטעלט זיך כלומר'שט רוסלאַנד איין. צווייטנס, און דאָס איז דער עיקר, האָבן די דאָזיקע פעלקער גרויסע אויסזיכטן, אַז זיי קאָנען סוף-כל-סוף קריגן א באַלוינונג און אנטשעדיקונג פאַר זייערע קרבנות. זיי קעמפן פאַר זייער אייגע-נער נאַציאָנאַלער זאַך, און אויב אפילו זיי וועלן פאַר-לירן, איז דאָס אויך ניט אויף אייביק: ווייל זיי בלייבן דאָך אויף זייער אייגן לאַנד און קאָנען שטענדיק וואַרטן די געלעגנהייט צוריק צו דעראָבערן זייער רעכט.

מיט איין וואָרט, די פאַרשידענע יסורים פון אנדערע פעלקער זיי-נען טראַגיש, אָבער ניט האָפנונגסלאָז. זייער טראַגעדיע איז א צייט-

ווייליקע, אָבער ניט קיין שטענדיקע. זיי קעמפן פאַר זייער אייגענער זאַך און זיי ליידן פאַר זייערע אייגענע אינטערעסן.

די גלות-לאַגע פון אידישן פאָלק איז ניט נאָר טראַגיש, נאָר אויך האָפנונגס-לאָז. אונזער גלות-טראַגעדיע איז ניט קיין צייטווייליקע, נאָר אַ דויערנדיקע. מיר קעמפן ניט פאַר קיין אייגענער אידישער זאַך און מיר ליידן פאַר פרעמדע אינטערעסן. מיר באַזיצן ניט קיין אייגענעם באָדן און זיינען איינזאַם אין דער קאָלאָסאַלער וועלט, וואָס האָט אירע אייגענע דאגות. מיר האָבן ניט קיין צד, מיט וועמען צו האַלטן אין דער מלחמה. די וועלט איז אָדער פיינטלאַך צו אונז, פירט אַ פאַרניכטונגס-קאַמף, אַן אויסראָטונגס-קאַמף קעגן אונז, — אָדער, אין בעסטן פאַל, איז די וועלט צו אונז גלייכגילטיק. אונזער שיקזאַל ווערט כסדר באַשטימט דורך דעם שיקזאַל פון אַנדערע פעלקער.

ווי גייט מען אַרויס פון אָט-דער אויסעראָרדנטלאַכער לאַגע? איז זי ווירקלאַך לחלוטין האָפנונגסלאָז, אָדער איז פאַראַן אַ האָפנונג און אַ וועג, ווי די האָפנונג צו פאַרווירקלאַכן?

דער אידישער אַרבעטער שטעלט זיך די פראַגע און באַקומט אויף איר גאַנץ פאַרשידענע תשובות. איין טייל אידישע סאָציאַליסטן לייגט זיין גאַנצע האָפנונג אויף דער אַסימילאַציע אָדער אויף דעם אַלמענטשלאַכן פראָגרעס. אַן אַנדער טייל, — און דאָס זיינען מיר, די נאַציאָנאַלע סאָציאַליסטן, — זיינען איבערצייגט, אַז אונזער באַפרייאונג הענגט אָפּ קודם-כל פון דער נאַציאָנאַלער זעלבסטהילף פון די אידישע מאַסן. און די נייעסטע, שרעקלאַכסטע פון אַלע אידישע קאַטאַסטראָפעס האָט באַשטעטיקט אונזער בליק.

2.

אַסימילאַציע וואָלט געווען די ראַדיקאַלסטע רפואה, אַזוי ווי דער טויט און זעלבסטמאָרד זיינען די ראַדיקאַלסטע מיטלען קעגן איטלאַכער קראַנקייט. אַז ס'וואָלט קיין אידן ניט געווען, וואָלטן זיי פאַרשפּאָרט צו ליידן פון דער אידישער טראַגעדיע און הילפלאָזיקייט. פונדעסטוועגן האָט נאָך קיין מעדיקער אין דער וועלט ניט געהייסן היילן קראַנקע דורך פאַר'סמ'ען זיי. און קיין ערלאַכער פּאָליטיקער, קיין אידעאַליסט אין דער וועלט האָט נאָך ניט געפּרואווט צו לייזן, אַ שטייגער, די פּוילן-פראַגע דורך דעם, אַז דאָס פּוילישע פאָלק זאָל אויפהערן עקזיסטירן. און מיט וואָסערע אויגן וואָלטן די בעלגיער געקוקט אויף איינעם, וואָס וואָלט זיי איצט, אין זייער נאַציאָנאַלער נויט, געגעבן די גוטע עצה,

אַז זיי זאָלן זיך אויסמישן מיט די דייטשן און אויפהערן צו זיין אַ באַזונדער פאָלק?

נאָר ביי אונז אידן האָט מען די חוצפה, די אומפאַרשעמטקייט צו פרעדיקן נאַציאָנאַלן זעלבסטמאָרד פאַרן גאַנצן פאָלק. ס'איז אונטער דעם כבוד, אונטער דער זעלבסטווירדע פון אונזער גרויסן העלדישן מאַרטירער-פאָלק צו נעמען ערנסט די אַסימילאַטאָרישע אוטאָפּיעס און די אַסימילאַטאָריש-שקלאַפערישע הכנעה. דאָס אידישע פאָלק לעבט און וועט לעבן. אַנדערע פעלקער קאָנען אונז ליב האָבן אָדער האַסן אונז, נאָר פאַרניכטן אונז האָט זיך קיינמאָל ניט איינגעגעבן, ניט דורך פאַרפאָלגונג און ניט דורך אַסימילאַציע.

פונדעסטוועגן וואָלט מען נאָך אפשר געקאָנט דיסקוטירן וועגן אַסימילאַציע, אויב די לעצטע וואָלט געווען אַ מעגלאַכקייט. דער אמת איז אָבער, אַז די אַסימילאַציע איז ניט מער, ווי אַ שעדלאַכע אוטאָפּיע. די ברייטע אידישע פאָלקסמאַסן אַסימילירן זיך נאָר ביז אַ געוויסן גראַד, — זיי נעמען איבער העכסטנס די *אויסערלאַכע אייגנשאַפטן* פון די אַרומיקע פעלקער: די מלבושים, די שפּראַך, געוויסע מאכלים און אַנדערע מידות; בלייבן אָבער אין גייסט אינערלאַך פרעמד דער אַרומיקער קולטור. אפילו די אַסימילירטסטע אידן קאָנען זיך ניט אויסמישן מיט די שכנים, פירן שטענדיק אַ באַזונדער אידיש לעבן, בלייבן אָפּגעזונדערט.

און דאָס קאָן אַנדערש ניט זיין. כל-זמן נאַציאָנען עקזיסטירן, וועט לעבן אויך דאָס אידישע פאָלק. אַ טייל פון דער אידישער אינטעליגענץ און אַ טייל פון דער אידישער גרויס-בורזשואַזיע מאַטערן זיך צו באַגיין נאַציאָנאַלן זעלבסטמאָרד. נאָר די אידישע פאָלקסמאַסן, דער אידישער אַרבעטער-קלאַס, און די פאָלקסמאַסן פון די אַרומיקע פעלקער ווילן ניט און דערלויבן ניט, אַז די אידן זאָלן פאַרשווינדן אין די פרעמדע פעלקער און פרעמדע קולטורן.

3.

פראָגרעס פון דער מענטשהייט איז אַ שיינע אידעע, נאָר מכח איר פאַרווירקלאַכונג מוז מען שטענדיק קלאָר זיין אין איין זאַך: דהיינו, אַז ניט דער פראָגרעס שאַפט דעם מענטשן, נאָר די מענטשהייט שאַפט דעם פראָגרעס. דער פראָגרעס אַנטשטייט ניט פון זיך אַליין, נאָר מוז אויף שריט און טריט אויסגעקעמפט ווערן פון די פאָלקס-מאַסן. אמת, ס'קומט פאַר אַ טעכנישער, אַ וויסנשאַפטלאַכער, אַן עקאָנאָמישער פראָגרעס פון דער מענטשהייט, זי ווערט אַלץ קליגער, פלינקער און געניטער אין דער באַהערשונג פון דער נאַטור. *דאָס אַליין* איז אָבער נאָך ניט גענוג, כדי דער כאַראַקטער זאָל ווערן מענטשלאַכער, די געפילן איידעלער און די מידות ריינער. די פּאָליטישע איינריכטונגען ווערן נאָך פון זיך אַליין ניט

פרייער, און די סאָציאַלע גערעכטיקייט וואַקסט נאָך ניט אויס דערפון אליין.

די סאָציאַלע און פּאָליטישע גערעכטיקייט אַנטוויקלט זיך בלויז דורך ביטערן קאַמף, פון די קרעפטן-באַציאונגען. אונטערדריקונג הערשט אַזוי לאַנג, ווי די אונטערדריקטע האָבן ניט קיין מאַכט אָראָפּצוואַרפן דעם יאָך און איינצושטעלן אַ נייעם גלייכגעוויכט פון קרעפטן. דער מאָראַלישער פּראָגרעס פון דער מענטשהייט איז ניט מער, ווי אַ רעזולטאַט פון דעם ביטערן קאַמף פאַר דער גלייכגעוויכט פון קרעפטן. אומעטום, וואו ס'באַגעגענען זיך מאַכט און אָנמאַכט, וועט אומבאַדינגט אַנטשטיין אַ דרוק, אַ פאַרגוואַלטיקונג. דער איינציקער שוץ פאַר די שוואַכע, פאַר די, וואָס באַזיצן ניט, באַשטייט אין זייער אייגענער אָרגאַניזירונג, אין'ם קאַמף פאַר די אייגענע אינטערעסן. דאָס געזעץ, די פּאָליציי, די יוסטיץ — שטעלן זיך איין, העכסטנס, פאַר אומשולדיק-ליידנדע יחידים, אָבער ניט פאַר גאַנצע אונטערדריקטע גרופּן און פעלקער. איטלאַכער געזעץ, איטלאַכע יוסטיץ ווערט געמאַכט און קאָנטראָלירט פון די מעכטיקע, און זיי נוצן אויך אויס דעם טעכנישן פּראָגרעס פאַר זייערע הערשאַפט-צוועקן. די געזעצן, די רעכט און די יורידישע פּראַקטיק קאָנען פאַרבעסערט ווערן צו גונסטן פון די אונטערדריקטע קלאַסן און פעלקער ניט אַנדערש, סיידן דורך זייער אייגענעם קאַמף.

די היינטיקע מלחמה האָט קלאָר דערוויזן, אַז די בעסטע מענטשן אין דער וועלט וועלן זיך ניט אָפּשטעלן פאַר דער אונטערדריקונג פון אַ שוואַכערן, אויב דאָס איז זיי נויטיק פאַר זייערע לעבנס-אינטערעסן. דאָס האָט באַשטעטיקט די האַלטונג פון דער דייטשער סאָציאַל-דעמאָקראַטיע, וועלכע האָט געגעבן איר הסכמה דערצו, אַז דאָס דייטשע מיליטער זאָל פאַרגוואַלטיקן די נייטראַליטעט פון לוקסעמבורג און פון בעלגיען. די דייטשע סאָציאַל-דעמאָקראַטן זיינען דאָך געווים גוטע סאָציאַליסטן און גוטע פרייהייטס-קעמפער. נאָר אַז ס'האָט זיך זיי אויסגעוויזן, אַז ס'איז נויטיק צו ברעכן די נייטראַליטעט פון די שוואַכע שכנים, האָבן זיי קיין איין מינוט ניט געשוואַנקט דאָס צו טאָן. ניט אַנדערש האָבן געהאַנדלט, אין תוך גענומען, די בעלגישע און פראַנצויזישע סאָציאַליסטן.

מיט איין וואָרט, דער שוואַכער עלעמענט, ווער ס'זאָל ניט זיין, אַ קלאַס, אָדער אַ פאָלק, טאָר זיך ניט פאַרלאָזן אויף דער הומאַניטעט, אויפן יושר פונם שטאַרקן. דאָס איז די וויכטיקסטע תורה פון סאָציאַליזם, אַז די באַפרייאונג פון דעם אַרבעטער מוז זיין דאָס ווערק פון זיינע אייגענע הענט, פון זיין אייגענעם קאַמף. אַ פיינעם פנים וואָלטן די אַרבעטער געהאַט, ווען זיי זאָלן זיך פאַרלאָזן אויף דעם מאָראַלישן פּראָגרעס פון די קאַפּיטאַליסטן, אַז די לעצטע וועלן ביסלאַכווייז אויפהערן צו עקספּלואַטירן די אַרבעטער!

4.

און איז דען ניט נאַאיוו צו האָפן, אַז די אידן וועלן אַמאָל אויפ־הערן צו ליידן און וועלן געזיכערט ווערן קעגן קאַטאַסטראָפן, ווייל די אומות־העולם וועלן זיך אַלץ מער אויסמענטשלען און וועלן אַליין אויפ־הערן דעם אידן צו פאַרפאָלגן? ניין, מיר, אידן, טאָרן זיך אויף קיינעם ניט פאַרלאָזן, חוץ אויף זיך אַליין. ד י ב אַ פ ר י י אַ ו נ ג פ ו נ ם א י ד י ש ן פ אָ ל ק מ ו ז ז י י ן ד אָ ס ו ו ע ר ק פ ו ן ז י י נ ע א י י ג ע נ ע ה ע נ ט.

די איינציקע לייזונג פונם אידישן פּראָבלעם איז — צו שאַפן אַזאַ גֿ ל י י כ ג ע ו ו י כ ט פ ו ן ק ר ע פ ט ן, ביי וועלכן אַנדערע פעלקער זאָלן ניט קאָנען מער אַזוי לייכט, אַזוי אומבאַשטראָפט אונז פאַרפאָלגן. די באַזונדערקייט פון דער אידישער טראַגעדיע שטאַמט דערפון, וואָס אידן האָבן ניט קיין אייגן לאַנד, און דעריבער ווערן די אידישע אינטערעסן און נויטן פון קיינעם ערנסט ניט רעספּעקטירט.

נעמט אַ קליינע מדינה, ווי סערביען, מיט אירע אָרימע פיר מיליאָן איינוואוינער, אָדער נעמט אַזאַ מיניאַטור־מלוכה, ווי מאָנטענעגראָ: סך־הכל זיינען דאָס אַ פערטל מיליאָן מענטשן, אָרימע, האַלב־ווילדע, אָן אַ ברעקל איינפלוס אויף דער וועלט־ציוויליזאַציע; און שטעלט אַוועק קעגן זיי דאָס אידישע פאָלק, אַ גרויסע אומה פון דרייצן מיליאָן קולטו־רעלע מענטשן, מיט אַ טויזנטיאָריקער הויכער גייסטיקער קולטור, אַ פאָלק פון גרויסע קאַפּיטאַליסטן און גרויסע רעוואָלוציאָנערן, פון ראָטשילדס, פּאָזנאַנסקיס און שיפס, פון מאַרקסעס, לאַסאַלס און גערשונים; אַ פאָלק, וואָס האָט אומעטום מיסיאָנערן, פּאָליטיקער, זשורנאַליסטן, קינסט־לער, דיכטער, לערער און פירער; אַ פאָלק מיט גוואַלדיקע פעאיקייטן, מיט אַ גרויסאַרטיקן איינפלוס אויף דער ציוויליזאַציע פון דער גאַנצער וועלט...

מיט וועמעס אינטערעסן וועט מען זיך מער רעכענען, מיט די דרייצן מיליאָן הויך־קולטורעלע אידן, אָדער מיט דעם פערטל מיליאָן האַלב־ווילדע מאָנטענעגרינער? וועמעס קול וועט העכער קלינגען אינ׳ם קאָלאָסאַלן פרידנס־כאָר פון די פעלקער? די תשובה איז קלאָר: די מאָנטענעגרינער זיינען מער פעיאיק פאַר זיך צו קעמפן, איידער די אידן. מיט די מאָנטענעגרינער וועט מען זיך מער רעכענען.

דאָס איז דערפאַר, ווייל די מאָנטענעגרינער פאַרלאָזן זיך ניט אויף אַסימילאַציע און אַלמענטשלאַכן פּראָגרעס, נאָר אויף זייערע אייגענע קליינע כחות אין צוזאַמענהאַנג מיט די גרויסע קרעפטן־פאַרהעלטנישן אין דער וועלט. דאָס דאַרף אויך זיין דער לאָזונג פון די אידישע אַרבעטער אין זייער נאַציאָנאַלער פאָלקס־פּאָליטיק:

אָ ר ג אַ נ י ז י ר ט ע נ אַ צ י אָ נ אַ ל ע ז ע ל ב ס ט־ה י ל ף. פּ אַ ר אַ י י נ י ק ן ז י ך צ ו ם ק אַ מ ף פ אַ ר אַ ן א י י ג ע נ ע ר א י ד י ש ע ר צ ו ק ו נ פ ט.

(„אידישער קאָנגרעס“, ניו יאָרק, 6טן אויגוסט, 1915)

אין קאַמף פאַר אידישע רעכט

אַ בליק אין דער אידישער רעכטלאָזיקייט און אין דער געשיכטע פון דער אידישער עמאַנציפּאַציאָנס־באַוועגונג

פאָרוואָרט

די וועלט־מלחמה האָט אין זיך פאַרוויקלט אַ גאַנצע מאַסע אָנגע־וויטאָקטע פראַגן, נאַציאָנאַלע, סאָציאַלע און וועלט־פּאָליטישע, וואָס האָבן שוין לאַנג געוואַרט אויף אַ געהעריקער לייזונג. ס'איז ניט אויסגעשלאָסן, אַז די גרויסע איבערקערענישן, וואָס מ'קען דערוואַרטן נאָך דער מלחמה, זאָלן ברענגען אַ טיילווייזע אָדער אפילו אַן ענדגילטיקע לייזונג פאַר אייניקע פון אָט־די פראַגן.

צווישן די פּראָבלעמען, וואָס האָבן שוין לאַנג געדאַרפט געלייזט ווערן און וואָס די מלחמה האָט מיט העלישן פייער באַלויכטן פאַר דער וועלט אין זייער גאַנצן טראַגישן ערנסט, פאַרנעמט די אידן־פראַגע איינעם פון די ערשטע פּלעצער. איינער פון די וויכטיקסטע מלחמה־טעאַטערס פאַר־שפּרייט זיך איבער אַ קאָלאָסאַלער טעריטאָריע, וואו אַ וויכטיקן טייל פון דער באַפעלקערונג בילדן די אידישע מאַסן. ניין מיליאָן אידן וואוינען אין יענע געגענדן פון רוסלאַנד, ליטא, קורלאַנד, פוילן, פּריסן, גאַליציען, בוקאָווינא, אונגאַרן און טערקיי, וואָס בילדן דעם מזרח־טעאַטער פון דער מלחמה. דער שווערסטער און קאַטאַסטראָפאַלסטער טייל פונ'ם וועלט־קריג שפּילט זיך פאַנאַנדער דירעקט אויף די פּלייצעס פון אידישן פאָלק. דער עקאָנאָמישער חורבן, די פּאָליטישע רעכטלאָזיקייט, די מיליטערישע הפקרות, אַלץ האָט זיך פאַראייניקט צו פאַרוואַנדלען דאָס לעבן פון די אידישע מאַסן אין אַן אמת'ן גהינום, פול מיט איבער־מענטשלאַכע יסורים, פיזישע און גייסטיקע.

קיינמאָל האָט נאָך די אומנאָרמאַלע לאַגע פון אידישן פאָלק ניט באַוויזן איר צעוואָונדעוועטן פּנים מיט אַזאַ שרעקלאַכער אָפנקייט, ווי אין אָט די שוואַרצע יאָרן פון וועלט־שרפה, און קיינמאָל האָט נאָך די שוידערלאַכע אידן־פראַגע ניט אָנגענומען אַזאַ אויסגעשפּראָכענעם כאַראַק־טער פון אַ וועלט־פּראָבלעם, פון אַן אינטערנאַציאָנאַלן אומגליק, ווי אַצינד.

אויף די אידן פון די נייטראַלע לענדער, און באַזונדערס אויף די דריי מיליאָן אידן פון די פאַראייניקטע שטאַטן, איז איצט אויסגעפאַלן די אויפגאַבע אַרויפצוברענגען דאָס אידישע פּראָבלעם אויף דער טאָגעס אָרדנונג פון דער וועלט־פּאָליטיק און צו פאַרלאַנגען פון דער מענטשהייט, אַז די אידן־פראַגע זאָל איין מאָל פאַר אַלע מאָל געלייזט ווערן אויפ'ן

מעגלאכסט ראדיקאלן אופן. די אמעריקאנער אידן האבן אויף זיך דעם גרויסן היסטארישן חוב צו זארגן דערפאר, אז דאס אידישע פאלק זאל ענדלאך באפרייט ווערן פון זיין בייזשפיללאזער אומנארמאלער לאגע: עס מוז ענדלאך געשאפן ווערן א גאראנטיע קעגן דעם, וואס יעדע קאטאסטראפע פון דער געשיכטע שטעלט אונזער פאלק ביים ראנד פון אונטערגאנג און וואס יעדעס מאל ווערט אונזער פאלק דערשיטערט טיפער און געפערלאכער, ווי אלע אנדערע פעלקער.

צו דעם צוועק מוז דאס אמעריקאנער אידענטום קודם כל האבן א קלארעס בילד וועגן דער אידישער לאגע אין די מלחמה־לענדער. און אזוי ווי די אידן־פראגע קען אוועקגעשטעלט ווערן אויף דער פאליטישער טאגעס־ארדנונג הויפטזעכליך פון דער רעכטלאכער זייט, מוז קודם כל באלויכטען ווערן די ר ע כ ט ל א כ ע לאגע פונ׳ם אידישן פאלק אין פארשידענע לענדער. דא שטויסן מיר זיך אן אויף דער פילזייטיקער און פארשידנארטיקער רעכטלאזיקייט פון אידישן פאלק, און די ערשטע זאך, וואס מיר קענען מאנען ביי די פעלקער פון דער ערד, איז, אז די רעכטלאזיקייט פון אונזער פאלק זאל אומעטום אפגעשאפט ווערן. די אידן, אלס פערזאנען, די אידן, אלס בירגער, און די אידן, אלס פאלק, מוזן אומעטום אוועקגעשטעלט ווערן אין א גלייכער רעכטלאכער לאגע מיט אלע אנדערע פערזאנען, בירגער און פעלקער.

דאס קומט אונז, אלס עלעמענטארער יושר. דאס קומט אונז אלס קאמפענסאציע פאר די קרבנות, וואס מיר האבן געבראכט און וועלן נאך ברענגען בעת מלחמה און נאך איר פאר דער מאכט און דעם גליק פון אלע לענדער. דאס קומט אונז אין די אינטערעסען פון דער רעכטס־ארדנונג פון יענע לענדער, וואו מיר וואוינען, — קומט אונז, ענדליך, אין די אינטערעסן פון דעם פארטשריט פון דער גאנצער מענטשהייט.

די דאזיגע בראשורע באהאנדלט די אידן־פראגע אויסשליסלאך פון איר רעכטלאכער, יורידישער זייט. ניט ווייל מיר וואלטן מבזה געווען די אנדערע זייטן פון אונזער נאציאנאלער עקסזיסטענץ, ווי: די שווערע אנאמאליען פון אונזער עקאנאמישן לעבן, די קולטורעלע חלאת׳ן, די עמיגראציע, דעם געזעלשאפטלאכן אנטיסעמיטיזם, די היסטארישע צוקונפטס־האפנונגען פון אידישן פאלק, אדער דעם דירעקטן חורבן, וואס די מלחמה האט אונז געבראכט. ניין, אט די אלע זייטן זיינען פאר זיך ניט וויניקער וויכטיק, איידער די רעכטלאכע זייט. נאר, ווי געזאגט, קען פאר די פעלקער היינט־צו־טאג אוועקגעשטעלט ווערן הויפטזאכלאך די רעכטלאכע זייט פון אונזער פראגע, און אין איר מוזן מיר הויפטזאכלאך קלאר ווערן...

נאך א באמערקונג, און מיר זיינען פארטיק מיט דער הקדמה. דער אידיש־נאציאנאלער ארבעטער־פארבאנד האט א באשטימטן קוק אויף דער צוקונפט פון דער גאנצער מענטשהייט און פונ׳ם אידישן פאלק: דאס איז די סאציאלע און אידיש־נאציאנאלע וועלט־אנשויאונג. אבער די דאזיגע בראשורע איז געשריבן געווארן פאר אלע קלאסן פון אידישן פאלק מיט׳ן

צוועק צו געבן זיי די נויטיקע פּאָליטישע אינפאָרמאַציע. בכן האָבן מיר זיך אָנטשלאָסן אין די אינפאָרמאַטיווע טיילן פון דער בראָשורע אויסצומיידן איטלאַכע פּאַרטייאישע באַלייכטונג פון דעם ענין, אַזוי, אַז יעדער לעזער, אָן אונטערשיד פון פּאַרטיי, זאָל זיך קענען רואיק באַנוצן מיט די ידיעות, וואָס מיר ברייינגען דאָ.

בלויז אין דעם נאָכוואָרט, וואו מיר פאַרבינדן די פראַגן פון אידישער עמאַנציפּאַציע מיט אַ ווייטערער היסטאָרישער פּערספּעקטיווע, האָבן מיר זיך שוין ניט געקענט און ניט געטאָרט באַגיין אָן אונזערע סאָציאַלע און נאַציאָנאַלע פּרינציפּן.

רעכט און דער האַמף פאַר רעכט

די אידייען פון גערעכטיקייט און רעכט בייטן זיך אינאיינעם מיט די פאָרמען פון דער געזעלשאַפט. גיטאָ קיין רעכט פאַר זיך, קיין „נאַטירלאַכעם" און „אייביקער" רעכט און קיין „לאָגישעם" רעכט, וואָס זיינע וואָרצלען זאָלן ליגן אין דער „אייביקער נאַטור פונ'ם מענטשן". די פאָרמען פון רעכט זיינען אַזוי פאַרשידנאַרטיק, ווי די פאָרמען פון מענטשלאַכע אינטערעסן — ווייל איטלאַכס רעכט האָט דעם איינציקן צוועק צו רעגולירן די באַציאונגען פון די מענטשלאַכע אינטערעסן און אויסצוגלייכן די קאָנפליקטן פון מענטשלאַכע אינטערעסן.

דאָרט, וואו מענטשן האַרמאָנירן איינער מיט'ן צווייטן אין זייערע אינטערעסן, ברויכט מען קיין רעכט ניט, ווייל דאָרט זיינען אַלע צופרידן. אַזוי לאַנג ווי לופט און זונען־ליכט איז פאַר אַלעמען גענוג געווען, איז קיינעם ניט איינגעפאַלן צו פאָדערן אַ רעכט אויף לופט, אַ רעכט אויף ליכט, — די מענטשלאַכע אינטערעסן בנוגע צו לופט און ליכט זיינען געווען האַרמאָניש און ס'איז ניט פאָרגעקומען קיין אינטערעסן־קאָנפליקטן אין דעם פּרט. היינט אָבער, ווען די קוביק־פוטן לופט אין די וואוינונגען זיינען געוואָרן אַלץ קנאַפּער און קנאַפּער פאַר די פאָלקסמאַסן, און די זונען־ליכט ווערט אַלץ מער פאַרשטעלט פון פילגאָרנדיקע הייזער, פונ'ם רויך און גאַסן־שטויב, — אַנטשטייט שוין די פראַגע פון רעכט אויף לופט און רעכט אויף ליכט. אַזוי האָט אויך אַמאָל קיין רייד ניט געקאָנט זיין פון רעכט אויף ערד, אויף גרונט און באָדן, אַזוי לאַנג ווי די מענטשן האָבן נאָך ניט פאַרכאַפּט די ערד און ניט צוטיילט זי אין פּריוואַטע נחלאות.

פון די אויביקע ביישפּילן זעען מיר אָבער נאָך אַ צווייטע זייט פון רעכט: די פאַרווירקלאַכונג פון רעכט הענגט אָפּ פון די פּאַקטישע מאַכט־פאַרהעלטניסן. ווער ס'האָט מאַכט — אין פאָרם פון מזומנ'ע געלט, — צו קריגן גענוג פרישע לופט און ליכט, דער וועט דערגרייכן זיין רעכט אויף אָט די קעגנשטאַנדן. קוים אָבער באַזיצט ער ניט די מאַכט, איז אויך זיין רעכט ווייניק וואָס ווערט אָדער גאָר ניט ווערט.

לאָמיר נעמען נאָך אַ וויכטיק רעכט, וואָס איז באַזונדערס אינטע־

רעסאנט פאר אונזער ענין. לויט די מאדערנע באגריפן האט איטלאכער מענטש א „נאטירלאכעס און אומפארלעצלאכעס" רעכט צו זיין געזיכערט מיט זיין לעבן קעגן יעדן אטענטאט מצד אן אנדער מענטשן. אין פלוג, וואס קאן זיין נאך נאטירלאכער, לאגישער און הייליקער פאר אט דעם רעכט, וועלכעס איז אפילו פראקלאמירט געווארן אין די עשרת הדברות העכער דריי טויזנט יאר צוריק „לא תרצח"? די געשיכטע און די קעגנווארט באווייזן אבער, אז דאס הייליקע רעכט פון פערזענלאכער אומבארירלאכקייט העגנגט לחלוטין אפ פון די אינטערעסן־קאנפליקטן און פון די מאכט־פארהעלטניסן.

געוועזן צייטן, און געדויערט האבן זיי פילע טויזנטער יארן נאכאנאנד, ווען דאס מענטשלאכע לעבן איז געלעגן אין רשות פון די געטער אדער פון די הערשער. לויט'ן וואונש פון די געטער האט מען זיי געמוזט ברענגען מענטשלאכע קרבנות. אויפ'ן קאפריז פון א געקרוינטן מענטשן האבן טויזנטער אנדערע מענטשן געמעגט פארניכטעט ווערן אין איין מינוט אן א פארוואס. רייכע פריצים פלעגן מיט'ן פלייש פון זייערע קנעכט האדעווען זייערע געליבטע הויז־חיות. היינט וואלטן מיר געווארן אויפגעבראכט: ס'ארא שרעקלאכע רעכטלאזיקייט, ס'ארא בארבאריזם. נאר אין יענע צייטן איז קיינעם ניט איינגעפאלן צו זען אין דעם א פארברעכן קעגן רעכט. פשוט דערפאר, ווייל דעמאלט האט נאר דער הערשער געמעגט האבן אנערקענטע אינטערעסן און דאס לעבן פון זיינע שקלאפן איז באטראכט געווארן אלס זיין אינטערעס, און ניט אלס זייער אינטערעס. די שקלאפן אליין האבן געוואוסט, אז אזוי דארף עס זיין, זיי האבן ניט פראטעסטירט קעגן דעם.

ערשט דעמאלט, ווען יעדע פערזאן איז קלאר געווארן, אז איר לעבן איז איר פערזענלאכער אינטערעס און ניט יענעמס, ניט דער געטשקעס און ניט דעם הערשערס, האט געקאנט אנטשטיין די מצוה „לא תרצח" און דאס רעכט אויף אומפארלעצלאכקייט פון פערזאן. און זעען מיר דען ניט, אז אפילו היינטיקע צייטן, קוים דערוועקט זיך אין דער רעגירונג דער אינטערעס צו שאפן זיך מיט'ן לעבן פון אירע אונטערטאנען, ווערט תיכף אפגעשאפט דאס רעכט אויף לעבן, און מענטשן ווערן געשיקט פארניכטן איינער דעם צווייטן? אין צייט פון מלחמה, פון גאסן־אומרוען, פון רעוואלוציעס וועגט איבער דער אינטערעס פון שטאט די אינטערעסן פון יחיד, און עס ווערט אפגעשאפט דאס „נאטירלאכע, דאס הייליקסטע" פון אלע רעכט.

האבן מיר, אלזא, די פאלגנדע אויספירונג מכח רעכט און רעכטלאזיקייט:

א. דאס רעכט איז אזא געזעלשאפטלאכער אינסטיטוט און אזא פארם פון באוואוסטזיין, וועלכע האבן דעם צוועק צו רעגולירן די קאנפליקטן צווישן מענטשלאכע אינטערעסן.

ב. די פאָרמען פון רעכט זיינען אָפּהענגיק פון די פאָרמען, אין וועלכע די מענטשלאַכע אינטערעסן קאָנען זיך צוזאַמענשטויסן. די פאָרמען און אידעען פון רעכט ענדערן זיך און ענטוויקלען זיך צוזאַמען מיט דער אַנט־וויקלונג פון די מענטשלאַכע אינטערעסן און פון די געזעלשאַפטס־פאָרמען.

ג. די פאַרווירקלאַכונג פון איטלאַכן רעכט הענגט אָפּ פון דער מאַכט, וועלכע ס'באַזיצן די פאַראינטערעסיר־טע צדדים.

3. דאָס רעכט ווערט פאַרווירקלאַכט ניט דורך זיך אַליין, נאָר דורך אַ קאַמף פון אינטערעסן און פון געזעלשאַפטלאַכע כחות, דורך דעם קאַמף פאַר רעכט. און די מעטאָדן פונ'ם קאַמף פאַר רעכט אַנטוויקלען זיך צוזאַמען מיט דער אַנטוויקלונג פון די געזעלשאַפטלאַכע און פּאָליטישע פאָרמען.

פאַראַן נאָך היינט צו טאָג אַזוינע לענדער, וואו ס'עקזיסטירט בכלל ניט קיין באַגריף פון מענטשן־רעכט, ד. ה. פון רעכט, וואָס געהערן דעם מענטשן, אַלס אַזעלכן, און טאָרן ניט פאַרלעצט ווערן. אַזוינע לענדער און שטאַטן, וואָס ווערן געוויינטלאַך גערופן „באַרבאַריש“, ווערן רעגירט פון אַ געטלאַכן רעכט, פון אַ רעליגיעזן רעכט, פון אַ געוואוינהייטס־רעכט אָדער פונ'ם קאַפּריז פון די הערשער, נאָר קיין מענטש פאַרמאָגט דאָרט ניט קיין שום געזעצלאַך־גאַראַנטירטע רעכט. אין אַזוינע לענדער עקזיס־טירן, פאַרקערט, פּריווילעגיעס, באַזונדערע הנחות פאַר געוויסע קלאַסן פון דער באַפעלקערונג, נאָר ס'איז ניטאָ קיין שום באַגריף פון גלייכקייט פאַר'ן געזעץ. אַזוינע לענדער זיינען, צום ביישפּיל, אַביסיניען און מאַ־ראָקאָ.

דאָרט, אויב אַ מענטש מעג זיך פריי באַוועגן און קאָן זיך פילן מער־ווייניקער זיכער מיט זיין לעבן און אייגנטום, ווערט דאָס באַטראַכט ניט פאַר זיין אומבאַרירלאַכעס רעכט, וואָס געהערט צו אים, אַלס מענטשן און אַלס בירגער, נאָר פאַר אַ פּריווילעגיע, וואָס די געטלאַכע אָדער קייזער־לאַכע מאַכט האָט אים געגעבן צום אונטערשיד פון אַנדערע מענטשן. אין אַזוינע לענדער קאָן מען ניט ריידן וועגן רעכטס־באַשרענקונגען, נאָר בלויז וועגן פאַרפאָלגונגען און אויסנאַמס־געזעצן. ס'קאָן לייכט טרעפן, אַז אין אַזאַ לאַנד זאָלן דווקא די אידן קריגן געוויסע פּריווילעגיעס אַנטקעגן אַנדערע גרופּן פון דער באַפעלקערונג. נאָר על פּי רוב ווערן דאָרט די אידן אונטערגעוואָרפן די ערגסטע פאַרפאָלגונגען און גזירות.

דאָס איז געווען דער יסוד פון דער רעכטלאַכער לאַגע פון די אידן אין מיטלאַלטער. פילע פון די מענטשלאַכע רעכט, וואָס מיר באַטראַכטן לעת עתה אַלס עפּעס זעלבסטפאַרשטענדלאַכעס, ווי צ. ב., דאָס רעכט אויף לעבן, איז אין מיטלאַלטער באַטראַכט געוואָרן גאָר אַלס פּריווי־לעגיע, און ווער ס'האָט ניט געהאַט די פּריווילעגיע, יענעמס לעבן איז

געווען הפקר לויט'ן דין. ווען די אידן פלעגן קומען אין א לאנד, פלעגן זיי זיך אויסווירקן פון דעם קעניג אדער פירסט א פריווילעגיע, וואו ס'איז בפירוש געזאגט געווארן, צווישן אנדערע זאכן, אז פאר דער דער־מארדונג פון א אידן קומט א געוויסע מאס שטראף. די מענטשן זיינען ניט געווען גלייך פאר'ן געזעץ, און זייער לעבן פלעגט זיך אויך אפשאצן ניט גלייך. פאר דערמארדן א פראסטן פויער האט געקומט א קליינע שטראף, פאר דערמארדן א פריץ איז אוועקגעלייגט געווארן א גרויזאמע שטראף. איז דאס, פארשטייט זיך, באטראכט געווארן פאר א גרויסער פריווילעגיע, ווען, צ. ב., די פוילישע הערשער האבן זיך פארפליכטעט פאר די אידן, אז דער מערדער פון א אידן וועט קריגן דיזעלביקע שטראף, ווי דער מערדער פון אן אדעליקן.

נאר דאס אלגעמיינע בילד פונ'ם אידישן לעבן אין מיטלאלטער איז א בילד פון שטענדיקע פארפאלגונגען און גזירות. על פי רוב זיינען זיי געווען רעכטלאז אין פולן זינען פון ווארט, און די גאנצע האפנונג איז געווען אויף די פריווילעגירטע הערשער פון די אומות העולם, טאמער וועלן זיי געפינען פאר נויטיק איינצושטעלן זיך פאר'ן אידן. די אינ־טערעסן פון די אידן האבן ניט עקזיסטירט פאר'ן געזעץ, און זיי זיינען באהאנדלט געווארן ווי דאס אייגנטום פון דעם קעניג. די פינאנציעלע אינטערעסן פונ'ם קעניג זיינען געווען יענע מאכט, וואס האט דעם אידן געשיצט, דער וויכטיקסטער און אפטמאל דער איינציקער קוואל פון אי־דישע רעכט.

ווי געזאגט, הערשט נאך היינט־צו־טאג אזא צושטאנד אין מאראקא און אין אביסיניען. די דארטיקע אידן זיינען אבסאלוט רעכטלאז. כמעט דאסזעלביקע אויך אין אראביען און פערזיען.

נאר די פארמען פון די מענטשלאכע רעכט האבן זיך אנטוויקלט צוזאמען מיט דער בירגערלאכער געזעלשאפט און דורך דעם האט זיך אויך געמוזט ענדערן די רעכטלאכע לאגע פון די אידן. אין דער נייער צייט האבן זיך נייע רעכט־פרינציפן דורכגעשלאגן א וועג אין דער געזעצ־געבונג פון אייראפע און אמעריקע, און צוזאמען מיט זיי האט געמוזט פריער אדער שפעטער קומען אויך די ענדערונג אין דער רעכטלאכער לאגע פון די אידן.

אויב דער רעכטלאכער יסוד פונ'ם מיטלאלטער איז באשטאנען אין פריווילעגיעס און הנחות, האט די מאדערנע רעכטס־ארדנונג פראקלאמירט אלס איר יסוד די גלייכקייט פון אלע מענטשן און ספעציעל פון אלע בירגער פאר דעם געזעץ פון לאנד. זינט די אמעריקאנער „דעקלארייטשאן אוו אינדעפענדענס" און די פראנצויזישע „דעקלאראציע פון די רעכט פונ'ם מענטשן און בירגער" האבן אנגעקינדיקט אט דעם נייעם פרינ־ציפ, איז די רעכטלאזע לאגע פון די אידן געקומען אין ווידערשפרוך מיט די נייע בירגערלאכע אינטערעסן און מאכט־פארהעלטניסן אינ'ם שטאט,

און ס'איז דערפון אנטשטאנען דער קאמף פאר אידישע רעכט.

אידן און ניט־אידן האבן זיך באטייליקט אין דעם קאמף, און ניט נאר זיינען געשטאנען אידן, פאדערנדיק זייער רעכט, קעגן די אויסער־לאבע כחות פון דער רעאקציע, נאר שטענדיק איז אויך געווען א טייל ניט־אידן, וואס האבן געשטיצט דעם אידישן קאמף, און א טייל אידן, פון דער אנדער זייט, וואס שטערן מיט אלע כחות דעם אידישן קאמף פאר רעכט.

היות אז רעכט ווערט פארווירקלאכט דורך מאכט, הייסט דאס אז רעכטלאזיקייט באדייט מאכטלאזיקייט. אין מיטלאלטער זיינען די אידן געווען אבסאלוט מאכטלאז, האבן ניט געהאט קיין דירעקטן איינפלוס אויף די געזעלשאפטלאבע כחות, און אין זייער קאמף פאר די אדער אנדערע פריווילעגיעס, קעגן די אדער אנדערע גזירות, האבן זיך די אידן ניט געקאנט באנוצן מיט קיין שום אנדער מיטל, חוץ שתדלנות ביי די מעכטיקע פון דער ערד. אין דער נייער צייט האבן זיך געמוזט ענדערן אויך די מעטאדן פון אידישן קאמף פאר רעכט. דעם פלאץ פון שתדלנות האט געמוזט פארנעמען דער פאליטישער קאמף, וועל־כער באנוצט דעם דירעקטן איינפלוס פון די אידן אויף די אינטערעסן פון די פארשידענע קלאסן אין דער געזעלשאפט.

דער ערשטער און נאענטסטער צוועק פונ'ם אידישן רעכטס־קאמף איז געווען די בירגערלאבע עמאנציפאציע, ד. ה. די דערגרייכונג פון גלייכע פערזענלאבע און בירגערלאבע רעכט. דער צוועק פונ'ם קאמף איז אלזא געווען, אז דער אלגעמיינער גרויסער פרינ־ציפ פון דעם היינטיקן רעכט, — די גלייכקייט פון אלע בירגער פאר דעם געזעץ, — זאל אויך אנגעווענדעט ווערן צו די אידן, עס זאלן אפגע־שאפט ווערן אלע רעשטן פון דער אמאליקער רעכטלאזיקייט, ד. ה. די אויסנאמס־געזעצן קעגן אידן.

און נאך דעם, ווי די אידן האבן אין זייער שטרעבן צו ליכט און פרייהייט שוין גובר געווען די אויסערלאבע און אינערלאבע מניעות, ווען די אידן האבן שוין געקראגן צוגעזאגט פולע רעכט, — ערשט דאן הויבט זיך אן א נייע סדרה פון קאמף פאר רעכט. שטיק נאך שטיק קומט אויס ארויסצורייסן ביי די הערשער די פארווירקלאכונג פון דער צוגע־זאגטער גלייכבארעכטיקונג; און ווי אפט טרעפט עס, אז דער צוזאג ווערט בטול ומבוטל, און די אידן פארבלייבן פאריער! און טאמער זיינען שוין אלע רעכטס־באשרענקונגען אפגעשאפט געווארן אין געזעץ, איז דערמיט נאך אויך דער קאמף ווייט־ווייט ניט פארענדיקט. דא דארף מען ערשט זארגן, אז דאס געזעץ זאל ווירקלאך אפגעהיט ווערן, זאל ניט אויסגעטייטשט ווערן קעגן די אידישע רעכט, ס'זאלן ניט ארייגגע־בראכט ווערן נייע געפערלאבע דריידלאך און אינטערפרעטאציעס.

דער קאַמף פאַר אידישע רעכט אין מזרח־איירָאפּע

אין די קלאַסישע לענדער פון אידישער רעכטלאָזיקייט, אין רוסלאַנד (פוילן און פינלאַנד איינגערעכנט) און רומעניען, ווערט געפירט אַ קאַמף פאַר אידישע רעכט, נאָר ביז׳ן היינטיקן טאָג האָט דער קאַמף ניט געבראַכט צו קיין שום פּאָזיטיווע רעזולטאַטן.

א. פ ו י ל ן . ניט לאַנג פאַר דער צווייטער צעטיילונג פון פוילן (אין 1793 יאָר) האָט זיך דאָס פוילישע פאָלק געהאַט אויפגעכאַפּט צו אַ ראַדיקאַלער ענדערונג און באַנייאונג פון זיין פאַנאַנדערגעשאָקלטן פּאָליטישן אָרגאַניזם. די בעסטע פוילישע פּאַטריאָטן און הומאַניסטן, ווי טשאַצקי, בוטרימאָוויטש און אנד., האָבן זיך געמיט צו פאַרשפּרייטן אַ גערעכטן קוק אויף דער אידן־פראַגע, כדי דער סיים זאָל זי באַטראַכטן און געבן איר אַ ראַדיקאַלע לייזונג, אויפ׳ן יסוד פון גלייכע בירגערלאַכע רעכט און אַסימילאַציע. זייער אַגיטאַציע פאַר אידן־רעכט האָט געפירט דערצו, וואָס דער פוילישער סיים האָט דעם 22טן יולי 1790 באַשטימט אַ ספּעציעלע קאָמיסיע צו באַטראַכטן די רעכטלאַכע לאַגע פון די אידן. נאָר קיין ווייטערע רעזולטאַטן האָט דאָס ניט געהאַט, און די פייערלאַך־ליבעראַלע קאָנסטיטוציע פון 3טן מאַי, 1791, האָט מיט קיין איינציק וואָרט ניט אָנגערירט די אידישע רעכטלאָזיקייט. די אידן, פון זייער זייט, האָבן זיך געמיט צו פאַרדינען די עמאַנציפּאַציע דורך דעם, וואָס זיי האָבן גענומען אַן ענערגישן אנטייל אין דעם לעצטן קאַמף פון אומאָפּהענגיקן פוילן: בערעק יאָסעלעוויטש מיט זיין חייל און אַנדערע אידישע רעוואָלוציאָנס־העלדן. נאָר די טעג פון אומאָפּהענגיקן פוילן זיינען שוין געווען געציילטע, און די קאָנסטיטוציע האָט קיין קיום ניט געהאַט. צוזאַמען מיט׳ן אומאָפּהענגיקן פוילן זיינען חרוב געוואָרן די ערשטע האָפנונגען אויף דער אידישער עמאַנציפּאַציע.

אין די קליינע רעשטן פון פוילישן קעניגרייך, וואָס האָבן שפּעטער, בעת נאַפּאָלעאָנ׳ס מלחמות און נאָך דעם ווינער קאָנגרעס, אויפגעלעבט אויף אַ קורצער צייט, ד. ה. אינ׳ם וואַרשעווער הערצאָגטום און אינ׳ם „פוילישן צאַרענרייך“ זיינען די אידן באַהאַנדלט געוואָרן אויף דעם ערגסטן אופן, נאָר דערביי האָט זיי אָבער די קאָנסטיטוציע פון 1815 פאַרשפּראָכן, אַז מיט דער צייט וועט זייער רעכטלאַכע לאַגע פאַרבעסערט ווערן. די רעוואָלוציאָנערע רעגירונג פון רוסיש־פוילן פון 1864 יאָר האָט פּראָקלאַמירט פולע בירגערלאַכע גלייכבאַרעכטיקונג פאַר אידן, נאָר קיין וויכטיקע רעזולטאַטן האָט דאָס ניט געקאָנט האָבן: די צאַרישע אַרמייען האָבן אינגיכן צעטראָטן די צאַרטע בלום פון פוילישער פרייהייט.

נאָך דעם איז פוילן געוואָרן אַ פּראָווינץ פון רוסלאַנד, און די רעכטלאַכע לאַגע פון די אידן איז געקומען אין ענגער פאַרבינדונג מיט דער פּאָליטיק פון דער רוסישער רעגירונג בנוגע צו די רוסישע אידן. פונדעסטוועגן האָבן די אידן אין פוילן פאַר דער וועלט־מלחמה געהאַט עפּעס

מער רעכט, איידער זייערע ברידער פון די רוסישע גובערניעס.

ביי יענע רעוואלוציאנערע פוילישע פארטייען, וואס קעמפן פאר דער פולער פאליטישער אומאפהענגיקייט פון פוילן, פארנעמט די אידן־פראגע א זייער חשוב'ן פלאץ אין זייער פראגראם, און זיי האבן שטענדיק געפאדערט בירגערלאכע גלייכבארעכטיקונג פאר די אידן. נאר דערביי איז שטענדיק פאראויסגעזעצט געווארן, אז די עמאנציפאציע דארף ברענגען צו פולשטענדיקער נאציאנאלער אסימילאציע און די אידן מוזן זיך אינגאנצן אפזאגן פון זייערע נאציאנאלע אייגנטימלאכקייטן, אונטערגיין אין דער פוילישער נאציאן. די בירגערלאך־דעמאקראטישע פארטיי אין פוילן איז צוערשט אויך געשטאנען אויף דעם שטאנדפונקט, נאר די רוסישע רעוואלוציע האט איר געגעבן א שטארקן שטויס צוריק, זי האט זיך אפן פארוואנדלט אין א רעאקציאנערער פארטיי: מיר מיינען די זייער איינפלוסרייכע אזוי גערופענע „נאראדאווא דעמאקראציא", וועלכע איז מיט א צייט צוריק געווען זייער ראדיקאל אין אלע פראגן, אויך אין דער אידישער, האט אבער פון יאר 1905 קאפיטולירט פאר דעם רוסישן צאריזם. די נאראדאווא דעמאקראציא איז מגולגל געווארן אין א פארביסן רעאקציאנערער און אנטיסעמיטישער פארטיי, זי האט עס ארויסגערופן און ארגאניזירט דעם בארימטן באיקאט קעגן אידן. פונדעסטוועגן האט זי נאך ביז איצט אפיציעל ניט ארויסגעשטראכן פון איר פראגראם דעם פונקט וועגן אידישער גלייכבארעכטיקונג, נאר זי שטעלט די אידן א פאדערונג: קודם אסימילאציע, און דערנאך גלייכע רעכט.

אזוי האבן פאר דער וועלט־מלחמה די גאנצע פוילישע געזעלשאפט און אלע פארטייען געשטעלט א פארבינדונגס־צייכן צווישן אידישער עמאנציפאציע און אידישער אסימילאציע. דער אונטערשייד צווישן די סאציאליסטישע און די בירגערלאכע פארטייען דערביי איז נאר אין דעם, וואס ביי די ערשטע קומט די עמאנציפאציע פריער און די אסימילאציע אלס אומבאדינגטער רעזולטאט, ביי די צווייטע אבער איז די אסימילאציע דער אולטימאטיווער תנאי, און די גלייכע רעכט וועלן אפשר קומען דערנאך (דאס אויך ווייט ניט זיכער...) *)

די וועלט־מלחמה האט אריינגעבראכט א שרעקלאכן פלאנטער אין דער אזוי אויך קאמפליצירטער פראגע וועגן דער אידישער עמאנציפאציע

---

*) די גערעכטיקייט פארלאנגט צו באמערקן, אז איינע פון די סאציאליסטישע פארטייען (פויל. סאצ. פארטיי „פראלעטאריאט") און איינע פון די בירגערלאכע (די „פראגרעסיוו־דעמאקראטישע פארטיי") האבן געפאדערט גלייכע רעכט פאר אידען אונטער אלע אומשטענדען און קיין שום באדינגונגען וועגען אסימילאציע ניט געשטעלט. זיי זיינען אפילו גענייגט געווען אנצודערקענען די נאציאנאלע אינדיווידואליטעט פונ'ם אידישן פאלק און דאס רעכט פון די פוילישע אידן צו אנטוויקלען זייער נאציאנאלע אייגנטימלאכקייט. נאר ביידע פארטייען זיינען געווען צו אומבאדייטנד אין צאל און ניט געהאט קיין שום איינפלוס אויף די אידיש־פוילישע באציאונגען.

אין פוילן. נאָר אויך צווישן די פּאָליאַקן שלאָגט זיך דורך ביסלאכווייז די איינזעעניש, אַז צו דער קאָמפּליצירטער פראגע קען מען ניט צוגיין מיט די פריערדיקע פאראיינפאכטע מעטאָדן, און אַז ס'איז ניטאָ קיין רעכטלאכע פאַרבינדונג צווישן אסימילאציע און עמאַנציפּאַציע. אַ קליי־נער טייל פון די פויליש־בירגערלאַכע פּאָליטיקער הויבט אָן צו רעכע־נען זיך מיט דער נאַציאָנאַלער אינדיווידואַליטעט פון דער אידישער באפעלקערונג.

די אידישע מאַסן אין פוילן, אַנגעפירט הויפּטזאכלאך פון די אידיש־סאָציאַליסטישע פּאַרטייען („בונד און „פּועלי ציון") פאָדערן שוין איז משך פון די לעצטע פופצן יאָר פולע בירגערלאַכע און נאַציאָנאַלע גלייכ־בארעכטיקונג. די ברייטע שיכטן פון אידישער בורזשואַזיע שטיצן אונ־טער די דאָזיקע פאָדערונגען. נאָר אַ קליינער טייל פון פוילישן אידנ־טום, נעמלאך די פאַרטרעטער פון גרויסן קאַפּיטאַל, די וואָס רופן זיך „פּאָליאַקן פון משה רבינו'ס גלויבן", פירן אָן אַ פאַרביסענעם קאַמף קעגן די נאַציאָנאַלע פאָדערונגען פון אידישן פאָלק. אין זייער שנאה צו דער נאַציאָנאַלער אינדיווידואַליטעט פון יענעם פאָלק, וועמען זיי פאַר־דאַנקען זייער אייגענעם אורשפּרונג, זיינען זיי פאַרגאַנגען אַזוי ווייט, צו מאַכן יד אחת מיט די אַנטיסעמיטן: די מנהיגים פון דער אידי־שער קהלה אין וואַרשע האָבן געקעמפט אפילו קעגן דער ב י ר ג ע ר־ל א כ ע ר גלייכבארעכטיקונג. זיי האָבן געשיקט צו דער רוסישער מלוכה־דומע קיין פּעטערבורג ספּעציעלע שליחים צו פאָדערן ביי די רו־סישע ליבעראַלן, אַז די לעצטע זאָלן איינגיין אויף נייע באַשרענקונגען פון די אידן אין דער שטאָט־פאַרוואַלטונג פון פוילן. וועלכע ענדערונגען די מלחמה וועט אַריינברייגנען אין זייער שטעלונג, איז נאָך שווער צו זאָגן.

ב. ר ו ס ל א נ ד. די רוסישע רעוואָלוציאָנערן פון די דעקאַבריסטן (1825 יאָר) ביז דער „נאַראָדנאַיאַ וואָליאַ" (1878—1884 יאָר) האָבן זיך זייער ווייניק אָדער גאָר ניט אינטערעסירט מיט דער באַזונדערער לאַגע פון די אידן, נאָר זיי פלעגן זי פאַרענטפערן כלאחר יד דורך דער אַלגע־מיינער פאָדערונג פון גלייכע בירגערלאַכע רעכט פאַר דער גאַנצער באפעלקערונג. מ'מוז דאָ באַמערקן, אַז אפילו נאָך דער באַפרייאונג פון די פויערים (אין 1861 יאָר) איז רוסלאַנד פאַרט געבליבן ביי דער מיטלאַלטערלאַכער אָרדנונג פון שטאַנד־פּריווילעגיעס. ביז דער רעוואָלו־ציע פון 1905 יאָר זיינען די צענדליקער מיליאָנען רוסישע פויערים און פאַבריק־אַרבייטער אַלץ געבליבן בירגער פון דריטער קלאַס אָן די רעכט פון אַנדערע קלאַסן (פון די שטאָט־בירגער, „מיעשטשאַניעס", און פּריצים, „דוואָריאַניעס"). די רוסישע פויערים ווערן נאָך עד היום געהאַלטן אין רעכטלאָזיקייט און געפינען זיך אונטער דער ברוטאַלער השגחה פון די פּריצים. צוזעענדיק די רעכטלאָזיקייט פון זייער אייגענעם פאָלק, האָבן די רוסישע רעוואָלוציאָנערן, נאַטירלאָך, ניט געקענט שענקען די געהעריקע

אויפמערקזאמקייט דער אידישער רעכטלאזיקייט, בפרט נאך ווען די רוסישע פרייהייטס־קעמפער פון יענע צייטן זיינען אליין נאך געווען פול מיט טראדיציאנעלע פאראורטיילן קעגן אידן: געקוקט אויף די אידן, ווי אויף די „עקספלואטאטארן" און „פאראזיטן". נאך אין 1881 יאר האט א גרופע פון דער סאציאליסטיש־רעוואלוציאנערער פארטיי „נאראדנאיא וואליא" ארויסגעלאזט אן אויפרוף צום רוסישן פאלק, אז ער זאל מאכן פאגראמען אויף גלחים, פריצים און אידן, — און אנהויבן זאל זיך דער פאגראם פון די אידן.

ביי אזא באציאונג מצד אפילו די בעסטע עלעמענטן אין לאנד, פון די אינטעליגענטן און פרייהייטס־מארטירער, האבן די אידן, נאטירלאך, ניט געקאנט און ניט געוואגט צו ריידן וועגן גלייכע רעכט. חוץ דעם איז צווישן די אידן גופא נאך א לאנגע צייט ניט געווען קיין אייניקייט אין אט דער פראגע. אזוי ווי די גלייכבארעכטיקונג איז פארבונדן געווען מיט אייראפעאיזאציע און אויפקלערונג, מיט „אפיקורסות", פלעגן די רעליגיעזע עלעמענטן, באזונדערס די חסידישע רביים, הארטנעקיק קעמפן קעגן דער אידעע פון גלייכע רעכט און פרייהייט. און בעת די ערשטע רוסיש־אידישע משכילים האבן זיך אין צייט פון קייסער אלעקסאנדער דעם ערשטן משתדל געווען וועגן דער פארבעסערונג פון דעם רעכטלאכן מצב פון די אידן, האבן, פארקערט, די חסידישע קרייזן ארום שניאור־זלמן ליאדיער אנגעווענדעט זייער שתדלנות ביי די רעגירונגס־ארגאנען, אז קיין האר זאל ניט געמינערט ווערן פון דער אידישער רעכטלאזיקייט.

די ערשטע קעמפער פאר אידישע רעכט זיינען געווען די ערשטע משכילים, און זיי האבן געגלויבט באמונה שלמה, אז די אידישע רעכטלאזיקייט שטאמט דערפון, וואס די רעגירונג פאראכט די אידן פאר זייער אומוויסנקייט. קוים וועלן די אידן אראפוואַרפן פון זיך די פארשימלטע מיטלאלטערלאכע מנהגים, די קאמישע קליידונג, די „נארישע" אפגעזונדערטקייט און וועלן ווערן „מלא דעה" דורך דער „השכלה בת השמים", וועט די רעגירונג און די געזעלשאפט פון די ארומיקע פעלקער באלד איינזען, אז די אידן זיינען געווארן צו מענטשן גלייך, און ממילא וועלן שוין אפגעשאפן ווערן די באשרענקונגען פון די אידישע רעכט.

די דאזיקע אידעע פון **עמאנציפאציע דורך השכלה** ציט זיך אין דער געשיכטע פון די רוסישע אידן אין משך פון כמעט אכציק יאר, אנהויבנדיק פון נעוואכאוויטש (דעם מחבר פונ'ם „ווייי־געשריי פון דער טאכטער פון יהודה" אין רוסיש, — דעם ערשטן אויפרוף צו אידישער „אויפקלערונג" און צו דער „פארבעסערונג פונ'ם אידישן מצב") און ווייטער דורך ריב"ל (יצחק־בער לעווינזאן), מ. ליליענטאל, ל. מאנדעלשטאם, א. ארשאנסקי. ביז די „משכילים" פון די 70־ער יארן, ווי י. ל. גארדאן, ל. לעוואנדא, ליליענבלום, פינסקער און אנדערע.

די איינצלנע פראגרעסיווע רוסן, וואס האבן געשענקט מער אויפמערק־זאמקייט דער אידן־פראגע, ווי אלעקסאנדער דעם ערשטנס בעל־יועץ ספע־ראנסקי, גראף סואוואראוו, פיראגאוו און אנדערע זיינען אויך אינגאנצן געשטאנען אויף אט־דעם שטאנדפונקט פון עמאנציפאציע דורך אויפקלע־רונג פון די אידן גופא.

די רעגירונג האט זיך פון צייט צו צייט אויך געניינט צו אט דעם שטאנדפונקט, נאר על פי רוב פלעגט זי נאר אויסנוצן די נאאיווע איבערגעבנקייט פון די אידישע משכילים, כדי נאך פעסטער צו פאר־ציען דעם שטריק אויפ׳ן אידישן האלז. ענדלאך האבן די משכילים פאר־שטאנען, אז די צארישע רעגירונג איז אן אייביקער שונא פון אידישן פאלק, און פון די זעכציקער יארן הויבט אן אריינצודרינגען אין דער אידישער אינטעליגענץ די נייע אידעע, אז די גלייכבארעכטיקונג קאן קו־מען בלויז אלס רעזולטאט פון דער אלגעמיינער באפרייאונג פון רוס־לאנד. *) פון אנהויב איינצלנע מענטשן, און וואס ווייטער אלץ מער האבן פארשטאנען, אז כדי צו דערגרייכן גלייכע רעכט, מוזן זיך די אידן באטייליקן אין דער רעוואלוציאנערער באוועגונג, העלפן אראפווארפן דעם צאריזם.

די רעגירונג האט זיך אליין צוגעאיילט אט די אידעע צו בא שטעטיקן, ווען, נאך די פאגראמען פון די אכציקער יארן און די נייע גרושים און באשרענקונגען פון וואוין־רעכט, האט זי נאך ארויסגעלאזט אירע „צייטווייליקע רעגלען" וועגן דער פראצענט־נארמע פאר אידן אין די לער־אנשטאלטן. פארווערנדיק דער אידישער יוגנט דעם צוטריט צו דער בילדונג, האט די רעגירונג בפירוש באוויזן, אז אויפקלערונג אליין איז גאר ניט קיין סגולה צו עמאנציפאציע, און אז פאר דעם אויפגעקלערטן אידן האט זי נאך מער מורא, ווי פאר דעם ניט־געבילדעטן.

בכלל האבן די פאגראמען און די רדיפות פון די אכציקער יארן אויף לאנג אפגעשטעלט דעם קאמף פאר אידישע רעכט, און ערשט די ארבייטער־באוועגונג פון די 90ער יארן נעמט ווידער אויף דעם קאמף. דער אין 1897 יאר געגרינדעטער „בונד" („אלגעמיינער אידישער ארביי־טער בונד אין ליטא, פוילן און רוסלאנד") האט דער ערשטער פראָ־קלאמירט די פאדערונג פון גלייכע רעכט פאר אידן, — צוערשט בלויז פון בירגערלאכע רעכט, שפעטער האט דער „בונד" צוגעגעבן אויך די פאדערונג פון נאציאנאלע רעכט. חוץ די אלע אנדערע היסטארישע פארדינסטן, וואס דער „בונד" האט אין יענע יארן געהאט פאר דעם אידישן פאלק און פאר׳ן אידישן ארבייטער־קלאס, קומט דעם „בונד" נאך די אנערקענונג, וואס ער האט דער ע ר ש ט ע ר ארויסגערופן די אידישע מאסן אין קאמף פאר ב י ר ג ע ר ל א כ ע ר און נ א צ י א נ א ל ע ר ע מ א נ צ י פ א צ י ע. ס׳מוז אבער אויך באמערקט ווערן, אז דער

*) דאס איז געווען די גרונט־אידעע פון א. ארשאנסקי, ווייטער אנט־וויקלט אין די זשורנאלן „ראזסוויעט" און „וואסכאד".

„בונד" האָט זייער אומגערן אויפגענומען די פאָדערונג פון נ אַ צ י אָ נ אַ ־ ל ע רעכט און בכלל האָט ער זיך צו איר קיינמאָל ניט באַצויגן מיט דעם גאַנצן ערנסט און מיט דער נויטיקער קאָנסעקווענץ.

די רעוואָלוציאָנערע טעטיקייט פון „בונד" האָט נאָך געהאַט אַ צווייטע גינציקע ווירקונג אויף דעם אידישן קאַמף פאַר רעכט אין רוסלאַנד: צוזעענדיק דעם ברייטן שוואונג און דעם קאַמפּס־מוט פונ'ם אידישן פּראָ־לעטאַריאַט, האָבן די רוסישע רעוואָלוציאָנערן און אפילו די בירגערלאַכע ליבעראַלן אַליין געמוזט ענדערן זייער באַציאונג צום אידישן פאָלק. זיי האָבן שוין מער ניט געקאָנט בלייבן גלייכגילטיק צו דער אידן־פראַגע, זיי האָבן גענומען אַ מער ענערגישע שטעלונג קעגן דער אי־דישער רעכטלאָזיקייט. די רעוואָלוציאָנערע ארויסטרעטונגען פון „בונד" האָבן געצוואונגען די רוסישע פרייהייטס־קעמפער אוועקצושטעלן די אידן־פראַגע אויף דער פּאָליטישער טאָגעס־אָרדנונג. אָבער נאָך מער האָט אין דער ריכטונג געווירקט די רעגירונג גופא, וועלכע האָט מיט'ן גרוי־זאַמען פּאָגראָם אין קישינעוו (אַפּריל 1903) געשפּנט אַ נייע פאַרבינדונג צווישן דער אידן־פראַגע און דעם אַל־רוסישן פרייהייטס־קאַמף. פאַר די רדיפות פון די אַכציקער יאָרן האָט די רעגירונג געהאַט אַן אויסרייד, אַז די אידן זיינען „עקספּלואַטאַטאָרן", „בלוט־צאַפּערס פון דער איינגעוואָרצל־טער באַפעלקערונג". פון קישינעוו אָן בייט זי שוין אירע תירוצים, זי זאָגט, אַז די אידן זיינען אַ רעוואָלוציאָנערער עלעמענט, וועלכער שטערט די אָרדנונג אין דער מלוכה.

דורך דער סיסטעמאַטישער און גוט־אָרגאַניזירטער אידן־העצע מיט זיך די רעגירונג צו קאָמפּראָמיטירן די פרייהייטס־באַוועגונג ביי די גרוי־סע מאַסן פון רוסישן פאָלק, פאַרצושטעלן אַלע פרייהייטס־פאָדערונגען און באַוועגונגען, אַלס אַ „אידישן אויפטו". די אידן זוכן, הייסט דאָס, אָראָפּצוואַרפן די היסטאָרישע מאַכט פון צאַריזם, כדי צו פאַרכאַפּן אין זייערע אידישע הענט די „ממשלה איבער דעם רוסישן פאָלק". מיט אָט דער פּאָליטיק האָט די רעגירונג געצוואונגען אַלע פרייהייטלאַכע עלע־מענטן אין רוסלאַנד פאַנאַנדערצובינדן דעם קנויל פון רעאַקציע און אידן־האַס, אויפצוקלערן דעם רוסישן פאָלק דעם „אמת וועגן די אידן" און מאַכן די אידישע זאַך פאַר זייער אייגענער זאַך.

פאַר דער רעוואָלוציע פון 1905—1906 יאָר איז, אַלזאָ, די אידן־פראַגע געוואָרן איינער פון די וויכטיקסטע שיידונגס־פונקטן צווישן דער רעאַקציע און דער רעוואָלוציע. אַלע סאָציאַליסטישע פּאַרטייען פון אי־דישן ארבייטער־קלאַס, „בונד", „פּועלי ציון", „ס. ס." און „סערפּ" האָבן געקעמפט פאַר בירגערלאַכער און נאַציאָנאַלער גלייכבארעכטיקונג פון אידישן פאָלק, און די קאַמף־מעטאָדע זייערע איז געווען: די פאַר־בינדונג פון די אידישע פאָדערונגען מיט דער רעוואָלוציאָנערער באַווע־גונג פון ארבייטער־קלאַס פון גאַנץ רוסלאַנד. די „פּועלי ציון", וועלכע זיינען ענטשטאַנען שפּעטער פאַר'ן „בונד", האָבן מיט מער אַנטשלאָסנ־

קייט פאר אים אנטוויקלט די נאציאנאלע זייט פון דער גלייכבארעכטיקונג. אנשטאט ענגער „קולטור־אויטאנאמיע“ פון „בונד“, האבן זיי פארלאנגט א ברייטע „נאציאנאל־פאליטישע אויטאנאמיע“ אין אלע נאציאנאלע ענינים, סיי קולטורעלע, סיי אויך פאליטישע און סאציאל־עקאנאמישע (ווי די רעגולירונג פון דער עמיגראציע, פארזיכערונג קעגן פאגראמען א. ד. גל׳), און, חוץ דעם, קהלה־אויטאנאמיע און פולע נאציאנאלע גלייכבארעכטיקונג. די בירגערלאכע גרופן פון אידישן פאלק האבן אין 1905 יאר געבילדעט א „פארבאנד פאר דער דערגרייכונג פון פולבארעכטיקונג“, וועלכער האט זיך אין פאליטישע פראגן געשטעלט אין פארבינדונג מיט דער רוסישער ,קאנסטיטוציאנעל־דעמאקראטישער פארטיי און מיט אנדערע נאך ראדיקאלערע פארטייען פון רוסישן פאלק, נאר ניט מיט די סאציאליסטן. דאס פראגראם פונ׳ם „פארבאנד פאר פולבארעכטיקונג“ האט אנטהאלטן די פאדערונגען פון בירגערלאכער און נאציאנאלער גלייכבארעכטיקונג און נאציאנאלער אויטאנאמיע.

די דאזיקע פאדערונגען זיינען אויך אויפגענומען געווארן פון די רוסישע סאציאליסטישע פארטייען, נאר די סאציאל־דעמאקראטישע פארטיי האט זיך נאך ביז׳ן היינטיקן טאג ניט אנטשלאסן אפן צו פארמולירן די נאציאנאלע פאדערונגען און ספעציעל אנצואווענדן זיי צו די אידן. די סאציאליסטיש־רעוואלוציאנערע פארטיי, פארקערט, האט שטענדיק ענערגיש אונטערשטיצט די נאציאנאלע פאדערונגען פון אידישן ארבייטער־קלאס.

נאך א וויכטיקע ספעציפיש־רוסישע זייט פון אידישן רעכטס־קאמף מוז דא דערמאנט ווערן: דאס איז דער באוואפנטער זעלבסט־שוץ קעגן פאגראמען. אין די פאגראמען פון די אכציקער יארן האט זיך די רעגירונג לפנים געהאלטן „אומפארטייאיש“: זי פלעגט דעם פאגראם בשתיקא ארגאניזירן, נאר אליין באהאלטן זיך הינטער די פאגראמשטשיקעס און דערנאך אין א געוויסער צייט, פון איין ביז דריי טאג, פלעגט זי ארויסשיקן מיליטער קעגן די רויבער־באנדעס און אפילו באשטראפן זיי. נאכ׳ן קישינעווער פראגראם האט זי זיך שוין אפילו ניט געפרואווט צו פארבאהאלטן: ביים סאמע אנהויב פאגראם פלעגט זי שיקן מיליטער צו באוואכן און באשיצן די רויבער. דאס האט געצוואונגען די אידישע רעוואלוציאנערן אליין איבערצונעמען דעם שוץ פון דער אידישער באפעלקערונג. די ערשטע „סאמא־אבאראנע“ פון דעם מין איז געגרינדעט געווארן בשעת דעם קליינעם פאגראם אין יעקאטערינאסלאוו אין אפריל 1901, פון דער דארטיקער סאציאליסטישער ארגאניזאציע פועלי־ציון, נאר די גאנצע פאליטישע באדייטונג פון אידישן זעלבסט־שוץ, אלס פארם פון רעוואלוציאנערן קאמף, איז קלאר ארויסגע־

---

*) די פארטיי ס. ס. אין רוסלאנד האט קיין נאציאנאלע רעכט פאר אידן אין גלות ניט אנערקענט. די אידעע פון נאציאנאל־פאליטישער אויטאנאמיע האט צום שטארקסטן באטאנט און פראפאגירט די פארטיי „סערפ“.

קומען ערשט אין סעפט. 1903, בשעת די האמעלער ארגאניזאציאן פון „בונד" האט געשטעלט א ווידערשטאנד קעגן די רויבער־באנדן און סאל־דאטן.

בעת די קאלאסאלע פאגראמען פון אקט. 1905 האט די סאמא־אבאראנע געשפילט א גרויסע ראלע אין א סך שטעט און שטעטלאך. חוץ די סאציאליסטיש־אידישע פארטייען (בונד, פועלי־ציון, ס. ס.) האבן זיך אויך קריסטלאכע רעוואלוציאנערן טיילווייז באטייליקט אינ'ם שוץ פון די אידן.*)

דער מאניפעסט פון 17 (30) אקט. 1905, האט, צווישן אנדערע קאנסטיטוציאנעלע פרייהייטן, צוגעזאגט אויך גלייכע רעכט פאר אלע פעלקער און רעליגיעזע פרייהייט. ניקאלאי דער צווייטער האט קיינ־מאל ניט דערפולט זיין פארשפרעכן. נאר די ערשטע צייט נאך דעם האבן די אידן גלייך דערפילט א סעריע דערלייכטערונגען: די גירושים האבן אויפגעהערט, די אידן האט מען געלאזט וואוינען מחוץ דער „טשער־טא", די פראצענט־נארמע פאר דער שטודירנדיקער יוגנט איז ניט אפגעהיט געווארן א. ד. גל. נאך דער שטאטס־שטרייך פון דער צארישער רע־גירונג דעם 3טן יוני 1907 האט געמאכט א סוף צו אט דער „פארנאכ־לעסיקונג פון געזעץ". נאך א קורצער הפסקה איז ווידער אוועק א „הבה נתחכמה" קעגן די אידן אין די רעגירונגס־ספערן אויף אלע שטופן פונ'ם ביוראקראטישן לייטער, פון אויבן ביז די סאמע נידעריקסטע באאמטע. די אידישע לאגע איז וואס א טאג געווארן אלץ מער אומדערטרעגלאך.

בעת דער רעוואלוציע האט מען פעסט געגלויבט, אז די קאנסטיטו־אירנדע פארזאמלונג פון דער גאנצער מלוכה וועט מיט אמאל אפשאפן די גאנצע אידישע רעכטלאזיקייט. נאך דעם זיג פון דער רעאקציע איז דאס געווארן אוממעגלאך, און זינט יענער צייט באמיען זיך די אידישע דומא־דעפוטאטן, אונטערגעשטיצט פון די סאציאליסטן און קאנסטיטוציאנעלע דעמאקראטן, אפצושאפן לכל הפחות איינציקווייז די ערגסטע און וויכ־טיקסטע רעכט־באשריינקונגען. די אידישע דומא־דעפוטאטן (2 אין דער דריטער דומע און 3 אין דער פערטער) מאכן פון צייט־צו־צייט אינטער־פעלאציעס צו דער רעגירונג מכח די באזונדערס חוצפה'דיקע רדיפות קעגן אידן, און עטלאכע מאל האבן זיי געפרואווט אוועקצושטעלן אויף דער טאגעס־ארדנונג די פראגע וועגן אפשאפן די „טשערטא", נאר אלעמאל האט די רעאקציאנערע דומא־מערהייט ברוטאל נידערגעשטימט די אידישע

*) מיר דערמאנען דא נאר דעם טראגישן טויט פונ'ם רוסישן סטודענט בלינאוו אין דער זשיטאמירער סאמאאבאראנע, די גרוזינישע סטודענטן אין דער סאמאאבראנע בעת'ן פאגראם אין אדעס, די טעראריסטישע אקטן פון אייניקע רוסישע רעוואלוציאנערן קעגן די הויכגעשטעלטע ארגאניזאטארן פון אידישע פאגראמען. אין פאלטאווע האט א וואך פון סאציאל־דעמאקראטישע אייזנבאן־ארבייטער צוזאמען מיט דעם זעלבסטשוץ פון די „פועלי ציון" איינגאנצן פאר־היט די שטאט פון א פאגראם אין אקטאבער, 1905.

פּראָטעסטן און פאָדערונגען.

די אידישע דומא־דעפּוטאַטן האָבן אַנטוויקלט אַן אינטענסיווע טעטיקייט, באַקעמפנדיק דעם באַקאַנטן געזעץ־פּראָיעקט פון דער רעגירונג אַריינצופירן שטאַטישע זעלבסט־פאַרוואַלטונג אין פּוילן. די רעגירונג האָט די אידן געגעבן אַ באַשרענקטע פאַרטרעטערשאַפט אין די פּוילישע מוניציפּאַליטעטן: אין יענע שטעט, וואו אידן בילדן אַ מערהייט פון 60 פּראָצענט פון דער באַפעלקערונג, זאָלן זיי האָבן אין דער פאַרוואַלטונג בלויז 20 פּראָצענט פון די שטימען, און אין די איבעריקע שטעט בלויז 10 פּראָצענט פון די שטימען. ווייטער טאָרן די אידן ניט ווערן געוויילט אויף פאַראַנטוואָרטלאַכע שטעלן. קיינע פּראָטעסטן האָבן אָבער ניט געהאָלפן, די פּוילישע „קאָלאָ" אין דומע איז געגאַנגען האַנט־אין־האַנט מיט דער רעגירונג, און די שענדלאַכע באַשרענקונגען פאַר די אידן זיינען אָנגענומען געוואָרן פון דער דומאַ.

גאָר אומגעריכטערהייט איז אין דער רוסישער דומע דורכגעגאַנגען אַ געזעץ, וועלכעס איז דוקא גינציק אויך פאַר די אידן און גראָד פאַר זייער נאַציאָנאַלער אַנטוויקלונג. דאָס געזעץ דערלויבט אַלע נאַציאָנאַליטעטן צו גרינדן פאָלקסשולן, וואו כמעט אַלע למודים קומען פאָר אין דער מוטערשפּראַך פון יעדער נאַציע. אָט דער שול־געזעץ איז אַריין אין קראַפט סאַמע ערב דער היינטיקער מלחמה, און פון אים וועלן, צוגלייך מיט אַלע פעלקער פון רוסלאַנד, אויך די אידן עפּעס פּראָפיטירן.

אַ נייע ווענדונג האָט די באַוועגונג פאַר אידישער עמאַנציפּאַציע גענומען ביים ביילים פּראָצעס, וועלכער איז אויף אַזאַ מיטעל־אַלטערישן און סקאַנדאַליעזן אופן אָרגאַניזירט געוואָרן פון דער רעגירונג. מיט דעם בלוט־בלבול זוכט די רעגירונג צו קרויגען איר פּאָליטיק פון פאַרלוימדן און פאַרהעצן די אידן און דורך דעם צו פאַרלוימדן די פרייהייטס־באַוועגונג פון רוסישן פאָלק. נאָך דער עפעקט פון ביילים־פּראָצעס איז געווען פונקט דער היפוך דערפון, וואָס די רעגירונג האָט געצילט. אַנשטאָט צו פאַרלוימדן די אידן פאַר'ן רוסישן פאָלק, האָבן די נידערטרעכטיקע און אומגעלומפּערטע מאַכינאַציעס פון דעם באַשולדיגונגס־צד אַנטפּלעקט פאַר'ן רוסישן פאָלק די גאַנצע צעפוילטקייט און אויסגעלאַסנקייט פון דער רעגירונג. אַנשטאָט צו שאַפן באַרוהיקונג ביי די ברייטע פאָלקסשיכטן, האָט דער ביילים פּראָצעס גראָב באַליידיקט דאָס געוויסן פון דעם רוסישן פאָלק און אַרויסגערופן די גרעסטע אויפרעגונג. די ליבעראַלע רוסישע פּרעסע האָט נאָך קיינמאָל ניט געהאַט אַזאַ פאַרגרעסערטע צירקולאַציע, ווי ביי דעם ביילים פּראָצעס. דאָרפישע דינסט־מיידלאָך, דוואָרניקעס („דזשעניטאָרס") און מאַרק־הענדלער, פון פאַבריקס־אַרבעטער שוין גאָר אָפּגערעדט, האָבן מיט אומגעהויערן אימפּעט פאַנאַנדערגעכאַפּט די „עקסטראַס" און זייערע פּנים'ער האָבן געשיינט פאַר פרייד, ווען די עקסטראַס האָבן דערציילט, אַז ביילים איז פרייגעשפּראָכן.

און, ענדלאַך, אַנשטאָט ריינצוּוואַשן די רוסישע רעגירונג פאַר דער

ציוויליזירטער עפנטלאַכקייט פון אייראָפּא און אמעריקא, האָט דער בייליס־פּראָצעס אַראָפּגעריסן די לעצטע מאַסקע פון דער רוסישער הויף־קאַמאַרילע און געוויזן אַלע אַנשטענדיקע מענטשן אין דער וועלט, וואָס פאַר א סכנה פאַר דער מענטשלאַכער קולטור ס'שטעקט אין די רוסישע רעגירונגס־מעטאָדן. די גרעסטע אַנטריסטונג האָט געהערשט אין אַלע עקן וועלט, און די אידן־פראַגע האָט באַקומען די באַדייטונג פון אַן אינטערנאַציאָנאַלער אַנגעלעגנהייט.*)

די צו־גוט באַקאַנטע אויסראָטונגס־פּאָליטיק פון דער רוסישער רעגירונג קעגן די אידן האָט אָבער דערגרייכט די העכסטע מדרגה אין דער וועלט־מלחמה, און דערמיט נאָך פאַרגרעסערט די אינטערנאַציאָנאַלע באַדייטונג פון דער אידן־פראַגע אין רוסלאַנד. אויף דער רוסישער רעגירונג גופא איז ניטאָ און קען ניט זיין קיין שום האָפנונג. אזוי לאַנג, ווי דער צאַריזם בלייבט הערשן, וועט די אידישע רעכטלאָזיקייט ניט אויפהערן און וועט אפילו ניט געלינדערט ווערן אויף קיין האָר. דאָס זעט מען אפילו פון דער מעטאָדע, מיט וועלכער די רעגירונג האָט מסכים געווען אויף דער כלומרשט'ער פאַרברייטערונג פון דער „טשערטא“, נאָך דעם ווי די דייטשע עראָבערונג האָט די טשערטא סיי־ווי פאַקטיש אָפּגעשאַפט. דאָס האָט אויך אָפן מודה געווען דער אינערן מיניסטער מאַקלאַקאָוו אין געשפּרעך מיט א אידישער דעפּוטאַציע. „איך וויים, האָט ער געזאָגט, אַז די אידישע רעכטלאָזיקייט איז א צעפוילטע וואַנט, זי מוז פריער אָדער שפּעטער איינפאַלן, — נאָר איך וויל זי ניט לאָזן פאַלן, ווייל זי וועט מיך באַגראָבן אונטער אירע חורבות“. דאָס איז א ציניש־אָפענע באַשטעטיקונג, אַז דער צאַריזם **שטיצט זיך אויף דער** שרעקלאַכער טראַגעדיע פון די רוסישע אידן.

ג. אַנדערע לענדער פון מזרח־אייראָפּע. א זאָנדערבאַרן פאַל פון אידישער רעכטלאָזיקייט שטעלן מיט זיך פאָר די מער־פרייהייטלאַכע לענדער פינלאַנד און רומעניען. צום שפּאָט קעגן איר אייגענעם נאַציאָנאַלן אומגליק, אין שוידערלאַכן ווידערשפּרוך צו איר פרייהייטלאַך־דעמאָקראַטישער קאָנסטיטוציע, האַלט פינלאַנד די אידן אין דער ביטערסטער פאַרשקלאַפונג. אין לאַנד, וואו עס הערשט דאָס אַלגעמיינע גלייכע און פּראָפּאָרציאָנעלע וואַלרעכט, מיט אַלע „לעצטע אימפּרואווומענטס“, מיט פרויען־שטימרעַכט, מיט א גרויסער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער פאַרטיי, ווערן די אידן לויט'ן געזעץ באַהאַנדלט ניט ווי בירגער, ניט ווי מענטשן, נאָר ווי שעדלאַכע חיות. די קליינע צאָל אידן, וואָס וואוינען דאָרט פון דורי דורות, טאָרן זיך ניט באַוועגן איבער'ן לאַנד, זי איז פאַרשפּאַרט אין די געטאָס, קיין נייע אידן ווערן ניט צוגעלאָזן,

---

*) כאַראַקטעריסטיש איז די שטעלונג, וואָס די לאָנדאָנער „טאַימז“ האָט פאַרנומען צום בייליס־פּראָצעס. די דאָזיקע רוסן־פריינטלאַכע ציטונג האָט אָפן געפרעגט, אויב ענגלאַנד קאָן נאָך אָנהאַלטן דיפּלאָמאַטישע פריינדשאַפט מיט דער רוסישער רעגירונג, וואָס בלאַמירט זיך אויף אַזאַ מיטל־אַלטערלאַכן אופן.

און דאָס איינציקע מיטל פון פרייהייטס־קאַמף, וואָס בלייבט דעם הייפל פאַריער, זיינען פּעטיציעס צום פּאַרלאַמענט („לאַנדטאַג"). נאָר דער פּאַרלאַמענט מאַכט זיך סיסטעמאַטיש ניט ווי סנדיק פון דער אידישער לאַגע. טרויעריק איז געווען דאָס בילד, ווען די רוסישע שוואַרצע מאה האָט אריינגעלייגט די טומאה אין דער יראה און איינגעשטעלט זיך פאַר דער אידישער קריוודע אין פינלאַנד (אין יאָר 1909). אָבער אויך דער פּאַטש אין פּנים האָט ניט אויסגעניכטערט דאָס פינישע פאָלק.

אין רומעניען ווערן די אידן אויך באַטראַכט פאַר ניט קיין בירגער, נאָר אויסלענדער, און דערצו נאָך אויסלענדער אָן פרעמדן שוץ. די אידן אליין זיינען צו אָנמעכטיק צו קעמפן קעגן דער רעכטלאָזיקייט. די אריינמישונג פון דער אינטערנאַציאָנאַלער עפנטלאַכקייט (דורך דעם בערלינער טראַקטאַט 1878 יאָר) איז ניט געגאַנגען ווייטער פאַר פּאַפּירענע רעזאָלוציעס. דאָס רומענישע פאָלק גופא איז כמעט איינשטימיק אין זיינע פיינטלאַכע געפילן צו די אידן. דיזעלביקע געוועזענע „סאָציאַליסטן", ווי צ. ב. דער סאָציאַליסטן־פירער נאַדעזשדאַ, וואָס האָבן נאָך א געוויסע צייט אַגיטירט פאַר די אידן, זיינען שפּעטער אליין געוואָרן די פאַרביסנסטע אַנטיסעמיטן. די „קאָנסערוואַטיווע" פּאַרטיי פּרעטענדירט כלומרשט צו באַשיצן די אידן, נאָר קוים באַקומט זי די מאַכט, האַלט זי ניט איין אירע פאַרשפּרעכונגען. די „ליבעראַלע" פּאַרטיי „פון די דריי ברידער" (בראַטיאַנו) איז אויסגעשפּראָכן אידן־פיינטלאַך.

די אידן האָבן זיך אָרגאַניזירט אין אַ „פאַרבאַנד פון איינגעוואָרצלטע אידן" („אוניונע יעווריילאָר פּאַמינטעני"), וואָס פירט אָן אַן אַגיטאַציע פאַר דער אידישער גלייכבארעכטיקונג. זיין פאָדערונג איז, אַז א געזעץ זאָל ערקלערן אלע אידן פאַר רומענישע בירגער. זיין אַגיטאַציע פירט דער פאַרבאַנד אָן דורך די קנאַפּע פראָגרעסיוו־רומענישע בלעטער („אדעווירול"), דורך דעמאָנסטראַציעס און פּעטיציעס צום פּאַרלאַמענט. זי ווערט אונטערשטיצט פון דער נייער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער פּאַרטיי.—נאָר די גרעסטע שטערונג באַשטייט אין דעם, וואָס די רומענישע עפנטלאַכקייט אינטערעסירט זיך ניט מיט די פראַגן פון אידישע רעכט. א געוויסן שטוים צו הויבן אזא אינטערעס האָט אין יאָר 1913 געגעבן דער סקאַנדאַל אַרום דעם אָנדענקען פון ראָנעטי־ראָמאַן*). בעת דער מאָביליזאַציע אינ'ם צווייטן באַלקאַן־קריג קעגן בולגאַריען האָט די רעגירונג געלאָזט דורך אירע אָפיציעלע צייטונגען א ניט־אָפיציעלן קלאַנג, אַז די מאָביליזירטע אידישע סאָלדאַטן וועלן

*) ראָנעטי־ראָמאַן איז געווען א גרויסער רומענישער דיכטער, אַ איד. נאָך זיין טויט האָט מען ביי אַ יאָר צייט אויפגעפירט זיין פּאַרטייזדיקונגס פּיעסע פאַר אידן „מנשה", און געוואָלט שטעלן אים אַ דענקמאָל אין בוקאַרעשט. קעגן דעם האָבן די אַנטיסעמיטן אויפגעהויבן א סעריע סקאַנדאַליעזע דעמאָנסטראַציעס, און די אַנגעלעגנהייט האָט אויף אַ געוויסער צייט געהויבן דעם עפנטלאַכן אינטערעס צו דער אידן־פראַגע.

נאַטוראַליזירט ווערן און קריגן בירגער־רעכט. נאָר צום סוף פון דער מלחמה איז די לאַגע געבליבן ווי געוועזן, און אפילו די בולגאַרישע אידן, וואָס זיינען צוזאַמען מיט דער פּראָווינץ דאָברודזשאַ אריבער אונטער רומע־ניען'ס הערשאַפט, האָבן דורך דעם פאַרלאָרן זייערע פריערדיקע בירגער־רעכט.

דער אידישער רעכטס־קאַמף אין גאַליציען געהערט ניט צום פּרק פון בירגערלאַכער עמאַנציפּאַציע, ווייל בירגערלאַכע רעכט זיינען דאָרט פאַר די אידן גאַראַנטירט דורך דער קאָנסטיטוציע פון דער גאַנצער עסט־רייכישער מלוכה. דער קאַמף דאָרט שטעלט זיך דעם צוועק פון נאַציאָ־נאַלער עמאַנציפּאַציע און וועט אַרומגערעדט ווערן אין דעם שייכות'־דיקן קאַפּיטל.

אין דער טערקיי האָבן די אידן באַקומען גלייכע רעכט, פּער־זענלאַכע, מענטשלאַכע און נאַציאָנאַלע, כמעט פולשטענדיקע גלייכ־באַרעכטיקונגען נאָך מיט הונדערטער יאָרן צוריק און אָן שום אָנשטרענ־גונג אָדער קאַמף פון זייער זייט. דורך דער קאָנסטיטוציע האָבן זיי געקראָגן אויך פולע בירגערלאַך־פּאָליטישע רעכט.

רעכט און דער קאַמף פאַר רעכט

אין עסטרייך זיינען זינט 1867 יאָר אַלע בירגער גלייכבאַרעכטיקט און קיין שום באַשרענקונגען פאַר אידן, אַלס אַזעלכע, עקזיסטירן ניט אינ'ם געזעץ. אידן געניסן פולע פּערזענלאַכע פרייהייטן און בירגערלאַך־פּאָליטישע רעכט צוגלייך מיט אַלע אַנדערע בירגער פון לאַנד.

פּאַקטיש האָט דער אַנטיסעמיטיזם באַוויזן צוריק צו באַשרענקען די אידישע רעכט אין געוויסע פּרטים, באַזונדערס אין דער שטאָט ווין און אין דער פּראָווינץ גאַליציען; פּאַקטיש האָט די אידן־פיינטלאַכע פּראַקטיק פון דער גאַליצישער אַדמיניסטראַציע אין די לעצטע צען־פופצן יאָר געבראַכט די אידן אָן אַ שיעור שאָדן און זיי אָפטמאָל עקאָנאָמיש רואינירט, קולטורעל דערנידעריקט און פּאָליטיש באַשרענקט. נאָר אינ'ם געזעץ אַלס אַזעלכן בלייבן די אידן, ווי פריהער, גלייכ־באַרעכטיקט. בלויז איינמאָל איז געמאַכט געוואָרן אַ פּאַרזוך אויך אָפן־יורידיש צו באַגרעניצן די אידישע רעכט: סך הכל מיט אַכט יאָר צוריק האָט דער אַנטיסעמיטישער דעפּוטאַט פון רייכסראַט (רייכס־פּאַרלאַ־מענט) שמידט אריינגעבראַכט דעם פאָרשלאַג איינצופירן אַ פּראָצענט־נאָרמע פאַר דער אידישער שול־יוגנט. דער פאָרשלאַג איז שיער ניט אָנגענומען געוואָרן. נאָר איין קלייניקייט האָט געפעלט, אַז עסטרייך זאָל מאַכן אַן אָנהויב און נאָכמאַכן די רוסישע „פּאַריאַדקעס": בלויז מיט אַ פּאָר שטימען מערהייט איז געראַטעוועט געוואָרן דער פּרינציפּ פון אידישער גלייכבאַרעכטיקונג. דערווייל געניסן די אידן, אַלזאָ, גלייכע בירגערלאַכע רעכט.

דערפאַר אָבער לײַדן אידן אין עסטרייך פון נאַציאָנאַלער רעכטלאָזיקייט. אין אָט דעם לאַנד, וועמעס פּאָליטיק שטעלט פאַר אַ קלאַסישן ביישפּיל פון נאַציאָנאַלע קאָנפליקטן, — וואו ניין פאַרשידענע פעלקער האַלטן אין איין רייסן זיך, שוין באַלד זיבעציק יאָר, פאַר נאַציאָנאַלע רעכט, נאַציאָנאַלע פּריווילעגיעס און איינפלוס, איז דאָס אידישע פאָלק, צום אונטערשייד פון אַלע אַנדערע, ניט פאַררעכנט פאַר קיין פאָלק און טאָר ניט פּרעטענדירן אויף דער באַפרידיקונג פון זיינע אינטערעסן. נאָר לאָמיר קודם זען, ווי אַזוי די נאַציאָנאַלע פראַגע ווערט בכלל פאַרענטפערט אינ׳ם עסטרייכישן געזעץ.

אין דער „אָקטראָאירטער" קאָנסטיטוציע פון 7 מערץ 1849, וועלכע איז שפּעטער געוואָרן די גרונטלאַגע פון דער עסטרייכישער מלוכה, ווערט, אגב, פּראָקלאַמירט: „אַלע פאָלקסשטאַמען זיינען גלייכבארעכטיקט און יעדער פאָלקסשטאַם האָט אַן אומפאַרלעצלאַכעס רעכט אויפצוהאַלטן און צו אַנטוויקלען זיין נאַציאָנאַליטעט און שפּראַך". אָט אָ די ווערטער זיינען אריין אין דער היינטיקער קאָנסטיטוציע, אין פּאַראַגראַף 19 פונ׳ם „שטאַטס-גרונדגעזעץ איבער די רעכט פון די שטאַטס-בירגער". אינטערעסאַנט איז אָבער, וואָס ביז איצט איז נאָך ניט געלונגען אָט דעם שיינעם פּאַראַגראַף 19 צו פאַרוואַנדלען אין אַ ווירקלאַכן סיסטעם פון נאַציאָנאַלע באַציאונגען. פאַקטיש איז נאָך אין עסטרייך אַלץ ניטאָ קיין פולע נאַציאָנאַלע גלייכבארעכטיקונג, אַלע פעלקער ווערן דאָרט מער אָדער ווייניקער באַשרענקט, און דאָס אידישע פאָלק איז, אין שרייענדיקן ווידערשפּרוך צו דער קאָנסטיטוציע, אינגאַנצן באַרויבט פון זיינע נאַציאָנאַלע רעכט.

עסטרייך איז צעטיילט אין אויטאָנאָמע פּראָווינצן („קרוינלענדער"), יעדע פּראָווינץ געניסט ברייטע זעלבסטפאַרוואַלטונג אין די ענינים פון פאָלקס-בילדונג און קולטור, פון לאָקאַלער-ווירטשאַפט, ווי צ. ב. די באַנוצונג פון וועלדער און בערג, די דורכפירונג פון וועגן און אייזנבאַנען, פון קאַנאַלן א. אז. וו. אָן דער שפּיץ פון יעדער פּראָווינציעלער פאַרוואַלטונג שטייט אַ געזעצגעבערישער לאַנדטאַג, גלייך ווי די לעדזשיסלייטשורס פון יעדן שטאַט אין אַמעריקא, און אַ שטאַטהאַלטער מיט זיינע אונטערבאַאַמטע. דער לאַנדטאַג ווערט געקליבן פון דער באַפעלקערונג דורך אַ פאַרפלאָנטערטן און העכסט אַנטי-דעמאָקראַטישן וואַהל-סיסטעם, און דער שטאַטהאַלטער ווערט פונ׳ם קייסער באַשטימט. בכלל איז נאָך דער פּאַרלאַמענטאַריזם אין עסטרייך זייער שוואַך אַנטוויקלט, און דאָס אַלגעמיינע וואַלרעכט איז דערווייל דורכגעפירט געוואָרן בלויז אינ׳ם צענטראַלן פּאַרלאַמענט, דעם „רייכסראַט". די עסטרייכישע דעמאָקראַטיע געפינט זיך נאָך אין די ווינדעלאַך, און די פּראָווינציעלע אויטאָנאָמיע האָט דאָרט מיט דער דעמאָקראַטיע נאָך גאָר ניט צו טאָן. אין אַלע פּראָווינצן געהערט די הויפּט-מאַכט צו די פּריצים (לאַנדבאַזיצער) און צו די העכערע גלחים, זיי בילדן די מערהייט אין די לאַנדטאַגן, און די שטאַטהאַלטערס ווערן אויך שטענדיק באַשטימט פון זייער מיט.

ס׳פאַרשטייט זיך ממילא, אז אַט־די פאַרעלטערטע אָרדנונג גיט די מעגלאַכקייט דער נאַציאָנאַלער מערהייט פון איטלאַכער פּראָווינץ צו אונ־טערדריקן די נאַציאָנאַלע מינדערהייט, און ס׳באַקומט זיך אַ שרעקלאַכער פּלאָנטער פון נאַציאָנאַלע תביעות און סכסוכים, ווייל גראָד אַ פאָלק, וואָס האָט די מאַכט אין איין פּראָווינץ, איז צופעליק אַ מינדערהייט אין דער צווייטער פּראָווינץ. אַזוי ווערן די דייטשן אונטערדריקט אין טשעכיען, און די טשעכן, צוריק, פון די דייטשן אין נידער־עסטרייך; די פּאָליאַקן הערשן אין גאַליציען און ווערן בע׳עול׳ט אין שלעזיען; די איטאַליענער הערשן אין דאַלמאַציען (דוקא איבער אַ פויערשער מערהייט פון סלאָווענער) און ליידן צרות פון די דייטשן אין טיראָל. און דער גאַנצער מיש־מאַש פון די פּראָווינציעלע פּאַרלאַמענטן טראָגט זיך אַריבער אינ׳ם צענטראַלן פּאַרלאַמענט. דאָס שאַפט אומאויפהערלאַכע שטערונגען פאַר דעם גאַנצן לעבן פון דער מלוכה און פּאַראַליזירט אָפטמאָל דאָס צענטראַלע סיסטעם פון דער פּאָליטיק אין עסטרייך. כדי צו באַ־רואיקן די נאַציאָנאַלע אַפּעטיטן וואַרפט צו די צענטראַל־רעגירונג פון צייט צו צייט אַ הנחה דער אָדער יענער נאַציאָנאַלער גרופּע. איין נאַציע קריגט אַן אוניווערסיטעט, אָדער זי קומט אָפּ בלויז מיט אַ צוזאָג פון אַן אוניווערסיטעט אויף לעתיד לבוא, אַ צווייטע נאַציע קריגט אירן אַ מיניס־טער אין קאַבינעט, אירן אַ שטאַטהאַלטער אין דער פּראָווינץ א. ד. גל. דאָס דעמאָראַליזירט נאָך מער די פּאָליטישע מדות פון לאַנד, ווייל דאָס פירט צו אַ שטענדיקן שאַכער־מאַכער צווישן דער רעגירונג און די בירגערלאַך־נאַציאָנאַלע פּאַרטייען.

אַזוי איז דאָס, פאַרשטייט זיך, אויך אין די „אידישע“ פּראָווינצן, ווי גאַליציען און בוקאָווינע: צוזאַמען מיט די ברייטע שיכטן פון דער אַלגעמיינער באַפעלקערונג זיינען אויך די אידישע מאַסן באַרויבט פון וואַלרעכט און האָבן ניט קיין ברעקל איינפלוס אויף דער לאַנד־פאַר־וואַלטונג. די קליינע הייפל אידישע קאַפּיטאַליסטן און גרונדבאַזיצער, וועלכע איז אויסגעקנעפּלט מיט די קריסטלאַכע פּריצים, געניסט אויך איר חלק פון די פּריצישע און קאַפּיטאַליסטישע פּריווילעגיעס און קאָן אַזוי אָדער אַנדערש פאַרטיידיקן אירע אינטערעסן.

מיט איין וואָרט, אויב די אידישע מאַסן אין עסטרייך זיינען פּאַקטיש באַרויבט פון פּאָליטישע רעכט, איז דאָס בלויז אַ רעזולטאַט פון דער אַלגעמיינער פּאָליטישער רעכטלאָזיקייט פון די גרויסע פאָלקס־מאַסן, און דאָס האָט ניט צו טאָן מיט קיין שום ספּעציעלער אידישער לאַגע.

אין עסטרייך איז אָבער נאָך ביז׳ן היינטיקן טאָג ניטאָ קיין פול־שטענדיקע רעליגיאָנס־פרייהייט. ס׳זיינען נאָך עד היום פאַרבאָטן גע־מישטע חתונות פאַר מיטגלידער פון פאַרשידענע רעליגיעזע גרופּן: עס איז פאַרבאָטן אַ געמישטע הייראַט צווישן קריסטן און אידן, קריסטן און מוסולמאַנער א. אז. וו. דערפאַר אָבער איז אָנערקענט דאָס רעכט אַרויסצוטרעטן פון איטלאַכער רעליגיעזער געמיינשאַפט און צו דערקלערן

זיך פאַר „קאָנפעסיאָנסלאָז“, ד. ה. ניט רעליגיעז. א סך וויכטיקער איז אָבער, וואָס די קאַטוילישע קירך האָט א גאַנצע סעריע פּאָליטישע פּריווי־לעגיעס אין פאַרגלייך מיט אַנדערע רעליגיעס: די קאַטוילישע בישאָפן און ערציבישאָפן קריגן א באַזונדערע פאַרטרעטונג אין דער אויבערשטער געזעצגעבונגס־קערפּערשאַפט פון דער אימפּעריע (אינ'ם „הערען־הויז“) און אין די פּראָווינציעלע לאַנדטאַגן. די אידישע רעליגיע גענימט ניט פון דער פּריווילעגיע. אין די אוניווערסיטעטן זיינען פאַראַן ספּעציעלע קאַטוילישע־טעאָלאָגישע פאַקולטעטן, אויסגעהאַלטן פון דער רעגירונג, בעת די אידיש־טעאָלאָגישע לער־אַנשטאַלט ווערט בלויז אין א קליינער מאָס סובסידיעס פון דער רעגירונג.

נאָר דאָס וואָלט שוין געווען פון די קלייניקייטן, ווען די אידישע נ א צ י ע וואָלט אַנערקענט געוואָרן, אַלס אַזעלכע, צוגלייך מיט אַלע אַנדערע פעלקער. דער באַגריף „אידישעס פאָלק“, „אידישע שפּראַך“, „אידישע קולטור“ עקזיסטירט ניט פאַר'ן עסטרייכישן געזעץ, וועלכעס רעכנט זיך דאָך מער אָדער ווייניקער מיט אַלע אַנדערע שפּראַכן און קולטורן. די אידן ווערן מיט גוואַלט צוגערעכנט צו אַנדערע נאַציאָנען, און ספּעציעל צו יענע, וואָס האָבן די מאַכט אין דער אָדער יענער פּראָווינץ. פאַר יעדער פּראָווינץ ווערן אַנערקענט צו צוויי אָדער דריי „לאַנדעס־איבליכע שפּראַכן“. די מייסטע אידן וואוינען אין גאַליציען, בוקאָווינע און ווין. אין גאַליציען זיינען „לאַנדעס־איבליך“ די פּוילישע און די אוקראַאינישע (רוטענישע) שפּראַך, אין בוקאָווינע די דייטשע, די רומענישע, די פּוילישע און די אוקראַאינישע, אין ווין בלויז די דייטשע. אידיש ווערט אין ערגעץ ניט אַנערקענט פאַר „לאַנדעס־איבליך“, ד. ה. אָנגענומען אינ'ם געברויך פון דער פּראָווינץ.

צווישן אַלע ניין פעלקער פון עסטרייך פאַרנעמען די אידן לויט זייער צאָל (א מיליאָן מיט א פערטל) דעם פינפטן פּלאַץ, א סך א גרעסערן פּלאַץ ווי די איטאַליענער, רומענער און סלאָווענען, נאָר קיינער רעכנט זיך ניט דערמיט. יעדע „לאַנדעס־איבליכע“ שפּראַך האָט גרעסערע אָדער קלענערע רעכט אין דער פאָלקס־שול, אין עפנטלאַכער פאַרוואַלטונג, אין געריכט. די אידישע שפּראַך איז רעכטלאָז. דאָקומענטן אין אידיש (און העברעאיש) האָבן ניט קיין שום יורידישע קראַפט, א וועקסל, געשריבן אין אידיש, ווערט אַבסאָלוט ניט אַנערקענט. אַלע שטאַטס־פאַראָרדנונגען אין גאַליציען, צ. ב. ווערן פאַרעפנטלאַכט אין פּויליש און אוקראַיאַיניש, און א איד, וועלכער קאָן ניט לעזען קיין אַנדער שפּראַך, חוץ אידיש, קאָן די פאַראָרדנונגען ניט פאַרשטיין. יעדע נאַציע דאַרף לויט'ן געזעץ קריגן א געוויסע פּראָפּאָרציע צווישן די באַאַמטע פון לאַנד: עס מוזן זיין פּוילישע און אוקראַאינישע באַאַמטע, נאָר ניט קיין אידישע, ווייל די אידן זיינען דאָך קיין נאַציע ניט. ווען א איד ווערט געשטעלט צו געריכט, מוז ער אָפּגעבן זיין פאַרטיידיקונג אין א פרעמדער שפּראַך, ניט אין אידיש, בעת אַן אוקראַאינער, א רומענער, א סלאָווענער קאָנען

זיך פאַרטיידיקן אין זייער מוטער־שפּראַך. ס'איז לייכט זיך פאַרצושטעלן, ווי שעדלאַך דאָס רופט זיך אָפּ אויף די אינטערעסן פון אַ אידישן אָנגעקלאָגטן, ווען ער מוז זיך פאַרשטענדיקן מיט די ריכטער אין אַ פרעמדער, אומגעוואוינטער און ניט־היימישער שפּראַך, בשעת זיין קעגנער אין דעמזעלביקן געריכט קאָן פריי אויסדריקן זיינע געדאַנקען אין דער היימישער שפּראַך.

אַ דאַנק דער נאַציאָנאַלער פאַרשידנאַרטיקייט פון דער באַפעלקערונג שפּילט אין עסטרייך אַ גרויסע ראָלע די רובריק פון „אומגאַנגס־שפּראַך" ביי דער פאָלקס־ציילונג. אַלגעמיינע פאָלקס־ציילונגען ווערן געמאַכט אַלע צען יאָר, און שטענדיק זיינען די אידן געצוואונגען אָנצוגעבן אַ פרעמדע שפּראַך, — פאַרשטייט זיך, די שפּראַך פון דער הערשענדיקער מערהייט. די אַכט הונדערט טויזנט אידן פון גאַליציען ווערן מיט אַמאָל „פּאָליאַקן", און דערמיט ווערט געפעלשט דער גאַנצער פאַקטישער צושטאַנד פון דער פּראָווינץ. באמת'ן וואוינען אין גאַליציען אוקראַינער כמעט אַזוי פיל, וויפיל פּאָליאַקן. נאָר אַז מ'רעכנט צו אַלע אידן צו די פּאָליאַקן, קומט דעמאָלט אויס, אַז די פּאָליאַקן זיינען די מערהייט, און זיי קומען גרעסערע פּריווילעגיעס, קריגן די פּאָליאַקן שוין „על פּי יושר" די מערהייט שטימען אין דער רעגירונג. אַזוי ווערן די אידישע מאַסן באַנוצט פון די שטאַרקע און פּריווילעגירטע, כדי נאָך מער צו אונטערדריקן די שוואַכערע פעלקער. אין מעהרען ווערן די אידן צוגערעכנט צו די דייטשן, כדי צו באַשרענקען די רעכט פון די טשעכן. און דאָס גיט צו נייעם שטאָף פאַר אַנטיסעמיטישע העצעס.

ניט האָבנדיק קיין אייגענעם זעלבסטשטענדיקן נאַציאָנאַלן ווערט, פאַרוואַנדלען זיך די אידן ממילא אין אַן אַנטינאַציאָנאַלן מיטל פאַר אונטערדריקונג. און דורך דעם ווערט פאַרשאַרפט די באַציאונג צווישן אידן און ניט־אידן, דער אַנטיסעמיטיזם שעפּט נייע שפּייז פון אָט דער אומגעזונטער לאַגע. די אידן ווערן אַן אָביעקט פון אַלגעמיינער שנאה און פאַראַכטונג.

אין אַ לאַנד, וואו די לופט איז אָנגעזאַפּט מיט נאַציאָנאַלע געפילן און מיט נאַציאָנאַלע טענות, האָט בירגערלאַכע גלייכבאַרעכטיקונג אליין בלויז אַ באַשרענקטן ווערט. אַ בירגער קאָן ניט האָבן די אמת'ע ווערדע פון אַ בירגער, ווען ער געהערט צו אַ פאָלק, וואָס האָט ניט קיין פולע ווערדע פון אַ פאָלק. אויב זיינע פּערזענלאַכע און בירגערלאַכע רעכט זיינען ניט באַשרענקט טעאָרעטיש אויפ'ן פּאַפּיר, ווערן זיי באַשרענקט פּראַקטיש אין לעבן. און דער טרויעריקער אמת איז, אַז די אידן אין עסטרייך ווערן, ניט קוקנדיק אויף בירגערלאַכער עמאַנציפּאַציע, דאָך אַלץ פאַרפאָלגט סיי פון דער רעגירונג, סיי נאָך אַ סך מער פון דער אָרטיקער אַדמיניסטראַציע און פון דער קריסטלאַכער באַפעלקערונג.

די אַנטיסעמיטישע אַדמיניסטראַציע פון נידער־עסטרייך, האָט אין לויף פון יאָרן דורך דראַסטישע צירקולאַרן געמאַכט אַ תל פון אַ גאַנצער

סעריע אידישע פּרנסות, דאָס לעבן פון טויזנטער אידישע פאַקטאָרעגער („הויזירער") איז פּאַרוואַנדלט געוואָרן אין אן אומענדלאַכן גיהנום; די אידישע שטאָט־באַאמטע זיינען אַלע אָפּגעזאָגט געוואָרן פון זייערע שטעלעס, די פּראַסטע אידישע אַרבעטער ביי די אייזענבאַנען, און ביי די עלעקטרישע שטאָט־טראַמווייען זיינען אַלע אַרויסגעוואָרפן געוואָרן אויפ'ן גאַס; נייע שטרענגע געזעצן וועגן אָבליגאַטאָרישע פאַר־געגאָסנ־שאַפטן (צעכן") ווערן באַנוצט, כדי צו שטערן די אידן דאָס רעכט צו פאַרנעמען זיך מיט האַנדל און מלאכה. אידן ווערן ניט צוגעלאָזט צום מאָנאָפּאָליזירטן טאַבאַק־האַנדל א. אז וו.

אין גאַליציען אונטערשטיצט דער סעים (לאַנדטאַג) מיט פינאַנציע־לע מיטלען (וואָס ווערן גענומען אויך פון די אידישע שטייער צאָלער) א גאַנצע סעריע אַנטיסעמיטישע קאָאָפּעראַטיוון, וועלכע שטרעבן אַרויסצור־שטופּן דעם אידן פונ'ם האַנדל. דער קרעדיט אין דער רעגירונגס־באַנק איז ברייט אָפן פאַר יעדער אַנטיסעמיטישער אונטערנעמונג און פאַר־שלאָסן פאַר די אידן. דער סעים האָט אין יאָר 1910 פּלוצלונג צוגענומען ביי טויזנטער אידן די „פּראָפּינאַציע", ד. ה. די פּאַטענטן צו האַנדלען מיט בראַנפן און אָפּגעגעבן עס צו זייערע קריסטלאַכע קאָנקורענטן. אין יאָר 1913 האָט דער סעים פּלוצלונג קאָנפיסצירט ביי די הענדלער (ד. ה. בעיקר ביי די אידן) דעם גאַנצן פּאָרראַט שוועבעלאַך, אויף דעם ווערט פון עטליכע מיליאָן קראָנען: דער אויסרייד איז געווען, אז די דאָזיקע שוועבעלאַך זיינען שעדלאַך פאַר'ן געזונט. די שטרענגע געזעצן וועגן זונטיק־רו ווערן באַנוצט, כדי צו שעדיקן די אידישע הענדלער און בעלי־מלאכות. — מיט איין וואָרט, ניט האָבנדיק קיין מאַכט צו באַשרענקען על פּי געזעץ די פּערזענלאַכע און בירגערלאַכע רעכט פון די אידן, מיען זיך די פּוילישע הערשער פון גאַליציען דורך פּאָליציייאישער פּראַקטיק צו רואינירן די אידן עקאָנאָמיש און צו דערנידעריקן זיי מאָראַליש.

דאָס לאַנד מיניסטעריום פון פאָלקס־בילדונג (לאַנדעס־אויסשוס) אין גאַליציען פאַרשפּרייט אין די שולן אַזוינע לערביכער, וואָס אַנטהאַלטן אַנטיסעמיטישע העצעס און אָנצוהערענישן, שטעלט אָן אַנטיסעמיטן פאַר לערער אין די שולן. קאַטוילישע מאָנאַכן גנב'ען צו אידישע קינדער, פאַרשפּאַרן זיי אין די קלויסטערס און שמד'ן זיי דאָרט אָפּ. אַזוינע פאַלן טרעפן כמעט יעדע וואָך, און לית דין ולית דיין. ס'העלפט ניט קיין קלאָגן זיך פון די עלטערן, אבי די גלחים דערקלערן, אז דאָס קינד האָט זיך גע'שמד'ט מיט זיין גוטן ווילן... גערינטלאַכע פּראָצעסן מיט עלילת דם זיינען אויך ניט אומבאַקאַנט אין עסטרייך: גענוג נאָר צו דער־מאָנען דעם שענדלאַכן פּראָצעס אין פּאָלנא, וואו דער איד הילזנער איז צוויי מאָל פאַראורטיילט געוואָרן צו טויט־שטראָף.

און קיינער איז ניטאָ אין לאַנדטאַג און אין צענטראַלן פּאַרלאַמענט, ווער ס'זאָל זיך פאַר די אידן איינשטעלן. די אַסימילאַטאָרישע אידן האָבן אפילו שוין פון לאַנג א פאַרבאַנד פאַר רעכט־שוץ, „די עסטרייכיש־

איזראַעליטישע אוניאָן", נאָר די לעצטע האָט ניט דערגרייכט קיין שום ווייכטיקע רעזולטאַטן, ווייל ז האָט מורא צו באַטאָנען די נ אַ צ י אָ נ אַ ל ע זייט פון דער אידן־פראַגע. אזוי ווי די אידן ווערן פאַררעכנט צו די אַנדערע פעלקער, וואָלטן על פי יושר געדאַרפט אָט די פעלקער זיך איינ־שטעלן פאַר זייערע אידן. איז אָבער די צרה, וואָס סיי דער פוילישער קלוב, סיי דער דייטש־נאַציאָנאַלער פאַרבאַנד אין פאַרלאַמענט זיינען איינער דעם צווייטן ווערט מיט זייער אַנטיסעמיטיזם. די רעגירונג, צוריק, רעכנט זיך ניט מיט קיין שום אָנפראַגע און פאָדערונג, וואָס ווערט ניט אונטערשטיצט פון אַ באַדייטנדער פאַרטיי אין פאַרלאַמענט. בלייבט, אַלזאָ, די סאָציאַל־דעמאָקראַטישע פאַרטיי. די לעצטע איז ניט אַנטיסעמיטיש, חלילה, זי איז נאָר אזוי זיך אָנגעהויכט פון אידן־פאַראַכטונג. זי דערקלערט, אַז זי וויל ניט ווערן קיין „שוץ־טרופע פאַר אידן"... אינ'ם גזעץ־פּראָיעקט, וואָס איז אריינגעבראַכט געוואָרן פון דער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער פאַרלאַ־מענטס־פראַקציע צו געבן רעגירונגס־שטיצע פאַר די מינאָריטעטס־שולן (אין יאָר 1912), זיינען אויסגערעכנט געוואָרן ביים נאָמען אַלע פעלקער, נאָר בכיוון ניט די אידן. די אָפיציעלע פירער פון דער עסטרייכישער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע האַלטן ניט די אידן פאַר קיין נאַציע.

קיין חידוש ניט, וואָס אידן ווערן ניט אַנערקענט ביי די פראָווינציעלע וואַל־רעפאָרמען, וואָס ווערן געמאַכט אין משך פון די לעצטע צען יאָר. אין יאָר 1907 האָט מען אין מעהרען געבילדעט צוויי וואַל־קוריעס, אַ דייטשע און אַ טשעכישע, וואו יעדע נאַציע מוז באַזונדער אויסוויילן אירע דעפּוטאַטן אין לאַנדטאַג. די ציוניסטן האָבן פאַרלאַנגט אַ אידישע קוריע, נאָר מ'האָט זיי אַנטזאַגט, און די אידן מוזן שטימען אין דער דייטשער קוריע.

אין בוקאָווינע וואוינען פינף נאַציאָנען, און פון זיי זיינען די אידן די דריטע לויט דער צאָל, אַ סך מער, איידער דייטשן און פּאָליאַקן. ביי דער וואַל־רעפאָרם צום בוקאָווינישן סעים אין יאָר 1909 האָט דער סעים אליין באַשלאָסן, אַז צווישן די נאַציאָנאַלע קוריעס זאָל אויך זיין אַ אידישע. נאָר די אידישע אַסימילאַטאָרן האָבן זיך משתדל געווען אין ווין ביי דער צענטראַלער רעגירונג, אַז די לעצטע זאָל ניט צולאָזן קיין אידישע קוריע, און די רעגירונג האָט זיי געפאָלגט: די אידן ווערן אין דער בוקאָווינע צוגערעכנט צו די דייטשן. דאָס איז אפילו שעדלאַך פאַר די דייטשן גופא, ווייל זיי ווערן אין דער „דייטשער" קוריע איינפאַך בטל בששים צווישן די אידן, און כמעט אַלע דעפּוטאַטן ווערן גע־וויילט פון די אידן. נאָר אפילו די דייטשע פּראָטעסטן העלפן ניט: ווין וויל ניט אַנערקענען קיין אידישע נאַציע.

די ערשטע וואָס האָבן פאַרשטאַנען דעם צוזאַמענהאַנג צווישן דער נאַציאָנאַלער און דער בירגערלאַכער גלייכבאַרעכטיקונג, זיינען געווען אין עסטרייך די פּועלי־ציון („די אידישע סאָציאַליסטישע ארבייטער־פאַרטיי פּועלי־ציון"). מיט צוועלף יאָר צוריק האָבן זיי די ערשטע פאָרמולירט

די פאדערונגען פון נאציאנאלער גלייכבארעכטיקונג און נאציאנאלער אויטאנאמיע. ערשט שפעטער זיינען די פאדערונגען אויפגענומען געווארען אפיציעל פון די אלגעמיינע ציוניסטן און נאך אלץ ניט אפיציעל און ניט קאנסעקווענט פון דער „איד. סאצ.-דעמ. פארטיי" (דעם גאליצישן „בונד"). בשעת דער וואל-רעפארם צום פארלאמענט אין יאר 1905 און 1906 האבן די פועלי-ציון אויפגעהויבן א ברייטע פאלקס-באוועגונג אין גאליציען צו פארלאנגען פראפארציאנעלעס וואל-רעכט פאר די אידן. ווען דער אסימילאטארישער פירער ע. ביק האט אראנזשירט אין לעמבערג א צוזאמענפאר צו באקעמפן די אידישע פאדערונגען, זיינען די פועלי-ציון באפאלן דעם פארזאמלונגס-זאל און געצוואונגען שליסן דעם צוזאמענפאר. באלד נאך דעם האבן זיי אין פארבינדונג מיט די ציוניסטן צונויפגערופן אין איין אוונט 250 פאלקס-פארזאמלונגען איבער גאנץ גאליציען, און 250 פעטיציעס זיינען געשיקט געווארען קיין ווין צו פאדערן א אידישע פארטרעטערשאפט אין פארלאמענט.

א געוויסן דערפאלג האט די באוועגונג דאך געהאט: די רעגירונג איז געצוואונגען געווען אויסצוטיילן אין גאליציען זעקס וואל-קרייזן מיט א אידישער מערהייט, און ביי די נעקסטע וואלן זיינען אויסגעקליבן געווארן דריי ציוניסטן. צוזאמען מיט'ן דעפוטאט פון טשערנאוויץ, בענא שטרויכער, האבן זיי געבילדעט דעם ערשטן „נאציאנאלן אידישן קלוב" אין פארלאמענט. ביי די צווייטע וואלן אין פיר יאר ארום האט די רעגירונג געשלאסן א געהיימען אפמאך מנט די פוילישע סאציאל-דעמאקראטן צום צוועק צו פארניכטן די אידיש-נאציאנאלע קאנדידאטן. דאס האט געבראכט דערצו, אז אלע ציוניסטן זיינען דורכגעפאלן ביי די וואלן, א דאנק דעם אומגעהערטן טעראריזם פון דער אדמיניסטראציע און די וואל-פעלשונגען, און דער שפיץ פון טעראריזם איז דערגרייכט געווארן ביי דעם באקאנטן בלוטבאד אין דראהאביטש. (בעת די וואלן, 1911. ב. ל.).

ביי דער לעצטער פאלקס-ציילונג פון 1910 יאר האבן די פועלי-ציון אויפגעהויבן א גרויסע פאלקס-באוועגונג, צו פארשרייבן אין די סטאטיסטישע בויגנס די אידישע „אומגאנגס-שפראך". צו די פועלי-ציון זיינען אין דעם פרט צוגעשטאנען אויך די בונדיסטן און די ציוניסטן, און הונדערטער טויזנטער אידן האבן געפאלגט דעם רוף. נאר די גאליצישע רעגירונג האט אנגענומען די שארפסטע מיטלען צו צווינגען די אידן, זיי זאלן זאגן א ליגן און אנגעבן פויליש אלס זייער שפראך. יעדן אידן, וואס האט אנגעגעבן „אידיש". האט מען באשטראפט מיט 40 קראנען אדער מיט 4 טאג ארעסט, און די רעגירונגס-באאמטע האבן סיסטעמאטיש מיט די אייגענע הענט אויסגעשטראכן „אידיש" פון די ליסטן און פארביטן אויף „פויליש".

ביי דער וואל-רעפארם צום גאליצישן סעים אין די לעצטע פאר יאר פאר דער מלחמה האבן די פועלי-ציון און די ציוניסטן ארויסגעשטעלט די פאדערונג פון א באזונדערער אידישער קוריע, ווייל די רעפארם

האט אורשפרינגלאך געזאלט שאפן בלויז צוויי קוריעס, די פוילישע און די אוקראאינישע און די אידן צורעכענען צו די פאליאקן. קעגן דער פארדערונג פון א אידישער קוריע זיינען ארויס די אסימילאטארן און די בונדיסטן. אבער דער פראיעקט פון קוריעס בכלל איז אינגיכן פארווארפן געווארן, און די אידישע באוועגונג האט אנגעווארן איר לאזונג און איר קראפט ביי אט דעם פונקט. דער רעזולטאט איז, וואס מ'האט אויסגעטיילט צוויי סארטן נאציאנאלע וואל־קרייזן: פוילישע וואל־קרייזן מיט א פוילישער מערהייט און רוטענישע וואלקרייזן מיט א רוטענישער מערהייט. פאר די אידן איז מען יוצא געווען דערמיט, וואס מ'האט אויסגעטיילט זעקס אידישע שטעט, און אויך דארט געמאכט דאס וואל־סיסטעם אזוי, אז די אסימילאטארישע קאפיטאליסטישע „משה רבינו'ס פאליאקן" זאלן פארווארנט ווערן מיט זייערע ביז־איצטיקע פריווילעגיעס.

ס'איז נאך נויטיק צו געבן אן אלגעמיינע שילדערונג פון דער אידישער קהלה־ארדנונג אין עסטרייך.

אלע רעליגיעס ווערן געזעצליך קאנסטיטואירט אויפ'ן יסוד פון קהלה־אויטאנאמיע. יעדע קהלה („קולטוס־געמיינדע") האט דאס רעכט אויסצוארבעטן פאר זיך אירע אייגענע ארדנונגען, און די לעצטע דארפן באשטימט ווערן פון דער רעגירונג. די קהלות געניסן פולע רעכט פון צוואנג בנוגע צו זייערע מיטגלידער. ביסטו א איד, מוזטו געהערן צו דער אידישער קהלה פון דיין שטאט, און די קהלה לייגט אויף דיר ארויף שטייערן, וועלכע ווערן אויפגעמאנט דורך די רעגירונגס־ארגאנען. די אידישע קהלה ווערט פארוואלטעט פון א געוויילטן קאמיטעט („קולטוס־פאר־שטאנד"), און די קהלה קאן ביי זיך איינפירן אפילו אלגעמיינעם וואלרעכט, דעמאקראטישע ארדנונגען און פראגרעסיווע שטייער אויף די הכנסות.

די קהלה באזירט אויף ריין רעליגיעזע יסודות, נאר, אויב זי וויל, מעג זי אויף זיך נעמען דעם פולן קאנטראל איבער גרויסע סאציאלע און נאציאנאלע באדערפענישן. זי קאן איבערנעמען די צדקה־אנשטאלטן פאר אירע מיטגלידער, די קולטורעלע און דערציאונגס־ארבעט, די רעגולירונג פון דער עמיגראציע, די גרינדונג פון „עמפלאימענט־אפיסעס" (צו זוכן ארבעט פאר ארבעטסלאזע), די פארמיטלונג אין קאנפליקטן צווישן קאפיטאליסטן און ארבעטער, די גרינדונג פון קאאפעראטיווע געזעלשאפטן, סטאטיסטישע פארשונגען א. אז. וו. נאך מער. די קהלות פון אלע שטעט האבן דאס רעכט צו פאראייניקן זיך אין איין פארבאנד פאר דער גאנצער עסטרייכישער אימפעריע. הקצור, דאס געזעץ גיט די אידן די מעגלאכקייט צו שאפן זיך פריי מיט אלע זייערע נאציאנאלע ענינים, עס דארף בלויז טראגן דעם נ א מ ע ן פון רעליגיעזע ענינים. ווען די מנהיגים פון עסטרייכישן אידענטום וואלטן נאר געוואלט, האבן זיי די פולע מעגלאכקייט צו שאפן א נאציאנאל־אויטאנאמען פארבאנד פון אלע אידן אין לאנד, אויף סאציאלע, נאציאנאלע און דעמאקראטישע יסודות. די רעגירונג וואלט דאס, אפשר, ניט דערלויבט, דערווייל אבער פלעגט זי נאך

ניט שטעלן קיין מניעות פאַר דער אַנטוויקלונג פון אידישן קהלה־לעבן.

אזוי איז דאָס געזעץ. פּאַקטיש אָבער איז די לאַגע פונקט דער היפוך. די אַסימילאַטאָרישע און קאַפּיטאַליסטישע „פירער“ פון עסטרייכישן אי־דענטום זיינען אויך פּאַקטיש די גאַנצע דעה־זאָגער פון דער קהלה־פאַר־וואַלטונג. זיי האָבן אין אַלע קהלות איינגעפירט וואַל־פּריווילעגיעס פאַר די רייכע און האָבן צוגענומען דאָס וואַל־רעכט ביי די ברייטע פאָלקס־מאַסן. קיין שום נאַציאָנאַלע טעטיקייט לאָזן זיי ניט צו, זייער גאַנצע אַרבעט טראָגט אַ קאַזיאָנעם, ביוראָקראַטישן כאַראַקטער און באַשרענקט זיך מיט „רעליגיאָן“ און „פילאַנטראָפּיע“. די נאַציאָנאַלע באַוועגונג צווי־שען די אידן אין עסטרייך האָט אין זינען אויך צו רעפאָרמירן די קהלה: דאָס עסטרייכישע געזעץ גיט די מעגלאַכקייט דאָס צו טאָן, נאָר די פירער פון דער קהלה האַלטן די מאַכט זייער פעסט און לאָזן ניט אויסנוצן דאָס געזעץ לטובת די נאַציאָנאַל־אידישע באַדערפענישן. די אידישע סאָציאַ־ליסטן פון אַסימילאַטאָרישער און בונדיסטישער שאַטירונג גייען אויך אין דעם פּרט האַנט־ביי־האַנט מיט די קאַפּיטאַליסטישע אַסימילאַטאָרן און שטערן יעדן פאַרזוך צו דעמאָקראַטיזירן די אידישע קהלה.

אינ׳ם פּראָגראַם און קאַמף פון די פּועלי ציון און ציוניסטן אין עסטרייך, פאַרנעמט די רעפאָרם פון דער קהלה אַ חשוב׳ן פּלאַץ, און ווען זייערע פאָדערונגען זאָלן פאַרווירקלאַכט ווערן, וואָלט די קהלה געוואָרן דער גרונט־שטיין, אויף וועלכן עס זאָל אויסוואַקסן די געביידע פון נאַציאָנאַל־אידישער אויטאָנאָמיע, די פרייע אומגעשטערטע און ווירדיקע נאַציאָנאַלע אַנטוויקלונג פון די אידישע מאַסן.

* * *

אין באָסניען־הערצאָגאָווינא ווערן געזעצלאַך בכלל קיינע נאַציעס ניט אַנערקענט, דערפאַר אָבער געניסן די פיר רעליגיעזע גרופּן פון דער באַפעלקערונג, די מוסולמאַנען, די גריכיש־אָרטאָדאָקסן, די אידן און קאַטאָליקן, פּאָליטישע גלייכבאַרעכטיקונג און זיי בילדן באַזונדערע „רעליגיעזע קוריעס“ ביי די וואַלן צום לאַנדטאָג. באָסניען־הערצאָגאָווינא איז, בזה האופן, דאָס איינציגע לאַנד אין דער וועלט, וואו דער פּרינציפּ פון אַ אידישער וואַל־קוריע איז דורכגעפירט געוואָרן אין געזעץ. חוץ דעם זיינען די אידן בכלל גלייכבאַרעכטיקטע בירגער פון לאַנד. די אַלע רעכט און פּריווילעגיעס שטאַמען נאָך פון דער טערקישער עפּאָכע, ווען באָסניען און הערצאָגאָווינא האָבן געהערט צו דער טערקיי (ביז 1878 יאָר).

וועגן אונגאַרן מיט איר גרויסער אידישער באַפעלקערונג (אַ מיליאָן אידן, וואָס בילדן אַזאַ גרויסן פּראָצענט פון דער באַפעלקערונג, ווי אין עסטרייך און אין רוסלאַנד) איז כמעט ניטאָ וואָס צו זאָגן. פער־יענלאַכע און בירגערלאַכע גלייכבאַרעכטיקונג האָבן דאָרט די אידן זינט 1868 יאָר, אַ רעגירונגס־אַנטיסעמיטיזם לאָזט זיך דערווייל ווייניק־וואָס

פילן, קיין נאַציאָנאַלע רעכט פאַרלאַנגען די אידן ניט, דאָס אינערלאַכע לעבן איז ביי זיי פּרימיטיוו, און רעליגיעזע אויטאָנאָמיע האָבן זיי אין פולן מאָס. נאָר אַ סך סמנים באַווייזן, אַז פריער אָדער שפּעטער וועט פאָרקומען אַן ענדערונג, אַז די לאַגע אין אונגאַרן וועט ווערן ענלאַך צו דער לאַגע אין עסטרייך (אונגאַרן איז אויך אַ נאַציאָנאַליטעטן־שטאַט, מיט אַלע וואַקסנדיקע סמנים פון נאַציאָנאַלן קאַמף), און די לאַגע אין די גע־דיכט־אידישע פּראָווינצן, מאַרמאַראָש. טראַנסילוואַניען, וועט ענלאַך ווערן צו דער לאַגע אין גאַליציען.

בירגערלאַכע גלייכבאַרעכטיקונג

לאָמיר רעזומירן די פאַרשיידענע פאָרמען פון רעכטס־באַשרענקונגען, פון וועלכע די אידן ליידן אין די פאַרשיידענע לענדער.

פאַראַן לענדער, וואו די אידן זיינען באַשרענקט אפילו אין די עלעמענ־טאַרסטע מענטשלאַכע רעכט, וואו לויט׳ן געזעץ אָדער לויט די אָנגענומע־נע מדות פון געוואוינהייטס־רעכט („קאַמאַן לאָא“) מעג מען דעם אידן באַהאַנדלען ווי אַ רעכטלאָזע חיה, זיין לעבן און זיין פאַרמעגן ווערן אַב־סאָלוט ניט געשיצט פונ׳ם געזעץ. אַזוי איז דאָס אין מאַראָקאָ, אַביסיניען, אַראַביען און פּערסיען. אַביסל העכער איז די רעכטלאַכע לאַגע פון די אידן אין פינלאַנד און רומעניען, וואו אונזערע ברידער דאַרפן, לויט׳ן געזעץ, באַהאַנדלט ווערן אַלס מענטשן, דאָס לעבן און אייגנטום פונ׳ם אידן ווערט אָפיציעל געשיצט פון געזעץ גלייך, ווי דאָס לעבן און אייגנ־טום פון אַלע מענטשלאַכע וועזנס. נאָר די אידן ווערן ניט אָנערקענט פאַר בירגער פון לאַנד און האָבן, אַלזאָ, אַבסאָלוט קיינע בירגער־רעכט ניט. ניט קוקנדיק דערויף, וואָס זיי טראָגן אויף זיך אַלע בירגער־פליכטן, ווי די שטייערן און מיליטער־פליכט. חוץ דעם זיינען די פינלענדישע און רומענישע אידן באַשרענקט אין וויכטיקע מענטשלאַכע רעכט, ווי דאָס רעכט אויף בילדונג און אויף פרייער באַוועגונג און באַשעפטיקונג.

אַביסל העכער, ווי אין רומעניען, איז טעאָרעטיש די רעכטלאַכע לאַגע פון די אידן אין רוסלאַנד. דאָ ווערן שוין די אידן, על פּי געזעץ, אַנער־קענט אי פאַר מענטשן, אי פאַר בירגער אפילו. און דאָס רוסישע גרונט־געזעץ זאָגט בפירוש, אַז „פאַר׳ן געזעץ זיינען אַלע בירגער גלייך“, נאָר דאָס מיינט מען נאָר דאָס קרימינעלע געזעץ: על פּי דין דאַרף דאָס לעבן און אייגנטום פון די אידן געשיצט ווערן פונקט אַזוי, ווי דאָס לעבן און אייגנטום פון אַלע אַנדערע מענטשן.*) אַ טייל בירגערלאַכע רעכט האָבן די

*) מיר מוזן נאָך אַמאָל באַטאָנען, אַז לויט׳ן בוכשטאַב פון געזעץ טאָר מען אפילו אין רוסלאַנד ניט מאַכן קיין פּאָגראָמען אויף אידן פונקט, ווי מ׳טאָר בכלל קיין פּאָגראָמען ניט מאַכן. דער אומגליק איז נאָר, וואָס דאָס געזעץ בלייבט אַ טויטער בוכשטאַב...

אידן יאָ אין רוסלאַנד, נעמלאַך דאָס וואַל־רעכט צו דער שטאַטס־דומע, און אפילו אַ שטיקל נאַציאָנאַלע רעכט אין אַ קאַפּויערדיקן זין, נעמלאַך, די אי־דישע וואַל־קוריע פון געוויסע שטעט א. ד. גל. נאָר דאָס געזעץ באַטראַכט אידן פאַר בירגער פון צווייטן קלאַס און באַשרענקט זיי אין כמעט אַלע בירגערלאַכע און אפילו פּערזענלאַכע רעכט, ווי די וואוינונגס־ און באַוועגונגס־פרייהייט, דאָס רעכט אויף בילדונג און פרייער באַשעפטיקונג.

אין עסטרייך, צוריק, זיינען די אידן, לויט'ן געזעץ, בירגערלאַך גלייכ־באַרעכטיקט, זיינען אָבער אינגאַנצן באַרויבט אפילו פון יענע נאַציאָנאַלע רעכט, וואָס זיינען שוין אַנערקענט פאַר אַנדערע פעלקער פון לאַנד. אין דער טערקיי האָבן אידן פולע מענטשלאַכע, פולע בירגערלאַכע און אין אַ גרויסן מאָס אויך נאַציאָנאַלע רעכט, נאָר די לעצטע זיינען ניט אַזוי ברייט, ווי ביים הערשנדיקן פאָלק פון לאַנד.

פון דער איבערזיכט זעען מיר, אַז די אידישע רעכטלאָזיקייט, אויף וויפל זי איז אַנטהאַלטן טעאָרעטיש אינ'ם ג ע ז ע ץ ג ו פ א, האָט פאַרשיידענע פאָרמען און קאָן גרופּירט ווערן אין דריי הויפּט־קאַטעגאָריעס:

א. די באַשרענקונגען פון מענטשלאַכע און פּערזענלאַכע רעכט.

ב. די באַשרענקונגען פון ב י ר ג ע ר ל א כ ע אָדער פּ אָ ל י ־ ט י ש ע רעכט, און

ג. די באַשרענקונגען פון נ אַ צ י אָ נ אַ ל ע רעכט.*)

א. מענטשלאַכע און פּערזענלאַכע רעכט

די געזעצגעבונג פון אַלע מאָדערנע לענדער, וואו די שקלאַפעריי איז שוין אָפּגעשאַפט געוואָרן דורכ'ן געזעץ, אַנערקענט אַז אַלע מענטשן זיי־נען גלייך פאַר דעם קרימינעלן געזעץ. די הויפּט־פּרינציפּן פון קרימינאַל־

---

*) די טערמינאָלאָגיע איז אפילו אין דער יורידישער וויסנשאַפט נאָך ניט גאַנץ פעסטגעשטעלט, כל שכן אין דער פּאָליטישער פּובליציסטיק. פאַר מענטשן, וואָס זיינען מער־ווייניקער באַהאַוונט אין דער רעכטס־וויסנשאַפט, מוזן מיר דאָ מאַכן אַ פּאָר באַמערקונגען. דעם אויסדרוק „פּערזענליכע רעכט" אין מערצאָל דאַרף מען ניט פאַרמישן מיט דעם באַגריף „פּערזענליכעס רעכט" אין איינצאָל, דאָס דייטשע „רעכטע" מיט — „רעכט". „פּערזענלאַכע רעכט" הייסט אַזוינע רעכט, וואָס געהערן דער פּערזאָן, אַלס פּערזאָן און ניט אַלס בירגער פון אַ שטאַט אָדער אַלס מיטגליד פון אַ נאַציע. אַזוינע פּערזענלאַכע רעכט קאָנען זיין אי „פּערזענלאַך" אי „זאַכלאַך", און זייער גוט טוען יענע יוריסטן, וואָס געברויכן אַנשטאָט „פּערזענלאַכעס און אָביעקטיווע רעכט" די מער באַשטימטע אויסדרוקן „סוביעקטיווע און אָביעקטיווע רעכט". ווייטער, דער אונטער־שייד צווישן פּערזענלאַכע און בירגערלאַכע (פּאָליטישע) רעכט איז, אייגנטלאַך דערזעלביקער, ווי דער אונטערשייד צווישן־פּריוואַט־רעכטלאַכע און עפנטלאַך־רעכטלאַכע באַציאונגען. אין טעקסט גופא וועלן מיר דערקלערן, פאַרוואָס מיר מאַכן ניט קיין אונטערשייד צווישן בירגערלאַכע און פּאָליטישע רעכט. און ענדלאַך, וואָס אַנבאַלאַנגט די בירגערלאַכע רעכט, דאַרף מען זיי ניט פאַרוועקסלען מיט'ן ציוויל־רעכט (אַזאַ פאַרוועקסלונג קומט אָפט פאָר אין די ראָמאַנישע און סלאַווישע שפּראַכן) און די נאַציאָנאַלע רעכט מיט'ן שטאַטס־רעכט.

רעכט זיינען: איין מענטש טאָר דעם צווייטנס לעבן און געזונטקייט ניט שעדיקן דורך דירעקטע האַנדלונגען, טאָר אים ניט פאַרשאַפן קיין קערפּערלאַכע שמאַרצן, טאָר ניט שטעלן אין געפאַר אָדער פאַרניכטן דאָס לעבן פון אַן אַנדער מענטשן, טאָר ניט באַלײַדיקן דעם ערן־געפיל פון אַ צווייטן, טאָר אים ניט פאַרשקלאַפן, באַשרענקען זיין געזעצלאַכע האַנדלונגס־פרייהייט און באַוועגונגס־פרייהייט, און יעדער מענטש מוז רעספּעקטירן דאָס פּריוואַט־אייגנטום פון אַ צווייטן.

אין אַלע אייראָפּעאישע און אַמעריקאַנישע לענדער אָן אויסנאַם ווערן אָט די רעכט אַנערקענט פאַר אַלע מענטשן, קיין חילוק, אויב בירגער אָדער אויסלענדער, איינגענע אָדער פרעמדע. אין די דאָזיקע עלעמענטאַרע רעכט ווערן די אידן באַשרענקט לויט׳ן געזעץ בלויז אין מאַראָקאָ, אַביסיניען, פּערזיען און אַראַביען, — און דאָס אויך ניט לויט׳ן געשריבענעם געזעץ פון קאָראַן (אָדער עוואַנגעליום אין אַביסיניען), וועלכער פּריידיקט מענטשלאַכע רעכט פאַר אַלעמען, נאָר לויט דעם ניט געשריבענעם געוואוינהייטס־רעכט, ד. ה. לויט די טראַדיציאָנעלע מידות, וועלכע באַהאַנדלען די אידן אַלס נידעריקערע וועזנס.

נאָר אויב ניט נאָכ׳ן געזעץ, ווערן אָבער אונזערע ברידער פּאַקטיש באַרויבט פון זייערע מענטשלאַכע רעכט דורך דער רעגירונג אין אַזוינע לענדער, ווי רוסלאַנד און רומעניען. די פאָדערונג פון גלייכע מענטשלאַכע רעכט באַציט זיך ניט נאָר צו די באַרבאַרישע לענדער פון אפריקא און אַזיען, נאָר אויך צו די אויביקע בלומרשט „ציוויליזירטע“ לענדער פון אייראָפּע. דורך זייער פּראַקטיק דערלויבן אָט די רעגירונגען זייערע אונטערטאַנען צו פאַרניכטן די אידישע לעבנס, צו פאַרגוואַלטיקן די אידישע ערע (אין פּאָגראָמען), צו רויבן אידישעס אייגנטום, און דורך בלוט־בלבולים, צו באַליידיקן דעם אידישן נאָמען.

אַן אַנדער זאַך איז אָבער, ווען די רעגירונגס־אָרגאַנען, אַלס אַזעלכע, באַשרענקען די פרייהייט פון זייערע אונטערטאַנען, ווי אין רומעניען, פינלאַנד און רוסלאַנד ווערט באַשרענקט די באַוועגונגס־פרייהייט, די באַשעפטיקונגס־ און בילדונגס־פרייהייט פון די אידן. דאָ האָבן מיר שוין צו טאָן ניט מיט די קרימינעלע באַציאונגען פון מענטש צו מענטש, נאָר מיט יורידישע באַציאונגען פון די רעגירונגס־אָרגאַנען צו די איינצלנע פּערזאָנען. אַזוינע רעכט רופן זיך דעריבער פ ע ר ז ע נ ל א כ ע רעכט. אין אַ ציוויליזירטן שטאַט קאָן קיין מענטשלאַכעס רעכט ניט באַשרענקט ווערן. פּאָגראָמען, בלוט־בלבולים קאָנען, דעריבער, אויך ניט אָנגערופן ווערן „באַשרענקונגען“: זיי זיינען, פאַרקערט, דירעקטע פאַרברעכנס, פ א ר ־ ל ע צ ו נ ג ע ן פון מענטשלאַכע רעכט, און יענע רעגירונג, וואָס דערלויבט דאָס, שטעלט זיך דערמיט אַליין אויסערהאַלב יעדן געזעץ. דאָס עלעמענטאַרע גערעכטיקייטס־געוויסן פון אונזער צייט פאַרלאַנגט, אַז אַזאַ רעגירונג זאָל אַראָפּגעזעצט און באַשטראָפט ווערן.

בנוגע צו פּערזענלאַכע רעכט, ווי די באַוועגונגס־פרייהייט א. ד. גל., קאָן יאָ זיין אַ רייד וועגן באַשרענקונגען: די „טשערטאַ“, די פּראָצענט־

נארמע, די פארשיידענע געזעצן קעגן אידן זיינען, אלזא, באשרענקונגען פון זייערע פערזענלאכע רעכט. דאס כאראקטעריסטישע פון די פערזענלאכע רעכט באשטייט אין דעם, וואס אזוי לאנג ווי זיי זיינען ניט באשרענקט דורך די רעגירונגס־ארגאנען, קאנען זיי אויך ניט פארלעצט ווערן. אין דעם מאמענט, ווי די „טשערטא“ ווערט אראפגענומען, וועט קיינער ניט קאנען פארווערן א אידן צו וואוינען וואו ער וויל. ווערט אפגעשאפט די פראצענט־נארמע, וועט קיין רעגירונגס־שול ניט קאנען פארהאקן אירע טירן פאר אידישע קינדער מחמת דעם איינציקן גרונט, וואס זיי זיינען אידן.

פון דער פאקטישער אומפארלעצלאכקייט פון די פערזענלאכע רעכט נעמט זיך זייער צווייטע וויכטיקע אייגנשאפט: *די פערזענלאכע רעכט זיינען די גאראנטיע פאר די מענטשלאכע רעכט*, און, פארקערט, די באשרענקונגען פון פערזענלאכע רעכט ברענגען צו פארלעצונגען פון די מענטשלאכע רעכט. דאס פערזענלאכע רעכט פון א מענטשן איז א באשטעטיקונג, אז ער איז א *פערזאן*, א סוביעקט פון רעכט, און אז דאס געזעץ אליין באטראכט אים פאר אזעלכן. קיינער קאן ניט זיין זיכער מיט זיינע מענטשלאכע רעכט אזוי לאנג, ווי ער ווערט ניט באטראכט פאר א גלייכבארעכטיקטער פערזאן. ספעציעל איז דאס ריכטיק, ווען א געוויסע *גרופע* פון דער באפעלקערונג אדער א *גאנץ פאלק* ווערט דורך דעם געזעץ באהאנדלט, ווי א גרופע פון צווייטן ראנג, ווען דאס געזעץ זאגט אפ א גאנצן פאלק אין די אלגעמיינע פערזענלאכע רעכט. דערקלערנדיק די אידן פאר ניט קיין גלייכבארעכטיקטע בירגער, גיט דאס געזעץ דערמיט אנצוהערעניש, אז אויך אלס מענטשן שטייען די אידן נידעריקער פאר דער גאנצער באפעלקערונג. די רעכטס־באשרענקונגען האבן א דעמאראליזירנדיקע ווירקונג אויף דער ארומיקער באפעלקערונג: רעספעקטירנדיק דאס געזעץ, מוז די באפעלקערונג ממילא פאראכטן יענע מענטשן, וועלכע ווערן פונ׳ם געזעץ פאראכטעט.

די רעכטס־באשרענקונגען קעגן אידן דערציען אין דער ארומיקער באפעלקערונג אינסטינקטן פון האס און אומטאלעראנץ און געוואוינען זי צו צום געדאנק, אז מיט דעם אידן מעג מען טאן אלצדינג, אז דער איד איז „פויגל־פריי“, ער ווערט פונ׳ם געזעץ ניט געשעצט און ניט געשיצט. דאס שאפט א גינציקן באדן פאר פאגראם־אגיטאציע און בלוט־בלבולים, ווי בכלל פאר אלע אנטי־סאציאלע אויסערונגען פון אנטיסעמיטישע געפילן.*)

---

*) זאל מען אונז ניט פאלש אויסטייטשן: מיר ווילן ניט זאגן, אז דער האס צו אידן שטאמט פון דער אידישער רעכטלאזיקייט. ס׳פארשטייט זיך, אודאי, די רעכטלאזיקייט שטאמט פונ׳ם האס און איז א פאלגע פון אים. נאר מיר ווילן בלויז זאגן, אז די פאלגע ווירקט אליין אויף איר אורזאך און פארשטארקט זי נאך מער: די רעכטלאזיקייט סאנקציאנירט דעם האס און די פאראכטונג צו אידן.

בכן איז אונזער ערשטע און עלעמענטאַרסטע פאָדערונג צו די רע־גירונגען פון די רעכטלאָזע לענדער: *עס זאָלן אָפּגעשאַפט ווערן אַלע יענע באַשרענקונגען פון פּערזענלאַכע רעכט*, וועלכע זיינען געריכטעט קעגן אידן און ניט טיילוויז, נאָר אַלע מיט אַמאָל זאָלן די באַשרעקונגען בטל ווערן. ווייל דער עיקר איז ניט נאָר דער דירעקטער שאָדן, וואָס אידן ליידן פון דער געבונדנקייט און פון די קייטן, נאָר אויך דער מאָראַלישער שאָדן: אפילו די קלענסטע רעכטס־באַשרענקונג דעמאָראַליזירט די אַרומיקע באַ־פעלקערונג און שפּייזט די פאַראַכטונג צו אידן און די הפקרות.

ב. בירגערלאַכע רעכט

אויב קיין ציוויליזירטע לאַנד פאַרדינט ניט דעם נאָמען אַזוי לאַנג, ווי ס'ווערן דאָרט באַשרענקט די פּערזענלאַכע רעכט פון גאַנצע גרופּן פון דער באַפעלקערונג, איז אַ קאָנסטיטוציאָנעלע לאַנד ניט מעגלאַך אַזוי לאַנג, ווי דאָרט באַזיצן ניט אַלע בירגער קיין גלייכן אנטייל אין דער פּאָליטיק פון לאַנד. לויט דעם מאָדערנעם דעמאָקראַטישן רעכטס־באַ־גריף איז דער בירגער אַן אָרגאַנישער טייל פון שטאַט. דער שטאַט דאַרף ניט האָבן קיין אַנדער אויפגאַבע, ווי צו רעגולירן און צו שיצן די געזעצלאַכע אינטערעסן פון אַלע בירגער. דער בירגער איז בזה האופן ניט קיין פּאַסיווער אָביעקט פון דער שטאַטלאַכער טעטיקייט, נאָר איר אַקטיווער סוביעקט, ער באַטייליגט זיך אין דער טעטיקייט פונ'ם שטאַט אויף גלייכע יסודות מיט אַלע אַנדערע בירגער.*) גלייכע רעכט און גלייכע פליכטן פאַר אַלע בירגער, איז דער פּרינציפּ פון מאָדערנער געזעלשאַפט־לאַכקייט. דערביי מאַכט דאָס געזעץ נאָר אַן אויסנאַם פאַר ניט פּאָליטיש־פייאיקע עלעמענטן: ד. ה. פאַר קינדער, שוואַכזיניקע, פאַרברעכער; און אין דער מערהייט לענדער ווערן גרייסע אויסנאַמען און רעכטס־באַשרענקונ־גען נאָך געמאַכט פאַר פרויען.

בירגערלאַכע (אָדער פּאָליטישע) רעכט באַטייטן אַלזאָ דאָס רעכט אויף פּאָליטישער און געזעלשאַפטלאַכער טעטיקייט: דאָס רעכט צו וויילן און געוויילט צו ווערן אין אַלע פאַרטרעטונגס־קערפּערשאַפטן פון לאַנד, און צו פאַרנעמען אַלע עפנטלאַכע עמטער און רעגירונגס־שטעלן. חוץ דעם, האָט יעדער בירגער דאָס רעכט באַשיצט צו ווערן אין אַ פרעמדן לאַנד דורך די פאַרטרעטער פון זיין רעגירונג. — כדי צו געניסן אָט די

---

*) דאָ איז ניט דער פּלאַץ פאַר אַ ויכוח מיט יענע רעאַקציאָנערע אָדער האַלב־רעאַקציאָנערע, האַלב־ קאָנסטיטוציאָנעלע יוריסטן, וואָס באַטראַכטן דעם שטאַט פאַר אַ מין לויתן, וועלכער דאַרף איינשלינגען אַלע בירגער און באַציען זיך צו זיי, ווי צו פּאַסיווע אָביעקטן פון זיין סואַווערענעם ווילן. אפילו אַזוינע טעאָרעטיקער פון שטאַטס־רעכט לייקענען ניט, אַז דער שטאַט דאַרף *גלייך* באַהאַנדלען אַלע זיינע בירגער.

אַלע רעכט, מוז מען זיין אַ בירגער פון לאַנד; אויסלענדישע שטאַטס־בירגער קאָנען ניט קריגן אַזוינע רעכט, סיידן אין אַן אויסנאַמס־פאַל, אַלס אַ באַזונדערע פּריווילעגיע. דעריבער הייסן אָט די רעכט — בירגערלאַכע, צום אונטערשייד פון די מענטשלאַכע רעכט און פּערזענלאַכע פרייהייטן: מענטשלאַכע רעכט טאָרן בכלל ביי קיינעם ניט פאַרלעצט ווערן, ס׳מעג זיין אַ בירגער אָדער אַן אויסלענדער, און פּערזענלאַכע רעכט קאָנען אין דער מאָדערנער פּראַקטיק באַשרענקט ווערן בלויז פאַר אויסלענדער.*)

אויך דאָ איז כדאי צו באַטאָנען אַז די מענטשלאַכע און פּערזענלאַכע רעכט זיינען ביי דעם היינטיקן פּרינציפּ פון גלייכקייט פאַר׳ן געזעץ ענג פאַרבונדן מיט בירגערלאַכע רעכט. די אומגלייכקייט פון בירגערלאַכע רעכט טיילט די באַפעלקערונג אין בירגער פון פאַרשיידענעם ראַנג און דעמאָראַליזירט זי, דערציט הכנעה אָדער אומצופרידנקייט ביי די בירגער פון נידעריקערן ראַנג און הפקרות ביי די פּריוויליגירטע עלעמענטן. די בירגערלאַכע (אָדער פּאָליטישע) גלייכבאַרעכטיקונג איז דערמיט אַ גאַראַנטיע פאַר די מענטשלאַכע און פּערזענלאַכע רעכט, און די לעצטע בלייבן אָן דער ערשטער אַ ווייניק־וואָס רעספּעקטירטער אָדער סתם טויטער בוכשטאַב. די בירגערלאַכע גלייכבאַרעכטיקונג פאַר אידן וועט צוגעוואוינען די אַרומיקע באַפעלקערונג און אויך די רעגירונגס־אָרגאַנען צו אַכטן דעם אידן, ווייל דער איד ווערט געאַכטעט פונ׳ם געזעץ.

די אידעע פון „מענטשלאַכע און בירגערלאַכע רעכט“ איז צוערשט דעפינירט געוואָרן אין דער אַמעריקאַנער „דעקלאַראַציאָן אָוו אינדעפּענדענס“ און אין דער פראַנצויזישער „דעקלאַראַציע פון די רעכט פון מענטשן“. די לעצטע האָט אָבער שטאַרק פאַרמישט די באַגריפן „מענטש“ און „בירגער“, און אין לויף פון דער ווייטערדיקער פּאָליטישער אַנטוויקלונג פון איירָאָפּא איז געשאַפן געוואָרן דער ניט־קלאָרער טערמין „בירגערלאַ־

*) לויט דער מאָדערנער יורידישער פּראַקטיק דערלויבן זיך אפילו די פרייסטע לענדער צו באַשרענקען די פּערזענלאַכע פרייהייטן פון אויסלענדער, צ. ב., די איינוואַנדערונגס־געזעצן אין אַמעריקע אַנטהאַלטן אין זיך זייער שטרענגע באַשרענקונגען פון פּערזענלאַכע רעכט, אָבער בלויז פאַר אויסלענדער. דערפאַר קאָן מען דאָס ניט פאַרגלייכן מיט דער רוסישער „טשערטאַ“, ווייל אַמעריקע האָט דאָס רעכט אָנצונעמען געזעצן קעגן אויסלאַנד, און קעגן אייגענע בירגער טאָר מען אַזוינע געזעצן (ווי די „טשערטאַ“) ניט שאַפן. בנוגע צו די פּערזענלאַכע רעכט פון אויסלענדער ווערט אָפט פּראַקטיצירט דער פּרינציפּ פון קעגנזייטיקייט („רעסיפּראָסיטי“): אויף וויפל דו באַשרענקסט מיינע בירגער ביי זיך אָדער דו גיסט זיי פרייהייט, אויף אַזוי פיל וועל איך ביי מיר באַשרענקען דיינע בירגער אָדער זיי פרייהייט לאָזן. פון אָט די באַמערקונגען קאָנען מיר שוין באַגרייפן דעם גאַנצן יעזואיטיזם פון רומעניען, ווען זי האָט דערקלערט אידן פאַר „אויסלענדער“ און באַהאַנדלט זיי לויט׳ן פּרינציפּ פון „רעסיפּראָסיטי“: וואָס די רומענער מעגן טאָן אינ׳ם אידישן לאַנד, דאָסזעלביקע מעגן די אידן אין רומענישן לאַנד...

כע גלייכבאַרעכטיקונג“, וועלכער נעמט אַרום אַלע דריי קאַטעגאָריעס: די מענטשלאַכע רעכט, וואָס געהערט צו אַלעמען, סיי בירגער, סיי אויסלענדער: די פּערזענלאַכע פרייהייטן, וואָס געהערן צו אַלע בירגער (יעדנפאַלס, אין פּרינציפּ) און אָפּטמאָל אויך צו אויסלענדער: און די בירגערלאַכע רעכט, וואָס געהערן, אין פּרינציפּ, צו אַלע פּאָליטיש־פייאיקע בירגער און נאָר צו זיי.

אינ׳ם קאַמף פאַר אידישער עמאַנציפּאַציע האָט מען שטענדיק געהאט צו טאָן מיט באַשרענקונגען פון בירגערלאַכע און פּערזענלאַכע רעכט, נוייל די פּערזענלאַכע רעכט ווערן דאָך ממילא ניט באַשרענקט דאָרט, וואו ס׳איז אַנערקענט די בירגערלאַכע גלייכבאַרעכטיקונג. אין אַלע לענדער האָבן די אידן געליטן אונטער באַשרענקונגען ניט נאָר פונ׳ם רעכט צו פאַרנעמען עפנטלאַכע עמטער, נאָר אויך פונ׳ם רעכט אויף באַוועגונג, באַשעפטיקונג און בילדונג.

פילנדיק, אַז דאָ איז פאַראַן אַ רעכטלאַכער אונטערשייד און ניט קאָנענדיק אים יורידיש פאָרמולירן, האָבן די פּובליציסטן זיך אָנגעכאַפּט פאַר דעם יורידישן אויסדרוק „פּאָליטישע רעכט“. דערפון איז אַרויסגעקומען דער אונטערשייד, וואָס מ׳מאַכט געוויינטלאַך צווישן בירגערלאַכע און פּאָליטישע רעכט. דאָס איז אָבער אַ גרייז: צווישן די בירגערלאַכע און פּאָליטישע רעכט איז קיין שום חלוק ניטאָ, דאָס איז איינס און דאָסזעלביקע: ווייל „בירגער“ איז דאָך, קודם כל, אַ פּאָליטישער באַגריף. דער ווירקלאַכער אונטערשייד ליגט צווישן די בירגערלאַכע און פּערזענלאַכע רעכט.*)

הכלל, מיר דאַרפן ביי די רעגירונגען פון די רעכטלאָזע לענדער פאָדערן גלייכע און פולע בירגערלאַכע רעכט פאַר אידן. געוויינטלאַך ווערן דאָס פאָרמולירט אין די גרונט־געזעצן, אין דער קאָנסטיטוציע פון לאַנד, דורך דער דערקלערונג, אַז קיין בירגער קאָן ניט אויסגעשלאָסן ווערן פונ׳ם רעכט צו פאַרנעמען עפנטלאַכע עמטער א. א. וו., בלויז אויף דעם איינציקן גרונט פון זיין רעליגיע אָדער פון זיין פאָלקס־שטאַם.

ס׳דאַרף נאָך באַמערקט ווערן, אַז יורידיש און פּאַקטיש טאָר מען ניט פאַרמישן די באַגריפן „בירגערלאַכע גלייכבאַרעכטיקונג“ און „רעליגיאָנס־פרייהייט“, הגם בנוגע צו אידן ווערן זיי אָפט פאַרמישט, און מיר

---

*) ווען פרויען־בירגערינס, צ. ב., ווערן אויסגעשלאָסן פון ירושה־רעכט, הייסט עס, אַז זיי זיינען באַשרענקט אין זייערע פּערזענלאַכע (אָביעקטיווע) רעכט. ווען די זעלביקע פרויען־בירגערינס ווערן אָבער אויסגעשלאָסן פון וואַל־רעכט, הייסט עס, אַז זיי זיינען באַשרענקט אין זייערע בירגער־רעכט: זיי געניסן ניט די פולע בירגער־רעכט, נאָר בלויז אַ קליינעם טייל פון זיי. בכן האָט ניט קיין זינען צו פאַנאַנדערטיילן בירגערלאַכע און פּאָליטישע רעכט, סיידן ווען מ׳באַטראַכט די פּאָליטישע רעכט אַלס אַ ט י י ל פון די בירגער־רעכט, ווי די יוריסטן טוען אָפּטמאָל. הכלל, פאָדערנדיק פולע בירגערלאַכע רעכט פאַר אידן, פאָדערן מיר שוין ממילא דורך דעם אַליין אויך די פּאָליטישע רעכט, און ס׳איז ניט נויטיג דאָס אויסצוטיילן.

האָבן געזען ביישפּילן, ווען די רומענישע רעגירונג, אַ שטייגער, האָט געפּרואווט צו נאַרן די עפנטלאַכע מיינונג, אַז ביי איר איז פולע רעליגיאָנס־פרייהייט ובכן האָבן זיך די אידן ניט וואָס צו באַקלאָגן. רעליגיעזע פרייהייט געהערט נאָר צו די פּערזענלאַכע רעכט, און ניט צו די בירגער־לאַכע, דערצו איז דאָס ניט מער ווי א י י נ ס פון די פּערזענלאַכע רעכט. היינטיקע צייטן קאָן מען געניסן פולע רעליגיאָנס־פרייהייט אין אַ רעכט־לאָזן לאַנד און דאָך באַהאַנדלט ווערן ווי אַ פּאַריער. אַזוי איז עס טאַקע מיט די אידן אין רומעניען און אין פינלאַנד.

די פּאַרוועקסלונג שטאַמט פון דער פעאָדאַלער צייט, ווען די רעליגיע איז געווען אַ הערשנדיקע מאַכט אין פּאָליטישן לעבן, און יעדע אמונה איז געווען פּאָליטיש אָרגאַניזירט אין אַ קירך. די היינטיקע קאָנסטיטוציאָ־נעלע אָרדנונג אַנערקענט אָבער דעם גלויבן פאַר אַ סוביעקטיוון צושטאַנד פון פּערזענלאַכן געוויסן, אָדער פאַר אַ געוויסער קאָמבינאַציע פון גלייב־געזאָנענע פּערזאָנען אין פאָרם פון אַ רעליגיעזער געמיינדע. ביי אידן איז אין דער פעאָדאַלער צייט די רעליגיע געווען דער סימן פון זייער נאַציאָנאַליטעט. היינט האָט די אידישע נאַציאָנאַליטעט אַנדערע סמנים. און דאָ קומען מיר צום באַגריף פון נאַציאָנאַלע רעכט.

נאַציאָנאַלע פראַגע און נאַציאָנאַלע רעכט

וועגן פּערזענלאַכע און בירגערלאַכע רעכט איז ניט געווען קיין סך צו זאָגן, וויילביידע באַגריפן האָבן שוין אַליין לאַנג געקראָגן בירגער־רעכט אי אין דעם פּאָליטישן לעבן אי אין דער יורידישער וויסנשאַפט. די אידעע אָבער פון נאַציאָנאַלע רעכט איז אַ גאַנץ נייע, אַ סך פּראָגרע־סיווע פּאַרטייען און מענטשן ווייסן נאָך גאָר ניט פון איר וויכטיקייט, און מיר דאַרפן זיך אויף איר גענויער אָפּשטעלן.

ווי מיר האָבן געזען, דינט דאָס רעכט צו רעגולירן די קאָנפליקטן צווישן אינטערעסן. דאָס רעכט דערגרייכט דעם צוועק דערמיט, וואָס עס ג ר ע נ י צ ט ד י א י נ ט ע ר ע ס ן פ א נ א נ ד ע ר און צייכנט אָן פאַר יעדן אינטערעס די גרעניצן פון זיין קאָמפּעטענץ, וואָס ווייטער פון זיי טאָר דער אינטערעס ניט גרייכן. יעדע פאַרלעצונג פון אַ רעכט איז אַ הסגת גבול, אַן איבערשרייטונג פון די גרעניצן. די מענטש־לאַכע רעכט גרעניצן פאַנאַנדער די אינטערעסן פון איינצלנע פּערזאָנען. די פּערזענלאַכע רעכט לייגן אַ גרעניץ צווישן דער קאָמפּעטענץ פון שטאַט און די פרייהייטן פון פּערזאָנען. די בירגערלאַכע רעכט גרעניצן פאַנאַנ־דער די פּאָליטישע אינטערעסן און די פּאָליטישע טעטיקייט פון די ביר־גער.

ד י נ א צ י א נ א ל ע ר ע כ ט ש א פ ן א ג ר ע נ י ץ צ ו ו י ש ן ד י א י נ ט ע ר ע ס ן פ ו ן ש ט א ט א ו ן ד י א י נ ט ע ר ע ס ן פ ו ן א נ א צ י ע.

כדי צו פאַרשטיין די זאַך, דאַרפן מיר אַלזאָ קלאָר ווערן, וואָס הייסט נאַציאָנאַלע אינטערעסן. אַ נאַציע איז אַ היסטאָריש־אויסגעביל־דעטער קבוץ מענטשן, וואָס האָבן אַ געמיינזאַמע פאַרגאַנגענהייט, וועמעס עקאָנאָמישעס לעבן האָט זיך אַנטוויקלט אונטער געמיינזאַמע פּראָדוקציאָנס־באַדינגונגען און וועמעס גייסטיקעס לעבן האָט דעריבער אָנגענומען די גע־שטאַלט פון אַ געמיינזאַמער קולטור.*) די אינטערעסן פון אַ נאַציע קאָנען זיין דעריבער פּונקט אַזוי פאַרשיידנאַרטיק, ווי די אינטערעסן פון אַ יחיד: אַ נאַציע קאָן האָבן עקאָנאָמישע, קולטורעלע און פּאָליטישע אינטערעסן. אַ נאַציע קאָן פּונקט אַזוי באַזיצן אַ קאָלעקטיווען פאַר־מעגן, ווי אַ יחיד זיין פּריוואַט־פאַרמעגן. נאָר פּונקט ווי אַ יחיד דער־קענט מען ניט נאָך זיינע מאַטעריעלע רייכטימער, נאָר דורך די קערפּער־לאַכע און גייסטיקע אייגנשאַפטן זיינע, אַזוי ווערט אויך אַ נאַציע דער־קענט דורך אירע אַנטראָפּאָלאָגישע און גייסטיקע אייגנטימלאַכקייטן. די סמנים פון אַ יחיד זיינען: זיינע געזיכטס־שטריכן, זיין וואוקס, מאַנירן, כאַראַקטער, זיין אינטעליגענץ, פייאיקייטן א. ד. גל. די סמנים פון אַ נאַציע זיינען אירע פיזישע אייגנשאַפטן (פאַרב פון הויט און האָר, דורכ־שניטלאַכער וואוקס, קראַניאָמעטרישע פּראָפּאָרציעס א. ד. גל.) און די גייסטיקע אייגנשאַפטן — שפּראַך, מדות, קולטור־אוצרות.

בכן איז פאַלש צו מיינען, אַז נאַציעס האָבן בלויז קולטורעלע אינ־טערעסן. די קולטור איז נאָר דער דייטלאַכסטער און בכן דער וויכטיק־סטער ס י מ ן פון אַ נאַציע, אָבער ווייט ניט דער גאַנצער אינהאַלט פון איר לעבן. נאַציאָנאַלע אינטערעסן זיינען אַ ל ע יענע אינטערעסן, וועלכע טיילן אָפּ איין נאַציע פון דער צווייטער. אויב די נאַציע פאַרמאָגט אַן אייגענע טעריטאָריע, האָט זי טעריטאָריאַלע אינטערעסן. אויב זי האָט קיין טעריטאָריע ניט, אָדער די אייגענע קלעקט ניט פאַר איר, און זי שטרעבט צו פאַרשאַפן זיך אַ נייע טעריטאָריע, דאַן האָט זי קאָלאָ־ניזאַציאָנס־אינטערעסן, אָדער, יעדנפאַלס עמיגראַציאָנס־אינטערעסן. נאָר אַזוי ווי דער דייטלאַכסטער סימן פון אַ נאַציע איז איר שפּראַך און קולטור, דעריבער פאַרנעמען די קולטורעלע און שפּראַכלאַכע אינטערעסן דעם אויבן־אָן אין'ם נ אַ צ י אָ נ אַ ל ן לעבן פון אַ פאָלק.

די אינטערעסן פון אַ יחיד האָבן אַ רעכטלאַכע ווערדע בלויז דאַן, ווען דער יחיד איז בנוגע צו די דאָזיקע אינטערעסן באַוואוסטזיניק. אַן אַמאָליקער שקלאַף האָט אודאי געהאַט אַ סך באַדערפעניש, וואָס ניט די הערשער זיינע, ניט ער אַליין האָבן געוואוסט דערפון. האָבן זיינע אינ־טערעסן ניט געהאַט קיין רעכטלאַכע קראַפט. דאָזעלביקע מיט אַ נאַ־ציע: אַזוי לאַנג, ווי זי האָט אַבסאָלוט ניט דאָס באַוואוסטזיין פון אירע באַדערפענישן, קאָן קיין רעדע ניט זיין מכח נאַציאָנאַלע אינטערעסן און

*) ז' ב. באָראָכאָוו „קלאַסן־אינטערעסן און נאַציאָנאַלע פראַגע", פּועלי־ציון שריפטן, ערשטעס בוך, און אָטאָ בויער, „די נאַציאָנאַליטעטן־פראַגע און די סאָציאַל־דעמאָקראַטיע", ווין 1907.

נאַציאָנאַלע רעכט. ניט מיט אַמאָל קומט אַ יחיד צום באַוואוסטזיין פון זיינע אינטערעסן; ער הויבט אָן צוביסלאַכווייז פארשטיין צוערשט די דייטלאַכסטע אינטערעסן זיינע, יענע, וואָס לאָזן זיך שארפער פילן, און מיט דער צייט ווערט דער קרייז פון זיינע אינטערעסן אַלץ ברייטער און אָנגעשפּאַנטער. אַט אַזוי איז עס אויך מיט אַ נאַציע: צוערשט קומט אַ קליינער טייל פון איר, די אינטעליגענטסטע און עמפינדלאַכסטע שיכט אירע צום באַוואוסטזיין פון די נאַציאָנאַלע באַדערפעניש, און דערווייל נאָך ניט פון אַלע, נאָר בלויז פון אַ טייל באַדערפעניש, פון די וויכטיקסטע, פון די, וואָס לאָזן זיך שטאַרקער פילן. ערשט כוואַליעסווייז פאַרשפּרייט זיך דאָס נאַציאָנאַלע באַוואוסטזיין צווישן די קינדער פון פאָלק, זייערע נאַציאָנאַלע אינטערעסן ווערן אַליין אויך אַלץ רייכער, ברייטער און אינ־טענסיווער.

ווען אַ נאַציע, אָדער לפּחות אַ באַדייטנדיקער טייל פון איר, שטרעבט צו באַפרידיקן אירע נאַציאָנאַלע אינטערעסן, און ווען דאָס רופט אַרויס קאָנפליקטן מיט אַנדערע נאַציעס אָדער מיט דער מלוכה, — אין אַזאַ פאַל אַנטשטייט אַ **נאַציאָנאַלע פראַגע**. יענע טעטיקייט, די אינערלאַכע (צווישן די אייגענע מיטגלידער) און די אויסערלאַכע, וואָס די נאַציע אַנטוויקלט, כדי צו באַפרידיקן אירע אינטערעסן, רופט זיך אָן — **נאַציאָנאַלע פּאָליטיק**. ווען די נאַציאָנאַלע פּאָליטיק שטויסט זיך אָן אויף דער פּאָליטיק פון שטאַט, קומט דערפון אַרויס דער **קאַמף פאַר נאַציאָנאַלע רעכט**.

בנוגע צו דער נאַציאָנאַלער פראַגע דאַרף מען אונטערשיידן דריי קאַטעגאָריעס פון שטאַטן: **נאַציאָנאַל־שטאַטן**, **נאַציאָ־נאַליטעטן־שטאַטן** און **נאַציאָנאַל־אינ־דיפערענטע שטאַטן**.

אויב אונטער אַ שטאַט לעבט בלויז איין איינציקע נאַציע, רופט מען אַזאַ שטאַט — **נאַציאָנאַל־שטאַט**. אויב אָבער אונטער איין שטאַט לעבן עטלאַכע נאַציעס און ס'אַנטשטייט דורך דעם אַ נאַציאָנאַלע פראַגע, רופט מען עס **נאַציאָנאַליטעטן־שטאַט**. נאַציאָ־נאַל־שטאַטן זיינען, צ. ב., פראַנקרייך, איטאַליען, בולגאַריען, שפּאַניען, האָ־לאַנד, די דריי סקאַנדינאַווישע מלוכות. נאַציאָנאַליטעטן־שטאַטן זיינען, צ. ב., ענגלאַנד, רוסלאַנד, דייטשלאַנד, עסטרייך־אונגאַרן, טערקיי, בעלגיען, קענעדע. אויב פּוילן זאָל צוריק ווערן אַ זעלבסטשטענדיקע מלוכה, וועט זי זיין אַ נאַציאָנאַליטעטן־שטאַט, ווייל דאָרט לעבן, חוץ די פּאָליאַקן, אויך אידן, ליטווינער, אוקראַינער, דייטשן.*)

אַ מלוכה, וועלכע איז אַ לאַנגע צייט געווען אַ ריינער נאַציאָנאַל־שטאַט, קאָן אָבער שנעל פאַרוואַנדלט ווערן אין אַ נאַציאָנאַליטעטן־שטאַט, אויב זי נעמט אין זיך אַריין, דורך אַ גליקלאַכער מלחמה, נייע פּראָווינצן מיט אַ פרעמדער באַפעלקערונג. אַזוי איז רומעניען, צ. ב., ביז'ן יאָר 1913 געווען אַ נאַציאָנאַל־שטאַט; נאָך דעם אָבער, ווי זי האָט איינגענומען די בולגאַרישע דאָברודזשאַ, איז

אין א נאציאנאל־שטאט הערשט פולע הארמאניע צווישן די אינ־טערעסן פון דער נאציע און פון שטאט, ווייל דער שטאט איז דאך איר שטאט און זי קאן אים צופאסן צו אירע נאציאנאלע אינטערעסן. אין א נאציאנאליטעטן־שטאט געפינט זיך דער שטאטס־מעכאניזם געוויינטלאך אין רשות פון איין פאלק, — דעם הערשנדיקן פאלק, און די איבעריקע פעלקער זיינען מער אדער ווייניקער אפגעשטויסן פון דער מאכט און פונ'ם איינפלוס אויפ'ן שטאטס־מעכאניזם. דאס הערשנדיקע פאלק איז, פארשטייט זיך, יענעס, וואס האט אלע איבעריקע פעלקער איינגע־נומען, און אין לויף פון א לאנגער געשיכטע אויסגעבויט דעם שטאט איבער די רוקנס פון אלע פעלקער פון לאנד.

אין די נאציאנאל־שטאטן איז קיין נאציאנאלע פראגע ניטא און קאן ניט זיין. אין די נאציאנאליטעטן־שטאטן דריקט דער פאליטישער מעכאניזם, אין די אינטערעסן פון דער הערשנדיקער נאציע, אויף די אינטערעסן פון די איבעריקע פעלקער. דערפון אנטשטייט א נאציאנאלע פראגע און א קאמף פאר נאציאנאלע רעכט. ס'זיינען אבער אויך פאראן שטאטן, וואו ס'לעבן א סך פעלקער, נאר זיי האבן ניט קיין נאציאנאלע אינטערעסן, ד. ה. זיי זיינען ניט באוואוסטזיניק אין זייערע נאציאנאלע באדערפענישן, און דערפאר איז דארט קיין נאציאנאלע פראגע ניטא. לאמיר אנרופן אזוינע שטאטן נאציאנאל־אינדיפערענטע שטאטן. א ביישפיל דארף מען ניט ווייט זוכן: די פאראייניקטע שטאטן פון אמעריקע. דא וואוינען אויסגעמישט צענדליקער פארשיידענע פעלקער־גרופן, נאר מחמת די ספע־ציעלע באדינגונגען פון איינוואנדערונג באגעגענען זיי דא שוין א פאר־טיקע און מעכטיקע קולטור, די אמעריקאנישע קולטור, צו וועלכער זיי פאסן זיך אלע צו מיט דער גרעסטער גרייטוויליקייט. בכן איז אין אמע־ריקע ניטא קיין נאציאנאלע פראגע און קיין נאציאנאלע פאליטיק, און דא קאן קיין רייד דערוויל ניט זיין פון נאציאנאלע רעכט.*)

די פראגע פון פערזענלאכער און בירגערלאכער גלייכבארעכטיקונג האט צו טאן מיט אלע לענדער און אלע שטאטן, די נאציאנאלע רעכט אבער האבן צו טאן בלויז מיט נאציאנאליטעטן־שטאטן. און אויב מיר ריידן

רומעניען פארוואנדלט געווארן אין א נאציאנאליטעטן־שטאט. דאס אומגעקער־טע קאן אויך טרעפן מיט דייטשלאנד אדער ענגלאנד, זיי זאלן ווערן פון נא־ציאנאליטעטן־שטאטן צוריק נאציאנאל־שטאטן, אויב פון זיי זאלן אפפאלן אלע פרעמד־שטאמיקע פראווינצן.

*) אויב דאס וועט שטענדיק אזוי בלייבן, איז ניט דא דער פלאץ פאר נביאות. פאראן א מיינונג, אז אמעריקע וועט מיט דער צייט ווערן א נאציא־נאליטעטן־שטאט, אזוי ווי ס'איז אויך פאראן א מיינונג, אז אין דער ווייטער צוקונפט וועלן גאר אלע שטאטן פון דער גאנצער וועלט ווערן נאציאנאל־אינ־דיפערענט.

ספּעציעל וועגן אידן, מוזן מיר דאָס אַזוי פאָרמולירן: אידן נויטיקן זיך אין גלייכע נאַציאָנאַלע רעכט אין אַלע יענע שטאַטן, וואו די נאַציאָנאַלע פראַגע שטייט אויף דער טאָגעס־אָרדנונג פון דער שטאַטס־פּאָליטיק, און וואו די אידן וואוינען אין אַ באַדייטנדיקער צאָל. אַזוינע לענדער זיינען: רוסלאַנד, פּוילען, עסטרייך, אונגאַרן, טערקיי, און אפשר אויך רומעניע.

אַלע אַנדערע פאָרמולירונגען פון נאַציאָנאַלע רעכט פאַר אידן דערגרייכן ניט דעם צוועק פון קלאָרקייט. ווען מ'זאָגט, צ. ב., „נאַציאָנאַלע רעכט פאַר אידן אין אַזוינע לענדער, וואו נאַציאָנאַלע רעכט ווערן בכלל אַנערקענט", האָט עס צו טאָן בלויז מיט עסטרייך, טערקיי און בעלגיען; רוסלאַנד און, מעגליך, פּוילן אַנערקענען ניט קיין נאַציאָנאַלע רעכט. זאָגט מען ווידער, „אין אַזוינע לענדער, וואו נאַציאָנאַלע רעכט ווערן אָדער דאַרפן ווערן אַנערקענט", אַנטשטייט ערשט די פראַגע, וואו זשע דאַרפן די נאַצ. רעכט אַנערקענט ווערן און ווער דאַרף זאָרגן פאַר זייער אַנערקענונג? די גאַנצע פראַגע באַציט זיך בלויז צו די נאַציאָנאַליטעטן־שטאַטן, און דער גאַנצער קאָנפליקט קומט גראָד דערפון, וואָס אַזוינע שטאַטן ווילן ניט אַנערקענען קיין נאַציאָנאַלע רעכט.*)

נאָך די גרויסע בירגערלאַכע רעוואָלוציעס האָבן זיך אַלע שטאַטן געבויט לויט איין און דעמזעלביקן פּרינציפּ פון צענטראַליסטישן ליבעראַליזם, וועלכער באַהאַנדלט דעם בירגער, אַלס אַן אַטאָם, אַ יש פאַר זיך, און בינדט צונויף מעכאַניש אַלע אַטאָמען אין איין צענטרום: דער רעגירונג.

---

*) ווען די דאָזיקע בראָשורע האָט זיך שוין געפונען אין דרוק, האָט אַ טייל אַמעריקאַנער אידן, וואָס קעמפט קעגן די נאַציאָנאַל־אידישע פאָדערונגען, זיך פאַראייניקט אין אַ „קאָנפערענץ פון אַמעריקאַנער אידישע אָרגאַניזאַציעס" און אינ'ם פּראָגראַם פון אידישע פאָדערונגען האָט די קאָנפערענץ (אין האָטעל אַסטאָר אין ניו יאָרק, דעם 16טן יולי, 1916) אַריינגעשטעלט אַ פּונקט פון „גרופּן־רעכט פאַר אידן אין אַזוינע לענדער, וואו די גרופּן־רעכט זיינען אַנערקענט פאַר אַנדערע פעלקער און וואו די אידן פאַרלאַנגען דאָס פאַר זיך". אַזאַ פאָרמולע איז די אומגעראָטנסטע און אומלאָגישסטע, וואָס מ'קאָן זיך נאָר פאָרשטעלן. וואָס הייסט „גרופּן" און וואָס מיינט „גרופּן־רעכט", און וואָס פאַר אַ שייכות האָט דאָס מיט די נאַציאָנאַלע אינטערעסן און מיט דער נאַציאָנאַלער פראַגע? קיין יוריסט און קיין פּאָליטיקער וועט דאָס ניט אויסטייטשן. אַנשטאָט לאָגיק און אויפריכטיקייט, איז דער קאָמישער באַגריף „גרופּן־רעכט" פול מיט פּאָליטישער היפּאָקריזיע און דינט בלויז צו פאַרטונקלען די קלאָרע פּאָליטישע פראַגן. דאָס איז ניט קיין פּאָליטישער באַגריף און ניט קיין יורידישער, נאָר אַ מה־יפית'דיקער. זיין פּאָליטישער ווערט איז גלייך נול, פּונקט ווי דער פּאָליטישער ווערט פונ'ם רוסישן אויסדרוק „קאָנסטיטוציאָנעלע זעלבסטהערשאַפט", און דער גייסט פון אומוויסנהייט, פון אומזיניקן קאָמפּראָמיס און פּאָליטישן דאָפּל־שפּיל שטעקט אין אַ גלייכער מאָס ביי די אויטאָרן פון „קאָנסטיטוציאָנעלער סאַמאָדערזשאַוויע", סיי ביי די דערפינדער פון אידישע „גרופּן־רעכט".

דאָס לעבן פון שטאַט דריקט זיך אויס אין זיין פאַרוואַלטונג: ער פאַר־וואַלטעט איבער די בירגער דירעקט און פאַרטראָגט ניט קיין אַנדער מאַכט צווישן זיך און דעם בירגער. די ליבעראַלע שטאַטס־אידעע האָט נאָר אויף אַזוי ווייט געמאַכט הנחות דעם בירגער, אַלס אַטאָם, אַלס אָפּגעזונ־דערטער שטויבעלע, וואָס זי האָט אים דערלויבט צו פאַרבינדן זיך מיט אַנדערע אַזעלכע שטויבעלאַך און קערפּערשאַפטן, ווירטשאַפטלאַכע, רעלי־גיעזע, פּאַרטייאישע. אין די נאַציאָנאַליטעטן־שטאַטן האָט אָבער די ליבעראַלע אידעע דעם העלפאַנט ניט באַמערקט, אָדער געמאַכט זיך ניט זעענדיק אים: דער העלפאַנט איז די נאַציע, וואָס פאַרקניפּט די בירגער־שטויבעלאַך אין לעבעדיקן היסטאָרישן אָרגאַניזם. אַפילו דער ליבעראַלער נאַציאָנאַליטעטן־שטאַט האָט איגנאָרירט די נאַציאָנאַלע באַדערפענישן פון די בירגער; אַ פּשיטא שוין אַזאַ באַרבאַרישער נאַציאָנאַליטעטן־שטאַט, ווי רוסלאַנד. דער שטאַט האָט פאַרגעסן, אַז דער אָרגאַניזם פון אַ נאַציע איז פיל לעבעדיקער, נאַטירלאַכער, פעסטער, ווי דער מעכאַניזם פון שטאַט; אַז שטאַטן קאָנען קינסטלאַך און שנעל צוזאַמענגעשטוקעוועט ווערן, ווי, אַ שטייגער, דורך שדוכים פון זייערע הערשער, דורך ירושה, דורך דעראָבע־רונג, און קאָנען פּונקט אַזוי שנעל און קינסטלאַך צעשמעטערט ווערן, דורך מלחמות, דורך רעוואָלוציעס, אָדער דורך אַ פּשוט'ן אָפּמאַך צווישן די אַרומיקע שכנים. אַט איז, צ. ב., דאָס קעניגרייך פּוילן צונויפגעשטעלט געוואָרן דורך אַ שדוך פון אַ פּוילישער פּרינצעסין מיט אַ ליטווישן פירשט, און צעבראָכן געוואָרן דורך אַן אָפּמאַך צווישן רוסלאַנד, פּרייסן און עסטרייך. אַ נאַציע אָבער לעבט מיט אירע אינערלאַכע קאָלעקטיווע כחות, קאָן ניט קינסטלאַך אויפגעריכט ווערן און ניט קינסטלאַך פאַרניכטעט ווערן, און עס טוט שמערצלאַך ווי דעם צאַפּלדיקן אָרגאַניזם פון אַ נאַציע, ווען מ'צעשניידט זי אויף שטיקער אָדער מ'צעשטויבט זי אין איינציקווייזע בירגער־אַטאָמען.

די לעבעדיקע כחות פון די נאַציעס האָבן ענדלאַך רעוואָלטירט קעגן דער ברוטאַלער צענטראַליסטישער פּאָליטיק פון שטאַט, און ס'האָט זיך פאַ־נאַנדערגעפלאַקערט אין בעלגיען און אירלאַנד, אין עסטרייך און אונגאַרן, אין רוסלאַנד און טערקיי אַ ביטערער נאַציאָנאַלער שטרייט, וועלכער שטערט די פּאָליטישע אַנטוויקלונג פון דער גאַנצער מלוכה, דעמאָראַליזירט די פאַרוואַלטונגס־מאַשין און פלאַנצט אַ ווילדע העצע צווישן פאַרשידענע פעלקער פון לאַנד. די אונטערדריקטע פעלקער זיינען אַרויס קעגן דעם הערשנדיקן פאָלק און געריסן זיך אויך צווישן זיך איינער מיט'ן צווייטן. דאָס אַלץ האָט ענדלאַך געצוואונגען די נאַציאָנאַליטעטן־שטאַטן, מער פאַר אַלץ בעלגיען און עסטרייך, צו שטעלן זיך אויפ'ן וועג פון נאַציאָנאַלע רעפאָרמען.*)

*) די טערקיי איז לכתחילה געווען פריי פון צענטראַליזם, ווייל איר שטאַטס־אָרדנונג איז בכלל אַן אַנדערע, פון איין זייט פּראָגרעסיווער, פון דער אַנדער זייט פּרימיטיווער, איידער אין אייראָפּע.

די אַנטוויקלונג פון די נאַציאָנאַלע רעפאָרמען גייט אין דריי ריכ־טונגען: אין דער ריכטונג פון *פּראָווינציעלער זעלבסט־פאַרוואַלטונג*, אין דער ריכטונג פון דער *גלייכבאַרעכ־טיקונג פון שפּראַכן*, און אין דער ריכטונג פון *נאַציאָ־נאַלער אויטאָנאָמיע*. אַזוי ווי די טעטיקייט פון שטאַט דריקט זיך אויס אין דער פאַרוואַלטונג, איז די ערשטע פאָדערונג פון אַ נאַציע, וועלכע פירט נאַציאָנאַלע פּאָליטיק: אָפּצוגרעניצן די פאַרוואַלטונג פון שטאַט און איבערגעבן אַ טייל פאַרוואַלטונג צו דער נאַציע. נעמלאַך, יענעם טייל, וואָס האָט צו טאָן מיט די נאַציאָנאַלע אינטערעסן פון די ביר־גער, און קודם כּל מיט זייער שפּראַך, דערציאונג און קולטור. די פאַרוואַל־טונג איבער אָט די אַנגעלעגנהייטן דאַרף איבערנעמען אָדער די נאַציאָנאַלע פּראָווינץ, אויב אַזאַ איז פאַראַן (ד. ה. אויב די גאַנצע נאַציע וואוינט איינע אַליין אין אַ באַשטימטער פּראָווינץ: דאָס פּאַסירט זייער זעלטן); אָדער די רעגירונג אַליין דאַרף אָנשטעלן אין איר פאַרוואַלטונג באַאַמטע פון פאַרשיידענע נאַציעס און באַנוצן אין פאַרוואַלטונג, אין געזעצגעבונג און אין געריכט אַלע שפּראַכן פון אירע בירגער: אָדער די פאַרוואַלטונג פון די נאַציאָנאַלע אינטערעסן דאַרף איבערנעמען די נאַציע גופא, אַלס אַן עפנטלאַך־רעכטלאַכע קערפּערשאַפט, אַ פאַרבאַנד פון אַלע קינדער פון פאָלק. און דאָס לעצטע רופט זיך נאַציאָנאַלע אויטאָנאָמיע.

אין עסטרייך, און נאָך מער אין דער שווייץ איז ברייט דורכגעפירט דער פּרינציפּ פון פּראָווינציעלער זעלבסט־פאַרוואַלטונג, אין בעלגיען דער פּרינציפּ פון שפּראַכן־גלייכבאַרעכטיקונג, און אין טערקיי — דער פּרינציפּ פון נאַציאָנאַלער אויטאָנאָמיע.*) וואו וואָסער אַ פּרינציפּ דאַרף מער אָנגעווענדט ווערן, — אויף דעם איז קיין כּלל נאָך ניטאָ, ווייל די גאַנצע פּראַגע איז נאָך גאַנץ יונג. איין זאַך קאָן אָבער פעסטגעשטעלט ווערן מיט זיכערקייט, אַז דאָרט, וואו פאַרשידענע נאַציעס זיינען צווישן זיך שטאַרק אויסגעמישט און וואוינען ניט אין קיין שאַרף אָפּגעגרעניצטע פּראָ־ווינצן, וועט די פּראָווינציעלע זעלבסטפאַרוואַלטונג אָן נאַציאָנאַלער אויטאָ־נאָמיע זיין אַ זיכערער דורכפאַל. דאָס האָט אומצווייפלהאַפט באַוויזן די געשיכטע פון עסטרייך.

*) אָט די פאַקטישע ביישפּילן באַווייזן, אגב, ווי אומבאַגרינדעט איז די טענה פון אַלע צענטראַליסטישע פּאָליטיקער, אַז ס'טאָר און ס'קאָן ניט זיין קיין נאַציאָנאַלע זעלבסטפאַרוואַלטונג, ווייל זי וואָלט געווען „אַ שטאַט אין אַ שטאַט" און „אַ נאַציע אין אַ נאַציע". דאָס וואָרט „נאַציע" האָט צוויי באַדיי־טונגען: די עלטערע, די ענגליש־פראַנצויזישע (נאַציאָן) מיינט די שטאַטליך־אָרגאַניזירטע באַפעלקערונג פון דער גאַנצער מלוכה; די מאָדערנע מזרח־אייראָ־פּעאישע מיינט יעדעס פאָלק, אַלס אַ היסטאָרישן אָרגאַניזם. אין טערקיש ווערן ביידע באַדייטונגען דייטליך פאַנאַנדערגעשיידט: „דעוולעט" הייסט נאַציע־שטאַט, און „מילעט" — נאַציע־פאָלק. אונטער איין אָסמאַנישן „דעוולעט" לעבן, אויף ברייטע אויטאָנאָמישע יסודות, עטלאַכע „מילעטען", און די איינהייט פון דער גאַנצער מלוכה ליידט פון דעם אויף קיין האָר ניט. אויב די טערקיי איז שטאַרק

בנוגע צו די אידישע רעכט (אין די גלות־לענדער) קאָן, פאַרשטייט זיך, קיין רעדע ניט זיין מכח פּראָווינציעלער זעלבסטפאַרוואַלטונג; בלייבן, הייסט דאָס, פאַר אונז די גלייכבאַרעכטיקונג פון שפּראַכן און די נאַציאָ־נאַלע אויטאָנאָמיע.

די גלייכבאַרעכטיקונג פון שפּראַכן

אַלע געזעצן און פאַראָרדנונגען, און בכלל אַלע אָפיציעלע אַקטן פון דער רעגירונג ווערן באַקאַנט געמאַכט דער באַפעלקערונג אין אַלע שפּראַכן פון לאַנד; די רעגירונג ביי זיך באַנוצט זיך מיט דער שפּראַך פון דער מלוכה, ד. ה. פון דער הערשנדיקער מערהייטס־נאַציע (אין רוס־לאַנד איז די מלוכה־שפּראַך רוסיש, אין פּוילן — פּויליש, אין עסטרייך — דייטש, אין אונגאַרן — מאַדיאַריש, אין אָסמאַניען — טערקיש), נאָר צו דער באַפעלקערונג דאַרף די רעגירונגריידן אין דער מוטער־שפּראַך פון דער באַפעלקערונג.

די פאַרהאַנדלונגען אין געריכט ווערן געפירט אין דער שפּראַך פון די צדדים, וואָס באַטייליקן זיך אין פּראָצעס.

די באַאַמטע מוזן קענען די שפּראַכן פון דער באַפעלקערונג פון זייער געגנט.

חוץ דעם קומען נאָך די פערזענלאַכע שפּראַך־פרייהייטן, וואָס אַלע בירגער מעגן זיך פריי באַנוצן מיט זייער שפּראַך אין פּריוואַט־פאַרקער, מינדלאַך, שריפטלאַך אָדער טעלעגראַפיש, אין עפנטלאַכע פאַרזאַמלונגען און אין דער פּרעסע.

צו דער נאַציאָנאַלער גלייכבאַרעכטיקונג געהערט נאָך די איינפירונג פון נאַציאָנאַלע וואַל־קוריעס, וואו יעדע נאַציע זאָל, לויט דער צאָל פון אירע מיטגלידער, באַזונדער וויילן אירע דעפּוטאַטן און רעגירונגס־באַאַמטע. אַזוינע קוריעס עקזיסטירן אין אייניקע פּראָווינצן פון עסטרייך, נאָר ס'איז נאָך דערוויילן אַן אָפענע פראַגע, אויף וויפיל דאָס איז צוועק־מעסיג.

אין אַלע נאַציאָנאַליטעטן־שטאַטן מוזן אַלזאָ די אידן פאַרלאַנגען גלייכבאַרעכטיקונג און פרייהייט פאַר זייער מוטער־שפּראַך, ד. ה. פאַר דער אידישער שפּראַך.

די נאַציאָנאַלע אויטאָנאָמיע

יעדע נאַציע ווערט קאָנסטיטואירט אין אַ פאַרבאַנד, וואָס פאַרוואַל־טעט זעלבסט זיינע אינערלאַכע ענינים און באַזיצט די רעכט פון אַ יורידי־שער פּערזאָן, ד. ה. דער נאַציאָנאַלער פאַרבאַנד קאָן דערווערבן אייגענטום,

---

צעריסן געוואָרן און פאַרלאָרן גאַנצע פּראָווינצן, איז דערין שולדיק גאָר ניט די נאַציאָנאַלע אויטאָנאָמיע פון אירע פעלקער, נאָר אויסשליסלאַך די אינטער־נאַציאָנאַלע אינטריגן פון די אייראָפּייאישע גרויסמעכטע.

שאפן זיך מיט אים, קאן שליסן קאנטראקטן מיט אנדערע יורידישע און פריוואט פערזאנען, קאן פירן פראצעסן אין זיין אייגענעם נאמען, פאר־טיידיקנדיק די אינטערעסן אדער דעם כבוד פון דער נאציע.

יעדער בירגער פון לאנד מוז געהערן, לויט זיין אייגענעם פרייען אויסקלייב, צו וועלכן ניט איז נאציאנאלן פארבאנד, און מוז צאלן דעם פארבאנד יענע שטייערן, וואס דער פארבאנד לייגט אויף אים ארויף.

אלע מיטגלידער פון נאציאנאלן פארבאנד, וואס זיינען רייף דערצו, אן אונטערשייד פון געשלעכט, מוזן האבן גלייכעס שטים־ און וואל־רעכט אין אלע אנגעלעגנהייטן פון זייער נאציע, וועלכע זיי האבן זיך פרייוויליק אויסגעקליבן. יעדער בירגער האט דאס רעכט ארויסצוטרעטן פון זיין נאציאנאלן פארבאנד און אריינטרעטן אין א צווייטן, אויב מ׳נעמט אים אריין אהין.

דער נאציאנאלער פארבאנד פארוואלטעט די נאציאנאלע שולן, עלעמענטארע, מיטלע און העכערע, ביבליאטעקן, מוזעען א. אז. וו., שטיצט טעאטערן און אנדערע קולטורעלע אונטערנעמונגען, פירט א נאציאנאלע סטאטיסטיק, באזארגט די צדקה־אנשטאלטן פון זיין נאציע, רעגולירט די אויסוואנדערונג און פארטרעט די אינטערעסן פון דער נאציע פאר דעם שטאט.

קיין שום אנדערע און ברייטערע פונקציעס קאן דער נאציאנאלער פארבאנד ניט האבן, ער געפינט זיך אונטער דער השגחה פון שטאט, דאס געריכט געפינט זיך אין די הענט פון שטאט, גלייך ווי די פאסט, דאס געלט־סיסטעם א. אז. וו. דאס פאליטישע, ווירטשאפטלאכע לעבן פון לאנד און די אינטערנאציאנאלע באציאונגען צו אנדערע לענדער מוזן פאר־שטייט זיך, געהערן צום שטאט און נאר צו אים.

אט דאס איז דער אינהאלט פון דער נ א צ י א נ א ל ־ פ א ל י ט י ש ע ר א ו י ט א נ א מ י ע, אזוי ווי זי איז פארמולירט געווארן צוערשט פונ׳ם עסטרייכיש־אידישן פאליטיקער און רעוואלוציאנס־פירער, א ד א ל ף פ י ש ה א ף און גענוי באגרינדעט געווארן פונ׳ם עסטרייכישן סאציאל־דעמאקראט ק א ר ל ר ע נ נ ע ר (געשריבן אונטער די פסעוודאנימען סינאפטיקוס און רודאלף שפרינגער). די פרטים פון דער נאצ. אויטאנאמיע זיינען נאך ניט אויסגעארבעט, אבער אין פרינציפ איז זי שוין ארייג־גענומען אין די פראגראמען פון דער עסטרייכישער סאציאל־דעמאקראטישער פארטיי, פון דעם אידישן „בונד“ אין רוסלאנד, פון די פועלי־ציון אין רוסלאנד און עסטרייך, פון דער רוסישער פארטיי סאציאליסטן־רעוואלו־ציאנערן און פון איר אידישער אפטיילונג „סערפ“. די פאדערונג פון נאציאנאלער אויטאנאמיע ווערט ארויסגעשטעלט אויך פון דער אלגעמיין ציוניסטישער פארטיי אין רוסלאנד און עסטרייך, פון די דעמאקראטישע און רעוואלוציאנערע פארטייען ביי די רוסישע אוקראינער, גרוזינער, ארמעניער און אנדערע פעלקער.

ביז איצט האבן מיר אויסגעטייטשט אין יורידישע טערמינען, וואס

עס הייסט „נאַציאָנאַלע זעלבסטבאַשטימונג" און מיר ווילן דאָס איצט אָנווענדן צו די אידן. אין יענע לענדער, וואו פאַרשיידענע פעלקער פירן אַ נאַציאָנאַלע פּאָליטיק און קעמפן פאַר נאַציאָנאַלע רעכט, האָט די בירגערלאַכע גלייכבארעכטיקונג אליין פאַר זיך זייער אַ קנאַפּע באַדייטונג. דאָרט באַשטייט די ווערדע פונ'ם מענטשן שוין ניט מער אין זיינע „סיטיזן פּייפּערס", נאָר אין דעם כח פון זיין פאָלק. אַ קינד פון אַ רעכטלאָזן פאָלק וועט ניט קאָנען אויסנוצן זיינע רעכט, און וועט ניט קאָנען געשיצט ווערן אקעגן רעכט פארלעצונגען, אויב נאָר זיין פאָלק האָט ניט די מאַכט צו דריקן אויף דער רעגירונג, אַז די לעצטע זאָל זיך רעכענען מיט אים. דעם בעסטן באַווייז האָבן מיר שוין געזען אין דער אידישער לאַגע אין עסטרייך. זייענדיק דאָרט יורידיש באַרויבט פון נאַציאָנאַלע רעכט, האָבן זיי אויך פאַקטיש זייער ווייניק פון די פערזענלאַכע און בירגערלאַכע רעכט, וואָס זיינען אַזוי פייערלאַך אויסגעשטעלט אויפ'ן פּאַפּיר, אין דער טעאָריע. כדי צו צווינגען די באַפעלקערונג און די אַדמיניסטראַציע צו רעכענען זיך מיט די אידישע אינטערעסן, בלייבט דאָס איינציקע מיטל: אַוועקצושטעלן דאָס אידישע פאָלק אין אַזאַ רעכטלאַכער לאַגע, ווי די איבעריקע פעלקער. דאָס הייסט, מיט אַנדערע ווערטער, אַז אין די נאַציאָנאַליטעטן־שטאַטן איז די נאַציאָנאַלע גלייכבארעכטיקונג אַ גאַראַנטיע פאַר בירגערלאַכע, פּערזענלאַכע און מענטשלאַכע רעכט.

אָבער אויך דירעקט ליידן די אידישע מאַסן אומצייליקן שאָדן פון זייער נאַציאָנאַלער רעכטלאָזיקייט. זיי דינען, אַ דאַנק איר, אַלס אַן אונטערדריקונגס־מיטל אין די הענט פון די הערשנדיקע נאַציעס, שפּילן אַן אומסימפּאַטישע ראָלע אין די קאָנפליקטן צווישן די שכנ'ישע פעלקער, ווערן קולטורעל פארנאַכלעסיקט, מאָראַליש דעגראַדירט, בלייבן אין אומוויסנקייט, האָבן דורך דער אומוויסנקייט גרויסע שוועריקייטן אינ'ם עקאָנאָמישן קאַמף פאַר דער עקזיסטענץ. די שטייערן, וואָס זיי צאָלן, ווערן אינגאַנצן פארווענדעט אויף צו שפּייזן פרעמדע קולטורן; די אידישע שול, טעאַטער, ליטעראַטור ווערן ניט אונטערגעשטיצט און דערהויבן, ווי ביי אַנדערע פעלקער, נאָר זיי פירן אַן עלנטע עקזיסטענץ און דערנידעריקן דעם קולטורעלן מצב פון פאָלק. דאָס אידישע פאָלק דאַרף האָבן דאָס רעכט זיך קולטורעל אויסלעבן און אויפהויבן אין זיין אייגענער שפּראַך, אין אידיש, פונקט ווי אַלע אַנדערע פעלקער. די גרויסע פינאַנציעלע מיטלען, וואָס ס'פארמאָגן די פארמעגלאַכע אידישע עלעמענטן, דאַרפן באַנוצט ווערן אין די קולטורעלע אינטערעסן פון זייער אייגענעם פאָלק, אויף וויפיל זיי האָבן זייער פארמעגן פון זייער אַרבעט געמאַכט. די געוואַלטיקע אידישע עמיגראַציע גייט סטיכייאיש, ווי אַ פארניכטנדיקער שטורעם, און קיינער זאָרגט ניט זי איינצואָרדנען און פּראָדוקטיוו צו מאַכן. קומט אַ פּאָגראָם, אַ בלוט־בלבול, איז ניטאָ קיין אינסטיטוט

וועלכער זאָל האָבן די געזעצלאַכע פולמאַכט צו ריידן אין נאָמען פון אידישן פאָלק צו מאָנען דעם שאָדן פאַר די ליידנדיקע אידן, צו פאַרטיידיקן דעם כבוד פון אידישן נאָמען.

דאָס אַלעס קאָן טאָן בלויז אַן אויטאָנאָמער נאַציאָנאַלער אינסטיטוט, וואָס איז אנערקענט פונ׳ם שטאַט און פאַרטרעט דאָס אידישע פאָלק פאַר׳ן שטאַט. זאָל ער הייסן אידישער נאַציאָנאַלער סעים אָדער אידישער נאַציאָנאַל־ראַט, דער עיקר איז, אַז ער זאָל געניסן אַ טייל פון דער אָפיציעלער קאָמפּעטענץ פון שטאַט, זאָל קאָנען אַרויפלייגן אָבליגאַטאָרישע שטייערן אויף זיינע מיטגלידער, אויסהאַלטן שולן, רעגולירן די עמיגראַציע א. אז. וו. די אונטערשטע אָרטיקע זיילן פון אַזאַ אינסטיטוט דאַרפן זיין נאַציאָנאַל־אידישע קהלות, וואָס טראָגן ניט קיין רעליגיעזן נאָר אַ נאַציאָנאַלן כאַראַקטער.

און כדי דאָס פאָלק זאָל ווירקלאַך געניסן פון זיין אויטאָנאָמיע, מוז זי געבויט ווערן אויף דעמאָקראַטישע יסודות: אַ דעמאָקראַטישע נאַציאָנאַלע קהלה און אַ דעמאָקראַטישער נאַציאָנאַלער פאַרבאַנד אויפ׳ן יסוד פון אַלגעמיינעם וואַלרעכט.

צו אַלע נאַציאָנאַליטעטן־שטאַטן, וואו אידן וואוינען אין געדיכטע מאַסן, שטעלן מיר אָט די פאָדערונג. און אויב פּוילן וועט צוריק ווערן אַ זעלבסטשטענדיקע מלוכה, וואָס מיר ווינטשן דעם פּוילישן פאָלק פון גאַנצן הארצן, אפילו ווען פּוילן קריגט נאָר אויטאָנאָמיע, פאַרלאַנגען מיר אין פּוילן אידיש־נאַציאָנאַלע רעכט. קיין ערנסטער אידישער פּאָליטיקער האָט ניט געוואַגט צו ריידן וועגן אַ „יודעאָ־פּאָלאָניא", ווי די פּוילישע אַנטיסעמיטן וואַרפן אונז פאָר, — מיר ווילן, אַז פּוילן זאָל זיין זעלבסטשטענדיק און די רעגירונגס־שפּראַך אין פּוילן קאָן ניט זיין קיין אַנדערע, ווי פּויליש. נאָר אין אירע באַציאונגען צו דער אידישער באַפעלקערונג דאַרף זי זיך באַנוצן מיט דער אידישער שפּראַך, די אידישע שפּראַך דאַרף זיין די אונטעררי‌כטס־שפּראַך אין אַלע אידישע שולן. מיר קאָנען ניט אָנפאַרטרויען די באַיקאָטיסטן, זיי זאָלן זיך שאַפן מיט אונזערע אינערלאַכע נאַציאָנאַלע ענינים. די אינטערעסן פון גאַנצן לאַנד, די אינטערעסן פון דעם אידישן פאָלק און די פּרינציפּן פון דעמאָקראַטיע פאַרלאַנגען, אַז די אינערלאַכע אידישע אַנגעלעגנהייטן זאָלן פאַרוואַלטעט ווערן פון אַ נאַציאָנאַל־אידישן אינסטיטוט.

נאָכוואָרט

די געשיכטע פונ׳ם עמאַנציפּאַציאָנס־קאַמף האָט אונז באַוויזן, אַז די אידישע עמאַנציפּאַציע איז ניט קיין איינציקער אַקט פון געזעצגעבונג און אפילו ניט קיין סעריע פון אַקטן, נאָר קודם כל, אַ לאַנגער און פאַרוויקלטער היסטאָרישער פּראָצעס. די רעכטלאַכע לאַגע פון די אידן אין פאַרשיידענע לענדער האָט אונז געלערנט, אַז די דעמאָקראַטישע פרייהייטן פון

א לאַנד זיינען אַליין פאַר זיך ניט גענוג, אום אידן זאָלן דאָרט זיין גלייכבאַרעכטיקט. מיר האָבן געזען, אַז דאָס העכסט דעמאָקראַטישע פינ־לאַנד איז צו אונז ברוטאַל, און די מאָנאַרכיסטישע טערקיי איז דאָס קלאַ־סישע לאַנד פון אידישער גלייכהייט און פרייהייט. מיר האָבן געזען צוויי שכנים־לענדער פון גלייכער פּאָליטישער אַנטוויקלונג, אונגאַרן און רומע־ניע: דאָס ערשטע — א לאַנד פון אידישער גלייכהייט, דאָס צווייטע — דער שוידערלאַכסטער גיהנם פאַר אונזערע ברידער. אויך האָבן מיר גע־זען, אַז אונזערע האָפנונגען קאָנען מיר ניט בויען אויסשליסלאַך אויף דער פרייהייטלאַכער טראַדיציע פון א לאַנד: וואָס דאַרף מען שוין מער מענטשלאַך און רעכטלאַך, ווי די היסטאָרישע טראַדיציע פון דער באַ־ציאונג פון פּוילישן שטאַט צו די אידן — און היינט איז פּוילן דער שרעקן־סימבאָל פאַר'ן אידישן פאָלק! *)

די היסטאָרישע דערפאַרונג ווייזט אונז' אַלזאָ, אַז די ערשטע זאַך — איז א ו נ ז ע ר א י י ג ע נ ע ר ק א ַ מ ף פ א ַ ר א ו נ ז ע ר ע ר ע כ ט, און אַז אין דעם קאַמף קאָנען מיר נאָר טיילווייז רעכענען אויף די גערעכטיקייטס־געפילן ביי די פעלקער. א סך מער דאַרפן מיר זיך שטיצן אויף די א י נ ט ע ר ע ס ן פון די אומות העולם, און די קעמפער פאַר א מאָדערנעם שטאַט זיינען פאַראינטערעסירט אין דער גלייכהייט פון אַלע בירגער פאַר'ן געזעץ. ווייטער, קאָנען אונז באַהילפיק זיין די אינטערנאַציאָנאַלע אינטערעסן, ספּעציעל נאָך דער היינטיקער וועלט־מלחמה. אין אונזער קאַמף פאַר רעכט אין רוסלאַנד וועט אונז גרינגער זיין צו פאַראינטערעסירן די עפנטלאַכע מיינונג פון דער וועלט, ווייל די רוסישע רעגירונג האָט אַליין געזאָרגט דערפאַר, אַז די אידן־פראַגע זאָל פון אַן אינערפּאָליטישער אַנגעלעגנהייט ווערן אַן אינטערנאַ־ציאָנאַלער סקאַנדאַל און א סכנה פאַר דער גאַנצער ציוויליזאַציע. די פּאָ־גראָמען, די סטיכייאישע עמיגראַציע, דער ביילים־פּראָצעס און, ענדלאַך, די מיליטערישע פאַרניכטונג פון גאַנצע אידישע קהלות האָבן כסדר געווירקט אין אָט דער ריכטונג. די פּוילן־פראַגע איז אַליין פאַר זיך געוואָרן א ברענענדיקער אינטערנאַציאָנאַלער ענין, און דאָס לאָזט אונז האָפן, אַז די פּויליש־אידישע באַציאונגען וועלן געפינען א געהעריקע אויפ־

*) אַ רירנדע לעגענדע דערציילט, אַז ווען די ערשטע אידישע קאָלאָניסטן זיינען געקומען קיין פּוילן, האָבן זיי געפרעגט ביי דעם סעים, אויב מ'וועט זיי ניט מאָרדן, ווי אין אַנדערע לענדער. אַן ענטפער האָט מען זיי געגעבן — „פּאָלסקאַ שליאַכטאַ ניע מאָרדויע" (די פּוילישע שליאַכטע מאָרדעט ניט). גע־פרעגט האָבן זיי ווייטער, אויב מ'וועט ביי זיי ניט רויבן זייער גוטס, און דער ענטפער איז געווען: „פּאָלסקאַ שליאַכטאַ ניע ראַבויע". ווייטער דערציילן אונז פאָלקס־לעגענדן, אַז אידן פלעגן שפּילן אַ גרויסע ראָלע אין דער רעגירונג פון פּוילן, און אפילו אויסגעקליבן געוואָרן אויף דעם פּוילישן קעניגס־טראָן. די לעגענדן זיינען היסטאָריש ניט ריכטיק, נאָר דערפאַר זייער כאַראַקטעריסטיש פאַר דער גליקלאַכער לאַגע פון די אידן אינ'ם אַמאָליקן פּוילן.

מערקזאמקייט בעת די פרידנס־אונטערהאנדלונגען.

מיר האבן געזען, אז דאס מיטלאלטער האט געהאט זיין פארם פון פארטיידיקן די אידישע אינטערעסן: דאס איז געווען **שתדלנות** — די פארם אנגעמאסטן צו דער דעמאלטיקער וועלט פון פריווילעגיעס און הנחות. אין דער היינטיקער וועלט פון גלייכהייט פאר'ן געזעץ איז שתדלנות ניט מער, ווי א ירושה פון מיטלאלטער. זי ווערט ביי אונז פראקטיצירט נאר פון די אפגעלעבטע און רעאקציאנערע שיכטן. דאס מאדערנע מיטל צו פארטיידיקן אונזערע אינטערעסן איז — פאליטישער קאמף און א ברייטע דעמאקראטישע ארגאניזאציע פון אידישן פאלק. דאס מיינט אז **אלוועלטלאכן אידישן קאנגרעס אויף דעמאקראטישע יסודות.**

מיר דארפן זיין גרייט און ארגאניזירט צו זאגן אונזער ווארט מיט דער נויטיקער פעסטקייט אין דער ריכטיקער צייט, און צו אונטערשטיצן דיזעם ווארט דורך מאסן־דעמאנסטראציעס. מיר דארפן שטיין אויף דער וואך, אז ס'זאל זיך ניט ווידערהאלן דער סקאנדאל מיט'ן בערלינער טראקטאט אין רומעניען, וואו דורך יעזואיטישע דריידלאך איז בטל געווארן די אינטערנאציאנאלע אריינמישונג צו אונזער טובה. מיר דארפן זיין ארגאניזירט ניט אויף א ווייל, נאר **אויף שטענדיק**, ווייל דער קאמף פאר רעכט איז ניט קיין קאמף אויף א ווייל, נאר אויף שטענדיק, און אין פראצעס פון קאמף וואקסן אונזערע אינטערעסן, עס פארברייטערן זיך אונזערע רעכטס־פארלאנגען, ס'עפענען זיך פאר אונז אלץ נייע און נייע פערספעקטיוון. ס'איז ניט גענוג אויסצוקעמפן זיך דאס רעכט אין טעאריע, מ'מוז אים אויף שריט און טריט נאך אויסקעמפן, פארווירקלאכן, פארטיידיקן **אין דער פראקטיק. דער קאמף פאר אידישע רעכט פארלאנגט א פערמאנענטע ארגאניזאציע פונ'ם אידישן פאלק.**

אין דער פראקטיק איז א רעכט געזיכערט בלויז דאן, ווען אויסערהאלב אט דעם רעכט זיינען פאראן געוויסע גאראנטיעס. מיר האבן געזען, אז די מענטשלאכע רעכט ווערן גאראנטירט דורך פערזענלאכע רעכט; אז די פערזענלאכע רעכט ווערן גאראנטירט דורך בירגערלאכע רעכט: אז אין די נאציאנאליטעטן־שטאטן ווערן די בירגערלאכע און אנדערע רעכט גאראנטירט דורך נאציאנאלע רעכט. נאר מיר האבן אויך געזען, אז **רעכט־לאזיקייט שטאמט פון מאכטלאזיקייט**, און מיר קאנען זיין זיכער, אז אפילו די נאציאנאלע אנערקענונג און נאציאנאלע עמאנציפאציע וועלן אונז ניט געבן די פולע גאראנטיע אזוי לאנג, ווי דאס אידישע פאלק איז מאכטלאז אין דער וועלט, און פארמאגט ניט קיין אייגן לאנד, קיין אייגענעם שטיצפונקט אויף דער ערד־קוגל אזוי לאנג, ווי מיר זיינען א באדנלאזע אויסנאם צווישן אלע פעלקער.

די אידישע **רעכטלאזיקייט** וועט ניט אפגעשאפט ווערן

ענדגילטיק און פולשטענדיק אַזוי לאַנג, ווי עס וועט פאַרבלייבן די אידישע הימלאַזיקייט.

אַט די אַלע פראַגן, די אַלע פּאַזן פון אידישער עמאַנציפּאַציע שטייען אויף דער טאַגעס־אָרדנונג אינ׳ם היינטיקן שיקזאַל־שווערן היסטאָרישן מאָמענט, אינ׳ם מאָמענט, ווען די צייט איז טראַגעדיק מיט נייע וועלטן און גרייט זיך זיי צו געבוירן אין איבערמענטשלאַכע יסורים. אַלע אַט די פּאַזן פון בירגערלאַכער און נאַציאָנאַלער רעכטלאָזיקייט, פראַגן פון אונזער געפּאַלנקייט און הימלאָזיקייט שטייען און מוזן שטיין אויף דער טאַגעס־אָרדנונג פון דער אידישער אָרגאַניזאַציאָנס־באַוועגונג און פונ׳ם אידישן קאָנגרעס.

נאָר מיר האָבן אויך געזען, אַז שטענדיק, אין אַלע פּאַזן פון אונזער הונדערט־יאָריקן קאַמף פאַר רעכט, שטענדיק האָבן זיך אין אונזער אייגענער מיט, צווישן דעם אידישן פאָלק, געפונען גאַנצע שיכטן פון אינערלאַכע פיינט, און זיי האָבן מיט אַלע מיטלען געקעמפט קעגן די רעכט פון זייער פאָלק, מיט אַלע מיטלען געשטערט אונזער עמאַנציפּאַ־ציאָנס־קאַמף. אידישע רעאַקציאָנערן האָבן די אידישע באַוועגונג גע־שעדיקט אין יענער צייט, ווען אונזער פאָלק האָט געקעמפט פאַר בירגער־לאַכער עמאַנציפּאַציע. און היינט שטעלן זיך אויף די אינערלאַכע קעגנער פון אונזער פאָלק און אָרגאַניזירן זיך צו שטערן דעם היינטיקן שטרייט פאַר נאַציאָנאַלער עמאַנציפּאַציע און פאַר אַ אייגענער היים.

אַזוי היסטאָריש שרייט ביי שריט ווערט דער אידישער עמאַנציפּאַ־ציאָנס־קאַמף ברייטער אין פּערספּעקטיוון, און אַלץ אויף נייע פּאָזיציעס קלייבן זיך אַריבער די אינערלאַכע פיינט פון אידישער פרייהייט און גלייכהייט.

אונזער עמאַנציפּאַציע דאַרף אויסגעקעמפט ווערן ניט נאָר אין דרויסן, נאָר אויך אינוויייניק, אינ׳ם אידישן פאָלק גופא: איצט, אַזוי ווי אין די אַמאָליקע צייטן. דער קאַמף פון אידישע רעכט ווערט פאַרוואַנדלט אין אַ לאַנגן און שווערן קאַמף קעגן אַסימילאַציע און קעגן הפקרות. דער קאַמף פאַר רעכט ווערט פאַרוואַנדלט אינ׳ם קאַמף פאַר נאַציאָנאַלן שטאָלץ און נאַציאָנאַלער אומאָפּהענגיקייט.

מיט׳ן פנים צו דער ווירקלאַכקייט

דער ציוניזם שטייט מיט דעם פּנים צו דער ווירקלאַכקייט, בשעת די שונאי ציון קערן זיך אָפּ פון איר מיט׳ן רוקן.

וואָס מיר האָבן פאָראויסגעזאָגט מיט פופצען, מיט צוועלף און מיט צען יאָר צוריק, און באַזונדערס ביים אָנהויב פון דער וועלט־מלחמה, איז איצט געוואָרן אַ פאַקט: אַ געזיכערטע אייגענע היים פאַר׳ן אידישן פאָלק אין ארץ ישראל איז אָ ו ו ע ק ג ע ש ט ע ל ט ג ע װ א ָ ר ן א ו י ף דער טאַגעס־אָרדנונג פון דער וועלט פּאָלי־טיק. דאָס איז דערוויילּ אַלץ, ניט מער, נאָר אויך ניט ווייניקער.

דאָס איז אונזער זיג, אַן אומצווייפלהאַפטער זיג. א ו נ ז ע ר ע ר, פון אַלע ציוניסטן, ווייל ווען ניט די צוואַנציק־יאָריקע אינטענסיווע פּראָ־פּאַגאַנדע פון ציוניזם, און ווען ניט די צען־יאָריקע פּראַקטישע רעוואָ־לוציאָנס־אַרבעט פון ציוניזם אין ארץ ישראל, וואָלט די פּראַגע קיינמאָל ניט באַטראַכט געוואָרן ערנסט און וואָלט ניט אויפגעקומען אויף דעם גרינעם טיש פון די דיפּלאָמאַטן. בלויז מענטשן מיט אַ קינדערשן בליק אויף וועלט־געשעעניש און אויף פּאָליטישע פּראַגן קאָנען זיך מאָלן, אַז די פּראַגע וואָלט אַרויפגעבראַכט געוואָרן, ווען עס וואָלט ניט געווען קיין ברייטע ציוניסטישע באַוועגונג. פאַרקערט, די ציוניסטישע באַוועגונג האָט אין דער פּראַגע ניט קיין קלענערן חלק, איידער אַפילו דער בריטישער מאַרש אין ארץ ישראל. עס וועט זיין זעהר גוט, ווען אונזערע פריינט וועלן דאָס ניט פאַרגעסן, און עס וואָלט זיכער ניט געשאַדט, אַז אונזערע ניט־פאַרגינער זאָלן דאָס אויך פאַרשטיין.

קיין רעכט־פּראַגע וועט קיינמאָל ניט אויפגעהויבן ווערן, אַזוי לאַנג ווי די אוממיטלבאַר פאַראינטערעסירטע פאַרלאַנגען עס ניט. אַזוי איז עס אויך מיט די אידישע רעכט. די גאַנצע געשיכטע באַווייזט אונז, אַז די אידן האָבן געקראָגן רעכט נאָר דאַן, ווען זיי האָבן עס פאַרלאַנגט, און נאָר אין דער מאָס, אין וועלכער זיי האָבן פאַר די רעכטן געקעמפט. די ענגלישע און האָלענדישע רעוואָלוציעס פון 17טן יאָרהונדערט האָבן ניט געבראַכט קיין גלייכע רעכטן פאַר אידן, ווייל זיי האָבן עס ניט פאַר־לאַנגט. די ערשטע פראַנצויזישע רעוואָלוציע האָט קיין פולע גלייכ־באַרעכטיקונג פאַר אידן ניט געבראַכט, ווייל זיי האָבן זיך צו־שפּעט געכאַפּט צו מאָנען, וואָס זיי קומט. פאַר דער רעוואָלוציע פון 1848־טן יאָר איז איירָאָפּע איז ביי אידן די עמאַנציפּאַציאָנס־באַוועגונג געווען זייער שוואַך, און דערפאַר האָט יענע רעוואָלוציע טאַקע ניט געבראַכט קיין גרויסע

דערלייכטערונגען פאר אידן.

אויב די גרויסע רוסישע רעוואָלוציע האָט תיכף אראָפּגעריסן די קייטן פון דעם אידישן פאָלק, איז דאָס דערפאר, ווייל עס איז פארגאנגען פופציק יאָר פון אידישער עמאנציפּאציאָנס־באוועגונג.

די רוסישע אידן האָבן אין זייער היינטיקער פרייהייט ניט קיין קלענערן חלק איידער די רעוואָלוציע אליין. אויב אונזערע הערצער זיינען פול מיט דאנק צום רוסישן פאָלק, צום רוסישן ארבעטער־קלאס פאר דעם עמאנציפּאציאָנס־אקט, דארפן מיר ניט פארגעסן, אז א גלייכער באַגייסטערטער דאנק און אנערקענונג קומט די אידישע משכילים פון די 60ער און 70ער יאָרן, און שפּעטער דעם „בונד“ און די ציוניסטישע סאָציאַליסטן, וועלכע האָבן מיט זייער קאמף ערשט מעגלאך געמאכט אָט דעם ליכטיקן רעזולטאט.

איך גיי נאָך ווייטער. די אויסערלאַכע ענדערונגען און געשעענישן קאָנען אמאָל האָבן נאָך א קלענערן ווערט, איידער דער קאמף פון די פאראינטערעסירטע גופא. יעדע באפרייאונג איז קודם כל די זאך פון די פארשקלאפטע גופא. אזוי איז דאָס מיט'ן ארבעטער־קלאס, און ניט ווייניקער איז עס אויך מיט די אונטערדריקטע פעלקער. די בירגערלאך־אידישע גלייכבארעכטיקונג אין צענטראַל אייראָפּע אין 1867־1870 יאָרן איז געקומען נאָר אָן א רעוואָלוציע, נאָר אַלס רעזולטאטן פון הארטנעקיגן קאמף פאר רעכט, צוגלייך מיט דער באפעסטיקונג פון די קאָנסטיטוציאָנעלע פרינציפּן אין עסטרייך, אונגארן און דייטשלאנד.

גלייך ווי עס איז געווען מיט דער אנערקענונג פון די בירגערלאכע רעכטן פון די אידן, אזוי איז עס אויך און וועט זיין מיט דער אנערקענונג פון די נאַציאָנאַל־פּאָליטישע רעכטן פון אידישן פאָלק אויף ארץ ישראל און מיט די נאַציאָנאַל־אויטאָנאָמע רעכטן פון די אידישע מאסן אין די גלות־לענדער. צו ערוואַרבן אָט די רעכטן, איז, נאַטירלאך, נויטיק א גינציקע אויסערלאַכע סיטואַציע, — אָבער קודם כל, א שטארקע באוועגונג ביי די אידן גופא, וועלכע זאָל וועקן דאָס אידישע פאָלק, ווי אויך דאָס געוויסן און די אינטערעסן פון די אומות העולם; א באוועגונג, וועלכע זאָל אויסנוצן איטלאכע גינציקע לאַגע פון די ארומיקע כחות און איטלאכע פאסיקע קאָמבינאַציע פון פרעמדע אינטערעסן.

די פּראָפּאגאנדע אליין איז אין פּאָליטישער הינזיכט א סך ווייניקער פּראָדוקטיוו, איידער פּראַקטישע מעשים. שאפט פאקטן, פאקטן און אָבער א מאָל פאקטן — דאָס איז דער ווינקלשטיין פון פּאָליטישער וועיזהייט. פאקטן איבערצייגן בעסער ווי געדאנקען. מעשים ווירקן שטארקער פאר לאָזונגען. קרבנות אגיטירן בעסער איידער רעזאָלוציעס. דערפאר איז זיכער, אז למשל דער „בונד“ האָט אין דער עמאנציפּאציע פון די רוסישע־אידן א גרעסערן חלק, איידער די גאנצע אגיטאציאָנס־ליטעראטור פאר אידישע רעכטן, וועלכע איז אין משך פון פופציק יאָר געשאפן געוואָרן פון די בירגערלאַכע „דערגרייכער“. דער „בונד“ האָט זיך ניט באנוגנט

מיט די רייד, נאר ער האט געקעמפט און געבראכט קרבנות, — דאס הייסט, ער האט געשאפן פאליטישע פאקטן, קליינע, אינדיווידועלע, יעדער איינער פאר זיך אן פאליטישן ווערט, נאר צוזאמען בילדן זיי איין גרויסן פאקט, וואס האט איצט געבראכט זיין פרוכט.*)

אזוי איז אויך מיט'ן ציוניזם. די פראקטישע קאלאניזאציאנס־ארבעט אין ארץ ישראל מיט אירע ערפארונגען, אומפארמיידלאכע פעלערן און קרבנות האבן געשאפן יענע פאליטישע פאקטן, וועלכע האבן צוגעגרייט דעם היינטיקן רעזולטאט. ווי קליין און שוואך עס זאלן דערווייל ניט זיין די אידישע קאלאניעס, ווי פעלערהאפט די סיסטעמען פון קאלאני־זאציע, און ווי יונג די ציוניסטישע אינסטיטוטן דארט, האבן זיי דאך א סך מער אופגעטאן פאר דער אויפקלערונג פון אידישן פאלק און פון דער גאנצער וועלט, איידער טויזנטער שיינע פראגראמען און דיפלאמאטישע פארהאנדלונגען. איין געפאלענער וועכטער האט אין דער פארווירקלאכונג פון ציוניזם א גרעסערן חלק, איידער אלע אונזערע דעקלאראציעס.

די בעסטע גאראנטיע פון דעם ציוניזם ליגט פארט אין דער ציוניסטישער באוועגונג, און ניט אין א טשארטער. די גאראנטיע ליגט, קודם כל, אין דער ארגאניזאציע פונ'ם אלגעמיינעם ציוניזם און פונ'ם סאציאליסטישן ציוניזם. דאס האב איך געזאגט מיט פופצען און צוועלף יאר צוריק; און איך וועל ניט מיד ווערן עס איבער'חזר'ן אפילו היינט, ווען דער עולם ווערט אזוי שווין צו־שטארק באגייסטערט פון די פאליטישע און דיפלא־מאטישע נייס. איך האב ניט מורא פאר דער באגייסטערונג, און אפילו ניט פאר דער אנטוישונג, וואס קען שפעטער קומען, — נאר שעדלאך איז די פארמישונג פון די יוצרות, מען זאל ניט פארזען די בוימער מחמת דעם וואלד. דער שיינער וואלד פון פאליטישע פערספעקטיוון פאר דעם ציוניזם האט נאר א קיום דורך זיינע בוימער — דורך די פראקטישע מעשים פון דער ציוניסטישער באוועגונג.

דערווייל איז דער ערפאלג נאך ניט קיין רעאלער, ער איז אייגנטלאך

---

*) רייודנדיק פון „בונד“, מיין איך, נאטירלאך, נאר דעם פאזי־טיוון טייל פון זיין אמאליקער טעטיקייט. דער היינטיקער „בונד“ איז פונקט אזוי ווייט פון דעם אמאליקן, און פונקט אין דערזעלבער ריכטונג ווייט, ווי דער היינטיקער „פארווערטס“ פונ'ם אמאליקן. אויב אב. קאהאן מעג ניט מערקן זיין ירידה, מעג דאס א בונדיסטישער „בן־יחיד“ אויך. אבער אויך אמאל איז דער „בונד“ ניט געווען כלו קאמף, ניט כלו אידעאליזם. דער עלעמענט פון ענגהארציקייט און אויבערפלעכלאכקייט האט אויך דעמאלט געגעבן אים ווייט ניט קיין פיינעם ריח. נאר דער היסטארישער פארדינסט מוז דעם „בונד“ צוגעגעבן ווערן אין פולער מאס. דעם פארדינסט האבן מיר, איבעריגענס, אים מודה געווען נאך מיט פופצען יאר צוריק. אין 1906 האב איך, צ. ב., געשריבן: „דער אידישער ארבעטער־קלאס וועט אוועק־שטעלן דעם „בונד“ פאר זיינע פארדינסטן א פראכטפולן דענקמאל — אין ירושלים.“

נאָר אין דער מחשבה. איך וויל דאָ זאָגן און טאָקע אונטערשטרייכן אַ זעלבסטפאַרשטענדלאַכקייט: מיר האָבן נאָך ניט ארץ־ישראל. אַלע פאַרשטייען עס, נאָר ס'שאַדט ניט צו דערמאָנען. מיר האָבן נאָך אפילו ניט קיין אָפיציעלן צוזאָג צו געבן אונז ארץ ישראל. נאָר עס איז שוין קאָלאָסאַל דער פאַקט אַליין, וואָס דער ציוניזם איז ענדלאַך געוואָרן אַן ערנסטער ענין פאַר דער גרויסער פאָליטיק אין דער וועלט. דאָס, אַליין פאַר זיך, איז אַזאַ זיג פאַר דער ציוניסטישער באַוועגונג, וואָס וועט ברענגען זיינע גוטע פּאָליטישע פּראַצעדענטן אין דער צוקונפט, ווען אפילו דערוויל זאָל זיך אויסלאָזן, חלילה, אַ מיסערפאָלג. די ערשטע רוסישע רעוואָלוציע איז געווען אַ שמערצלאַכער דורכפאַל, אָבער אירע פרוכט האָט זי געבראַכט שפּעטער, און ווי געבראַכט. דעם אמת'ן טויט־קלאַפּ דעם צאַריזם האָט זי געגעבן, יענע טראַגישע רעוואָלוציע מיט איר טראַגישער אַנטוישונג. און דעם גרעסטן טויט־קלאַפּ דער גאַנצער גלות־אידעאָלאָגיע, דעם רעאַקציאָנערן אַנטי־ציוניזם, דער בלינדער, וויסטער הפקרות פון די שונאי ציון האָט געבראַכט אַט דער לעצטער זיג אונזערער.

די שנאה צום ציוניזם איז מאָראַליש דערשלאָגן געוואָרן אויף אייביק. איצט זעט די גאַנצע וועלט, אַז זי האָט מער ניט קיין געזונטן פּסיכאָלאָגישן און סאָציאַלן יסוד, אַז זי איז צופוילט דורך און דורך, אַז זי איז — די רעאַקציע און דער אָבסקוראַנטיזם אין דער אידישער וועלט. די שונאי־ציון, וועלכע האָבן זיך מיט אַזוי פיל חוצפּה אַוועקגעשטעלט מיט'ן רוקן צום לעבן, צו דער פרייהייט, זעען ניט, מיען זיך ניט צו זען, אַז דאָס לעבן האָט זיי געענטפערט מדה כנגד מדה: האָט זיך מיט'ן רוקן אָפּגעקערט פון זיי, ווי פון אָפּגעשמיסענע הושענות.

און אַט דער רעזולטאַט, זאָג איך, וועט בלייבן אפילו ווען די היינטיקע דיפּלאָמאַטישע סיטואַציע זאָל ניט ברענגען צו קיין פּאָזיטיוון רעזולטאַט.

לאָמיר האָפן, אַז די געשעענישן וועלן זיך אַנטוויקלען אַזוי, ווי עס פאָדערן די העכסטע אינטערעסן פון דער מענטשהייט און פונ'ם אידישן פאָלק און די לאָגיק פון דער מלחמה. די וועלט־מלחמה גייט איצט אַריבער פון איר אימפּעריאַליסטישער סטאַדיע אין איר לעצטער, רעוואָלוציאָנערער סטאַדיע. און בכן לאָמיר האָפן, אַז זי וועט זיך אויסלאָזן ניט מיט קיין ווייטערער אונטערדריקונג, נאָר מיט דער באַפרייאונג פון אַלע פעלקער. עס איז כמעט ווי זיכער, אַז די ענגלענדער וועלן נאָך האָבן גענוג צייט איינצונעמען ארץ ישראל, מעסאָפּאָטאַמיע און סיריע. עס איז כמעט ווי זיכער, אַז אַ רעוואָלוציע וועט אָראָפּשליידערן די האָהענצאָלערנס, די האַבסבורגס און צענטראַליסטישע יונג־טערקן. און אויב אַזוי וועט שוין מיט מאַטעמאַטישער זיכערקייט קומען אויך די אידישע רעפּובליק אין ארץ ישראל.

אָבער, ווער ווייסט! עס איז נאָך אַלץ ניט אויסגעשלאָסן, אַז דער ראָד פון דער געשיכטע זאָל זיך ווידער קרום אַ דריי טאָן, און דעמאָלט

וועט, צוגלייך מיט א סך אנדערע רעוואָלוציאָנערע טרוימען, אויך דער ציוניזם איבערלעבן אַן אַנטוישונג. און צוזאַמען מיט א סך אנדערע פינסטערלינגען און רעאַקציאָנערן, וועלן אויך די ריטער פון אידישער אַסימילאַציע און פון גלות־אַפּאָרטוניזם נאָך אַמאָל ארויסכאַפּן זיך אויפ׳ן זאָטל. נאָר איין פּאָזיטיווער רעזולטאַט וועט שוין בלייבן אויף דער צו־קונפט: איינמאָל געשטעלט אויף דער טאָגעס־אָרדנונג פון דער וועלט־פּאָליטיק, וועט די ארץ ישראל פראַגע פון דאָרט שוין ניט אַראָפּגיין. און די ציוניסטישע באַוועגונג, ווערנדיק אַלץ ברייטער און טיפער, וועט מיט אירע פּראַקטישע מעשים טרייבן די פראַגע אַלץ מער און מער צו איר ענדגילטיקער לייזונג, צו דער געזיכערטער אייגענער היים פאַר׳ן אידישן פאָלק אין ארץ ישראל.

דער ציוניזם איז א היסטאָרישע נויטווענדיקייט אין אידישן לעבן; ער וועט קומען — דורך דער ציוניסטישער באַוועגונג, דורך דער ציוניס־טישער אָרגאַניזאַציע, דורך דעם פּועלי־ציוניזם, דורך אונזערע אינסטיטוטן, אונזער אַרבעט און אונזער קאַמף.

ארץ־ישראל אַלס אַ לאַנד פאַר אידישע מאַסן

צווישן די אידישע אַרבעטער ווערט אַלץ מער און מער פאַרשפּרייט דער געדאַנק, אַז דאָס אידישע פאָלק נויטיקט זיך אין אַן עקאָנאָמיש און פּאָליטיש זעלבסטשטענדיקן צענטער און כמעט אַלע גיבן צו, אַז אויב אַ אידישער צענטער — וואָלט ער באַדאַרפט זיין אין ארץ־ישראל.

אָבער נאָך ניט אַלע זיינען איינפאַרשטאַנען, אַז די טערטאָריאַלע לע־זונג פון דער אידן פראַגע איז אויך מעגלאַך, אַז זי קען זיך פאַרוואַנדלען פון אַ וואונש אין אַ פאַקט. אָפטמאָל קומט אויס צו הערן אַזוינע רייד: יאָ, מיר זיינען מסכים, ארץ־ישראל איז נויטיק פאַר'ן אידישן פאָלק, אָבער צו קענען מיר קריגן ארץ־ישראל, און אויב יאָ, ווי אַזוי וועלן מיר זי קריגן?

מ'קען באַטראַכטן די דאָזיגע פראַגע פון צוויי זייטן, ווייל דער אויס־דרוק „קריגן ארץ ישראל" האָט צוויי באַדייטונגען. ערשטנס, הייסט דאָס, באַקומען דאָס אָפיציעלע רעכט צו באַזעצן דאָס לאַנד און צו שאַפן דאָרט אַן אייגענע פּאָליטיש־זעלבסטשטענדיקע אידישע געזעלשאַפט. צווייטנס, הייסט דאָס, פאַקטיש באַזעצן גרויסע אידישע מאַסן אין ארץ־ישראל און בילדן אַ אידישע מערהייט אין לאַנד. צוויי פראַגן זיינען דאָס: צי איז מעגלאַך רעכטלאַך צו באַקומען ארץ־ישראל, אַז די מלוכות זאָלן איבער־געבן דאָס לאַנד אין רשות פון אונזער פאָלק? און צי איז מעגלאַך פאַק־טיש צו עראָבערן ארץ־ישראל דורך אַ ברייטער אידישע קאָלאָניזציע

די רעכטלאַכע פראַגע, וועלכע הענגט אָפּ פון דער וועלט־פּאָליטישער לאַגע און פון אויסגאַנג פונ'ם קריג, דאַרף באַטראַכט ווערן באַזונדער. אין דער היינטיגער אָפּהאַנדלונג וועלן מיר זיך באַשרענקן מיט דער צוויי־טער פראַגע, ווי ווײַט ארץ־ישראל קענען ווערן אַ היים פאַר אידישע פאָלקס־מאַסן.

ארץ־ישראל איז ניט אַזאַ גרויס לאַנד, ווי דייטשלאַנד אָדער פראַנק־רייך, למשל; פונדעסטוועגן קען זי דאָך אריינעמען אַ גרויסע באַפעל־קערונג. דאָס לאַנד איז אין שטח אַזוי גרויס, ווי בעלגיע, ווי די אינזל האַאיטי. אין בעלגיע וואוינען כמעט אַכט מיליאָן מענטשן, אויף האַאיטי צוויי מיליאָן, און אין ארץ־ישראל סך הכל זעקס אָדער זיבן הונדערט טויזנט. ווען די אידן זאָלן זיך דערהויבן צו דער זעלבער מדרגה פון קול־טור, ווי די בעלגיער, קענען מיר אריינברענגען אין דעם קליינעם לאַנד נאָך די גרויסע מערהייט פון אונזער צווייטן פאָלק, אַלע רוסישע און עסטרייכישע אידן צוזאַמען. אויב די אידן זאָלן זיך אַראָפּלאָזן צו יענער

מדרגה פון קולטור, אויף וועלכער ס'שטייען די האאיטישע נעגערס און מולאטן, קענען מיר נאך באזעצן אין דעם לאנד אלע אידן פון די צוראבירטע פראווינצן פון פוילן און גאליציען.

און ווען מיר זאלן באקומען די עפנטלאך־רעכטלאכע מעגלאכקייט, צו קאלאניזירן ניט ארץ־ישראל אליין, נאר אויך אירע נאכבאר־לענדער, מעסאפאטאמיען און על־עריש, קענען מיר, בא דער קולטור, אינטעליגענץ און ארבעטספייאינקייט פון נעגערס אדער מאנטענעגרינער, געפינען דארט גענוג פלאץ פאר דעם גאנצן אידישן פאלק מיט אלע קינדס־קינדער אין משך פון הונדערטער יארן.

די נאטירלאכע באדינגונגען פון קלימאט און באדן אין פאלעסטינא, זיינען לויט דער מיינונג פון די בעסטע ספעציאליסטן, ווי פראפ. אטא ווארבורג, אוהאגען און פילע אנדערע — זייער גינציק פאר א גרויסע מאסן־קאלאניזאציע. דער קלימאט פון לאנד איז אין אלגעמיין א געזונטער, נאר ער ווערט געשטערט דורך געוויסע ארטיגע קראנקהייטן. דאס זיינען אבער שטערונגען, וואס קענען און ווערן שוין אצינד סיסטעמאטיש באזייטיקט דורך ציוויליזאטארישע און סאניטארישע אונטערנעמונגען. א סך קאלאניעס אין ארץ־ישראל, וואס זיינען געווען זומפן מיט דרייסיק יאר צוריק, זיינען א דאנק אזוינע מיטלען געווארן בליענדע גערטנער און קור־ארטן. וואס דער מענטשלאכער שכל האט געקאנט דערגרייכן אין שטאט פלארידא, אויף דער קובא־אינזל, אין בראזיליען, אין פאנאמא, וואו ס'פלעגן אויך הערשן מאלאריא מיט אנדערע מגפות, דאס וועלן אויך די אידן קענען באווייזן.

דער באדן אין פאלעסטינא איז בטבע א רייכער און א פרוכטבארער. ווי דאס באווייזט דער פאקט, אז בעת דער אידישער זעלבסטשטענדיקייט פלעגן זיך אין לאנד מפרנס זיין עטלאכע מיליאן נפשות. דאס לאנד איז אבער איצט אויך שטארק פארלאזט און פאר'יתום'ט. דא דארף קומען די מאדערנע וויסנשאפט מיט אירע וואונדערבארע מיטלען צו באפרוכטפערן א פאר'יתום'טן באדן. דורך באוואסערונג, פרוכט־וועקסל. אויך דער באדן פון איטאליע און די באלקאן־לענדער איז געלעגן פארוויסט הונדערטער יארן, ביז די מענטשן האבן זיך פאר אים גענומען און אין לויף פון עטלאכע צענדליגער יארן פארוואנדלט די וויסטענישן אין וועלדער, פעלדער און בליענדע שטעט.

דאן. די אינדוסטריע, וואס קען רייך מאכן אפילו די ארימסטע, פארווארפנסטע ווינקלאך! אינדוסטריע הענגט אפ סיי פון די ארטיקע נאטור־באדינגונגען, סיי פון דעם אונטערנעמונגס־גייסט ביי דער באפעלקערונג. ס'זיינען שוין דא אייניקע אייזנבאנען אין לאנד, נאר די אידישע קאלאניזאציע וועט דארט ערשט אויפבויען א געדיכטן נעץ פון באנען. ס'איז א סברה, אז אין לאנד געפינען זיך באגראבן אונטער דער ערדפלאך א סך וויכטיקע מעטאלן און מינעראלן. אויב אבער אין ארץ־ישראל אי זאפילו ניטא קיין קוילן אדער קיין נאפט (געאלאגן זאגן, אז ס'איז

יא פאראן) — האבן מיר דאך דעם ביישפיל פון איטאליע און די באל־קאן־לענדער, וואס באזיצן אויך ניט קיין אייגענע קוילן און נאפט, דאך אנטוויקלען זיי אן אייגענע אינדוסטריע. ווייטער, באזיצט ארץ־ישראל א גרויסע קראפט פונ׳ם וואסער־שטראם פון ירדן, וואס קען פארזארגן מיט ענערגיע דאס גאנצע לאנד.

צווישן די באדינגונגען פון אידישער קאלאניזאציע איז באזונדערס וויכטיק דער פאקט, וואס ארץ־ישראל איז ענג פארבונדן מיט׳ן וועלט־מארק: פון אלע טערקישע פראווינצן איז דאס די לעבעדיקסטע אין זינען פון וועלט־האנדל, פון ארויספיר און אריינפיר. דאס קומט פון דער אידישער קאלאניזאציע. פאר אלץ, וואס אידן פראדוצירן אין ארץ־ישראל, האבן זיי א פארטיקן מארק אין די גלות־לענדער. און דורך די פארמיט־לונג פון די אידן אין די גלות־לענדער קענען די פראדוקטן פון ארץ־ישראל גלייך אריינדרינגען אינ׳ם מארק פון פרעמדע פעלקער, ווי מיר זעען דאס שוין איצט מיט די פראדוקטן, וואס אידן פירן ארויס פון ארץ־ישראל (אראנזשן, כרמל־וויין).

ארץ־ישראל פירט אריין צו זיך פון פרעמדע לענדער א סך אזוינע סחורות, וואס אידן וואלטן געקאנט צום בעסטן באזארגן אויפ׳ן ארט. זי פירט אריין קליידער פון וויען, בעת די אידן זיינען די בעסטע שניידער אין דער וועלט און וואלטן אליין געקענט פארזארגן מיט מלבושים אי ארץ־ישראל אי דעם גאנצן אריענט. ארץ־ישראל פירט אריין ציגארעטן פון מצרים, שיך פון עסטרייך, קאפעליושן פון איטאליע, כעמישע שטאפן פון מצרים און פון איטאליע, זייגערס פון דייטשלאנד און דער שווייץ. בעת אידן זיינען די בעסטע מייסטער פאר אזוינע מלאכות.

גאנצע שטעט אין ארץ־ישראל קענען אויסגעבויט ווערן פון אידישע פאבריקן מיט אידישע ארבעטער.

דאס זיינען דערווייל נאר מעגלאכקייטן. וואס פון דעם וועט פאר־ווירקלאכט ווערן, — דאס ווענדעט זיך אן דער ענערגיע, וואס דאס אי־דישע פאלק, און גאנץ ספעציעל די אידישע ארבעטער וועלן ארויסווייזן אין דער קאלאניזאציע. מיר וועלן אבער ניט באדארפן צו בויען אלצדינג פון ס׳נייי אויף א ווילד־פרעמדן באדן, ווייל אין ארץ־ישראל איז שוין א סך אויפגעבויט געווארן אין לאנד דורך דער דרייסיק־יאריקער ארבעט פון פיאנערן. דאס איז דער נייער ישוב אין די קאלאניעס און אין די שטעט.

די פיאנערן האבן אונטער די שווערסטע, שרעקלאכסטע באדינגונגען אויפגעבויט א אידישן ישוב, וואס איז נאך ניט געזיכערט פאליטיש, האט נאך ניט קיין רעכטלאכע גאראנטיעס, שטעלט מיט זיך אבער שוין פאר א הויכן עקאנאמישן און קולטורעלן ווערט: דער קליינער ישוב, וואס מיר האבן שוין אין לאנד, איז פאקטיש אויטאנאם, אומאפהענגיק סיי פון טער־קיי, סיי פון דער אראבישער באפעלקערונג, אין זיין קולטורעלער און געזעלשאפטלאכער אנטוויקלונג. דאס איז אונזער אידישע באלעבאטיש־

קייט, — א קליינע באלעבאטישקייט, נאר א זעלבסטשטענדיקע. אזא קולטורעלע און עקאנאמישע זעלבסטשטענדיקייט געניסן מיר אין ערגעץ ניט, אפילו ניט אין די פרייסטע לענדער פון דער וועלט.

דאס האבן געקענט אין ארץ־ישראל שאפן איינזאמע פיאנערן מיט זייערע באשרענקטע מיטלען און אן שום ערפארונג. וואס'זשע וועט קענען דארט שאפן דאס גאנצע געאייניקטע און ארגאניזירטע אידישע פאלק?

אין משך פון די לעצטע צענדליקער יארן זיינען אנטשטאנען גרויסע קאלאניעס אין די אמאליקע וויסטע לענדער. די „וועסט" אין די פאר־אייניקטע שטאטן, בראזיליע, ארגענטינע, דרום־אפריקע, עגיפטן — זייר נען געווארן בליענדע מדינות א דאנק דער סיסטעמאטישער ארבעט פון פעלקער און רעגירונגען. אויך אין פאלעסטינע קען אנטשטיין א רייכער שטאט מיט א וויכטיקער נאציאנאלער ווירטשאפט. דערצו זיינען נויטיק ארגאניזירטע פאלקס־קרעפטן. מיר האבן א פאלק אן א לאנד און א לאנד אן א פאלק. לאמיר זיי צונויפברענגען צוזאמען!

בארענקט דאס אידישע ארבעטער, איר וועט איינזען, אז ארץ־ישראל אלס א לאנד פאר די אידישע פאלקס־מאסן איז ניט קיין חלום, נאר א גרויסע היסטארישע מעגלאכקייט. באטראכט דאס, חברים ארבעטער, און איר וועט פארשטיין, פארוואס מיר ווילן א אידישן קאנגרעס מיט דער פלאטפארם פון א פאליטיש־זעלבסטשטענדיקער אידישער היים אין ארץ־ישראל.

(„אידישער קאנגרעס", 13טן אויגוסט, 1915.)

דער טעראָריסט און דער וועכטער

(צום דערשיינען פון זאַמל־בוך „יזכור")

א מיטל־געוואַקסענער פּויערל מיט אַ צעשויבערט בערדל און קליינע הכנע'דיקע גרויע אויגן, וואָס דערציילן פון שווערער פּראַצע אָן אַ האָפנונג און פון באַהאַלטענעם פּראָטעסט, זיצט איינגעבויגן אויפ'ן בעטל פון געפענגעניש, טראַכט, מסתמא, זיין בלייערנע מחשבה וועגן ערד און פריי־הייט. פּלוצלונג, רופט ער זיך אָפּ צו מיר — איך „זיץ" מיט אים און נאָך אַנדערע „גוים" אין איין קאַמער, פאַר פּאָליטישע פאַרברעכנס, אין אַ תפיסה פון דרום־רוסלאַנד — קערט ער זיך צו מיר צו:

— זאָגט־זשע, פּאַניטשו, וועט מען יענע צוויי נייע געפאַנגענע הענגען?

— כ'ווייס ניט, מסתמא הענגען, — שלייכט זיך אַרויס פון פאַרקלעמ־טער ברוסט אַן ענטפער, אָן מיין ווילן און אָן מיין הסכמה.

— ווי־זשע איז דאָס, פּאַניטשו, זיי האָבן זיך דאָך פאַר אונז אַלעמען איינגעלייגט, קלעקט אונז קיין ערד ניט, דער גובערנאַטאָר האָט אונז אַלעמען געשמיסן, מיר האָבן אַלע זיי געבענטשט, אַז זיי האָבן דעם גובער־נאַטאָר געשאָסן — פאַרוואָס־זשע וועט מען זיי הענגען און אונז ניט? פּאַניטשו, איז דאָס יושר?

זיצט ער וייטער אין באַוועגונג. און איך קנעט אַפּאַטיש געפענגעניש־דאַמקעס פון קאַזיאָנעם שוואַרץ־ברויט, צו שפּילן דאַמקעס מיט דעמזעלביקן פּויער.

— איז זיינען זיי דאָך אונזערע העלדן! — פאַרענדיקט פּלוצלינג דער פּויער זיין דערשראָקענעם געדאַנק, און די אויגן ווערן מיטאַמאָל גרעסער, די גאַנצע וואַכעדיקע פיגור פונ'ם דאָרפישן „בונטאָווששיק" נאָך קלענער, נאָך מער צוזאַמענגעקאָרטשעט.

„זיינען זיי דאָך אונזערע העלדן". דער גוי האָט צום ערשטן מאָל פאַרשטאַנען דאָס מאָדנע וואָרט. „טאַק וואַני־זשע נאַשי הערויי". איצט ערשט ווערט אים קלאָר דאָס פרעמדע וואָרט „הערויי", וואָס ער האָט ערגעץ געהערט קלינגען, נאָר ס'האָט זיך ניט געקלעפּט צו זיין וואַכעדי־קער דערפאַרונג.

דער נאַאיווער און פרומער אויסרוף פון יענעם פּויער שוועבט די גאַנצע צייט אין מיין זכרון ווען איך קאָרטשע זיך אַריין אין דעם פּראַכטפול־שוידערלאַכן בוך, אין דעם „יזכור"־בוך, וואו איטלאַכע שורה און איטלאַך בילד זאָגט דיר מוסר, וואָס „יענע זיינען אונזערע העלדן"

און פאַרוואָס זיי פאַלן אַ קרבן פאַר אונז.

פון יענע צוויי העלדן, וואָס מען האָט זיי געזאָלט הענגען אַלס קרבן פאַר די געשמיסענע פּויערים, איז איינער אַ אידישער בחור געווען. זיין יוגנטלאַכן ענטוזיאַזם, זיין דורשט מפקיר צו זיין זיך פאַר דעם כלל — האָט ער אָפּגעגעבן דעם פרעמדן פאָלק, זיין לעבן האָט ער איינגעזעצט פאַר פרעמדע ערד און פרייהייט. קיין טיפער „טעאָרעטיקער" איז ער ניט געווען, אין קיין געהיימע דיסקוסיאָנס-פאַרזאַמלונגען פלעגט ער ניט ארויסטרעטן: ארויסגעוואָרפן אין שטרענגער „קאָנספּיראַטיווער"פאַרגעסנ־הייט זיין אייגענעם נאָמען, האָט ער געטראָגן פרעמדע קריסטלאַכע נעמען, אין יעדער שטאָט אַן אַנדער נאָמען. איך ווייס נאָך עד־היום ניט זיין אידישן נאָמען, פאַר וועלכן ער האָט אַזוי מורא געהאַט, נאָר געקענט האָב איך אים נאָך „אויף דער פרייהייט" און פלעג אַמאָל פאַרקניפּן מיט אים אַ געשפּרעך מכח דער אידישער לאַגע.

— עי, איר שאָוויניסטן, בורזשואַס, איר פאַרשטייט ניט, אַז אַלצדינג קערט זיך אָן דער אַגראַר־פראַגע. גיט דעם רוסישן פאָלק זיין ערד און זיין פרייהייט, וועט קיין אידן־פראַגע מער ניט זיין.

דער איבערצייגטער ענטפער פלעגט אָפּקלינגען מיט גוטמוטיקער פעסטקייט. ער האָט געבליקט אויף מיר, ווי איינער, אַ רייכער מנדב, קוקט אויף אַ פאַרשייטן אַרימאַן, וועלכער איז אים מוחל די נדבה; און פון זיינע אויגן האָט אַרויסגעשיינט אַ שטומער פאַרוואורף:

איך וויל דאָך אָפּגעבן מיין לעבן פאַר דער ערד און פרייהייט פאַר אַלעמען גלייך, פאַר די פּויערים און פאַר דיר, און דו, נאַרישער שאָוויניסט, ווילסט אפילו מיין קרבן ניט צונעמען!

ניין, איך האָב זיין קרבן ריכטיק אָפּגעשאַצט און די קרבנות פון הונדערטער אַנדערע אַזוינע אידישע בחורים ווי ער, וואָס האָבן זייער פאַר־חלומ'טן קאָפּ אָפּגעגעבן פאַר יענעם. נאָר איך בין ניט געווען באַפרידיקט דערמיט. דאָס זיינען ניט אונזערע העלדן.

און אויסגעשטאָרבן איז דער וואונדערבאַרער דור פון יענע ענטוזיאַסטן, אויסגעלאָזט זיינע אָטעמס אונטער די הענט פון דעם צאַר'ס תלינים. די פאַרבליבענע האָבן זיך מישב געווען אויף אַ קליגערער זאַך: אָפּגעקומען אונזער חלק עולם־הבא, היינט לאָמיר געניסן פון עולם־הזה. די געוועזענע אידישע רעוואָלוציאָנערן זיינען קאַריעריסטן געוואָרן.

נאָר דער דאַרשטיקער גייסט פון אונזער אידישער יוגנט איז ניט דערשטיקט געוואָרן אין דער אַלגעמיינער יאָגעניש נאָך פאַרגעניגן און קאַריערע. געבליבן איז נאָך וואו־נים־וואו דער אידעאַליזם, געלעבט האָט נאָך אין די פאַרבאָרגענע טיפענישן פונ'ם פאָלקס־גייסט דער דראַנג נאָך גרויסע היסטאָרישע מעשים. דאָס נאַציאָנאַלע געפיל האָט אָנגעהויבן צו פלאַקערן מיט הייליקע פונקען פון התלהבות. און אויפ'ן אָרט פון ז י י ע ר ע העלדן זיינען געקומען אונזערע איינענע, וואָס לייגן איין זייער לעבן פאַר אידישער ערד און אידישער פרייהייט.

דער הינגעריכטעטער אידישער טעראָריסט האָט געפונען אַ ווירדיקן נאָכפאָלגער אינ׳ם אידישן וועכטער. אַ ווירדיקערן נאָך פאַר דעם ערשטן. דער ערשטער האָט זיין אידישן נאָמען פאַרלייקנט און מיט אַ קריסטלאַכן „לייבל״ אויפ׳ן שטערן צו דער תליה געגאַנגען, און דער נאָכפאָלגער זיינער האָט זיין וואָכעדיקן געטאָ־נאָמען פאַרביטן אויף אַ נאַציאָנאַלן, מיט היסטאָרישע רמזים און האָפנונגען פאַרבונדן.

ז י י ע ר ע העלדן האָבן זיך פון וועלוועלס און בערלס אין אַנטאָניכ און קאָנדראַטים איבערגעדרייט: די נייע העלדן, אונזערע, די ארץ־ישראל׳דיקע זיינען מיט נייע נעמען ארוים, מיט נעמען פאַר אייגענער ערד און פרייהייט: שמואלי, אחדותי, ראובני — הייסן זיי.

אין די הונדערטער ציילן זיי היינט און אין די טויזנטער וועלן זיי מאָרגן ציילן, ווייל אַ טייל פון זיי האָט שוין אָפּגעגעבן זייערע קערפּערס צו באַפרוכפּערן די אידישע ערד, מאַכן זי פעט מיט יונג בלוט און מיט יונגע מוסקולן, אַז פון איר זאָל אויסשפּראָצן דער פרישער בוים פון אידישער פרייהייט.

דאָס זיינען די פּאַרקעמפער פון די אידישע פעסטונגען אין ארץ־ישראל, די וועכטער פון אידישן פאָלקס־פאַרמעגן. און אַ טייל פון זיי איז געפאַלן, דערפילנדיק די פריייוויליקע פליכט.

דער טעראָריסט איז לכתחילה געגאַנגען אויף מאָרד און זעלבסט־מאָרד, ווייל פאַרמאָסטן האָט ער זיך מיט זיין גליענדן האַרץ אונטערצוציגדן דעם גאַנצן בנין פון הונדערט־יאָריקן דעספּאָטיזם, צו ברעכן מיט זיין אייגענעם קאָפּ די אַזיאַטישע מויערן פון שקר און פינסטערניש. דער היינטיקער אידישער קעמפער אין ארץ־ישראל גייט אָבער אַהין ניט צו צושטערן, נאָר צו בויען, ניט צו מאָרדן און געמאָרדערט צו ווערן, נאָר צו באַפרוכפּערן די ערד דורך פרידלאַכער, ברכה־ברענגענדיקער אַרבעט. נאָר די ווילדע צושטאַנדן אינ׳ם פאַרנאַכלעסיקטן לאַנד זיינען פיינטלאַך צו זיין פרידלאַכער אַרבעט, און ער איז געצוואונגען צו באַוואָפנען זיך קעגן די האַלב־ווילדע מענטשן. אונזערע אידישע העלדן זיינען דער היפוך פון טעראָריזם, נאָר זיי פאַלן אַ קרבן מיט׳ן פולן באַוואוסטזיין פון דער נויטיקייט און אומפאַרמיידלאַכקייט פון זייער שיקזאַל.

אַ נייע פראַכטפולע תפלה האָט די היגע אידישע יוגנט פאַרפאַסט אויף די קברים פון די געפאַלענע אידישע אַרבעטער און וועכטער אין ארץ־ישראל, אַ תפלה פון פרייהייט און האָפנונג, פון שטאָלץ און איבער־צייגונג און געלאָזט די תפלה אין דער גרויסער וועלט אין דער מאָדערנער פאָרם פון אַ בוך. „יזכור״ הייסט דאָס בוך, דאָס שוואַרצע בוך פון זכרונות און פאַקטן. דער נייער „יזכור״ וויינט ניט אויף די „קדושים״, ער ברעכט ניט די הענט אין אוממעכטיקן טרויער פון אל מלא רחמים, נאָר מיט יראת־הכבוד איז ער מזכיר נשמות, ווי דאָס טוען קעמפער, באַ־וואונדערנדיק די מעשים פון זייערע מיטקעמפער. ניט ווי אבלים און יתומים זיינען זיי מתפלל, די אויטאָרן פונ׳ם זאַמלבוך, נאָר ווי שטרייטער,

וואס ליגן אפ א פייערלאכע שבועה אויפ׳ן קבר פון זייערע ברידער.

און דעם זונטיק וועלן זיך אויפזאמלען די געבליבענע ארבעטער און וועכטער. און דארט וועט פארטיילט ווערן דאס שווארץ־געהילטע בוד צוזאמען מיט דער איינציקער ירושה פון די פארשטארבענע: מיט זייער אידעאליזם, וואס זיי האבן, אויסלאזנדיק דעם אטעם, אנפארטרויט צו די לעבן געבליבענע.

מיר וועלן זיך אויפזאמלען און דערמאנען די נעמען פון יענע יונגע־לייט, וואס זיינען געלאפן פון די דושנע שטעט און ארימע שטעטלאך אין די רייכע בערג און פרייע וויסטענישן פון ארץ־ישראל. און איבער אונזערע קעפ וועט אויף שטילע פליגלען שוועבן דער אומשטערבלאכער גייסט פון די אוועקגעגאנגענע — דער גייסט פון פרייער ארבעט אויף דער באַ־פרייטער ערד.

(„ווארהייט“, ניו יארק, 1916.)

ארץ ישראל אין אונזער פּראָגראַם און טאַקטיק

„נייע צייטן — נייע פויגלען, נייע פויגלען — נייע לידער" — האָט דער דיכטער געזאָגט. אויך אויף אונז איז די צייט ניט אריבער אָן ווירקונג, און זי האָט געמוזט ביי אונז ארויסרופן אויך נייע ווערטער און נייע מעשים. מיט 12 יאָר צוריק זיינען מיר ארויסגעטראָטן צום ערשטן מאָל אויף דער אידישער גאַס, ווי אַן אָרגאַניזירטע פּאַרטיי. פון דאַן אָן האָט זיך שטאַרק אַנטוויקלט און רייף געוואָרן דער פּראָלעטאַריאַט בכלל, אין משך פון דער צייט איז אויך שטאַרקער און רייפער געוואָרן דער אידישער פּראָלעטאַריאַט.

אַמאָל האָט דער פּראָלעטאַריאַט געשטרעבט בלויז אָפּצושאַפן די מניעות אויף זיין וועג, איצט אָבער וויל ער אויך שאַפן, בויען אַ ניי לעבן. אויך אונזערע שטרעבונגען זיינען גרעסער געוואָרן, און מיר מוזן דעריבער אויך ברייטער מאַכן אונזער פּראָגראַם.

מיר ווילן אויך רייכער און בויגזאַמער מאַכן אונזער טערמינאָלאָגיע. אַמאָל האָבן מיר נאַאיוו-רעאַליסטיש געקוקט אויפ'ן לעבן, און בלויז פון דער רעאַלער זייט האָבן מיר אויך פאָרמולירט אונזערע פאָדערונגען. איצט האָבן זיך אָבער ביי אונז באַוויזן אויך קולטורעל-עסטעטישע באַדערפנישן, און אויך פאַר זיי ווילן מיר געפינען אַן אויסדרוק.

לאָמיר נעמען דעם סאָציאַליזם. ער האָט זיינע פאַרשידענע מאָמענטן. עקאָנאָמיש הייסט עס: סאָציאַליזאַציע: פאַרגעזעלשאַפטלאַכן די פּראָ־דוקציאָנס-מיטלען. פּאָליטיש: די דיקטאַטור פון די ארבעטענדיקע מאַסן. ער האָט אָבער אויך אַ געפילס-מאָמענט. ער וויל אָפּשאַפן די ממשלה פון עגאָאיזם, מאַכן אַ סוף צו דעם תוהו ובוהו, צו דער הפקר'דיקער אַנאַרכיע פון דער קאַפּיטאַליסטישער אָרדנונג.

דיזעלביקע דריי מאָמענטן געפינען מיר אויך אין ציוניזם.

עקאָנאָמיש הייסט עס: די קאָנצענטראַציע פון די אידישע מאַסן אין ארץ ישראל. פּאָליטיש: באַקומען פאַר דעם אידישן פאָלק אין ארץ ישראל אַ טעריטאָריאַלע אויטאָנאָמיע. און אויף דער געפילס-שפּראַך: די שטרעבונג צו אַן אייגענער היים.

אַז די באַדערפניש צו געבן אַן אויסדרוק אויך אונזערע געפילן איז ביי אונז פאַר דער לעצטער צייט שטאַרק אויסגעוואַקסן, און מיר שעמען זיך מיט איר ניט. דער חשש פון „למה יאמרו הגוים" קימערט אונז מער ניט...

מיט 12 יאָר צוריק האָבן מיר זיך געהאַלטן אָן דעם געוויסן ווערטל פון פּראָסטן המון, וועלכער זאָגט: „בעסער אַ איד אָן אַ באָרד, איידער אַ באָרד אָן אַ אידן". מיר האָבן דאַן ניט געהאַלטן פון ראָמאַנטיק, אָרנאַ־

מענטן און באַפּוצונג. עס האָט אויך דאַן געמוזט זיין אַזוי. מיר האָבן דאַן געפירט אַ מלחמה אויף צוויי פראָנטן: קעגן „בונד" פון איין זייט און קעגן די ציוניסן פון דער אַנדער זייט. און כדי מען זאָל אונז ניט פאַרבייטן מיט די לעצטע, האָבן מיר זיך געמוזט שטאַרק באַמיען אויך צו זיין שטאַרק אָפּגעהיט מיט אונזער טערמינאָלאָגיע. דאָך מוז איך זאָגן, אַז באמת האָבן מיר אויך דאַן ניט שטאַרק מורא געהאַט פאַר די כלומר'שט טריפה ווערטער, און אויך אין אונזער פּראָגראַם, וואָס איז דאַן אויסגעאַרבעט געוואָרן, וועט איר געפינען אומעטום די ווערטער: „דאָס אידיש פאָלק".

פון דעמאָלט אָן האָט זיך אָבער אַ סך געענדערט. דער חילוק צווישן אונז און די אַנדערע פּאַרטייען איז גענוג קלאָר און בולט געוואָרן. קיינער וועט אין אונז מער קיין טעות ניט האָבן. איצט איז אַלזאָ געקומען די באַדערפעניש צו ריידן אין אַ נייער, רייכערער טערמינאָלאָגיע. מיר מעגן און מיר דאַרפן איצט אויך געברויכן די געפילס־שפּראַך, איצט קאָנען מיר און דאַרפן זאָגן: ארץ ישראל, אַ אידישע היים!

נאָר סוף כל סוף איז דאָס אַלץ ניט אַזוי וויכטיק. דער עיקר איז אונזער פּראָגראַם, און דאָ בלייבט אַלץ ווי געווען. אונזער אויסגאַנגס־פּונקט בלייבן אַלץ די קלאַסן־אינטערעסן פון אידישן פּראָלעטאַריאַט, דער צוועק צו וועלכן מיר שטרעבן — דער סאָציאַליזם, דער ציוניזם — דער מאַקסימאַלער פּונקט פון אונזער מינימום־פּראָגראַם. און דער וועג צו פאַרווירקלאַכן אונזער פּראָגראַם — דער קלאַסן־קאַמף.

אונזער קלאַסן־קאַמף איז אָבער אַן אויסערגעוויינלאַכער און אומנאָרמאַלער. אים שטערן די אַלגעמיינע באַדינגונגען, אין וועלכע עס געפינט זיך די גאַנצע נאַציע. אים שטערט דער נאַציאָנאַלער קאַמף, וועלכער שטעלט מיט זיך פאָר, ווי מיר האָבן שוין אַמאָל געזאָגט, אַ צוזאַמענשטויס פון די פּראָדוקציאָנס־כחות פון דער נאַציע און די פּראָדוקציאָנס־באַדינגונגען, אין וועלכע זי געפינט זיך.

שוואַך איז אַמאָל געווען דער אינטערנאַציאָנאַלער סאָציאַליסטישער פּראָלעטאַריאַט. זיין קאַמף איז באַשטאַנען בלויז פון רעגוליאַטיווע, באַפרייענדיקע מאָמענטן. ער האָט זיך ניט אינטערעסירט ניט מיט דער דיפּלאָמאַטיע, ניט מיט דער נאַציאָנאַלער פראַגע. וואָס זעען מיר אָבער איצט? דער קאַמף אַרום דער סאָציאַליסטישער קאָנפערענץ אין ציממערוואַלד, אַרום דער אינטערנאַציאָנאַלער סאָציאַליסטישער קאָנפערענץ אין שטאָקהאָלם ווייזט אויף אַן אָנהויב פון אַ נייער תקופה אינ'ם קאַמף פון אַלוועלטלאַכן פּראָלעטאַריאַט. און אַט אין דעם מאָמענט קומט דער אידישער אַרבעטער מיט זיין גרויסער התלהבות, מיט זיין געוואַלטיקער רעוואָלוציאָנערער ענערגיע. אָבער זיין ווירקונג איז און מוז בלייבן קליין, ווייל ער איז פאַרצאַמט אין ענגע ראַמען. ער איז ווי דער פּראָמעטעאוס, וועלכער איז צוגעשמידט צום פעלז... און אַט די טראַגעדיע ברענגט דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט צו פילן די נויטווענדיקייט פון אַ לאַנד פאַר'ן

אידישן פאָלק. זי דאַרף דינען פאַר׳ן אידישן אַרבעטער־קלאַס ווי אַ סטראַ־טעגישע באַזע אין זיין קאַמף, — ניין, נאָכמער: אַ באַזע פאַר זיין שאַפן.

אַמאָל האָבן מיר אַלץ געזאָגט: דער ציוניזם איז אַ סטיכישער פּראָ־צעס: מיר דאַרפן בלויז אָפּשאַפן די מניעות אויף זיין וועג, און אַזוי אַרום האָבן מיר געלאָזן די גאַנצע שאַפנדיקע אַרבעט בלויז דער בורזשואַזיע.

עס זיינען אָבער דאָ מעכאַנישע און אָרגאַנישע סטיכישע פּראָצעסן. און ווען מיר האָבן אַמאָל געזאָגט, אַז עס האָט זיך שוין אָנגעהויבן די סטי־כישע עמיגראַציע — איז עס ניט געווען אמת. פאַרלויפיק האָט זיך בלויז אָנגעהויבן די אָרגאַנישע אַרבעט. אין דער הינזיכט זיינען די ציוניסטן געווען גערעכטער פאַר אונז.

מיר פאַרשטייען אויך, פון וואַנען עס האָבן זיך גענומען אונזערע דאַמאָלסדיקע מיינונגען. דאָס איז געווען אַ גרויסע רעאַקציע קעגן דער מיינונג, וואָס האָט דאַן געהערשט צווישן די ציוניסטן, אַז אַלץ איז אָפּ־הענגיק בלויז פון ווילן פון פאָלק.

דער נסיון פון דער אַרבעט אין ארץ ישראל האָט אונז אָבער גע־בראַכט צו גאַנץ אַנדערע געדאַנקען. די קאָלאָניזאַציע איז בכלל זייער אַ שווערע אויפגאַבע, און אין באַזונדערס שווערע באַדינגונגען געפינט זיך די קאָלאָניזאַציע אין ארץ ישראל. און דאָך זעען מיר, אַז נאָך אַלע מניעות און די פעלערן, וואָס זיינען געמאַכט געוואָרן, שטאַרקט זי זיך וואָס ווייטער אַלץ מער, און אויך אירע מעטאָדן ווערן אַלץ פולקומער, זיי דערנעענטערן זיך צום סאָציאַליסטישן אידעאַל. איך מיין דאָ די קאָ־אָפּעראַטיווע קאָלאָניזאַציע בכלל, און בפרט די, וועלכע ווערט אָנגעפירט אין ארץ ישראל, לויט אָפּענהיימער׳ס סיסטעם. די דאָזיקע קאָלאָניזאַציע, אין וועלכער דער אידישער אַרבעטער־קלאַס שפּילט זייער אַ גרויסע ראָלע, איז אויך דער וועג צו סאָציאַליסטישער געזעלשאַפט אין ארץ ישראל. אמת, דאָס איז ניט סאָציאַליזם, און אויך ניט דער וועג צו אים. דאָס איז אָבער פאַר׳ן אידישן פּראָלעטאַריאַט אַ שול פון זעלבסט־הילף.

דאָרטן אין ארץ ישראל איז שוין איצט דאָ אַ אידיש אויטאָנאָם לעבן. דער קליינער אידישער ישוב דאָרטן האָט שוין אפילו זיין משפט, זיין פּאָסט און אויך זיינע מטבעות. אין דעם דאָזיקן קליינעם אויטאָנאָמען ישוב האָט זיך ביסלאַכוויַיז איינגעוואָרצלט אונזער אַרבעט. דאָרטן איז שוין איצט דאָ, אמת, אַ קליינער אידישער אַרבעטער־קלאַס, אָבער, ווי איך האָב שוין דערמאָנט, ער שפּילט דאָרטן אַ גרויסע ראָלע. אַן עדות זיינען די אָרגאַניזאַציעס און אַנשטאַלטן, וועלכע ער האָט דאָרטן געשאַפן, און וועלכע ווערן אַנערקענט פון אַלעמען, למשל, דער „השומר" און דער „פּאַלעסטינע־אַרבעטער־פאָנד".

עס האָט אויך זייער אַ גרויסע באַדייטונג פאַר אונז דאָס, וואָס ארץ ישראל איז אַ האַלב אַגראַר לאַנד, און זי איז דעריבער צוגעפּאַסט פאַר׳ן אידישן עמיגראַנט, וועלכער איז אַ שטאָטישער איינוואוינער. ארץ ישראל שטייט אויך, אויב מען קען אַזוי זאָגן, אינ׳ם צענטער פון דער

אידישער עפנטלאַכקייט. אַלץ וואָס עס ווערט דאָרט געמאַכט — ציט צו צו זיך די אויפמערקזאַמקייט סיי פון פריינט, סיי פון געגנער. דאָס איז דאָך דער בעסטער קאָנטראָל איבער דער ארבעט.

מען ווייזט אָבער אָן אויף די מגיעות, וועלכע די אידישע קאָלאָניזאַציע אין ארץ ישראל האָט באַגעגנט: די טערקישע געזעצגעבונג, ארץ ישראל איז בכלל צו קליין, און דערצו קומט צו די מאָדערנע באשולדיקונג: מיר ווילן אונטערדריקן, פארטרייבן די אַראַבער.

ערשטנס, וויל איך אָנווייזן, אז לויט די נייע אויספאָרשונגען, למשל פון ח' בן צבי, פאַרמאָגט ארץ ישראל אין אירע ברייטערע גרענעצן ביז 80-90 טויזנט קוו. קילאָמעטער. דאָרטן קאָן לעבן א באַפעלקערונג פון צענדליקער מיליאָן איינוואוינער. נאָר אפילו אין אירע ענגערע גרעניצן פאַר־מאָגט אויך ארץ ישראל ביז 27 טויזנט קוו. קילאָמעטער, וואו עס קאָנען לעבן ביז 9 מיליאָן מענטשן, בעת איצט געפינט זיך דאָרט קוים א האַלבער מיליאָן.

פאַרשטייט זיך, אז אויך די איצטיקע טערקישע געזעצגעבונג, בכלל, די איצטיקע אָרדנונגען דאָרטן, וועלן ניט ווייטער בלייבן. נאָך דער מלחמה וועלן זיי זיך מוזן ענדערן.

ווען עס וועט אויך באַארבעט ווערן, ווי מיר האָפן, די ערד, וואָס איז איצט וויסט, און עס וועלן איינגעפירט ווערן נייע ארבעטס־מעטאָדן און עס וועלן אויך באַזייטיקט ווערן די אנדערע מניעות, וועלכע מיר האָבן דערמאָנט, וועט געננג פּלאַץ זיין סיי פאַר אונז, סיי פאַר די אַראַבער. צווישן די אידן און די אַראַבער מוזן און וועלן דאַן זיין נאָרמאַלע באַ־ציאונגען.

איך אונטערשטרייך נאָכאַמאָל: מיר מוזן זעלבסטשטענדיק אָנהויבן ארבעטן אין ארץ ישראל. ניט אַזוי ווי איצט: די בירגערלאַכע ציוניסטן וועלן ארבעטן און מיר באַנוגענען זיך בלויז מיט קאָנטראָלירן.

מען מוז אויך באַשטימען אונזערע באַציאונגען צו די פאַרשידענע אנשטאַלטן. מיר זיינען קעגן אנטיילנעמען אין ציוניסטישן קאָנגרעס, ווייל דאָס איז א פּאַרטיי־טריבונע. מיר ווילן און וועלן זיך אָבער באַטייליקן אין אַלוועלטלאַכן אידישן קאָנגרעס, ווייל דאָס איז א פאָלקס־טריבונע. ער וועט אויך זיין כמעט א צוואַנגס־אינסטיטוט.

צום נאַציאָנאַל־פאָנד פארהאַלטן מיר זיך מיט סימפּאַטיע. מיר קענען אים אויך פּריוואַט אונטערשטיצן. דאָס איז אָבער ניט אונזער אינסטיטוט. אונזער אינסטיטוט איז דער „פּאַלעסטינע־ארבעטער.פאָנד". אים דאַרפן מיר שטיצן מיט אַלעם מעגלאַכן, ווי אויך די קאָאָפּעראַטיווע קאָלאָניזאַציע.

מיט איין וואָרט: מיר דאַרפן אָנהויבן א סאָציאַליסטישע אויפ־בויאונגס־טעטיקייט אין ארץ ישראל, און דאַן וועט דער אידישער ארבעטער — דער פּראָמעטעאוס, וועלכער איז צוגעשמידט צום פעלז, זיך באַפרייען פון די רויב־פויגל, וועלכע פּייניקן און פּיקן אים, און וועט ערשט ארונטער־נעמען דאָס ליכט פון הימל פאַר זיך — פאַר'ן אידישן פאָלק.

צוויי שטרעמונגען אין פּועלי-ציוניזם

1.

אין דער היינטיקער אויפגערעגט-נאַציאָנאַליסטישער צייט מוז יעדן באַוואוסטזיניקן אַרבעטער און סאָציאַליסט אינטערעסירן די פראַגע: ווי אַזוי באַציִען זיך איינע צו דער אַנדערער די צוויי גרויסע באַפרייאונגס־אידעען פון אונזער צייט — די סאָציאַלע באַפרייאונג פון דער אַרבעטנדער מענטשהייט און די נאַציאָנאַלע באַפרייאונג פון די אונטערדריקטע פעלקער. ניט דאָ איז דער פּלאַץ אַרומצורעדן די פראַגע אין איר גאַנצער ברייט. מיר ווילן זי בלויז גענוי אילוסטרירן אויף דעם קאָנקרעטן בײַשפּיל פון דער אידישער אַרבעטער־באַוועגונג.

צווישן דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט עקזיסטירט אַ פּאַרטיי, וואָס שטעלט זיך גלייכצייטיק ביידע אויפגאַבן אין אַ זייער ראַדיקאַלער פאָרם. דאָס איז דער פּועלי־ציוניזם, אָדער פּראָלעטאַרישער ציוניזם, וואָס וויל פאַרענטפערן די סאָציאַלע פראַגע דורך סאָציאַליזם און די אידישע פראַגע דורך ציוניזם. אונטער „סאָציאַליזם" פאַרשטייט מען די פאַר־געזעלשאַפטלאַכונג פון די פּראָדוקציאָנס־מיטלען פון פּריוואַט־אייגנטום און די איינריכטונג פון קאָלעקטיוון, געזעלשאַפטלאַכן אייגנטום אויף ערד און קאַפּיטאַל. די ווייטערע פּרטים פון דער צוקונפטיקער געזעלשאַפטס־אָרדנונג זיינען פריי פאַר יעדן איינצעלנעם פּועל־ציון: איינער מעג זיין אַ קאָלעקטיוויסט און גלויבן, אַז די ערד און פּראָדוקציאָנס־מיטלען וועלן געהערן צו אַ גרויסן שטאַט, און אַ אַנדערער מעג זיין אַן אַנאַרכיסט און גלויבן, אַז די פּראָדוקציאָנס־מיטלען וועלן געהערן צו פרייע פאַר־אייניקונגען פון די אַרבעטער, אָן שום צוואַנג און אָן פּאָליטישער אָר־גאַניזאַציאָנס־מאַכט.

איך פאַרזענלאך בין אין דער דאָזיקער פראַגע אַן אַנאַרכיסטישער סאָציאַליסט. איך האַלט די שטאַטס־פּאָליטיק און די צוואַנגס־אָרגאַניזאַציע פאַר אַ שוץ־פאָרם פון פּריוואַט־אייגנטום, וואָס וועט ממילא אָפּגעשאַפט ווערן ביי אַ קאָלעקטיווער אָר־גאַניזאַציע פון דער אַרבעט. איך בין אַ מאַרקסיסט אָן דעם „צוקונפטס־שטאַט". יעדנפאַלס באַטראַכט איך אָבער די דאָזיקע חלוקי דעות צווישן אַנאַרכיסטן און סאָציאַליסטן פאַר „צוקונפטס־מוזיק", פאַר אַ פראַגע פון אַ גאַנץ ווייטער צוקונפט, און צוליב דער פראַגע לוינט זיך ניט צו שפּאַלטן די היינטיקע אַרבעטער־באַוועגונג. די גאַנצע שפּאַלטונג צווישן סאָציאַליזם

און אַנאַרכיזם איז, גלויב איך, דער גרעסטער אומגליק פון דער סאָציאַלער באַוועגונג, די גרעסטע מניעה פאַר׳ן פּראָגרעס פון רעוואָלוציאָנערן קאַמף. דער סאָציאַליזם האָט פאַרכאַפּט אַלע אָרגאַניזאַציאָנס־פּיאָיקע עלעמענטן, און דער אַנאַרכיזם — אַלע קאַמף־און איניציאַטיוו־לוסטיקע אינדיווידן. דערפון זיינען ביידע באַוועגונגען געוואָרן איינזייטיק און אומפּייאיק צו שטירצן די קאַפּיטאַליסטישע אָרדנונג. אַ דאַנק דער אומזעליקער שפּאַלטונג זיינען ביידע צדדים געצוואונגען צוצופּאַסן זיך צו דער עקזיסטירנדיקער אָרדנונג. און בייד׳ע צדדים זיינען גלייך שולדיק אין דעם, וואָס מיר זיינען איצט ווייטער פון דער סאָציאַלער רעוואָלוציע, איידער ס׳איז געווען דער ערשטער אַרבעטער־אינטערנאַציאָנאַל.

גלייך אַזוי ניט וויכטיק פאַר׳ן פּועלי־ציוניזם זיינען די פילאָזאָפישע חלוקי־דעות צווישן פאַרשיידענע רעוואָלוציאָנערן. איינער מעג זיין אַ מאַטעריאַליסט, דער אַנדערער אַ קאַנטיאַנער, איינער אַ מאַרקסיסט, דער צווייטער אַ קריטישער עמפּיריקער. איך פּערזענלאַך בין אַ קריטישער עמפּיריקער, האַלט ניט פון מאַטעריאַליזם און פון אידעאַליזם אויך ניט, לייקן אָפּ איטלאַכע רעליגיע, מעג דאָס זיין אין אַן אָפענער אָדער פאַר־שטעלטער פאָרם, און לאַד זיך אויס פון איטלאַכער מעטאַפיזיק, אַפילו ווען די לעצטע באַהאַלט זיך אונטער די אומשולדיקסטע „וויסנשאַפטלאַכע״ מאַסקעס. מיט אַנדערע ווערטער, איך בין אַ מאַרקסיסט אָן „מאַטעריע״. נאָר דאָס האָט ניט קיין דירעקטע שייכות צו דער סאָציאַלער באַוועגונג, און מיינעטוועגן מעגן אַלע פילאָזאָפישע פראַגן רואיק דרעמלען ביז נאָך דער סאָציאַלער רעוואָלוציע.

אַזוי אַרום קומט אויס, אַז צום פּועלי־ציוניזם מעגן געהערן אי סאָציאַ־ליסטן, אי אַנאַרכיסטן, אי סינדיקאַליסטן, אי אי־דאַבליו־דאַבליו׳ניקעס; מאַטעריאַליסטן, קאַנטיאַנער, עמפּירישע רעאַליסטן, רעוואָלוציאָנערן פון מאַרקס׳עס, קראָפּאָטקינ׳ס און ישעיה הנביא׳ס חדר, — אַלע מעגן זיך פאַראייניקן אין איין פּאַרטיי. דער עיקר איז נאָר, אַז זיי זאָלן אַקטיוו שטרעבן צו דער אָפּשאַפונג פון דער קאַפּיטאַליסטישער אָרדנונג און פון איטלאַכן פּריוואַט־אייגנטום אויף ערד און פּראָדוקציאָנס־מיטלען.

די זעלביקע פרייהייט הערשט ביי אונז אויך בנוגע צום ציוניזם: אויך דאָ זיינען פאַראַן אַ סך נגונים פון „צוקונפטס־מוזיק״, וואָס האָבן ניט קיין שייכות צו די פּראַקטישע פראַגן פון דער באַוועגונג. איינער מעג מיינען, אַז דער קומענדיקער אידישער ישוב אין ארץ־ישראל וועט אָננעמען די פאָרם פון אַ זעלבסטשטענדיקן שטאַט („אידנשטאַט״), דער צווייטער מעג זיך דאָס פאָרשטעלן, אַלס עקאָנאָמיש, פּאָליטיש און קולטורעל אויטאָנאָמע געזעלשאַפט. איינער מעג זיך פאָרשטעלן די טעריטאָריע פון ארץ־ישראל באַגרענעצט אויף פּאַלעסטינע אַליין, דער צווייטער מעג טרוימען וועגן אימפּעריאַליס־טישער עקספּאַנסיאָנס־פּאָליטיק אויף די „נאַכבאַר־לענדער״, אַריינגערעכנט

מעסאָפּאָטאַמיע ביז די „הרי חושך", אַזש ביז דעם טייך סמבטיון מיט דעם לויתן און שור הבר.

דער עיקר בלייבט, אַזש ס'זאָל געשאַפן ווערן אַן אייגענע היים פאַר'ן אידישן פאָלק אין ארץ ישראל.

מיט איין וואָרט, דער פועלי־ציוניזם שטרעבט צו סאָציאַליזם, ד. ה., אָפּשאַפונג פון פּריוואַט־אייגנטום אויף די פּראָדוקציאָנס־מיטלען (באָדן אַריינגערעכנט), און צו ציוניזם, ד. ה., שאַפונג פון אַ נאַציאָנאַלער אידישער היים אין ארץ־ישראל. אַלע אַנדערע פילאָזאָפישע און צוקונפט־פּרטים ווערן דערקלערט פאַר אַ פּריוואַט־זאַך.

2.

ס'זיינען אָבער פאַראַן אויך אַ סך פראַגן פון אַלגעמיינער וויכטיקייט, וואָס קענען ניט פרייגעלאָזט ווערן פאַר יעדן איינעם, אַלס זיין פּריוואַט־זאַך. דאָס איז קודם כל, די פראַגע, ווי אַזוי צו פאַרבינדן דעם סאָציאַליזם און דעם ציוניזם, אַז צווישן זיי זאָל קיין ווידערשפּרוך ניט זיין, און אַז ביידע גרויסע אויפגאַבן זאָלן האַרמאָניש אונטערשטיצן איינע די צווייטע?

דאָס פּראָבלעם איז: דער סאָציאַליזם קען פאַרווירקלאַכט ווערן נאָר דורך קלאַסנקאַמף; דער ציוניזם קען פאַרווירקלאַכט ווערן נאָר דורך דעם נאַציאָנאַלן קאַמף פון'ם גאַנצן אידישן פאָלק. ווי־זשע בינדן זיך ביידע ליניען פון קאַמף? דאָ גייען זיך פונאַנדער צוויי הויפּט־שטרעמונגען אינ'ם אַלוועלטלאַכן פועלי־ציוניזם. איין שטרעמונג רופט זיך „סאָציאַליסטיש", די צווייטע — „סאָציאַל־דעמאָקראַטיש".

די „סאָציאַליסטישע" פועלי־ציון לייזן דעם פּראָבלעם דורך דעם, וואָס זיי טראָגן אַריין נאַציאָנאַלע אחדות אין סאָציאַליזם: זיי ווילן פאַרווירקלאַכן דעם סאָציאַליזם אָן קלאַסנקאַמף.

די „סאָציאַל־דעמאָקראַטישע" פועלי־ציון לייזן דעם פּראָבלעם דורך דעם, וואָס זיי טראָגן אַריין דעם קלאַסנקאַמף אינ'ם ציוניזם: זיי ווילן פאַרווירקלאַכן דעם ציוניזם צוזאַמען מיט'ן גאַנצן אידישן פאָלק, נאָר דערביי אויף איין מינוט ניט אָפּזאָגנדיק זיך פון'ם קלאַסנקאַמף געגן דער בורזשואַזיע.

ביידע שטרעמונגען קוקן דעריבער גאַנץ פאַרשיידן סיי אויף דעם סאָציאַליזם, סיי אויף דעם ציוניזם, סיי אויף דער אַרבעט אין גלות. ווי געזאָגט, מיין איך דאָ ניט פילאָזאָפישע חלוקי דעות וועגן אַלגעמיינע און צוקונפטס־פּרינציפּן. דאָס איז, פאַרקערט, אַ שטרייט וועגן פּראַקטישע אַרבעטס־מעטאָדן, וואָס האָט עטלאַכע מאָל שיער ניט געשפּאָלטן דעם וועלט־פאַרבאַנד פועלי־ציון און האָט דאָ ניט לאַנג שיער ניט געבראַכט

צו א שפאלטונג ביי די אמעריקאנער פועלי־ציון, וואס איז נאר מיט גרויסע שוועריקייטן אויסגעמיטן געווארן. פון דעם שטרייט הענגט אפ די גאנצע צוקונפט פון פראלעטארישן ציוניזם און זיין איינפלוס אויף די ברייטע ארבעטער־מאסן.

איך געהער צו דער „סאציאל־דעמאקראטישער" ריכטונג אינ'ם פועלי־ציוניזם. מיט א קורצער צופעליקער אונטערברעכונג (אין 1904־1905טן יאר) שטיי איך אין די רייען פונ'ם סאציאל־דעמאקראטישן פועלי־ציוניזם שוין פופצען יאר צייט. פונקט אזוי לאנג עקזיסטירט אויך דער „סאציא־ליסטישער" פועלי־ציוניזם, וואס איז צוערשט באגרינדעט געווארן פון נ. סירקין און דערנאך פון די עסטרייכישע פועלי־ציון, ש. קאפלאנסקי, ל. כאזאנאוויטש און אנדערע. די „סאציאל־דעמאקראטישע" אנשויאונגען האבן באקומען א קלארע, אומצווייידייטיקע פארמולירונג אינ'ם פראגראם און ליטעראטור פון די רוסישע פועלי־ציון, און די דאזיקע שטרעמונג איז די גאנצע פופצען יאר פעסט געבליבן ביי אירע הויפט־פרינציפן. די „סאציאליסטישע" ריכטונג, פארקערט, צייכנט זיך אוים מיט איר פאר־שוואומענקייט, שטענדיקע שטארקע שוואנקונגען אין פארשידענע זייטן, און דורך גרויסע חלוקי דעות אין אירע אייגענע רייען.

איך בין טיף איבערצייגט, אז איצט, אין דער פארפלאנטערט־טראגישער מלחמה־צייט, איז געקומען דער מאמענט פאר דער ענדגילטיקער זעלבסט־באשטימונג פונ'ם פועלי־ציוניזם, ספעציעל דא אין אמעריקע. ס'מוז ענדלאך פעסטגעשטעלט ווערן זיין גייסטיקע פיזיאנאמיע, כדי די ברייטע אידישע ארבעטער־מאסן זאלן איין מאל פאר אלע מאל אנט־שיידן, צי זיי נעמען אריין דעם ציוניזם אין זייערע אידעאלן. די וויכ־טיקסטע אויפגאבע פון מאמענט איז פאר די היגע פועלי־ציון: די דער־אבערונג פון די ארבעטער־מאסן פאר דעם ציוניסטישן אידעאל. דערפאר טאר די דיסקוסיע ניט בלייבן מער אין די ענגע ראמען פון דער קליינער פארטיי, וואס עקזיסטירט דא. די פירער פון דער פארטיי האבן אנ־געווענדעט אלע מיטלען, אפילו די אויסשליסונג פון גאנצע פאראיינען און פון אקטיווע פארטיי־טוער, כדי נאר צו דערשטיקן די דיסקוסיע. דעריבער מוזן מיר פאראינטערעסירן אין די דאזיקע פראגן די ברייטע עפנטלאכקייט: נאר אזוי קען מען צווינגען די קאנסערוואטיווע פארטיי־פירער צוצוהערן זיך צו אונזערע טענות און צו ענדערן זייער טאקטיק, — יענע טאקטיק, וואס האט זיך ביז איצט אויסגעלאזט מיט דער טרויעריקסטער אומ־פרוכטבארקייט.

יא, אומפרוכטבארקייט! טוט נאר א קוק ארום, ווי דער בירגער־לאכער ציוניזם בליט איצט דא אין לאנד! און ווי שוואך, אומ־באדייטנד דער פועלי־ציוניזם איז . . . אין איין קורצן שפאן צייט האבן זיך דערקלערט פאר ציוניסטיש די גרעסטע בירגערלאכע ארדנס: אינד. ארדער ברית אברהם, אינ. ארדער ברית שלום, גאליציאנער פארבאנד, רומענישער פארבאנד, און א וו., א. א. וו. האט איר געהערט, אז ס'זאלן זיך האבן

דערקלערט פאר פועלי־ציוניסטיש דער ארבעטער־רינג, די קלאוקמאכער־יוניאן, די „אמאלגאמייטעד“, א׳ א. וו.?

און זאל מען ניט ענטפערן, אז דעם פועלי־ציוניזם שטערט די שטארקע מאשין פון „פארווערטס“. אויך דער בירגערלאכער ציוניזם האט געהאט זיינע גרויסע שטערונגען מצד דער „אמעריקאן דזשואיש קאמיטע“, — נאר ווען ס׳איז געקומען די שעת הכושר פאר׳ן ציוניזם, איז דער איינפלוס פון דער „דזשואיש קאמיטע“ פארשוואונדן ווי רויך. ווען־זשע וועט קומען די שעת הכושר פאר׳ן פראלעטארישן ציוניזם, אויב ניט איצט, ניט אין צייט פון וועלט־מלחמה, פון נאציאנאלער איבערראשונג פון אלע שאצונגען? און אויב דער היגער פועלי־ציוניזם איז ניט בכח אויסצונוצן אפילו אזא מאמענט, ווי דער היינטיקער, איז וואס איז ער בכלל פייאיק אויסצונוצן און וואס איז ער בכלל אימשטאנד צו טאן?

א סך פון מיינע פארטיי־חברים וועלן אויף מיר זיין מלא חמה פאר אט די פראגן. נאר אויך צווישן זיי וועלן זיך געפינען אזוינע, וואס וועלן זיך ערנסטער באציען צו זייערע פליכטן און וועלן פארשטיין, אז נאר איצט און ניט שפעטער איז די צייט צו שטעלן די דאזיקע פראגן. דער אמת דארף שטיין העכער פאר פארטייאישע ריקזיכטן און „דיפלאמאטיעס“. און דער אמת איז: לא זה הדרך!

זאל זיך יעדער פון מיינע פארטיי־חברים שטעלן די פראגע: פון וואנען נעמט זיך אט די וואונדערלאכע שוואכקייט פונ׳ם היגן פועלי־ציוניזם אפילו אין אזא וואונדערלאר־גינציקער צייט? און זאל ער זיך ניט בארואיקן מיט די פוילע תירוצים: „ווייניק כחות, ווייניק געלט. ווייניק געארבעט.“ ס׳דארף זיין א סבה אויך דערצו, פ א ר ו ו א ס מ׳האט אזוי ווייניק כחות, פארוואס מ׳האט אזוי ווייניק געארבעט.

די סבה איז, וואס דער היגער „סאציאליסטישער“ פועלי־ציוניזם איז ניט ערנסט אין זיין סאציאליזם און איז ווייט פון דעם אידישן ארבעטער־קלאס. דער היגער פועלי־ציוניזם איז פרעמד דעם געדאנק און דער פראקטיק פון קלאסנקאמף. און דערפאר איז דער ארבעטער־קלאס אזוי גלייכגילטיק צום ציוניזם.

איצט איז די צייט צו ענדערן די טאקטיק; דאס פארלאנגט די „סאציאל־דעמאקראטישע“ שטרעמונג. געווי וועגן דעם אין די ווייטער־דיקע ארטיקלען. דער איינציקער צוועק פון מיינע ארטיקלען איז: צו ווייזן דעם וועג, ווי אזוי דער פראלעטארישער ציוניזם קען ווערן א מ א כ ט. דערווייל איז ער אבער נאר א קלייזל. און אויב צו דעם צוועק איז נויטיק, אז דעם קלייזל זאל אנהויבן ווי טאן; און ער זאל פארלירן זיין זעלבסט־צופרידנקייט, וועל איך זיך דערפאר ניט אפשרעקן. אויך האב איך ניט מורא דערפאר, וואס מיינע אייגענע חברים וועלן מיר ענטפערן מיט באיקאט און פראטעסטן, און וואס די געגנער פון פועלי־ציוניזם וועלן שלאגן קאפיטאל פון אונזער אינערלאכער מחלוקת.

(„פרייע ארבעטער־שטימע“. ניו יארק, 10טן יולי, 1915.)

דער סאָציאַליזם פון די היגע פּועלי-ציון

1.

די אָרגאַניזאַטאָרישע שוואַכקייט פון די היגע אָפיציעלע פּועלי־ציון שטאַמט מער פון אַלץ פון זייער אויבערפלעכלאַכער באַציאונג צום סאָציאַליזם.

זיי זיינען סאָציאַליסטן, נאָר דער סאָציאַליזם זייערער א י ז נ י ט פ א ר ב ו נ ד ן מ י ט ק ל א ס נ ק א מ ף. אינ'ם אָפיציעלן פּאַרטיי־פּראָגראַם רעדט זיך אַפילו פון קלאַסנקאַמף, אָבער זייער ווייניק און פאַר־שוואומען. אינ'ם אַלטן פּראָגראַם פון 1905טן יאָר איז געשטאַנען: „אַלס סאָציאַליסטן נעמען מיר אנטייל אין אַלץ, וואָס פירט צו דער באַפרייאונג פון די אַרבעטער־מאַסן און גייען צוזאַמען מיט אַלע סאָציאַליסטישע אָרגאַניזאַציעס אַזוי לאַנג, ווי זיי ווידערשפּרעכן ניט אונזערע נאַציאָנאַלע שטרעבונגען." אין די אָנמערקונגען דערצו שטייט, אַז „נאַציאָנאַלע סאָלי־דאַריטעט... פּאַרלייכטערט דעם קלאַסנקאַמף" (?!) און אַז „די פּועלי־ציון... שטרעבן פון איין זייט איינצופליסן אין די אידישע אַרבעטער־מאַסן זייער ק ל א ס ן ב א וו א ו ס ט ז י י ן און פון דער אַנדער זייט צו דער־וועקן אין זיי דעם נ א צ י א נ א ל ן ב א וו א ו ס ט ז י י ן." אינ'ם נייעם פּראָגראַם פון 1909־טן יאָר רעדט זיך וועגן קלאַסנקאַמף נאָר אין די פאָלגענדע קורצע ווערטער: „די פּאַרטיי אָרגאַניזירט דעם אידישן אַרבעטער־קלאַס צוליב דעם פּראָפעסיאָנעלן און פּאָליטישן קאַמף געגן דעם קאַפּיטאַליזם."

נאָר נעמט, צום ביישפּיל, ב. צוקערמאַנ'ס בראָשור „דער פּועלי־ציוניזם"; דאָרט ווערט דאָס וואָרט „סאָציאַליזם" געבויגן און געקנאַטן אויף אַלע מעגלאַכע אופנים, דער סאָציאַליזם ווערט געהויבן ביז'ן הימל, אַלס הייליקער אידעאַל, וואָס איז איינגעבאַקן אין הארצן ביי אַלע אידישע אַרבעטער, — נאָר אין דער גאַנצער בראָשור ווערט מיט קיין איין וואָרט נ י ט ד ע ר מ א נ ט וו ע ג ן ק ל א ס נ ק א מ ף; עס קומט אויס, אַזוי ווי עס וואָלטן גאָרניט עקזיסטירט קיין אַנטאַגאָניזמען צווישן קאַפּיטאַל און אַרבעט. איך ווייס, ב. צוקערמאַנ'ען איז יאָ באַקאַנט די דערשיינונג פון קלאַסנקאַמף און ער קען אָפּשאַצן איר באַדייטונג; נאָר בעת ער רעדט וועגן פּועלי־ציוניזם, פאַרגעסט ער דערפון, דעמאָלט עק־זיסטירט פאַר אים נאָר אַבסטראַקטער „סאָציאַליזם" און קאָנקרעטער „ציון". ביי אים זיינען קלאַסנקאַמף און פּועלי־ציוניזם צוויי פאַרשידענע

זאכן. און אזוי איז די גאנצע „סאציאליסטישע" שטרעמונג אינ'ם פועלי־ציוניזם.

ווי־זשע שטעלן זיי זיך פאר די פארווירקלאכונג פון סאציאליזם? מכח דעם סאציאליזם אין דער גאנצער וועלט, ביי אלע פעלקער און ביי די אידן אין די גלות־לענדער — וועגן דעם מיידן זיי אוים צו ריידן, דאס איז ניט קיין פאפולערע טעמע ביי די „סאציאליסטישע" פועלי־ציון. דערפאר אבער ריידן זיי זייער גערן וועגן סאציאליזם אין ארץ ישראל. דאס איז אזא מין וואונדערלאכער סאציאליזם, וואס ווערט פארווירקלאכט מיט פרידלאכע מיטלען און דורך סאלידארישער צוזאמענארבעט מיט דער בורזשואזיע. די מיטלען צו דערגרייכן א סאציאליסטישע ארדנונג אין ארץ ישראל זיינען: דער שקל, דער ציוניסטישער קאנגרעס, דער בירגערלאך־סאציאליסטישער נאציאנאל־פאנד און פארשידענע ארבעטער־קאאפעראציעס, ווי די „אחוה" און פראנץ אפענהיימער'ס „זידלונגס־גענאסנשאפטן", ד. ה. קאאפעראטיווע אגראר־אינדוסטריעלע קאלאניעס און גארטן־שטעט. נו, און וואס הערט זיך מיט'ן קלאסנקאמף? ענטפערט אונז נ. סירקין, אז „מיר קאנען ניט ערלויבן קיין קלאסנקאמף אין דעם צוקונפטיקן ישוב אין ארץ ישראל": אין ארץ ישראל דארף תיכף ומיד איינגעארדנט ווערן א גן עדן פון „סאציאלער גערעכטיקייט".

דערמיט האט נ. סירקין שטארק אויסגענומען ביי די באלעבאטישע דעלעגאטן צו דער באסטאנער ציוז־קאנווענשאן, נאר איך בין שטארק מסופק, צי מען קאן דערמיט אויסנעמען ביי פארנינפטיקע קלאסן־באוואוסטע ארבעטער. נאר דער גאנצער גאנג פון די אמעריקאנער פועלי־ציון צווינגט זיי צו גיין האנט אין האנט מיט דעם באלעבאטישן ציוניזם, כדי צו געווינען אים פאר די שיינע סאציאל־קאלאניזאטארישע פלענער. דא אנטוויקלען די „סאציאליסטישע" פועלי־ציון צוויי מערקווירדיקע טעאריעס: ערשטנס, אז אן די בירגערלאכע ציוניסטן קאן דער פועלי־ציוניזם אליין גארניט אדער זייער ווייניק אויפטאן אין ארץ ישראל, און, צווייטנס, אז דעריבער מוזן די פועלי־ציון זיך באמיען „אריינצוטראגן דעם סאציאלן גייסט אין דער אלגעמיין־ציוניסטישער באוועגונג."

ביידע טעאריעס מאכן אייגנטלאך און לחלוטין ניט נויטיק די עקזיסטענץ פון א באזונדערער סאציאליסטיש־ציוניסטישער פארטיי. אויב דער ארבעטער־קלאס קען אליין אזוי ווייניק אויפטאן אין דער ציוניסטישער קאלאניזאציע, און אים קומט אוים צו קנעלן „סאציאלע גערעכטיקייט" מיט די קאפיטאליסטן, — איז דאך די גלייכסטע זאך, אז די פועלי־ציון זאלן זיך אויפלייזן, אלס פארטיי, און זאלן אלע אריינטרעטן, אלס אן איינפאכע ראדיקאלע פראקציע, איז דעם בירעגערלאכן ציוניזם. דעמאלט איז דאך ווירקלאך ניטא קיין חילוק צווישן „פועלי־ציון" און „מזרחי": ביידע זיינען איינפאכע טייל ז פונ'ם בירגערלאך־ציוניסטישן גאנצן, פראסטע פראקציעס, די „פועלי־ציון" מיט א ראדיקאלן פראגראם און די „מזרחי" מיט אן ארטאדאקסישן. מיר קערן זיך גליקלאך אום צוריק צו

נ. סירקינ׳ס אורשפּרינגלאַכע אידעען, וואָס ער האָט אַנטוויקלט נאָך מיט פופצען און צוועלף יאָר צוריק: אַז די ציוניסטן־סאָציאַליסטן דאַרפן געהערן גלייכצייטיק צו צוויי פאַרשידענע פּאַרטייען — פאַר׳ן סאָציאַליזם דאַרפן זיי אַרבעטן אין די געוויינלאַכע סאָציאַליסטישע פּאַרטייען, און פאַר׳ן ציוניזם — אין דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע.

פאַקטיש איז דאָס טאַקע אַזוי: די „סאָציאַליסטישע" פּועלי־ציון באַטראַכטן זיך אַלס ט י י ל פונ׳ם אַלגעמיינעם ציוניזם; זיי באַציען זיך צו איטלאַכן בירגערלאַך־ציוניסטישן אויפטו, ווי צו זייער אייגענער זאַך, זיי פילן זיך איינס מיט דעם אַלגעמיינעם ציוניזם, אידענטיפיצירן זיך מיט זיינע אינסטיטוטן. און וואָס לאָזט זיך אויס פון דער גרויס־אַרטיקער טעאָריע, אַז די פּועלי ציון דאַרפן „אַריינטראָגן סאָציאַלן גייסט אין דעם אַלגעמיינעם ציוניזם"? פינ׳ם „סאָציאַלן גייסט" ביי די באַלע־באַטישע ציוניסטן לאָזט זיך אויס אַ נעכטיקער טאָג: אַ העברעאישער אוניווערזיטעט אין ירושלים! אַ „גאָלדענער בוך" פון נאַציאָנאַל־פאָנד, וואו איטלאַכער עקספּלואַטאַטאָר קאָן פאַראייביקן זיין נאָמען אין זכרון פון פאָלק!

לאָמיר זיך אָבער גענויער אָפּשטעלן אויף דער טעאָריע פונ׳ם „סאָציאַלן גייסט".

די „סאָציאַליסטישע" פּועלי ציון ווייזן אָן מיט שטאָלץ אויף אייניקע כלומר׳שטע ערפאָלגן פון זייער „סאָציאַלער" קנעלונג מיט די באַלעבאַטישע „גזיזנונגס־גענאָסן". אויב מען זאָל זיי גלויבן אויפ׳ן וואָרט, האָבן זיי דורכגעפירט אין דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע פאָלגענדע „סאָציאַלע רעפאָרמען": ערשטנס, האָט דער ציוניסטישער קאָנגרעס אין פּרינציפּ אָנגענומען אָפּענהיימער׳ס פּלאַן פון קאָאָפּעראַטיווער קאָלאָניזאַציע, האָט צוליב דעם געשאַפן אַ באַזונדערן פאָנד און געשענקט נאַציאָנאַל־פאָנד־ערד פאַר אַזוינע קאָלאָניעס (די קאָאָפּעראַטיווע קאָלאָניע „מרחביה" און אַנדערע). צווייטנס, האָט מען אויף נאַציאָנאַל־פאָנד־ערד געבויט אַרבעטער־הייזער. דריטנס, האָט מען גע׳פּועל׳ט, אַז דער נאַציאָנאַל־פאָנד זאָל זיך אָפּזאָגן פון זיין פריערדיקער טאַקטיק, צו אונטערשטיצן מיט קרעדיט פּריוואַט־קאַפּיטאַליסטישע אונטערנעמער און צו באַשעפטיקן ניט־אָרגאַני־זירטע אַראַבישע סטרייק־ברעכער, אָנשטאָט אָרגאַניזירטע אידישע אַרבעטער.

די פּועלי־ציון ריידן זיך איין, אַז ז י י האָבן דאָס אַלץ גע׳פּועל׳ט. נאָר דאָס איז אַ גרויסער טעות. גע׳פּועל׳ט האָבן דאָס ניט די פּועלי־ציון, אַלס אָרגאַניזאַציע און אַלס פּאַרטיי, נאָר אייניקע פּריוואַט־פּערזאָנען, סאָציאַל־רעפאָרמער צווישן די ציוניסטן, ווי פראַנץ אָפּענהיימער, דר. פאַסמאַניק און דער פּועלי־ציוניסט ש. קאַפּלאַנסקי. אַזוינע פּריוואַטע סאָציאַל־רעפאָרמער זיינען אומעטום פאַראַן געווען, און זיי נויטיקן זיך אַבסאָלוט ניט אין דער באַזונדערער פּאַרטיי פּועלי־ציון. ווען קיין פּועלי־ציון פּאַרטיי וואָלט גאָרניט געווען, אָדער ווען זיי וואָלטן ניט געהאַט

קיין שום מגע ומשא מיט דעם ציוניסטישן קאָנגרעס, וואָלט דער „סאָציאַ־לער גייסט“ ביי די בירגערלאַכע ציוניסטן געווען ניט ווייניקער שטאַרק, ווי ער איז איצט.

אויב דער נאַציאָנאַל־פאָנד און דער פּאַלעסטינע־אַמט רעבענען זיך אַלץ מער און מער מיט די פאָדערונגען פון די אַרבעטער, איז דאָס גאָרניט דערפאַר, וואָס די פּועלי ציון שרייען „הידד“ און זינגען „התקוה“ אין איינעם מיט די באַלעבאַטים; ניט דערפאַר, ווייל די פּועלי ציון באַ־טראַכטן זיך אַלס אָרגאַנישער טייל פון דעם אַלגעמיינעם ציוניזם; ניט דערפאַר, ווייל זיי באַגייסטערן זיך פאַר׳ן נאַציאָנאַל־פאָנד און פאַר׳ן שקל. די ווירקלאַכע סבה איז גאָר אַן אַנדערע: דאָס איז דער העפטיקער קאַמף, וואָס די אידישע אַרבעטער אין ארץ־ישראל האָבן מיט שטייפקייט און ענטוזיאַזם געפירט ביז׳ן היינטיקן טאָג, און וועלן נאָך ווייטער פירן, ניט קימערנדיק זיך וועגן נ. סירקינ׳ס „נבי׳אישע“ דרשות וועגן קלאַסקאַמף אין ארץ ישראל.

אידישע אַרבעטער אין ארץ ישראל האָבן געסטרייקט און געקעמפט, זיינען אויסגעשטאַנען הארטנעקיגע לאָקאַוטס מצד די באַלעבאַטים, האָבן זיך אָרגאַניזירט אין פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען און קאָאָפּעראַציעס, האָבן געשאַפן אַן אייגענע סאָציאַל־דעמאָקראַטישע פּרעסע, און, אחרון אחרון חביב, האָבן אויפגעבויט די קאַמף־אָרגאַניזאַציע פון קאָלאָניאַל־וועכטער „השומר“. דער „השומר“ קעמפט ניט נאָר געגן די ניט־אָרגאַניזירטע אַראַבישע פּויערים, נאָר אויך קעגן די אידישע באַלעבאַטים מיט זייערע קליין־קרעמערישע און קליין־פּריצישע אינטערעסן. ווען ניט אָט דער אָנגעשטרענגטער לאַנג־יעריקער קאַמף פון די אַרבעטער־מאַסן אין ארץ־ישראל, וואָלטן גאָרניט געהאָלפן ניט ש. קאַפּלאַנסקי׳ס דיפּלאָמאַטישע רעדעס און ניט נ. סירקינ׳ס נביאישע פּלענער.

און דער וויץ איז, וואָס אונטער דעם תירוץ פון „אַריינטראָגן סאָציאַלן גייסט אין דעם בירגערלאַכן ציוניזם“, טראָגט מען גאָר אַריין... — בירגערלאַכן גייסט אין דעם פּראָלעטאַרישן ציוניזם!

ווען דער אַרבעטער־ציוניסט פאָלגט די „פירער“ און באַטראַכט דעם שקל, דעם נאַציאָנאַל־פאָנד, די קאָלאָניאַל־באַנק, די נאַציאָנאַל־ביבליאָטעק אין ירושלים, דעם חיפה׳ר פּאָליטעכניקום, און כ׳וויים וואָס, אַלס זיינע אייגענע סאָציאַליסטישע (!) אינסטיטוציעס — ווערט דערמיט אַריינ־געבראַכט דער שעדלאַכסטער פּלאָנטער אין זיין סאָציאַליסטישן קלאַסן־באַוואוסטזיין. דאָ פאַרשווינדט די מחיצה צווישן אַרבעטער און קאַפּיטאַ־ליסט, און דער פּועלי־ציוניסט לערנט זיך אויס צו טאַנצן אַזוי, ווי דער בירגערלאַכער ציוניסט פייפט. דעם בולט׳סטן אויסדרוק באַקומט דאָס אין די אומצייליקע קאָלעקשאָנס פאַר די כל׳ערליי פאָנדן, וואָס די בירגער־לאַכע ציוניסטן האָבן אַזוי ליב צו מאַכן אַלע מאָנטיק און דאָנערשטיק. דאָ פילט זיך דער כשר׳ער פּועלי־ציון, ווי ביי דער הייליקסטער צערעמאָניע:

ער ארבעט אויף אלע כלים, ווערט אויסגעריסן, זאמלענדיק נדבות, און באגייסטערט זיך אין איינעם מיט די באלעבאטישע ציוניסטן און פארגעסט ממילא אן סאציאליזם, אן קלאסנקאמף.

קיין וואונדער ניט, וואס ארגאניזירטע און קלאסן־באוואוסטע אר־בעטער באציען זיך גלייכגילטיק אדער פיינטלאך צו אזא מין „סאציאליזם". זיי פילן, אז דא איז דער סאציאליזם א פראזע, אן ערנסטן אינהאלט. זיי פארשטייען, אז דער „סאציאליסטישער" פועל־ציון איז ניט אויסגעהאלטן אין זיין סאציאליזם. און א סך פועלי־ציון לייקענען דאס גארניט. איך האב אליין געהערט א סך פועלי־ציון זאגנדיק: מיר זיינען קודם כל ציוניסטן, און דערנאך סאציאליסטן; מיר זיינען אויף 85 פראצענט ציוניסטן, און סך הכל אויף 15 פראצענט סאציאליסטן.

אזוי לאנג ווי די פועלי־ציון וועלן זיך באטראכטן פאר אן ארגאנישן טייל פון דעם אלגעמיינעם ציוניזם; אזוי לאנג, ווי זיי וועלן באטראכטן די בירגערלאך־ציוניסטישע אינסטיטוטן און פאנדן פאר זייערע אייגענע אינסטיטוטן; אזוי לאנג, ווי זייער „סאציאליזם" איז ניט פארבונדן מיט'ן געדאנק און מיט דער פראקטיק פון לעבעדיקן קלאסנקאמף — אזוי לאנג וועלן פועלי־ציון שטענדיק בלייבן א קליין קלייזל, אן געזעלשאפטלאכער מאכט און אן איינפלוס אויף די ברייטע אידישע ארבעטער־מאסן.

ניט נאר דער „פארווערטס", ניט נאר דער „קאסמאפאליטיזם", ניט נאר די אסימילאציע זיינען שולדיק אין דעם. די היגע פועלי־ציון זיינען אליין אויך שולדיק, וואס די אידישע ארבעטער זיינען אזוי פרעמד דעם ציוניזם און דער נאציאנאלער באפרייאונגס־אידעע פון אידישן פאלק. דאס איז דער ביטערער אמת, וואס איך וויל עפנטלאך זאגן מיינע חברים: דאס איז אויך אייער שולד. ווארפט ניט די גאנצע שולד אויף די קעגנער. קוקט זיך ארום אויף זיך אליין, און אויב איר ווילט נאר, הערט מיך אויס.

אויב איר וועט אויסהערן, וועט איר אפשר פארשטיין, אז דאס איז א געזונטער אינסטינקט ביים ארבעטער, וואס ער וויל ניט געטרויען זיין באס. דער ארבעטער איז גערעכט, ווען ער דערווייטערט זיך פון אזוינע מענטשן, וועלכע פירן שטענדיקע ענגע חבר'שאפט מיט זיינע באסעס. דער ארבעטער, וואס האט אויף זיין לייב געפילט דעם טעם פון שקלאפעריי אין שאפ, פון סטרייק, פון גרדונגענע געננגסטערס, וועט אייך ניט געטרויען אזוי לאנג, ווי איר וועט האלטן אין דעמאנסטרירן אייער סאלידאריטעט מיט די בירגערלאכע ציוניסטן. דער בירגערלאכער ציוניזם איז נויטיק פאר אונזער פאלק — נאר לאזט אים איבער פאר די בירגער. אייער אויפגאבע איז דער פראלעטארישער ציוניזם; און אים דארפט איר אנטוויקלען ניט ביי די פלאג־דעים, ניט ביי די בלומען־טעג און ניט ביי די ציון־קאנווענשאנס, נאר אומעטום דארט, וואו דער ארבעטער ליידט און קעמפט.

.2

די צוויי ריכטונגען אין פועלי־ציוניזם, וועגן וועלכע איך האָב גערעדט אין די פריערדיקע אַרטיקלען — די „סאָציאַליסטישע“ ריכטונג און די „סאָציאַל־דעמאָקראַטישע“ — גייען זיך פאַנאַנדער אין זייער קוק אויף דעם סאָציאַליזם, אויף דעם ציוניזם, אויף דער אַרבעט אין גלות און אויף די פאָרמען פון פּאַרטיי־אָרגאַניזאַציע און פּאַרטיי־דיסציפּלין. די „סאָציאַל־דעמאָקראַטישע“ ריכטונג הערשט איז רוסלאַנד און טיילווייז אין עסטרייך און ארץ ישראל. די „סאָציאַליסטישע“ — אין אַמעריקע און טיילווייז אין אַנדערע לענדער. דאָ אין לאַנד עקזיסטירט אויך אַ „סאָציאַל־דעמאָקראַטישע“ שטרעמונג, און ביי דעם גוטן ווילן פון ביידע זייטן קאָנען ביידע שטרעמונגען פרידלאַך און סאָלידאַריש אַרבעטן אין איין פּאַרטיי, אַזוי ווי דאָס איז ביז איצט געווען דער פאַל.

די „סאָציאַל־דעמאָקראַטישע“ פועלי־ציון שטייען פעסט אויף דעם שטאַנדפּונקט, אַז קיין שום סאָציאַליזם און קיין שום פּרייהייטס־באַוועגונג איז ניט מעגלאַך אַנדערש, ווי אויפ'ן יסוד פון קלאַסנקאַמף. אין דעם גייען זיי זיך צונויף מיט די רעוואָלוציאָנערע סאָציאַליסטן און מיט די אַנאַרכיסטן און סינדיקאַליסטן פון אַלע פעלקער. זיי אַנערקענען אויך מער אָדער ווייניקער פרידלאַכע פאָרמען פון אַרבעטער־באַוועגונג, נעמלאַך, די פּאַרלאַמענטאַרישע טעטיקייט און די קאָאָפּעראַטיווע אָרגאַניזאַציע. נאָר זיי באַשטייען דורכאויס אויף דעם, אַז די דאָזיקע פרידלאַכע פאָרמען קאָנען העכסטענס דערלייכטערן, גרינגער מאַכן דעם קלאַסן־קאַמף, דינען אַלס הילפס־מיטלען פאַר'ן עקאָנאָמישן קאַמף און פאַר דירעקטער פּאָליטישער אַקציע. די פרידלאַכע פאָרמען טאָרן אָבער בשום אופן ניט פאַרבייטן דעם דירעקטן קאַמף.

און די דאָזיקע אַנשויאונג ווענדן זיי אָן אויך צום ציוניזם. אינ'ם ציוניזם גופא קומט פאָר אַ שאַרפער קאַמף פון קלאַסן, און וועט געדויערן אַזוי לאַנג, ווי דער אַרבעטער־קלאַס וועט זיך ניט באַפרייען פונ'ם קאַפּיטאַליסטישן יאָך דורך דער סאָציאַלער רעוואָלוציע. כדי דאָס גענויער אויסצוטייטשן, מוזן מיר דערקלערן, ווי אַזוי די „סאָציאַל־דעמאָקראַטן“ שטעלן זיך פאָר דעם ציוניזם און די אידישע פראַגע בכלל. דאָ קאָנען מיר דאָס מאַכן נאָר בקיצור; גענויער וועט עס דער לעזער געפינען אין ר. קענדזשערסקי'ס בראָשור „די גרונדלאַגן פון פועלי־ציוניזם“, און אין מיינע בראָשורן און אַרטיקלען זינט דעם 1905־טן יאָר.

ביי די בירגערלאַכע ציוניסטן און ביי די „סאָציאַליסטישע“ פועלי־ציון איז ניטאָ קיין קלאָרע תשובה אויף דער פאָלגנדער קאַרדינאַלער פראַגע: ווערן דורך דעם ציוניזם געלייזט די

גאַנצע אידן־פראַגע און אַלע פּראָבלעמען פון אידישן לעבן, אָדער נאָר אַ טייל פון זיי? די בירגערלאַכע ציוניסטן מיידן אויס אַ באַשטימטן ענטפער, נאָר זייער גאַנצע פּסיכאָלאָגיע זאָגט עדות, אַז פּאַקטיש זעען זיי אין׳ם ציוניזם די ענדגילטיקע און פולע לייזונג פון אַלע אידישע פראַגן. זיי ווילן אין גאַנצן פאַרניכטן דעם גלות און קאָנצענטרירן דאָס גאַנצע אידישע לעבן אין ציון. די „סאָציאַליסטישע" פּועלי־ציון האָבן נאָך ווייניקער באַשטימטקייט אין דעם פּונט, נאָר אין אַלגעמיינעם נייגן זיי זיך צו דער מיינונג, אַז אין ציון וועלן פאַרענטפערט ווערן אַלע נויטן און אַלעליידן פון אידישן פאָלק.

די *„סאָציאַל־דעמאָקראַטן"*, פאַרקערט, געפינען, אַז *דער ציוניזם לייזט נאָר איין באַשטימטן טייל פון די אידישע פראַגן*, נעמלאַך, די פראַגע פון דער אידישער היימלאָזיקייט און באָדנלאָזיקייט. עס איז פאַראַן אַ גאַנצע אומגעהויערע מאַסע פון אידישע פראַגן, און די פראַגן בייטן זיך מיט דער צייט. איין טייל פון זיי זיינען די *גלות־פראַגן*, ווייל, ווי ווייט דער ציוניזם זאָל זיך ניט פאַרווירקלאַכן, וועט דאָך אַ גרויסער טייל פון אידישן פאָלק און, מעגלאַך, די מערהייט פון פאָלק, שטענדיק בלייבן אין דער צעשפּרייטונג צווישן אַנדערע פעלקער. און די דאָזיקע גלות־פראַגן געפינען זייער פאַרענטפערונג אין די פאַרשידענע אופנים אויסערהאַלב דעם ציוניזם.

די אידן־פראַגע איז זייער פאַרפלאָנטערט, און קאָן ניט געלייזט ווערן מיט איין איינציקן קורצן רעצעפּט, ווי די קאָלאָניזאַציע אין ארץ־ישראל. די אויפגאַבע פון פּראָלעטאַרישן ציוניזם איז: אויסצוקעמפן געזונטע אַנטוויקלונגס־ און לעבנס־באַדינגונגען פאַר׳ן אידישן פאָלק. דאָס אידישע פאָלק לעבט אומנאָרמאַל, עס ליידט דערפון, וואָס עס באַזיצט ניט אין ערגעץ קיין פּאָליטיש־זעלבסטשטענדיקע היים. שטרעבן מיר אים צו פאַרשאַפן אַזאַ היים, און אַ גאַנצע רייע היסטאָרישע, קאָלאָניזאַטאָרישע און פּראַקטישע טעמים פירן אונז צו דער איבערצייגונג, אַז די אייגענע היים קאָן אונזער פאָלק האָבן נאָר אין ארץ־ישראל. דאָס הייסט אָבער בשום אופן ניט, אַז מיר ווילן דאָס גאַנצע פאָלק אומקערן אַהיים. דאָס איז אי ניט מעגלאַך, אי גאָרניט ווינשנסווערט. אַלע פעלקער פאַרמאָגן אַן אייגענע היים: אַפילו די אונטערדריקטע פעלקער האָבן אַן אייגענע היים, הגם זיי זיינען ניט קיין פולע באַלעבאַטים ביי זיך אין דער היים. אָבער אַלע פעלקער, אַרויסגייענדיק פון זייער אייגענער טעריטאָריע, האָבן זיך צעזייט און צעשפּרייט איבער דער גאַנצער וועלט. די מאַכט פון אַ פאָלק באַשטייט פון צוויי מאָמענטן: פון זיין קאָנצענטראַציע ביי זיך אין דער היים און פון דער צעשפּרייטונגס־קראַפט, וואָס טרייבט אים אין אַלע עקן וועלט. ווען דאָס אידישע פאָלק וואָלט געהאַט אַ פּאָליטיש־זעלבסטשטענדיקן צענטער אין ארץ ישראל און שטאַרקע קאָלאָניעס פאַרשפּרייט איבער

דער גאַנצער וועלט, וואָלט אונזער פאָלק געוואָרן איינע פון די שטאַרקסטע און געזונטסטע נאַציעס.

מיט איין וואָרט, די אידן־פראַגע קאָן געלייזט ווערן נאָר דורך דער פאַרבינדונג פון געזונטן גלות־לעבן מיט אַ געזונטן צענטער אין דעם אייגענעם לאַנד. דער ציוניזם פאַרענטפערט, אַלזאָ, נאָר טיילווייז די אידישע פראַגן. דער איבעריקער טייל ווערט פאַרענטפערט דורך דער נאַציאָנאַלער באַפעסטיקונג אין גלות גופא. אָן ציוניזם איז ניטאָ קיין געזונטע נאַציאָנאַלע אַנטוויקלונג, אָבער אָן דעם גלות אויך ניט. מיר ווילן אַ פעסטן ציון און אַ פעסטן גלות — דאָס איז די פאַראַלע פונ׳ם „סאָציאַל־דעמאָקראַטישן“ פועלי־ציוניזם.

צווישן יענע פראַגן, וואָס דער ציוניזם, אַלס אַזעלכער, קאָן לייזן נאָר טיילווייז, געפינט זיך אויך די אידישע אַרבעטער־פראַגע. דורך דער שאַפונג פון אַן אייגענער היים פאַר׳ן פאָלק וועט אויך די לאַגע פון אונזערע אַרבעטער ווערן אַ סך נאָרמאַלער און דער קלאַסנקאַמף אויף דער אידישער גאַס וועט קריגן אַ סך געזונטערע פאָרמען. אין די גלות־לענדער זיינען פאַר דער אידישער אַרבעט פאַרשלאָסן אַ סך וויכטיקע אינדוסטריעס, ווי די קוילן־גרובן, מעטאַלורגיע, די אייזנבאַנען א. ד. גל., ווי אויך די לאַנדווירטשאַפט; די אידישע אַרבעט טראָגט אַ ספּעציפישן כאַראַקטער, זייענדיק קאָנצענטרירט אין די שוואַכסטע אינדוסטריעס, ווי די נאָדל־אַרבעט, די שוך־פּראָדוקציע, טאַבאַק־אינדוסטריע א. ד. גל. דאָס רויבט אַוועק ביי דעם אידישן אַרבעטער די פייאיקייט ברייט פאַנאַנדערצוּוויקלען און אויסצונוצן זיין רעוואָלוציאָנערע ענערגיע, זיין קלאַסנקאַמף איז דערפאַר באַשרענקט און ניט גענוג פּראָדוקטיוו. די דאָזיקע אַנאָמאַליעס וועלן פאַרשווינדן אין ארץ ישראל, וואו דער אידישער אַרבעטער וועט אַריינדרינגען אין אַלע יענע פּראָדוקציאָנס־צווייגן, וואָס זיינען ביז איצט פאַר אים פאַרשלאָסן.

אָבער די עקספּלואַטאַציע אַליין, דער קאַמף צווישן אַרבעטער און קאַפּיטאַליסטן, וועט אין ארץ־ישראל בלייבן אין פולער מאַכט אַזוי לאַנג, ווי עס עקזיסטירט די קאַפּיטאַליסטישע אָרדנונג. עס איז אַ שערלאַכע אוטאָפּיע צו רעכענען, אַז גראַד ארץ ישראל וועט זיין אַן אויסנאַם פון אַלע לענדער, און אַז דווקא דאָרט וועט זיך איינגעבן אַזאַ קאָלאָניזאַציע, וואָס זאָל זיין פריי פון קאַפּיטאַליסטישע יסודות. דאָס איז די פאַנטאַזיע פון אַ סך „סאָציאַליסטישע“ פועלי־ציון. מיר, די „סאָציאַל־דעמאָקראַטן“, געפינען, אַז די אַרבעטער־פראַגע, אויך אין ארץ ישראל, קען און וועט געלייזט ווערן בלויז דורך דעם קלאַסנקאַמף, און מיר שטרעבן דעריבער צו אָרגאַניזירן די אַרבעטער גאַנץ באַזונדער פון דער בורזשואַזיע אפילו אינ׳ם ציוניזם גופא.

דער פּראָלעטאַרישער ציוניזם האָט זיין גאַנץ באַזונדערע אַרבעט, און ער פאַרשפּאָרט אָנצוקומען צו די בירגערלאַך־ציוניסטישע אינסטיטוטן פאַר זיינע אייגענע צוועקן. די „סאָציאַליסטן“ טענה׳ן, אַז די אַרבעטער

קענען זעלבסטשטענדיק ניט אויפטאָן פיל אין ארץ ישראל. דאָס איז אמת אזוי לאַנג, ווי דער פּראָלעטאַרישער ציוניזם האָט ניט גענוג כחות. און כחות וועט ער באַזיצן ווייניק אזוי לאַנג, ווי ער וועט זיך מתחתן זיין מיט דעם בירגערלאַכן ציוניזם. שטייענדיק אויף זיינע אייגענע פיס, וועט דער פּראָלעטאַרישער ציוניזם סוף כל סוף צוציען אויף זיין זייט די גרויסע אָרגאַניזירטע אידישע אַרבעטערשאַפט, און דעמאָלט וועט ער האָבן גענוג כחות צו דערפילן זיינע אייגענע אויפגאַבן.

אנשטאָט דער טעאָריע פון די „סאָציאַליסטן“, אַז פּועלי־ציון מוזן כלומר׳שט „אַריינטראָגן סאָציאַלן גייסט אינ׳ם אַלגעמיינעם ציוניזם“, — שטעלן אַרויס די „סאָציאַל־דעמאָקראַטן“ אַ גאַנץ אַנדערע טעאָריע: אַז די פּועלי־ציון מוזן אַריינטראָגן נאַציאָנאַלן און ציוניסטישן גייסט אין דער אידישער אַרבעטער־באַוועגונג. מיר באַטראַכטן דעם פּועלי־ציוניזם אַלס טייל און פראַקציע ניט פונ׳ם אַלגעמיינעם ציוניזם, נאָר פון דער אַלגעמיינער אינטערנאַציאָנאַלער אַרבעטער־באַוועגונג.

דעריבער שאַצן מיר אויך גאַנץ אַנדערש אָפּ די אַרבעט אין די גלות־לענדער. די „סאָציאַליסטישע“ פּועלי־ציון נאַרן זיך אַליין, ווען זיי ריידן וועגן „גלייכבאַרעטיקונג“ פון ציון און גלות, פון העברעאיש און אידיש. אין דער ווירקלאַכקייט שטייט ביי זיי ציון אַ סך העכער, איידער דער גלות, און העברעאיש אַ סך העכער, איידער אידיש. איך רייד שוין ניט פון אַזוינע פאַרביסענע העברעאיסטן און גלות־פאַראַכטער, ווי נ. סירקין, נאָר אפילו די אָפיציעלע וואָרט־פירער פון די „סאָציאַליסטישע“ פּועלי־ציון באַטראַכטן די גלות־אַרבעט אין בעסטן פאַל אַלס אַ מיטל און פּאַר־באַרייטונג פאַר׳ן ציוניזם (אזוי שטייט עס בפירוש, צ. ב. ש., אין ב. צוקערמאַנ׳ס בראָשור). גלות־אַרבעט אַ מיטל, אפילו ניט דער וויכטיקסטער מיטל, נאָר בלויז איינער פון די מיטלען; דער צוועק בלייבט דורכאויס ציון. עס פאַרשטייט זיך ממילא, אַז ביים בעסטן ווילן קען מען צו אַ מיטל ניט פילן די אַכטונג, וואָס מען פילט צום צוועק. דערפון שטאַמט עס, וואָס בעת די „סאָציאַליסטישע“ פּועלי־ציון גיבן זיך אָפּ אזוי וואַרים מיט נאַציאָנאַל־פאָנד־אַרבעט, מיט קאָאָפּעראַציעס אין ארץ־ישראל א. ד. גל., באַהאַנדלען זיי די גלות־פראַגן און אַרבעטן כלאחר יד. אפילו אין די נאַציאָנאַל־ראַדיקאַלע שולן, זייער וויכטיקסטן פּאָזיטיוון אויפטו אויפ׳ן פעלד פון גלות־אַרבעט, גיבן זיי אָפּ צופיל פּלאַץ דער העברעאישער ליטעראַטור.

פאַר אונז, „סאָציאַל־דעמאָקראַטן“, האָט די אַרבעט אין גלות ניט קיין קלענערן ווערט אַליין פאַר זיך, אַלס זעלבסטשטענדיקער צוועק, איידער די אַרבעט פאַר ציון. דער גלות און דער ציון זיינען ביידע אַ צוועק פאַר זיך, און ביידע קאָנען נוצן אַלס מיטלען איינער פאַר׳ן צווייטן. געזונטער גלות־לעבן, געזונטע זעלבסטשטענדיקייט אין ארץ־ישראל, געזונטע אַר־בעטער־באַוועגונג — דאָס איז דער אידעאַל פון די „סאָציאַל־דעמאָקראַטן“.

און ווען די „סאָציאַליסטישע“ זיינען זיך מודה, אַז ביי זיי איז 85 פּראָ־צענט ציוניזם און בלויז 15 פּראָצענט סאָציאַליזם, דערווידערן מיר: ביי אונז, „סאָציאַל־דעמאָקראַטן“, איז גאַנצע 100 פּראָצענט סאָציאַליזם און גאַנצע 100 פּראָצענט ציוניזם.

(„פרייע אַרבעטער־שטימע“, 17 און 24 יולי, 1915.)

ציוניסטן און פּועלי-ציוניסטן

בעת ס'קומען פאַר די ציוניסטישע קאָנפערענצן אין באָסטאָן, איז כדאי זיך אָפּצושטעלן אויף אייניקע פראַגן פון ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע און באַוועגונג.

ס'איז אַ גרויסער טעות, אויב אייניקע מיינען, אַז די ציוניסטן בילדן אַ פּאָליטישע פּאַרטיי. אַ פּאָליטישע פּאַרטיי איז אַזאַ אָרגאַניזאַציע, וואָס פאַרענטפערט אויף איר שטייגער אַלע וויכטיקע לעבנס־פראַגן פון איר פאָלק. ניט אַלע פּאַרטייען האָבן באַשטימטע אידעאַלן און קלאָר־פאָרמולירטע פּראָגראַמען. אַנדערע בייטן זייערע פּראָגראַמען און פאָדע־רונגען פון פאַל צו פאַל. פאַראַן אויך פּאַרטייען, וואָס ווערן געשאַפן צוליב איין צופעליקער אויפגאַבע אויף אַ קורצער צייט. נאָך מער, ס'טרעפן פּאַרטייען, וואָס דינען די קאַריעריסטישע אָדער הערשאַפט־אינטערעסן פון אַ קליינעם הייפל פּאָליטיקער. נאָר איין זאַך מוז האָבן איטלעכע פּאַרטיי: אַן ענטפער אויף אַלע אַקטועלע פּאָליטישע פראַגן אין דעם געגעבענעם מאָמענט.

אַז אויסגעצייכנטן מוסטער פון פּאָליטישע פּאַרטייען בילדן די פּאַר־טייען אין אַמעריקע: סיי די דעמאָקראַטן, סיי די רעפּובליקאַנער, די פּראָגרעסיסטן און די פּאָפּוליסטן, — אַלע האָבן אין דעם געגעבענעם מאָמענט אַ באַשטימטן קוק אויף די פאַרשידענע געזעלשאַפטלעכע פראַגן. נאָך אַ שענערן מוסטער פון אַ פּאַרטיי שטעלט מיט זיך פאָר די סאָציאַ־ליסטישע אַרבעטער־באַוועגונג אין אַלע לענדער: זי האָט אומעטום אַ באַשטימטן פּראָגראַם, און אין דעם סאָציאַליסטישן פּראָגראַם געפינט מען אַן ענטפער אויף אַלצדינג, וואָס רירט אָן דאָס געזעלשאַפטלעכע לעבן. — מאַנכע פּאַרטייען פאַרענטפערן ריכטיק די פראַגן פון לעבן, מאַנכע — אומריכטיק, נאָר ניט אין דעם ווענדט זיך די עקזיסטענץ פון אַ פּאַרטיי. דער עיקר איז, אַז זי זאָל זיך מיט אַלצדינג אינטערעסירן, וואָס ס'האָט נאָר צו טאָן מיט פּאָליטיק און פּאָליטישן קאַמף.

דערפאַר בילדן די אַנאַרכיסטן ניט קיין פּאָליטישע פּאַרטיי. זיי האָבן אַ אידעאַל, פאַרמאָגן אָבער ניט קיין פּראָגראַם, וואָס זאָל האָבן אין זינען אַלע פראַגן און אַלע זייטן פון פּאָליטישן לעבן. דערפאַר זיינען אויך די ציוניסטן ניט קיין פּאָליטישע פּאַרטיי. דער ציוניזם האָט אין זינען נאָר דעם ציון, ארץ־ישראל: מער אינטערעסירט אים גאָרניט.

יעדער איינציקער ציוניסט קען זיך געהערן צו וועלכער פּאַרטיי ער וויל: ער מעג זיין אַ דעמאָקראַט, אַ רעפּובליקאַנער, אַ בול־מוז'ניק, אַ רעאַק־ציאָנער און ראַדיקאַל, — דאָס שטערט אים ניט צו זיין אַ גוטער ציוניסט און צו אַרבעטן אינאיינעם מיט זיינע פּאַרטיי־קעגנער פאַר דער צוקונפט פון אידישן פאָלק אין ארץ־ישראל.

אויך אין אידישע פראַגן, אויסער דער קאָלאָניזאַציע אין ארץ־ישראל, האָט דער ציוניזם ניט קיין אויסגעשפּראָכענע שטעלונג. דאָס אידישע גלות־לעבן אינטערעסירט אים ניט. די קולטור־פראַגע אין די גלות־לענדער פאַרענטפערט ער דורך די העברעאישע שולן אין ארץ־ישראל. די עקאָנאָ־מישע פּראָבלעמען פון קאַפּיטאַל און אַרבעט גייען אים בכלל ניט אָן. דער ציוניזם איז אַ פאָלקס־באַוועגונג, אָבער ניט קיין פּאָליטישע פּאַרטיי. און אויב ער איז שוין אַ פּאַרטיי, איז לכל־הפּחות ניט קיין פּאָליטישע.

ווי זאָל זיך, אַלזאָ, דער אידישער אַרבעטער־קלאַס שטעלן צום ציוניזם? דאָס איז די פראַגע, וואָס טיילט פאַנאַנדער ניט נאָר די אַסי־מילאַטאָרישע מיט די גלות'יסטישע סאָציאַליסטן, פון איין זייט, און די פּועלי־ציון, פון דער אַנדערער זייט, נאָר אויך די פּועלי־ציון גופא. ביי די פּועלי־ציון זיינען פאַראַן צוויי פאַרשיידענע שטרעמונגען אין אָט־דער וויכטיקער פראַגע, און הגםביידע שטרעמונגען וואוינען געוויינלאַך אונטער איין דאַך, פונדעסטוועגן זיינען די חלוקי־דעות אַזוי שאַרף, אַז זיי קענען גרינג פירן צו שפּאַלטונגען.

די גענאָסן מכל המינים האָבן שוין לאַנג אָפּגעפּסק'נט, אַז דער ציוניזם איז אַ „בירגערלאַכע" (בורזשואַזנע) באַוועגונג. זיי מיינען, אַז דער אַרבעטער־קלאַס דאַרף בכלל ניט טראַכטן פון קיין פאָטערלאַנד. פאָטערלאַנד, טעריטאָריע — איז אַן עסק פאַר קאַפּיטאַליסטן. און אַזוי ווי דער ציוניזם וויל שאַפן אַ פאָטערלאַנד פאַר'ן אידישן פאָלק, איז דאָס שוין אַביסל טריף־פּסול. ניט דאָ איז דער פּלאַץ צו קריטיקירן דעם דאָזיקן שטאַנדפּונקט; גענוג צו באַמערקן, אַז אין אים דריקט זיך אויס ניט סאָציאַליזם, נאָר שקלאַפערישער מה־יפית־גייסט. די סאָציאַליסטן פון די אומות־העולם פילן גוט, וואָס אַ פאָטערלאַנד באַדייט, נאָר אונזערע אידישע „גענאָסן" קומען אויס אָן דעם.

דער ציוניזם אַליין פאַר זיך איז ניט בירגערלאַך און ניט פּראָלע־טאַריש. ער איז איינפאַך אידיש. איז די פראַגע: צי קענען, צי דאַרפן די בירגערלאַכע אידן און די פּראָלעטאַרישע אידן, וואָס געהערן צום ציוניזם, בילדן איין באַוועגונג, איין אָרגאַניזאַציע, אָדער זיי דאַרפן האָבן צוויי גאַנץ פאַרשיידענע אָרגאַניזאַציעס? אָט דאָס איז דער שטרייט־פּונקט צווישן די פּועלי־ציון פון פאַרשיידענע ריכטונגען.

דער טראַדיציאָנעלער קוק פון די אַמעריקאַנער פּועלי־ציון איז, אַז די אַרבעטער־ציוניסטן דאַרפן טאַקע בילדן אַ באַזונדערע פּאַרטיי, נאָר די דאָזיקע פּאַרטיי (איד. סאָצ. אַרב. פּאַרטיי פּועלי־ציון) דאַרף זיך באַ־טייליקן אין דעם אַלגעמיין־ציוניסטישן קאָנגרעס און אין יענע ציוניסטישע

אינסטיטוטן, וואָס פירן אָן אַרבעט אין ארץ־ישראל. די רוסישע פּועלי־ציון באַטראַכטן זיך פאַר אַ גאַנץ באַזונדערער פּראָלעטאַרישער אָרגאַניזאַציע און דעם ציוניסטישן קאָנגרעס מיט זיינע אינסטיטוטן פאַר אַ ריין־ביר־גערלאַכער אָרגאַניזאַציע. זיי געפינען, אַז ניט נאָר אין די גלות לענדער, נאָר אויך אין דער אַרבעט פאַר ארץ־ישראל גופא מוזן די אַרבעטער־ציוניסטן גיין זייער אייגענעם וועג און שאַפן זייערע אייגענע סאָציאַ־ליסטישע אינסטיטוציעס.

דאָס איז ניט די פראַגע וועגן באַטייליקן זיך אין ציוניסטישן קאָנ־גרעס. אפילו ווען דער קאָנגרעס איז אַ בירגערלאַכער, קענען די פּועלי־ציון געפינען פאַר נויטיק צו גיין אַהין, מחמת טאַקטישע טעמים — כדי דעם בירגערלאַכן ציוניזם צו באַאיינפלוסן. די דאָזיקע פראַגע וועגן ציוניסטישן קאָנגרעס איז ניט מער, ווי אַ פּרט. אַ סך וויכטיקער און פּרינציפּיעלער איז די אַלגעמיינע פראַגע: ווי זאָלן זיך די פּועלי־ציון שטעלן צו דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע — פאַר אַ בירגערלאַכער אָדער פאַר אַן אַלגע־מיין־אידישער, וואָס נעמט אַרום אַלע קלאַסן פון אידישן פאָלק? פּראָלע־טאַריער קענען זיך באַטייליקן אויך אין געוויסע בירגערלאַכע אָרגאַניזאַ־ציעס, ווען דאָס קען ברענגען נוצן דעם אַרבעטער־קלאַס. נאָר דער גרויסער חילוק איז, אויב זיי באַטראַכטן די אָרגאַניזאַציע פאַר אַ פרעמדע און בירגערלאַכע אָדער פאַר אַן אייגענע און אַלגעמיינע.

דאָס הענגט אָפּ פון דעם קוק אויף דער ראָל פון קלאַסן און קלאַסן־קאַמף. די אַמעריקאַנער פּועלי־ציוניסטן זיינען סאָציאַליסטן, נאָר זייער סאָציאַליזם איז ניט פאַרבונדן מיט דעם געדאַנק פון קלאַסן־קאַמף. זיי שטעלן זיך פאָר, אַז געוויסע איינצלהייטן פון סאָציאַליסטישער אָרדנונג קענען דערגרייכט ווערן אָן דעם קאַמף צווישן אָרגאַניזירטע אַרבעטער און קאַפּיטאַליסטן. אַזוי מיינען די אַמעריקאַנער פּועלי־ציון, אַז שוין איצט איז מעגלאַך אַ קאָלאָניזאַציע אין ארץ־ישראל אויף דירעקט־סאָציאַליסטישע יסודות. זיי גלויבן, אַז פראַנץ אָפּענהיימער'ס פּלענער פון קאָאָפּעראַטיווע קאָלאָניעס קענען לייזן די פראַגע פון קאַפּיטאַל און אַרבעט אויף אַ פריד־לאַכן וועג. זיי האַלטן בכלל זייער פיל פון קאָאָפּעראַציע, און אייניקע פון זיי זיינען פאַר קאָאָפּעראַציעס נאָך מער באַגייסטערט, איידער די רוסישע פּועלי־ציון פאַר קלאַסן־קאַמף. פיל פון זיי באַטראַכטן אויך דעם נאַציאָנאַל־פאָנד פאַר אַ סאָציאַליסטישע אינסטיטוציע, און מאַנכע מיינען אפילו, אַז ווער ס'ווערט ניט באַגייסטערט פאַר'ן „סאָציאַליזם" פון נאַציאָנאַל־פאָנד, קען גאָר קיין פּועלי־ציון ניט זיין.

צווישן די אַמעריקאַנער פּועלי־ציון געפינט זיך אָבער איצט אַ שטאַר־קער ראַדיקאַלער פליגל, וועלכער טיילט ניט אָפּ סאָציאַליזם פון קלאַסן־קאַמף. ער שטיצט זיך ניט אויף שיינע פּלענער, נאָר אויף די שטרענגע פאַקטן פון לעבן. און איינער פון די וויכטיקסטע לעבנס־פאַקטן איז דער קאַמף צווישן קלאַסן, צווישן אַרבעטער און קאַפּיטאַליסטן. די באַפרייאונג פון דער גאַנצער מענטשהייט קען געשען ניט דורך פרידלאַכע פּלענער

און געדאַנקען, נאָר דורך ביטערן קאַמף. דאַסזעלביקע אויך די נאַציאָנאַלע באַפרייאונג. אינ׳ם ציוניזם גופא זיינען פאַראַן קלאַסן, און צווישן זיי מוז אַנגיין אַ שטענדיקער שטרייט, כל־זמן ס׳עקזיסטירט די קאַפּיטאַליסטישע אָרדנונג. דער ציוניזם איז ניט קיין פּאַרטיי, נאָר אַ באַוועגונג פון אידישן פאָלק. און ווי אין אַלע פראַגן פון פאָלקס־לעבן, מוזן אויך אין ציוניזם שאַרף זיין אָפּגעטיילט די פּראָלעטאַרישע עלעמענטן פון די בירגערלאַכע. זיי קענען אַמאָל זיך פאַרבינדן צוליב געמיינזאַמע צוועקן אויף אַ געוויסער צייט, נאָר דערביי וועלן זיי בלייבן יעדער צד ביי זיינע באַזונדערע אידעאַלן און באַזונדערע מעטאָדן. דער בונד צווישן בירגערלאַכע און פּראָלעטאַרישע ציוניסטן קען זיין בלויז אויף אַ ווײַלע.

זיי באַטראַכטן די קאָאָפּעראַציע פאַר אַ גוטע זאַך, אָבער אויף קאָאָפּעראַציע שטייט ניט די וועלט. זיי געפינען, אַז קאָאָפּעראַטיווע קאָלאָניזאַציע איז אַ גוטע מעטאָדע, אָבער ניט די איינציקע און יעדנפאַלס ניט קיין סאָציאַליסטישע. זיי רעספּעקטירן דעם נאַציאָנאַל־פאָנד און אונטערשטיצן אים גערן פאַר זיינע גרויסע נאַציאָנאַלע צילן און פאַר זיין פאָלקסטימלאַכער אַרבעט; אָבער זיי ווייסן, אַז טראָצדעם בלייבט דער נאַציאָנאַל־פאָנד אַ בירגערלאַכע אינסטיטוציע און בשום אופן ניט קיין סאָציאַליסטישע. פאַר זייערע אייגענע באַטראַכטן זיי נאָר יענע פאָנדן און אינסטיטוציעס, וואָס געפינען זיך אין רשות פונ׳ם אַרבעטער־קלאַס. אַזאַ פאָנד איז דער פּאַלעסטינע־אַרבעטער־פאָנד, וואָס איז געשאַפן געוואָרן פון אַרבעטער און געהערט דורכאויס צו די אַרבעטער.

די אָפיציעלע פּועלי־ציון באַגריסן די באָסטאָנער קאָנווענשאָן, ווי זייער אייגענע זאַך. די ראַדיקאַלע פּועלי־ציון, וואָס רופן זיך „סאָציאַל־דעמאָקראַטיש“, באַגריסן אויך דעם גרויסן יום־טוב פון די אַמעריקאַנער ציוניסטן, נאָר זיי באַגריסן אין דעם אַ גרויסע, ניצלאַכע און נויטיקע בירגערלאַכע באַוועגונג, וואָס טוט באַזונדערע בירגערלאַך־ציוניסטישע אַרבעט. מיט אַנדערע ווערטער: די אָפיציעלע פּועלי־ציון אידענטיפיצירן זיך מיט די בירגערלאַך־ציוניסטישע אָרגאַניזאַציעס, פילן זיך איינס מיט זיי, האַנדלען ווי אַ טייל פון זיי. די סאָציאַל־דעמאָקראַטישע פּועלי־ציון סימפּאַטיזירן בלויז מיט דער אַרבעט פון בירגערלאַכן ציוניזם, נאָר גרענ־ניצן זיך גלייכצייטיק אָפּ פון איר, ווייל זיי האָבן זייער אייגענע אַרבעט און אַן אייגענע אָרגאַניזאַציע.

דער בירגערלאַכער ציוניזם איז געוואָרן אַ קאָלאָסאַלע מאַכט. זאָל ער באַגליקן אין זיין וועג. זאָל דאָס גאַנצע אידישע בירגערטום צו אים צושטיין. דער פּראָלעטאַרישער ציוניזם איז דערווייל אַן אָנהויב: ער וועט ווערן אַ מאַכט, ווען ער וועט זיך מתחתן זיין ניט מיט דעם בירגערלאַכן קלאַס, נאָר מיט די מעכטיקע אָרגאַניזאַציעס פון אידישן אַרבעטער־קלאַס.

(„וואָרהייט“, 1915.)

„איבערגעשאַצט אַלע ווערטן"

(אַן ענטפער צו חבר קענדזשערסקי *)

. . . אַלזאָ, אין וואָס בין איך פאָרט איינפאַרשטאַנען מיט חבר קענדזשערסקי? פונקט איינס, אין דעם, אַז דאָס פּראָגראַם פון די אַמעריקאַנער פּועלי־ציון (דאָס שיקאַגער פּאַראייניקונגס־פּראָגראַם פון 1909־טן יאָר) איז פאַר די זיבן יאָר שוין געוואָרן אַלט און ניט ריכטיק, און דאַרף געענדערט ווערן, כדי אים צוצופּאַסן צו די נייע באַדערפנישן פון דער פּאַרטיי. אַ פאַראייניקונגס־פּראָגראַם קען בכלל ניט זיין אויסגעהאַלטן און מוז שנעל פאַרעלטערט ווערן. ביישפּילן האָבן מיר געזען אין דייטשלאַנד און עסטרייך. די דייטשע סאָציאַל־דעמאָקראַטיע האָט איר פאַראייניקונגס־פּראָגראַם אין גאָטאַ געמוזט פאַרבייטן שוין אין פופצען יאָר אַרום אויף דעם נייערן און קאָנסעקווענטערן ערפורטער פּראָגראַם. די עסטרייכישע סאָציאַל־דעמאָקראַטיע האָט אויך אָנגעהויבן מיט

---

*) ר. קענדזשערסקי, אַן אָנפירנדיקער חבר פון דער דעמאָלטיקער „סאָציאַל־דעמאָקראַטישער" גרופּע אין דער אַמעריקאַנער פּועלי־ציון־פּאַרטיי, האָט אין יאָר 1916 פּובליקירט אין „אידישן קעמפער" אַ סעריע אַרטיקלען, „וואָס וויל דער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער פּועלי־ציוניזם", אין וועלכער ער האָט אויפגעהויבן שווערע באַשולדיקונגען קעגן דער פּאַרטיי און איר טעטיקייט.

באָראָכאָוו, וועלכער האָט מיט פופצן חדשים פריער אַליין אַזוי שאַרף קריטיקירט סיי די טעאָרעטיש־פּרינציפּיעלע יסודות, סיי די אַרבעט פון דער פּאַרטיי, האָט איצט געהאַלטן פאַר זיין חוב, אַרויסצוטרעטן קעגן קענדזשערסקי'ס אָנגריפן. אין יענער צייט האָט זיך שוין שטאַרק געהאַט פאַנאַנדערגעפלאַקערט דער קאַמף אַרום דעם אידישן קאָנגרעס, אין וועלכן די פּאַרטיי האָט געשפּילט אַזאַ אַנטשיידנדיקע ראָלע, און באָראָכאָוו איז געווען איינער פון די ערשטע אין דעם דאָזיקן קאַמף. קענענדיק בעסער דאָס אַמעריקאַנער לעבן און באַקענענדיק זיך אויך נענטער מיט די שטימונגען און געדאַנקען פון די חברים, האָט ער אין באַדייטנדן מאָס רעווידירט זיין שאַרפן אורטייל פון איבער אַ יאָר פריער, און אויך די חילוקי־דעות, וואָס זיינען פאַרבליבן, האָט ער געהאַלטן פאַר ווייניקער וויכטיק, ווי דעם געמיינזאַמען קאַמף און די געמיינזאַמע קאָנקרעטע טאַט.

און ס'איז ווידער אַ סימן פון באָראָכאָוו'ס אמת־פּאַנאַטיזם און פון זיין פּאַרטיי־איבערגעגעבנקייט, וואָס קיין פּרעסטיזש־מאָמענטן האָבן אים ניט אָפּגעהאַלטן פון דעם דאָזיקן אַרויסטריט.

אין דעם אַרטיקל איז אויסגעלאָזט דער באַזונדערס שאַרפער פּאָלעמישער אָנהויב און עטלאַכע ווייטערע שורות.

ב. ל.

א פּאַראייניקונגס־פּראָגראַם (אין האינפעלד), און שוין אין נייַן יאָר אַרום האָט זי דאָס פּראָגראַם שטאַרק געמוזט אַמענדירן (אין ברין), נאָך אין זעקס יאָר צייט איז שוין אינגאַנצן ענדערן (אין ווין). און דערביי באַדענקט נאָר, זיינען ניט פאָרגעקומען אַזוינע געוואַלדיקע ענדערונגס־פּראָצעסן, ווי אַ מאַסן־איינוואַנדערונג און אַ וועלט־מלחמה; ביי אונז, פּועלי־ציון, איז אָבער פאַר די זיבן יאָר זינט שיקאַגאָ פאָרגעקומען אַ גאַנצע רעוואָלוציע: אַ דאַנק דער איינוואַנדערונג און דער וועלט־מלחמה, איז די פּאַרטיי אונזערע אויסגעוואַקסן פון אַ ק ל י י ז ל אין אַ גרויסער פ אָ ל ק ס ־ ב אַ וו ע ג ו נ ג, פון אַ ג ר ו פּ ע אידעאַליסטן אין אַ פּ אָ ל י ט י ש ע ר פּ אַ ר ט י י. איז דאָך קלאָר לכתחילה, אַז דאָס פּראָגראַם פון פאַר זיבן יאָרן קאָן מער ניט טויגן פאַר דער פּאַרטיי, און איך בין אויך איינפאַרשטאַנען מיט חבר קענדזשערסקי, אַז דער גרעסטער חסרון פון יענעם פּראָגראַם באַשטייט אין דעם, וואָס דאָרט איז ניטאָ קיין אָרגאַנישע פאַרבינדונג צווישן די טיילן: דער סאָציאַליזם איז דאָרט לחוד, דער ציוניזם לחוד און די אויפלעבונג אין גלות ווידער לחוד.

אונזער אָרגאַניש־אַנטוויקלטע פּאַרטיי־טעטיקייט פאָדערט פון אונז אַן אָרגאַניש־אַנטוויקלטע פּראָגראַם.

נאָר אין וואָס איך בין דערביי מיט חבר קענדזשערסקי אַבסאָלוט ניט מסכים איז, וואָס ער וויל, אַז אַ פּראָגראַם רעוויזיע זאָל שוין איצט געמאַכט ווערן. ק אַ ט אַ ס ט ר אָ פ ן זיינען לחלוטין ניט קיין צייט פאַר פּראָגראַם־דיסקוסיעס און פּראָגראַם־רעוויזיעס. מען דאַרף איבערוואַרטן ביז דעם סוף פון דער מלחמה, אַז ס'וועט זיך איינאָרדענען אַ ביסל די אידישע לאַגע און די פּאָזיציע פונ'ם ארבעטער־קלאַס אין דער וועלט; דעמאָלט וועלן מיר זען אויף וועלכער וועלט מיר זיינען, אַלס אידן און אַלס סאָציאַליסטן, און די צייט וועט רייף ווערן צו נעמען זיך מיט רואיקייט, מיט ישוב הדעת צו פאָרמולירן אַ נייעם מער אָרגאַנישן און מער סינטעטישן פּראָגראַם.

די קומענדע קאָנווענשאָן אין באָסטאָן האָט גאָר אַנדערע ברענענדע אויפגאַבן; זי טאָר ניט אָפּגעבן איר טייערע צייט אויף אַ טעאָרעטישער דעבאַטע.

איך זע פאָראויס, די חברים וועלן מיר דערמאָנען, אַז פּופצן חדשים צוריק האָב איך אַליין געוואָלט אויך, אַז דאָס פּאַרטיי־פּראָגראַם זאָל באַלד רעווידירט ווערן. אמת. נאָר פאַר די פופצן חדשים איז אַ סך וואַסער אָוועקגערונען אין אונזער לעבן, און אין דער צייט איז די פּאַרטיי נאָך מער און שנעלער געוואַקסן, איידער די זעקס יאָר בעפאָר. העכער אַ יאָר צייט האָט אויסגעבראָכן אַ שאַרפער קאָנפליקט צווישן דעם צ. ק. און חבר קענדזשערסקי, און איך וויל דאָ זיין אינגאַנצן אָפן: פאַר די פופצן חדשים גרויסאַרטיקער פּאַרטיי־באַוועגונג, האָט דער צ. ק. פאַרשטאַנען, אַז ער האָט פיל וויכטיקערע אויפגאַבן, איידער דיסציפּלינאַריש רעאַגירן אויף חבר קענדזשערסקי: און איך, פון מיין זייט, האָב אויך

פאַרשטאַנען, אַז איך האָב אין דער פּאַרטיי עפּעס וויכטיקערס צו טאָן, איידער איינצושטעלן זיך פאַר חבר קענדזשערסקי...

מיט איין וואָרט, איך בין ניט צופרידן מיט'ן פּראָגראַם, נאָר מיינע תביעות וועל איך ניט פאַרברענגען אַזוי לאַנג, ווי עס געדויערט די וועלט־קאַטאַסטראָפע. דערווייל איז פאַר מיר גענוג, וואָס די פּאַרטיי גייט פּראַקטיש אויף דעם ריכטיקן וועג, וואָס זי ווערט די גייסטיקע פירערין פון פאָלק אין דער טראַגישער צייט, און וואָס עס עפנט זיך פאַר איר אַ גלענצנדע צוקונפט. פאַר מיר איז גענוג, וואָס די טעטיקייט פון דער פּאַרטיי ווערט איצט אַלץ מער אָרגאַניש און סיסטעמאַטיש. איך וועל מוחל זיין טויזנט שענסטע פּראָגראַמען אין דער וועלט פאַר איין איינציקער פּראַקטיק אַזאַ, ווי מיר האָבן געפירט אין די לעצטע צוויי יאָרן.

פונקט צוויי. איך בין איינפאַרשטאַנען מיט חבר קענדזשערסקי, אַז אונזער פּאַרטיי דאָ אין לאַנד האָט נאָך מיט אַ פּאָר יאָר צוריק ניט געטריבן קיין אויסגעהאַלטענע פּראָלעטאַרישע פּאָליטיק, און דערמיט האָט זי פאַר זיך שווער געמאַכט דעם צוטריט צו דער היגער אַרבעטער־באַוועגונג. איך בין אין דעם פּונקט נאָך פיל „ראַדיקאַלער" פאַר חבר קענדזשערסקי. איך האַלט, אַז מיר האָבן גאָרניט צו טאָן ביי די בירגערלאַכע ציוניסטן מיט זייער אָרגאַניזאַציע; איך האַלט, אַז דער בירגערלאַכער ציוניזם איז אינגאַנצן באַנקראָט אין דער אידישער פּאָליטיק און, וואָס דער ציוניזם האָט פאַרפעלט דאַרף ערשט דער פּועלי־ציוניזם אַליין ממלא זיין. איך בין אַפילו געגן דער באַטייליקונג אין ציוניסטישן קאָנגרעס, בשעת חבר קענדזשערסקי איז פאַר דעם אַנטייל אין קאָנגרעס. נאָר ערשטנס, וויל איך זיין אַ דיסציפּלינירטער פּאַרטיי־חבר און פּינקטלאַך אויספאָלגן אַלע פּאַרטיי־באַשלוסן, ווען איך בין אַפילו מיט זיי ניט איינפאַרשטאַנען,, דאַרים נעם איך אַ שקל און שטיץ דעם נאַציאָנאַל־פאָנד אַזוי לאַנג ווי די פּאַרטיי פאַרלאַנגט ניט פון מיר צו אַגיטירן קעגן מיין געוויסן. קיין עפנטלאַכן ליגן קעגן מיין געוויסן וועל איך ניט זאָגן, אַפילו ווען די פּאַרטיי זאָל דאָס ברויכן (אגב, איז דאָס לעצטע געווען איינע פון די סבות פון מיין אָפּאָזיציע פאַר־אַ־יאָרן). און צווייטנס, איז חבר קענדזשערסקי אַבסאָלוט אומגערעכט, ווען ער וואַרפט אונז פאָר, אַז מיר זיינען גלייכגילטיק צו דער היגער אַרבעטער־באַוועגונג און „האָבן זיך נאָך ניט פּרובירט פאַרבינדן מיט דעם פּראַקטישן אַרבעטער־קאַמף". אדרבא, פאַרקערט, ווער האָט עס נאָך אַזויפיל „געפּרובירט", ווי מיר, — נאָר פּרוביר היינט, פּרוביר מאָרגן, אַז די „גענאָסן" זיצן פעסט אין זאָטל ווי כשר'ע שומרים פון דער מאַשין, און פאַרהאַקן פאַר אונז די טירן, וואו מיר טוען זיך נאָר אַ קער.

מיר זעען, אַלזאָ, ווען חבר קענדזשערסקי זאָגט שוין אַרויס אַ ריכטיקן געדאַנק, איז דאָס אויך נאָר אויף אַ העלפט, און די צווייטע העלפט גיט ער צו פון זיך — און פאַלט אַריין אין אַ טעות. נאָך ערגער איז אָבער מיט אַלע אַנדערע געדאַנקען זיינע, וואָס ער האָט אַרויסגעזאָגט אין די

ארטיקלען: דא ווערט ער שוין פשוט ניט אויסצוהאלטן.

וואס איז דאס, ווען א חבר שרייבט, אז ביי די היגע פועלי־ציון איז „דער גאנצער ציוניזם ניט מער, ווי א קאמערציעלער פלאן. זיי גלויבן, אז דער ציוניזם וועט אויסגעפירט ווערן ווען פאלעסטינע וועט אפגעקויפט ווערן פון אירע איצטיקע באזיצער... די אידן־פראגע איז ביי זיי א געלט־פראגע, ניט קיין מענטשן־פראגע“? אפילו צום ערגסטן קעגנער דארף מען דאך זיין אביעקטיוו, בפרט נאך צו אייגענע חברים. ווען האבן די היגע פועלי־ציון אזוינס געטראכט, געזאגט אדער כאטש געטאן אין אזא קאמער־ציעלן גייסט? איך קריטיקיר אויך די באציאונגען פון דער היגער פארטיי צום ציוניזם, איך האלט די באציאונג אירע פאר ניט ריכטיק. אבער לייטיש, אידעאליסטיש, און סאציאליסטיש איז דאך אונזער פארטיי; יעדנפאלס, ניט קרעמעריש, ניט קאמערציאנטיש. איך האב קריטיקירט די פארטיי (אין דער „פרייער ארבעטער שטימע“), וואס זי שטרעבט אריינ־צוטראגן דעם סאציאלן גייסט אין דעם בירגערלאכן ציוניזם. איך מיין, עס איז אוממעגלאך, אז ארויסגעווארפענע ארבעט, און שעדלאך דערצו, ווייל דורך דעם ווערט נאר אריינגעטראגן דער בירגערלאכער גייסט אין פראלעטארישן ציוניזם. דאס איז א פראגע פון פרינציפ, חבר קענ־דזשערסקי, אבער ניט פון קראם, ווי איר האט עס פארשטאנען. דאס איז א פראגע פון פראלעטארישער טאקטיק, וואס קען זיין ריכטיק אדער פאלש, נאר קען ניט זיין סוחר׳יש.

אומגערעכט איז אויך קענדזשערסקי׳ס פארוואורף, אז ביי די היגע חברים „גלויבט מען ניט, אז דא, אין גלות, האבן מיר אויך א נאציאנאלע צוקונפט, מען גלויבט, אז דאס אידישע פאלק מוז דא נאציאנאל פארשווינדן.“ איך גיב צו, צווישן אונזערע חברים זיינען פאראן אייניקע אזוינע, וואס באציען זיך פעסימיסטיש צום גלות און צו אונזערע גלות־פאדערונגען. נאר, איך פארשפאר צו באטאנען, אז די מאטיוון זייערע, פון די אייניקע חברים, זייערע אידעאליסטישע מאטיוון, זייער ליידנשאפט צו זען אונזער פאלק געזונט, נארמאל און שעפעריש, — אט די מאטיוון זיינען טויזנט מאל העכער פאר קענדזשערסקי׳ס קליינלאכער קריטיק, וועלכער טשעפעט זיך צום אויסדרוק, און מיידט אוים די נשמה. און דער עיקר: די פארטיי, אלס גאנצע, נעמט אויף די גלות־ארבעט מיט דעם גרעסטן ענטוזיאזם, זי איז דאך די שטארקסטע און קאנסעקווענטסטע קעמפעריין פאר דער נאציאנאלער אידישער צוקונפט אין אלע לענדער.

קענדזשערסקי טשעפעט זיך צום אויסדרוק „אמת׳עם פאלק“, „אמת׳ע פראלעטאריער“. נאר, רבונו דעלמא כולה, ווי מעג מען זיך אזוי לייכטזיניק שפילן אין ווערטער? די פארטיי אנערקענט דאס אידיש פאלק פאר אן אמת פאלק, ניט פאר קיין „גרופע“ רחמנא לצלן, ווי קענדזשערסקי׳ס פארערטע „גענאסן“: דעם אידישן פראלעטאריאט אנערקענט זי פאר אן אמת׳ן רעוואלוציאנערן קלאס, ניט פאר קיין בינטל־„משה׳ן“, ווי די זעלביקע גענאסן. אלא וואס, די פארטיי זאגט, אונזער פאלק איז ניט

נאָרמאַל, אונזער ארבעטער־קלאַס ניט נאָרמאַל, — איז אדרבא, אפשר ווען זיך קענדזשערסקי שטעלן קעגן דעם? אפשר וויל ער האָבן, אַז מיר זיינען יאָ אַ נאָרמאַלעס פאָלק מיט אַ נאָרמאַלער סאָציאַלער סטרוקטור, מיט אַ נאָרמאַלן פּראָלעטאַריאַט, — וואוהין־זשע איז אהינגעקומען קענ־דזשערסקי׳ס ציוניזם, הויב איך ניט אָן צו פארשטיין!

איך וויל מער ניט מאריך זיין. בלויז אַ פּאָר באַמערקונגען. ווען חבר קענדזשערסקי דערציילט אונז, „די ארבעטער־באַוועגונג ביי אַלע פעלקער (??—ב. ב.) האָט אין די לעצטע יאָרן דורכגעמאַכט אַזעלכע ראדיקאַלע ענדערונגען, וועלכע האָבן געביטן איר גאַנצן כאַראַקטער“, — איז דאָס אַ בלויזער פּראָדוקט פון זיין פאַנטאַזיע. וואו, ביי וועלכע פעלקער, אויסער דעם סינדיקאַליזם און אַ קליינעם טייל פראַנצויזישע און איטאַ־ליענישע סאָציאַליסטן, האָט די ארבעטער־באַוועגונג געביטן איר טעאָריע, איר פּראַקטיק און איר אָרגאַניזאַציע? טאַקע וואו? אין דייטשלאַנד אפשר? אין רוסלאַנד? אין אַמעריקע?

איך חזר איבער, — איך בין ניט צופרידן מיט אַ סך זייטן פון אונזער היגער פּראָגראַם און טאַקטיק. נאָר אויב באַשולדיקן, דאַרף מען ארויס־ברענגען עפּעס פּראַקטישעס, און ניט פאַנטאַסטישע באַשולדיקונגען. און טאָ־מער באַשולדיקט מען שוין יאָ, דאַרף מען צייגן אַן אַנדערן, אַ בעסערן וועג. דאָס האָט קענדזשערסקי ניט געטאָן: צוגעזאָגט האָט ער אונז עפּעס אַ גוואַלדיקע „איבערבויאונג פון אונזער גאַנצער פּארטיי... און איבערשאַצונג פון אַלע ווערטן“, אויסגעלאָזט האָט זיך אָבער, אַז דער באַרג האָט געבוירן אַ מויז.

ווען חבר קענדזשערסקי וואָלט קריטיקירט די אָרגאַניזאַציע פון דער פּארטיי, אָדער איר פּאָליטיק אין היינטיקן מאָמענט, וואָלט עס געווען אין פּלאַץ, ווייל דיזע פראַגן זיינען איצט אַקטועל און שטייען אין סדר־היום. נאָר קריטיקירן טעאָרעטישע פּרינציפּן פון דער פּארטיי — היינט, אין אַזאַ אַנגעשטרענגטער פּראַקטישער צייט, הייסט עס פּשוט, שטויסן וואַסער... אַ שעדלאַכע באַשעפטיקונג!

(„איד. קעמפער“, 15טן סעפּטעמבער, 1916.)

פון באָסטאָן ביז פילאַדעלפיע

(צו דער קומענדער ציוניסטישער קאָנווענשאָן)

די באַלדיקע ניינצענטע יערלאַכע קאָנווענשאָן פון דער ציוניסטישער פעדעראַציע אין פילאַדעלפיע וועט, וואַרשיינלאַך, טראָגן אַ מער געשעפטס־מעסיקן און פראַקטישן כאַראַקטער, איידער די פאַראַיאָריקע קאָנווענשאָן אין באָסטאָן. אַ סך סמנים ריידן דערפאַר, אַז דער ענטוזיאַזם פון פאַראַיאָרן, די קאָלאָסאַל־געהויבענע שטימונג פון יענער קאָנווענשאָן — וועלן זיך דאָס מאָל ניט איבער׳חזר׳ן. דער ציוניסטישער עולם פאָדערט איצט פראַקטישע מעשים און לעבנס־פייאיקע באַשלוסן, — דערפון נעמט זיך, מסתמא, די מערקווירדיקע קאַלטקייט, וואָס הערשט אין די היגע ציוני־סטישע קרייזן פאַר דער קאָנווענשאָן.

ווי־ווער, מיר זעען דערין אַ גינציקן סימן. די התלהבות פון פאַראַיאָרן איז געווען אין פלאַץ, ווען דער היגער ציוניזם האָט אָפּגעריסן מיט זיין פּאַסיווער, אומבאַדייטנדער פאַרגאַנגענהייט און האָט פּלוצלינג דערפילט, אַז ער איז אויסגעוואַקסן צו אַ מאַכט. כדי צו פאַרשטיין יענע התפּעלות, דאַרפן מיר וואַרפן אַ בליק אויף דער געשיכטע פון ציוניזם אין אַמעריקע. ביז מיט עטלאַכע יאָר צוריק איז נאָך די אידישע באַפעלקערונג פון דעם לאַנד באַשטאַנען כמעט דורכאויס פון אַרבעטער־אימיגראַנטן, קיין אידישע בורזשואַזיע האָט נאָך אַזוי גוט ווי ניט עקזיסטירט; מיר מיינען די איינגעפונדעוועטע בעלי־בתים, וואָס זאָלן זיך האָבן דערשלאָגן צו אַ מער־ווייניקער געזיכערטער עקאָנאָמישער עקזיסטענץ. די צאָל ביזנעסלייט איז געווען באַשרענקט, און דער אידישער באַלעבאָס האָט זיך נאָך געפילט הענגענדיק אין דער לופט. אויף אַזאַ באָדן האָט זיך דער אַלגעמיינער ציוניזם ניט געקאָנט פאַנאַנדערבליען.

דער קנאַפער מיטלקלאַס ביי אידן, די אומבאַדייטנדע „אינטעליגענץ“ פון יענער צייט איז אײַנפאַך בטל בששים געוואָרן צווישן די ביידע הערשנדע כחות אין דער היגער אידישער באַפעלקערונג: פון איין זייט די אַנטי־נאַציאָנאַלע און ספּעציעל אַנטי־אידישע „ראַדיקאַלאַכץ“, וואָס האָט זעלבסטהערשעריש געבאַלעבאַטעוועט איבער די אַרבעטער־מאַסן, און פון דער צווייטער זייט די ניט־ווייניקער אַסימילאַטאָרישע און אַנטי־אידישע יאַהודים. די עם־הארצ׳ישע „ראַדיקאַלעכץ“ און דער פילאַנ־טראָפּישער „אַמעריקאַניזם“ — צווישן אָט־די ביידע זומפּן האָט זיך פאַרבלאָנדזשעט דער אָקאָרשט אויפגעקומענער אידישער ביזנעסמאַן. ריידנ־

דיק הויך־לשון, באַדאַרף מען זאָגן, אַז דאָס אַמעריקאַנער אידנטום איז נאָך ניט געווען גענוג *דיפערענצירט* אין זיין *סאָציאַלער סטרוקטור*, כדי דער בירגערלאַכער ציוניזם זאָל דאָ באַקומען אַ מערקלאַכן קיום.

דער איינציקער מין פון ציוניזם, פאַר וועלכן דער באָדן איז געווען מער־וויינינקער צוגעפּאַסט, איז דער פּראָלעטאַרישער, די פּועלי־ציון. די היגע פּועלי־ציון האָבן פאַרטיפט, אויפגעקלערט און געלייטערט דעם נאַ־ציאָנאַלן אינסטינקט פונ׳ם אידישן אַרבעטער, זיי האָבן געקעמפט צו באַפרייען אים פון „ראַדיקאַל־קאָסמאָפּאָליטישן" גלות, ד. ה., פון עם־הארצות און הפקרות, פונ׳ם געלן, קאַזיאָנעם, געדאַנקענלאָזן בויך־ און געשלעכטס־„סאָציאַליזם".

אַזוי לאַנג ווי דער אידישער באַלעבאָס איז געווען פאַרוואָגלט צווישן דער ראַדיקאַלעכץ און אַמעריקאַניזאַציע, איז ער געווען אָדער סתם אַן „אָלרייטניק", אָדער ער האָט זיך נאָך אַרומגעטראָגן מיט רעשטלאַך און ברעקלאַך פון זיין אַמאָליקער ראַדיקאַלעכץ. ווען ער האָט נאָך אַליין געשקלאַפט אין שאָפּ, האָבן די פירער געפיטערט זיין מח מיט „אידעען" פון קאָסמאָפּאָליטיזם און שנאה צו אַלץ וואָס טראָגט אַ אידישן נאָמען. זיי האָבן אַהין אפילו נאָך איינגעפלאַנצט קערנדלאַך פון ליבע — צום סאָציאַליזם, צו געזעלשאַפטלאַכן יושר. נאָר, ווי דער שטייגער, וועפּן זיך אויס די עלעמענטן פון ליבע אַ סך שנעלער, ווי די עלעמנטן פון שנאה: דער האָס האָט פעסטערע נעגל. איז דער אויפגעקומענער ביזנעס־מאַן געבליבן ביי זיין פאַראַכטונג צו אידישקייט ביי זיין הפקרות צו אַלע אידעאַלן, ביי זיין בטול און שונד־סקעפּטיציזם צו אַלע „באַוועגאַכצן"; און זיין איינציקער אידעאַל איז געוואָרן: „אָל־רייט".

פאַר די לעצטע עטלאַכע יאָר האָט זיך די לאַגע באַדייטנד געענדערט: ס׳איז אויסגעוואַקסן אַ צאָללרייכער מיטלקלאַס ביי אידן, ער האָט זיך דערפילט מער זעלבסשטענדיק: זיין „איך" האָט זיך גענומען אַרויסשיילן פון די פרעמדע שאָלאַכצן. אָנגעזעטיקט אביסל זיין אויסגעהונגערטן גוף, וואָס איז אין די מאָגערע צייטן געלעגן צוואַנציק קלאַפטער אין דער אדמה, האָט זיך גענוזט סוף־כל־סוף דערוועקן אויך דער גייסט. דער אידישער ביזנעסמאַן קומט צו זיך און ווערט אַ מענטש. ער דערשפירט זיין „איך" — זיין פערזענלאַכקייט, זיין סאָציאַלע שטעלונג, זיין מאַכט אין דער געזעלשאַפט און — זיין נאַציאָנאַלן, זיין אידישן „איך".

ביסלאַכוייז איז אָט־די לייטערונג פון אונזער מיטלקלאַס אָנגעגאַנגען נאָך פאַר דער מלחמה, נאָר די לעצטע האָט אים געגעבן אַ מעכטיקן שטויס. אַזוי, אַז מיר האָבן זיך מיט פאַרוואונדערונג אַרומגעקוקט, ווי פאַר אונזערע אויגן איז אויסגעוואַקסן אַ נייער אידישער קלאַס, אַ נייער כח אין לאַנד, אַ נייער טרעגער פאַר נאַציאָנאַלע אידעאַלן.

ערב דער באָסטאָנער קאָנווענשאָן האָט זיך דער נס אָנטפּלעקט פאַר דער אידישער וועלט: די קאָנגרעס־באַוועגונג, די קאָנווענשאָנס פון די

ארדערם אגן פעדערייזשאנס, וועלכע האבן מיט ענטוזיאזם אנגענומען דעם באזעלער פראגראם און אינדארסירט דעם שקל מיט'ן נאציאנאל־פאנד. דער אלגעמיינער ציוניזם איז געווען אינ'ם האניק־חודש פון זיין צוזאמענלעבן מיט אמעריקע, און דערפון — די מעכטיקע, וואלקאנשפארנדיקע התלהבות פון פאראיארן. ווי דער מנהג אין אמעריקע, האט זיך אויך יענע שמחה, יענע יום־טוב'דיקייט אויך געמוזט קאנצענטרירן ארום א פערזאן, און די פערזאן האט זיך געפונען — לואיס ד. בראנדייס. ניט די פערזאנען מאכן געשיכטע און ניט זיי ברענגען ארויס די באוועגונג, נאר די לעצטע זאמלט זיך ארום זיי, זי מאכט זייער נאמען פאר א פאן און פאר א שבועה. אזוי איז דאס אומעטום, באזונדערס מיט די בירגערלאכע באוועגונגען, און ספעציעל, טאקע מער ווי אומעטום, איז דאס אין אמעריקע. בכן האט זיך ארום בראנדייס'עס פערזאן אויפגעזאמלט דער גאנצער ענטוזיאזם פון דער יונגער דערפאלגרייכער ציוניסטישער באוועגונג.

נאר מיט ענטוזיאזם אליין ווערן קיין באוועגונגען ניט געמאכט, די התלהבות מוז זיך אויסוועפן, און אויב די באוועגונג האט א זכות הקיום, מוז זי ארונטערשטייגן צו ניכטערער פראקטיק. דער יום־טוב גייט פאריבער, אינדערוואכנס מוז מען א ר ב ע ט ן. דער בירגערלאכער ציוניזם דארף איצינד פארווערטן און רעאליזירן דעם אנגעזאמלטן קאפיטאל פון דער ציוניסטישער שטימונג אין פאלק, ער מוז אינוועסטירן דעם קאפיטאל אין פראקטישע אונטערנעמונגען. דאס דארף טאן די קומענדיקע קאנווענשאן אין פילאדעלפיע.

פאר דער באסטאנער קאנווענשאן האבן די היגע ציוניסטן קיין פירער ניט געהאט, ווייל ס'איז קיין ריכטיקע באוועגונג נאך ניט געווען. ניט לאנג פאר יענער קאנווענשאן זיינען נייע פירער צוגעקומען: בראנדייס, שמריהו לעווין און פיל אנדערע. די אנטפלעקונג פון נייע פירער האט אויך בייגעטראגן צו דעם גרויסן ענטוזיאזם אין באסטאן. די היינטיקע קאנווענשאן מוז שאפן ענגערע פארבינדונגען און א נאענטערע פארשטענדניש צווישן די פירער און דער באוועגונג, צווישן דער באוועגונג און דעם גאנצן אידישן מיטלקלאס.

דער שרייבער פון אט־די שורות געהערט צו אן אנדער קלאסן־באוועגונג, צו דער פראלעטארישער. ער קען די שוואכקייטן פונ'ם מיטלקלאס בכלל און פונ'ם אידישן בפרט. דערפאר שטעלט ער ניט צו דער אלגעמיין־ציוניסטישער באוועגונג קיין שום איבערטריבענע פאדערונגען און לייגט אויף איר ניט קיין צו־גרויסע האפנונגען. מיר ריידן זיך ניט איין, אז דער מיטלקלאס קען דורכגעדרונגען ווערן מיט'ן סאציאלן גייסט, מיט דער ענערגיע פון „אקטיוויזם". פאר אונז וועט זיין גענוג, אויב די פילאדעלפיער קאנווענשאן וועט געפינען אין זיך גענוג ניכטערקייט צו פארווערטן און פארמערן דעם נאציאנאל־אידעאלן קאפיטאל, וואס זי האט באקומען בירושה פון באסטאן. מיט אט־דעם וואונש שיקן מיר א הארציקע באגריסונג צו דער קאנווענשאן. („ווארהייט", 29טן יוני, 1916.)

ווייכטיקע טעות'ן

זייט	שורה		אַנשטאָט	דאַרף זיין
10	16	פון אויבן	אויבן־בנין	אויבער־בנין
38	8	„ „	זיי	זי
55	16	„ „	פאָרגעקומענע	פאָרקומענדע
65	9	„ „	די	דעם
74	1	פון אונטן	אַריבערגעטראָגן אַלס לעצטע שורה אויף זייט 112	
75	טאַבעלע, לעצטע שורה, צווייטער קאָלום לינקס			844
81	18	פון אויבן	אַרויסגעוואָרפן):	(זע
				טאַבעלע זייט 82)
87	3	„ „	1,8%	0,8%
103	13	„ „	רוח	ריוח
112				זע קאָרעקטור זייט 74
120	8	פון אונטן	אָנגעגרייט	אָנגעדייט
138	18	„ „	וואָלט זיין אַ	„דעמאָקראַטישע
			ברעקל קאָנסעקווענטער	עמיגראַציאָנס־
149	3	„ „	ער	ז י
162	1	פון אויבן		אויסמעקן
169	8	פון אונטן	אינטערגראַל	אינטעגראַל
175	2	פון אויבן	אַזוי	אַ ז ו י
188	9	„ „	(זייט 203־273)	(204־274)
„	6	פון אונטן	שוין דאָ	שוין
„	5	„ „	ווערטער	ערטער
192	9	פון אויבן	סקאַראַס	סקאָדאַס
227	17	„ „	רעכט און דער קאַמף	די אידישע רעכט־
			פאַר רעכט	לאַגע אין עסטרייך
235	18	„ „	באַשטימט	באַשטעטיקט
238	9	פון אונטן	אָביעקטיווע	זאַכלאַכעם
243	9	„ „	(אָביעקטיווע)	(סוביעקטיווע)